STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 02141

DER YIDISH-AMERIKANER REDNER

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

0-657-02141-5

9780657021412T.PS

THE STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY PROVIDES
ON-DEMAND REPRINTS OF MODERN YIDDISH LITERATURE

ORDERS MAY BE PLACED BY PHONE AT (413) 256-4900 X155; BY FAX AT (413) 256-4700; BY E-MAIL AT ORDERS@BIKHER.ORG; OR BY MAIL AT NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER, 1021 WEST STREET, AMHERST, MA 01002-3375 U.S.A.

©1999 NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:
Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Lief D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

BOOK DESIGN BY PAUL BACON

PRINTED IN THE U.S.A. ON ACID-FREE PAPER

דער

אידיש-אַמעריקאַנער רעדנער

א בוך פון 521 רעדעס אין אידיש, ענגליש און העברעאיש.
פערפאסט פון די גרעסטע אידישע רעדנער
און שריפטשטעלער.

רעדאקטירט פון

פּראָפ. ג. זעליקאָוויץ

פערטע אויפלאגע

HEBREW PUBLISHING COMPANY
50-52 Eldridge St., New York.
1922

Copyright, 1907

אפּאר ווערטער פון די הערויסגעבער

צו דער צווייטער אויפלאגע פון „אידיש־אמעריקאנער רעדנער".

ווען מיר האבען מיט א יאָהר צוריק ארויסגעגעבען די ערשטע אויפלאגע פון אידיש־אמעריקאנער רעדנער, האָבען מיר ניט געט וימט אז די גאַנצע אויפלאגע פון צעהן טויזענד ביכער וועט פעקויפט ווערען אין אזא קורצע צייט און מיר וועלען געצוואונגען זיין צו מאַכען אזוי גיך א צווייטע אויפלאגע.

עס פרעהט אונז אַלזא וואָס אונז איז געלונגען מיט דיזעס ווערק אָנצוטאַפּען דעם דופק פון אידישען פאָלק אזוי גוט, דען דער פרעכטיגער ערפאָלג פון אידיש־אמעריקאנער רעדנער כעווייזט אונז יעצט ווי אזא בוך האט געפעהלט ביי אונז אידען איבעראַל, ניט נור פון יער זייט ים אליין, נור אויך אין אַלע טהיילען דער וועלט דען דאָס בוך וואס איהר האלט יעצט אין האנד איז פערקויפט געווארען אין די טויזענדע אויך אי ענגלאַנד און זיד=אפריקא אזוי גוט ווי אין די פעראייניגטע שטאַאטען און קענעדע, אין גאַליציען, רומעניען, רוסלאַנד, ארגענטינא, און זאָגאר צעהנדליגע פראָמינענטע משכילים אין ירושלים האָבען געפאָדערט דיזען בוך און געצאָהלט מיט פערגעניגען דעם פרייז! דער נאמען פון בוך אליין האָט דערצעהלט איבעראַל צו אַלע קלאַסען אידען אַז אזא ווערק איז אַ פאָלשטענדיגע אקאַדעמיע צו ערלערנען די קונסט פון האלטען א רעדע ביי געוויסע געלעגענהייטען פון פרייד און לייד, ערנסט און שפּאַס.

מיר ווידערהאָלען היינט וואָס מיר האָבען ערקלעהרט ביי אונזער ערשטער אויפלאַגע, אַז עס איז ניטאָ א איד ביי אונז אין לאַנד וועלכער איז ניט געלאַדען האָטש פינף מאָל דורכ׳ יאָהר צו א ברית=מילה, א בר=מצוה, א תנאים, א חתונה, א יום=התורה, א באַנקעט, א הוליאַנקע א. ז. וו. ביי יעדע פון דיזע שמחות וואו איהר זייט געלאַדען, ערווארט מען פון אייך, איהר זאָלט עפּעס זאָגען, און אזוי ווי ניט יעדער האָט די מתנה צו קענען זיך אוועקשטעלען און שיטען חכמות פון מויל, ווי געוועהנליך א געניטער רעדנער קען טהאָן, איז אזא בוך דער וואהרער וועג=ווייזער.

דיזע צווייטע אויפלאַגע פון **אידיש־אמעריקאַנער רעדנער** איז פיעל פערבעסערט דורך איינינע נייע רעדעס וואָס זיינען העכסט אינטערעסאַנט ווי אויך דערמיט וואָס מיר האָבען אויסגעלאָזען מאַנכע רעדעס וועלכע האָבען אפשר ניט געהאַט גענוג אינטערעסע פיר אַלע קלאַסען אידען.

אויך דיזע צווייטע אויפלאַגע, פונקט ווי די ערשטע, האָבען מיר אַנפערטרויט צו **פּראָפעסאָר ג. זעליקאָוויץ**, אַ פּערזאָן וואָס דאַרף ניט פאָרגעשטעלט ווערען, ווייל איהר אַלע קענט איהם אונטער דיזען נאָמען, ווי אויך אונטער זיינע פערשטעלטע ליטעראַרישע נעמען: „סמבטיון״, „דער ליטווישער פילאָזאָף״, „עסטהעטיקוס״, „די ליטווישע חכמנית״ א. ז. וו. איהר דאַרפט ניט פער עסען אַז אויסער וואָס הערר זעליקאָוויץ האָט רעדאַקטירט פיר דיזען בוך די בעסטע רעדעס פון די גרעסטע אידישע רעדנער און שריפטשטעלער וועלכע האָבען ספּעציעל פערפאַסט פיר אונז רעדעס אין אידיש און ענגליש, אויסער דיזע אַלע פרעמדע בעשטעלטע רעדעס, האָט דער רעדאַקטער זעליקאָוויץ אַליין אויך פערפאַסט איינינע צעהנדליגע רעדעס אין אידיש, העברעאיש און ענגליש, דאָס הייסט: אין אונזער גלות=שפּראַך, אין אונזער אַלטע מוטער=שפּראַך און אין דער לאַנד'ס=שפּראַך! איבערהויפּט לייגען מיר פיעל געוויכט אויף אונזערע 76 בר=מצות רעדעס אין אַלע דריי שפּראַכען, וואָס יעדע רעדע איז אַ וואַהרע לעבעדיגע פּערל.

אָבוואָהל דער **אידיש־אמעריקאַנער רעדנער** איז איבערהויפּט פיר פּריוואַט=מענשען וועלכע זייגען ניט געניט אין די רעדנער=קונסט, דאָך צווייפלען מיר ניט אַז אויך פּראָפעסיאָנעלע רעדנער, ווי „רעווערענדס, פּריידיגער, מטיפים, דרשנים און לעקטשורער״ וועלען געפינען אין דיזען בוך אַן אוצר נייעס נור וועגען דיזען פונקט וועט איהר געפינען מעהר איינצעלהייטען ווייטער אין דער הקדמה פון רעדאַקטער איבער דעם „גוטען רעדנער און זיין קונסט״ — אַ פּרעכטיגע הקדמה וועלכע, לויט מבינים זאָגען, איז דאָס אַליין ווערטה דעם פּרייז וויפיעל דאָס בוך קאָסט.

דער **אידיש־אמעריקאַנער רעדנער** איז אַ וואַהרער ענציקלאָפּעדישער אַלבום אין דריי שפּראַכען ווייל ער ענטהאַלט די שעהנסטע געדאַנקען איבער אידישער פרייד און לייד, און קען אויך ברייגגען פיעל נוטצען אין אידישע לעהרע אַנשטאַלטען אַלס אַ זאַמלונג פון פּרעכטיגע לעקציאָנען פיר די אידישע יוגענד פונקט ווי פיר די עלטערען.

די היברו פּאַבלישינג קאָ.

נויאָרק, חנוכה תרס״ט.

דער גוטער רעדנער און זיין קונסט.

וויכטיגע כּללים פיר א רעדנער וועלכער וויל ארויפשטייגען דעם לייטער פון הצלחה צו ווערען בעריהמט.

דער אידיש-אמעריקאנער רעדנער.

צו זיין אַ גוטער רעדנער פאַר איין עולם אין אידיש אָדער אין ענגליש אָדער אין אַבּי וועלכער שפּראַך, דאַרף מען פעראייניגען איינינע קינסטע צו-זאַממען. נעהמט למשל אַ ליעד: דער קאָמפּאָזיטאָר פערפאַסט דיא מוזיק דער פּאָעט בעקליידעט דיזע מעלאָדיע מיט ווערטער, און דער זינגער זינגט עס מיט זיין שטימע. דער רעדנער מוז דאָס אַלעס צוזאַמען פעראייניגען אי-נער אַליין. אויב ער וויל ווערען אַ גרויסער אָראַטאָר, דאַרף ער צוערשט בע-שאַפען די געדאַנקען וואָס ער געהט פאָרשטעלען אויף דער בּימה אָדער אויף דער פּלאַט-פאָרמע: ער דאַרף דיעזע געדאַנקען בעקליידען מיט שעהנע קלינ-גענדע ווערטער — און ער אַליין מוז דיעזע ווערטער פאָרטראגען מיט דיא זעלבע פּינקטליכקייט וויא אַ זינגער זיין ליעד.

יעדער איינציגער פון דיעזע טאַלענטען פון גוטע רעדנער איז זעהר וויכטיג: דיא געדאַנקען וואָס דער רעדנער וויל אַרויסגעבּען מוזען זיין קלאָהר און לעבּעדיג. דיא שפּראַך מוז זיין ריין און שעהן צוזאַמענגעשטעלט, די שטימע דאַרף זיין קלינגענד, און די תּנועות פון רעדנער מוזען זיך צופּאַסען צו די ווערטער. עס זיינען דאָ בּלויז צוויי רעדנער צווישען טויזענד רעדנער וועלכע בּעזיטצען דיעזע אַללע מעלות מיט אַמאָל, און דאַרום איז אַ גאַנץ גרויסער רעדנער זעלטען ווי אַ פּלום אין דער מדבּר

און ווען אזא געבענטשטער רעדנער בעווייזט זיך, איז ער וויא א בריללויאַנט אין דער פינסטער.

דער **אידיש־אמעריקאנער רעדנער** וואָס איהר האלט יעצט אין האַנד איז ניט געמאַכט געוואָרען פיר פּראָפעסיאָנאַללע רעדנער, נור פיר דאָס פאָלק, וויא דיא הערויסגעבער האָבען אַייך ערקלעהרט אין זייער קורצע הקדמה. פיר דעם געניטען רעדנער מיט ערפאַהרונג, אויב ער איז רעוועררענד אָדער פּריידיגער, דרשן אָדער גרענד־מאַסטער פון א לאָדזש. דיעזע אַללע פאָלקס רעדנער וויסען אַלליין וואָס זייא האָבען צוא זאָגען בייא אַ חתונה אָדער בייא אַ סיום. בייא אַ שמחה אָדער חלילה בייא אַ לויה, און ניט פאר זייא גיעבען מיר אַרויס דיעזען **אידיש־אַמעריקאַנער רעדנער** אין צוויי שפּראַכען. דיא שליחות פון אַזאַ בוך איז פאַר די געלאַדענע געסט וועלכע ווערען איינגעפאדערט צוא האַלטען אַ רעדע בייא געוויסע געלעגענהייטען, אָדער וויינגסטענס צוא זאָגען א פאָר ווערטער. פיר זייא איז אַזאַ בוך אַ וואַהרער לייכט־טהורים. זייא וועלען דאָ געפינען צעהנדליגע רעדעס פון בעריהמטע אידישע רעדנער בייא אַללע געלעגענהייטען פון אידישען לעבען פון אַ מזל־טוב רעדע ביי אַ ברית־מילה און אַ תנאים. ביז אַ בית־עולם רעדע ווען מען שטעלט אויף א מצבה—און פון אַ רעדע בייא אַ חתונה ביז אַ הספד אויף אַ פריינד וואָס האָט אינז געזאָגט „גוט־נאַכט"—דאָס הייסט מיט איין וואָרט; א דיגע רעדעס פון מזל־טוב ביז עליו־השלום!

ווען מיר שרייבען דיעזע וויכטיגע כללים האָבען מיר אין זינען ניט נור דיא געלאדענע געסט אליין זאָנדערן אויך א רעדנער וועלכער וויל ווערען באַרימט, ווייל ווער ווייסט אויב דיעזער בוך וועט ניט ענטוויקלען בייא אַייך דיא רעדנער קונסט וואָס האָט ביז יעצט געדרעמעלט אין אַייער נשמה?

דיא שפּראַך פון רעדנער.

ווען אַ אידישער רעדנער אין אַמעריקא רעדט צוא אַ איין פּובליקום אין ענגליש, איז ער געברויכען אַ שעהנע ענגליש, ווייל זאָנסט מאַכט ער זיך לעכערליך. ווען דער רעדנער רעדט צוא אַיין עולם אין אידיש, מוז ער גע־ברויכען אַ עלעגאַנטע אידיש וואָס זאל זיין פערשטענדליך צוא אַללע פער־

שיעדענע קלאַסען אידען, רוסישע, ליטווישע, רומענישע, גאַליציאַנער, א. ז. וו. ווייל אין קיין לאַנד פון דער וועלט שפּיגעלט זיך ניט אָב אַזאַ מין דור הפלגה פון אידישע דיאַלעקטען וויא בּייא אונז אין דיא פעראייניגטע שטאַטען. דיא שפּראַך פון רעדנער מוז דאַרום זיין עלעגאַנט־געשניטצט און פּאָלירט, איהר מעגט פריידיגען דיא שעהנסטע געדאַנקען, פערלירע זייא זיך אויף איהר גיבּט זייא ניט איבּער אין אַ שעהנע־קרעפטיגע און פּרעכטיגע אידישע שפּראַך וואָס איז בּעליעבּט בּייא אַללע קלאַסען אידען וויא עס בּעווייזט דער גרויסער ערפאָלג פון אַ גוטען איד שען רעדנער אין אַ גוטען אַרטיקעל אין אַ אידישען בּלאַט וואָס ווערען בּאַוואונדערט און געשעצט כּמעט פון אַללע אידישע נאַציאָנאַליטעטען אין אַמעריקא מיט אַן אויסנאַהמע פון דיא אידען וואָס ריידען שפּאַניש, אַראַבּיש, פראַנצויזיש, און עהנליכע שפּראַכען וואָס האָבּען גאָר ניט צוא טהאָן מיט אונזער אידיש־דייטש.

איהר וועט אפשר פרעגען: וואָס איז דער סוד צוא געבּרויכען אַ שעהנע בּלומען שפּראַך פאַרין עולם? עס איז גאַנץ איינפאַך! דיינקט שעהן, וועט איהר ריידען שעהן, ווייל ווערטער זיינען דאָך ניט מעהר וויא אַ מאַנטעל אין וועלכען איהר וויקעלט איין אַייערע געדאַנקען. ווען איהר דענקט פון שעהנע זאַכען, וועט איהר צוא זייא געפינען שעהנע ווערטער.

נאַטירליך, מיט איינע אָדער צווייא רעדעס קענט איהר ניט ערוואַרטען צוא פּאָלירען אַייער שפּראַך. ווען מען וויל ווערין אַ שמיעד מוז מען האַקען מיט'ן אַייזען, און וויא אונזערע דייטשע זאָגען „איבּונג מאַכט דען מייסטער“. מען זוכט אַזוי לאַנג אין ריידען דיא שעהנע געקליעבּענע ווערטער, בּיז זייא זוכען אייך אויף, און זייא פליהען אַרויס לייכט פון אַייער מויל וויא לעבּעדיגע פּעריל.

דיא קונסט פון רעדנער צוא שילדערען.

נעבּסט צוא אַ שעהנע שפּראַך קומט דיא קונסט צוא שילדערען, ווייל אָהן דיא קונסט פון שילדערען, קען דיא רעדע ניט זיין געראָטען ווען איהר זאָלט אפילו געבּרויכען אַזאַ שעהנע שפּראַך וויא דר. מאַקס נאָרדוי, וויא וויללייאַם ש. בּראַיאַן, אָדער וויא דר. עמיל ג. הירש.

עס קען זיין אז אייער רעדע איז געוואלטיג אינטערעסאנט אהן שילדערונג, ווייל איהר דערציילט דעם פובליקום מערקווירדיגע פאקטען וואס דער עולם וויל וויסען, אדער איהר האט פאר זייא אן אוצר פון העכסט אינטערעסאנטע ציפער און דאטומס; איהר דארפט אבער ניט פערגעסען אז מיט אייערע פאקטען רעדט איהר צום קאפף פון עולם, אבער ניט צוא זייער הארץ, און איהר קענט נור דאן צימבלען אויף דיא געפיהלען פון אייער אודיענץ ווען איהר רעדט צוא זייער הארץ. אייער עולם וועט אראב־שלינגען א גאנצע ביבליאטהעק מיט סטאטיסטיק'ס, ציפער, ארגומענטס, מדרשים און גלייך ווערטלאך פון פילאזאפען מיט וועלכע איהר פוטצט אויס אייער רעדע; אבער דאס אללעס קען ניט בעגייסטערען א פובליקום. בלויז איין געטליכער פונק צום הארץ, איין געשרייא וואס עס בעט זיך, קען אויפ־שטעללען אייער גאנצען עולם אויף דיא פיס מיט א ווילדע בעגייסטערונג אז דיא ווענט קראכען פון דיא בראוואָ פאטשערייא לכבוד אייער טאלענט.

עס איז אמת, אז מען מוז אויך זעהר אפט אין א רעדע געבען פאקטען און ציפער. אבער דאס מוז מען א ריינ'גנב'ענען לאנגזאם און פערציערט צווישען מיט א וויטץ, מיט אנעקדאטע, א פאלק'ס מעשה'לע אדער מיט א משל. דיא הויפט זאך איז אבער ריידען צום הארצען. דיא ענדע פון א רעדע—דיא „פעראָריישען" וויא מען רופט עס אין ענגליש—מוז אימער אפעלירען צוא דער נשמה פון פובליקום ניט צוא זייער שכל, און ווען דיזער קנאק צום סוף פון אייער רעדע איז ניטא, מעגט איהר זיכער זיין אז אייערע צוהערער זיינען געבליעבען קאלט וויא אייז, און זיי וועלען געווים ניט אזויא גיך לויפען אייך וויעדער הערען.

דיא תנועות פון רעדנער, און וויא זיך צו האלטען.

אבער ווארט מיט א שעהנע שפראך און מיט שעהנע שילדערונג זיינט איהר נאך ניט „יוצא" ווען איהר ווילט אויסנעהמען מיט ג'ויס ערפאלג. איהר מוזט אויך וויסען וויא דיעזע שעהנע שילדערונג איבער צו געבען מיט געשמאק און מיט דיא בעגלייטונג פון דיא ריכטיגע „מימיק" אדער תנועות, אז אייער בעגייסטערונג זאלל זיין א נאטירליכע ניט קיין געמאכטע.

עס קען ניט זיין מעהר לעכערליך וויא א רעדנער, וועלכער מאכט נארעשע אדער פאלשע באוועגונגען, וויאס פאסען ניט זיין פערזאן אדער זיין שטימע. עס איז אויך זעהר וויכטיג אז דער רעדנער זאלל וויסען וויא צו ריידען הויך און דאך ניט הייזעריג ווערן. עס זיינען דא רעדנער, וועלכע „רייסען זיך ניט דעם פעלץ״ אפילו א ברעקיל, און דאך הערט מען זיי גאנץ גוט. פערקעהרט, מיר זעהען א סך ניט־געניטע רעדנער, וועלכע רייסען זיך דעם גארגיל מיט אללע כוחות און ווערן אויך באלד הייזעריג— און דאך קען מען זיי ניט הערן אין אללע ווינקעלאך פון זאל. דער אונגליק מיט דיעזע רעדנער איז, וואס זיי ווייסען ניט, וויא צו עטהמען, ווען זיי שוייגען, און וויא צו ציהען דעם אטהעם, ווען זיי ריידען. זיי שטריינגען זיך אן צופיעל אין ריידען, ווייל זיי ציהען ניט אריין דעם אטהעם טיעף אין דיא לונגען, נור זיי עטהמען פון אויבען. ווען איהר עטהימט טיעף אין דיא לונגען, דארפט איהר קענען ריידען אפילו א האלבען טאג און ניט הייזעריג ווערן.

טיעף עטהמען העלפט אייך ניט נור די שטימע, זאנדערן אויך דיא גאנצע געזונדהייט. אדרבא, פראקטיצירט מיט אייער אטהעם פינף מינוטען איינינע מאהל אין טאג, און איהר וועט איבערראשט ווערן פון דיא שטארקייט פון אייער שטימע. דער מאגען איז א גרויסער מחותן מיט אייער שטימע, און ווען אייער מאגען איז ניט מיט אלעמען, קען אייער שטימע ניט האבען די שטארקייט און דיא מתיקות, וואס מען ערווארט פון אייך. דער פראנצויזישער רעדנער פון 18טען יאהר־הונדערט, **באסוע** וועלכער האט געהאלטען די שעהנסטע הספדים אין פראנצויזיש (Oraisan Funebres) און אונזער אמעריקאנער גדול פון שיקאגא **דזשאהן פ. אלטגעלד**, וועלכע האט פערפאסט א קליין ביכעלע איבער דיא רעדנער־קונסט (Oratory, Its Requirements)—דיעזע געניאלע רעדנער האבען געהאט דיא שוואכסטע שטימען אין אנפאנג פון זייער קאריערע, און נור דורך עטהמען טיעף האבען זיי געקראגען דיא ריכטיגע שטימען פון גרויסע רעדנער. איך וויל דא זארביינגעהענדיג באמערקען, אז איך האב פון דיעזען לעטצטען דיינקער געטנומען אינטערעסאנטע מאטעריאל פאר דיעזען בוך ווייל דער צוועק פון

אידיש־אמעריקאנער־רעדנער, וואָס מיר גיבען אייך היינט, איז ניט נור אייך צו געבען אַ פערטיגע דרשה ווען איהר דאַרפט, זאָנדערן אויך אייך צו בילדען אין די שעהנסטע קונסט וואָס איז געגעבען געוואָרען צו מענשען, און מיר זאָגען אָפען אָהן צופיעל עניוות, אַז מיר בעטראַכטען דיעזען בוך אַלס אַן אַקאַדעמיע פיר אידישע רעדנער אין דער נייער וועלט. אַן אַקאַדעמיע, וואָס וועט מאַכען די אידעשע צונג געשליפענער, די אידי־שע צערעמאָניעס הייליגער און די אידישע שמחות פרעהליכער.

דאַרף מען לעזען אַ רעדע פון פאַפיר?

זאָל מען אויפשרייבען אַ רעדע אויף פאַפיר? אונזער ענטפער איז „יאָ!" און וואָס מעהר מען שרייבט איבער דיא רעדע איז אַלץ בעסער זי אַריינצו־נעהמען אין קאָפּף. אָבער לעזען פון פאַפיער פאַר דעם פובליקום איז ניט שעהן. דאָס וואָס מען לעזט פון פאַפיר קען קיין רעדע זיין. ווען איהר שרייבט איבער איינינע מאָהל אַ רעדע וואָס איהר דאַרפט האַלטען ווערט איהר מעהר בעקאַנט מיט'ן גערדאַנק, מיט דיא ווערטער און עס העלפט אייך זעהר פיעל דערנאָך, ווען איהר האלט דיעזע רעדע פאַר'ן פובליקום. ווען איהר האָט אַייער רעדע איבערגעשריעבען איינינע מאָהל, קענט איהר זיכער זיין אַז איהר וועט זיך ניט פאַרליערען, און איהר וועט ניט צטומעלט ווערן. איהר וועט ניט געדיינקען דיא זעלבע ווערטער מיט וועלכע איהר האָט אַייער רעדע אָנגעשריבען; אָבער איהר קענט ניט פאַרגעסען דעם אינהאַלט פון דאָס, וואָס איהר האָט פאָרבריטעט.

דער בעסטער רעדנער, וועלכער רעדט אויסוויינינ טאָהר זיך ניט אַוועקשטעלען ריידען פאַר אַן עולם אײדערער האָט זיך צוגעגרייט וואָס ער האָט צו זאָגען, און זיך פערלאָזען אויף נסים אַז „ער וועט שוין וויסען וואָס צו זאָגען ווען ער וועט האַלטען אין ריידען". דאָס איז אַ נאַרישער טעות, וואָס האָט שוין געקאָסט טהייער מעהר וויא איין גוטען רעדנער. די בעסטע זאַך איז אַלזאָ פריהער אויפצושרייבען איינינע מאָהל דיא גאַנצע רעדע, אָדער וויינינסטענס די הויפט פונקטען, מען זאָל זיך ניט פאַרליערען, ערשט דאַן ווען איהר ווייסט נענוי, וואָס איהר ווילט אייער פובליקום דער־

ציילען, מעגט איהר זיך צולאָזען בײ אַ געװיסען פונקט, אויב איהר פיהלט נור אַז איהר זיינט אין קוראַזש, און זיך פערלאָזען אויף אַייער בעגייסטער־ רונג צו ריידען דאָס וואָס. פאַלט אַייך אַריין אין מויל. איהר מוזט אָבער באלד צוריק קעהרען צו אַייער פונקט—אום נים צו פאַרגעסען מאנכע פונקטען.

מאנכע מענשען ווערען פארטומעלט ביי דעם געדאנק אליין, אז זיי דארפען געהן האלטען א רעדע ביי א געוויסע געלעגענהייט, און זיי פרעגען זיך אַליין.

וואָס זאָגט מען, וויא פאנגט מען אָן?

דער זעלבער מענש, וועלכער וויים ניט וויא אָנצופאנגען זיך צוגרייטען צו האלטען א רעדע, אָט דער זעלבער מענש קען געהן צו זיין שכן וויעגען א געוויסע שליחות און איהם זאָגען וואָס ער וויל. טהוט מיט דעם גאנצען פובליקום, פונקט וויא איהר טהוט מיט אייער שכן. פונקט וויא איהר גיבט איבער צו אייער שכן דאָס, וואָס איהרווילט איהם זאָגען, דאָס זעלבע טהוט מיט'ן עולם, און אויב איהר ווייסט נור וואָס אייער „מעסעדזש" איז, מוז אייער רעדע זיין גוט.

אידישע רעדנער אין אמעריקא.

ניויאָרק, דיא גרעסטע שטאדט פון דיא גרעסטע רעפּובליק פון דער וועלט, גיבט אונז דעם בעסטען ביישפּיעל, וויא אזוי דיא רעדנער־קונסט ביי אידען האלט אין איין בליהען, און א גוטער אידישער רעדנער איז קיין מאָהל ניט אזוי הויך געשטאנען ביי אונז אין לאנד וויא יעצט. זאָלכע ריעזינע רעדנער וויא דיא רעוורענד דאָקטאָרען **עמיל ג. הירש**, **קרויזקאפף**, **שולמאן**, **סילווערמאן**, **יהודה מאגנוס**, און קאָנגרעס־מאן **הענרי מ. גאלדפאגעל** אין ענגליש; זאָלכע פעהיגע רעדנער ווי רעוו. **צ. ה. מאסליאנסקי**, **ארליאנסקי**, **ראבינאוויטש**, **סאמועל דארף** און **זעה** אין אידעש; זאָלכע אנגענעהמע רעדנער אין לייכטע פאָפּולערע פעראידעשטע דײַטש וויא דר. **ראדין**, רעוו. **ח. ש. שחור** און רעוו. **פ. יחם**—דיעזע אללע פערשיעדענע אידישע רעדנער און נאָך

צעהנדליגע צו זיי. בעווייזען מעהר וויא געגוג אז דער געשמאק פון אידישען עולם האָט זיך ענדליך אויסגעבילדעט דאָ אין לאנד צו פערשטעהן דעם גרויסען חילוק צווישען א פארצייטיגען דרשן און א היינטיגען רעדנער, דער אמת'ער רעדנער היינטיגע צייטען וואָס איז באַליעבט, איז ניט דער מאַן וועלכער שיט פון אַרבעל מיט מדרשים, פסוקים, שטיקער גמרא צו בעווייזען זיין לומדות; דער אמת'ער רעדנער איז אַ מאַן וואָס ווערט בעגייסטערט וויא אַ נביא און שטורימט הערצער מיט זיין שפראך אליין. נאָר אהן בקיאות, אָהן פלפול און זאָגאר אויך אָהן משלים.

דער פלאץ פון אַלט-מאָדישען מגיד און דרשן איז אין בית-המדרש בין מנחה למעריב, אָבער ניט אויף דער פלאַט-פאָרמע, פון וואַנען מען דארף אויך רעדען צום יונגען דור.

אונזערע נביאים, דיא ערשטע און גרעסטע אַרכיטעקטען פון דיא רעדנער קונסט, זיי האבען געגעבען דעם ערשטען ביישפיעל וויא ריכטיגע רעדעס זעהען אויס, עס איז ניטאָ אין קיין שפראך קיינע שעהנערע רעדעס וויא דיא וואָס ישעיה און ירמיהו האבען גערעדט אין זייער צייט, עס איז ניטאָ קיין מעהר מאַיאסטעטישע רעדע וויא משה'ס אין „האזינו" און קיין פאָלק האָט אויפצוווייזען אַ מעהר שטורמיגען הספד וויא דיא טרויער-רעדע פון דוד אויף שאול און יהונתן. זאָ איז אַלזאָ ניט מעהר וויא רעכט אַז דער אידישער רעדנער פון היינט זאָל צוריק קעהרען צו דעם גייסט פון אונזערע ערשטע רעדנער—שטורמען די הערצער פון עולם מיט שפראך, געדאַנקען, און מליצה.

דיא ערשטע רעדנער ביי דיא גרעקען.

נעכסט צו די אידען וואָס האבען זיך אויסגעצייכענט אין דיא אַלטע צייטען אין דיא קונסט פון האלטען רעדעס, קומען דיא גרעקען. אייניגע פון דיא רעדעס פון **פעריקלעס** און **דעמאסטהענעס** וואָס זיינען אָנגעקומען ביז אונזער צייט זיינען אהן אַ צווייפעל אַ מוסטער פון גלאַנץ.

עס איז שוין 2300 יאָהר זינט פעריקלעס האט געבליהט אין גריעכענלאַנד, אָבער דיא שטראהלען פון זיין רעדנער קונסט שיינען נאָך און וועלט-

נאָך לאַנג לאַנג גלענצען. ניט דאָ איז דער פּלאַטץ צו שרייבּען בּיאָגראַפיעס פון גדולים. אידישע אָדער אַנדערע. מיר וועלען דאָ נור בּאַמערקען אז פּעריקלעס איז געווען אַ מערקווירדיגער מושלם: סאָלדאַט, דיפּלאָמאַט, פילאָזאָף, שריפטשטעללער און רעדנער—כּמעט ווי אונזער טהעאדאר רוזוועלט וועלכער בּאַזיצט אויך דיעזע אַללע מעלות, אָבּער ניט גרינדליך, און רוזוועלט אַלליין האַלט זיך געוויס ניט פיר איין ערשטע קלאַס רעדנער אָדער שריפטשטעללער. נור מיר ריידען יעצט פון פּעריקלעס, וועלכער וואָלט געוויס זיך געקענט מעסטען אויף דער פּלאַט-פאָרמע אַפילו מיט זאָלכע רעדנער וויא גלאַדסטאָן, גאַמבּעטטאַ, וועבּסטער, בּראַיאַן, און דר. מאַקס נאָרדוי. זיין מליצה איז געווען וואונדערבּאַר, זיין בּעגייסטערונג מאַיעסטעטיש און זיין שטיממע אמת מעלאָדיש.

דעמאסטהענאס וועלכער האָט געלעבּט מיט הונדערט יאָהר שפּעטער האָט געהאַט אַ שטאַרקע שטיממע און אַ בּעסערע מימיק, אָבּער אין פייערדיגע מליצה האָט פּעריקלעס איהם איבּער געטראָפען.

דיא גרויסע רעדנער בּיי אנדערע נאַציאָנען.

אין רוים האָט דיא רעדנער קונסט געגרייכט דיא העכסטע שטופע אין דיא צייטען פון ציצערא וועלכער איז געווען אַרומגערינגעלט מיט אַ גרופּע רעדנער. דיא גרעסטע רעדנער אין ענגלאַנד, לאָרד טשאַטהאַם, פּיט, פאָקס, בּאירק, און שערידאַן; דיא גרעסטע פראַנצויזישע רעדנער, וואָס זייערע נעמען זיינען צוזאַמען-געבּונדען מיט דיא גרויסע רעוואָלוציאָן און דיא בּעריהמטע אַמעריקאַנער רעדנער וויא דניאל וועבּסטער, העגרי קלעי, דשאהן ס. קאלהון, און אַנדערע, יעדער פון זייא האָט גוט צוגעגרייט זיין רעדע שוואַרץ אויף וויים איידער ער האָט עס געהאַלטען אוים ווייניג. דאָס זעלבּע טהוט אויך דער גרעסטער יאַפּאַנעזישער אַראַטאָר, בּאראָן אקומא, און כינאַ'ס גרעסטער רעדנער וואו-טינג-פאנג.

דיא קונסט צוא ריידען איז אַ שווערע, אָבּער איהר בּאַלוינונג איז פּרעכטיג, איבּער הויפּט בּיי אונז אין אַמעריקאַ וואו פאַר'ן גרויסען רעדנער

שטעהען אָפען אַללע טיהרען פון גדולה און הצלחה. דער גרויסער אָראַטאָר מאַכט ציטערען וועלטען און טרייסעלט נאַציאָנען. עפּעס אַ קליינינגקייט וועלכע גבורות דער מענש קען בעווייזען דורך אַ שעהנע שפּראַך! עפּעס אַ קליינינגקייט וואָס דיא רעדנער קונסט קען אויפטהאָן ווען זיא ווערט איבער־געגעבען אין אַ נאָבעלע שפּראַך

דורך דיא שעהנע שפּראַך און קונסט האָט דער נביא ישעיה אַרויס־געריבען טרעהרען פון דיא מלאָכים אַליין (ומלאַכי שלום מר יבכיון) און פּעריקלעס האָט געמאַכט לאַכען דיא גריכישע געטטער.

דורך דיא שעהנע שפּראַך און קונסט האָט רות המואַביה געזיפצט וויא אַ פערוואונדעטע טייבעלע און דער גרויסער **שעקספּיר** האָט פערטומעלט דעם ים אוקיאָנוס.

דורך די שעהנע שפּראַך און קונסט האָט דער חומש געמאַכט וויינען אַ וועלט מענשען דיא דראַמאַטישע ערצעהלונג פון מכירת־יוסף, און דער גרייסער **געטהע** האָט זיך גערייצט מיט'ן גיהנום.

דורך דיא שעהנע שפּראַך און קונסט האָט איוב אַראָב געבראַכט גאָטט אויף דער ערד (קאַפּיטעל 38), און מאָזעס מענדעלסזאָהן האָט געבויט אַ לייטער פון דער ערד ביז הימעל.

דורך דיא שעהנע שפּראַך און שעהנע קונסט האָט אונזער תהלים געמאַכט ריידען דיא גאַנצע נאַטור (אין ברכי־נפשי). און **העענריך היינע** האָט פערשלעפערט דיא ענגלען.

דורך דיא שעהנע שפּראַך און שעהנע קונסט האָט חבקוק דערשראָקען דיא בערג, אָבגעשטעללט דיא זון, און **וויקטאר הוגא** האָט זיך געסוד'עט מיט אַ בלום.

דורך דיא שעהנע שפּראַך און שעהנע קונסט האָט ר' יהודה הלוי אַריינגעגעבען אַ שפּראַך אין ירושלים'ס שטיינער, און **לאָנגפעללאָו** האָט אריינגעגעבען אַ זעעלע אין ראָזען.

ווען אונזער גרויסער געזעץ-געבער משה האָט געהאַלטען פאר'ן פאָלק זיין יעדע וואָס האָט צו זיך קיין גלייכען, האָט ער צוערשט זיך געוואונשען

עס זאָלל אידם בעגליקען אַז דיא שעהנע שפּראַך זאָל פליהען פון זיין מונד וויא דער פרישער מאָרגען־טהוי (תזל כטל אמרתי)—און זייט דאַן איז דער וואונש געבליעבען אַ פייערדיגער פראָגראַם פיר אַללע רעדנער פון אַללע צייטען! יאַ משה איז געווען דער ערשטער וועלכער האָט אונז פער־אינטערעסירט אין דרייא ווערטער מיט דעם מאַיעסטעטישען גלאַנץ פון אַ שעהנע שפּראַך, מיט איהר פייער, איהר פיבער, איהר זיססקייט און איהר כשוף.

דיעזער אַיינלייטונג וועגען דיא רעדנער קונסט, דיינקען מיר, קען בריינגען גרויסע נוצען צוא דיא יעניגע וועלכע וועלען זיך בעגייסטערן מיט דיעזען בוך און זייא וועלען האָבען אַ חשק זיך צוא ווידמען אין גאַנצען צוא דיא רעדנער קונסט וואס האָט היינט מעהר וויא איממער דיא נאָבעלסטע שליחות דאפיר, און דיא גרעסטע אַיינפלוס אויף אַללע קלאַסען אידען.

נויארק יולי 1907 ג. זעליקאוויץ.

אינהאלטס פערצייכניס

ערשטער טהייל:

זייטע

פארצושטעללען א רעדנער. . . . . . ליטווישער פילאזאף	[illegible]
פארצושטעללען א גרויסען גאסט פון איירא‍פא.	[illegible]
ווינשענדיג מזל טוב צו א פריינד, צו זיין ניי געבארענעם קינד, ה. וואלפזאן	[illegible]
נאך א רעדע צו א מזל טוב. . . . . . . ר. פרידמאן	26
ווינשענדיג מזל טוב צו א געבורט פון א מיידעל. . א. פישמאן	28
א רעדע בייא א ברית, מיטן פאטער'ס ענטפער. . . סמבטיון	30
א רעדע אויף א ברית מילה. . . . . תשר"ק	31
צו א ברית מילה, א רעדע פון א ציוניסט . . . פ. שניידער	33
צו א ברית מילה. . . . . דר. ש. באלק	36
צו א ברית מילה. . . . . א. באדער	37
צו א ברית מילה. . . . . ה. מאלאכאווסקי	39
א רעדע פאר א בעל ברית. . . . . אליקום צונזער	41
א רעדע פון א פאטער, צו זיין ערשטען זוהן'ס ברית מילה. .	43
צו א ברית מילה, א רעדע פון דעם סנדק. : . . א. גאלר	45
בעל סנדק'ס רעדע. . . . . ג. זעליקאוויץ	47
א קוואטער'ס רעדע, בייא א ברית מילה. . . . . וחלקלקות	48
דעם קוואטער'ס רעדע ביי א ברית מילה. . . . . סמבטיון	49
צו א פדיון־הבן. . . . . א. לאנרא	50
צו א פדיון־הבן. . . . . א. סלאטסקי	52
צו א פדיון־הבן. . . . . ה. מאלאכאווסקי	54
צו א תנאים. . . . . סמבטיון	56
צו א תנאים. . . . . ה. מלאכי	57
צו א תנאים וואו דער חתן איז א יתום. . . . . א. באדער	60
צו א תנאים, א רעדע פון דער כלה'ס פאטער. . . פ. שניידער	62

זייטע.
פיר א חתן צו זיינע תנאים, ... דר. וואלפסאן 64
שדכנ'ס רעדע ביי א תנאים. . . . . . . ליטווישען פילאזאף 65
צו א פערלאבונג, ... י. זעווין 66
צו א חתונה, ... יחזקאל לעוויט 68
צו א חתונה, ... אפרים קאפלאי 71
צו א חתונה, ... טוביה קאפלאן 74
צו א חתונה, ... תשר"ק 76
צו א חתונה, ... ה. מאלאכאווסקי 78
צו א חתונה, ... א. גאלד 81
א רעדע פון א פאטער צו זיין זוהנ'ס חתונה, . . דר. ש. באלק 83
צו א חתונה וואו דיא כלה איז א יתומה. . . . . א. גאלד 85
רעדע צו א דרשה־געשאנק, ... סמבטיון 87
צו א זילבערנע האכצייט, ... ליטווישער פילאזאף 89
צו א זילבערנע האכצייט. . . . . א. פישמאן 90
צו א זילבערנע האכצייט, ... ה. מאלאכאווסקי 92
צו א גאלדענע האכצייט. . . . . סמבטיון 95
צו א גאלדענע האכצייט, ... דר. ש. באלק 96
צו א געבורטס־טאג פון א קליין קינד, ... ה. וואלפזאן 98
צו א געבורטס־טאג פון א יונגעם פרייליין, . . יחזקאל לעוויט 100
א צווייטע רעדע צו א געבורטס־טאג פון א יונגעם פרייליין, י. לעוויט 102
צו א געבורטס־טאג פון א יונגעם פרייליין, . . . דר. ש. באלק 104
פון א זוהן צו זיין מוטער'ס געבורטס־טאג. . . . . ל. ברוידע 106
צו א געבורטס־טאג, ... א. פישמאן 108
צו א געבורטס־טאג, פון אן עלטערן מענשען. . . ה. וואלפזאן 110
ביי'ן איבערגעבען א פרעזענט צו א געבורטס־טאג. 112
גרעדיואיישאן רעדע, פון א גאסט וואס איז ניט לאנג
אין אמעריקא, ... ה. גאטליעב 113
צו א מיידעל וואס האט גרעדיואיטעד. . . . אברהם ליפסקי 115
צו א גרעדיואיישאן פון א יתום, ... פ. האכמאן 117

וויטע.

פון א פאטער צו זיין זוהן'ס גראדויאיישאן, . . . ה. גאטליעב 119

צו א גראדויאיישאן פון א לאיער, ... רעוו. פיינבערג 121

צו א גראדויאיישאן פון א דאקטאר, ... ה. קראנץ 123

צו א חניכת הבית, ... ה. וואלפסאן 125

צו א פריוואט חנוך הבית, ... רעוו. א. רובין 126

צו א חנוך הבית פון א רייכען מאן, ... דר. ליליענטהאל 128

צו א דינער פארטי פון יונגע לייט, ... ל. קויפמאן 130

צו א איוונינג פארטי, ... א. קליימאן 132

צו א מוזיקאלישען אבענד, ... ה. גאטליעב 134

בײ אן אונטערהאלטונג אין דער קאנטרי, . . . ג. זעליקאוויץ 136

בײ א באנקעט פון א פריינד וואס איז געזונד געווארען . . . 139

צו דער ערהאלונג פון א גוטער פריינדין, . . . ה. קראנץ 141

רעדע צו איינעם וואס איז אויפגעשטאנען פון א קראנקהייט, ... דר. וואלפסאן 143

גליק וואונש און רעדע צום נייעם יאהר, ... א. קליימאן 144

דער פערטער דזשולײ, ... ג. זעליקאוויץ 146

אבשיעדס רעדע, ... אברהם ראזען 148

בײן אבשייד נעהמען פון א פריינד וואס פאהרט נאך יוראפ, מיט איין אנטווארט פון פריינד, . . . ליטווישען פילאזאף 150

ברוך־הבא רעדע צו א פריינד וועלכער איז געקומען צוריק פון אייראפא, ... וחלקלקות 152

רעדע פון א נייעם פעראיין פון לאנדסלייט, . ה. מאלאכאווסקי 153

רעדע פאר א נייעם מעמבער אין א חברה, . . דר. וואלפסאן 156

רעדע צו א נייעם פרעזידענט פון א פעראיין, ... ב. ז. 158

רעדע פון א נייעם פרעזידענט וואס איז ערוועהלט געווארען אין א פעראיין, ... ג. זעליקאוויץ 160

פון א נייעם פרעזידענט אין א פעראיין, דעם ערשטען מאל ווען ער זעצט זיך אויפ'ן טשער, ... בן זאב 161

בײ'ם פרעזענטירען א מעדאל צו א פרעזידענט, דר. ליעבערמאן 164

פרעזענטירען א סומע געלד צו א פרעזידענט, . דר. פינקעל 166

רעדע צו א יעהרליכען באלל־בענעפיט פון א חברה, . בן זאב 168

זייטע.

רעדע ביי אַ פיק־ניק, צום בענעפיט פון אַ פעראיין . . . 169
ביי אַ בענעפיט פארשטעללונג אין אידישען טהעאטער . גץ־אל 170
צו שטיצען אַ קראַנקען מיטגליעד, . . . רעוו. פיינבערג 171
צו שטיצען אַ פרעמדען קראנקען מענשען, . . ר. פרידמאַן 173
צו שטיצען אַ שווינדזיכטיגען, ... א. ליפסקי 175
אויפפאָרדערונג צו אַ דבר שבצדקה, . . רעוו. פערלמאַן 177
צו שטיצען אַ ישיבה, ... גץ־אל 179
צו שטיצען אַיין אידישען אנשטאלט אין ירושלים, ליטווישען פילאזאף 180
אַ הספד, געהאלטען פון אַ מעמבער אויף א לאדזשען
ברודער, ... בן זאב 181
אַ הספד, געהאלטען אויף אַ בעוואוסטע וואהלטהעטיגע פרוי, בן זאב 183
אַ הספד אויף אַ יונגע מוטער 185
טרייסט רעדע, ... ג. זעליקאוויץ 186
צו אַ חנוך הגדר פון אַ בית־עולם, . . . ג. זעליקאוויץ 188
צו אַ חנוך הגדר פון אַ בית־עולם, . . . ה. מאלאַכאָווסקי 190
ווען מען שטעלט א מצבה, ... ג. זעליקאוויץ 192
ווען מען שטעלט א מצבה, ... יחזקאל לעוויט 194
אידישער ארדען, זיין צוועק, זיין פיהרונג, זיינע פיהרערס און
זיין צוקונפט, ... א. טאנענבוים 198
פארטראג צו דער גרינדונג פון א אידישען ארבייטער
פעראיין, ... ד. מ. הערמאלין 200
ערקלעהרען א סטרייק. . . . . ה־ן 205
אַן אפיעל צו שטיצען סטרייקער, ... ה־ן 207
צו דער ערעפענונג פון אַ נייע אידישע לייברערי, ליטווישען פילאָזאָף 209
צו דער ערעפענונג פון אַ לייברערי, ... וו. ל. 210
צו דער ערעפענונג פון א ראדיקאלע לייברערי, . מ. וויינשטאק 212
ביים לייגען אַ קארנער שטיין פון אַ נייע שוהל, מיכאל־כתבא 214
ביים ערעפענונג פון אַ אידישען אינסטיטושאן, איבערהויפט
אַ תלמוד תורה, ... א. ח. ראזענבערג 216
צו איין ערעפענונגס־פעסט פון אַ תלמוד־תורה, . י. ה. דאגין 219
ביי אַ תלמוד־תורה באנקעט, ... מארים ראזענפעלד 221
עקזאמינֵיישאן רעדע אין אַ תלמוד תורה, ... ב. ז. 223

וייטע.

דאנקזאגונג. אַ שילער פון אַ היברו סקול רעדט אין
נאמען פון זיינע קאמעראדען, ... בן זאב 226
לכבוד הרב, אַ רעדע בּיי אַ בּאנקעט אין עהרע צו אַ נייעם רב
וועלכען אַ שטאָט אָדער אַ געמיינדע האָט אויפגענומען . בּ. ז. 228
צו דער אויפנאהמע פון אַ רב, ... פ. גליק 231
בּיי אַ בּאנקעט צו דער אויפנאַהמע פון אַ רב, . . פ. גליק 233
בּיי אַ סיום הספר, ... ג. זעליקאוויץ 235
צו אַ סיום התורה, ... א. גאלד 238
צו אַ סיום התורה, ... א. בּאדער 240
התחלה וסיום הספר, ... ה. מ. 242
אַ רעדע לסיום התורה, ... פון פאל״י 246
סופר׳ס רעדע בּייא אַ סיום און התחלת ספר־תורה, . סמבטיון 250
א רעדע לסיום התורה פיר דעם סופ״, ... בּן זאב 252
א רעדע לסיום התורה פיר דעם סופר, ... פאל״י 253
צו א סיום המשניות, ... א. גאלד 255
צו א סיום הש״ס, ... פ. שניידער 257
פאר ראש השנה, ... ל. קויפמאן 260
פאר ראש השנה, ... א. ח. ראזענבּערג 262
רעדע לשבת שובה, ... א. ח. ראזענבּערג 267
רעדע צו כל נדרי, ... א. ח. ראזענבּערג 272
רעדע צו נעילה, ... א. ח. ראזענבּערג 276
רעדע לסיכות . . . . בּ. ז. 283
רעדע צי דיא ערשטע טעג סוכות, . . . א. ח. ראזענבּערג 285
רעדע לשמיני עצרת, ... א. ח. ראזענבּערג 289
רעדע לשמחת תורה, ... בּ. ז. 294
רעדע לט״ו כסליו בּיי דער סעודה פון חברה קדישא, . ג. ז. 295
רעדע פיר דעם גבּאי של חברה קדישא לט״ו כסליו, . בּ. ז. 296
רעדע פיר ט״ו כסליו, ... א. ח. ראזענבּערג 297
בּייא א חנוכה בּאנקעט, ... ג. זעליקאוויץ 301
חנוכה רעדע, ... דר. וואלפזאהן 803
בּיי א חנוכה פעסט פון א תלמוד תורה, רעדע פון איינעם
פון דיא שילער, ... יעקב טער 805
בּיי א חנוכה פעסט, רעדע פון א צווייטען שילער . יעקב טער 809

זייטע

רעדע לפורים אין שוהל נאך דער מגילה . . . דר. וואלפסאן 312
א הומאריסטישע רעדע לסעודת פורים . . . בן זאב 314
רעדע לפורים . . . א. ח. ראזענבערג 316
רעדע וועגען מעות חטים . . . ליטווישען פילאזאף 319
רעדע לשבת פ׳ שקלים . . . א. ח. ראזענבערג 320
רעדע לשבת פרשה החדש . . . א. ח. ראזענבערג 324
רעדע לשבת הגדול . . . א. ח. ראזענבערג 329
רעדע לפסח . . . ב. ז. 333
רעדע לפסח . . . א. ח. ראזענבערג 335
רעדע לשבועות . . . ב. ז 339
רעדע לשבועות . . . א. ח. ראזענבערג 341
ווארים אידען מוזען זיין ציוניסטען . . . דר. שמריה לעווין 345
דער ציוניזמוס . . . יחזקאל לעווית 348
פון א פרעזידענטין פון א פרויען־פעראיין . פון דיא ליטווישע חכמנית 351
ביי א יוביל־יום פון א חברה אדער א פעראיין . . . פון ג. זעליקאוויץ 353
אויף א מאסענפערזאמלונג צו שטיצען א אידישען פאעט. פון ג. זעליקאוויץ 355
ביי א באנקעט פון א העברעאישע שוהלע . . . פון ג. זעליקאוויץ 357
גמילות חסדים רעדע . . . פון ג. זעליקאוויץ 359
פאר׳ן מושב זקנים . . . פון ג. זעליקאוויץ 360
צו פעראייניגטע חברות . . . פון סמבטיון 361

צווייטער טהייל בר מצוה רעדעס.

פאר א בר מצוה . . . ג. זעליקאוויץ 3
פאר א בר מצוה . . . ג. זעליקאוויץ 5
פאר א בר מצוה . . . ג. זעליקאוויץ 7
פאר א בר מצוה . . . ליטווישען פילאזאף 9
פאר א בר מצוה . . . אברהם דאין 11
פאר א בר מצוה . . . מ. מ. דאליצקי 13
פאר א בר מצוה . . . הלל מאלאכאווסקי 15
פאר א בר מצוה . . . רייכערזאהן 19
פאר א בר מצוה . . . חיים ליבערמאן 21
פאר א בר מצוה . . . מיכאל כתבא 23
פאר א בר מצוה . . . אברהם ראזין 27
פאר א בר מצוה . . . יעקב טער 29
פון א יתום צו זיין בר מצוה . . . דר. ש. באלק 32
פון א יתום צו זיין בר מצוה . . . מיכאל כתבא 34

זייטע

פאר א בר מצות, ... רעוו. רד"ק 38
פאר א בר מצות, ... ה. ברוידא 40
פאר א בר מצות, ... יוסף קאהן 42
פאר א בר מצוה, ... יוסף קאהן 45
פאר א בר מצוה, ... יוסף קאהן 47
בייא א בר מצוה, ... יוסף זעף 49
רעדע בייא א בר מצוה, ... תשר"ק 52
רעדע פאר'ן פאטער פון א בר מצוה, . . . יחזקאל לעוויט 55
רעדע בייא א בר מצוה, ... רעוו. פערלמאן 58
צו א בר מצוה, ... אברהם ראזין 60
צו א בר מצות, ... א. זילבערט 62

בר מצוה דרשות:

(אין העברעאיש).

דרשה לבר מצוה, ... נ. זעליקאוויץ 64
דרשה לבר מצוה, ... הלל מאלאכאיוסקי 66
דרשה לבר מצוה, ... חלל מאלאכאוויסקי 68
דרשה לבר מצוה, ... י. פהיליפס 70
דרשה לבר מצוה, ... י. פהיליפס 72
דרשה לבר מצוה, ... אברהם דאין 74
דרשה לבר מצוה, ... יהודה בוכהאלטער 76
דרשה לבר מצוה, ... ה. ראבינאוויץ 80
דרשה לבר מצוה, ... פאל"י 81
דרשה לבר מצוה, ... א. ה. ראזענבערג 83
דרשה לבר מצוה, ... 85
דרשה לבר מצוה, ... ס. פ. 87
רגשי תודה . . . . הלל מאלאכאיוסקי 90

פארשטעלען א רעדנער.

פון ליטווישען פילאזאף.

ווערטהעס פובליקום און אַלע פערזאמעלטע

די אנגענעהמסטע שליחות פיר איינעם וועלכער שטעלט זיך ריידען איז ווען ער געהט פארשטעלן אַ רעדנער, ווייל דער וועלכער שטעלט פאָר אַ גרויסען רעדנער ווייסט אז דאס פובליקום ערוואַרט פון איהם אליין קיינע חכמות, נור אללע אויערען זיינען אנגעשטעלט אויף דעם גרויסען רעדנער. איך רייד דארום זעהר געלאסען ווייל איך ווייס אז איהר קיממערט אייך אי־בערהויפט ניט וואס איך געה יעצט זאגען, און איך האב ניט דיא מינדסטע פרעטענזיע אויף אייער ערנסטע אויפמערקזאמקייט.

אַבער, פריינדע, דאס וואס איך פערלאנג פון אייך יא אייער אויפמערק־זאמקייט איז אייך צו דערמאנען אז דער גרויסער רעדנער וועמען איך האב דיא עהרע אייך פארצושטעלען איז ניט געקומען אויף דיעזע פלאט־פארמע אום בלויז אייך צו אמוזירען ער קומט צו אייך מיט א שליחות וועלכע ער וועט באלד אליין אייך איבערגעבען מיט הונדערט פראצענט, און א פיעל שעהנערע שפראך, מיט פיעל בעסערע ארגומענטען וויא איך וואלט עס גע־קענט טהאן, און דער גרויסער רעדנער וועלכער באהערט אונז היינט אבענד מיט זיין פאטריאָטיזם און טאַלאַנט—ער ערוואַרט פון אייך פיעל מעהר וויא פאטשען בראוואָ און איהם צוטהיילען כבוד! ער ערוואַרט מיט דעם גרעס־טען ערנסט אַז זיין רעדע זאל טראגען גוטע פרוכט, עס זאל זיין אָנגעלייגט ווייל נאך אלעמען מוזען מיר זיך האלטען ביי דעם כלל פון אונזערע חכמים: לא המדרש עיקר אלא המעשה עיקר—ניט דיא רעדע אלליין איז שוין אלעס נאר דיא טהעטיגקייט נאכדעם וויא מען האט אפלאדירט דיא רעדע.

דאס איז אלעס וואס איך האב געהאט אייך צו באמערקען וועגען מיין פפליכט פארצושטעלען דעם רעדנער, און אויב איך האב דאס גיט געטהאן גענוג דייטליך, האף איך אז אונזער ווירדיגער רעדנער וועט עס טהאן אין זיין בריליאַנטענע מליצה, איך שטעל אייך פאר דעם באריהמטען רעדנער דיינקער און פאטריאָט רעווערענד (אדער מר.)

רעדע

פארצושטעלען א גרויסען גאסט פון אייראפא,

פון . רא פורק .

ווערטהעס פובליקום.

עס איז יעצט פאר מיר דער גליקליכסטער מאמענט אין מיין קאריערע. איך געה אייך פארשטעלן אונזער גאסט ועמען מיר אלע שעטצען, ליעבען און בעוואונדערן—איך האב דיא גרויסע עהרע אייך פארצושטעלן א מאנן וואס זיין נאמען איז שוין בעוואוסט צו אונז אלעמען זייט יאהרען, א צייט איידער ער האט בעטרעטען דעם באדען פון דער נייער וועלט, א מאן וועלכער האט ניט אויפגעהערט צו ארבייטען פיר זיין פאלק, פיר דיא אינטערעסעי פון יודענטהום, פיר אלעס וואס איז שעהן, נאבעל און וואהר.

איך וועל אייך לאנג ניט אויפהאלטען, מיינע דאמען און הערען, ווייל איהר האט זיך פערזאמעלט היער ניט צו הערען מיר, נאר אונזער ערהאבענעם גאסט, וועלכער וועט אונז באלד איבערגעבען זיינע געפיהלען אין א פיעל שעהנערע שפראך וויא איך בין עס אין שטאנד צו טהאן, איך וויל בלויז בעמערקען צו אייך אז דער צוועק פון דיעזע פערזאמלונג איז צו פערשטארקערן דעם קניפ פון אחדות צווישען אלע אידעי, און דער גאסט וועלכער געהט באלד ריידען איז נור דער ווירדיגער אמבאסאדאר פון אונזער פאלק, דער שליח פון דיא „שה פזורה ישראל" און אז ער אליין מיט זיין גאנצען טאלאנט, מיט זיין פייערדיגען פאטריאטיזם און מיט זיין פלאקערנדע ליעבע צו אונזער נאציאן, קען גארניט אויפטהאן אהן אייער גוטען וויללען, אהן אייער מאטעריעלע און מאראלע שטיטצע, אהן אייער מיטארבייטונג לטובת הכלל און אהן אייער פאלשטענדיגען בעגריף פון „כל ישראל ערבים זה לזה"

דאס איז אלעס וואס איך האב אייך צו זאגען, און יעצט שטעלל איך אייך פאר דעם גרויסען מאנן וואס זיין נאמען איז אהער אריבער געשוואומען אהן א שיף, א צייט איידער ער איז געקומען צווישען אונז. איך שטעל אייך פאר דעם ארכיטעקט פון אונזערע אידעאלען הערר . . .

איך הער נאך אייער אפלאדירען אונזער גאסט אז איהר פערשטעהט זיין גרויסען ווערטה, און דאס מאכט אייך אלעמען עהרע, ווייל עס בעווייזט גאנץ דייטליך אז אין דיעזען „לאנד פון אלמעכטיגען דאללאר" האט דער איד נאך ניט פערלארען זיינע שעהנע אידעאלען און זיין רעספעקט צו אונזערע געצעהלטע גדולים.

מזל טוב!

א פּאר ווערטער צו א גוטען פריינד ווינשענדיג מזל־טוב צו זיין נייגעבּארענעם קינד.

פון ה. וואלפזאן.

מזל טוב! מזל טוב!

מזל טוב אייך ליעבּער פריינד מיט אייער נייא געבּארענעם קינד. א איד מעג זיך ווירקליך פרעהען, ווען עס ווערט בּיי איהם א קינד געבּארען, וויל בּייא אידען איז „פּרו ורבו" א בּרכה. איהר זאלט זיך פרוכטבּארען און איהר זאלט זיך מעהרען. דאס איז א גוטער מזל און א גוטער סימן. נאר בּיי דיא היינטיגע דייטשישע־פּראנצויזען און בּיי דיא אמאליגע גוים איז געוועז "פּרו ורבו" א קללה. און דיא געשיכטע דערצעהלט אונז, אז פערצייטען בּיי דיא רוימער און אנדערע פעלקער, פלעגען עלטערין זייערע אייגענע קינדער מיט דיא הענד טויטען. און וואס בּיי דיא היינטיגע פראנצויזען און אריסטאקראטען טהוט זיך, דיינק איך אז איהר ווייסט אליין. עס איז אשאנדע מיט'ן מויל אויס צורייידען, וועלכע מיטלען זייא טוהען אום קיין קינדער ניט צו האבּען. פיעלע מאל בּעצאהלען זייא מיט זייער אייגענעם לעבּען.

מיר אידען זיינען דאס איינציגע פאלק, וואס האט דעם „מזל טוב", אזא שעהנעם אויסדריק האט ניט קיין אומה ולשון. און דער גרעסטער מזל טוב איז ווען א קינד ווערט בּיי אונז געבּארען. דעם מזל טוב פון דיא תנאים און פון דער חתונה זיינען מעהר ניט וויא א הקדמה צוא דעם מז"ט פון א ניי־געבּאר־ענעם קינד, און דאס איז ווירקליך א גוטער מזל און א גו־טער סימן, וויל מיט דעם נייען מלאכ'ל, וואס קומט אריין אין הויז, קומט אריין א שטראהל פון ליעבּשאפט צווישען מאן און פרוי, צווישען פאטער און מוטער. און איך ווינש אייך, אז איהר זאלט אייער נייעם קינד הא־רעווען אין נחת און פריידען. און פון אייער הויז זאל דער מזל־טוב ניט ארויס. אימער מזל און גליק און שמחה. אמן.

מזל טוב!

א פאר ווערטער צו א גוטען פריינד ווינשענדיג מזל־טוב צו זיין נייגעבארענעם קינד.

פון ר. פרידמאן.

מאכט איז רעכט און ווער עס האט קערפער־קראפט, איז אויך דער יחסן.

אָט דערפאר האט מען פון אלטע צייטען איינגעפיהרט, אז ווען א זכר, א אינגעל, איז געבוירען געווארען, האט מען געמאכט דיא גרעסטע פּאַראַדע, דעם העכסטען יום־טוב.

אפילו אונזערע אידישע חכמים האבען געזאגט: דיא וועלט קען ניט זיין אָהן קיין זכרים און אָהן קיין נקבות. „אבער ווהע דעם טאטען וואס זיינע קינדער זיינען נקבות".

פאַר וואס? פאר ווען? וואס האבען נעביך דיא נקבות געזינדיגט? דער תירוץ איז געווען, אז דער מאן איז א העלד, אַ יעגער, א שלעגער, און דיא פרויא איז א רוהיגע און שטילע פערזאָן, וואס ווערט שפעטער דיא שקלאַווין פון א מאַן.

דיא אלטע וועלט האט אין גאנצען ניט געהאט קיין אונרעכט, ווייל דיא פרויא פון אלטערטהום, איז ניט געווען איבעריג גוט, און ניט גענוג וואס זיא איז געבוירען געווארען קערפערליך שוואַכער וויא דער מאן, האט מען זיא נאך געצוואונגען גייסטיג צו זיין אויך שוואכער. מען האט א מיידעל ניט געלערענט, ניט אונטעריכטעט, ניט געוואלט אויפקלערען, כדי זיא זאל ניט פערשטעהען איהר טרויעריגע לאגע.

אוודאי איז עס ניט געווען פרעהליך צו ברייננגען מיידלעך אויף דער וועלט.

אָבער יענע צייטען האבען זיך שוין געענדערט. וויינינגסטענס אין דיא ציוויליזירטע לענדער. אבער דער אלטער מנהג, זיך ניט צו פרייען איבער א מיידעלים געבורט, איז פערבליעבען.

מיר האבען, דאנקען גאָט, אנגעהויבען צו פערשטעהען, אז אבוואהל א

מיידעל קען ניט ווערען אזא גוטער סאלדאט צו שיסען מענשען וויא א מאן, קען זיא אבער דערפאר זיין א צערטליכע נוירס און פערבינדען און היילען דיא וואונדען וואס מענער ברוטאליטעט פעראירזאכט.

דיא פרויא האט אונז בעוויזען, אז זיא שטעהט ניט מייסטען ניעדריגער וויא דער מאן; אז זיא קען זיין פונקט אזא דיכטער, ארצט, לעהרער אינזשע־ניער און פראפעסאר וויא א מאן.

דיא טהעטיגקייטען פון פרויען אויף'ן פעלד פון וויסענשאפט און אויפ־קלעהרונג, קונסט און דראמאטורגיע, האבען פערשעהמט מאנכע פון אונזערע קליגסטע מענער.

און מיט וואס דיא פרויא האט זיך איבערהויפט אויסגעצייכענט, איז איהר גליק, ליעבע און צערטליכקייט וואס זיא ברייגנט דער וועלט. זיא איז דיא איינציגע וואס קען אריינברייגגען ליכט אין דער גרעסטער פינסטערער פער־צווייפלונג.

און דאס איז נאך ניט אלעס. איהר גרעסטער פערדיענסט איז, וואס זיא איז דיא מוטער פון אלע מענשען, דיא ערציהערען פון דיא קינפטיגע דורות און דער קליגסטער מאן מוז צוגעבען, אז דער ערשטער און בעסטער איינ־פלוס אויף איהם איז געווען פון א פרויא.

נאך מיינער אנזיכט, וואס מעהר דיא וועלט וועט ציוויליזירט ווערען, אלץ בעסער וועלען מיר בעגרייפען מיט וויפיעל מעהר מיר דארפען זיך פרייען ווען א מיידעל קומט אויף דער וועלט, וויא א אינגעל.

א מיידעל וועט זיכער ניט פיהרען קיין קריעג, הרג'נען טאטעס און מא־כען אלמנות און יתומים. א מיידעל וועט קיין מענליכע ברוטאליטעט בעווייזען, און זיא וועט געוויס זיין א יונגע און צארטע געליעבטע, א טרייסטע, א מו־טער, אן ערציהערין און אן עדעלע פריינדין.

דיא היינטיגע פערזאמלונג, צו פייער'ן דיא געבורט פון א מיידעל , איז דערפאר ביי מיר זעהר ליעב און טהייער, ווייל דאס האט א גרויסע בעדייטונג.

עס בעדייטעט אז מיר מענשען הייבען זיך אן צו ציוויליזירען און בע־סער בעגרייפען אונזער ציעל אויף דער ערד.

מזל טוב! צו א געבורט פון א מיידעל.

פון א. פישמאן.

מיינע פריינדע!

מזל־טוב דער מוטער, מזל־טוב דעם פאטער צו דער געבורט פון זייער קליינע, שעהנע און ליעבע טאכטער!

מען בעהויפטעט, אז מיר זיינען קליגער, געבילדעטער און ציוויליזירטער ווי די אלטע פעלקער זיינען געווען. אבער ווען מיר בעמערקען וואס פאר א טאראראם עס ווערט געמאכט ביי דער געבורט פון א אינגעל און וואס פאר א שווייג מען מאכט ביי דער געבורט פון א מיידעל, דאן גלויב איך ניט, אז מיט דעם אונטערשיעד פון קינד צו קינד, ווערט בעוויזען, אז מיר זיינען שטארק פארטגעשריטען.

אין אלטען עגיפטען איז געווען א מאָדע, אז דער גרעסטער יום־טוב איז געווען ביי דער געבורט פון א מיידעל. די עגיפטער האבען אויך געהאט א געטטין מיט דעם נאמען „איזיס“. דיעזע איזיס האט פארגעשטעלט די פרוכטבארקייט פון דער וועלט און צו איהר האט מען געפייערט דעם פריהלינג ווען די תבואות און בלומען ערשיינען, און דעם הערבסט ווען די תבואות ווערען ארונטער גענומען פון די פעלדער.

די שעהנסטע יאהרעסצייטען זיינען אבגעגעבען געווארען פיר דיעזער געטטין, ווייל זי האט פארגעשטעלט די פרויענשאפט, די פרוכטבארקייט, די מוטער פון אלעם וואס לעבט.

צוליעב איהר האט מען אייך פערשטאנען דעם יוערטה פון דער פרוי.

די פרוי איז די מוטער, די פריינדין און דער צארטער קאמפאניאן אין לעבען.

קינדער זיינען קינדער, אויב אינגלעך אדער מיידלעך. עלטערען מאכען קיין אונטערשיעד, און דאך איז דא א גרויסער חילוק. דער זאתן, אזוי שנעל

וויא ער וואקסט אונטער, ווערט ער אלץ מעהר און מעהר דערווייטערט פון הויז, ביז עס קומט דיא צייט, ווען ער ווערט באלד וויא א פרעמדער.

דיא טאכטער איז אבער א גאנץ אנדערעס קינד. זיא בלייבט איהרע עלטערן'ס טאכטער און צארטעס קינד, אפילו ווען זיא אליין ווערט א מוטער און האט קינדער.

דיא טאכטער האט פאר איהר פאטער אימער א צערטליכע אומארמונג, פאר דער מוטער א טרייסטענדען קינד און פארביידע צוזאמען אן אייביגע שטייגענדע און הייסע ליעבע וואס ווערט יעדעס מאהל גרעסער און גרעסער.

מזל־טוב צו דער געבורט פון א טאכטער, וועלכע וואקסט אויס צו זיין צערטליכער וויא דער זאהן צו דיא עלטערן, וועלכע ווערט א שעהנע און א בליהענדע רויז אלס יונגעס מעדכען, וועלכע ווערט די געליעבטע און גליק־ברייננגערין פון א מאן, וועלכע וויערט דיא מוטער פון קינדער און דיא ערציהערין פון דורות.

דרייא מאל מזל־טוב צו דער געבורט פון א מיידעל, וועלכע איז דיא שעהנסטע בריאה אין מענשליכען געשלעכט, וועלכע פערשטעהט אזוי גוט אונז צו טרייסטען מיט א שמייכעל. אבווישען אינזערע טרערען, אויפמונטערן אונזער אומעט, און מיט איהרע צארטע פינגער פערבינדען אונזערע קערפערליכע און גייסטיגע וואונדען.

מיינע פריינדע!

מיר זיינען פערזאמעלט צו פייער'ן דיא געבורט פון א מיידעל. איך זעה אין דעם, ווען ניט מעהר, דאן וועניגסטענס פונקט אזוי פיעל אורזאכע זיך צו פרייען, וויא ביי דער געבורט פון א אינגעל. איך האב דיא אויסנאהמען, איך האב דיא אונטערשיעדען, און נאך מעהר סי פאטאזיר איך ניט מיט דיא ע־טערען וואס זאגען „בעסער צעהן זיהן וויא איין טאכטער".

א קינד איז א קינד, א אינגעל אדער א מיידעל. יעדער בריינגט זיין נוטצען דער וועלט. דיא מענשען וואס שטעלען העכער איינעם פאר'ן צווייטען, זיינען ווילד און ניט ציוויליזירט.

יעצט, לאמיר טרינקען צום גליק פון דער יונגער דאמע וואס איז ערשיענען מיט א קורצער צייט צוריק צו ערפרייען דאס הארץ פון איהרע עלטערן.

א רעדע בייא א ברית, (מיט'ן פאָטער'ס ענטפער)

פון סמבטיון.

מיינע דאמען און הערען. איינע פון דיא פפליכטען פון דער ציוויליזאציאָן איז עמפפאנגען פריינדליך אַ גאסט, זאָגען „ברוך הבא“ צו אן אורח, און ווער ווייסט נאך בעסער דיא בעדייטונג פון הכנסת־אורחים וויא מיר אידען וועלכע שטאלצירען מיט אונזער זיידען אברהם. דער פאָטער פון הכנסת אורחים? וויא איהר הערט אלזאָ, איז דיא פפליכט פון אַ ציוויליזירטען מענשען צו עמפפאנגען אַ גאַסט מיט אַ פריינדליכען „סקאָצל־קימט“, און איך דארף דארום ניט בעוויזען יעצט מיט פסיקים און מדרשים, וויא אנדערע טהוען, פארוואס איך האלט יעצט מיין ברוך־הבא רעדע צו דעם יונגען דזשענטלמען וועלכער איז היינט פאָרגעשטעלט געוואָרען צום ערשטען מאל אלס אַ נייער מיטגליעד פון דיא גרויסע אידישע פאַמיליע, איך דארף אייך ניט בעוויזען מיט הויכע פאָעזיע און מיט טיעפע חקירה אז דער נייער גאַסט וואס איז אונז היינט פארגעשטעלט געווארען האָט דיא סימפּאַטהיע פון אונז אַלעמען וועלכע זיינען געקומען איהם אבגעבען דעם ערשטען שלום־עליכם, לייךער אבער פערשטעהט אונזער גאַסט ניט איין איינציגען וואָרט וואס איך זאָג יעצט, און איך מוז זיך דארום ווענדען צום פאטער און מוטער וועלכע וועלן איהם איבערגעבען אונזערע געדאנקען אן אנדערס מאָל — אויב פאָטער און מוטער וועלען געדיינקען אזא לאנגע צייט. איך גיב מיין הערצליכען מזל־טוב צום גאַסט און זיינע עלטערן, איך בעגרים דיא קליינע לעבדיגע בלום, און איך האף אז ער וועט שפעטער פערשאפען עהרע זיינע עלטערען און אונז אלעמען. דאס וואס איך האָב געזעהן און געהערט פון דעם יונגען בחור'ל היינט, פערזיכערט מיר אז ער וועט זיך לאָזען הערען אויף דער וועלט.

ל'אָמיר אלע בעגריסען מיט כוסות אין האַנד אונזער גאַסט און גראטולירן נאך אמאָל זיינע עלטערן.

דעם פאטער'ס ענטפער

מיינע טהייערע געסט. מיט אַ געפיהל פון פרייד און עהרע דאַנקען מיר — איך רייד יעצט פאר מיין פרוי און פאר זיך אליין — דאנקען מיר אייך פון טיעפען האַרצען פאר דיא גוטע ברכות און גליק־ווינשונגען צו מיין קינד אין אייער הומאָריסטישע רעדע וואס האט אויסגעדריקט דיא מיינונגען פון אלעמען היער. דער יונגער מאנציג וועָען איהר האט באעהרט מיט אזוי פיעל קאמפּלימענטן וויל פארלויפיג נאך ניט הערען קיינע שבחים, מיר גיבען אייך אונזער ערנסטען דאנק פיר דיא פריינדשאפט וואס איהר צייגט אונז לכבוד אונזער פאמיליען שמחה און מיר זאלען זיך זעהן איינער דעם אנדערן נור ביי שמחות. איך דאנק אייך נאך אמאל.

א רעדע אויף א ברית־מילה.

פון ת ש ר"ק.

מר. טאסט־מייסטער, אבי הבן און פריינדע !

מיין טאסט וועט זיין געווידמעט צו דער מוטער, דיא מוטער פון אונזער נייעם ברודער'ל וואס מיר האָבען היינט אריינגענומען אין אונזער מיטע.

אַ ברית מילה איז אַ שמחה וואס איז פערש־עדען פון אלע אנדערע שמ־זות. דער בעל שמחה אליין, דער וועמען מיר האבען ערשט מיט גוואלד געמאכט פאר אַ אידען, טראטץ זיינע שרייענדע פראטעסטען, ליעגט יעצט אין אַ זייטיגען צימער, אַ געבונדענער, און שטארק ברוגז אויף אונז. וועגען דעם אבי הבן וויל איך ניט רעדען. ער האט שוין היינט געהאט כבוד גענוג. נור דארט אין אַ זייטיגען צימער, אנגעשפארט אויף קישענס, זיצט אַ בלאסע און אַ שוואכע פרוי, דאס איז דיא מוטער פון אונזער נייעם אידעלע. און צו איהר וויל איך ווידמען אַ פאָר ווערטער.

ווייסט איהר, פריינדע, וואס אַ מוטער איז? האט איהר ווען זיך פערטראכט איבער דיא ריכטיגע בעדייטונג פון דאס ווארט? מיר דאכט אז „מוטער" איז דאס שענסטע ווארט אין דער מענשליכער שפראכע. „דיא מוטער" האט איינער געזאגט „איז דאס הארץ פון דער וועלט".

כבודה בת מלך פנימה — אט דארט אין יענעם זייטיגען צימער זיצט זיא, דיא פרינצעסין, דיא אידישע מוטער און דיא פארב פון ריינע אמת'ע צניעות געהט איהר אריין אין פנים יעדען מאל וואס אַ גאסט קלאפט אן איז טיהר איהר צו ווינשען מזל טוב. „דיא מוטער" אַ שוידער פון הייליגער בעגייסטערונג געהט דורך מיין קערפער ווען איך ברייננ ארויף דיעזען נאמען אויף מיינע ליפען. דארט זיצט דיא אמת'ע העלדין וועלכע דיא וועלט פערגעסט, וועלכע דיא מענשען פערשווייגען. דארט זיצט זיא וואס גיט ארויס דאס נייע לעבען פון זיך, פלייש פון איהר פלייש, און בלוט פון איהר בלוט, און עס פאנגען זיך אָן פאר איהר יעצט דיא לאנגע נעכט אין וועלכע

דיא מוטער שלאפט ניט און דרעמעלט ניט. און האלט איהרע אויגען אפען אויף דאס יונגע לעבענספריכט. אין איהרע טרערען טהוט זיא איהם באַדען, מיט דעם זאפט פון איהר לעבען טהוט זיא איהם ערנעהרען, און ווען זיא גיט אַ זיפץ אדער אַ קרעכץ, בלייבט עם צווישען איהר און דיא שטוטע פיער וועגט. טאג פאר טאג, דורך דיא לאנגזאמע הייסע זומער טעג, און דורך דיא טרויעריגע קאלטע ווינטער טעג, טהוט זיא איהרע אויגען פון קינד ניט אראָבנעהמען ביז ער הייבט אָן צו געהן אויף דיא פיס. אָך, דיא פריידע פון אַ מוטער ווען זיא זעהט צום ערשטען מאל וויא איהר קינד האט אליין אבגעשפאצירט פון דער שטיהל ביז דער סאפא! און דאן פאנגען זיך אָן נייע דאגות: דאס קינד זאל ניט קלעטערן און ארונטערפאלען, דאס קינד זאל ניט אוועקגעהן און פערבלאנדזשען. דא — פאקען און מאָזלען, און אַללערייא קינדערשע קראנקהייטען און צופעלע. איז עס דען מעגליך אויסצורעכענען וואס אַ מוטער ליידעט זיך אָן פון איהר קינד, פון דעם טאג וואס ער ווערט געבוירען ביז דעם טאג וואס זיא פיהרט איהם צו דער חופּה.

און הערען דען דאן אויף איהרע זארגען פאר איהר קינד? געהען זייא דען ניט איבער צו איהר קינד'ס קינדער? געהט איהר הייסע ליעבע און איהר טרייהייט ניט איבער אפילו צו איהר קינד'ס אייניקלאך, אויב זיא דערלעבט זייא? ווער איז דאס אימשטאנדע אבצושילדערן דיא טיעפקייט פון אַ מוטער'ס הארץ און דיא גרויסקייט פון איהר נשמה? „מוטער" ווען איך הער דעםווארט ווערט מיין גלויבען אין דיא מענשהייט שטארקער. אזעלכע בעשעפניסען וואס האבען צווישען זיך אזא זאך וויא אַ מוטער מוזען אין זיך האבען אַ סך וואס איז פיין, עדעל און ערהאבען, און אז דיעזע פיינקייט עדעלקייט און ערהאבענעס וועלען אמאל איבערשטייגען דיא ניעדריגע זייטען פון דעם מענשען, רעטען דיא וועלט פון זומפּף, און ברייגגען דיא מענשהייט צו דער פאלקאמענהייט.

לאמיר טרינקען פאר דער געזונדהייט פון דער מוטער, און איהר ווינשען אז זיא זאל דערלעבען צו זעהן איהר זוהן אלס פאלקאמענעם מענשען מיט אלע מעלות וואס אַ מענש דארף בעזיטצען. אָמ

צו א ברית־מילה.

א רעדע פון א ציוניסט.

פון פ. שניידער.

א פאלק וואס האט דורכגעלעבט פיער טויזענד יאהר און איז נים אונטערגעגאנגען; א פאלק וואס האט געזעהן פעלקער און נאציאנען פערשווינדען אין תהום פון פערגעסענהייט און אליין איז עס געבליעבען לעבען; א פאלק וואס האט געקענט אויסשטעהן אלערליי יסורים און קיינמאל נים אלט ווערען — אזא פאלק מוז זעהן פערווירקליכט זיינע האפנונגען און זיינע שטרעבונגען.

איך וועל זאגען גלייך מיט יעדען פרומען אידען „אף על פי שיתמהמה עם כל זה אחכה לו בכל יום שיבא". אפילו ווען דער גלות פערציעט זיך האף איך נאך אימער, אז דיא גאולה קען קומען יעדען טאג.

אונזער גאולה קען נאר בעשטעהן אין דעם, ווען מיר וועלען זיך צוריק קעהרען אויף דעם באדען וואו אונזערע עלטערן האבען געקעמפפט פאר זייער פאטערלאנד, וואו אונזערע אבות האבען געלעבט איש תחת גפנו ותחת תאנתו, וואו אונזערע נביאים האבען געפרעדיגט און וואו אונזערע חכמים האבען געלערענט דער וועלט צו זיין גוט, עדעל און מענשליך,

און ווען דיעזע גרויסע האפנונג וועט פערווירקליכט ווערען, ווען ישראל'ס מארגענשטערען וועט ווידער גלאנצען, ווען דער לבנון וועט ווידער זין אונזערער און דער הר הזתים מיט דעם הר המוריה וועלען ווידער זיין אונזער אייגענטהום, דאמאלסט וועלען מיר קענען מיט רעכט זאגען, אז דער שארית ישראל האט נאר דערפאר אלעס איבער געלעבט און טריומפירט, ווייל מיר האבען אבגעהיט מצות מילה.

נים אומזיסט האבען אונזערע עלטערן, בשעת הדחק, מקיל געווען כמעט אין אלע מצות, נאר דער אות בבשרי איז פערבליעבען דער ערשטער און הויפט־צייכען פון א מיטגליעד פון דער אידישער נאציאן.

מיר האבען געזעהן, אז דיא השקפה, דער בליק פון אונזערע עלטערן, איז יעווען אַ קלאָרער אין זעהר אַ שאַרפער,

אין דער לאנגער היסטאריע פון אונזער נאציאן האבען מיר געזעהן שינאים איפשטעהן צווישען אונז, דיא חכמים האבען אנערקענט דיא צדוקים פאר' אידען, כאטש זייא האבען געלייקענט אין עולם הבא, שכר ועונש, זיי האבען אפילו ניט מדיח געווען בשתי ידים דיא שומרונים, וועלכע זיינען געווען אמת'ע שונאים פון אידען. דאס איז געווען דערפאר ווייל דיעזע אלע סעקטען אדער כתות, האבען זיך ניט אבגעזאגט פון מצות מלה.

אזוי גיך אבער וויא איין סעקטע אדער כתה, האט אפילו אנערקענט אלע אנדערע מצות און זיך אבגעזאגט פון מילה, איז זיא באלד אוסגעשטויסען געווארען פון דעם כלל,

און אונזערע חכמים האבע' קיין טעות ניט געהאט. אלע אנדערע מצות אויסער מילה, האבען קיין יוערטה און קיין בעדייטונג ניט געהאט אהן דעם אות בבשר היהודי.

דיעזע איינע מצוה האט אינז אלעמען געמאכט פאר ברידער אין נויט, פאר פריינד אין לייד, און אזוי האבען מיר זיך געהאלטען צוזאמען בארבע פנות העולם.

היינט האט מען מכנים געווען א קינד במחנה העברים, איך זעה אין איהם אַ סאָלדאַט אינטער דער פלאַג מיט דעם בלויען מגן־דוד; אַ מיטגליעד פון דיעזער נאַציאָן וואס האט געגעבען דער וועלט דיא עשרת הדברות. אַ ישעיה, אַ ירמיה, אַ יחזקאל וואס האבען פערברייט מאָראַל, ערעלקייט, יושר און מענשליכקייט.

אך ייינש דיא עלטערן פון דעם נייעם אידישען קעמפפער, זיי זאָלען איהם קענען ערציהען צו זיין אַ נאַציאָנאַלער איד, אַ איד וואָס שעצט זיין פאָלק און איז בעריט פאר איהם זיך מקריב צו זיין.

און ווייהרענד מיר זיינען דאָ פערזאמעלט, לאמיר געדענקען דיא ערהאבענע ווערטער, אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני, אַז בייא יעדער שמחה, זאלען מיר זיך ערמאנען אן ירושלים, אן ציון, אויפוועקען אונזערע הערצער צו ארבייטען בכל מאמצי כחנו, אַז עס זאלען מקוים ווערען דיא דבורים: יבנה ירושלים עיר הקודש במהרה בימינו אמן!

צו א ברית־מילה.

פון דר. ש. באלק.

דער מדרש זאָגט: „חביבה המילה שנשתתף הקב"ה לאברהם, שכל מי שהוא מהול אינו יורד לגיהנום". (מדרש תהילים מ"ו, א.)

דאָס הייסט: מצות מילה וואָס גאָטט האָט געגעבען אַברהם'ן איז אַזאַ גרויסע זאַך, דאָס יעדער וואָס איז אַ מהול איז פטור פון גיהנום.

דער מדרש איז אַ ביסעל שויער צום פערשטעהען. וואָס הייסט, ווען איינער איז אַ מהול האָט ער שוין קיין מורא ניט פאַר'ן גיהנום?

מיינער אַ רבי האָט עס מיר אַמאָל אַזויא ערקלערט: „מיין קינד, ווען איינער איז אַ מהול, איז ער אַ איד, און אז ער איז אַ איד, האָט ער שוין דעם גיהנום אויף דער וועלט. און גאָטט שטראָפט ניט קיין מענשען מיט גיהנו אויף ביידע וועלטען.

עס מעג זיך זיין אַ וויטץ, אָבער עס שיינט, אַז דער מדרש קען ניט אנדערש ערקלערט ווערען.

דאָס קינד וואָס מען האָט היינט מכנים געווען בבריתו של אַברהם אָבינו, איז אַ איד, ווען ער זאָל עס אַפילו ניט ווילען, בלייבט ער דאָך אַ איד.

און ווייסט איהר וואָס אַ איד איז? איך האָב קענען געלערנט אידען פריידענקער, אידען וואָס גלויבען ניט, אידען וואָס זיינען מכחישים אָדער גאָר כופרים בעיקר. און דאָך זיינען זייא געווען אידען. ווען זייא האָבען געהערט אַז מען שלאָגט, פייניגט און מען ממית'ט אידען דערפאַר וואָס זיי זיינען אידען, האָבען זייא פערגעסען אָן זייערע פרייע געדאַנקען, אָן זייער כפירת. און זייערע אויגען זיינען אָנגעפיללט געוואָרען מיט טרעהרען, צום סוף, האָבען זייא אויסגעשריהען! „מיר זיינען שטאָלץ ווייל מיר זיינען אידען!"

דער אות בבשרו בייא דעם היינטיגען רך הנימול, מאכט איהם אויף אייביג פאַר אַ קינד פון אונזער נאַציאָן, פאַר אַ סאָלדאַט אין דיא רייהען פון יורענטום.

דיא גמרא זאָגט: „רחמנא לבא בעי״ (סנהדרין ק״ו.) גאָטט וויל דעם מענשען׳ס האַרץ, און דער איד, אין וואָס פאר אַ מדרגה ער זאָל ניט זיין, האָט ער אַ עדע״לע האַרץ.

און ווייסט איהר וואָס עס הייסט אַ אידישע האַרץ? רחמנות האָבען אויפ׳ן שוואכען, העלפען דעם אָרימאַן און אונטערשטיטצען דעם עלענדען.

מיר אידען רופען זיך ביא דער גאנצער וועלט „רחמנים בני רחמנים״ ניט געאַכטעט דארויף צוא מיר זיינען פרום, צוא ניט; צוא מיר היטען אָב אַ״לע מצוות, צוא ניט; צוא מיר זיינען מקיים דיא גאנצע תורה, צוא ניט.

אַ אידיש קינד ווערט אַ איד צום אַכטען טאָג פון זיין געבורט, און פון דיעזער מינוט אָן ווערט ער אַן עדות אויף דער אייביגקייט פון דעם פאָלק ישראל.

אָט דאָס בעדייטעט מצות מילה און דאָס איז דער איד יעצט וועל איך מיך ווענדען צוא דיא עלטערען און זאָגען אַזוי:

זאָ״לל אייך גאָט העלפען איהר זאָלט ערציהען אייער זוהן ער זאָלל זיין אַ איד אין הארצען, אַ איד מיט לייב און נשמה, וויל אונזער פאָלק בעדנעטהיגט זיך זעהר אין אַ זעלכע אידען.

גאָטט זאָ״לל אייך העלפען איהר זאָלט פון איהם קיין צער ניט האָבען, און ער זאָ״לל אויסוואקסען אלס אַן עהרע צוא אייך און אַ מתנה פאר אַללע מענשען.

דיא אומות העולם אונטערשיידען אונז פון אַללע מענשען. מיר אידען אָבער, אַנערקענען אַלע מענשען פאר מענשען, און מיר זאָגען בלויז „כל איש ילך בשם ד׳ אלהיו ואנחנו נלך בשם ד׳ אלהינו״.

ביי אונז איז דאָס אידישקייט טהייער, וויל מיר האָבען דערפאר צוא טהייער בעצאהלט. דערפאר זאָל אייער זוהן זיין אַן אַנשטענדיגער איד און דאָס הייסט שוין אויך אַן אַנשטענדיגער מענש.

איהר זאָלט זוכה זיין אין איהם צוא זעהען נחת!

צו א ברית מילה.

פון א. באדער.

מיינע פריינדע !

מיך פרעהט זייער צו זיין איינער פון די געסט ווען מען איז מקיים דיא גרויסע מצוה וואס גאט האט אנגעזאגט דעם אב המון גוים צום ערשטען, ער זאל מקיים זיין.

עס זיינען דא פאָטערס, גאנץ עהרליכע און פרומע אידען, וועלכע ציטערען אביסעל איף, וויסענדיג, אז מען גייט מאכען דיא אָפעראַציאָן אייבער זייער קליינעם זוהן. קיין וואונדער. יעדער פאָטער האט ליעב זיין קינד און יעדען פאָטער דארף ווייה טהון דאָס הארץ ווען זיין קינד שמערצט. אבער אונזער זיידע אברהם האט געהאט דורכצומאכען אַ שווערערע פראָבע. גאָט האט איהם ניט נאר געזאָגט, ער זאָל מאכען זיין זוהן פאר אַ אידען, נאָר ער האָט איהם געהייסען נעהמען זיין איינציגען פיעל געליעבטען זוהן יצחק אין מקריב זיין אויף דער עקידה.

וויען דער בורא און מנהיג, און דער יסוד כל החכמה הייסט, דאָן פרעגט מען ניט און מען טהוט, אברהם, מיט אַ פערבלוטיגטען האַרץ, האט אליין ארויפגעלייגט זיין זוהן אויף'ן מזבח, אויסגעשטרעקט זיין האנד מיט דעם ש־אכטמעסער און געוואלט איבער שניידען דעם האלז פון זיין טרייען בן־יחיד.

דאמאָלסט האט איהם גאט געזאגט, האַלט ! טהו עס ניט ! איך פערלאנג ניט קיין אונשילדיגעס און אומזיסטיגעס בלוט, דאס איז נאר געווען אַ נסיון, אַלעס וואס גאט האט געוואָלט איז געווען, לשום אות בבשרו, אונטערשיידען איהם אברהמ'ן און זיינע קינדער נאך איהם, פון אלע אומות אין דער וועלט, אין דער זעלבער צייט אבער האט ער דאס געהייסען טהון מפני הבריאות, צוליעב געזונדהייט.

דיא גרויסע דאקטוירים זיינען יעצט מודה, אז דיא אָפעראַציאָן בייא אַ ברית מילה, איז איינע פון דיא נויטהווענדיגסטע זאכען אין דער וועלט

אָבער דאָס איז ניט אזוי וויכטיג, וויא דער פאקט, אז אַ איד פון קליינוויז אויף, דארף זיך געוואהנען צו פערגיסען בלוט,

דער נביא האט געזאגט: איך בין נעבען דיר פערביינעגאנגען. דיר געזעהען וואלגערען אין דיין בלוט, און איך האב געזאגט: „אין דיין בלוט לעבסטו, יא, דוא לעבסט אין דיין בלוט".

דאס איז געוועזען מיט אַ דריי טויזענד יאהר צוריק, און זייט דאמאלס לעבען מיר אידען אין אונזער בלוט.

און וויא פיעל בלוט מיר האבען דאָס שוין פערגאסען! וואס פאר אַ בעטרעף האבען דיא עטליכע טראָפּען בלוט פון דעם קליינעם זייגלינג געגען דיא טייכען און ימים בלוט וואס מיר אידען האבען פערגאסען בייא דיא טויערען פון ירושלים, אין דיא טהאלען פון יהודה און גליל, אין רוים. בבל, שפאניען, פארטוגאל, ענגלאנד, דייטשלאנד, עסטרייך, פוילען, רומעניען און צו אלע לעצט אין רוסלאנד וואו דער רויטער שטראם פון אידישע דמים הערט נאר ניט אויף צו פלִעסען!

אָבער מיר אידען זיינען וויא דער חולה נוטה למות, ועמען מען צאפּט אָפּ א ביסעל בלוט דורך באנקעס אדער פיאוויקעס, און ער לעבט גלייך ווייעדער אויף.

און וויסענדיג, אז יעדער איד דארף בלוטען, געוואהנען מיר אליין צו. אונזערע קליינע זיהן וויא צו פערגיסען בלוט, כדי עס זאל שפּעטער ווייניגער שאדען דיא בלוטיגע אָפּעראציאן פון דיא פעלקער.

און כאָטש מיר בלוטען פון קינדווייז אויף, זיינען מיר פון דעסטוועגען נאך אימער שטארק. מעכטיג און בעגייסטערט מיט גבורה צו בעגעגענען דעם שונא וואס זויגט אונזער בלוט.

בייא דיעזער געלעגענהייט ווינש איך בלויז, אז ווען דער הייניגער רך־הנימול וועט אויסוואקסען, גרויס ווערען און זיין אַ פאלקאמענער מענש, זאל ער דורך מאכען די צייט ווען אידישע בלוט צאפּונג, דורך גויאישע הענד זאל אויפהערען, און ער זאל לכל־הפחות זוכה זיין צו זעהן בנחמת ציון.

און ווען עס וועט איהם בעשערט זיין צו בלוטען, דאן זאל איהם דיא הייניגע אפּעראציאָן געבען כח צו ערטראגען דיא נסיונות צו וועלכע אַ איד אליין קען זיין אונטערוואָרפען.

צוא א ברית מילה.

א גוטער פריינד, א שעהנער בעל הבית, רעדט א פאר ווערטער לכבוד דעם בעל ברית און דיא געסטע ביי א גלעזעל משקה

פון ה. מאלאכאווסקי.

בעל ברית, און ווערטהע פריינדע!

הייטע האבען מיר זיך פערזאמעלט היער מקיים צוא זיין דיא גרעסטע מצוה פון יודענטהום. אריינבריינגען א נייעם מעמבער אין דעם יודישען ארדער. מיר זיינען דא אויף א ברית מילה, ביי אונזערע פריינדע מיסטער און מיסעם . . . וועלכע האבען אריינגעבראכט זייער נייא געבארענעם זוהן אין אברהם אבינו'ס לאדזש. ווען גאט האט געזאגט צו אברהם'ען והיה תמים, זיי גאנץ! גאנץ גוט, גאנץ ארענטליך, גאנץ פרום. האט ער עס אנדערש ניט געקענט ערפילען ביז ער האט זיך מל געווען. א איד קען ניט זיין פאלקאמען ביז ער מאכט דורך א געוויסע אפעראציאן פטור צוא ווערען פון אן איבעריגע זאך ביי דעם מענשען. דען וואס עס איז איבעריג, קען עס ניט זיין פאלקאם.

אלזא, רבותי! דיא שמחה פון א אידען איז ניט געגליכען צוא דיא שמחות פון דיא אומות העולם. ביי דיא אומות, אז עס גיט א שמחה, האט עס מיט'ן גייסט גאר ניט צוא טאהן, זייערע שמחות זיינען נאר קערפערליך, עסען, טרינקען, שכ'ר'ן ביז זייא כאפען איבער דיא מאס. ביי אונז אבער, בעפאר מיר וויל'ען מהנה זיין אונזער קערפער, דארפען מיר צופריעדען שטעל'ען אונזער גייסט, וויל מיר זיינען איין עם קדוש היילינ פאלק, און אום אונזער קערפער זאל זיך ניט שטארקען

אבער אונז ד גייסט איז בייא דעם ערשטען אריין טרעטען פון א אידען אין אידישקייט מוז ער דעם קערפער א ביסעל אפשוואכען. און דאס איז דער סוד פון דעם ברית מילה. א אידיש קינד איז אימער מעהר מאראליש און האט ווייניגער דיא טהירישע ליידענשאפטען אלס אלע אנדערע קינדער פון אומות העולם. און דאס האבען מיר צו פערדאנקען דעם ברית מילה.

און יעצט, ווערטהער בעל ברית! גאט האט אייך געשיינקט א זוהן, איהר האט איהם אריינגעבראכט בברית של אברהם אבינו, געמאכט פאר א אידען, איהר האט אונז פעררופען צו אייך אויף אייער שמחה של מצ״ה. גאט זאל געבען אז איהר זאלט אייער זוהן מגדל זיין לתורה ולחופה ולמעשים טובים, איהר זאלט איהם געבען א גוטע אידישע ערציהונג, און דאמיט, וואס איהר האט אפגעשניטען פון אייער זוהן דיא ערלת הגוף, זאלען דיא גייסטיגע ערלות, וועלכע געפינען זיך בייא מאנכע מענשען אויך פארשוואונדען ווערען פון אייער זוהן, נעמליך, ערלת הלב, ער זאל נים האבען א פארשטאפטע הארץ, זיין הארץ זאל זיין עכט אידיש, ערלת האזן, פארשטאפטע אויערין, און אייער זוהן׳ס אויערין, זאלען אימער אפען זיין צוא הערען דברי תורה, אויך צוא צוהערען דיא שלעכטע לאגע פון אונגליקליכע און שטיצען זייא, ערלת הפה, ערל שפתים, פערשטאפטע ליפען, אייער זוהנ׳ס מויל זאל זיין א פה מפיק מרגלית, א מויל פון א לשון למודים, און אזוי וויא איהר האט אונז בעעהרט מיט דער ערשטער מצוה אזוי זאלט איהר אונז אויך איין לאדען צו זיין בר־מצוה, און צו זיין חופה און מיר אלע וואס זיינען דא זאלען איינע דיא אנדערע לאדען אויף שמחות.

לחיים. לחיים. לשנה הבאה בירושלים!

א רעדע פאר א בעל־ברית.

פון אליקום צונזער.

מיינע יוערטהע געסטע!

איך האב בעמערקט אז איהר האט מיר געזעהען א ביסעל ערשראקען ווען איך האב געמאכט דיא ברכה: „להכניסו בבריתו של אברהם אבינו“ איך מוז אייך אבער זאגען אז דאס איז ניט געווען קיין שרעק, נור דער הויך ערהאבענער גייסט פון דיעזען טהאט, האט מיינע נערוועז ערציטערט, ערשטוינט, בעטראכטענדיג דעם ריכטיגען זינן פון דיעזע יוערטער, וויא גאָט האט געזאגט צו אברהם׳ען „ואתנה בריתי ביני וביניך“. מיין בונד צווישען מיר מיט דיר. דער מ״ל זיין איז דער צייכען פון קאָנטראקט וואס דאָס יודענטהום האט מיט גאט געשלאסען להיות לך לאלהים ולזרעך אחריך אז מיר נעהמען אָן זיין בונד אויף אונז מיט אונזערע קינדער אויף אייביג.

ווען אָ קעניג גיט ארויס א בעפעהל, קען עס נור האלטען כל זמן ער לעבט. און אויך ווען קיינער זעהט ניט האלט מען דעם בעפעהל ניט.

דיעזער בעפעהל פון מילה האלט שוין 4000 יאהר. ריכטיג מקוים געיוארען „ולזרעך אחריך“ און ניט נור מען האלט איהם עפענטליך ביז היינט, ניר דאס אידישע פאלק האט מפקיר געווען זי׳ערע לעבענס, אום ניט עובר צו זיין אויף מצות מילה און זאָגאר ביז היינטיגען טאָג, דיא אויסלענדישע אידען וועלכע וואהנען אלס קריסטען אין דיא רוסישע רעזידענץ שטעדט ווייא פעטערבורג און מאָסקווא, און ווען בייא זיי ווערט געבוירען אקינד, שטעלען זייא אין געפאהר זייער עקזיסטענץ, זייער נאמען, און דאס קינד מוז אין געהיים געאידעשט יוערען, און אַז ר׳ חיים ברלין, מאסקווער רב, האט געפרעגט בייא איינעם פון דיעזע לייטע יוארום ער איז זיך זאָ פיעל מפקיר פיר מצות מילה. אין דער צייט ווען ער איז עובר על כל התורה כולה, האט יענער געענטפערט: אַז אלע מצוות וואס איך בין היינט ניט מקיים קען איך מארגען מקיים זיין, אבער דיא מצוה פון מילה ווען איך וועל יעצט פערזעהען קען איך דאס שוין מעהר ניט כאפען צוריק.

ש ווייט מיינע געסטע איז מען זיך מוסר נפש איבער דיעזער מצ״ה...

זאָגענדיג דיא ברכה „להכניסו בבריתו של אברהם אבינו", האב איך געפיהלט, אז איך און מיין נייגעבארענעס קינד פערבינדען זיך יעצט מיט דאס יודענטהום וויא אברהם אבינו.

איך האב געמאכט מיין קינד פיר א מעמבער צו דער אידישער אונ־שטערבליכער נאַציאָן, א מעמבער אויף אנטהייל צו נעהמען אין איהרע פריי־דען און אויך חלילה אין איהרע ליידען, אשטח בטובתה, ומצטער בצרתה, אַ מעמבער פון דיעזע פאלק וועלכע דיא גרעסטע דיינקער דער וועלט שטוי־נען און קענען ניט געפינען דעם רעטזועל פון זיין אייביגקייט. דעם רעטזועל פון זיינע אזוי פיעל שונאים, דער רעטזועל פון זיין שטענדיגען צוריק אויפבליהען ווען ער איז שוין אין גאנצען פארוועלקט, וויא עס וואר אין מצרים און אין נאך פיעלע פעריאָדען פון זיין היסטאריע.

אַ מעמבער פון דיעזע פאָלק, וועלכע פערגעטערט ניט קיין מענשען וויא אנדערע נאציאָנען, וועלכע יעדער טאָג פון יאהר, איז נאך א נאָמען פון א היילינגען, א מעמבער פון דיעזער פאלק וועלכע איז זיך ניט מתודה פאַר קיין מענשען נור פאר גאט אליין, א מעמבער פון דיעזע פאָלק וועלכע איז ניעמאלס געשמידט מיט דיא קייטען פון גלח אין קירכע. דאס יעדער גלוי־בינער מוז אָנקומען צו זייא פון זיין געבורט ביז זיין קבורה.

אַ פאלק וועלכע יעדער קען, ניט דוקא דער גלח — זיין א מוהל, דאַווענען פאר'ן עמיד, מסדר זיין קידושין, טהאן זיין רעכט נאך'ן טויט, ווייל זיא איז א ממלכת כהנים, א גאנצע קעניגרייך פון כהנים און עם סגולה, וויא דיעזע ביידע נעמען האט מען איהר געגעבען בעפאָר מתן תורה.

זייט דיא וועלט שטעהט, זייט דיא היסטאריע געדענקט, איז דיעזע פאלק אימער געגאנגען מיט דעם פאַקעל פון פראגרעס און ציוויליזאציאן פאָר־אויס פאר אלע פעלקער. דער איד איז זיך מפקיר פאר זיין שטרעבען צו בילדונג דער איד פארמאגט דיא גרעסטע טהייל אין שיללער. רעדאקטערע, און נאך פיעלע צווייגען פון בילדונג. און דעם קלענסטען טהייל אין טויטענפעללע...

ווינשט מיר מיינע געסטע! דאס דיעזער רך הנימול, דיעזעס קינד זאל זיין גאנצען לעבע פיהלען דעם הייליגען און ערהאבענעם געדאנק ער זאל זיין שטאלץ אויף דעם נאמען איד, און זאל זיין א טרייער מעמבער צו דאס אונשטערבליכער אידישער נאַציאָן, און עס זאל מקיים ווערען אויף איהם דעם נביא'ס ווערטער: „וכל רואיהם יכירום כי הם זרע בירך ה'". אמן.

א רעדע פון א פאטער
צו זיין ערשטען זוהן'ס ברית מילה.

מיינעווערטהע געסט און פריינד!

איך בין אויפגעפאָדערט געוואָרען צוא זאָגען עטליכע ווערטער צוליעב ריעזע געלעגענהייט, ווען מען האָט מיין זוהן מכנים געווען בבריתו של אברהם אָבינו.

היינט האָב איך צום ערשטען מאָהל געשפּיערט דיא אמת'ע פאָטער ליעבע, ווען איך האָב געהערט דעם אויסגעשרייא פון הרך הנימול בעת ער איז געוואָרען אַ איד.

אך פריינדע! עס איז שווער צו ווערען אַ איד, צוא זיין אַ איד און צוא פערבלייבען אַ איד, מיט בלוט בעצאָהלט מען פאַר ווערען אַ איד, און בלוט פערגיעסט מען זייענדיג אַ איד.

ווען איך האָב געהערט זיין קול, זיין קינדיש שטימעלע, האָב איך גע־פיהלט אַ שארפען שמערץ דורכצוקען מיין גאַנצען גוף. עצם מעצמי ובשר מבשרי האָט יעצט געליטען, האָב איך מיר געטראַכט, און עס האָט מיר באַנק געטאָהן, פון דער אַנדערע זייט ווידער, האָט עס מיך געפרייט יאָ איך בין געווען די אורזאכע צו ברענגען אַ אידען אויף דער וועלט—אַ אידען, אַ מיטגליעד פון דיעזער אומה, וואָס האָט אימער אויסגעקליעבען דעם טויט איידער צו פערלייקענען זיינע קבלות, זיינע צערעמאָניען און זיין אמונה.

יאַ, אַ איד איז אַ שווערע זאַך, עס איז איהם ביטער און פינסטער אין דער קאַלטער חשך'דיגער וועלט, און ער מערקט אימער דעם שפּאָט און חוזק אַפילו צווישען אויפגעקלעהרטע נאַציאָנען.

אַ איד איז געבאָרען געוואָרען צום ליידען, אָבער אין זיינע ליידען איז ער גרויס, אין זיינע יסורים איז ער אַ העלד. און, פריינדע, עס איז בעסער צו ליידען און פאַרגיעסען בלוט פאר עהרליכע איבערצייגונג, וויא צוא שווימען אין אַ ים פערגעניעגען און זיין אַ חונף, אַ צבועק, פערלייקע־נע יאָס מען איז.

איך בין שטאָלץ דאריף יואס בן נולד לי להיות יהודי—עס פרייט מיך יואס מיין קינד איז באשטימט צי זיין איינער פון דיעזע וואס זאָל פערטהייריגען און ליידען פאר דיא וואהרהייט פון אונזער אַלטער אמונה, וועלכע בלייבט איממער נייא.

אין דערזועלבער צייט אָבער האָב איך געפיהלט אויך אַ שמחה, נאָך אַ גרייסע פרייד, די שמחה פון אַ פאָטער, וויסענדיג אַז ער האָט געבראכט א זוהן אויף דער וועלט וואָס וועט פעראייביגען זיין נאָמען.

קינדער זיינען קינדער, אינגלעך אָדער מיידלעך, אבער די וועלט האָט בעשטימט, אז א מיידעל זאל זיך פערליערען אין רשות פון מאן און אָבשניידען יעדער פערבינדונג מיט דיא עלטערען אין טאָג פון דער חתונה.

א אינגעל ווידער איז דער יורש פון דעם פאָטערס נאָמען. און וויא א אינגעל וואקסט אוים, וואָס פאר א נאָמען ער קויפט זיך אין דער וועלט, שטעלט ער דאמיט פאָר דעם פאטער, א מאהל, ווען דער פאָטער איז ניט זוכה, איז עס לגנאי, און אמאל, ווען דער פאטער איז זוכה, איז עס לשבח.

איך גלויב אבער, אז די צוקונפט פון א קינד בכלל און פון א אינגעל בפרט, ליעגט אין פאטערס האנד. אויב דער פאטער בעמיהט זיך צו ערציהען זיין קינד וויא עס געהערט צוא זיין, דאן וואקסט ער אוים, וויא מען זאגט צוא גאטט און צוא לייט.

מיין אויפגאבע אין לעבען וועט זיין, צוא זעהען אז מיין זוהן זאלל אויסוואקסען אן עהרליכער און גוטער מענש, וואס איז שוין בּמילא אן עהרליכער און גוטער איד, איך וועלל איהם לערנען אכטען זיין פאלק, ליעבען זיין רעליגיאן, לעהרנען דאס גוטע און דאס עהרליכע. דאן וועט ער זיין א בראווער מענש און א קרוין פאר זיינע עלטערען.

אללעס וואס איך וויל יעצט איז דיא ברכה פון דעם שוכן מרומים, וייל ער, דער אל חי, האט זיך נאך קיין מאל ניט אבגעזאגט צו העלפען דעם, וואס וויל טהון גוטעס.

זאל מיר גאט געבען געזונד און פרנסה, פאר מיר, פאר מיין גאנצע פאמיליע און פאר כל־ישראל, כדי איך זאלל קענען ערציהען מיין קינד לתורה ולמעשים טובים.

צו א ברית־מילה.
א רעדע פון דעם סנדק.
פון א. גאלד.

בעל־ברית און מיינע פריינד!

איך האָב היינט געהאט דעם כבוד צו זיטצען על־כסא של אליהו. אויף מיינע הענד האט מען מכנים געווען אַ אידיש קינד בבריתו של אַברהם אָבינו.

עס זיינען געווען צייטען בייא אידען ווען דער שונא האט פערבאטען אידען מל צוא זיין זייערע קינדער, אין דיא העהלען און פעלזען שפא־לטען האבען זיך דאן בעהאלטען דיא צארטע מוטערס, און די פאטערס האבען גע־בראכט בגנבה אַ מוהל וואס זאל מאבען פון דעם ילד הערל אַ ייד הנימול.

אי דער פאטער, אי דיא מוטער, אי דער מוהל האבען איינגעשטעלט זייער לעבען בייא אַזאַ זאך. אָבער מעהר פון אַלע האט איינגעשטעלט זיין לעבען דער, וואס האט געהאלטען דאס קינד אום מען זאל איהם מל זיין.

אין יענע צייטען איז געווען דער מנהג, אַז דער סנדק האט בעדארפט זיין דער אָדם חשוב. דער חכם העדה, אַ איד אַ בעל־תורה און מדות טובות; ער, דער סנדק, האט עס געהייסען, האט דערוועקט דיא הערצער פון דיא עטערען, זייא זאללען געדענקען אָן דער גרויסער מציה, און אויף זיינע פלייצעס האט ער גענומען דיא גאנצע פעראנטווארטליכקייט.

ער, דער סנדק, איז געווען דער מורד במלכות, דער גרעסטער רע־וואלוציאנער, וועלכער האט געיאגט איבער־צוטרעטען דעם שטרענגען בע-פעהל פון דעם קיסר וואס האט געהייסען אידען זאללען בלייבען ערלים.

און, צווישען אונז אידען, איז ער אויך געווען מעהר פעראנטווארטליך פון אַלע. ער האט געוואוסט, אַז דער אות בבשרו איז אונז מבדיל פון דיא גיים און לאזט ניט צו קיין התבוללות.

אַ איד האט געמעגט טהאָן אַלצדינג, האבען דיא חכמים געזאגט „ישראל אף־על־פי שחטא ישראל הוא". א איד, אַפילו ווען ער זינדיגט, איז ער אַלץ אַ איד. און אַ איד איז ער געבליבען כל־זמן ער איז געווען אַ נימול.

און דיעזע מצוה איז געווען אזוי גרויס אזוי שטארק, אז אפילו אהן דער תורה, אהן דיא איבעריגע מצוות, איז דער איד אלץ געבליעבען א־איד און האט זיך ניט מתבולל געווען.

אברהם אבינו האט אייגענטליך געמאכט בלויז איין מצוה, און דיעזע איז געוועזן מצות מילה. דאס זעלבע איז געווען מיט יצחק ויעקב, און דיא שבטים, ביז אידען זיינען געקומען צום בארג סיני, און אויס־געשריען „נעשה ונשמע“.

ווען צפורה איז געגאנגען מיט איהרע קינדער צו איהר מאן קיין מצרים, האט זיי דער מלאך געוואלט הרג'ענען, ער האט איבערהויפט געוואלט הרג'ענען דעם פאט־ר, וועלכער האט זיך אונטערגענומען ארויסצופיהרען א פאלק און פאר זיא געבען גאט'ס תורה, און זיינע קינדער זיינען ניט געווען געמל'ט.

נאכדעם וויא צפורה האט פערשטאנען דיא געפאהר און געכאפט און אליין מכנים געווען די קינדער בבריתו של אברהם אבינו. האט זיא געזאגט צום מאן. א ער איז איהר „חתן דמים למולות“. זי האט איהם אויסגעקויפט פארן איז ש; פאלק מיט בלוט.

אונזרע חכמים האבען אלזא תופס געווען די גרויסקייט און ערהאבענהייט פון דיעזער מצוה, און זיי זיינען געווען די יעניגע צו נעהמען אויף זיך יעדע פעראנטווארטליכקייט צו מאכען פון אידישע קינדער נימולים, כדי זייא זאלען זיין ראוי מקבל צו זיין דברי אל חי.

יעדע מצוה וואס איז פערבונדען מיט סכנות נפשות איז א גרויסע מצוה.

היינט, ווען צוא זיין סנדק איז ניט מעהר קיין סכנה, איז עס אבער אויך אימער איבערגעבליעבען א משרת־הכבוד משנים קדמוניות.

איך בין זעהר שטאלץ דארויף וואס מען האט מיר אפגעגעבען דעם כסא של אליהו אויף וועלכען עס זיינען געזעסען א מאל דיא חכמים און קדושים פון אונזער אומה.

איך דאנק אייך, עלטערען פון הרך הנימול. פאר דעם גרויסען כבוד וואס איהר האט מיר צוגעטהיילט.

זאלל אייך גאט העלפען איהר זאלט ערציהען אייער זוהן און זוכה זיין אין איהם צוא זעהן נחת און ער זאלל זיין א איד וואס אכטעט זיין פאלק, שעטצט זיין אמונה און איז א כבוד פאר זיינע עלטערען.

בעל סנדק'ס רעדע.

פון ג. זעליקאוויץ.

פריינדע און ווערטהע פערזאמעלטע.

ווען איך האָב געהערט וויא דער טאָסט־מאסטער האָט מיר אויפגערו־פען צו האלטען אַ רעדע, האָב איך שוין געהאַט אין זינען זיך צו ענטשול־דיגען וויא יענער ישובניק וועמען מען האט דעם ערשטען מאל אין זיין לע־בען מכבד געווען אין שוהל מיט „הגבה" וויא דער שמש האָט איהם אָנגע־זאָגט אַז מען איז איהם מכבד מיט „הגבה" האט אינזער ישבניק געענטפערט: אַי לאָזט מיר צורוה, איך בין היינט אַביסעל הייזריג.

איך האב ווירקליך געוואָרט זיך מאכען הייזריג. פריינדע, אום זיך ארויס־צודרעהען פון א רעדע. דען וואס בלייבט פיר א בעל־סנדק צו זאָגען? איך האב זיך אָבער בארעכענט אז צו ווערטער וואס פליסען פון אַ פריינד צו פריינדע, דארף מען קיינע קונסט, קיין רעדנערשן שאַלאַנט און קיין בלומען שפּראך וויא דיא אנדערע גרויסע רעדנער וועלכע מיר האבען געהאט דאס פערגניגען צו הערן היינט ביי דיעזע ברית־מילה פון אונזער נייעם אידען. אלס סנדק איז צוערשט מיין וואונש אז דער רך־הנמול זאל אויסוואקסען אַ שעהנער יונגערמאן וואָס זאל פערשאפען נחת זיינע עלטערן. צווייטענס ווינש איך אונזער פריינד דעם בעל־ברית מיט זיין איידעלע פרוי און פערוואנדטע זיי זאלען דערלעבען זיך צו אַמוזירען ביי די שמחות פון די קינדער פון דיעזען יונגען מאַנצינג מיט וועלכען איך האב ערשט בעקאנטשאפט געמאכט. דריטענס מיר זאללען אלע געהן איינער צום אַנדערן נאר אויף שמחות, אויב דאס זיינען שמחות של מצוה אדער אַזוי גלאט שמחות אין דער וועלט אריין.

דאס איז אלעס וואס איך האב אייך צו זאגען, פריינדע. און אויב איינינע זאָלכע וואַרימע ווערטער פון א פריינד הייסט ביי אייך אויך אַ רע־דע פון א סנדק דאן דאַנק איך אייך אלעמען פאר דיא אויפמערקזאמקייט וואס איהר האט מיר געשיינקט, און איך טרינק צום וואהל זיין פון מיין נייעם פריינד און זיינע עלטערן.

א קוואטער׳ס רעדע. (הומאריסטישע רעדע מיט תורה).

פון וחלקלקות.

ווערטהער פאטער און ליעבע מוטער פון דעם רך־הנמול, און האכגע־שעצטע געסט ביי דיעזע שמחה של־מצוה.

קיין ערנסטע רעדע קענט איהר פון מיר נים ערווארטען ווייל דיא ערנסטע רעדעם האבען שוין געהאלטען ביי דיעזען טיש גרויסע רעדנער און אויב איהר ווילט, דאס היסט: אויב איהר וועט נים פראטעסטירען, וועל איך פרובירען יוצא זיין מיט א הומאריסטישע רעדע׳ע אדער וויא מיר זא־גען עס אויף פראסט אידיש—מיט אביסעל שיחות חולין של תלמידי חכמים.

מיינע פריינדע! איז איך שוין ווען־עס־איז איינגעפאלען צו פרעגען פארוואס מען נעהמט נים קיין קוואטערשאפט ביי א מיידעל? מילא דאס וואס מען מאכט קיין ברית ביי א מיידעל איז רעכט ווייל מילה איז דאך א מצות־עשה שהזמן גרמה, און נשים זיינען פטור פון א מצוה שהזמן גרמה אבער, פארוואס זאל א מיידעל נים האבען קיין קוואטער, ווען מען גיבט איהר א נאמען אדער כאטש ווען מען שטעכט איהר אויס דיא אויערלאך צו טראגען איירינגלאך? פארוואס קומט איהר אן אונטערפיהרער שפעטער ווען זיא האט חתונה, און קיין קוואטער ווען זיא ווערט געבארען? דער תירץ איז אז ביי א מיידעל קומט פאר דער קוואטער אידער זיא ווערט געבארן, ווייל דער תלמוד זאגט מ׳ יום קודם יצירת הולד בת־קול יוצאת ואומרת: בת פלוני לפלוני (סוטה ב׳)—פערציג טעג פארן געבארן ווערן געהט ארויס א בת־קול און זאגט: דיא טאכטער פון יענעם זאל זיין די באשערטע פון יענעם! זעהט איהר, דער בת־קול זאגט קיין מאל נים „בן פלוני לבת פלוני" נור „בת פלוני לפלוני" ווייל נור א מיידעל האט דיא זכיה צו האבען א געטליכען קוואטער פערציג טעג איי־דער זיא קומט ארויס אויף דער וועלט. ווען עס קומט אבער אויף דער וועלט א אינגעלע, מוז ער האבען א קוואטער א בשר־ודם וויא איך בין צו ווייזען אז דיא ערשטע פפליכט פון עלטערן צו ערציהען א אינגעלע איז ער זאל זיין א מעורב בין הבריות, א געזעלשאפטליכער מענש צווי־שען מענשען, זיין אויסגעמישט מיט אלעמען, און דאס איז פונקט דיא נע־גען־ערציהונג וואס מען דארף געבען א מיידעל! ווען א מענש איז א מעורב בין הבריות, טהוט ער שוין ממילא זיינע פליכטען צו גאט אויך וויא דיא חכמים זאגען כל שרוח הבריות נוחה הימנו, רוח המקום נוחה ממנו.

איך ווינש אלזא פון הארצען אז דער רך־הנמול זאל פערשאפען זיינע עלטערן דיא גרעסטע נחמה ער זאל זיין א מעורב בין הבריות צו קענען טהאן טובות דעם אידישען פאלק און אבלעבען זיינע יאהרען מיט לויטער גליק און איבערלאזען פיר זיינע אוראייניקלאך א גרויסען נאמען וואס זאל מאכען עהרע כל־ישראל.

דעם קוואטער׳ס רעדע ביי א ברית מילה.

פון סמבטיון.

ווערטהע עלטערן פון רך־הנמול און ווערטהע געסט.

שא רביתי! איך דער קוואטער האט עפעס וואס צו זאגען.

אין צוויי צייטען פון מענשענס לעבען גיעבט מען איהם אונטערפיהרערס. דיא ערשטע אונטערפיהרערס ביי א ניי געבארענעם אינגעלע זיינען דיא קוואטערס, דיא וואס נעהמען דעם קליינעם בחור׳ל קוואטערשאפט צום סנדק. יוען ער ווערט א ־תן און מען פיהרט איהם אונטער דער חופה, האט ער ווידער צוויי אונטערפיהרערס, וועלכע פיהרען איהם צו זיין באשערטע און איהר צו איהם כאטש זיי קענען ביידע אליין געהן, און זיי וואלטען זיכער געלאפען לויפענדיג גאר אן אונטערפיהרערס.

אלס ערשטער אונטערפיהרער, אלס קוואטער פון אונזער נייעם בן־ישראל וויל איך אין מיין נאמען, וויא אויך אין נאמען פון מאדאם (אדער פריילין) אוים דריקען מיין הערצליכען וואונש צו דעם רך הנמול און זיינע עלטערן. היינט בין איך געוועזן זיין אונטערפיהרער, אדער ריכטיגער זיין אונטער־טרעגער. אבער איך האף און ווינש פון גאנצען הארצען איהם און זיינע עלטערן אז פון יעצט ביז דיא צווייטע אונטערפיהרונג זאלען זיי האבען פון זייער זיהן לויטער נחת, און אויך דאן זאלען זיי האבען אין זינען מיר מכבד צו זיין אונטערפיהרער, און וויא איהר זעהט איז אין מיין ברכה צום בעל־ברית אויך דא נישקשה׳דיג פון א ברכה צו מיר אליין. ווייל איך האף צו ווארטען אין דערלעבען אין נחת אייער זוה׳ם חתונה.

נאך א זאך קען איך אייך פערזיכערן: אין פאל ווען איהר ווערט דאן האבען נייע מיוחסים יועמען מכבד צו זיין מיט אונטערפיהרערס, וועל איך אייך מיט דעם חתן ניט שלעפען צום רב, און איך בין אייך מוחל אויף מיין כבוד. עס בלייבט מיר נור איבער יעצט צו בענייען מיין ברכה צום רך־הנמול, צו זיינע עלטערן, קרובים און צו אלע פערזאמעלטע היער וועלכע זיינען געקומען צו דיעזע שמחה של מצוה, און לאמיר אל[illegible]ייקען צו דיא בעלי־שמחה, נאך אמאל מזל־טוב.

צו א פדיון־הבן.

פון א. לאנדא.

פריינדע!

מיר האבען זיך דאָ היינט פערזאמעלט צוא פייער'ן א פדיון הבן, צוא פערעהרען דעם טאג און דיא שטונדע, ווען א פאטער לייזט אוים זיין זוהן, זיין בכור, דעם ראשית און וראשית כח.

וואָס פאר א זינן ליעגט אין דיעזער צערעמאָניע?

מיר אידען האבען פיעלע מצוות און צערעמאניען, און, ליידער, קענען מיר זעהר וועניג דיא טעמי המצוות און דיא אורזאכע פון דיא צערעמאניען.

פאר וואס פייערען מיר דיא צערעמאניע פון א פדיון הבן?

אונזער תורה איז א לעהרע „אשר נחיה בה ואל נמות", מיר זאללען לעבען דורך איהר און מיט איהר און ניט שטארבען.

צוא וואס האט מען אונז דאס אַללעס אנגעזאגט?

אָט דא ליעגט דער סוד פון אונזער תורה ונימוקיה.

מיר זאגען „והבדילנו מכל הגוים", און מיר מערקען זיך ניט דעם הבדל. בייא פדיון הבן קענען מיר דאס פערשטעהען.

אין אלטע, אַלטע צייטען, איז געוועזען א מנהג בייא דיא גוים, צוא נעהמען דעם ערשטען זוהן און מקריב זיין צו דער עבודה זרה, אַזוי ניך ווי דער זוהן איז געבארען געווארען, איז ער געשטאנען אונטער דעם רשות פון די פריעסטער. ווען ער איז א ביסעל אונטער געוואקסען, האבען איהם דיא פריעסטער אַוועק גענומען און מקריב געוועזען.

ווען דער ערשטער מענש, אַברהם, איז געווארען א איד, האט גאט איהם געוואלט אויספראָבירען, אויב ער וועט זיין בערייט פאר איהם אבצו־געבען זיין ערשטען געזעטצליכען זוהן. דאס הייסט: אויב דער איינציגער גאט איז בייא איהם אַזויא חשוב וויא דיא פיעלע געטטער בייא דיא אומות.

אַברהם האט ניט געצעגערט קיין איינען בליק און געוואָלט שלאכטען זיין זוהן יצחק. דאמאלס האט זיך גאט צוא איהם בעוויעזען און איהם ער־

קלערט, אַז דער בורא ומנהיג את העולם, ווילל ניט קיין מענשען־בלוט. פאר איהם איז געגוג אַ באַראַן.

דאס איז געווען דיא ערשטע אָפּענבאַרונג וואס גאט האט מגלה געווען אברהם'ן. גאט דער אמת'ער גאט, אי'ז אַ רחמן און פערלאַנגט ניט מען זאל פאר איהם טוידטען דעם בחיר היצורים, דעם מענשען.

אָבער אַ מנהג ביי מענשען שפיעלט אַ גרויסע ראלע, דער מנהג וויא מקריב צוא זיין קינדער האט זייא געקענט פערפיהרען אין דרכים עקלקלות. דערפאר, שפעטער, ווען די אידען זיינען געווארען אַ פאלק מיט כהנים, האט זייא גאט געזאגט, אז דער בכור בעלאנגט צום כהן, אָבער אָנשטאט מקריב צי זיין דעם בכור, אָנשטאדט צו פערגיעסען דאס בלוט פון אַן אונשולדיגעס קינד, האט ער געהייסען מען זאל איהם אויסלייזען ביים כהן, כדי דער כהן זאלל דערפון האבען געוויסע איינקינפטע.

אָבער דאס איז ניט אַלעס, גאט האט געוואלט מיר זאלען זיך אימער עראינערען, אַז ער איז געווען דער יעניגער וואָס האט אונז געראטעוועט פון אַן עבודה זרה וואס פערלאנגט מענשען־אָפּפער, און ביי דעם פדיון הבן, זאלען מיר געדענקען, אַז מיר לייזען אויס דעם בכור אום ער זאל אויסוואקסען און יועד־רען אַ איד וואס זאל לערנען צוא פערשטעהן וויא טהייער דער מענשליכער נפש איז, וויא ווערטהפאָל דער מענש איז בכלל, אַז גאט אַליין האט זיך פון איהם ענטזאגט.

גאט וויל מיר זאלען לעבען און נור געבען כופר נפש, מחיה צוא זיין דעם הונגעריגען, שפייזען דיא אַלמנה, שטיטצען דעם יתום און העלפען דעם אביון.

פדיון הבן! אין דיעזער צערעמאניע זעהן מיר ערשט די ערהאבענהייט פון אונזערע מצוות, דיא געטטליכקייט פון דיא געבאָטען, וואס קומען פון אָב הרחמן, אַ דיין אַלמנות און רחום וחנון.

זאלל דיעזער אל הרחמן געבען, אַז דער בן פאר וועמען מען האט היינט געגעבען דעם פדיון, זאל אויסוואַקסען צוא פערשטעהן די וויכטיגקייט פון אידישקייט.

צו אפדיון־הבן.

פון א. פלאטסקי.

מיינע פריינדע!

עס איז זעהר גוט צוא עסען און צו טרינקען און זיך לאזען וואויל־געהן בייא א שמחה. אָבער אונזערע חכמים האבען געזאגט „כי לא על הלחם לבדו יחיה האָדם״. אַז אויף עסען און טרינקען אַליין בעשטעהט ניט דיא גאנצע וועלט און „שלשה שאכלו על שולחן אחד ולא אמרו עליו דברי תורה כאילו אכלו מזבחי מתים״, ווען דריי מענשען זיטצען און עסען ביי א טיש און רעדען ניט רערבייא קיין דברי תורה, איז גלייך ווי זיי עסען פון א סעודה צוליעב מתים.

מיר אידען אונטערשיידען זיך דערפאר פון די גוים, ווייל אַלע אונזערע ימים טובים, אַלע אונזערע שמחות, האבען א געוויסע מאראלישע און טיעפע בעדייטונג.

היינט פייערען מיר א פדיון הבן, דאס הייסט, דער פאטער האט בעדארפט אויסקויפען זיין זוהן, זיין ערשטען זוהן, זיין בכור, פון דעם כהן דער דיענער פון גאטט.

פאר וואס קויפט ער איהם אויס?

דער מדרש דערצעהלט, אז בשעת גאטט האט געשיקט דעם מלאך המות צוא טוידטען דיא בכורים אין מצרים, האט דער מלאך המות געענטפערט, אז זיין עובדא איז ניט מבחין צוא זיין בין טוב לרע, צווישען גוטע און שלעכטע מענשען, און ווען ער האט א בעפעהל אייעק צו נעהמען דיא נשמות פון די מצריים וועט ער דערפאר ניט לייגען קיין כבוד אויף דיא אידישע בכורים. גאט האט איהם געענטפערט: „עבדי הם״, זיי זיינען מיינע, „יען כי קניתי אותם״, ווייל איך האב זייא מיר געקויפט און דוא האסט קיין רעכט איבער זייא.

זייט דאמאלס זיינען אידישע בכורים געבליעבען גאטס אייגענטהום.

אָבער אַזויא וויא גאט האט געגעבען דיא מענשען א בחירה חפשית, א פרייען ווילען, און האט דעם מענשען'ס גייסט, זיין נשמה און זיין געוויסע

ניט געוואלט פערשקלאפען, דערפאר מוז יעדער אידישער פאָטער אויסקויפען זיין בכור כדי ער זאל ניט זיין פערשקלאפט.

די צערעמאניע פון פדיון הבן איז אייגענטליך די צערעמאניע פון פדיון שבוים. אַ נשמה איז אויסגעלייזט געווארען, אַ אידישע נשמה צו זיין פריי.

אין דערזעלבער צייט אָבער דארף דער פאָטער וויסען, אַזויא וויא גאט אליין, דער בורא, האט קיינעם ניט געוואלט פערשקלאפען, דארף ער אויך זיין קינד ניט ווילען פערשקלאפען.

און אַזוי ווי דאס איז דער ערשטער זוהן, און דער פאטער מאכט דיא ערשטע פראבע פון ערציהונג. זאל ער וויסען, אַז ער דארף שטארק היטען דיא געטליכע מדה. אויסהאדעווען אַ זוהן מיט אַ בחירה חפשית.

וויא איז גאָט'ס מדה? ער זאגט: דא האסט דוא אַ שלעכטען, און דא האסט דוא אַ גוטען וועג, „ובחרת בחיים", קלייב דיר אויס דאס לעבען.

דאס גוטע, רופט גאט. לעבען, און דער פאָטער וואס האט בעפרייעט דיין זוהן זאל אויף זיך קיין מאל ניט נעהמען דיא מדה פון רוגז און צווינגען זיין קינד מיט געוואלד צוא זיין וויא ער וויל.

געוואלד טהוט ניט אויף קיין גוטעס, „דברי חכמים בנחת נשמעים", „ולא הקפדן מלמד", — קלוגע מענשען ריידען שטיל און רוהיג און אַ בייזער מענש קען יענעם ניט לעהרנען.

אידישקייט איז רייך, לעבען, גוטעס, עדעלעס און שעהנעס. אָט דאס דארף יעדער פאָטער אויפקלעהרען זיין קינד.

איך געפין עס פאר נעטהיג יעצט צוא זאגען, כאטש דאס קינד איז נאך אַזויא קליין. אָבער איך זאג עס דעם פאָטער, יועלכער דארף הערען דיא ערשטע לעקציע אין ערציהונג, ווייל נאך אין אַ פּאָאר יאהר אַרום וועט ער בערופען ווערען צוא דיעזער אַרבייט.

ווען גאט האט ניט געוואלט האבען קיין שקלאפען דארפען מיר מענשען אויך ניט האבען.

דער פדיון הבן איז געווען דיא שעהנסטע לעהרע פאר מענשען, און הלואַי, וואלטען דאס אַלע אומות פערשטאנען. דאן וואלטען אויף דיעזער וועלט געווען וועניגער טרעהרען און מעהר פרייהייט.

ביי א פדיון־הבן.

אפאר וויטציגע ווערטער פון אגוטען פריינד. וואס קומט ביי־וואהנען דיא צערעמאניע פון פדיון הבן.

פון ה. מאלאכאווסקי.

ליעבער בעל שמחה!

מיט דריי וואכען צוריק בין איך ביי אייך געוועזן אויפ׳ן ברית, אויף א סעודה של מצוה, מיט מיר זיינען געוועזן נאך פיעלע פון אייערע פריינדע און בעקאנטע, און מיר האבען פארבראכט איינינע שטונדען אין פערגעניגען. א מצ״ה מיט א שמחה, היינט בין איך ווידער געקומען צו אייך אויף דער צווייטער שמחה אויף דעם פדיון הבן צוויי שמחות אין איין מאנאט, דאס קען זיך נור פערגינען נור א בכור. ניט אומזיסט האט עשו געקלאגט נאך דער בכורה וואס ער האט פערקויפט צו יעקב׳ן, אזוי, ביי א געוועינליכען בשר ודם, דארף מען ווארטען גאנצע דרייצעהן יאהר,—ביז דער בר מצוה; אבער ביי א בכור איז ווירקליך א תענוג, אט איז דער ברית און אט באלד איז דער פדיון הבן.

און איהר ווייסט וואס איך וועל אייך זאגען! אז דער פדיון הבן געפעלט מיר פיעל מעהרער פון דעם ברית, ביי א ברית פערקלעמט ניט דילענדיג דאס הארץ, מיר, דאס הייסט דער עולם, טרינקען זיך שנאפס און זאגען לחיים, און ער, דער רך הנמול ליעגט און וויינט. אבער ביי א פדיון הבן איז א תענוג, דער קליין בכור׳ל שמייכעלט שוין אביסעל אונטער, ווען מיר מאכ.ען א לחיים, און ער איז שוין א שטיקעל מענש.

אלזא, זאי ראלטען מיר? אלזא איז דיעזע שמחה פון פדיון הבן אנגענעמער פון דעם ב.ית, און אויסער אלעמען איז א פדיון הבן מעהר שמחה, ווי די וועלט זאגט. קנאפער עולם מעהר שמחה״, ביי א ברית קומען זיך

צונויף אזוי פיעל מענשען, אז מען זעהט זיך אליין גאר ניט אן, אבער ביין פדיון הבן, זעהען מיר זיך איינע די אנדערע.

דער פאר אבער דארפט איהר ניט פארגעסען, אז איהר וועט האבען פון איהם יעדען יאהר אביסעל זארג, איך מיין אלע פסח וועט איהר דארפען פאסטען פאר איהם, ביז ער וועט ווערען בר־מצוה און וועט איבער נעהמען דעם תענית בכורים אויף זיך אליין. איהר האט אבער דער צו א מיטעל. א סיום איף א מסכת פערבייט דעם תענית אויף א שטיקעל שמחה, ווידער א שמחה איך זאג אז די בכורה איז קיין קאטאוועס ניט. איך וואלט אויך געוואלט זיין א בכיר נאר אזוי וויא מיר איז ניט באשערט געווען געבארען ווערען צום ערשטען, זאלט איהר מיר לכל הפחות רופען צו אייער סיום אלע ערב פסח און מיר וועלען זיך אימער נור משמח זיין איבער א גלעזעל משקה.

דער ווילע ווינש איך אייך אז איהר זאלט איהם מגדל זיין לתורה לחופה ולמעשים טובים און איהר זאלט האבען נחת פון איהם אייער גאנ־צען לעבען אמן, לחיים!.

צו א תנאים.

פון סמבטיען.

טהייערע חתן כלה, מחותנים און פריינדע.

מיר האבען יעצט אלע געהערט וויא מען האט פארגעלעזען דיא תנאים. דאס הייסט דער קאנטראקט צווישען חתן כלה איוף וועלכע קאנדיציאנען זיי שטיממען איין צו ווערן צוויי שותפים אין לעבען.

דער קאנטראקט איז געשריעבען אין אונזער אמאליגע מוטער־שפראך, וואס איז ניט פאר יעדען לייכט נאכצופאלגען וויא א לעבעדיגע שפראך. און דאס איז גאנץ קלוג, ווייל דיעזע תנאים, דיעזער קאנטראקט האט נאר א געזעטצליכען ווערט צו בעשיטצען דיא אינטערעסען פון דיא צוויי פער־ליעבטע, אבער האט גאר ניט צו טהאן מיט דיא היילינע בעדייטונג פון ליע־בע. עס איז ניטא קיין קאנט־אקט איוף דער וועלט וואס קען בינדען צוויי וועלע מיט א קנופ פון ליעבע ווען דיא הערצער זיינען ניט דער ביי. דיא פארלעזונג פון דיא תנאים וואס מיר האבען יעצט געהערט האט אלזא נאר ניט צוטהאן מיט ליעבע פון חתן כלה. ווייל דיעזע תנאים האבען שוין חתן כלה אליין געשריעבען מיט זייער שטימען בליק, מיט דעם בליטץ פון צוויי פאר אויגען. און — ווער ווייסט? — אפשר אויך פערזיגעלט מיט דעם דונער פון צוויי פאר ליפען? פארוואס ניט? חתן כלה מעגען זיך קוסען, און זיי דארפען קיינע פינטעלאך אויף'ן „וישקהו״.

דאך, אויב דיא היינטיגע תנאים האט קיין גרויסע בעדייטונג אויף דיא צוזאמענשמעלצונג פון זייערע הערצער, האט דאס אבער דאך א גרויסע בעדייטונג, ווייל דאס איז אן אפיציעלער אקט לויט וויא עס איז געווען איינ־געפיהרט ביי אידען, ווען מיר האבען געהאט אן אייגענע היים, אן אייגע־נע לאנד, ווען דער ציון'ס פאהן האט געפלאטערט צווישען דיא בערג פון יהודה. און דארום איז היינט דיעזע תנאים דיא הקדמה צו יענע גרויסע שמחה וואס מיר וועלען קירצליך ביי אייך פייערען איך מיין אייער חתונה, וואס וועט זיין דיא קריינונג פון אייער ליעבע.

איך דיינק אז פאר א אנפאנג איז דיעזע רעדע גאנץ גענוג. און צו אייער חתונה וועל איך מיין רעדע פערלייגערן, און אפשר אויך פער־בעסערן.

צו א תנאים.

פון ה. מלאכי.

ארבעים יום קודם יצירת הולד בת קול
יוצאת ואומרת בת פלוני לפלוני. (סוטה ב.)

מזל טוב אייך חתן און כלה.

עס פרייט מיך אייך צו זעהען זיצענדיג דא צו זאמען פעראייניגט וויא צווי יונגע טויבען, וויא צווי פרישע בלומען, וויא צווי ווארימע הערצער אין איין זעעלע.

פרעמד זייט איהר געווען ביז יעצט, ערצויגען ביי פערשיעדענע עלטערן אונטער פערשיעדענע אומשטענדען, נאר דער שיקזאל האט אייך פעראייניגט נאך דאן, ווען איהר האט זיך ניט געקענט. עס איז בעשטימט געווארען פון דער השגחה, אז איהר זאלט בעלאנגען איינער צו דעם אנדערען. און דיא השגחה האט אייך צונויף געפיהרט, האט אייך בעקאנט איינער צו דער צווייטער, און דיא אונבעוואוסטע קראפט האט פערקניפט אייערע הערצער, פערבונדען אייערע געפיהלען, אויסגעגלייכט אייערע געדאנקען און יעצט איז געשלאסען געווארען דער קאנטראקט, וואס איהר שליסט צווישען זיך בעפאר איהר טרעט אריין אין אייער שותפות'דיגען לעבען. זאל עס זיין מיט גליק, מזל טוב אייך.

נאר שא! וואס פאר א קלאפ האב איך ערשט דא געהערט? מען האט צו בראכען א טעלער! גאר נישט... עס איז א מנהג, און אז א מנהג ברעכט א דין, מעג ער דאך ברעכען א טעלער אויך. אבער ווארום איז דאס א מנהג צו ברעכען א טעלער? מען זאגט, אז דאס איז זכר לחורבן. אויף יעדער שמחה דארפן מיר זיך דערמאנען, אז מיר זיינען אמאל א פאלק געווען און איין איינען לאנד געהאט און מען האט אונז פערטריבען און אלעס וואס מיר האבען פערמאגט האט מען ביי אונז צו גענומען אדער

מען האט פערברענט, פערוויסטעט און פערניכטעט. דערפאר דערמאנען מיר זיך אן אונזער אייביגען צער און מיר ברעכען טעלער.

אבער דיא פראגע שטעלט איך מיך, ווארום ברעכט מען טעלער נאר ביי א תנאים און אגלעזעל אונטער דער חופה? עס זיינען דאך נאך פא־ראן שמחות ביי אידען, ווארום ברעכט מען דאן נים קיין טעלער און קיין גלעזער? נאר יעצט קוקענדיג אויף איך, איז מיר דיא פראגע פערענט־פערט. זעהר א שעהנער מנהג איז דאס ברעכען דיא טעלער מיט דיא גלעז־לאך. ס'איז ניטא וואס צו לאכען פון א אידישען מנהג, א קלוגעס פאלק טראכט נים אוים קיין נארישע מנהגים. דער ברעכען פון טעלער און גלעז־זער צו דיא תנאים און אונטער דער חופה איז ווירקליך זכר לחורבן. אבער איך מיין דא אויסער דעם אלטען חורבן בית המקדש נאך א צווייטען חורבן.

צוויי מענשען אז זיי געהען הייראטען געהען זיי גרינדען א מלוכה. ווייל דאס לעבען פון יעדען מענשען, איז וויא דאס לעבען פון א פאלק. א פאלק איז ערשט דאן גליקליך ווען עס הערשען ביי איהם אחדות, גע־רעכטיגקייט, מאראל און בילדונג. ווען דיא ארדנונג איז געשטערט ביי א פאלק, מוז עס ענדליך פארלארען געהן. און דאס זעלבע איז ביי איינ־צעלנע מענשען, דער חתן איז דער מלך און דיא כלה איז דיא מלכה. און זיי געהען פיהרען איין אייגענע קעניגרייך. זיי דארפען פיהרען איין אייגע־נע וועלט, זיי דארפען פיהרען א הוצאה, ערציהען קינדער און דארפען פיה־רען א שוועהרען קאמפף פיר זייער דא זיין, פיר זייער חיונה. דאס איז נאך מאנכעס מאל פיעל שוועהרער וויא פיהרען א מלוכה, ווי דיא גמרא דריקט זיך אוים „קשים מזונותיו של אדם מקריעת ים סוף, פיהרען דיא הוצאה אין א הויז איז שווערער וויא שפאלטען א ים. און אויב א גאנצעס פאלק דארף האבען איינינקייט דארף א פאר פאלק אודאי לעבען אין אחדות און אין שלום. און ווען מאן און פרוי פיהרען צווישען זיך מלחמה, ווען זיי פערשטעהען נים איינצוהאלטען זייער קליינע מלוכה אין גוט ארדענונג, דאן ווערען זיי ארוים געטריעבען פון זייער גן עדן, זייער טעמפעל ווערט חרוב און דיא שטיינער פון זייער אלטאר ווייגען מיט ביטערע טרערען. וויא דער

תלמוד זאגט: „כל המגרש את אשתו הראשונה מזבח מוריד עליו דמעות״. ווער עס גט זיין ערשטע פרוי בעווינט איהם דער מזבח. און אויף דיעזען חורבן דערמאנען אונז דיא טעלער און די גלעזער וואס מיר ברעכען ביא דיא תנאים און אונטער דער חופה.

יעצט מיינע ליעבע חתן און כלה, איהר געהט יעצט גרינדען אייער רעגירונג, איהר בויעט א פעסטונג פון אייניגקייט און טרעט אריין אין אייער טעמפעל, אייער אייגענעם בית המקדש פון ליעבע. געדענקט זשע וויא אזוי צו פיהרען אייער מלוכה, דער פונדאמענט פון אייער פעסטונג זאלל זיין שלום און צופריעדענהייט, די ווענט זאלען זיין אחדות און אייניגקייט דער דאך זאלל זיין מאראל און ארענטליכקייט, און דיא מעבעל זאלל זיין ריינע ווארימע ליעבע, דאן וועט שוין דיא הצלחה אליין קומען אין אייער הויז, און ביא יעדער שמחה זאלט איהר זיך דערמאנען אן דער צובראכענער טעלער, זכר לחורבן, דער חורבן פון א פאמיליען לעבען. דאן וועט איהר אויסלעבען צוזאמען אייערע אלע יאהרען אין שלום, אין שלוה, אין עושר און כבוד און יעדער טאג אין אייער לעבענסלויף וועט אייך זיין א יום טוב, און יעדע שעה — א שמחה.

מזל טוב אייך חתן און כלה!

צו א תנאים
וואו דער חתן איז א יתום.

פון א. באדער.

דיא אנוו... רעכענען מיר פאר דעם נאהנטסטען פריינד אדער קרוב פון דעם חתן.

וואס עס אנבעלאנגט בלוט־און־פלייש, האט ער נעהנטערע קרובים, אבער אלס פריינד, האב איך דיא עהרע, צו בעהויפטען אז איך בין איהם נעהנטער, ווייל איך קען איהם בעסער און האב געהאט מעהר געלעגענהייט איהם צו בעאבאבטען.

דער חתן איז איינער פון דיא יתומים צו וועמען גאט איז געווען און געבליעבען א פאטער. ער איז ארויסגעקומען אין דער וועלט עלענד, פערלאזען און ניט געהאט פון קיינעם קיין שטיצע.

דער שטורעם פון שיקזאל האט איהם בעגעגענט און ער האט איהם געפאנגען.

דאס וואס איך וויל דא היינט זאגען, וואלט איך מיט איין אבענד בעפאר, אדער לעצטע וואך ניט געזאגט. איך האב איהם ניט געוואלט לויבען כדי ער זאל קענען קריגען א כלה... ווייל דיזע וואס האבען ניט געקענט אבשאצען זיין ווערטה, האבען זיך מיט איהם ניט בעדארפט משדך זיין. אבער אז דא תנאים זיינען שוין געשריבען און אלעס איז פאראיבער, געפין איך פאר נויטהיג צו דער צייהלען די מחותנים פון כלה'ס צד א ביסעל מעהר וויא זיי ווייסען.

דער חתן איז א מענש וואס האט געזיעגט איבער יעדען אבן נגף וואס דער שיקזאל האט איהם געלייגט אין וועג. ער האט פיר זיך דער זעהן א בייזע און ניט פריינדליכע וועלט. ער האט ניט קיין מיטלייד געהאט מיט זיך, נאר מיט דער וועלט. און אום זיך צו שיטצען פאר דער בייזער און אונפריינדליכער וועלט, האט ער געזעהן זיך ערווערבען דאס איינציגע

מיטעל וואָס קען אַ מענשען מאכען אונאבהענגיג—געלד.

געלד, צו אונזער בעדויערען איז היינטיגע צייטען אזא זאַך וואס לייגט דעם ווערטה אויף אַ מענשען, אבער אינזער חתן פערזאגט נאך עפּעס וואס האט מעהר ווערטה וויא געלט, און דאס איז אַ גוטעס הארץ, אַ ריינעס געוויסען און פריינדשאפט צו יעדען.

אויף וויא וויט ער האט מיר געוואלט פערטרויען, פערשטעהט זיך שעמעהדיג, האט זיך אין איהם יעצט ענטוויקעלט גאר אַ נייער געפיהל, וואס מאכט איהם פאר'ן גליקליכסטען מענשען אין דער וועלט, און דאס איז דיא ריינע און הייליגסטע ליעבע צו זיין כלה, זיין צוקינפטיגע לעבענס־בעגלייטערין

דער חתן וועט מיר מוזען ענטשולדיגען פיר דיעזען סוד וואס איך האב דערציילט, אבער וויא זאגט מען, ווען צווייא וויסען פון איין זאך איז דאס שוין קיין סוד ניט. דיא כלה ווייסט עס נאך פריהער פאר מיר, און איך זייענדיג דער דריטער, מעג עס שוין דערצעהלען.

אבער וואס איך וויל דאָ בעמערקען איז, דאס דיא כלה מעג שטאלץ זיין מיט איהר וואהל, און איך זעה דיא צווייא מענשען פעראייניגט וואס וועלען זיך ניט אבשרעקען פאר דער גרויסער און ברייטער צוקונפט.

זייער לעבען וועט אימער זיין פערזיסט מיט זייער ליעבע, מיט זייער פריינדשאפט און איבערגעבענהייט איינער צום צווייטען.

דא האָבען זיך צוזאמענגעטראפען צוויי פערנינפטיגע מענשען, צווייא מענשען וואס וועלען האבען איין מיינונג, איין דעה, איין ציעל און איין שטרעבונג.

און דארט וואו עס הערשט אחדות, שלום און ליעבע האט דער מלאך רע קיינמאל קיין שליטה ניט. זייט גליקליך, קינדער! זאל אייער לעבען זיין וויא אַ שעהנער פריהלינגס־טאג פארפומירט מיט בלומען־גערוך און בעלייכטעט פון דיא מילדע זונען־שטראהלען.

צוא א תנאים
א רעדע פון דער כלה'ס פאטער.

פון פ. שניידער.

אלס טאטע פון דער כלה וועל איך זאגען עטליכע ווערטער.

גליקליך איז דיעזער מאמענט פון מיין לעבען ווען איך האב געגרייכט דיא צייט צוא זעהן מיין קינד פערקנס'ט צוא א יונגען מאן לויט נאך מיין הארץ, מיין וואונש, און דעם וואונש פון מיין פרויא און דיא כלה אליין.

עס איז אימער גוט, ווען צוויי מענשען מאכען א קאנטראקט פאר א שותפות, זאלען ניט נור דיא שותפים אליין זיין צופריעדען, נור אויך דיא קרובים און בעקאנטע.

דארט וואו יעדער איז צופריעדען, וואו אללע זיינען איינפערשטאנען, הערשט אויך מעהר מזל-ברכה, און גאט'ס זעגען רוהט אויף אלעמען.

מיין פרוי און מיין קינד ווייסען און זיינען שוין גוט בעקאנט מיט מיינע אנזיכטען און מיינונגען, זייט זיי קענען מיך ווייסען זיי אז איך האב אימער געהארעוועט און געשטרעבט גליקליך צוא מאכען מיין פאמיליע. דער יונגער מאן, דער חתן, קען מיך אבער נאך ניט גענוג. איך וויל ביי דיעזע געלעגענהייט צוא איהם זאגען עטליכע ווערטער.

און דאס וואס א מענש האט צוא זאגען פון טיעפען הארצען, וואס ער מיינט און דענקט אויפריכטיג, איז ניט קיין סוד, און דער פאר זאג איך וואס איך דענק אין דער אנוועזענהייט פון אללע.

חתן! גאט האט מיר געבענשט מיט פרנסה און מיר פעהלט חלילה גאר ניט. נאך מעהר, איך בין רייך, און דאס איז ניט דערפאר ווייל איך האב פערמעגען, נור ווייל איך בין צופריעדען, איך בין תמיד געווען צופריעדען, אפילו ווען איך האב געהאט פיעל, פיעל וויינינער וויא יעצט.

און ניט נאר איך אליין בין געווען צופריעדען, נאר אויך זיא, מיין פרויא, מיין לעבענס – בעגלייטערין.

חתן ! איך וויל דיר פערטרייען א סוד אין דער געגענוואַרט פון אללע מענשען וואָס זיינען דאָ פערזאַמעלט . חתן כלה זיינען ביז צוא דער חתונה צוויי געליעבטע , אין דערנאָך ווערען זיי מאַן און ווייב . איך און מיין פרוי זיינען נאָך אימטער צוויי געליעבטע . אלזא מיר זיינען מאַן און ווייב , צוויי געליעבטע , און נאָך עפּעס — ברודער און שוועסטער ! אויסער דעם אָבער וואָס איבערשטייגט אַללעס זיינען מיר צווייא גוטע פריינד !

פון דעם טאָג אָן וואָס איז בעשטימט געוואָרען , אַז מיר זיינען חתן כלה , האָבען מיר אָנגעהויבען צוא שטודירען איינער דעם צווייטען , און ווערען צוויי פערטרויעטע פריינד . אונזער לעבען איז געוואָרען אָן אָפענעס בוך פאַר אונז ביידען . קיינער האָט ניט געמאַכט קיין שריט אָהנע זיך צוא בעראַטהען מיט'ן צווייטען . מיר זיינען אימטער געווען בערייט יעדען פאָר־שלאַג צוא דעבאַטירען , אויס'טענה'ן און אויסקלערען .

דערפאַר האָט קיינער פון אונז ניט געמאַכט קיין שריט אָהן דער צוּ־שטימונג פון צווייטען , און ווען דער שריט איז געמאַכט געוואָרען, האָבען מיר ערשטענס ניט געקענט האָבען קיין פּרעטענזיעס און צווייטענס זיינען מיר אימער נעגאַנגען איין'ן גלייכען וועג , ווייל צווייא קעפּ , געדאַנקען פון צוויי מענשען, זיינען תמיד בעסער און שאַרפער וויא פון איינעם .

אָט דאָס איז די אורזאַכע וואָס אונזערע הערצער זיינען געבליבען יונג , אונזער לעבען רוהיג און גליקלעך , און אונזער וועלט שעהן און אַנגענעהם .

דאָס חתן , איז געוען און געבליעבען דער ווינקעלשטיין פון אונזער הצלחה און ריינקייט , וואָס בעשטעהט פון צופריעדענהייט און ליעבע .

מיר האָבען אונזער טאָכטער ערצויגען אין אונזער גייסט , אין אונזער ליעבע און אין אונזער צערטליכער פיהרונג , מעגסט זיכער זיין אַז דוא קענסט אין איהר האָבען אַ געליעבטע , אַ פרויא , אַ לעבענס—בעגלייטערין און אַ פריינד וואָס זאָלל איבערוועגען אַלע פריינדשאַפטען אין דער וועלט .

זיי גליקלעך , חתן, מיט איהר, און זאָל זיא אין דיר אויך געפינען א געטרייען לעבענס — בעגלייטער און אַ וואַהרען אויפריכטיגען פריינד !

פיר א חתן צו זיינע תנאים.

פון דר. וואלפסאן.

ווערטהע מחותנים. פריינדע, ליידיס און דזשענטעלמען!

איך בין היער אין אמעריקא איין עלענדער מענש. מיינע עלטערן זיינען יעצט אין יוראפ, ניט בעשערט מיין טהייערן פאטער און מיין ליעבע און גוטע מוטער זאלען זיין אויף מיינע תנאים, אבער איך בין זיכער אז ווען איך וועל זיי שרייבען און וואס פאר א פאמיליע איך טרעט אריין וועלען זיי זיך דארט זעהר פרעהען.

איך האב געזאגט אז איך בין אן עלענדער מענש, אבער אין דער ווארהייט בין איך שוין מעהר ניט עלענד אז איך בין פערלאבט געווארען צו מיין ליעבער ברויטע, איך בין שוין מעהר ניט עלענר, אז איך ווער אריינגענומען אלס א מיטגליעד אין א נייער פאמיליע, איך פיהל אז דיא עלטערן פון מיין כלה זיינען יעצט אייך מיינע עלטערן, איהר משפחה איז אויך מיין משפחה און איהרע פריינדע זיינען אויך מיינע פריינדע, יא, איך בין שוין ניט מעהר עלענד.

איך פון מיינער זייטע וועל מיך אנשטריינגען צו צייגען מיינע מחותנים אז איך בין ווערטהה דיא האנד פון זייער טאכטער, עס פעררריסט מיר מעהר ניט, וואס זיי קענען ניט מיינע עלטערן, מיין פאטער און מיין מוטער זיינען צוויי גוטע מענשען, מענשען, וואס זיינען זעהר אנגענעהם אין יעדער געזעלשאפט, איבעראל זיינען זיי געאכטעט און געשעצט, מיינע שוועסטער און ברידער און מיין גאנצע משפחה, זיינען זעהר פאסענד פאר דער נייער פאמיליע און משפחה, וואו איך קום יעצט אריין. גאט זאל נאר שיקען צו אונז זיין ברכה, מען זאל צופריעדען זיין איינע פון דיא אנדערע, דאן וועל איך מיר שעטצען דער גליקליכסטער פון דער וועלט.

ליעבע מחותנים! ערלויבט מיר אויסצושפרעכען מיין אינערליכסטען דאנק פאר דעם פרעזענט, וואס איהר האט מיר יעצט געגעבען. דאס וועט ביי מיר געוויס זעהר טהייער זיין, איך וועל עס שעטצען מיין גאנצען לעבען, דאס וועט מיר אימער דערמאנען אן דעם טאג. וואס איך האב אייך בעקומען פאר מיינע עלטערן. איך ווידערהאל נאך א מאהל, אז איך וועל אי־מע־ טרייען צו צייגען אייך. אז איך פערדיען צו זיין אייער געהארכזאמער זוהן.

דאנקע!

שדכן'ס רעדע בייא א תנאים.

פון ליטווישען פילאזאף.

מיינע פריינדעו! איך ווייס אז דיא וועלט ערוואַרט פון א שדכן צוא זיין א גיטער ריידער, ווייל א שדכי רעדט א שידוך און ער מוז אויך זיין א „צו־ריידער” ווייל ער דארף א מאל צו ריידען דיא מחותנים. אבער א שדכן איז קיין רעדנער. א שדכן דארף קענען צוריידען דיא כלה צום חתן און אויך צוריידען דיא מחותנים זייא זאלען זיך ניט ברעקלען מיט יחוס. אבער מה ענין שמיטה אצל הר־סיני? וויא קומט א שדכן צוא האלטען א רעדע וויא איך געה יעטצט מאהן?

דאך וואונדערט אייך ניט, איך האב דורכגעפיהרט יעטצט אזא שידוך בייא וועלכען איך האב ברוך השם ניט בעדארפט מאכען קיין געבריוך פון מיין שרכנישע קונסט ניט אלץ ריידער און ניט אלץ צו־ריידער. דער יונ־גער מאן האט נעח'לש'ט פאר דיא כלה, און אונזער כלה זאל געזונד זיין האט זיך ניט געברעקעלט מיט'ן חתן, זייא האבען ביידע גענוארט אז אי־מיצער זאל געבען א וואונק פון יוצא וועגען, און אזוי וויא איך האב ניט געהאט וואס צו מאהן אלס ריידער און צו־ריידער, קען איך אייך אב־געבען מיין פארציע דבורים אלס רעדנער.

שרעקט אייך ניט—איך וועל אייך יעטצט ניט „צוזאמען ברייננען א וואנד מיט א וואנד” אין מיין רעדע. דאס טהוא איך א מאל ווען איך האב פאר זיך א חתן אן עקשן און א כלה וועלכע וויל ניט הערען פון איין אינ־פא־כען חתן, נור זיא ווארט אז א לארד זאלל קומען איהר דורכגנב'ענען דורכ'ן פענסטער אין אן אטאמאביל וויא אין אללע ראמאנען. אין א רעדע קען איך ניט צוזאמען ברייננען אפילו דיא נויטהיגע ווערטער, וויא איהר הערט פון מיין רעדע, אבער גלויבט מיר אז מיין הארץ איז גוט, און איך קען אייך פערזיכערעי אז איך פיהל זיך היינט גליקליך גארניט וויא א שדכן, נור וויא א מח'תן וואס וויכט אז ער האט געטראפען. דיא כלה זאל געזונד זיין איז א לעבעדיגע בלום מיט אללע מעלות, מיט א מיילעלע וויא א נעסט פון לעבעדיגע קוסען אט אט אט פליהען זייא ארויס. אונזער חתן איז א „סילקען יאנג מען”, וויא מען זאגט אין בערלין, א זיידענער יונגער מאנציג, מיט גאלדענע הענד אכצעהן קאראט אז מיט א שעהנעם קאפ אויף דינע שולטער'ן. נו, זאגט אליין: האב איך בעדארפט צוזאמען ברייננען א וואנד מיט א וואנד אום צו שליסען אזא שידוך? דאס איז אלעס וואס איך האב געהאט צו זאגען און יעטצט ערלויבט מיר צוזאמען צו ברייננען די פראש מיט דיא גלעזיל, און לאמיר טרינקען לחיים מזל־טוב.

צו א פערלאבונג.

פון י. זעווין.

מר. טאסטמייסטער, גליקליכע חתן כלה, און פריינדע:

דיא פילאזאפען זאגען אז דיא רעאליזירונג, עס הייסט דער מקיים יוער־רען פון אונזערע האפנונגען שאפט אונז ניט אזוי פיעל פערגניגען וויא דיא האפנונגען אליין. עס הייסט אז ווען א מענש האפט אויף עפעס א זאך, ווען ער ערווארטעט עפעס גוטעס, איז דיא האפנינג אדער דיא ערווארטונג א פיעל־ גרעסערע קוועלע פון פערגניגען א ס דיא גוטע זאך אליין. דער ארי־מאן וואס האט האפנינג רייך צו ווע־ען איז גליקליבער אלס דער גביר וואס האט שוין דעם רייכטהום ערדייכט. און ווינטער מאלען מיר זיך שעהנע בילדער פון דיא גוטע צייטען וואס מיר ווילען האבען אין זומער, נור ווען דער זו־מער קומט זעהן מיר איין אז דער טראכטען וועגען זומער ברייננט מעהר פערגניגען אלס דער זומער אליין.

און איך זעה שוין אן אייך, מיינע פריינדע, אז איהר שטויסט זיך שוין אן צו וואס איך ציעל. א תנאים איז בעסער וויא א חתונה, און חתן כלה איז בעסער וויא מאן און ווייב. דיא פעריאדע פון דעם מאמענט וואס מען ברעכט טעפ ביז דעם מאמענט וואס מען צוברעכט א גלאז איז דיא גליק־ליכסטע אין דעם מענשענ'ס לעבען. און ווארום איז דאס אזוי? ווייל דיא האפנונג אויף גוטעס ברייננט מעהר פערגניגען אלס דיא גוטעס אליין.

אה, יענע גאלדענע טעג צווישען דיא תנאים און דיא כתובה! וועמעס הארץ ביינקט ניט נאך זיי? מיט גאלדענע בוכשטאבען וועלען יענע טעג זיין פערשריבען אין דיא היסטאריע פון יעדען איינציגען מענשען, און זייערע עראינערונגען וועט בלייבען אויפ'ן גאנצען לעבען, אזוי וויא דיא עראינערונג פון דעם גאלדענעם מאי וואס בלייבט אין מוח אפילו אין דער צייט פון דעם קאלטען מערץ. גליקליך זיינען דיא יונגע מענשען וואס וויסען וויא

צו שעמצען דיעזע גאלדענע צייט און איילען זיך ניט צו מאכען קיין ענדע צו דעם מיט רעאליזירען זייערע האפנונגען, מיט אויפגעבען דיא זיסע הויך פאעטישע ווערטער „חתן כלה" אויף דיא פראסטע פראזאאישע ווערטער „מאן און ווייב".

אין דער היינטיגער וועלט זיינען דא אַ סך מענשען, וואס צוליעב פערשיעדענע אורזאכען, האלטען זיי ניט פון חתונה האבען. אבער קיינער פון זיי קען ניט זיין דאגעגען ענגיידזשמיינטס. קיינער פון זיי וועט ניט זיין דאגעגען אז יעדער מאן סאי ער קען חתונה האבען, סאי ניט, זאל האבען א פריינד אַ געזעל, אין דעם געשטאלט פון א ליעבענסווירדיגע פרויענצימער וועמען צו עהרען, און אכטען; וועמען צו פערטרויען זיינע ליידען און זיינע פריידען; מיט וועמען צו בעדויערען, און מיט וועמען צו לאכען; מיט וועמען צו טרוימען וועגען א צוקונפט. טרוימען אין האפען. מעג אפילו דער טרוים אדער דיא האפנונג קיין מאל ניט קומען.

א כלה איז א פריינד, א ווייב איז א פאַרטנער, און אין אונזער פראקטישער וועלט וויל אפט האנדעלשאפט ניט געהן צוזאמען מיט ברידערשאפט. ווען מיר בעקומען אַ פריינד דארפען מיר זיך ניט אזוי איילען צו מאכען פון איהם אַ פארטנער אין ביזנעס. מיר דארפען צוערשט דיא פריינדשאפט פערזיכערן. אט דאס איז נאך איין אורזאכע ווארום דיא גאלדענע צייט פון דיא תנאים ביז דער חתונה דארף פערלייננערט ווערען, און דעם גליקליכען טרוים אלס לייננער און לייננער אבצוציהען.

איך האב געגעבען מיין מיינונג וועגען דיעזער העכסט וויכטיגער פראגע אין מענשליכען לעבען. און יעצט הויב איך אויף מיין כוס און זאג „לחיים" צו דיא פריינדע און „לחיים" צו דיא פארטנערס, און „לחיים" צו דעם גאלדענעם טרוים פון לעבען, און לאמיר האפען אז דיא רעאליזירונג וועט נאך איבערשטייגען דיא שעהנע פאנטאזיע, און אונזערע גליקליכע פריינד וועלען זיין גליקליכע פארטנערס זייער גאנצען לעבען.

צו א חתונה.

פון יחזקאל לעווים.

מיינע הערדען און דאמען!

דעם מענשענ'ס לעבען קען איינגעטהיילט ווערען אין דריי וויכטיגסטע צייטען: **געבורט, הייראטה, טוידט,** דער אנפאנג פון לעבען — דיא געבורט, איז זייער א וויכטיגער מאמענט; אבער דער נייגעבארענער, דער „העלד" פון דיעזען מאמענט, נעמט דאך ניט קיין טהעטיגען אנטהייל אין זיין אייגענער שמחה, ווייל ער איז דאן נאך ניט אין שטאנד זיך צו אונטערהאלטען מיט דיא געסט, זיין „איך" איז נאך ניט ענטוויקעלט, אז ער זאל קענען פיהלען און פערשטעהען, וואס עס קומט דאן פאר. דיא ענדע פון לעבען — דער טוידט, איז ווידער א זעהר וויכטיגער מאמענט, אבער דער מענש, דער קרבן פון דיעזען מאמענט, קען זיך געוויס ניט פרעהען, וואס אזא צייט איז געקומען. וויא שווער עס זאל ניט זיין דיא לאסט, וואס אונזער מזל, אדער — בעסער געזאגט — שלים־מזל ווארפט ארויף אויף אונזערע פלייצעס; וויא פערוואלקענט עס זאל ניט זיין אונזער הימעל, ווי דערנערדיג עס זאל ניט זיין אונזער לעבענס־וועג, — שטארבען ווילען מיר דאך ניט, אז מען לעבט האפט מען, און אז מען האפט, ווערט דאך דאס לעבען זיסער און גרינגער, — און מען ליידט און מען האפט, און מען האפט און מען ליידט, ביז דאס לעבענס־זייגער שטעלט זיך אפ און הערט אויף צו שלאגען... דער מיטעל־פונקט צווישען לעבען און טוידט, איז די צווייטע און דיא וויכטיגסטע עפאכע — דיא הייראטה.

„אדם שאין לו אשה, שרוי בלא שמחה, בלא ברכה, בלא טובה", עס הייסט: א מענש, וועלכער האט ניט קיין פרוי, וואהנט אהן פרייד, אהן זעגען, אהן נוטעס, — בעמערקען אונזערע חכמי התלמוד (אין יבמות ס"ב), און וויא לאגיש, וויא ערהאבען, וויא פראקטיש איז זייער מיינונג! א מענש.

וועלכער ענטזאגט זיך ערפיללען דיא נאַטור'ס פאָדערונג—צו הייראַטהען. וועט קיינמאָהל ניט פיהלען דיא אמת'ע פּאָעזיע פון לעבען, וועט קיינמאָהל ניט בעגרייפען דיא אמת'ע פרייד און וועט קיינמאָל ניט האָבען קיין אמת'ען גליק. אַ מענש מוז האָבען אַ פריינד וועלכער זאָל מיט איהם טהיילען זיינע ליידען און פריידען, און קען עס דען געבען אַ בעסערער פריינד, ווי אַ מאַן אָדער אַ פרוי, ווען זיי ליעבען זיך?

מיין ליעבער חתן! היינט איז דער וויכטיגסטער מאָמענט אין דיין לעבען. היינט האָסטו דו ערוואָרבען אַ פריינד אַ לעבענס־בעגליטערין. ביי אונז, אידען, ווי ביי אַנדערע ציוויליזירטע נאַציאָנען, איז די פרוי ניט קיין שקלאפין, ווי ביי די אָריענטאַלישע פעלקער,—נאָר אַ „עזר כנגדו", אַ מיט־העלפערין, אַ ליכטיגער פאַקעל צו בעלייכטען דעם לעבענס־וועג, אַ קאָמפּאַס אויף דעם ברייטען און גרויסען ים פון לעבען, וואו אונזער שיפעלע דאַרף זיך דורכמאכען אַ וועג דורך גרויזאַמע און שטורמישע וועללען, וואָס בּרויזען און זיעדען און מיהען זיך צו שטירצען אונזער שיפעל און צו בעגראבען איהר אין אַ נאַסען און אַ קאַלטען קבר...

און, דוא, ליעבע כלה. זאָלסט שטענדיג האָבען אין זינען אז עס איז דיין הייליגע פליכט צו טאָהן אַלעס, וואַס מעגליך איז, אום צו פערזיסען דיין מאַנ'ס לעבען, אריינבּריינגען אין זיין וועלט־ליכט און פרייד, צערט־ליכקייט און ליעבע. אונזער שווערער לעבען פערשוועכט גאַנץ אָפט דיא הייליגסטע אידעאַלען, מיט וועלכע אונזער האַרץ איז פול געוועזן אין דער יוגענד; די שלעכטע אומשטענדע און די ווירקליכקייט מיט איהר שרעקליכע פּראָזאַ פערשטיינערען פיעלע מאָהל די עדעלסטע געפיהלען און די בעסטע שטרעבּונגען. דארום זאָלסט דו אָנווענדען אַלע דיינע מיטלען צו אריינבריינ־גען מעהר פּאָעזיע, מעהר הערצליכקייט אין דיין מאַנ'ס הויז. ווען דיא היי־ראַטהע איז אַ געלונגענע, איז דער מאַן דער קאָפּ און די פרוי די האַרץ,—עס הייסט: דער קאָפּ, דער מאַן, דאַרף טראַכטען, זאָרגען, נאָכדענקען ווי אַזוי צופריעדען צו שטעלען זיין פרוי, און די האַרץ, די פרוי, זי דאַרף מיטפיה־לען מיט איהם און דאַרף האָבען פיר איהם די בעסטע, די ערהאַבענסטע געפיהלען.

און איהר ליעבע געסט, איהר אַלע, וועלכע זיינען געקומען אַהער צו משמח זיין זיך מיט דעם חתן און מיט דער כלה, זייט פרעהליך, לעבעדיג, לוסטיג, און פערגעסט יעצט אַלע אייערע דאגות מיט אַלע אונרוהיגע געדאַנקען. מיר ווייסען פון דער געשיכטע, אַז ביי דיא מצרים איז געווען אַ מנהג אַוועקצושטעלען פאר די געזעלשאַפט, וועלכע פלעגט טרינקען וויין, אַ קאָפּ פון אַ טוידטען מענשען. מיינט איהר פיעלייכט, אַז זיי האָבען עס געטהאָן, אום צו עראינערן זיך אָן דעם טוידט און זאָלען דערמיט אָבשוואַכען זייער לוסט צום טרינקען? ניין, עס הייבט זיך גאָר ניט אָן!—זיי האָבען עס געטהאָן מיט אַ גאַנץ אַנדער אַבזיכט: זיי האָבען געוואָלט דערמאָהנען זיך אָן דעם טוידט, אום זיי זאָלען, כל זמן זיי לעבען נאָך, טרינקען און פערברייגנען מעהר און בעסער. עס קען זיין, אַז די זעלבע כונה איז אויך אין דעם מאמר (ברכות ל"א): „בהלולא דמר בריה דרבינא א"ל רבנן לרב המנונא זוטא. לישרי לן מר, אמר להו: ווי לן דמיתנן, ווי לן דמיתנן". איך קען אַייך קיין ערבות ניט אַרויסגעבען, אַז דער בעל המאמר האָט געווים געהאַט די כונה, וואָס איך וויל הערויסברייגגען. אָבער עס מאַכט אונז ניט אוים, ווי ער האָט געמיינט,—דער פאַקט איז, אַז צוויי מאָהל לעבען מיר ניט, און דאַרום אַז עס מאַכט זיך אַ שמחה, און בפרט נאָך אַ שמחה של מציה, דאַרפען מיר זיך פרעהען ווי געהעריג איז, און מיר דאַרפען אַלע צוזאַמען זאָגען צו דעם חתן און צו דער כלה: מזל טוב אַייך! מזל טוב אַייך! מזל טוב אייך! זאָל פון יעצט אָן זיין אייער לעבען א שטענדיגע שמחה; זאָל אייער הימעל זיין שטענדיג בעשטראהלט פון דער ליכטיגער זון, און זאָל אייער לעבענס-וועג זיין בעדעקט מיט כל מען און ראָזען. איהר זייט יונגע מענשען, די וועלט איז פיר אייך. פול מיט גוטע האָפנונגען הייבט זיך יעצט אָן אייער נייע עפּאָכע אין אייער לעבען, און גאָט זאָל געבען, אז אלע אייערע האָפנונגען זאָלען ערפילט ווערען!

א רעדע צוא א חתונה.

פון אפרים קאפּלאן

מיינע ווערטהע דאַמען און הערען!

מען האָט מיר אויפגעפאָדערט צו זאָגען איינינע ווערטער און גראַ־טולירען חתן כּלה; איך נעהם עס אָן מיט דעם גרעסטען פערגניגען, און איך וועל זיך בענוטצען צו דיעזען צוועק מיט א טהעמע פון אונזער תּלמוד:

דער תּלמוד דערצעהלט אין אַגעוויסע שטעלע (בּרכות ל״א. א) אז רב המנונא איז געקומען אויף דיא חתונה פון זיין פריינד מר, דער זוהן פון רבינא; ווען עס איז געקומען דיא צייט פון אונטערהאלטונג רופען זיך אָן צו איהם איינינע פון די אנוועזענדע גדולים זינג אונז עטוואס רבּי! רב המנונא האָט זיך גאָר ניט געלאָזען בּעטען און בּאַלד אויפגעזונגען, הערט אַמערקווירדיגען פזמון: אָה, וועה איז אונז מיר מוזען דאך שטארבען, אָה, וועה איז אונז מיר מוזען דאך שטארבען!״

וויא געפעלט אייך מיינע פריינדע, אזא זאנדערבּאַרער טאָאסט?! מען בּעט א גאסט עטוואס אונטער האלטען, אמוזירען דעם עולם און איבּערהויפּט משמח זיין חתן כלה, הויבּט ער אן אנשטאט עטוואס פרעה־ליכעס, עטוואס לוסטיגעס גאר צוא בּעקלאגען דעם סוף פון מענשען און בּעוויינען דעם טויט! איז דאס ניט מערקווירדיג?

אין דיא ווירקליכקייט פריינדע קוקט עס נור אויס אזוי אויבּערפלעכליך, ייען מיר בּעטראַכטען עס אבּער בּעסער געפינען מיר אין דעם פערוויקעלט אבּריליאנטענעס וויטץ.

איך וועל עס אייך ערקלעהרען מיט אקליינע און קורצע הקדמה:

וויא עס איז בעקאנט איז אין דיא צייטען פון תלמוד געוועזן שטארק אנגענומען און זאגאר פערהייליגט דער מנהג צו טאנצען פאר חתן כלה, זייא משמח צו זיין און איבערהויפט צוא מאכען קאמפלימענטען, זאגען גוטע שבחים אויף דיא כלה אום צוא פערבעסערן איהר ווערטה אין די אויגען פון איהר חתן, דאס האט טאקע רב המנונא געטהאן און געטיינט מיט זיין קורצען פזמון: ער האט אנגעוואונקען אויף די צוויי בעוואוסטע און ווידער שפרעכענדע פסוקים פון תנ״ך. איין פסוק דריקט זיך אויס מצא אשה מצא טוב, דאס הייסט אז דער וואס זוכט און געפינט אויס אפרוי געפינט גוטעס און גליק — דער צווייטער פסוק זאגט: ומוצא אני מר ממות את האשה, דאס מיינט אז א פרוי איז אזא ביטע־ער ארטיקעל, נאך א סך ערגער פון טוידט. רב המנונא האט געמאכט א פשרה צווישען דיעזע צוויא ווידערשפרעכענדע מיינונגען און האט עס ערקלערט גאנץ איינפאך: עס זיינען פאראן צווייערליי סארטען פרויען — גוטע און שלעכטע; דער וואס שליסט א פארטיי פארזיכטיג און פאסט זיך צוא, א פרוי נאך זיין כאראקטער, נאך זיינע מיינונגען נאך זיינע שטרעבונגען. דער האט געווים אויסגעפונען גוטעס און וועט פיהרען מיט זיין לעבענס בעגלייטערען אגליקליכען פאמילען לעבען און וועט האבען א עזר, אריכטיגע געהילפען, וואס וועט איהם העלפען אין פריידען און אין ליידען -- דער אבער וואס קוקט אויף דעם פערהייראטהען לעבען גאנץ לייכטזיניג און פערבינדט זיך מיט אפרוי ניט קוקענדיג אויב זיא איז פאסענד פיר איהם און הארמאנירט מיט איהם, דער איז אין געפאהר אריינצוקריגען א פרוי וועלכע וועט איהם פערביטערען דאס לעבען אזוי, אז ער וועט אויף זיך בעסער בעטען דעם טויט.

אויף דיא האכצייט, וואס רב המנונא איז געוועזן, מיינע דאמען און הערען, האט ער אויסגיפונען אז דיא פארטיי איז זעהר אפאסענדע און אז דיא כלה איז איינע פון דיא בריליאנטענע פרויען, וועלכע קענען פער־זיסען דעם לעבען פון א מאן און מאכען זיין הויז אוואהרען גן עדן; דער פאר האט ער געזאגט: בעטראכטענדיג דעם גוטען געשמאק אין דעם

גליקליכען אויסוואהל פון דעם חתן מוזען מיר בעדויערין און זאגען: וי לן דמיתנן, וי לן דמיהנן. וועד איז אונז ווען מיר דארפען פערלאזען אזא טהייערין לעבען און שטארבען. דער חתן וועט געוויס אימער זיין העכסט צופרידען און ער וועט געוויס ניט וועלען זיך שיידען פון דער וועלט.

מיינע דאמען און הערען, איך גלויב אז דיעזער שארפזיניגער וויטץ איז זעהר גוט אנגעמאסטען און פאסענד פאר אונזערע בעליעבטע פאר פאלק אין וועמעס שמחה מיר זיינען היינט געקומען נעמען אן אנטהייל. דיא כלה איז א ליעבענס ווירדיגע און זעהר לויבענסווערטהע און דער חתן איהר צוקינפטיגער מאן, וועט געוויס זיך אימער שעטצען גליקלאך בעזיטצענדיג אזא פרוי, וועלכע געהערט צוא דעם קלאס אויף וועלכע מען קען זאגען: מצא אשה מצא טוב. ער וועט אלזא ניט וועלען שטארבען און אימער טהייער האלטען דאס לעבען; בעטען דעם טויט קענען נור דיא וועמען גאט האט געשטראפט מיט אזא ביטערע און ניפטיגע פרויען שלאנג וואס איז ערגער פון טויט...

איך דריק אלזא אויס מיין טיעפסטען זעגען צוא דיעזע גליקליכע ליעבעם פאר און ווינש פון גאנצען הארצען אז זייער בונד זאל זיין א שטארקער, א פעסטער און זייא זאלען געניסען דעם גאנצען האניג פון לעבענס בעכער — מזל־טוב!

חתונה רעדע

פון הרב ר׳ טוביה קאפלאן (ברוקלין)

שמח תשמח רעים האהובים כשמחך יצירך בגן עדן מקדם.

טהייערע חתן כלה! דיעזער טאג איז דער גליקליכסטער אין אייער גאנצען לעבען דער טאג פון אייער איביגער פערבינדונג. היינט געהט איהר אייערע הערצער און זעעלע פערבינדען. עס איז אלזא דיא פליכט פון אייך פרינדליך צושטודירען און צו פערשטעהן דיא זיעבען ברכות: שמח תשמח רעים האהובים כשמחך יצירך בגן עדן מקדם.

אין יענעם טאג ווען גאט האט געגעבען דעם ערשטען מענשען זיין פרוי, זיינען זיי געווען גאנץ רויהע און ווילדע פערזאנען, וואס האבען קיין בעגריעף געהאט פון ליעבע און פון שמחה. וויא קענען מיר אבער מיט דיזער ברכה בענשען חתן-כלה אין היינטיגער צייט? דאך, מיר קענען דאס נאך היינט צוא טאגע אויך געברויכען אין זעהר א שעהנעם זינן.

פיעל מאל פאסירט עס אין פערהייראטהען לעבען אז דער פריעדען צווישען מאן און פרויא ווערט געשטערט דורך דיא קאפריזען פון איינעם פון זייא: דעם מאן דוכט זיך אוים אז יענע פרוי איז שעהנער פון זיינער אדער קליגער פון זיינער; און וויעדער פערקעהרט דער פרוי ציינט זיך אוים אז איהר מאן בענעהמט זיך ניט אזוי שעהן ווי יענער מאן, ער איז ניט אזוי העפליך איז ניט אזוי אנגענעהם אין געזעל-שאפט א. ז. וו.

אט אין דיזען זינן קענען מיר נאך היינט אויך געברויכען דיא ברכה כשמחך יצירך בגן עדן מקדם, דאס הייסט, אייער זווג זאל זיין ווייא דער ערשטער זווג פון דיא מענשען, וועלכער האט ניט געקענט האבען דיא אויבענגענאנטע זאכען ווייל עס האבען דאן ניט עקסיסטירט מערער וויא איין מאן און איין פרוי אויף דער וועלט און יעדער מאן זאל גענצ-

ליך, מיט זיין גאנצען הארצען און מיט זיין גאנצער זעעלע זיך איבער־געבען צו זיין פרוי און אזוי אויך די פרוי צום מאן, וויא דאס ערשטע פאאר פאלק. אדם מיט חוה׳ן, וועלכע האבען ניט געהאט עמיצען אנדערש צו צוטהיילען זייער ליעבע, זייער פריינדשאפט, וויא נור צווישען זיך.

דער מדרש, רעדענדיג וועגען שלום בית, דערציילט אונז א שעהנע זאך וואס מיר קענען הערען יעצט ביי דיזע שמחה:

א קלוגע פרוי האט געלעהרענט איהר טאכטער וויא זיך אין לעבען צו פיהרען: מיין טאכטער האט זיא צו איהר געזאגט, ווען דוא ווילסט אז פריעדען און גליק זאל אין דיין הויז אימער הערשען דאן זאלסט דו פאלגענדען כלל אימער אין זינען האבען: ווען דו וועסט דיין מאן האל־טען פאר דיין הארר דאן וועט ער דיין קנעכט זיין און דיר פיר זיין קעניגין האלטען; ווען דו וועסט אבער זיך געגען איהם גרויס האלטען דאן וועט ער זיין דיין הארר און דיר פיר זיין שקלאפין האלטען.

מיר לעבען אין א צייט ווען מען האט אבגעשאפט הערשאפט און קנעכטשאפט צווישען מאן און ווייב און דער שענסטער שלום־בית איז נור דאן ווען עס עקסיסטירט אין הויז פאלשטענדיגע הארמאניע, אמת׳ע גלייכהייט, און ריינע פריינדשאפט וואס איז פערבונדען מיט דעם קנופ פון ריינע ליעבע. אזא ריינע ליעבע פון פאלשטענדיגע הארמאניע, ווינטש איך אייך מיינע פאר, און אויב איהר וועט מיר לאדען צוא אייער זילבערנע חתונה מיט פינף אונד צוואנציג יאהר שפעטער, וועט איהר אייך דאן אליין איבער ציינגען וויא פראקטיש מיין עצה איז געוועז.

צו א חתונה.

פון תשר״ק.

מר. טאסטמייסטער, חתן כלה, מחותנים און פריינדע: עס איז זעהר שווער פאר א סינגעל מאַן צו האַלטען א רעדע אויף א חתונה. בייא א חתינה פאַסט זיך צו ריידען וועגען דעם גליק פון פאמיליען לעבען און דיא חתונה אליין פארצושטעלן אלס דער טהויער צום גן עדן אויף דער וועלט. אבער ווען א סינגעל מאַן, און טאקי איין אלטער בחור דערצי, זאל אנהויב'ן צו שילדערן דעם גליק פון פאמיליען לעבען ועט איהם קיינער ניט גלויבען אז ער מיינט ערנסט. טאָ וועגען וואס זאל איך ריידען? וועגען וואס בלייבט מיר צו ריידען?

איך בעט אייך, מיינע ליעבע פריינד, אז איהר זאלט מיט מיר זיין א ביסעל מעהר טאלעראנט און אריינגעהן אין מיין לאגע. איך קען אייך שווערען אז א סינגעל מאַן האט אויך א נשמה, און אז רעטאך וואקסען נאר אין גארטען, ניט ביי א מענשען אין הארצען. וועגען פאמיליען לעבען קען איך ניט ריידען. איך האב ניט געהאט דיא ערפאהרונג. איך וועל דארום ריידען וועגען מיין איינענער טהעמא, איבער דיא אויפגאבע פון דעם סינגעל מאַן אויף דער וועלט.

יא, מיינע ליעבע פריינדע! אויף דער וועלט איז ניטא קיין איבריגע זאך. יעדע זאך וואס געפינט זיך אויף דער וועלט, יעדע בעשעפעניס וואס עקזיסטירט איז דא פאר אַ צוועק, פאר א תכלית. קיין איבריגע זאך איז אויף דער וועלט ניטא. עס זיינען דא וואס זאגען אז א שדכן איז א איבריגע זאך אויף דער וועלט. דאס איז ניט אמת. אט זעהען מיר צום ביישפיעל פון אונזער גליקליכע פאאר וועלכע האבען געהייראטה אוים ריינע ליעבע, זיי זיינען זיך צוזאמען געקומען נאר אהן א שדכן און דאך האבען זיי אויך נעדארפט האבען א שדכן. זייא האבען איהם געדארפט א ו י ף כ פ ר ו ת. נו, זעהט איהר דאך, מיינע פריינדע, אז יעדע זאך האט איהרע נוטצען אויף דער וועלט, און א סינגעל מאַן ברייננט אויך נוטצען, גרויסע נוטצען, וויא איך וועל אייך ערקלעהרן.

דער סינגעל מאַן האט זעהר א הויכע און נאבעלע אויפגאבע, צו וועלבער ער איז בעשטימט געווארען פון דעם בעשעפער פון אלע מענשען. פערציג טעג בעפאר איך בין בעשאפען געווארען בין איך געשטאנען אין הימעל און געווארט ביז דער בת קול וואס בעשטימט יעדערען זיין „בעשער־

טע" וועט מיר זאגען ווער איז מיינע. איך האב געזעהן וויא יעדער פון מיי־נע חברים און גוטע פריינד האט בעקומען א „בת פלוני", נור אז עס איז געקומען צו מיר האט דער מלאך געזאגט: „דוא בלייב א בחור" איך האב אנגעהויבען צו וויינען און צו בעטען, „גוואלד רבי מלאך, פאר וואס קומט מיר אזא שווערע שטראף?" האט דער מלאך מיר אזוי געענטפערט:

„וויין נישט, מיין קינד! דוא האסט פאר זיך א גרויסען תכלית אין דער וועלט דוא ועסט זיין א מארטירער אום אנדערע מענשען זאלען לעבען גליקליך. אז א יונגער בעל הבית'ל וועט אמאל נארעש ווערען און זאגען צו זיין ווייבעל „אי עס פערדריסט מיר וואס איך האב חתונה געהאט, איך האב געקענט זיין א סינגעל מאן, לעבען אהן א יאך און זיין גליקליך" דאן וועט איהם דיא ווייבעל קענען ענטפערען, „האסט א טעות, מיין מאן, אלס א סינגעל מאן וואלסטו לאנג ניט געקענט זיין גליקליך. גיעב א קוק אויף יענעם בחור און זעה אין וואס פאר א געהאקטע וואונדען ער לעבט" אט אזוי וועט דיא ווייבעל ענטפערן, און דער מאן וועט זיך באדיינקען, און וויסען וויא צו שעטצען זיין פאמיליען לעבען. אט דארום זאלסטו בלייבען א בחור און דיענען אלס א שרעקליכער ביישפיעל פון דעם סינגעל לעבען.

אט אזוי האט מיר דער מלאך ערקלעהרט און איך האב זיך געמווט אונטערגעבען צו דעם שרעקליכען גזר דין. און אט דאס איז מיין תכלית אויף דער וועלט, מיין אויפגאבע און מיין מיסיאן, אז אלע פערהייראטהע יונגע לייט זאלען קוקען אויף מיר. און ניט זאגען דעם פסוק „זכרנו את המי־סעם והספירעט רום" און ניט ביינקען נאך זייער סינגעל לעבען און זייער שקלאפערייא ביי דער מיסעם.

לאמיר האפען, מיינע פריינדע, אז דאס פערהייראטהע לעבען פון אונ־זערע גליקליכע פאאר, וואס זיטצען דא אויבען אן, ביי'ם טיש, וועט זיין אזוי גליקליך, אזוי ריין אהן דעם מינדעסטען וואלקען פון צער און טרויער אז א־שטאט צו לעהרנען דעם לעבען פון דעם שלעכטען ביישפיעל, וועלען מענשען לעהרנען דעם לעבען פון גוטען ביישפיעל. און אונזערע גליקליכע פאאר וועלען דיענען אלס בעוויז אז אמת'ן גליק אויף דער וועלט קען מען געפינען ניר און דעם פאמיליען לעבען, און נור מיט א גוטען און טרייען חבר מיט וועמען מען פערבינדט זיך אין איין קערפער און איין זעעלע. איך ווינש אייך א הערצליכען מזל טוב און זאל דיא ברכה פון א סינגעל מאן ניט זיין אזוי קליין אין אייערע אויגען.

צו א חתונה.

פון ה. מאלאכאווסקי.

האָכגעשעצטע חתן און כלה!

דיא תורה זאָגט: על כן יעזב איש את אביו ואת אמו ודבק באשתו והיו לבשר אחד. דאָס הייסט: יעדער יונגערמאן, ווען ער קומט אין אַ געוויסען עלטער און ווערט שוין אנגערופען מאן, ער קען שוין מאַכען אַ לעבען, זאָל ער פערלאזען זיינע עלטערען און זאָל פאר זיך אויסקלייבען זיין לעבענס בעגלייטערין און הייראַטען און לעבען מיט איהר אַלס מאַן און פרוי, אלס איין זעעלע אין צוויי קערפערס, אלס איין מענש, אַ גאַנצער מענש!

איין אונפערהייראַטער מאַן און איין אונפערהייראטע פרוי קענען זיך ניט אָנרופען גאַנצער מענש, נאָר דיא הייליגע פערבינדונג פון אַ פּאָר פאָלק דורך חופה וקדושין כדת משה וישראל, פעראייניגט צוויי האלבע מענשען און מאַכט זייא פאר איין פאָלקאָמענעם מענש,

יא נאָר דורך חופה וקדושין ווערען פעראייניגט חתן און כלה, פרייע ליעבע קען ניט פעראייניגען צוויי געליעבטע, אַזא פרייע ליעבע האָט קיינע פפליכטען, קיינע פעראנטוואָרטליכקייטען, ליעבע האַלט לאנג ניט אָן עס קיהלט זיך אָפּ און דאַן לאָזט זיך אוים א שלעכטער סוף פאר ביידען. אבער הייראַטה, איז אַ הייליגער אַגרימענט צווישען מאן און פרוי. און ביידע אי דער מאַן אי דיא פרוי, האָבען געוויסע רעכטע, ביידע האָבען אויף זיך געוויסע פפליכטען און יעדער איינער מוז אויסהאלטען דעם אגרימענט, ערפיללען זיינע חובות איינער צום צווייטען און דאן ווערען זיי ווירקליך דיא גליקליכסטע פאָר זייער גאַנצען לעבענסלויף,

און יעצט מיינע ליעבע חתן און כלה,!

איהר טרעט יעצט אריין אין אַ נייעם לעבען, איהר זייט צוויי מענ־

שע׳ מיט פערשיעדענע כאראקטערען, מיט פערשיעדענע ערציהונג און מיט פערשיעדענע אידעען, ווייל עס גיעבען ניט אויף דער וועלט צוויי גלייכע מענשען מיט איין געדאנק; איהר האָט זיך יעצט פערבונדען דורך חופה וקדושין צו פיהרען אייער וועלט אלס שותפים, גלייכע פּאַרטנערס, איהר געהט פיהרען אַ נייעם לעבען און איהר זייט דאָך נאָך אונפּראַקטיש, אינער־פאַר׳נע מענשען, אָה, וויא לייכט עס איז אייך מאַכען אַ פעהלער און דאָס קען חלילה שטערען דעם גרויסען גליק צו וועלכען איהר שטרעבט יעטצט בײדע, אַלזאָ וועל איך אלס גוטער פריינד און פּראַקטישער מענש, געבען אַ קליינעם לעקציאָן, וויא איהר זאָלט זיך ביידע איופפיהרען איינער צום צווייטען. און דאַן בין איך זיכער אין אייער גליקליכען צוקונפט,

דאָס ערשטע זאך דאַרפט איהר פערגעסען דעם „איך“, „איך זאָג אַזוי“, „איך וויל אַזוי“, ! איהר זאלט נאר אימער געבען דיא מיהע צופריעדען צו־שטעלען איינער דעם צווייטען, צוויי גלייכע שותפים אין אַ געשעפט, פערשטעהען אייך וויא נאָך צוגעבען איינער דעם צווייטען, איינער פיהלט זיך אַז ער איז אַ שוואַכער סיילסמען, טרעט ער אפּ ביי׳ם בעהאנדל׳ען אַ קאַסטימער, זיין פּארטנער, זאָל ער עס טאָן, ער פערשטעהט בעסער, דער פאר פערשטעהט יענער, אַז ער קען דיא ביכער ניט פיהרען, פערלאזט ער זיך שוין ניט אויף זיך און לאָזט בעסער זיין שותף צו פיהרען דיא ביכער.

דאָס זעלבע איז מיט מאַן און פרוי, יעדער איינער דאַרף שטודירען זיין שוואַכערע זייט, זיינע אייגענע פעהלערען, דאַן וועט יעדער איינער ערפיללען זיינע פפליכטען נאך זיינע ריכטיגע פעהיגקייטען נאָך,

צווייטענס טאָרען מאַן און פרוי קיינע עקשנים ניט זיין, און ניט איינ־רעדען זיך אז איך פערשטעה בעסער. ווייל דאָס ויעט געווים פיהרען צו קריג. מאכט איינער, נאך דעם צווייטענס מיינונג נאָך, אַ טעות, דארף מען איהם דערפאר דיא יאהרען ניט דער געהן. איך קען אַ פּאָר פּאָלק וואָס האָבען זיך צוקריגט גאָר איבער אַ קליינינקייט, פאר אַ שפּיגעל. זיי האָבען געקייפט אַ נייעם שפּיעגעל, האט ער עס געוואלט אַוועק שטעלען אין פראָנט רום אין זיא האָט געזאגט אַז פאר דער פראָנט רום דארף מען האָבען אַ בעסערען שפּיעגעל, אזא פּראָסטער שפּיעגעל פּאַסט נאָר פאר אַ

דיינינג רום, און אזוי אַ וואָרט פאר אַ וואָרט האָבען זיי זיך ביידע צוקריגט. דאָס איז געווען דיא ערשטע קריג זייערע, ביז זיי האָבען אָנגעהויבען צו האסען איינער דעם אנדערען און דיא ענדע איז געווען אַז זיי האָבען זיך געמוזט גט'ן.

איך האף אַז ביי אייך, חתן וכלה, וועט עס ניט פּאָרקומען, איהר קענט גוט איינע דיא אַנדערע, און איהר זייט גענוג געבילדעט, און גוט ערצויגען, דאָךְ וועט ניט שאדען אז איהר זאלט מיינע ווערטער נעמען אין זינען, און זאלט אימער טראכטען אז איהר זייט שותפים אין א הייליגען פעראייניגונג, איהר דארפט פיהרען א וועלט און איהר מוזט רעספעקטירט ווערען פון אייערע שכנים און בעקאנטע און איהר קענט אנדערש ניט רעספעקטירט ווערען, סיידען איהר וועט דעם רעספעקט פּראקטיצירען אויף זיךְ אליין, רעספעקטען איינער דעם צווייטען.

און איךְ ווינש אייךְ אז איהר זאלט פיהרען איין ערענדטליכע אידישע הויז, געבען אייערע קינדער א גוטע אידישע ערציהונג, דאן וועט איהר זיין א ציערונג פאר אייערע עלטערען, פאר אייער פאמיליע און פאר'ן גאנצען יודענטהום.

איךְ טרינק פאר אייךְ „לחיים"! גאט זאל אייךְ געבען גליק און עשירות, געזונד און לעבען, נחת און כבוד און אלעס וואס איהר ווינשט זיךְ אליין לחיים!

צוא א חתונה.

פון א. נאלד.

דיא גמרא זאָגט אויף „אעשה לו עזר כנגדו—זכה, נעשה לו עזר; לא זכה, נעשה כנגדו״. דאָס הייסט: גאָטט האָט געזאגט, לאמיר מאַכען אַ־נעגען־הילף פאַר'ן מענשען, דאָס הייסט: אַ פרויא, דערפאר, אויב דער מענש איז זוכה, איז דיא פרויא פאַר איהם אַ הילף, ווען ניט איז זיא זיין געגנערען.

דאָס בעווייזט, אַז אונזערע חכמים האָבען נאָך דאַמאָלס געוואוסט, אַז דער כאראקטער פון דער פרויא ווערט אויסגעבילדעט פון דעם מאַן.

יא, מיינע פריינדע! אויב דער מאַן איז גוט, עדעל און גרויסמוטהיג צוא דער פרוי! אויב ער פערשטעהט וויא מיט איהר אומצוגעהן, שעטצען איהר טוגענד, ליעבע פריינדשאַפט און קאַמעראדענשאַפט, דאַן איז דיא פרויא זיין הילף, און וואויל איז דעם מאַן ווען די פרוי איז אַ הילף, ווען אַ פרוי איז אַהילף פאַר'ן מאַן, דאַן איז זיין לעבען גליקליך און צו־פריעדען, ריין וויא גאָט'ס קלאָרער און בלויער הימעל, וויא גאָט'ס פינקלענדע שטערען אין בלויען פרוכת.

זיא, דיא פרויא וואָס איז אַ הילף, איז דעם מאַנ'ס בעסטער פריינד, קיינער האָט אויף איהם ניט אַזויא פיעל מיטלייד אין זיין נויטה, קראַנקהייט און ליידען; קיינער איז ניט צוא איהם אזוי צערטליך, עדעל און גוט קיינער קען איהם ניט אַזויא אויפריכטיג ראטהען, ערמונטערען און ערמוטהיגען, און ווען אַלעס איז שלעכט און פערצווייפעלט געפינט ער טרייסט און רוהע אין איהר ליעבע און פריינדשאפט.

ווען דער מאַנן ווייסט אָבער ניט, אָדער ער ווילל ניט שעטצען זיין פרוי'ס מעלות, דאַן ווערט פון איהר אַ שונא, אַ שרעקליכער און ביטערער פיינד, וואָס פאר ביטערט דאָס לעבען.

יא, דאָס אַללעס האָבען געזאָגט אונזערע אַלטע חכמים און עס איז אמת. דיא נייע חכמים קומען אָבער און זאָגען אויך אַ געוויסע ווארהייט.

זייא בעהויפטען , **אז ניט נאר דער מאן איז דער מייסטער** פון דער פרוי'ס כאראקטער , **זאנדערען דיא פרויא איז אויך דיא מייסטערען** פון דעם מאן'ס כאראקטער .

א גוטע , קלוגע און פערנינפטיגע פרויא , ווייסט וויא צוא מאכען פון איהר הויז א גן־עדן , פון איהר טיש א פלאטץ פאר מערני־מלכים און פון איהרע פיער ווענט א פאלאטץ .

דיא פרויא זאלל און מוז האבען מעהר געדולד וויא דער מאן , אמת זיא האט גענוג צו טהון און גענוג צו ארבייטען בייא איהר בעל־הבית'ישקייט , אָבער זיא איז דאָך ניט אויסגעזעצט צו אזוי פיעל אויפרעגונגע וויא דער מאן בייא זיין פרנסה , ביי זיין לעבענס־קאמפף . עס איז אלזאָ איהר פליכט צוא ערווארטען דעם מאן מיט צערטליכקייט , א טרייסט־ווארט און געדולדיגע אויפנאהמע וואס דריקען אוים סימפאטהיע צוא איהם און געיינען זיין פערטרויען .

אלזא , דער מאן , פונקט וויא דיא פרויא , מוזען אכטען , שעטצען , ליעבען און פערטרויען איינער דעם צווייטען . יעדער באזונדער מוז האבען א געוויסע אבזיכט , בארעכענונג און איבערלעג'ונג פאר'ן צווייטען'ס געדולד און כאראקטער .

אָט דאס , יונגע מענשען , האב איך אייך צוא זאגען היינט ווערענד איהר האט געשלאסען דעם קאנטראקט פאר אן אייביגען שותפות .

ווייסט , אז אייער ג"יק היינגט אב פון דער אכטונג פון איינער צום צווייטען און זיך צו געוואָהנען, אז עס זאלען לעבען צוויי קערפערס מיט איין נשמה , איין שטרעבונג , איין פערלאנגען און איין וואונש .

אויב איהר וועט פאָלגען דיעזע קלוגע ווערטער פון ערפאהרענע וועלט־חכמים , מעגט איהר זיכער זיין , אז איהר וועט זיין גליקליך פאר זיך , און געאכטעט און געשעטצט פון דער וועלט .

א רעדע פון א פאטער

צו זיין זוהן'ס חתונה.

פון דר. ש. באלק.

פריינדע און בעקאַנטע פערלאַנגען פון מיר איך זאָל רעדען, איך זאָל האַלטען אַ פאָרטראַג.

מיינע פריינדע! רעדען, האַלטען אַ פאָרטראַג, קען מען נאָר דאַ־מאָלסט, ווען מען איז רוהיג און אונפּאַרטייאיש. אָבער היינט בין איך ניט רוהיג, איך בין בערוישט פון גליק און מיין האַרץ איז פול מיט דיא ערהאַ־בענסטע געפיהלע.

דאָרט, זעהט איהר, זיטצט מיין פרוי, מיין לעבענס—בעגלייטערין, דיא מוטער פון דעם חתן—בחור, דיא נייע שוויגער, און פערגיסט טרעהרען פון גליק, איך וויל אויך וויינען, ווייל די טרעהרען זיינען די העכסטע סמנים פון ערלייכטערונג, וויא, חס וחלילה, בייא אונגליק, וויא בייא גרויסען גליק. דיא כלה פערגיסט אויך טרעהרען פון גליק, און דער חתן, ווען ער זאָל זיך ניט שעהמען, וואָ"ט ער אויך דאָס־זעלבע געטאָהן.

גלויבט מיר, אַז איך וואָלט וועלען בעסער פאַר אייך וויינען מיט דיא גליקליכסטע טרעהרען וואָס אַ פאָטער האָט ווען עס איז פאַרגאָסען פון גליק. אָבער ניין, איהר ווילט איך זאָל ריידען.

וואָס זאָלל איך זאגען? זאלל איך אייך שילדערען מיין זוהן'ס מעלות! דיא כלה איז צופריעדען, זיא וויל מעהר קיין רעקאָמענדאַציאָן. דער כלה'ס מעלות! דער חתן, לויט וויא ער האָט מיר שוין לאנג פערטרויעט, (און פאַר זיין טאַטען האָט ער קיין סודות ניט,) איז אויך העכסט צופריעדען מיט איהר.

מיר בלייבט אַלזאָ איבער זייא צוא געבען בלויז מיין ברכה און דער נעגעגנייאָרט פון אַלעמען.

קינדער! זוהן מיינער און טאָכטער מיינע, וואָס אַנדערע רופען שנור, איך רוף אייך ביידע מיינע קינדער.

זאָל אייער פערהייראטהער לעבען זיך אנפאנגען וויא די זונען־אויפגאַנג. ביידע זאָלט איהר זיין ווי צוויי בלומען געפלאנצט לעבען אַ קיהלען קוואַל.

ליעבע, מיינע קינדער, פערטרויען איינער אויפ'ן צווייטען, אמת, שלום, פריינדשאַפט און אויפריכטיגקייט, זיינען דיא גרינע צווייגען אויף וועלכע עס וואַקסען דיא בלעטער פון גליק.

און ווען עס וועט צווישען אַייך אימטער הערשען ליעבע, ש־ום און פריינדשאַפט, וועט איהר זיין גליקליך, און גליקליכע מענשען זיינען געזונד, מונטער, ברענגען אויף דער וועלט גוטע און עדעלע קינדער און זיינען אַ־ ברכה פאַר זיך און אַ ברכה פאר דער וועלט.

זאלל גאָטט, הטיב ומטיב. דער מנהיג הבריאָה, אַייך שיקען ש־ע, ברכה והצלחה בכל מעשי ידיכם. זאָל ער אימער אַייך געבען גליק אין יע־ דער אונטער־נעהמונג, איהר זאלט ברענגען גוטע קינדער אויף דער וועלט, און קיינמאל ניט פערגעסען דעם אָרימען און ליידענדען, מ'טלייד אויפ'ן שוואכען, בעזארגען דעם יתום און שטיטצען דיא אַלמנה.

און וועהרענד איך בענש אַייך, בעט איך דעם אַלמעכטיגען ער זאלל דערלענגערען אונזערע יאהרען, דיא יאהרען פון דיא עלטערען וואס האבען אַייך געבראכט אויף דער וועלט, כדי מיר זאָלען זעהען אַייער גליק און הנאה האבען פון אייער צופרידענהייט.

קינדער מיינע! דאָס גליק פון אַ פּאָאר פאלק, וויא איך האָב פריהער געזאגט, בעשטעהט אין וועלען פערשטעהן איינער דעם צווייטען אבער אויך אין אַכטען איינער דעם אַנדערען.

זאָלל בייא אַייך דיא הייראַטהע ניט ווערען וואָכענדיג, זאלט אויך זיך אימטער ליעבען, אַכטען, שעטצען און פערעהרען וויא צווייא יונגע גע־ ליעבטע, און דאַנן וועט איהר שוין ממילא זיין גליקלעך.

דאָס ווינשט אַייך אַייער פאָטער, פון זיין טיעפסטען הארצען.

צו א חתונה וואו די כלה איז א יתומה,

א רעדע פון דעם וואס האט זיא ערצויגען.

פון א. גאלד.

מען האט אמאל געזאגט . אז „דער בעסטער מענש אין דער וועלט איז דער וואס האט פריהער געליטען און נאכהער, אין זיין גליק, האט ער געוואוסט וויא צו שעטצען דיא בעסערע צייטען .

דאס וואלט מען געמעגט מיט רעכט זאגען אויך איבער דער כלה, אבער, אויף וויא ווייט איך וויים, וויא ווייט איך קען דיא כלה איז דאס געוועזן איבעריג, זיא וואלט פערבלייבען איין עדעלע זעעלע, אפילו ווען זיא וואלט ניט בעדארפט דורכגעהן דעם גרויסען נסיון פון בלייבען אַ יתומה .

אין א צייט פון שמחה זאגען איינינע, דארף מען ניט פערמישען קיין טרויער, איך בעהויפטע אבער, אז אין אַ צייט פון דעם העכסטען פרייד איז גוט אבצופרישען דעם מענשענ׳ם זכרון מיט דער דונקעלער פערגאַנגענהייט.

דיא כלה וואס איז היינט אזוי גליקליך—גליקליכער וויא זיא איז געוועזן איהר גאנצעם לעבען,—ווערט היינט דער קאָמפּאַניאָן פון אַ יונגען און געאכטעטען מענשען, וואס האט זיך אונטערגענומען זיא צו בעשיצען און זארגען פאר איהר אויף איהר גאנצעם לעבען. איך וויים, אז זיא האט דיעזען שריט ניט געמאכט ניט־אונבעדיינקט . אבוואהל איך בין ניט איהר ליבליכער פאטער, בין איך און מיין פרוי צו איהר געוועזן וויא דיא געטרייסטע עלטערען, זיא האָט קיין אורזאַכע געהאַט פון אונז צו ענטלויפען און נאך וויינער זיך אנצוכאפּען אין אַבי ווען, נאך מעהר מיר וואלטען דאס איהר ניט ערלויבט.

דיעזע הייראטה, דיעזע פעראייניגונג, איז געקומען נאך אן איבערלייגונג, בעטראכטונג און שטודירונג. זיא און מיר האבען איינגעזעהן, אז דער יונגערמאן פערדיענט זיא צו האבען אלס פרוי.

איך וויל אייך ניט בענשען. מיין ברכה האב איך אייך שוין געגעבען. זיא קומט פון מיין טיעפסטען הארצען. עס איז א ברכה אהן ווערטער. וואו דיא נשמה אליין רעדט. עס איז א ברכה וואס קומט ממעמקי הנפש און קען זיך ניט אויסדריקען אין מענשליכער שפראך.

איך וויל אבער אייך מיטטהיילען עפעס וואס איז פאר אייך נויטהווענדיג צו וויסען.

חתן! דוא האסט גענומען א פרוי וואס קען דיר ניט נאר זיין א געליעבטע, א לעבענס בעגלייטערין און א פריינד, זאנדערען אויך דער בעסטער יועץ אין דער וועלט. פונקט וויא עס זיינען דא זעלטען קלוגע מענער, אזוי זענען אויך דא זעלטען קלוגע פרויען, דיין פרוי אבער, חתן, איז איינע וואס פערדינט דעם נאמען „אשת חיל". זוך איהר פערטרויען דער מיט וואס דיא זאלסט איהר געבען דיין פערטרויען. דוא וועסט עס קיין מאהל ניט בערייהען.

און דוא, כלה, האסט פאר דיר א מאן מיט עהרע, א מאן וואס פערשטעהט און קען אכטען אזעלכע וויא דוא ביסט. זעה דוא זאלסט איהם קיינמאל ניט געבען קיין אורזאכע אום ער זאל עפעס פאר דיר בעהאלטען.

זייט ביידע טריי און אויפריכטיג, איינער געגעבען און פריינדליך, אפענהערציג און גוט. און איהר וועט דאן געהן אויף דעם זיכערסטען בריק פון פערהייראטיגטען לעבען.

דאס פערהייראטעטע לעבען איז א בריק צווישען צוויא טיעפענישען. זוען מאן און ווייב געהן ביידע האנד־אין־האנד, איז וואויל צו זייא און וואויל צו זייערע נאכפאלגער, דער מינדעסטער שטרייט, אויפרעגונג און מחלוקה, מוז איינעם אדער צווייטען, אדער ביידע צוזאמען, אריינשליידערען, און וואוהין מען פאלט איז א טיעפענים, א תהום.

איהר זייט ביידע אזעלכע וואס דארפען קיין אורזאכע ניט האבען פאר קריעג, שטרייט און מיספערשטענדניס. אום דאס אויסצומיידען, זאלט איהר ניט פערגעסען דעם האנד־אין־האנד.

און אין אייער גאנג אויף דעם בריק פון לעבען. ווינש איך אייך, איהר זאלט ניט בעגעגענען קיין רעגען, קיין האגעל און קיין שטורם. זאל דער הימעל איבער אייך אימער זיין לויטער און קלאר.

רעדע צו א דרשה־געשאנק.

ווען מען פרעזענטירט חתן כלה מיט א זילבערנעם סעט

פון סמבטיון

ווערטהע חתן כלה און מיינע דאמען און הערען.

אין נאמען פון איינינע פריינדע וועלכע זיינען געקומען באשיינען דיעזע חתונה פון אונזער פריינד מר. נ. נ. מיט פריילין נ. נ. בין איך אויפגעפאדערט געווארען צו איבערגעבען דיא יונגע גליקליכע פאר דיעזען זילבערנעם סעט אלס א צייכען פון אונזער אמת'ע פריינדשאפט, ריינע טרייהייט און נאבעלע רעספעקט וואס מיר אלע פיהלען צום נייעם באאבעסעל אין זיין ליעבלעכע אשת־חיל.

זילבער האט אימער געשפיעלט א גרויסע ראללע אין אונזער אלטע היסטאריע, און זאגאר צו קדושין האט מען דיא ערשטע צייט געברויכט נור זילבער — האשה נקנית בכסף — און אונזערע אלטע זילבערנע שקלים פון דער ביבעל קלינגען נאך עד היום אין גאלעריע פון אונזער זכרון ווען מיר דיינקען אין אונזער שטאלצע פערגאנגענהייט. ריינע זילבער איז אללע מאל געוועזען דער סימבאל פון ריינע טרייהייט, און דארום האבען מיר אויסגעקליבען א זילבערנעם פרעזענט צו פערזיגלען מיט זילבער דיא ערסטע פריינדשאפט פון אונז אלעמען צו איך ביי דיעזע געלעגענהייט. ווען אייערע צוויי זעלען האבען זיך צו זאמען געשמאלצען ניט מיט זילבער אדער מיט אן אנדער מעטאל, נור מיט יענעם הייליגען צימענט פון דעם מזווג־זווגים — דיא ליעבע וואס איז דאס לעבען פון אללע לעבעדיגע זאכען.

איך ווילל אייך פריינדע, לייגנער ניט אויפהאלטען מיט מיין רעדע, ווייל וויא איך פערשטעהע האט דער טאסט מאסטער נאך אנדערע אויף זיין ליסטע, און געוויס בעסערע רעדנער פאר מיר. איך ווילל דארום ענדיגען אז מיט דיעזען זילבער פרעזענט וואס איך האב דיא עהרע אייך איבער צו רייכען מיט דיעזע הערצליכע מתנה קומט אויך מיט, דער הער־צליכער מזל־טוב פון מיר און אונז אללעמען.

ענטפער פון חתן.

פריינדע איהר ווייסט אז איך בין קיין רעדנער, און איך גלויב אויך ניט אז דיא וועלט ערוואַרט רעדעס פון א חתן. איהר וועט מיר אלזא ענטשולדיגען וואס אנשטאדט א רעדע אין א בלומען־שפראך וויא אונזער פריינד וועמען מיר האבען יעטצט אזוי ווארים אפלאדירט. וועל איך זיך צופרידען שטעלען מיט איניגע ווערטער אייך צו בעדאנקען פיר אייער איידעלן פרעזענט.

איך קען אייך פערזיכערען אז איך און מיין פרוי נעהמען אן אייער ליעבע מתנה מיט שטאלץ און דאנקבארקייט. איך צווייפעל ניט אז דיא פינאנציעלע ווערטה פון דיעזען פרעזענט איז גרויס, אבער קיינער קען שאטצען דיא מארא ישע ווערטה וואס אייער פרעזענט האט פיר מיין עדעלע פרוי און פאר מיר. איך דאנק אייך אלזא פיר דיזען גרויסארטיגען קאמפלימענט. און איך ערווארט פון אייך אייער ענטשולדיגונג וואס איך בין ניט גענוג פעהיג אייך צו דאנקען מיט מעהר טאלאנט.

א זילבערנע חתונה.

ליטווישער פילאזאף.

מיינע דאמען און הערען.

אונזערע פריינדע נ. נ. האבען אונז געלאדען מיר זאלען קומען בענ־ריסען זייער זילבערנע האכצייט. מיר זאלען נעהמען אנטהייל אין זייער שמחה היינט ווען זיי שטעהען צום צווייטען מאל אונטער דיא זעלבע חופה וואס האט צו זיי געשמייכעלט מיט פינפאונצוואנציג יאהר צוריק.

ערלויבט מיר אייך צו זאגען, פריינדע, אז דיעזע זילבערנע חתונה האט פיר אונז אלעמען א גאלדענע בעדייטונג וואס פילט אן אונזער זעעלע מיט דעם הייליגסטען ערנסט: פינפאונצוואנציג יאהר זיינען פאראיבער זייט צוויי הערצער האבען זיך צוזאמען־געשמאלצען, און היינט, נאכדעם וויא פינפאונצוואנציג יאהר זיינען פארביי־געלאפען אין שטראם פון אייביגקייט, נאכדעם וויא א פערט'ל־יאהר־הונדערט האט געהייליגט יענעם „הרי את מקודשת" וואס א שעהמעדיגער יונגערמאן האט געמורמעלט מיט פינפאונ־צוואנציג יאהר צוריק צו א שעהנע יונגע אידישע טאכטער—נאך דיעזע לאנגע פעריאדע אין וועלכע אונזער וועלט האט זיך אזי פיעל מאל געענדערט, זעהען מיר יעצט שטעהן דיא זעלבע חתן כלה און זיי דערצעהלען אונז מיט א שמייכעל אויף זייערע ליפען אז זיי האבעןביידע געטראפען מיט זייער ליעבע, זיי האבען געטראפען מיט דער וועלט, און דיא וועלט האט געטראפען מיט זיי.

קענט איהר אייך פארשטעלען, פריינדע, א שעהנערע לעבעדיגע לעקציאן וועגען דעם גרויסען רעטענעס פון לעבען וויא דיעזע צערעמאניע וואס מיר זיינען געקומען פייערן מיט פרייד, מיט ליעבע, מיט געטראנק, מיט געזאנג און מיט א זילבערנעם מזל־טוב?

און איהר חתן כלה, איהר טהייערע פריינדע וועלכע האט געטרונקען צוזאמען פינפאונצוואנציג יאהר פון לעבענ'ס בעכער. איהר שטעהט יעצט ארומגערינגעלט מיט אייערע קינדער (און אייניקלאך), און איהר פיהלט זיך אז איהר האט שוין דורכגעפיהרט דעם גרעסטען און שווערסטען טהייל פון אייער שליחות אויף דער וועלט כאטש איהר זייט נאך גאנץ ווייט פון זא עי־ונטערגאנג. איהר בליקט צוריק אויף דער פערגאנגענהייט און איהר שטאלצירט וואס איהר זייט אנגעקומען צו דיעזע סטאציאן בשלום, אבער איך קען אייך פערזיכערן אז איהר וועט נאך מעהר שטאלצירן און מיר וועלען נאך מעהר בעגייסטערט זיין ווען איהר וועט אם ירצה השם פייערן אייער גאלדענע חתונה. וואס שמייכעלט איהר? אז מיר האבען צוווארטען נאך פינפאונצוואנציג יאהר הא? וואס פיר א ראליע שפילט דיעזע עטליכע יאהר אין לעבען פון מענשען וואס איז א פינטעלע פון צוויי אייביגקייטען? נור שא! איך פערקריך אין פילאזאפיע. און לאמיך בעסער ענדיגען מיין רעדע מיט א זילבערנעם לחיים אין א זילבערנעם כוס לכבוד אייער זיל־בערנע חתונה. און מאקע מזל־טוב.

צו א זילבערנע האכצייט.

פון א. פישמאן.

מיינע דאמען און הערען!

מיר האָבען זיך היינט אָבענד פערזאמעלט צוא העלפען פייערען דיא זילבערנע האכצייט פון אינזערע פיעל־געאכטעטע פריינד.

עס איז אַן עהרע, צוא זיין איינער פו דיעזע וואס קומען בייוואהנען די סצענע צוא זעהן, אַז צוויי מענשען האבען אָבגעלעבט אַ פיערטעל יאהר־הונדערט צוזאמען, געבראכט קינדער אויף דער וועלט, זייא ערצויגען צוא אַלגעמיינער אַכטונג, און יעצט, מיט יונגע און פרישע הערצער פייערן זייא זייער פעראייניגונג וואס האט שטאטגעפונדען מיט פינף־און־צוואנציג יאהר צוריק.

אונזערע חכמים האבען געזאגט, „אשה טובה, מתנה טובה לבעלה. בחיק ירא אלהים תנתן" (יבמות ס"ג.) אַ גוטע פרויא איז אַ קאסטבארע מתנה, און זיא ווערט געגעבען צום אָרענטליכען מענשען.

מיסעס... איז אַ גוטע פרויא. ווער פון אונז קען זיא ניט? זיא איז אַן עדעלע פרויא, אַ גוטע מוטער, און א טהייערע פריינדין. אָבער מר.... אונזער חתן דנן פון היינט אָבענד, ווען ער וואל'ט זי ניט פערדיענט, וואלט ער זיא ניט געקראגען.

יאַ! „אשה טובה מתנה טובה לבעלה". אַ גוטע פרויא איז אַ קאסט־בארע מתנה פאר איהר מאן. און קיינער האט ניט געוואוסט אַזוי צו שעצען אַ גוטע פרויא ווי אונזערע חכמים, ווען זיי האבען דערצעהלט דיא מעלות פון ברוריה די פרא פון ר' מאיר.

און דער קרבן האט ווערטה געהאט דעם מזבח. דיא השגחה העליונה איז אימער מזווג צוויי פאסענדע פערזאנען.

עס איז נישט, זאג איך, עס גיעבט קיין שלעכטע פרויען, אלע

זיינען גוט, שלעכטע פרויען זיינען אַן עקסטרא אַרבייט געשאפען פון גאטט פאר שלעכטע מענער. און גוטע מענער קריעגען תמיד גוטע פרויען.

פינף־אין־צוואנציג יאהר אָבגעלעבט און זיך געלעבט אין עושר און אין כבוד: דאס איז אַ גרויסע זאך, אָבער פיעלע פון אונז ווייסען און געדענקען אויך, אַז עס זיינען געוועזן צייטען, ווען עס איז ניט געוועזן קיין עושר און עס האט אייך געפעהלט כבוד — ווייל „חכמת מסכן בזויה", וואס תאר אַ־חכמה דער אָרעמאן זאל ניט בעווייזען, איז דאס פעראכטעט.

פון דעסטוועגען, ווען איבעראל איז געוועזן פינסטער, איז ביי זיי, ביי אונזער היינטיגע נייע חתן־כלה, געוועזן ליכטיג. זייא האבען תמיד געהאט איינער פאר'ן צווייטען אַ טרייסט־ווארט, געזעהען שטראהלען פון האפנונג און קיינמאל ניט געוועזן פֿערצווייפֿעלט.

דארט וואו עס הערשט שלום און ליעבע אין אַ פאמיליע, מוז אויך זיין מזל־ברכה. די מזל־ברכה קומט אָפטמאל זעהר לאנגזאם, נור ווען מען האט געדולד דערלעבט מען זיך.

חתן־כלה! אין נאמען פון אַלע פערזאמעלטע, ווינש איך אַייך, יעצט, צו אַייער זילבערנע האכצייט גליק און זעגען פאר דער צוקונפט, איהר זאלט זעהן נחת און האבען פרייד אין אַייערע קינדער, און מיט יעדען יאהר פון אַייער ווייטערעס לעבען זא־ען זיך אַייערע גוטע מעשים פערגרעסערען, אַייער לעבען זאל אינגער ווערען און אַייער וועלט זאל מעהר גלאנצען.

אַלס וואס איך ווינש פאר אונז, אַלע פערזאַמעלטע, אַייערע געסט, אַז פון היינט אין פינף־און־צוואנציג יאהר אַרום, זאללען מיר זיך וויעדער פערזאמלען אַרום אַייך, מיט נאך זיהן, טעכטער, אייניקלאך און אור־אייניקלאך און אַייך העלפען פייערען דיא גאלדענע האכצייט.

עס וועט זיין דער שעהנסטער אָבענד פון אונזער און פון אַייער לעבען און עס וועט דאמאלס ערקוויקען אונזערע הערצער וואס וועלען, וויא עס שיינט. שוין זיין אַ ביסעלע עלטער.

צו א זילבּערנע האכצייט.

א רעדע פון א גוטען פריינד בּיים געזעגענען זיך.

פון ה. מאלאכאווסקי

טהייערע בּעלי שמחה יובּעלאנטען!

מיר האבּען הייטע געפייערט אייער יובּעלעאום, אייער זילבּערנע חתונה, מיט פּראכט און גלאנץ, אך וואס פאר א גליקליכער מאמענט דיא זילבּערנע האכצייט איז! מיט פינף און צוואנציג יאהר צוריק זייט איהר געשטאנען אונטער דער חופּה, אלס חתן כלה, איהר זייט געוועזן צוויי יונגע אונערפארענע מענשען, איהר האט ניט געוואוסט אייער צוקונפט, און אייער הארץ איז געוועזן פול מיט שרעק בּייא דעם אריינטרעטען אין א נייעם לעבּען, אין אזא וועלט, וואס יעדער ווינקעל איז פאר אייך געוועזן פרעמד און אונבּעקאנט. יעצט, דאנקען גאט, איז שוין אריבּער פינף און צוואנציג יאהר נאך אייער חתונה, דאס איז א האלבּער יובל, און בּענייהע א גאנצער יובל פון אייערע געבּורטס טעגע. היינט מעגט איהר מיט שטאלץ זאגען, א האלבּען וועג זיינען מיר אין אונזער וועלט דורכגעגאנגען גליקליך. געוועזן אפילו איינינע שווערע זומפען דורך צוקריכען, געלעגען אפילו זעהר שווערע שטיינער אונטער אונזערע פיס, אבּער, געלויבּט איז גאט, מיר זיינען בּשלום ארוס.

הייטע מעגט איהר זיך פרייען איין אמת'ע שמחה, אייער גליק איז יעצט פאלקאם, און בּייא אייער אמת'ן גליק פרייען מיר זיך אלע אייערע געסטען. מיר זעהן פאר זיך דא שטראלענדע געזיכטער און פיעלע פון אונז ווינשען זיך אויך צו דערלעבּען צו אזא כבוד און צוא אזא נחת. ארום אייך שטעהן אייערע קינדער און אייערע אייניקלאך און איך וויס ניט, ווער עס קלייבּט מעהר נחת איהר פון זייא אדער זייא פון אייך. איך גלויבּ או איהר פון זייא, ווייל איהר זייט עלטער און קליגער און פערשטעהט מעהר,

וואס פערשטעהען זיי יעצט? סיידען שפעטער. ווען זייא וועלען קומען צו זייערע אייגענע זילבערנע האכציימען. דאן ערשט וועלען זייא פערשטעהן אייער יעצטיגע שמחה,

יעצט, וואס זאל איך ווינשען? דאס ערשטע. געוועהנליך ווינש איך אייך, אז מיר זאלען אלע דערלעבען צו זיין בייא אייך אויף דער גאלדענער האכציים און נאכהער אויף אייער דיאמאנטענער חתונה. און צווייטענס וועל איך אייך איבער זאגען דעם משל וואס אונזערער א גרויסער מאן האט געזאגט צו זיינעם א חבר.

דער משל איז פון א בוים. ווייל "האדם עץ השדה„. דער מענש איז געגליכען צו א בוים. א בוים ווען מען פלאנצט איהם, ווייס מען נאך ניט וואס פאר א פרוכטען ער וועט ארויס געבען און וויא גרויס ער וועט וואכסען און וויא שטארק עס וועלען זיין זיינע צווייגען, נאר ווען דער בוים וואכסט אויס גרויס און שטארק און איז פרוכטבאר, ערשט דאן איז ער טהייער און געשעצט,

דער מענש איז אויך אזוי, ווען ער ווערט געבארען ווייס מען גאר ניט, וואס פון איהם וועט ארויסקומען, ווען ער הייראטעט, איז נאך אויך ניט בעוואוסט זיין קאריערע, ווייל א שלייער פערדעקט זיין צוקונפט. נאר ווען ער קומט צו די מיטעלע יאהרען. ערבעקומט א שם צווישען פריינדע און בעקאנטע, ער מאכט זיך בעליעבט בייא דער וועלט. זיין פאמיליע ווערט אהן עין הרע גרויס, זין און טעכטער, איידים'ס און שניר און אייניקלאך. דאן איז ער טהייער און געשעצט, אלזא הערט דעם משל פון מסכת ברכות: איינער איז אמאל געגאנגען אין וועג עטליכע טעג נאכאנאנד און האט פאר זיך ניט געפונען, ניט קיין שטאדט, ניט קיין אכסניה, וואו אריין צו געהן, ניט קיין בוים, וואו צו בעשיטצען זיך אונטער זיין שאטען פון דיא היטץ, און ניט קיין האגעל וואסער, וואו צו לעשען דעם דארשט, פלוצלונג דער זעהט ער א בוים פון דער וויטענס, ער קומט צום בוים און געפינט א קוואל וואסער בייא איהם, ער האט זיך געזעצט אונטער דיא געדיכטע צווייגען און בעקומען פרישע קרעפטען אין דעם שאטען, פון דיא פרוכטען, וואס אויף דעם בוים, האט ער זיין הונגער פערטריעבען, און מיט דיא פרישע קוואל וואס־

סער האָט ער געלאשען זיין דורשט. ער האט זיך געפיהלט שטאַרקער און מונטערער צו געהן ווייטער זיין וועג.

נאר פאר זיין אוועק גאנג האָט ער אזוי געזאָגט: אילן אילן במה אברך? טהייערער בוים! מיט וואָס זאָל איך דיר בענשען? דוא ביסט הייך און שעהן און צווייגהאַפטיג און דיינע פרוכטען זיינען געשמאק און ערקוויקענד און דיין קוואל איז מחיה נפשות, וואָס קען מען דיר מעהר ווינשען? איך ווינש דיר נאָר איין זאַך אַז אַלע בוימער וואָס מען וועט פון דיר פלאַנצען זאלען ניט זיין ערגער פון דיר.

דער משל איז אנטקעגען אייך, ליעבע יובעלאנטען, וואס זאלען מיר אייך נאָך ווינשען? איהר זאָלט זיין רייך זייט איהר רייך גענוג, איזהו עשיר השמח בחלקו, ווער איז נאָך זאָ רייך ווי דער יעניגער וואָס שטעלט זיך אימער צופריעדען, און אין דעם הינזיכט קענט איהר זיין אַ מוסטער פאר אַלע מענשען, איהר זייט אימער צופריעדען, איהר זאָלט האָבען שעהנע קינדער? גאָט האָט אייך געבענשט מיט דיא שעהנסטע קינדער און מיט דיא פיינסטע אייניקלאך, איהר זאָלט האבען אַ גוטען נאָמען? דאָס האָט איהר, און ווער איז נאָך אַזוי בעליעבט צווישען פריינדע און בעקאַנטע אַזוי וויא איהר? אַלזאָ ווינש איך אייך אַז אַלע אייערע קינדער און אייניקלאַך זאָלען זיין אזוי וויא איהר,

איה״ש אויף אייערע ווייטערע שמחות אויף דער גאָלדענע און דיאַמאַנטענע חתונות, אַז מיר וועלען אַלע דערלעבען. זעלען מיר זיך נאָך מעהר משמח זיין, זייט מיר געזונד, שטאַרק, פריש און מונטער און זעצט פארט אייער וועלט מיט מעהר דרייסט אונמוטה אי׳ זאָל דיא וועלט פון אייך הנאה האָבען.

הורא! הורא! הורא!

צו א גאלדענע האכצייט.

פון סמבטיון.

מיינע גאָלדענע חתן כלה און פריינדע,

50 יאָהר פערהייראַטעט! דיעזע דריי ווערטער דערציילען אונז דיא פרעכטיגע בעדייטונג פון אַ גאָלדענע חתונה פיעל מעהר וויא אַ רעדע פון 13 פערשריבענע בלעטער וואָלטען עס געקענט טהאָן.

50 יאָהר מאַן און ווייב! 50 יאהר האָט איהר ביידע געזעהן אונטער איין דאַך זומער און ווינטער, דעם קאַלטען דעצעמבער און דעם ליבליעבען מאי. 50 יאָהר האָבען אייערע ביידע הערצער זיך פערשטאַנען אין פרייד און לייד, אין נחת און צרות, און זאָגאַר דאַן ווען אייער געצעלט איז גע־ווען אָפטמאל עפּעס פערוואָלקענט, האט איהר ניט אויפגעהערט צו וואַר־טען אויף אַ נייעם מאָרגענשטערען!

אָבער איך געה נאָך ווייטער: 50 יאהר איז געווען אייער נעהנט־עסטער שכן דער אַרכיטעקט פון דער וועלט אַליין, דען דיא גמרא זאָגט אין סוטה דיעזען מערקווירדיגען געדאַנק: איש ואישה זכו, שכינה ביניהן „ווען מאַן און ווייב לעבען צו זאמען שעהן, איז גאָט זייער שכן". ווען מיר גי־בען אַ קוק אויף אייך ביידען וועלכע האבען געלעבט צוזאממען 50 יאהר אין האַרמאָניע, איז דאָס דער בעסטער צייכען אַז דער בעשאפער פון הימעל און ערד, איז געווען דיא גאנצע צייט אייער נעהנטעסטער שכן, און ער וועט עס אויך ווייטער זיין, עס איז אמת אז דיא צייט, דיא אלטע בוכהאל־טערקע, האָט אנגעזייפט אייערע האר וויים, אבער ווייסע האָר איז קיין ערענסטע ווארנונג אז איהר האלט ביי זאנענאונטערגאנג.

איהר זיצט יעצט ארומגערינגעלט מיט אייערע קינדער, אייניקלאך און אור־אייניקלאך — און דאָס אליין איז שוין דיא שענסטע ברכה אין מענ־שענ'ס לעבען. אבער איהר האָט נאך גענוג צו לעבען און צו געניסען ווייטער דיא מתנות פון זיסען אוצר וואס איז נאָך פאר אייך אָנגעגרייט איידער איהר וועט שליסען אייערע אויגען. איך טרינק צו אייך לחיים, און מיר ווינשען אייך אַ גאָלדענעם „מזל־טוב"

צו א גאלדענע האכצייט.

פון דר. ש. באלק.

מיינע פריינדע!

דארט זיטצען אונזערע חתן־כלה, א חתן־כלה וואס פייערען דיא גאלדענע האכצייט.

וואס פאר א שעהנער אויסדריק עס איז דיא גאלדענע האכצייט.

פופציג שעהנע יאהרען זיינען פערפלאסען זייט דאמאלס, ווען אונזערע יעצטיגע חתן־כלה, זיינען געווען וויא צוויי יונגע און פרישע בלומען, פארפיומירט מיט דעם הויך פון יוגענד, כמעט קינדהייט, זארגען־לאזינקייט און לעבענס־לוסט.

עס זיינען געווען צווייא הערצער וואס האבען זיך צוזאמען־געגאָסען אין איינעם, צוויי קעפ, צוויי קערפערס, אָבער איין נשמה, בערייט צוזאמען צו בעגעגענען דעם שטורעם פון לעבען, און ווי בראַוו, ווי מוטהיג זיי האבען דיעזען שטורעם עמפאנגען.

קיין זאך האט זיי געשראקען, מיט זיסע האפנונג אין הארצען און מיט גליק שטראהלענדיג פון זייערע אויגען, האבען זייא געהערט דעם ווילדען שטורעם קראכען, דיא כוואליעס שליידערען און דיא לעבענס־שיף איז גערייסעלט געווארען מיט אונטערגאנג. אָבער זיי האבען זיך ניט געשראקען, ניט מורא געהאַט פאר קיין זאך, און האנד־אין־האנד האבען זיי געקוקט די געפאהר אין פנים אַפילו אָהן אַ שוידער.

און וואס האבען צווייא פערליעבטע הערצער מורא צו האבען? פאר זיי עקזיסטירט ניט קיין אָרעמקייט, פאר זיי הערשט קיין נויטה, פאר זיי איז נישטא קיין געפאהר.

פיעלע פון אונזערע אַניוועזענדע יונגע געסט, מעגען זיך אַרונטער נעהמען דערפון א ביישפיעל, א מוסטער, און אויך וויא צוא פיהרען זייער פערהייראַטעטעס לעבען.

דאן זיינען געקומען קינדער—קליינע, הילפלאזע קינדער, וועלכע האָבען בעדארפט אַ זארגפעליגע ערציהונג, בילדונג און קאריערע. דיעזע צוויי ליעבענדע הערצער האבען זיך פאר קיין זאך ניט איבערגעשראקען. מוטהיג זיינען זיי געגאנגען צו זייערע פליכטען, און היינט אָבענד קענט איהר זעהן דעם רעזולטאט. זייער ליעבע האט זיי געגעבען זיהן, וואס זיינען אַ עהרע צוא דער געזעלשאפט; טעכטער וואס זיינען געאכטעט און געשעצט; איידעמס און שנורען, וואס האבען בעקומען דאס ביישפיעל פון זייער שוויגער־עלטערען וויא צו לעבען אויף דער וועלט. און צו דיעזע זעהען מיר אייניקלאך, און איר־אייניקלאך, אַלע געעהרט, און געשעצט.

אונזערע חתן־כלה, וואס פייערען היינט אָבענד זייער גאלדענע האָכצייט, דארפען שוין מעהר קיין מוסר ניט. זייא בענעטהיגען ניט קיין וועגווייזער וויא זיך צו פיהרען. זיי האבען שוין געפיהרט און אנדערע דארפען בלויז פאלגען אין זייערע טריט.

מיינע דאמען און הערען! עס איז זעהר אַנגענעהם צו זעהן אַנדערע מענשען גליקליך, שטודירען ווי זיי האבען פערבראכט זייער גליק און טהון דאס זעלבע.

דער מענש לעבט איינמאל, און דער־זעלבער מענש איז דער מייסטער פון זיין וועלט. יעדער מענש קען זיין גליקלאך ווען ער וויל, און אום דאס צוא טהון, דארף מען בלויז נאכגעהן דעם ביישפיעל פון דיעזע צוליעב וועמען מיר זיינען היינט פערזאמעלט. דאס הייסט, זיך ליעבען, טהון גוטעס, זיין בארעמהערציג און געדענקען אָן הייליגע פליכטען.

זיהן, טעכטער, איידעמס, שנורען, אייניקלאך און אור־אייניקלאך! איהר מעגט ש אַלציערען מיט אַייערע עדעלע עלטערען און גרויס־עלטערען. זייא האבען געלעגט דעם פונדאמענט פון אַייער גליק און אין זייער זכות, זייט איהר גליקליך.

און אַלעס וואס איך ווינש, היינט אָבענד, איז, דאס, מיר זאלען נאך אַלע דערלעבען די בריל אנטענע האכצייט, מיט פינף־און־צוואציג יאהר שפעטער. און מיר זאלען ווידער זיין פערזאמעלט, פערמעהרט, פערגרעסערט און גליקלאך וויא מיר זיינען היינט אָבענד.

צו א געבורט'ס טאג פון א קליין קינד.

פון ה. וואלפזאן.

איך וואלט גערעדט צו דער הויפט־אורזאכע פון דיעזען יום־טוב, צום בעל־הגעבורטס־טאג אליין, אבער גיה טענה מיט אַ מענשען וואס האט אין זינען צו טרינקען מילך, שרייען און בײַ קיינעם ניט פרעגען און שלאפען ווען עס וויל זיך, ניט אכטענדיג אויפ'ן רעספעקט פאר עלטערע.

דער פאר, נאטירליך, קען איך העכסטענס, אונזער קליינעם און ליעבען פריינד ווינשען אַ לאנגעס און גליקליכעס לעבען פון טיעפסטען הארצען און מיך ווענדען צו דיעזע וואס האָבען פעראנשטאלטעט דעם געבורטס־טאג צוליעב איהם.

מיינע פריינד!

איהר האָט אונז גערופען מיט אייך צו פייערען דעם געבורטס־טאג פון אייער קינד. קיין שענערע, אונשולדיגערע און ליבערע פייערליכקייט קען ניט זיין, מיר פייערן היינט דעם געבורטס־טאָג פון אַ מענשען וואָס האָט נאך קיינעם ניט, אויסער זיין מוטער, ניט אויפגערעגט וויסענדיג אַז ער טהוט אונרעכט, מיר פייערן דעם געבורטס־טאג פון דער אונשולד אליין, מיר פייערן דעם געבורטס־טאג פון א קינד!

אַ קינד! דאס זיינען די פריכטע פון דער הייליגער ליעבע פון מאַן און פרוי, דאס איז דער געהיימניספאלער רעזולטאט פון דעם רעטהזעלהאפטען ווילען פון דער נאטור.

אונזער לעבען וואלט ניט ווערט געהאט דיא מינדעסטע מיה, דיא קלענסטע אנשטרענגונג, ווען עס זאלען ניט קומען קיין קינדער אין אונזער מיטע.

דאס לעבען פון מאַן און פרוי, אהן קינדער, איז וויא דאס לעבען פון צוויי פערטריקענטע ביימער, העט ווייט אין אַ וויסטער מדבר.

קינדער ערפרייען אונז אין דער גרעסטער פערצווייפלונג, מונטערן אונז

אויף אין העכסטען טרויער. און ווען דיא צייטען פון שיקזאל נעהמען פון אונז אוועק דעם כח צו קעמפפען, דאן ערשיינען פאר אונז דיא געזיכטער פון אונזערע אינשולדיגע עופ'עלעך, און דארט לייענען מיר; „מענש, זיי נים קיין טרוס, קיין פייגלינג, קעמפף ווייטער און דוא וועסט זיעגען!"

מיר קעמפפען, מיר זיעגען און מיר שרייען אוים: „עס לעבע דאס לעבען!"

עס איז נישטא קיין גרעסערע, טהייערערע, און ערהאבענערע זאך וויא קינדער.

אין דער זעלבער צייט אבער, מיינע פריינד, וויל איך אייך אויפמערקזאם מאכען, אז דער שיקזאל פון אייער קינד ליעגט אין אייערע הענד.

איהר קענט, פון דיעזען ליעבען און גוטען קינד ענטוועדער אויפציהען א קריפעל, א קאליקע אהן נשמה און אהן קערפער, אדער איהם מאכען פאר אן עהרע צו אייך און צו דער גאנצער וועלט.

ערציהען קינדער, רעכענט מען קען יעדער, אבער, דער אמת איז, אז זעהר וועניגע זיינען מסוגל דערצו. עס איז זעהר איין ערנסטע זאך צו ערציהען, קינדער דערפאר זאלט איהר ניט פערגעסען אז א יונג בוימעלע קען מען נאך בייגען, אבער אן אלטען בוים, קיינמאל ניט. נאר אין בייגען אליין, זאלט איהר זיין צערטליך, גוט און ליעב.

ווען איהר וועט דאס טהון, וועט איהר ערציהען א זוהן וואס וועט זיין א פרייד צו אייך און א כבוד פאר דער מענשהייט.

איך וויל בלויז, אז מיר אלע, וואס זיטצען דא, זאלען דערלעבען דיא צייט, ווען דיעזער קליינער אינגע'לע, זאל ווערען גרויס, שטארק און מעכטיג; בערידהמט און געאכטעט, און מיר זאלען אלע געדענקען דעם היינטיגען געבורטס־טאג, וויא מיר אלע האבען איהם דאס געוואונשען.

עלטערן!

ערציהט איהם צו זיין א מענש, וויא מען זאגט, צו גאט און צו לייט. האט אין איהם נחת, פערגניגען און דערלעבט צו זעהן זיין העכסטעס גליק!

צוא א געבורטס־טאג פון א יונגעם פריילין.

פון יחזקאל לעווימ.

ווערטהע דאמען און הערדען!

מיר זיינען היינט איינגעלאדען געווארען צו אונזער פריינד, אום אנ־טהייל צוא נעהמען אין זיין פאמיליען־פרייד, – אין א פרייד וואס א מענש קען האבען בלויז איינמאל אין יאהר, איך מיין: צוא דעם געבורטס־טאג פון זיין טאכטער, וועלכע האט היינט הערויפגעשטיגען אויף דעם זיבעצעהנטער שטאפעל פון דעם פערדרעהטען און ריעזענהאפטען לייטער, וואס מיר רופען מיט'ן נאמען לעבען.

פיעלע פון אונז שטעהען שוין יעצט אויף א פיעל העכערען שטאפעל ווי אונזער פריינד'ס טאכטער; פיעלע פון אונז האבען שוין פיעלייכט ערדייכט זייער לעצטען שטאפעל, – דער שטאפעל, וואו זייער שיקזאל פערצאמט דארטען דעם וועג און גיט א מעכטיגען געשריי: „הערונטער!“ ... און דארום, ווערטהע פערזאמעלטע, קענען מיר גוט פערשטעהן און שעצען דיא געפיה־לען פון א פאטער, וועמעס קינד האט ערשט איבער געשפרונגען זעבצעהן שטיגען. זעבצעהן שטיגען! – א, וויא קליין איז דיעזע צאהל, און וויא גרוים, וויא אונגעהייער גרוים איז איהר בעדייטונג!... זעבצען שטיגען! – וויא פיעל מיה, וויא פיעל זארג, וויא פיעל קומער, ווי פיעל הארצוועה־טאג און קאפ־דרעהענעס דארפען עלטערן האבען ביז זייא זעהן זייער קינד אויף אזא שטופע. ימים בלוט און טייכען טרעהרען קאסט עלטערן יעדער טריט, יעדער שריט, וואס זייערע קינדער מאכען אויף דעם לעבענ'ס־וועג אויף דעם אונבעשטימטען און זיכערען וועג. און אז מען דערלעבט שוין דיא גליקליכע צייט, ווען דיא קינדער זיינען שוין וויא מען זאגט, אביסעל „איינגעפאהרען“, איז עס פאר זייערע עלטערן איין אונבעשרייבליכער פער־גניגען, איין אמת'ער יום־טוב.

ווען עלטערען בכלל פרעהען זיך ביי אזא געלעגענהייט, דארפען אידי־שע עלטערן בפרט זיך פרעהען. ווייסט איהר פארוואס? – ווייל אונזער

לעבען, אונזער אידישער לעבען, האט זעהר, זעהר פיעל יסורים און שמערץ, זעהר פיעל דאגות און קלעמענעס, און ווייניג, א, זעהר ווייניג שמחות!... אונזער אידישער לעבען איז א מין לאנגער תשעה־באב, א וואלקענדיגער טאג, אהן זונן, אהן ליכט, אהן שיין... און אז ווען־ניט־ווען שניידט דורך א שטראהל דעם וואלקען און בעלייכט כאטש אויף איינינע מאמענטען אונזער האריזאנט, דארפען מיר אזא געלעגענהייט אויסנוצען וויא נעהעריג איז. יא, וועהרטע געסט, לאמיר זיך אלע צו־זאמען פרעהען מיט אונזער פריינד, און זאל דיעזע שמחה פערזיסען דיא ביטערע טראפענס פון אונזער לעבענ'ס בעכער; זאל דיעזע פרעהליכע צייט כאטש וויא פיעל ניט איז, הערונטעררייסען דיעם פינסטערען שלייער פון אונזער צו־וועהטאג'דיגען הארץ און הערייגקאפען אהינצו כאטש איינצעלנע טראפענס פון צופרידענהייט, פון נחת...

און דוא, ליעבע קינד, דוא, העלדין פון דיעזען יום־טוב

"Du bist wie eine Blume

So hold und schoen und rein„.

דוא ביזט וויא א בלום, וואס הייבט זיך אן צוא ענטוויקלען אלס מעהר און מעהר, וויא א בלום, וואס פארפיומירט מיט איהר קוויקענדען ארמאט אלעס, וואס הערום איהר געפינט זיך, — זיי פארזיכטיג אין לע־בען און געדענק, אז דער קלענסטער שטויב פערדונקעלט דיא גרעסטע בלום, אז דער קלענסטער שטויב פערזאורזאכט גאנץ אפט דיא פערוועלקונג פון צארטע און ליעבע בליטהען, — און דארום זיי אימער „האלד און שעהן און ריין" !

צוא דיין היינטיגען געבורטס־טאג, ליעבע טאכטער ווינשען מיר דיר אללע פון הארצען ריינע גליק און פרייד און זאל דער מארגען־שטערען פון הצלחה און ריינע נאבעלע ליעבע בעלייכטען דיין וועג אין דער וועלט מיט וועלכע דוא מאכסט יעצט דיין ערשטע ערנסטע בעקאנשאפט.

איך גראטולירע דיר און ווינש דיר זאלסט קענען זאגען שפעטער אז דוא האסט מיט דער וועלט געטראפען אין דיא וועלט מיט דיר.

צו א געבורטס־טאג פון א יונגעם פריילין.

פון יחזקאל לעווים.

ליעבעם קינד און טהייערע עלטערן,

מיר האבען זיך היינט פערזאמעלט צו פייערן דעם 16 יאהריגען געבורטס־טאג פון אונזער פריינדין, פריילין... וועלכע קוקט אן פון היינט דאס לעבען פנים אל פנים מיט א גאנץ אנדער בליק וויא ביז אהער.

אונזער פריילין האט דערגרייכט „סוויט־סיקסטין" דער יאהר וואס איז אזוי שעהן באזונגען פון פאעטען, ביי דיזע געלעגענהייט וועל איך זאגען אפאר ווערטער ניט אלעס פאעט, נאר אלעס פריינד.

מיין קינד! איך עראינער זיך יעצט זעהר א לאגישען און א טיעפזיניגען שפרוך פון אונזערע גרויסע אלטע לעהרער: „תינוק נותנים לו מרגליות יחוזרים ינותנים לו פת, זורק המרגליות ולוקח הפת" (אדר"נ פ"מ), – עס הייסט: „ווען מען גיט א קינד פערל און א שטיקעל ברויט, ווארפט ער אוועק דיא פערל און נעהמט דאס ברויט". יא, זעהר אפט ווארפען אייעק קליינע קינדער, און זאגאר ערוואקסענע, אבער ניט ערפאהרענע מענשען, פערל, ווערטהפאללע פערל, צוליעב א שטיקעל ברויט; זיי פערבייטען פערל'דיגע געדאנקען; דימענטענע אידעאלען, גאלדענע חלומות און ערנסטע שטרעבונגען אויף א שטיקעל ברויט אדער – וואס עס איז נאך פיעל שלימער! – אויף א באקס קענדי... ניט וויסענדיג און ניט פערשטעהענדיג דאס ווערטה פוןווירקליך גוטע און טהייערע זאכען (איך מיין ניט דוקא פערל, נאר זאכען פון גרויסען מאראלישען ווערטה), פערבייט זיי אפט מענשען מיט קינדערשען שכל אויף פוסטע, קליינע און ווערטהלאזע זאכען. דוא, מיין קינד, זאלסט עס ניט טהאן! – דוא זאלסט שטענדיג האבען אין זינען דיא ווערטער פון א געוויסע געבילדעטע פרוי, אז

“Youth should be a savings bank„ .

זאל דיין יוגענד, דיין לעבענס מאי, דיר זיין וויא א באנק, וואו דוא זאלסט זאמלען אלעס וואס עס איז גוט און נויטהיג, ערהאבען און ווערטהפאלל

גיב זיך ניט אפ מיט לוקסוס, מיט מאדעס און מיט נארישע צייט־פערטרייבען! די יוגענד איז די צייט פון זייען, — און וואס דו וועסט זייען, וועסט דוא שניידען!... דוא האסט עררייכט דיא זיבענצעהנטע טרעפ פון דיין לעבענ׳ס־־לייטער, — קלעטער ווייטער מיט מוטה, מיט ענערגיע, מיט גלויבען און מיט האפנונג; שטרעב, האף, לערען און געה פארווערטס! דיא וועלט איז פאר דיר אפען, אַ גרויסע, ברייטע וועלט; דיין הימעל איז קלאר און ריין; און זאל גאט געבען, אז דיין הימעל זאל אימער זיין לויטער און הערליך, און די זון פון גליק און צופרידענהייט זאל איהם באלייכטען מיט גאנצע ימים פון ליכט און פון שיין. בליה, ליעבעס קינד וויא אַ ריינע און שעהנע בלום אין דעם לעבענ׳ס גארטען, און זאל דיין אַראָמאַט פערזיסען דאס לעבען פון דיינע עלטערען, פון דיינע קרובים און פון אַלע דיינע פריינד, וועלכע זיינען יעצט געקומען צו ווינשען דיר גליק און זעגען.

זיי געבענשט מיט אַלע ברכות, וואס אינזער לעבען קען אונז געבען, און זאָלען דיינע צוקינפטיגע טעג זיין אזוי שעהן אוי אזוי גוט, אז יעדערער פון זיי זאל קענען פערעכענט ווערען אלס אַ בעזונדערער יום־טוב, אלס אַ טאג פון נחת און פריידען, פון גליק און לוסט.

לעב און שטרעב, שטרעב און לעב, — דיא וועלט איז פאר דיר, דיא וועלט איז דיינע!...

צו א געבורטס־טאג פון א יונגעם פרייליין.

פון דר. ש. באלק.

אונזער פריינדין פייערט היינט איהר . . . יעהריגען געבורטסטאג.

מען זאגט, אז מיידלאך ליעבען אפט צו פערלייקענען זייערע יאהרען. זיא אבער קען עס ניט, אפילו ווען זיא זאל עס ווילען. מיט אויסנאהמע פון דיא קליינע קינדער דא פערזאמעלט קענען אלע גאנץ גענוי איהרע יאהרען.

און קוקענדיק אויף איהר פנים, ווער וועט זאגען, אז זיא איז עלטער? קען מען זאגען אויף אַ מארגען בלום אז זיא בליהט זייט פאר־א־יאהרען? קען מען בעהויפטען אז דיא פארפומירטע און פרישע רויז איז עלטער וויא דער פריהלינג?

איהר קענט עס ניט טהון, פונקט וויא איהר קענט ניט בעשולדיגען אַ זומער־פייגעלע אין מתושלח׳ס יאהרען

אונזער פריינדין איז יונג, אבער ניט נאר אין יאהרען, זאנדערן אויך אין איהר ריינע הארץ, אין איהר נשמה.

זיא איז יונג, און אביוואהל מיר ערווארטען נאך אלע קירצליך צו פייערען איהר בריליאנטענע האבצייט, האפען מיר. אז זיא וועט אימער פערבלייבען יונג.

היינט איז . . . יאהר זייט אַ קליינע, שרייענדע און קוויטשענדע בייבי איז אריין מיט שטורם אין דיעזער גרויסער וועלט, דעם פאטער׳ס הארץ האט אנגעקוואלען פון שמחה ווען מען האט איהם אנגעזאגט דיא בשורה, און דיא מוטער האט פערגעסען אן אלעמען און אויף איהרע ליפען האט זיך אבגעשפיגעלט א גליקליכער שמייכעלע.

אַ קליינע מיידעלע אַ שרייענדע און קוויטשענדיגע, איז אפילו ניט אזא גרויסע מציאה, אבער צו יענעם געבורטס־טאג האט מען אונז דערפאר ניט גערופען. מען האט געווארט ביז זיא וועט מעהר ניט שרייען און קוויטשען און אנשטאט וויינען זאל זיא בעסער קענען שמייכלען.

פרעמדע מענשען, פערשטעהט איהר מיך, ווילען פון אזעלכע זאכען נים ליידען. עלטערען אבער מוזען אויסשטעהען אלע צרות.

און וויא דיא עלטערן האבען דאס געליטען! מיינט איהר, אז אונזער פריינדין .... איז תמיד געווען אזוי ריין, זויבער, שטיל, רוהיג, מים באקען וואס פארבען זיך מיט דיא קאלירען פון רויזען, בלומען און קוויטען! עס הייבט זיך גאר נים אָן. זיא איז פריהער געווען אַ בייבי מיט אַלע ביי־בים גלייך, און דער נאך אַ גרויסע שטיפערקע (און וויא זיא וואָלט עס יעצט נאך געשטיפט ווען זיא זאל זיך פאר אונז נים שעמען,) און, צו לעצט, איז זיא געווארען, וויא מען זאגט, אַ רוהיגעס פרייליין, אַ גוטע טאָכטער צו איהרע עלטערן און אַ פריינדין צו פריינדע!

קוקענדיג אויף פרייליין .... און הנאה האבענדיג פון גאט'ס פרעכטיגע מייסטערווערק, וואלטען מיר גאר פריהער בעדארפט אבגעבען אונזער גרעסטען דאנק צו דיא עלטערן, וואס זיי האָבען געהאלפען דער נאטור אויסוואקסען אזא גרויסע און שעהנע בייבי. דערפאר, זאג איך, הייבט אויף דיא גלעזער און זאָגט וויוואט פאר מר. און מיסעס ....

יעצט קומען מיר צו דער צענטראל פיגור פון אונזער היינטיגען פעסט. פריינדין! היינט ביסטו אלט געווארען ... יאהר. זאלען אלע דיעזע יאהרען נאך אריין גערעכענט ווערען אין דיין פריהער קינדהייט. דיין ערש־טע יוגענד זאל זיך אנפאנגען צו דרייסיג יאהר, דיא מיטעלע יאהרען צום זעכציגסטען געבורטסטאג. און צום הונדערטען געבורטס־טאג זאלען זיהן, טעכטער, אייניקלאך און אור־אייניקלאך פייערען דיין געבורטס־טאג און יעדער זאל זאגען, אז דיין מונטערקייט, קלארען פערשטאנד און געזונדהייט, פאסט פאר אַ יונג מיידעלע.

זאל דיא אייביגע יוגענד דיך בעגלייטען, זאל דיין יעדער וויי־טערער געבורטס־טאג דיר פערמעהרען און פערגרעסערען דיין גליק, וויא עס ווינשען דיר דא דיא היינטיגע פערזאמעלטע ערנסטע און אויפריכטיגע גוטע פריינד.

פון א זוהן צו זיין מוטער'ס געבורטס־טאג.

פון ל. ברוידע.

פריינדע און פערזאמעלטע!

מיר געפינען זיך היינט דאָ אום צו פייערען דעם געבורטס־טאג פון מיין מוטער. איך וויים, אז איהר אלע ווינשט איהר גוטעס, אז איהר אלע זייט גליקליך זיא צו זעהען פריש און מונטער, אבער ערלויבט מיר אייך מיט־צוטהיילען, אז איך האב דאס פערגעניגען צו זיין נאך גליקליכער, ווייל זיא איז מיין מוטער.

עס איז נישטא קיין טהייערערע, ליעבערע און שעהנערע פערזאן אין א מענשעןס לעבען וויא א מוטער. יעדע מוטער איז ליעב און טהייער, ווייל זיא גיט דעם מענשען ניט נאר דעם לעבען זאנדערן אויך איהרע שלאפלאזע נעכט, זארג און אויפפאסונג וואס קיין אנדערער קען געבען.

איך אבער קען זאגען, אז צו דעם אלעמען, דאס הייסט אויסער דער צערטליכער ליעבע, טרייהייט און איבערגעבענהייט, האב איך, אין מיין מו־טער, איממער געהאט א טהייערן, גוטען און ליעבען פריינד און ראטה־געבער.

דער מענש, וויא יונג ער זאל ניט זיין, האט ער פיעלע מאמענטען אין לעבען פון זארג און ביטטריעבטקייט. דער מענש בעגעהט פעהלערען אין זיין לעבען און ער האט דארויף חרטה.

אט, אין אזא צייט, איז דער אמת'ער פריינד, דער קלוגער ראטה־געבער, אם נעטהיגסטען.

ווען איך בין געווען געערגערט און בעטריעבט. האט זיא מיך מיט א שמייכעל, א גוט ווארט און א ווארעמע מונטערקייט, געטרייסט; ווען איך האב געזעהען פאר מיר אלע וועגען שווארץ און פינסטער, האט זיא איממער פערשטאנען פאר מיר אנצוצינדען א ליכט און מיר ווייזען וויא צו געפינען אן אויסגאנג וואס זאל מיך ראטעווען.

און ווען אפילו מיין מוטער איז דערביי ניט געווען, האב איך איממער.

אין א צייט פון נויטה, געזעהן איהר ליעבען פנים פאר מיינע אויגען, גע־הערט איהר טרייסט, פערנומען איהר ראטה, און דער דונקלער וואלקען איז פערשוואונדען, מונטער און קלאר איז באלד געווארען דער לעבענס־הימעל איבער מיר.

איך זאג, אז א גוטע און פערנינפטינע מוטער, וואס ערציהט איהר קינד אין צערטליכקייט און ליעבע, איז אן אייביגע שוטץ־וואנד צווישען איהר קינד און אל־דאס־בייזע.

מאנכע אונערפאהרענע מענשען בעהויפטען, אז א זוהן וואס ליעבט צו פיעל זיין מוטער, קען ניט לעבען גליקליך מיט זיין פרוי. דאס איז דער גרעסטער טעות אין דער וועלט. א זוהן וואס ליעבט זיין מוטער, לעהרענט צו שעטצען אלע פרויען בכלל, און איבערהויפט זיין אייגענע פרוי, וואס ווערט א צווייטער קאמפאניאן אין זיין לעבען און אויך א מוטער צו זיינע קינדער.

און דיא קלוגע מוטער וואס ליעבט איהר זוהן, וועט אנווענדען אלעס מעגליכע צו פערגרעסערען דיא פריינדשאפט און ליעבע צווישען איהר זוהן און זיין פרוי.

מיינע פריינדע! איך רעד פון ערפאהרונג, „ואין חכם כבעל הנסיון“, קיינער קען ניט אזוי קלוג זיין, וויא דער וואס האט אלעס אליין דורכ־געמאכט.

מוטער! היינט, צו דיין געבורטס־טאג, ווינשט דיר דיין זוהן פיעלע פיעלע יאהרען; דער זוהן ווינשט דיר דוא זאלסט דערלעבען צו זעהן דעם בוים וואס דוא האסט געפלאנצט, וויא ער וואקסט אויס, ווערט פאלשטע־דיג מיט צווייגען, פרוכטען און בליטהען.

דער זוהן ווינשט דיר אויך, אז קיין וואלקען זאל ווען עס איז פער־דונקלען דיין לעבענס־הימעל; אז דיא זונן פון דיין גליק זאל אימער שיי־נען און גלאנצען.

לאמיר אלע דערלעבען צו פייערען דיין הונדערט־פופציג יאהריגען גע־בורטס־טאג און אויך דאמאלס שילדערן דיא זיסע עראינערונגען פון דער פערגאנגענהייט.

צו א געבורטס טאג.

פון א. פישמאן.

פריינד!

היינט פייערסטו דיין געבורטס־טאג, א שעהנע און זיסע ערא־נערונג פאר פריינד און א סימבאל פאר דיר אליין, אז היינט ווערט פונקט.... יאהר זייט דיא זונן האט דיך צום ערשטען מאל בעגריסט.

ביי דיא אלטע אינדיער איז געווען א מנהג, דאס ווען איינער האט געפייערט דעם געבורטס־טאג, האבען געסט געבראכט א פערקניפטען שטריק איהם אויפצוקניפען, און אויך א שטיקעל שפיעגעל. דער שטריק איז געווען אזוי פערקניפט, אז קיין מענש וואס לעבט האט איהם געקענט אויפלעזען, אפילו ניט דיא וואס האבען איהם פערקניפט.

ווייסענדיג, נאטירליך, אז מען קען דאס ניט אויפקניפען, האבען דיא עלטערען פון איין זייט און דער געבורטס־טאג פייערער פון דער צווייטער זייט, זיך געמאכט, אז זיי פרובירען אויפצוקניפען און דאן האבען זייא דיא קניפען אוועקגעלעגט.

אינדעם האט דער געבורטס־טאג פייערער גענומען דאס שטיקעל שפיעגעל אין האנד, אריינגעקוקט און געשמייכעלט.

וואס פאר א בעדייטונג האט דאס אלעס געהאט?

דיא קניפען זיינען געווען א סימבאל, אדער א רמז, אז די געבורט פון א מענשען, זיין ערשיינען אויף דער וועלט, איז א געהיימנים, וואס קיינער קען ניט אויפלעזען; ניט דיא עלטערען, ניט זייער קינד, דערפאר האט מען זיך דערמיט ניט בעדארפט פיעל בעשעפטיגען.

דער שפיעגעל האט שוין געהאט אן אנדערע בעדייטונג. דער שפיעגעל האט געוויזען דעם מענשען אז ער איז דא, אז זיין עקזיסטענץ איז א ווירקליכקייט, און כל־זמן ער איז דא און איז א ווירקליכקייט, דארף ער וויסען ווייא צו לעבען אויף דער וועלט.

צווישען די אלטע פעלקער זיינען געווען גרויסע חכמים, פון וועלכע די נייע ציוויליזירטע מענשען מעגען אויך עפעס לערנען.

מיר האבען זיך היינט דא פערזאמעלט צו פייערען דיין געבורטס־טאג. עס וואלט, דאכט זיך, געווען א פאסענדע צייט צו פיליזאפירען איבער געבארען ווערען. פאר וואס דאס איז, צוא וואס דאס איז, און נאך אזעלכע קלאץ־קשיות. אבער דאס איז איבעריג. עס איז א סוד, א געהיימניס, און אונזערע אידישע חכמים האבען געזאגט "במופלא ממך בל תדרוש, במכוסה ממך בל תחקור, ואין לך עסק בנסתרות"—וואס פאר דיר איז וואונדערבאר פארשטט ניט, וואס פאר דיר איז א געהיימניס קלעהר ניט, ווייל עס איז ניט זעהר גוט צו פערברענגען די צייט איבער זאכען וואס מען קען ניט וויסען.

איך ווייס ניט אויב מיין פריינד האט שוין אמאהל געהערט פון דיזע אינדישע לעגענדע, אבער אויף וויא ווייט איך פערשטעה, האט ער דאס בטבע אליין אויך געפיהלט און זיך ניט אריינגעלאזט אין חקירות. דערפאר אבער האט ער גענומען דעם שפיעגעל אין האנד, זיך גוט איינגעקוקט און בעגריפען זיין ווירקליכקייט, זיינע פליכטען אלס עקסזיסטירענדער מענש.

דיא נסתרות האט ער געלאזט פאר אנדערע און דיא נגלות האט ער גענומען פאר זיך.

מיין פריינד, עס איז זעהר גוט צוא האנדלען אין דיזער מאטריעלע וועלט מיט די נגלות, ווייל אז מען האט אפענע אויגען און מען בעגרייפט וואס דאס לעבען בענעטהיגט. דאן קען מען דערגרייכען דאס פערגעניגען פון לעבען פאר זיך און אויך מחיה זיין אנדערע.

פריינד! איך ווינש דיר נאך וויטער פיעלע, פיעלע געבורטס־טעג, און דיינע צאהלרייכע פריינ־ זאללען זיך פערזאמלען ארום דיר און אויסצידריקען צו דיר זייערע ריינע און אויפריכטיגע פריינדשאפט, וואס דוא האכט דיר געקויפט מיט דיינע עהרליכע האנדלונג, שטענדיגע פלייסיגע ארבייט און איבער־געבענהייט צו דער ווירקליכקייט.

לעב פריינד, און גענים פון לעבען; לעב פריינד, און טהו אויך גוטעס פאר אנדערע, דען דאס איז דאס גאנצע לעבען!

צו א געבורט'ס טאג פון אן עלטערן מענשען.

פון ה. וואלפזאן.

פריינדע!

איך שעטץ מיך גליקלאך וואס איך האב דיא עהרע אויסצודריקען אַלע־מענ'ס געפיהלע צו דעם געבורטס־טאג פון אונזער פריינד.

עס איז אימער אַן עהרע פאר איינעם ווען ער קען בעגריעסען אַ גוטען, עהרליכען און אויפריכטיגען פריינד אין אַ צייט ווען ער פעראַנשטאלטעט אַ פייערטאג פאר זיך און פאר זיינע וואהל־ווינשענדע.

אונזער פריינד פייערט היינט דעם.... יעהריגען געבורטס־טאג, מען וואלט געקענט זאגען, אַז ער איז.... יאהר אלט. אָבער איך זאג, אַז ער איז.... יאהר יונג.

אַ גריכישער פילאזאף האט אַ מאל געזאגט, אַז דער מענש ווערט ניט אַלט דורך יאהרען, זאנדערען דורך דער עלטער פון זיין הארץ. ווען דאס הארץ ווערט שיוער, אונבעוועגליך און קאלט, דאן איז מען ווירקליך אַלט. אונזער פריינד'ס הארץ איז אָבער נאך אַזויא פריש, מונטער אוןווארעם, אַז ער איז דערמיט אינגער ווי אַנדערע וואס צעהלען ניט קיין העלפט יאהרען.

עס זיינען דא קינדער מיט אַלטע הערצער און זיי זיינען דערפאר אלט, עס זיינען דא מענשען מיט יונגע הערצער, און כאטש זייערע קעפּ זיינען בעדעקט מיט א גרויען טהוי, זיינען זיי אָבער יונג.

און צו האבען א יונגעס הארץ, מוז מען אויך האבען וויא אונזערע חכמים האבען געזאגט, א „מזג טוב", אויף ענגליש—„איי גוד דיספּאזישאן".

מענשען מיט א מזג טוב זיינען אזעלכע וואס קויפען זיך פריינד פון זייער יוגענד אָן ביז זייא ווערען אלט הונדערט יאהר. און אויך דאמאלס איז א גרויסע פראגע, אויב זיי זיינען שוין אלט. ווייל א גוטעס און מונטערעס הארץ, לאזט אונז גאר ניט אלט ווערען.

דיא גרויסע ערצטע בעהויפטען, אז דאס ערשטע און הויפט מיטעל צו אריכת ימים, איז א „מזג טוב", „איי גיד דיספאזישאן", אזעלכע מענשען ערגערען זיך ניט, ווייל זייא טהון קיינעם קיין בייז ניט, און יעדער וואס קומט מיט זיי אין בעריהרונג, איז זייערער א פריינד.

יעדער ליעבט אזא מענשען, און פון ליעבע וויא איהר ווייסט, ווערט מען ניט אלט.

דיא אידישע חכמים האבען אפילו געזאגט „אין אומרים שבחו בפניו", אז מען דארף ניט לויבען קיין פריינד אין זיין געגענוואַרט, לויב אָבער, וויא איך פערשטעה, איז אביסעל צו פוצען דעם אמת, ווערהענד איך האב דא זעהר פיעל פערשוויגען פון דעם ריינעם אמת. אונזער פריינד דארף זיך ניט פערשעהמען, ווי א יונגע מיידעל, פאר דיעזע קאמפלימענטען, ווען ער זאל זיך אמאל אונטערהערען וואס מיר ריידען איבער איהם אונטער די אויגען, וואלט ער עפעס ערפאהרען איבער זיך, וואס ער א־יין און זיין עניוות, פערדעכטיגט אפילו ניט.

אבער גענוג לויב, מיר פייערען היינט דעם געבורטס־טאג פון אונזער פריינד.... וועלכער איז יינג געוואָרען.... יאהר.

מיר האפען, מיר ווינשען און מיר זיינען איך זיכער, אז ער וועט פארזעטצען צו ווערען יונג נאך מיט פופציג יאהר. און ווייטער מאכען פריינדע, אהן א שיער און אהן אן ערך.

און דיעזע אללע פריינדע וועלען זיך פערזאמלען, יעדעס יאהר ארום זייער ליעבען און גוטען פריינד, איהם דערצעהלען א פאָאר אמת'ן איבער זיין אייגענע פערזאן און איהם העלפען אלץ ווערען אינגער און אינגער.

יעצט, פריינד, הייבט אויף דיא גלעזער און לאמיר טרינקען לחיים צו אונזער פריינד וואס איז היינט געווארען.... יאהר יונג!

ביין איבערגעבען א פרעזענט צו א געבורטסטאג.

טהייערער פריינד איך קום יעצט צו אייך אלס אמבאסאדאר מיט א שליחות. אייערע פריינדע צווישען וועלכע איך בין איינער פון זיי, האבען מיר אויפגעפאדערט איך זאל אייך פרעזענטירן היינט לכבוד אייער ... טען געבורטסטאג מיט א גאלדענע אוהר. און איך טהו עס יעצט מיט פערגניגען און דאנקבארקייט.

איך גלויב ניט אז אייערע פריינדע האבען געקענט אויסקלייבען צו אייער געבורטסטאג א מעהר פאסענדען פרעזענט וויא א אוהר וואס וויזט אונז דיא צייט און וואס איהר טיק טיק קלאפט אין הארמאניע מיטן מענשען'ס הארץ. וואס איז א געבורטסטאג? א לעבעדיגע אוהר! דער געבורטסטאג דערצעהלט אייך אז דער ווייזער פון אייער לעבען האט זיך געגעבען אַרוק ווייטער, נעהנטער צו דער זונן, דען איהר זייט אין אייערע בעסטע יאהרען, און דיא גאלדענע צייט וואס איך האלט יעצט אין האנד גיבט אייך איבער אונזערע ערנסטע ווינשע אז עס פאנגט זיך אן פאר יעצט פיר אייך נייע גאלדענע צייטען. א אוהר האט רעדעלאך, פערשיעדענע בעוועגונגען און קליינע שרייפעלאך, פונקט וויא א מענש. ווען מען וויל אז א זייגער זאל געהן ריכטיג, מוז מען אבהיטען דיעזע אלע שרייפעלאך זיי זאלען זיין אין הארמאניע אום צו געבען דיא ריכטיגע צייט—דאס זעלבע איז ווען דער מענש וויל לעבען אין הארמאניע מוזען זיינע אלע חושים.

און יעצט. פריינד, ערלויבט מיר צו פעראייניגען די אוהר וואס איך האלט אין האנד מיט דיא לעבעדיגע אוהר וואס שטעהט פאר מיר: איך נעה איבערגעבען דיעזען פרעזענט אייך אין האנד, און דיא ציפער־בלאט זאל אייך נאר דערצעהלען פון גאלדענע שטונדען, גאלדענע טעג, גאלדענע מאנאטען גאלדענע יאהרען און גאלדענע צייטען. איך ווינש אייך, און דאס איז דער וואונש פון אונז אלעמען אז איהר זאלט לעבען לאנג און נוטצען דיעזע אוהר אין נחת פרייד און גליק.

ענטפער פון בעל שמחה.

פריינדע, איהר האט מיר געמאכט פיעל עהרע מיט אייער גאלדענעם פרעזענט, און נאך מעהר מיט אייערע גאלדענע ווערטער. איך בין ניט אזא געניטער אוהר־מאכער וויא אונזער פריינד איך זאל רעדען וויא ער פון שרייפעלאך און רעדעלאך—אבער איך קען אייך פערזיכערן אז יעדעס מאל ווען איך וועל זעהן וויא שפעט עס איז. יעדעס מאל אין טאג און אין דער נאכט ווען איך וועל אנקוקען אייער פרעכטיגען פרעזענט, וועל איך דערמאנען מיט דאנקבארקייט דיא פריינדע וועלכע האבען מיר פערשאפט אזוי פיעל גאלדענע שטונדען פון פרייד, א זייגער פיהרט דיא בוכהאלטעריע פון מענשען'ס לעבען, דער ווייזער דערמאנט אונז בסדר וויא שפעט עס איז. אבער דיעזע אוהר מיט וועלכע איהר האט מיר באעהרט וועט אייך פיהרען דיא בוכהאלטעריע פון אונזער איביגע פריינדשאפט פאר וועלכע איך דאנק אייך פון מיין גאנצען הארצען.

גרעדיוּאיישאן רעדע

פון א גאסט וואס איז נאך ניט לאנג אין אמעריקא.

פון ה. גאטליעב.

מיינע פריינדע!

איהר קענט זיך ניט פארשטעלען דאס פערגעניגען וואס איך האב היינט, ביי׳צו־וואהנען דעם יום־טוב, וואס מען פייערט צוליעב דעם וואס א קינד האט געענדיגט די עפענטליכע פאלקס־שוהלע.

ביי אייך דא אין אמעריקא, הייסט עס גרעדיואיישן. דער גרויסער ענגלענדער, שעקספיער, האט געזאגט: „וואס ליעגט אין א נאמען?" א נאמען איז גאר ניט. דער פאקט איז, אז אידישע עלטערן פייערן די בעענדיגונג פון זייער קינד׳ס לעהרע פון דער פאלקס־שוהלע.

אין דער אלטער וועלט, וואו מען האט פערגאסען אזוי פיעל בלוט פאר דער פרייהייט און גלייכהייט, האט נאך דער איד ניט זוכה געווען צו אזא כבוד. דארט מוז דער דארשט פון דאס אידישען קינד צו בילדונג, געלאשען ווערען ביי דער זייט, ווי א ריינגע׳גנב׳עט, פריוואט. אין ער האט קיין רעכט, גלייך מיט אלע קינדער, צו געניעסען די בילדונג וואס ווערט געלעהרענט אין די עפענטליכע שוהלען.

דארט, אין דער אלטער וועלט, שרעקט מען זיך פאר דעם אידישען שארפזינן, פאר דעם אידישען מח, און דערפאר לאזט מען איהם ניט צו, ער זאל זיך בילדען צוזאמען מיט די קינדער פון דער איבעריגער בעפעלקערונג.

דא ווידער, האט יענע שמוציגע קנאה־שנאה אויפגעהערט, און די טהירען פון די עפענטליכע שוהלען, שטעהען אפען פיר דאס אידישען קינד צו קומען און זיך לערנען, דא האט מען קיין מורא ניט פאר דאס אידישען שארפזינן, פאר דער קאנקורענץ פון זיין גייסט געגענאיבער די אנדערע.

קינד! איך גראטוליר דיך צו דיין גליק, וואס דו האסט זוכה געווען צו לעבען אין א לאנד וואו דער איד איז גלייך מיט יעדען און דיינע יונגע, בעסטע יאהרען פאר בילדונג, זיינען ניט פערבראכט געווארען אומזיסט.

בילדונג, מיין קינד, איז ביי אונז אידען פון אימער אן געווען זעהר

געשעטצט. פון אונז אידען שטאמט דאס שפּריכווארט: „תורה איז דיא בעסטע סחורה“. און תורה איז אלעס וואס לעהרענט דעם מענשען צו וויסען, פער־שטעהען און בעגרייפען וואס דיעזע גרויסע וועלט איז.

מיר אידען פערגעטהערן דיא בילדונג, וייל מיט דער בילדונג און אויפ־קלעהרונג, האבען מיר געהאלפען דער וועלט עפענען איהרע אויגען ארויס־צוזעהען איהרע פעהלער׳ן.

אין אונזער תורה איז צום ערשטען מאהל געזאגט געווארען, „משפט אחד יהיה לכם, לגר ולאזרח“, איין געזעטץ זאל זיין פיר אייך, אי פיר דעם פרעמדען, אי פיר דעם בירגער. אינזער תורה האט צום ערשטען מאהל פּראָ־קלאמירט „וקראתם דרור לכל יושביה“, איהר זאלט ערקלעהרען פרייהייט פיר אלע איינוואהנער.

אין פילאדעלפיא געפינט זיך א גלאָק, וואס רופט זיך „ליבערטי בעלל“, פרייהייטס גלאָק, און אויף דיעזער „ליבערטי בעלל“ זיינען אויסגעקריצט אויף ענגליש דיא ערהאבענע ווערטער פון „וקראתם דרור לכל יושביה“.

עס האט גענומען מאנכע פעלקער איבער דרייא טויזענד יאהר אנער־קענען דיעזע ערהאבענע פראָקלאמאציאָן פון פרייהייט און גלייכהייט פאר מענשען.

מיין קינד, געדענק, אז אלע ערהאבענע געזעצע פון דער מענשהייט קו־מען פון אונזער תורה, פון אונזער געזעץ־בוך.

דוא פייערסט היינט דיין גרעדיואיישאן. זאלסט קיינמאהל ניט פערגעסען וואס דוא קענסט מיט דעם כח פון בילדונג און אויפקלעהרונג אויפטהאן. עס זאל זיין דיין אויפגאבע אין לעבען ניט נור אליין צו האלטען פיר היילינ דיא פרייהייט און גלייכהייט. דיא ארענטליכקייט און אנשטענדינקייט, זאנדערן דיעזע אויך לעהרנען פיר אנדערע.

דעם אידען׳ס שליחות אין דער וועלט איז צו לעהרנען דיא מענשען. קינד! דוא לעהרענסט דיא שפּראך פון לאנד און דוא וועסט קענען אי־בערגעבען דיינע שכנים אין זייער לשון אלע אונזערע ערהאבענע געזעטצע פיר דער מענשהייט.

פערגעס קיינמאהל ניט. אז א אידען׳ס שליחות איז צו לעהרנען און אויפקלעהרען דיא מענשען.

צו א מיידעל וואס האט גרעדיואייטעד.

פון אברהם ליפסקי.

מיינע פריינדע!

א מאל, אין דיא אלטע צייטען איז געווען א מנהג, אז בילדען האט מען נאר געבילדעט אינגלאך. מיידלאך האט מען געלערענט קאכען, וואשען און באקען, און ניט מעהר.

עס איז געווען וויא א מין קאנספיראציע צו האלטען דיא מיידלאך אבגעשטויסען אין דומהייט און ארומגערינגעלט מיט פינסטערנים.

דומהייט און פינסטערנים איז שקלאפערייא, און דיא מיידלאך זיינען דערפאר געווען שקלאפען פריהער בייא זייערע עלטערען און נאכהער שקלאפען בייא זייערע מענער.

אויפקלעהרונג און בילדונג איז פרייהייט.

עס איז אלזא געווען א פראגע, אויב מיידלאך זיינען שקלאפען אדער פרייע מענשען. עס זיינען נאך דא עד־היום, מענער, וואס גלויבען, אז פרויענצימער דארפען ניט זיין קיין פרייע מענשען. אבער אזויא וויא דיא וועלט שטעהט ניט אויף איין פלאטץ, האבען פאטערס אנגעהויבען איינ־צוזעהן, אז עס איז א סך בעססער פאר זייערע טעכטער צו זיין פרייע מענשען וויא שקלאפען.

אויפקלעהרונג און בילדונג מאכען ניט נור פרייא דעם מענשען, זאנ־דער־ען זייא גיבען איהם א מעגליכקייט צו קעמפפען מיט זיין שיקזאל און צורייסען דיא קייטען וואס לאזען איהם ניט געהן ווייטער.

קינד! דוא פייערסט היינט דיין גרעדיואיישאן, פאר אללעמען ביסטו שולדיג דיינע עלטערען א דאנק, וועלכע האבען דיר געגעבען דיא מעג־ליכקייט צו לערנען, שטודירען און ענדיגען דיא קלאסען.

יעצט האסטו פאר דיר א פרייע וועלט. מיט דיין בילדונג וועסטו דיר, אין פאל פון נויטה חלילה, קענען פערדיענען דיין ברויט.

ווען דו וועסט עלטער ווערען, וועסטו, מיט דיין בילדונג, ניט דארפען

שטעהען פון ווייטען און הערען וויא מענער ריידען און זיך נים ארייננמישען. דו ווענסט קענען וויסען און פערשטעהן.

מיר האבען זיך איבערצייגט, אז דער פרויען־מח, דער פרויען געהירען איז גראדע אזויא פעהיג צוא פערשטעהן און בעגרייפען וויא דיעזע פון דיא מענער.

ווען דו ווענסט הייראטהען, וועסטו דו קענען פיהרען דיין מאנס ביזנעס, זיין בעקאנט מיט אלע נעטהיגע געשעפטען פונקט ווי ער.

ער וועט זיך מיט דיר קיינמאל נים שעהמען פאר אינטעליגענטע געזעלשאפט אין דו ווענסט זיין אן עהרע פאר איהם, פאר דיינע עלטערען און פאר זיך זעלבסט.

מיט בילדונג, מיין קינד, האבען פרויען בעוויעזען, אז זיי קענען זיין פראפעסארען אין אוניווערזיטעטען, גוטע אדוואקאטען, בעריהמטע ערצטע און אינזשעניערען.

דיא בילדונג איז דאס איינציגע מיטעל וואס וועט, אין דער נאהנטער צוקונפט. שטעלען די פרוי אויף דעם זעלבען פוס וויא דעם מאן.

אבער, מיין קינד, זאלסט אויך קיינמאל נים פערגעסען, אז צו דער בילדונג, איז אויך זעהר שעהן ווען מען איז א ווירטהען, א גוטע בעל־הבית'טע.

דער פאטער גיט דיר דיא מעגליכקייט צו פערשטעהן דאס זעלבע וויא דיא מענער, און די מוטער לערענט דיך קאכען, וואשען. באקען און זיין א ווירטהין, זאלסטו דאס נים בענעטהיגען צו טהון, אבער עס איז זעהר נוט ווען א פרוי פערשטעהט עס.

איך ווינש דיר ערפאלג. איך ווינש דיר, דו זאלסט, מיט דער צייט, ווערען איינע פון די בעריהמטע דאמען, וואס פערעהרען זייער נאנצעס געלעבט, זייער נאנצען מין. אבער דו זאלסט אויך קיינמאל נים פערגעסען, אז דערפאר האסטו צו דאנקען דיינע עלטערען וואס שפארען קיין זאך און בעמיהען זיך דו זאלסט ווערען א מאדערנע געבילדעטע און אויפגעקלערטע דאמע!

צום גרעדיואיישאן פון א יתום.

פון פ. האכמאן.

מיינע ווערטהע פערזאמעלטע געסט!

מיך פרעהט זעהר צו זעהן דיא יונגע, פרישע און מונטערע געזיכטער פון דיא קינדער דא פערזאמעלט, וואס זיינען געקומען צו העלפען פייערן דיא גרעדיואיישאן פארטי פון . . .

עס איז נישטא קיין בעסערע, שענערע און גליקליכערע צייט וויא דיא ערשטע יוגענד פון א מענשען. איהר זייט אלע קינדער און אין אייער מונטערקייט ווילט איהר אלעס פערגעסען. עס איז זעהר גוט אזוי. א מענש זאל זיך פרייען מיט דעם לעבען, איבערהויפט ווען עס פרייט זיך.

איך וויל אבער זאגען עטליכע ווערטער צו אונזער יונגען מענשען, צוליעב וועלכען היינט איז דא דיא שמחה.

מיין יונגער פריינד! גאט האט פון דיר אוועקגערופען דיין פאטער. ער האט דיך געלאזען א יתום בלויז מיט א מוטער. זיא איז א צארטע און א שוואכע פרוי און בענעטהיגט שטארק דיין הילף. עס וואלט פיעל גלייכער געוועו, אז דוא זאלסט פאר איהר עפעס טהון אידער זיא פאר דיר.

אבער דיין מוטער איז ענטשלאסען אלעס מעגליכע אנצוּוועגדען און דיר געבען בילדונג. זיא מיינט ניט זיך. ווען זיא זאל ווירקליך מיינען בלויז זיך, וואלט זיא דיך בעסער געקענט שיקען לערנען א מלאכה אדער זיין ערגיץ־וואו אין איין אפיס. אום דוא זאלסט שוין קענען פערדיענען דיין ברויט ניין, דאס וויל זיא ניט, זיא וויל דיר געבען דיא בעסטע מלאכה, און דאס איז א געבילדעטע פראפעסיאן.

מיין קינד, דוא האסט יעצט גרעדיואייטעד פון א פאבליק סקוהל, וואו עס איז נאך זעהר וויט, זעהר וויט ביז אהין. פון דעסטוועגען איז דיין ליעבענדע מוטער ענטשלאסען קיינמאל ניט מיעד צו ווערען און דיך לאזען ווייטער שטודירען און לערנען.

דוא טארסט ניט פע־געסען דעם אפּפער וואס דיין אלמנה מוטער ברענגט פון דיינעט וועגען.

עס זיינען פאראן פערשיעדענע מיטלען און מעטהאדעס צום לערנען. מען קען אביסעל זיין פויל, זיך ניט איילען, „זיין לעפט בעק" און ניט קר־קען שטארק אין דער צוקונפט.

מיין קינד! דיין פערגאנגענהייט האט בעוויזען אז דוא ביסט פלייסיג. אבער, דוא ווערסט עלטער, דוא קומסט אין נייע און פרישע געזעלשאפט, און דערפאר ווארען איך דיר, היט זיך פאר שלעכטע קינדער, פאר קינדער וואס לעבען אהן א ציעל און אהן א ריכטיגער שטרעבונג.

יעדעס קינד דארף זיין פלייסיג און זעהן דורכמאכען דעם שטודיום אזוי שנעל וויא מעגליך. דוא אבער דארפסט זיין נאך פלייסיגער, נאך טהע־טיגער וויא אלע, ווייל דוא ביסט א יתום און דוא האסט בלויז א שוואכע מוטער צו זארגען פאר דיר.

און זארגען פאר דיר קען ניט דיא מוטער אימער. עס מוז אמאל קו־מען א צייט, ווען דוא זאלסט איהר בעלוינען פאר יעדער מיה און אנ־שטרענגונג.

בעלוינען, אין אמת'ן זינן, קענסטו איהר קיין מאל ניט. אבער ווען דו וועסט זיין בראוו, גוט, עדעל, צערטליך און שטודירען מיט א ציעל, אויס־מיידען שלעכטע געזעלשאפט, דאן וועט דיין מוטער זיין גליקליך.

איך גראטוליר דיך צו דיין היינטיגער גרעדיואיישאן. איך האף, אז מיינע ווערטער וועלען געפינען אן אבקלאנג אין דיין יונגעס הערץ.

אלעס וואס איך ווינש דיר יעצט, איז, דוא זאלסט זיין געזונד, דיין מוטער זאל זיין געזונד, און צוזאמען זאלט איר דערלעבען צו זעהן נחת איי־נער אן צווייטען.

דיינע פליכטען, קינד, זיינען גרויסע, נאר דוא קענסט זיי אלע ערפי־לען, אויב דוא וועסט נאר האנדלען מיט שכל. און איך גלויב, אז דוא האסט גענוג שכל, איבערלעגונג און גלייכען פערשטאנד איינצוזעהען, אז אלעס וואס איך זאג דיר, איז פון דיין טובה־וועגען.

פון א פאטער צו זיין זוהנס גרעדיוּאיישאן.

פון ת. גאטליעב.

מיינע פריינדע!

מיר וועלען רעדען צווישען זיך אונזער מאמע־לשון, אידיש.

מיין קינד פייערט היינט דעם טאג ווען ער האט געענדיגט פאב־סקוהל. עס איז א יום־טוב, א גרויסער יום טוב, וואס מיר האבען זוכה גע־ווען צו לעבען אין א לאנד, וואו אונזערע קינדער האבען דיא זעלבע רעכט צו בילדונג וויא אלע אנדערע בירגער און איינוואהנער.

עס איז דיא העכסטע פרייד פון מיין לעבען צו זעהן מיין קינד, נאך אזוי יונג און צארט, און שוין אזוי בעוואפענט מיט דיא נעטהיגע וויסענ־שאפטען צו פיהרען דעם קאמפף פון לעבען.

פאר אונז אידען איז דאס דיא גרעסטע פרייד ווען מיר קענען אויס־פיהרען אונזערע קינדער זאלען געניסען בילדונג. מיר ווייסען שוין לאנג פון דעם סוד, אז שכל און בילדונג רעגיערען דיא וועלט.

יעצט, צו דיר, מיין זוהן!

דוא האסט היינט געענדיגט פאבליק סקוהל. איך אין דיינע יאהרען, האב ניט אזוי פיעל געוואוסט פון שפראך, מאטהעמאטיק געאגראפיע און היס־טאריע, איך אין דיינע יאהרען, האב ניט פערשטאנען וואס דוא פערשטעהסט ווייל דאס לאנד פון וואנען איך קום, איז פינסטער, און דיא מענשען בכלל און דיא אידען בפרט, האלט מען דארט אין דער גרעסטער פינסטערנים.

נאטירליך, ביסטו שולדיג דיינע עלטערען א דאנק וואס זיי האבען דיר געגעבען דיא מעגליכקייט צום לערנען, אבער, דעם גרעסטען דאנק ביסטו שולדיג דיעזען לאנד, וואס גיט דיר דיא מעגליכקייטען צו ווערען א געביל־דעטער מענש. מיר ווילען האפען, אז דאס איז נאר אן אנפאנג, אז דוא וועסט שפעטער ווייטער לערנען און שטודירען און קענען און פערשטעהען נאך מעהר, פיעלמעהר וויא יעצט. נאך איין זאך וועל איך דיר זאגען, אז דוא דארפסט קיינמאל ניט פערגעסען וואס דוא ביסט שולדיג דיעזען לאנד.

דיא בילדונג וואס דוא האסט גענומען אין פאבליק סקוהל, גיט דיר א מעגליכקייט צו וויסען און פערשטעהן דיא פליכטען פון א בירגער אין דיעזען לאנד.

דיא ערשטע פליכט איז, צו זיין א בראווער און אנשטענדיגער מענש, דערמיט וועסטו אי בעלוינען דיינע עלטערן, אי ברענגען נוטצען דעם לאנד. דיא צווייטע פליכט איז, צו בעפאלגען דיא געזעטצע פון דיעזען לאנד, פינקטליך, עהרליך און אויפריכטיג– נאך אויפריכטיגער וויא דער קריסט!

ביסט נאך א קינד, פערשטעהסט ניט פיעל, נאר שפעטער ווען דוא וועסט עלטער ווערען און מעהר פערשטעהן, וועסטו זיך עראינערן אן מיינע ווערטער און זייא בעסער בעגרייפען.

אויף אונז אידען זוכט מען פעהלערן פון אלע זייטען. אין דער גרעסטער פרייהייט קוקט מען אויף אונז מיט פערדאכט, סאספישאן, און מען פאדערט פון אונז מעהר וויא פון אנדערע. דערפאר זאלען דיינע האנדלונגען איבעראל, זיין עהרליך, אנשטענדיג און קיינמאל ניט זוכען ארום צו געהן דאס געזעטץ זאנדערן דירעקט אלעם בעפאלגען.

מיין זונן, ליידער, איז שוין אוועק פון מיטען הימעל. זיא ווענדעט זיך שוין „טו דהי וועסט שאר,“ צו מערב זייט, דיין זונן אבער האלט ערשט יעצט אין אויפגעהן. ביי אונז אידען האבען מיר א ווערטעל „נער היתי גם זקנתי, ולא ראיתי צדיק נעזב.“ איך בין געוועזן א קינד, איך בין שוין אלט געווארען, און איך האב נאך ניט געזעהן „אן אנעסט מען פארסייקען,“ אז אן אנשטענדיגער און ערליכער מענש זאל זיין אין נויט.

זיי בראוו, עהרליך, אויפריכטיג, און דיא וועסט אויך זיין א גוטער בירגער, א גוטער זוהן און א געאכטעטער מענש ביא גאט און ביא לייט.

צו א גרעדיואַייאשאן פון לאיער.

פון רעוו. פיינבערג.

מיין ווערטהער פריינד און קאנסעלאר!

דו האסט זוכה געווען צו ערהאלטען דעם טיטול קאנסעלאר־עט־לאָא, לאָיער, אָדער אָדוואקאט.

פון היינט אָן אין ווייטער, וועסטו זיין איינער וואס פערטרעטעט דאס געזעץ, פערטהיידיגט דעם שוואכען און זוכט צו בעווייזען דיא אונשולד פון דעם אונשולדיגען.

מיין פריינד!

איך בין ניט קיין לאָיער. איך בין אַן איינפאכער מענש, איך בעזיטץ אָבער אַביסעל ערפאַהרונג וואס וועט דיר צוניטץ קומען אין דיין קאריערע אַלס אַדוואקאט.

עס איז דאָ א פערברייטעטער גלויבען צווישען פאלק, אז יעדער לאָיער איז אַ שארלאטאן, אַ שווינדלער, אַ מאשעניק.

דאס איז ניט אמת, נאָך מעהר, עס איז אַ גרויסער ליגען.

אָבער, אום צו שילדערען די וואהרהייט. מוז איך צו געבען. אַז ליידער זיינען אויך דאָ אַזעלכע לאָיערס.

פאר וואס זיינען זיי אַזוי? עס ווערט אָנגעגעבען צוויי אורזאכען, איינע איז ווייל אָהן שווינדעל קען מען ניט בעגליקען אלס לאָיער. און די צווייטע איז, אַז אַ פערדארבענער מענש איז פערדארבען ביי־וואס פאר אַ פראַ־פעסיאָן ער זאל ניט זיין.

די צווייטע בעהויפטונג איז אַ ריכטיגע, די ערשטע אָבער איז אַ פאלשע.

איך קען אַ היבשע ביסעל לאָיערס, מעהר אַנשטענדיגע און עהליכע מאשעניקעס, פרעג מיך אָבער וועל איך דיר זאָגען ווער עס מאכט בעסער אויס. איך פערזיכער דיר, אַז דער אַנשטענדיגער עהרליכער לאָיער איז אים־מער בעסער אָב.

און ווייסטו וואָרום? ווען איינער האנדעלט מיט אַ שווינדלער און גע־פינט אויס ווער ער איז, דאַנן וויל ער שוין צום צווייטען מאל איהם ניט קענען. ווען איינער האנדעלט אָבער מיט אַן עהרליכען לאָיער, וויל ער האנדלען ווייטער און ער רעקאמאנדירט איהם אויך זיינע פריינד.

עס איז אמת, דער עהרליכער לאָיער האט אין אָנפאנג אַ שווערען קאמפף. קוים געפינט מען אָבער אוים, אַז ער איז אַן עהרליכער מאן, דאן צעהלט איהם שוין קיין קליענטען.

די גרעסטע און רייכסטע לאָיערס, זיינען בעריהמט געווארען דורך זייער עהרליכקייט.

דיא שארלאטאנעס ווידער, אויב זיי געהן ניט אַוועק אין פריזאן אָדער זיי ווערען ניט דיסבאררד, דאס הייסט, געמאכט פאר אוים לאָיערס, ווערען זיי אָבער וויא איהר רופט שוסטערס אָדער ווינקעל־אַדוואקאטען וואָס וואל־ערען זיך אָפּ דאס גאנצען לעבען אין די פּאָלים קארטס.

מיין פריינד! דאס וואס איך זאג דיר דא איז אַ פאקט, וואס דו און פיעלע אַנדערע ווייסען.

דערפאר איז מיין עצה, אַז דוא זאלסט געהן אויפ'ן ריכטיגען און עהר־ליכען וועג.

דער דאלאר זאל קיינמאל פערבלענדען דיינע אויגען, ווען איינער קומט צו דיר מיט קרוקעד ביזנעס, זאָג איהם אַז זי קענסט ניט זיין זיין לאָיער; ווען אַן אמת'ער גנב אָדער שולדיגער פערלאנגט דיין פערטהיידיגונג און דו ווייסט, אַז ער איז ניט קיין עהרליכער מאן, פערטהיידיג איהם ניט; ווען יע־מאנד אַנפערטרויעט זיך אין דיר, צייג איהם, אַז דו ביסט ווערטה דאס פער־טרויען וואס ער שענקט דיר.

דאס אַללעס זאָגט צוא דיר אַ פראסטער און איינפאכער מענש פון אַ־פראקטישער ערפאהרונג.

פאָלג נאך יעדעס ווארט, און עס וועט זיין וואויל צו דיר און וואויל צו דיעזע וואס זיינען אינטערעסירט אין דיין גליק.

אַ שארלאטאן, אַ שווינדלער, האסט די גאנצע וועלט: אפילו זיינע אייר־נענע פריינד ווילען איהם ניט קענען.

עהרליך איז אין אָנפאנג שווערליך, אָבער אויף דעם פונדאמענט פון עהרליכקייט, קען מען אויפבויען דעם גרעסטען בנין.

איינפאכע פראסטע מענשען האבען אַ מאָהל מעהר אויפגעטאהן וויא מעקסט ביכער. פרוביר און שטעל דיר אַוועק אַזאַ פראגראם פאר דיין אדווא־קאטען קאריערע, און דו וועסט זעהן דיין גלענצענדען ערפאלג.

צו דער גרעדיואיישאן פון א דאקטאר.

פון ה. קראנץ.

מיין ווערטהער פריינד און דאקטאר!

עס איז א גרויסע עהרע צו בענוטצען דעם טיטעל רופא חולים, אדער וויא איהר רופט עס, דאקטאר אוו מעדיסין.

אבער, לויט וויא איך פערשטעה, איז דער דאקטאר אוו מעדיסין, בלויז א רופא פון דעם גוף, און דיא נשמה האט ער נאך קיין צייט ניט גע־האט צו שטודירען.

איך בעהופטע, אז איך וואלט געמעגט קריעגען דעם טיטעל רופא הנשמה, דאקטאר אוו דהי סאול, נאר אזוי וויא אזעלכע טיטלען זיינען נישטא, וועל איך דיר בלויז איבערגעבען וואס איך האב ערפאהרען און פערשטעה.

עס ווערט בעהויפטעט, אז א דאקטאר זיין, הייסט, צו בעזיטצען א פראפעסיאן אום צו מאכען געלד און ניט מעהר. אבער דאס איז ניט אמת מאכען געלד, פיעל געלד און מעהר געלד, קען מען ביי א סך אנדערע זאכען, צו וועלכע מען דארף גאר ניט האבען אזא שווערען און לאנגען שטודיום. א דאקטאר אבער דער וואס שטודירט מעדיצין, האט נאך עפּעס אן אנדערן אידעאל וויא דיעזען פון מאכען געלט.

געלד איז א נויטהווענדיגע זאך אין לעבען, און דאך איז געלד ניט אלעס. בלויז מיט געלד אליין ווערט מען ניט גליקליך. עס איז דא אן אנדערעס גליק, און דאס איז צופריעדען שטעלען דיא נשמה.

איך וויים, אז עס הערשט א געוויסע מאראל אדער עטיקעטע צווישען דאקטוירים. פאר אלעמען, אדווערטייזט ניט קיין דאקטאר, אז ער איז דער בעריהמטער, געוואלטיגער, דער הכל־יכול. דאן וועט דער אנשטענדיגער דאקטאר זיך ניט אונטערנעהמען צו קורירען זאכען וואס זיינען ניט צום קורירען.

עס איז אפילו ניט נעטהיג ער זאל עס דערצעהלען דעם פאציענט, אבער ער דארף אויך עפענטליך ניט ערקלערען, אז ער קען אלעס היילען.

דיא מעדיצין איז א וויסענשאפט וואס ווייסט און פערשטעהט געוויסע זאכען ביז א גרענעץ, און ווייטער נאך ניט.

דאס געזעטץ ערלויבט אפילו דעם דאקטאר צו בעהויפטען, אז ער קען קורירען קאנסער און אלטע קאנסאמפשאן, וואס זיינען פארלויפיג ניט צום קורירען. דיא מאראל אדער עטיקעטע פון ערצטע, לאזט דאס אבער ניט צו.

דאס איז א גוטער מאראל און א גוטע עטיקעטע.

יעצט קומען מיר צו דער מאטעריעלער זייט. מענשען האבען געמאכט געלד פון פעטענט־מעדיסינס און רפואות צו קורירען דעם טייוועל פון היהגער אויגען. אבער דערצו דארף מען גראדע ניט זיין קיין דאקטאר, און דער וואס טהוט עס, איז פעראכטעט ביי יעדען אנשטענדיגען מענשען.

דאנגעגען אבער זיינען דאקטוירים רייך געווארען, זעהר רייך, געעהרט און געאכטעט דערצו, אהן שווינדעל אהן שארלאטאנסטווא, בלויז דורך זייער אייגענעם פערדינסט און קענטניסע. דאס איז געוועזן דורך שטודיום, אינטערעסע און ריכטיגע ערפאהרונג אין דער פראפעסיאן.

פאלג אין דיעזען וועג, מיין פריינד, און דיר וועט עס געלינגען צו ווערען א גרויסער און בעריהמטער דאקטאר.

דאן, זאלסטו קיינמאל ניט פערגעסען, אז א מענשענס לעבען איז זעהר טהייער, און אן ארעמאן'ס לעבען איז אמאל וויכטיגער וויא דיעזעס פון א גביר.

דו זאלסט פראקטיצירען דיין געעהרטע פראפעסיאן מיט כבוד, מיט רחמנות, ערבארמען און מיטגעפיהל. דאן וועסטו דיר קויפען פערעהרער וואס וועלען וויסען, אז מען מעג זיך פערלאזען אויף דיין קונסט און זיך פערטרויען אויף דיין וואהרער מענשענפריינדליכקייט.

דיא גרעסטע און בעריהמטסטע ערצטע פון דער וועלט, האבען אויף אזא אופן עררייכט זייער ציעל.

אין אנפאנג האבען זיי געארבייט אויס ליעבע צו דער קונסט און אויס ליעבע צו דער ליידענדער מענשהייט. שפעטער האט דיא וועלט איינגעזעהן, אז זיי פערדיענען דאס פערטרויען.

איך ווינש דיר גליק, דאקטאר, און איך האף, פון מיין גאנצען הארצען דיך צו זעהן ערפאלגרייך אלס עהרליכער און בראווער מענש.

חנוכת הבית

א פאר ווערטער פון א גוטען פריינד זאגענדיג לחיים

פון ה. וואלפסאן.

לחיים בעל הבית!

יעצט אז איך זאג בעל הבית, זאג איך קיין ליעגען ניט. ביז יעצט זייט איהר נאר געווען א שכן ניט קיין בעל־הבית, אבער אצונד זייט איהר דער אייגענטהימער פון דיעזער הויז און איך דארף שוין מעהר ניט ריידען בלשון סגי נהור, נאר איך זאג באמת „לחיים בעל הבית!"

גאט האט אייך געהאלפען, איהר האט געקויפט איין אייגען הויז, איהר דארפט זיך מעהר ניט איינגען אין פרעמדע דירות. און יעטצט זייט איהר שוין געבענשט מיט אלע גוטע מעלות: אשה נאה, דירה נאה וכלים נאים. און דאס קען מען נאר האבען ווען מען האט איין אייגען הויז. אשה נאה, א שעהנע פרוי, און שעהנע כלים קענען נאר זיין אי א שעהנע אייגען הויז, ווייל דיא שעהנסטע פרוי ווערט אזוי פארשווארצט אין דיא פרעמדע דירות, אז זיא הערט אויף שעהן צוא זיין. וועגען שעהנע פאר־ניטשור איז קיין ריידע ניט, אז מען קען ניט האבען אין פרעמדע רומס, ערשטענס איז ניטא וואו צו שטעלען און צווייטענס ווערט פון אלעס א תל מופענדיג, אבער אז מען פערקריכט שוין אויף אייגענע פיער ווינקעלאך דאן לעבט דיא פרוי אפ און זיא ווערט צוריק שעהן, יונג און פריש. און ווי האט מען עס ניט שעהנע מעבעל אין איין אייגען הויז?

אלזא ליעבער בעל הבית! איהר זייט געבענשט מיט דיא אלע דריי זאכען אשה נאה, דירה נאה, וכלים נאים. און אייער שמחה איז איין אמת'ע שמחה. גאט זאל אייך געבען אין דיזער הויז געזונד גליק און פרנסה און איהר זאלט אונז אימער לאדען אויף שמחות, איהר האט גרויסע רומס, ס'איז פאראן וואו צוא מאכען תנאים'ס און חתונות.

לחיים! לחיים!

צו א פריוואט חנוך הבית.

פון רעווערענד, א. רובין.

מיינע פריינדע!

אונזער ווירטה און ווירטהין האבען אונז איינגעלאדען צו א חינוך הבית.

דיא ענגלענדער רופען עס א „האוז ווארמינג,“ אנווארעמען א הויז. עס איז א אינטערעסאנטער נאמען און זעהר א וויכטיגער. אין דער אלטער וועלט איז מען זיך נוהג אז כמעט יעדער איינער האט זיינע פיער־ווינקעלעך. דא, אין דער ציוויליזירטער וועלט, וואהנען מיר אב דאס גאנצען לעבען בשכנות, היינט זיינען מיר דעמ'ס שכן, מארגען יענעמ'ס און איבערמארגען א דריטענ'ס.

דיא ווענט זיינען אונז פרעמד, און אין אלגעמיין הערשט איבעראלל א קיהלקייט און א קאלטקייט, ניין, א פערפרוירענקייט.

נאך איידער מיר ווארעמען אן דיא וואהנונג, מוזען מיר געהען ווייטער זוכען א פלאטץ וואו אוועק צו לעגען דעם קאפ, און מיר טרעפען ווידער פרעמדע ווענט, קאלטע ווינקעלעך און דערפרוירענע צימערלעך — קאלט און אונפריינדליך.

ווען איינער קויפט אבער אליין א הויז, דאן איז ער זיכער אז אלעס ווערט היימיש, פריינדליך און ווארעם, און דערפאר הייסט דער חינוך הבית ביי דיא ענגלענדער און אמעריקאנער, א „האוז ווארמינג“ דער ווירטה און ווירטהין לאדען איין פריינדע זיי צו העלפען אנווארעמען דאס הויז, דא וואהנונג זייערע אייגענע פיער־ווינקעלעך, וואו זיי זיינען דיא בעלי־בתים.

מר. און מיסעס . . . . איך ווינש אייך גליק צו אייערע אייגענע פיער ווינקעלעך, צו אייער הויז וואס איהר האט געקויפט פאר זיך, פאר אייערע קינדער, וואו איהר זייט איינענטהימער, בעלי־בתים.

צו בעסערקייט איז נישטא קיין שיעור. מען קען אויך וואהנען אין א

פאלאץ, און, גלויבט מיר, אז עס וואלט אייך אנגעשטאנען גאנץ גוט; אבער דיא אייגענע היים, וואו מען ווערט צוגעוואהנט, ווערט אפטמאל אזוי טהייער, אזוי ליעב, אז ווי קליין און בעשיידען דיעזע היים זאל ניט זיין, וויל מען זיא ניט פערלאזען אפילו אויף בעסערעס.

מען זאגט, אז דא איז געבוירען געווארען איין קינד, דאס צווייטע; דא האט מען דיא קינדער ערצויגען; דא האט מען זיך געפרייט, פערבראכט יאהרען, און מען וויל זיך ניט שיידען פון דיעזע אלע זיסע זכרונות.

איהר קענט ווערען רייך, זעהר רייך, בעגליקען אין אלעמען און אלץ בלייבען וואהנען דא.

דער שענסטער פאלאץ איז דעם מענשענ׳ס אייגענע היים. דיא בעסטע ציערונג, איז דעם מענשענס מקום מנוחה, און ער ווייסט, אז קיינער קען איהם ניט זאגען, „דא שטעה ניט, דארט געה ניט, און דא זיי ניט.“

זייט געזונד, גליקליך, מונטער, און פרעהליך און ווערט רייך אין דיעזער דירה. ערציהט אייערע קינדער, מאכט זייא חתונה און זעהט נחת פון זייא אין דיעזער דירה.

א מקום מנוחה, אן אייגענע היים! דאס איז דיא בעסטע און שענסטע ברכה פאר יערען מענשען.

דיא אייגענע היים איז דער בית המקדש פון דער פאמיליע, און דיא אייגענע היים, איז דער קדשי־קדשים פון מענשען. דארט געפינט מען טרייסט, פרייד און גליק.

זאלט איהר וואהנען געזונדערהייט אין דיעזער היים, איהר זאלט אין דיעזער אייגענער היים ווערען אלט, און דארט וואו איהר זיצט יעצט, זאלט איהר אויך זיטצען ווען אייערע אור־אייניקלעך וועלען אייך קומען בעזוכען, קריכען אויף דעם עלטער־זיידען׳ס קניע און אויף דער עלטער־באבע׳ס שויס.

איהר זאלט זיך דאמאלס בייזערן אויף דיא קליינע ווייסע חברה׳ניקעס און זיי זאגען: געהט זיך א חיים, אין דיא אייגענע הייזער פון אייערע קינדער און קינד׳ס קינדער!“

צו א חנוך הבית פון א רייכען מאן.

פון דר. ליליענטהאל.

מיינע פריינדע!

איך וואלט אונזער ווירטה געוויאונשען ער זאלל שנעל אונד באלד נאך א מאל מאכען א חינוך הבית. כדי מיר זאלען האבען נאך א מאל א געלעגענהייט צו געניעסען אזא אויסגעצייכענטען סאפער און אזא גוטע ביסעל משקה. אבער איך ווינש עס איהם ניט, דערפאר, ווייל פון אזא וואהנינג דארף מען שוין ניט געהן זוכען קיין בעסערע. עס איז א פאלאטץ וואו א־קעניג מעג וואהנען.

נאר אזוי וויא איך וויל נאך זיין ביי געלעגענהייטען און מיר זאלען זיך קענען אזוי גוט אמוזירען ווי היינט אבענד. דערפאר וויל איך בעסער, אז דיעזע פרעכטיגע צימערען זאלען אפט בענוצט ווערען פאר פרייד, אמוזירונג און פערגעניעגען.

דער גרויסער פארלאר איז א פראכטפאלער זאלאן, וואו דיא יונגענד, אונזערע קינדער, קענען טאנצען נאך די מיזיקאלישע טענער. דער דיינינג־רום איז געוויס גענוג אויפצינעהמען א היבשע ביסעל פון אונזערע פריינד, וואו מען זאל עסען, טרינקען און הנאה האבען פון לעבען.

מר. און מיסעס.... איך גראטוליר אייך צו אייער נייע היים. אייער נייע היים, בעוויזט, אז איהר זייט מענשען פון געשמאק און איהר פער־שטעהט גאנץ גוט די בעדירפניסע פון לעבען.

איך אכטע און שעטצע אייך, וואס ביי אייך איז אזוי טהייער און ליעב דאס לעבען און איהר טרייעט אלעס מעגליכע צו געניעסען דערפון.

אייער הויז קאסט אן עשרות, אבער וואס פאר א ווערטה האט געלד אליין ווען מען קען ניט הנאה האבען דערפון!

דער מענש איז ניט געבארען געווארען צוליעב דעם געלד, נאר געלד איז געמאכט געווארען צוליעב דעם מענשען.

מיר לעבען בלויז איינמאל און וועהרענד דיעזער צייט דארפען מיר קיין אויגענבליק ניט פערגעסען אָן די בעקוועמליכקייטען פון לעבען.

וויא רייך מיר זאללען ניט זיין האבען מיר איממער אונזערע געשעפטען, אונזערע זארגען, ערגעניסע און אויפרעגונגען אין דער רוישענדער וועלט. ווען מיר האבען אַ שעהנע און אַנגענעהמע היים, דאן, ווען מיר געהען אַוועק פון דער רוישענדער וועלט, געפינען מיר אין דיעזע היים, בערוהיגונג, טרייסט און גליק.

דיא פרעכטיגע, גרויסע און לוסטיגע צימערען; די שעהנע מאלערייען אויף דיא וועגט און דיא כטעליעס, דיא געשמאקע אויסשטאטונג, דיא קאסט־בארע מעבעל, פיינטינגס און לייסעס, דאס אַלעס, מאכט פון דיעזער היים אַ גן־עדן, אַ פאלאטץ אַן עונג רוחני.

און אין דיעזער היים, ווינש איך אַייך, איהר זאלט זיין געזונד, גליקליך און מונטער, איהר זאלט, אָנשטאט עלטער אינגער ווערען.

די לוסט פון לעבען זאל זיך אין אַייך נאָך מעהר ענטוויקלען און איהר זאלט פון אַלעס וואס איהר האט דא, קלייבען נחת און תענוג.

איהר זאלט אין דיעזען פאלאטץ ערציהען אַללע אַייערע קינדער! זיי פערהייראטהען מיט גוטע און פאסענדע פארטיען, און אָבוואָהל אַללעס איז יעצט אַזוי גרוים און גראם, זאל עס מיט דער צייט ווערען ענג און שמאל פון דער פערמעהרטע און פערגרעסערטע משפחה, פון אַייערע צאהלרייכע פריינד און גוט־ווינשענדע בעקאנטע.

לעבט און זייט גליקליך און דערגרייכט דיא העכסטע עלטער אין דיעזער וואהנונג, אום איהר זאלט קענען בליקען צוריק אויף אַ שעהנע וועלט, אויף א גליקליכע וועלט, וואו אייער הימעל איז קיינמאל ניט פערדונקעלט געווארען, וואו אייער זונן האט אימער געשיינט און געשטראהלט.

צו א דינער פארטי פון יונגע לייט.

פון ל. קויפמאן.

מיינע פריינדע!

דיא יוגענד איז דא פערזאמעלט, דאס יונגע און קאבענדע לעבען איז זיך צוזאמענגעקימען צו פייערען די פריידען פון לעבען.

יא, עס איז גוט צו זיין יונג, עס איז גוט זיך צו פרייען מיט לעבען כל־זמן מען איז יונג.

דער ענגלישער דיכטער טשאסער דערצעהלט פאלגענדע געשיכטע.

א מאל האט געלעבט א מאן. וועלכער איז אפילו ניט געווען ארעם, אבער ער האט תמיד געציטערט פארן דלות. מורא האבענדיג, טאמער וועט ער מארגען ניט האבען וואס צו עסען, האט ער דערווייל היינט ניט געגעסען און געארבייט שווער און ביטער. ער איז געווארען מאגער, שוואך און שנעל אלט געווארען. אין א טאג איז ער געזעסען נעבען זיין קאסטען געפיעלט מיט גאלד און געפיהלט א מין הארץ קלעמענעס, א מין בייגקענעש. און ער האט ניט געוואוסט וואס דאס בעדייטעט. ער האט ארויסגעקיקט פון פענסטער און דערזעהן, אז געגענאיבער אין צווייטען הויז, האבען יונגע לייט געמאכט אזא דינער־פארטי, פונקט ווי מיר האבען היינט דא געמאכט. ער האט געהערט זייערע מונטערע געלעכטערס, זייערע פרעהליכע שטימען, ויערטלעך. וויטצען; געמערקט מיט וואס פאר א אפעטיט זיי עסען און געזעהן דער זון'ס גאלדענע שטראהלען זיך אבשפיעגלענדיג און דיא באקאלען ווייך וואס זיי האבען געטרונקען.

דער אלטער האט זיך פערטראכט, עס האט זיך איהם אויך געוואלט זיין שטארק, געזונד, יונג, מונטער, פרעהליך, און אויך לעבען. ער האט מיט איינמאל בעשלאסען, אז ער וואלט אוועקגעגעבען זיין גאנצעס פערמעגען אבי זיך צו קענען צעהלען צווישען די יונגע לייט פון יענער דינער־פארטי.

דאמאלס איז פארבייגעלאפען א פליעג נעבען זיין אייער און איהם האט

זיך געדאכט, אַז דער פליענ ראמט איהם איין פאלגענדע ווערטער! „אַזוי ווי דאס וואססער פון דעם שנעללען שטראם קעהרט מעהר ניט צוריק. אזוי קעהרט אייך ניט צוריק דאס יוגענד!

ער האט אויפגעציטערט און וויינענדיג האט ער געזאגט! „אַך, גליק־ליכע יוגענד, וועה איז דעם וואס לאזט זיך פערשווינדען ווייא אַ שאטען!"

איך האב אַייך דאס דערצעהלט אום אייך צו זאגען, מיינע פריינד, אַז די יוגענד איז געגעבען געווארען צום פערגעניגען פון לעבען. דערביי אָבער מוז איך אייך דערצעהלען אַ צווייטע געשיכטע.

אין אַראביען איז דא אַ מין גראז וואס הייסט חאשיש. עס איז אַזוי ווי אָפּיום. אַ יונגע־ מאן, אום צו פערזוכען דעם גאנצען טעם פון יוגענד פער־געניגען, האט ער אָנגעהויבען צו רויכערן חאשיש. ביז דאס איז ביי איהם געווארען אַ געוואהנהייט. ער פלעגט זיך אַזוי פער׳שיכור׳ן יעדען טאג מיט חאשיש, ביז ער איז אין א יאהר צייט אלט געווארען.

דאס בעווייזט, אַז צום פערגעניגען פון לעבען מוז מען האבען א גראד, א שיעור און אן ערך. פונקט ווייא עס איז ניט גוט צו זיין ווי יענער געלד־גייץ, אזוי טאר מען אויך ניט יעדען טאג רויכערן חאשיש.

א דיננער פארטי, פון צייט צו צייט, איז זעהר אן אנגענעהמע זאך. עס מאכט אונז פערגעסען אן דער רוישענדער וועלט אין פיהרט אונז איבער צום תענוג פון לעבען.

אָבער, לכל עת, אויף אלעמען דארף זיין א צייט. היינט לעבען מיר, לאמיר אלזא פערגעסען אָן ארבייט, פרנסה, געלד, שטירם און איפרעגונג פון דער וועלט. מארגען אָבער, דארפען מיר ווידער זיין טהעטיגע מענשען, אין ארבייטען, ארבייטען, ווייל אין דער ארבייט אַליין ליעגט אויך לעבען. און אַז מען ארבייט, קען מען זיך פערגינען דיננער־פארטיעס. נאר אַז מען ארבייט ניט, פעהלט אָפט מאל אַ געוועהנליבער דיננער.

פארלויפיג, לחיים. לאמיר לעבען!

צו א איווינינג פארטי

פון א. קלייטאן.

פריינדינען און פריינדע!

ביים שיין פון דער לבנה, ביים דונקלען ליכט פון בלויען הימעל, און ביי דיא געז־ליכט פון הויז, האבען מיר זיך דא פערזאמעלט צו אן איווי־נינג פארטי.

ביידע געשלעכטער זיינען פערטרעטען, דאס ווייבליכע און דאס מענ־ליכע, דיא יוגענד, דאס לעבען, דיא ליעבליכקייט, מיטעל־עלטער, עלטערן, מוטערס, פאטערס, טעכטער און זיהן — אלעס איז געקומען צו דער איווי־נינג פארטי.

ליוט דעם אפעטיט וואס איך האב דא בעמערקט, ווייזט עס אויס, אז מיר ליידען ניט פון דיספעפסיע אדער גלאט אזוי מאגען קראנקהייטען. מיר ווינען, גאט זיי דאנק, אלע געזונד, און מיר פערשטעהען זיך גוט איין אויף הלכות אכילה.

פאר אלעמען, נאטירליך קומט דעם ערשטען דאנק אונזער ווירטהין וועלכע פערשטעהט אזוי גוט פארצובּרייטען וואס מען האט ליעב צום עסען.

דער אונטערשיעד פון איהר, פון אונזער ווירטהין ביז צו אן אסטראנאם, איז בלויז דיא פערבייטונג פון אן א ל ף אויף א ג י מ ל. און א גימל, ויא איהר ווייסט, איז דער אנפאנג פון גוט— עסען, גוט טרינקען, גוט לעבען, גוט לאכען, גוט אמוזירען.

איך וועל אייך דא געבען א העכסט וויסענשאפטליכע ערקלערונג. ־ער וואס קוקט תמיד ארויף צום הימעל, צו דיא שטערען הייסט אסט־־ואנאם. עס שטאמט פון דעם גריכישען, אסטער שטערען, און נאמוס שטו־־ירען, אזעלכער וואס שטודירט דיא שטערען.

יעצט קומט א ווארט גאסטראנאם, און דאס איז אונזער ווירטהין, עס שטאמט אויך פון דעם גריכישען, גאסטער, דער פערדייאונגס אפאראט,

און נאמוס שטודירען. דאס הייסט, איינער וואס שטודירט דעם פערדייאונגס אפאראט.

און גלויבט מיר, אז אונזער ווירטהין פערדיענט דיעזען נאמען מיט דער גרעסטער עהרע און רעספעקט. זיא האט שטודירט דעם פערדייאונגס אפאראט פיעל בעסער וויא דער אסטראנאם קען ווען עס איז שטודירען דיא שטערען.

היינט וועל איך אייך גלאט פרעגען: וועמעס וויסענשאפט איז וויכטיגער, אינטערעסאנטער און ניטצליכער?

ווען איהר זאלט אבפאסטען א גאנצע וואך און זיך ווענדען צום אסטראנאם, קען ער אייך עפעס העלפען? אז אסור מיר אייב ער קען שטילען אייער הונגער. און דיא הונגער קראנקהייט, מיינע פריינדע, איז א שרעקליכע, וואס נאר אזא גאסטראנאם וויא אונזער ווירטהין קען היילען.

יעדער פון אייך וועט היינט אבענד צוגעבען, אז אונזער ווירטהין האט פערדיענט אן אטעסטאט מיט א מעדאל. דא געפינען זיך, ברוך השם, ערשטע קלאסע פראפעסארען אויף הלכות אכילה, און זיי דארפען אונטערשרייבען אזא אטעסטאט און אויך שטימען פאר א מעדאל.

יעצט וועגען אונזער איוונינג פארטי אין אלגעמיין.

א גרויסער אידישער און בעגייסטערטער דיכטער האט געזאגט: „וויא גוט און וויא שעהן איז עס ווען ברידער זיטצען צוזאמען.“ אלע מענשען זיינען ברידער, און איינער קען נאר דאמאלס פערשטעהען דעם צווייטענס ברודערשאפט, ווען מען געניסט פון דעם לעבען צוזאמען.

איך זעה ארום מיר גליקליכע, פרעהליכע און שטראהלענדע געזיכטער. דיא שפייזען זיינען גוט. דיא געטרענקע פראכטפאל און דיא געמיטהער זיינען מונטער. דיא אויגען גלאנצען אט פונקט וויא יענע שטערען וואס שמייכלען אריין דורך דיא פענסטער.

פריינדע! גוט און זיס איז דאס לעבען, און א נאר איז דער וואס געניעסט ניט פון דיעזען לעבען.

איך ווינש אייך אלע צוזאמען איהר זאלט אפט געבען איוונינג פארטיעס און זיך אויסצייכענען מיט דער גאסטראנאמיע פונקט וויא אונזער ווירטהין האט זיך היינט אויסגעצייכענט.

צו א מוזיקאלישען אבענד.

פון ח. גאטליעב

ווערטהער פריינד!

איך בין אויפגעפאָדערט געוואָרען צוא רעדען לכבוד פון היינטיגען אָבענד. מען פערלאנגט פון מיר, איך זאל עפּעס זאגען וועגען מוזיק.

מוזיק, מיינע פריינדע, איז מלאָכים שפראך, און איך, פּראסטער שטערבּליכער קען וועניג וואס זאגען דאריבּער, פון דעסטוועגען וועל איך פּרובּירען, ווי וועניג איך פערשטעה, אייך דאך מיטצוטהיילען עפּעס פון דעם וואס איך האבּ געפיהלט היינט אָבענד ווערענד דיא מוזיקאלישע טענער האבּען זיך צוגאסען איבּערען זאאל.

מוזיק איז דיא שפּראך פון דער נשמה, און דיא נשמה רעדט ניט קיין פראנצויזיש, יאַפּאָנעזיש, אַראבּיש אָדער קאָלדעאיש. זיא האט איין שפּראך, פאר אַלע פעלקער, פאר אַלע נאציאנען, און יעדער, וואס האט געפיהל, קען דיעזע שפּראַך פערשטעהן.

איך וועלל אַייך איבּערגעבּען צווייא לעגענדעס פון אַלטערטהום איבּער דעם בּעגריעף פון מוזיק.

די גריכען דערצעהלען, אַז בּיי דער שלאכט פון טראָי, איז דער העלד אַרטהור, איינמאָל געפאלען צושטאכען, פערוואונדעט, דורשטיג און הינגעריג. ער האט געהאלטען בּיים אויסגעהן, פערלירען די נשמה. ווען די פעען, אַ מין געטטינען, האבּען אויף איהם רחמנות געהאט. אָבּער די פעען האבּען ניט געטארט בּרענגען קיין עסען, קיין טרינקען און קיינע רפואות. אַלעס וואס זיי האבּען געקענט טהאן, איז געווען, צו שפּילען אויף זייערע הארפען. וייא האבּען אָנגעהויבּען צו שפּיעלען און דיא נשמה האט זיך אָבּגעשטעלט,

וואס ווייטער זיי האבען געשפּיעלט, האבען די וואונדען אויפגעהערט צו גיסען מיט בלוט. דער דארשט און הונגער זיינען פערשוואונדען, און די מוזיק האט איהם אַריינגעגעבען פרישעס לעבען און ער איז אויפגעשטאנען, געקריגען נייעם מוטה, און מיט דעם הארפען־קלאנג פון די געטינען בעגלייט האט ער געפונען זיין לאגער און איז גערעטעוועט געווארען פון דעם טויט.

יעצט קומט אַ צווייטע לעגענדע פון משה רבינו. דער מלאַך־המות האט צו איהם קיין שליטה געהאט. נור אַזויא וויא אַ מענש מוז דאך שטארבען האט גאטט געעפענט דיא הימלען און משה האט געהערט וויא דיא מלאָכים זינגען שירה. דיא זיסע הימעלישע מוזיקאלישע טענער האבען איהם איינגעשלעפערט און זיין נשמה איז אוועק אַהין וואו די ענגעל־מוזיק האט הארמאניש געקלונגען איבער דער הימעלשער־וועלט

דאס איז מוזיק, זיא איז אימשטאנד אויפצולעבען דעם שטארבענדען און אויך ארויסצוזייסען דיא נשמה און חיות פון דעם לעבענדיגען.

עס איז בעקאנט אין די קרימינאל־געשיכטע, אַז גרויסע און שרעקליכע פערברעכער, זיינען געווארען גוטע און עדעלע מענשען ווען זיי האבען אָנגעהויבען צו פערשטעהן דיא זיסקייט פון מוזיק. גייסטעס־קראנקע זיינען געהיילט געווארען דורך מוזיק. מענשען וואס האבען געליטען פון דער גרעסטער מרה־שחורה, זיינען געזונד געווארען דורך מוזיק.

מיינע פריינדע! דער היינטיגער מוזיקאלישער אָבענד האט מיך, וועניגסטענס, געמאכט פאר אַ פיעל בעסערען מענשען ווי איך בין געוועזען מיט עטליכע שטונדען צוריק. דיא טעננער פון דיא אינסטרומענטען האבען זיך אַריינגעגאסען אין מיין נשמה, דיא טענער פון דיא שטימען האבען איינגעדרינגען טיעף אין מיין הארצען, און איך פיעל יעצט אזוי וויא דער העלד ארטהור האט געשפירט ביי דעם הארפען קלאנג פון די פעען, אזוי ווי משה בייא דער שירה פון די מלאָכים.

דיא מוזיק, מיינע פריינדע, איז איינע פון דיא הייליגסטע בעגייסטערונג פאר דער מענשליכע נשמה. זעטצט פאָרט צו קולטיווירען דעם געשמאק פון מוזיק און די ווירקונג וועט אויף אייך זיין אַ הימלישע!

ביי אן אונטערהאלטונג אין דער קאנטרי.

פון ג. זעליקאוויץ.

פריינדע!

ווען איך האב ערהאלטען אייער איינלאדונג צו קומען מיט אייך צו אן אונטערהאלטונג אין דער קאנטרי, אויפען פרייען פעלד צווישען גראז און גאט, האב איך גערעכענט אז מיר וועלען זיך אין גאנצען באגעהן אהן רעדעס. איך האב געטראכט: צו וואס דארף מען אויף אזא אונטער־האלטונג האבען רעדנער ווען דיא גאנצע נאטור ארום אונז רעדט דיא וואונדער־שעהנע שפראך פון דיא ששת ימי בראשית?

וויא איבערראשט בין איך אלזא היינט צו געפינען היער דעם שטן פאר ועמען איך האב אזוי שטארק מורא, איך מיין אונזער בראווען טאסט־מאסטער וועלכער האלט אין האנד א לאנגע ליסטע פון רעדנער און איך בין איינער פון דיזע קרבנות!

און וויא אויף להכעיס האט דער טאסט־מאסטער ניט פערגעסען צו זאגען אז מען ערווארט פון מיר א פאעטישע רעדע וועגען דיא נאטור. איך ארימער בשר־ודם וועלכער האב קיין מאל ניט געגראמט „עלעקטריק" מיט „פופיק", איך וועלכער האב ניעמאלס געזוכט א גראם צו „יארמילקע" זאל איך האלטען א פאעטישע רעדע אויף אזא נאבעלן פלאטץ וואו דיא פאעזיע אלליין מורמעלט צו אונז פון אלע זייטען וועגען לעבען און ליעבען.

פריינדע, אויב איך האב קיין טעות ניט, ערווארט איהר פון מיר היינט קיינע פאעטישע רעדעס און גראמען נור איינינע באמערקונגען וועגען דיא פרייע נאטור וויא זיא ווירקט אויף דעם מענשען'ס לעבען, און דאס איז

אפשר נים אזוי שווער צו טהאן פאר מיר וויא פאר אייך אלעמען, ווייל מיר אלע, מיינע דאמען און הערען, געדיינקען אונזערע ערשטע יאהרען ווען מיר האבען צייט געהאט צו בעטראכטען דיא נאטור ווען מיר האבען געפיהלט דיא ליעבשאפט פון איהר זאנען שיין און דעם צארן פון איהר שטורם. יא, מיר געדענקען יענע גאלדענע צייט פון אונזער יוגענד ווען מיר האבען נאך פון קיין זארג נים געוואוסט, דאן ווען מיר פלעגען בעגריסען דעם זומער מיט זיינע שטראהלען, ווען דער גרינער וואלד פלעגט זיך פערוואנדלען אין אן ארקעסטער, ווען דיא פייגעלאך פלעגען זינגען אין כאר און פערפליימצען דיא לופט מיט א שטראם נאטען! מיר געדיינקען נאך פריש דיעזע בילדער פון אונזער קינדהייט, ווייל דאן האבען מיר געפיהלט דיא אמת'ע היילינקייט פון דער „קאנטרי", מיר האבען געזעהן פנים־אל־פנים נאטור'ס גלאנץ, און מיר האבען זיך געשראקען פאר איהר ברוגז. אמת אז מיר האבען דאמאלס נים געהאט קיינע ווערטער אין אונזער קינדערשע שפראך וויא אזוי אנצורופען דיעזע געטליכע בילדער פון דער נאטור אבער מיר האבען זיי אללע געפיהלט אין דיא טיעפקייט פון אונזער זעעלע!.

היינט זיינען מיר ציוויליזירט אין ווערטער, מירריידען זעהר אפט „פאנאראמא פון דער נאטור", מיר בעוואונדערן דיא „היילינע פאעזיע פון פעלד און וואלד" מיר בוקען זיך „פיר" „א בלום וואס איז נאטעם אונטער־שריפט אויף דער ערד" — אבער מיר האבען מעהר נים יענע פרעכטיגע געפיהלען פון אונזער קינדהייט ווענען נאטור, ווייל דיא דאגה פון פרנסה, דער קאמפף צו לעבען אין א גרויסע שטאדט האט פון אונז אוועק גע־גענומען דעם לעצטען פאעטישען פונק און האט אונז בלויז איבערגעלאזען דיא פוסטע ווערטער, איך קוק דארום וויא אויף וואהרע פילאנטראפען אויף די געבענשטע לייט וועלכע ארגאניזירען פון צייט צו צייט א שטיקעלע קאנטרי פארטי, א פיק ניק, אן אונטערהאלטונג אויף דיא פרייע נאטור, ווייל זאלכע אונטערהאלטונגען דערמאנען אונז יענע זיסע טעג פון אונזער קינדהייט ווען מיר האבען געשוועבט אויף דיא גרינע אינזלען פון אייד־בינע יוגענד.

זאלכע אונטערהאלטונגען צווישען גרין בעזיאקסענע בערג און גרין געקרוינטע צווייגען דערציילען אונז פיעל מעהר וויא א צעהנדליג ביכער פון פילאזאפען און פאעטען. מיר האבען דא גענוג געבילדעטע לייט, משכילים און זאגאר לומדים וועלכע שעטצען אונזער אלטע מוטער־שפראך און דארום ערלויבט מיר א שטיקעלע פאעזיע וועגען אן אונטערהאלטונג אין דער קאנטרי איז דער שפראך פון אונזער תהלים:

הֶאָח! מַה נָּעִים לִשְׁאוֹף רוּחַ־חַיִּים
לִרְאוֹת סָבִיב מֶרְחֲבֵי־שָׁמַיִם!
לִפְרוֹץ צָפוֹנָה, קֵדְמָה, נֶגְבָּה, יָמָּה
עַד אַפְסֵי אָרֶץ, עַד קַצְוֵי אֲדָמָה!
כַּנֶּשֶׁר תַּעֲלֶה נַפְשִׁי מַעְלָה,
וְתִרְוֶה נֹעַם בְּיַם־אֱלֹהִים־סֶלָה!

פריינדע! איך האב מורא אז איך האב שוין איבערגעכאפט דיא מאס מיט מיין רעדע. עס איז ניט מיין שולד. איך האב בלויז געוואלט זאגען איינינע ווערטער, אבער דיא בעגייסטערונג פון דער נאטור, דיא פארפומירטע ליכט ארום אונז, דער בלויער הימעל וואס שיינט דארט אב אין א שטילען טייכעל פונקט וויא דער אבגרונד וואלט געוועז אונטער געשלאגען מיט נאך א הימעל — אט דאס אלעס וואס מיר זעהען דא אין דער קאנטרי האט געמאכט אין מיין זעעלע א ווילדען שטורעם פון איך־וויים־אליין־ניט־וואס, און עס רעדט זיך ביי מיר ניט ווילענדיג. דאך, האלט! איך געה צו ווייט מיט אייער אידעלע געדולד, און איך שליס מיין רעדע מיט א הערצליכען וואונש אז איהר זאלט אלע געניסען פון דער נאטור אין קאנטרי דיא ריכטיגע עולם־הזה, פערגניגען און געזונדהייט.

ביי א באנקעט פון א פריינד וואס איז געזונד געווארען.

ברוך מחיה מתים!

געלויבט איז דער וואס מאכט לעבעדיג דיעזע, וואס מיר רעכענען פאר טויט.

מיין פריינד!

דוא האסט דורכגעמאכט איינע פון דיא שרעקליכסטע קראנקהייטען, און דוא ביסט געשטאנען אויף׳ן שוועל פון קבר, נאר דיא השגחה העליונה האט ניט געוואלט אז א פאטער זאל אבגעריסען ווערען פון ווייב און קינדער, פון קרובים און גוטע פריינד, און דערפאר האבען מיר דיך ווידער דא, צווישען אונז, אין אונזער מיטע.

קראנק זיין איז ניט קיין גוטע זאך, צו שוועבען בין החיים ובין המות, איז ווייט פון אנגענעהם, און דאך, אין טוב בלי רע, עס איז נישטא קיין גוטס אהן שלעכטס. אין דעם רויש פון אונזער לעבען, פערגניעגען און אמוזירונג, פערגעסען מיר אפט אן דעם ענדע פון מענשען, א קריינק דערמאהנט דעם מענשען אן זיין ענדע און גיט אויך א ווארנונג פאר אנדערע.

און, פריינד, דיר ניט צו מאכען קאמפלימענטען, מוז איך פאר דיר געפינען א ביישפיעל וואס זאל דיר בעווייזען, אז דוא ביסט ניט דער איינציגער איבער וועמען דיא השגחה העליינה שיקט איהר נסיון. און דעם וואס דיא השגחה העליונה קלויבט אויס פאר א ביישפיעל, איז ער ניט קיין געוועהנליכער מענש.

מיר האבען פאר אונזערע איגען איוב, א מענשען וואס איז געוועז נוח לבריות ונוח למקום, אן איש צדיק תמים, איהם האט גאט געשטראפט. דער שטן איז ניט געוועז אין כח איהם בלעכ׳ן נאר איהם איוב׳ן, אין איוב׳ס שטראף, איוב׳ס קראנקהייט, געדולדיגע ליידען, האט צו

איהם געבראכט זיינע פריינד, וועלכע האבען זיך מיט איהם מתוכח געווען איבער דעם סוד פון לעבען.

און ווען איוב איז געווען אין זיין גרעסטען שמערץ, אין זיינע העכס־טע יסורים, האט ער געדולדיג אויסגעשפראכען: „ד׳ נתן וד׳ לקח יהי שם ד׳ מבורך!"

וואס פאר א וועלט מיט געדאנקען דא ליעגט, און וויפיעל דיא מענ־שען האבען עס געלערענט זייט דאמאלס צו ערטראגען שמערץ און יסורים, און דאן, שפעטער, פונקט וויא איוב טריומפירען איבער אלע צרות.

מיין פריינד! דוא ביסט איבערגעשטאנען א שווערע קראנקהייט, דיינע געדולדיגע ליידען, דיין גלייכגילטיגקייט צום שיקזאל, האט אונז אלע, דיינע קרובים און פריינד געלערענט זעהר פיעל.

מיר דאנקען גאט וואס מיר זעהען דיך ווידער צווישען אונז. מיר זיי־נען גליקליך וואס מיר זעהען ווידער אונזער פריינד געזונד און ערהאלט אין אונזער מיטע. מיר זיינען גליקליך צו וויסען, אז דוא ביסט נאך אי־מער דערזעלבער מאן צו זיין פרוי, פאטער צו זיינע קינדער און פריינד צו דיינע פריינדע וויא געווען.

זאל דיר גאט שענקען געזונד. פון היינט און וויטער זאל דיין לע־בענס־הימעל מעהר ניט פערדונקעלט ווערען. דוא זאלסט בליהען וויא דער פרעכטיגער פאלמען־בוים און אין דיין שאטען זאלען זיך פרייען דיעזע וואס דיינע בלעטער בעשיטצען.

עס איז נאך זעהר וויט ביז דוא וועסט זיין א זקן ושבע ימים, און ביז אהין זאלסטו זיין אונזערער, אונזער ליעבער און גוטער פריינד.

דוא זאלסט פארטזעצען צו טהון גוטעס, העלפען דעם שוואכען, שטיט־צען דעם ארעמען און טרייסטען דעם ליידענדען.

א פאטער פון קינדער, א גוטער און ליעבער פריינד זאל לעבען און מוז לעבען. דיא גאנצע נאטור פערלאנגט עס, און דערפאר האט דיעזע נאטור דיר געהאלפען.

זיי צווישען אונז, זיי גליקליך און צופריעדען, דען דוא ביסט ארומגע־רינגעלט מיט א ליעבענדע פרוי, ליעבענדע קינדער, פערעהרענדע פריינד און גוט ווינשענדע בעקאנטע.

לחיים, פריינד, זאל דיר זיין צו לעבען און אריכת ימים!

צו דער ערהאלונג פון א גוטער פריינדין!

פון ה. קראנץ.

מאַדאם !

היינט אָבענד רעד איך צו קיינעם ניט , אויסער צו אײַך אַליין , ווייל צוליעב אײַך איז דיעזע שמחה , און אײַך קומט דיא ערשטע און גרעסטע עהרע.

איהר זייט געװעזן קראנק, זעהר קראנק. ניט וויא פרויען פערשטעלען זיך, נאר טאַקי ערנסט קראנק. יעצט זייט איהר געזונד און אײַער מאן האט צוזאמען גערופען פריינדינען און פריינד צו פייערן דיא ערהאלונג פון אײַער געזונדהייט.

לאמיך אייך זאגען דעם אמת. עס שטארבען נאר אַזעלכע, וועלכע קענען אימיצען ברענגען נוצען מיט זייער טויט. אַזעלכע אָבער וויא איהר, האט העכסטענס געקענט פיעל שאדען און קיינעם ניט פעריכטען.

גאט איז אַ מרחם על הבריות און ער האט אײַך צוריק געגעבען צו דיעזע וואס ליעבען און אַכטען אײַך.

אויף וויא ווייט איך וויים , וואלט אײַער מאן ווידער ניט חתונה גע־האט. און ווי בלייבט עס עפּעס אַ איד אָהן אַ פרוי? דערפאר האט גאט זיך ניט געוואלט פערקריענען מיט אַ אידען און איהם צוריקגעגעבען זיין פרוי.

אייערע קינדער, פערשטעהט איהר, קענען אָהן אײַך ניט זיין, און איהר וואלט אויסגעפעהלט פאר יעדען איינעם וואס קען אײַך. נאך אַ טרעהר, נאך אַ קרעכץ און נאך אַ זיפץ פון אזוי פיעלע פריינד, האט צוזאמען געבראכט א גאנצען הויפען קלאגעס וועלכע דער גוטער מלאך האט עס ארויפגעבראכט פאר'ן רבונו־של־עולם, און ער, אום לויז צו ווערען פון אזוי פיעלע קלאגען, האט ער געהייסען דעם מלאך רפאל ער זאל ארונטער פליהען אויף דער ערד און אײַך ווידער געזונד מאכען.

איהר פערשטעהט אלזא, אז מיר אללע דא האבען אייך אייסגעבעטען און איהר בעלאנגט צו אונז. צום ערשטען, נאטירליך, האט אייער מאן א־רעכט צו אייך, דאן אייערע קינדער, אָבער נאכהער קומען מיר.

און ווייסט איהר וואס מיר פערלאנגען פון אייך? ערשטענס איהר זאלט זיין א שעהנע פרויא פאר אייער מאן, א געזונדע מוטער פאר אייערע קינדער און דאן אַ מינטערע און פרעהליכע פריינדין, מאכענדיג אָפט אַ שמחה, א סאפער, אַן אינטערהאלט פאר דיעזע וואס האבען אַייך אייסגעבעטען.

איהר זייט עם אונז שולדיג און מיר האבען אַ רעכט דערצו. אייער הויז מוז ייערען אַ פלאטץ פאר פריינד, געלעכטער, מוזיק און גליק.

דאן האבען מיר נאך אַ בעדינגונג. אַזוי וויא מיר האבען אַייך אויס־געבעטען, זאלט איהר אויך בעטען פאר אינז אלע, אַז מיר זאלען זוכה זיין זיך צו פרייען מיט אַייך, זיין ביי דיא חתונות און שמחות פון אַייערע קינ־דער, און זעהן וויא איהר זייט גליקלאך מיט אַייער מאן, וועלכער זאגט, אז איהר זייט די בעסטע, שעהנסטע און קלוגסטע פרוי אין דער וועלט.

יא, מיט אַייער מאן צוזאמען זאלט איהר זיין, זיך עלטערען אין עושר, כבוד און געזונדהייט, איהר זאלט זעהן נחת ביי אַייערע קינדער און קינד'ס־קינד'ס־קינדער, און איך וויל אונבעדינגט איהר זאלט אונז נאך לאדען צו אַייערע גאלדענע האכצייט.

פון מיינט וועגען בעט איך, אַז איך זאלל אייך זיין דערביי. צוזאמען מיט דיעזע אַלע פערזאמעלטע, און איך זאל דאן ווידער דערצעהלען וויא מיר האבען אַייך אויסגעבעטען, ווי איהר זייט אונזערע, אונזערע גאלדענע חתן־כלה, און דיא אייניקלאך מיט דיא אור־אייניקלאך זאלען שטעהן אַרום אַייך און אבגעבען כבוד דער אַלטער קעניגין.

מאדאם! איך גראטוליר אייך צו אייער ערהאלונג. איך גראטוליר אייער מאן, און אייערע קינדער צוא זייערע געזונענע מוטער, איך גראטוליר אייערע קרובים און יעדען איינעם וואס פערעהרט אייך.

זאלל מעהר קיין קראנקהייט שטערען אייער לעבען, און איהר זאלט בליהען ביז צו א הויכע און גליקליכע עלטער.

רעדע צו איינעם וואס איז אויפגעשטאנען פון א קראנקהייט.

פון דר. וואלפסאן.

ברוך אתה ה׳ מחיה המתים! דאס איז דיא ברכה, וואס מיר מאכען יעצט ביי אונזער ערשטען בעזיך אייך אונזער פריינד.... נאכדעם וויא איהר זייט גערעטעט געווארען פון טויט „יסורים ממרקין עונותיו של אדם," זאגט דער תלמוד. שמערצען און יסורים ווישען אפ דעם מענשענס זינד. ווען א מענש איז געפעהרליך קראנק און יוערט געזונד, איז ער א ריינער מענש אהנע זינד, דען לאמיר בעטראכטען, וואס איז קראנקהייט? אויב ניט דיא פאלגען פון זינד, פון א פעהלער אין מענשענס לעבען. א מענש וואלט קיין מאל ניט קראנק געווען, ווען ער זאל וויסען וויא זיך אפ צוהיטען קערפערליך און גייסטיג. מיר מענשען לעבען יעצט אין א זעלכע אומשטענדע, אז מיר מאכען פעהלערען אויף יעדער שריט און טריט, דיא לופט ארום אונז איז ניט ריין, דאס עסען ניט פריש, מיר ארבייטען צו שווער איבער דיא קרעפטען אז, מיר שלאפען ניט אין דער צייט, דאס אלעס שוואכט אפ דעם קערפער און פעראורזאכט קראנקהייט. און ווען א מענש שטעהט אויס א שווערען קריזיס און ווערט צוריק געזונד, איז ער וויא א ניי געבארענעס קינד, אהנע פעהלערען און מיסטייקס און קען אנהייבען פיהרען א רעגעלמעסיגען לעבען און זיין שטארק אין קערפער וויא אין גייסט.

ליעבער פריינד... מיר האבען געמיינט, אז מיר פערלירען שוין אייך, דען איהר זייט ווירקליך געווען אין דעם גרעסטען געפאהר, אבער, גאט צו דאנקען, איהר זייט מיט אונז; עפעס א שאד צו פערלאזען אזא שעהנע וועלט, איהר זייט גענוג יונג צו געניסען פון דער וועלטס פערגניגען, מיר האבען אלע געבעטען פאר אייך, איהר זאלט זיין א מאן צו אייער פרוי און א פאטער צו אייערע קינדער און גאט האט רחמנות געהאט אייף אייך און אייער פאמיליע און געשיינקט אייך צוריק דאס לעבען.

מיר פרייען זיך אלע דא מיט אייך, וועלכע וויסען, וואס פאר א נוצליכער און גוטער מענש איהר זייט, עס פרעהען זיך אייך טויזענדער מענשען פו ארים און איבעראל, וועלכע האבען נאר אפערקעהר געהאט מיט אייך, אלזא, ליעבער פריינד, איך בין אויסערוועהלט געווארע פון אונזער פעראיין אויסצודריקען אינזער פרייד און אונזער שמחה, וואס איהר זייט פערבליבען צווישען אונז, איך טרינק פיר אייער געזונדהייט, איהר זאלט מעהר פון קראנקהייט ניט וויסען, איהר זאלט זיין געזונד און שטארק, ווייל איהר זייט נאך זעהר נוטצליך פאר דער געזעלשאפט בכלל און פיר אייער פאמיליע בפרט. בריך רחמנא דיהבך לן ולא יהבך לעפרא! לחיים!

גליקסוואונש און רעדע צום נייעם יאהר.

פון א. קליימאן.

נאך א **יאהר** איז פערשוואונדען אין תהום פון פערגאנגענהייט, און מיר זיינען דא **פערזאמעלט** מקבל פנים צו זיין דעם נייעם גאסט, דאס נייע יאהר, וואס ערשיינט פאר אונז אזוי יונג וויא דער פריהלינג, און אזוי גע־הייםניספאל וויא דיא צוקונפט.

ביי דיא אלטע גריכען איז געווען א מנהג, אז צום נייעם יאהר האט מען זיך פערקליידעט, פערמאסקירט, אום צו בעצייכנען דיא ערשיינונג פון גרויס אונבעקאנטעס, אונבעוואוסטעס.

ביי אונז זעהען מיר גלאט דיא צוקונפט פערקליידעט און פערמאסקירט און מיר ווייסען נית וואס זיא ברייננט אונז.

אבער עס לוינט זיך נית, אין אונזער לעבען, צו פילאזאפירען וועגען דעם אונבעקאנטען.

מיר פרייט עס וואס מיר זיינען אלע דאָ פערזאמעלט צו פייער׳ן דאס נייע יאהר און זיך פרייען מיט דער פערגאנגענהייט, זיין מונטער מיט דיא האפנונגען פאר דער צוקונפט און כל־זמן מען לעבט זאל מען לעבען.

יא, כל־זמן מען לעבט זאל מען לעבען!

דער מענש לעבט בלויז איינמאל, און דער וואס ווייסט נית וויא צו מא־כען דאס לעבען זיס און אנגענעהם דער פערדיענט נית דעם ווערטה פון לעבען.

און דאס לעבען איז אזוי שעהן, אזוי הערליך און אזוי פרעכטיג!

פאראיבער איז דאס אלטע יאהר, מענשען האבען אין דיזען יאהר געזיפצט און געהאט שמערצען, מענשען וועלען נעכסטעס יאהר אויך זיפצען און האבען שמערצען, אבער וואס פאר א ווערטה האט דאס לעבען ווען עס איז אָהן א קאמפף, אָהן אן אָבהאלט אין דעם שטראם פערגעניגען?

עס איז נית נויטהיג אלעס צו זעהען דונקעל און פינסטער. עס איז פיעל בעסער צו קוקען אויף׳ן לעבען און זיך פארשטעלען דאס ליכט, דיא מונטער־קייט און דיא לעבעדיגקייט.

וואס עס איז געווען איז פאראיבער, און מיר וועלען עס קיינמאל שוין ווידער ניט האבען.

און אזוי וויא —19 קעהרט שוין מעהר קיינמאל ניט צוריק, דערפאר זאלען מיר לערנען א לעקציאן אויף פאר דער צוקונפט, פאר דעם נייעם קראפט וואס האט אונז היינט צום ערשטען מאל בעגריסט.

יעדער טאג פון דעם נייעם און קומענדען יאהר זאל פאר אונז זיין א פרייד פון לעבען. מיר זאלען זיך בעמיהען איהם צו מאכען פאר אונז און פאר אונזערע פריינד א גליקס־טאג.

וואס מאכען מיר מיט אונזערע זארגען און ערגעניסע? עס איז ניט מעהר וויא אן אומזיסטיגער צייט־פערלוסט, און מיר מאכען זיך דערמיט ניט בעסער.

דאס לעבען איז שעהן; עס בליהען בלומען, עס זינגען פייגעל איף גרין־געקרוינטע צווייגען; דער הימעל איז בלוי, און ביי נאכט שמייכעלט די לבנה און דיא הימלישע בריליאַנטען פינקלען.

דיא וויינגערטנער מאכען אונז וויין וואס פיללט אָן אונזערע אדערן מיט פרישען לעבענס־פייער. דאס הארץ קלאפט מונטערער, גליקליכער און יעדער נערוו אין אונז שרייט: מענש, ליעב!

מיינע דאמען און הערען!

איך ווינש אייך אלעמען גליק צום נייעם יאהר. זאלען דיא נעכסטע צוועלף מאנט פיר אייך זיין איין רייהע פון גליקליכע טעג; זאל קיינער פון אונז ניט אויספעהלען; זאלען דיא קעשענעס שווערער ווערען און דיא הערצער גרינגער; זאל מונטערקייט און געלעכטער זיך פערגרעסערען און פערשטארקערען, און—ווען מיר וועלען זיך ווידער פערזאמלען נעכסטעס יאהר זיך צו ווינשען גליק צום נייעם יאהר, זאלען מיר בענויטהיגען דאמאלס נאך מעהר ברכות, נאך מעהר גליק־ווינשע פאר דיא צוגעקומענע מיטגליעדער פון אונזער פריינד און פריינדינען.

צום וואָהל זיין! לאמיר אלע טרינקען צום וואהל זיין פון אונזער גאסט, נייע יאהר, און זיך ווינשען נאך פיעלע, פיעלע וויימערע גליקליכע יאהרען.

דער 4־טער דזשולאי.

פון ג. זעליקאוויץ.

היינט איז דער געבורט'ס־טאג פון די פאראייניגטע שטאאטען און היינט פייערען 85 מילליאן מענשען דעם גרעסטען יום טוב פון אמעריקא—דער געבורט'ס־טאג פון דיא פעראייניגטע שטאאטען! פון מ ע י ן ביז ק א ל י פ א ר נ י ע בעגריעסט דער אמעריקאנער דיעזען טאג דיא זונן מיט פרייד, ווייל דעם 4טען דזשולאי 1776 איז אמעריקא בעפרייט געווארען פון ענגלישען יאך, און דער אונשטערבליכער דזשארדזש וואשינגטאן האט געגרינדעט דיא גרעסטע רעפובליק דער וועלט!

דער 4טער דזשילאי, וואס דער אמעריקאנער פייערט היינט מיט פאראד, מיט פייער־ווערק, מיט ליעבע און געזאנג—דאס איז דער שעהנסטער טאג וויא אויך דער טרויעריגסטער אין דער אמעריקאנישער היסטאריע—דער תשעה־באב און דער שבת־נחמו פון דער אמעריקאנער נאציאן! דען דיעזען טאג זיינען צובראכען געווארען די קייטען מיט יועלכע ענגלאנד האט געהאט געשמידט דיא נייע וועלט. אבער ליידער האט אמעריקא צו טהייער בעצאהלט פאר דיעזע פרייהייט, ווייל די ענגלישע געוועהר האבען דאן פערשפעפערט טויזענדע אמעריקאנער העלדען אין א טייך בלוט!

נור, וויא דיא מעשה איז, דיא שטראהלען זיינען שטארקער פאר דיא שווארצע וואלקענס, און פון יענער בלוטיגער שלאכטפעלד איז דאך ארויסגעוואקסען דיא גרעסטע רעפובליק דער וועלט! וואשינגטאן האט געגעבען א געשריי יהי אור, און עס איז געווארען א ריעזען רעפובליק, וואס האט געגעבען א טרייסעל אלע קרוינען פון דיא אלטע וועלט!

אין דעם גערויש פון דיא פייער קרעקערס, וואס מיר הערען היינט, און דיא בלויע שטראמען פלאמען וואס דיא פייער קרעקערס וועלען מאכען היינטע אבענד, אין דיא מאיעסטעטישע שטראמען גלאנץ, וואס וועלען היינט שפאלטען דיא וואלקענס, און אין דיא פאטריאטישע מוזיק, וואס פערטויבט

היינט די פעראייניגטע שטאַאטען—אין דיעזע אונשולדיגע פערגעניגען שיינען אַרוים דיא געזיכטער פון יענע שעהנע העלדען, וואָס האָבען דאַן ריזיקירט זייער לעבען צוליעב זייער לאַנד און זייא זיינע נאָכגעגאַנגען דעם קול פון טרומפעט ביז'ן קבר.

מיינע פריינדע! איך בין אימער אוים פרינציפ געגען מלחמות, געגען שפיכת דם—מיר קענען אָבער ניט אָבלייקענען, אַז וויא שרעקליך דיא שלאַכטפעלד איז, האט זיא דאך עפּעס מעלות. ווייל נאר אויפ ן שלאכטפעלט זעהט זיך אַרוים דעם מענשען'ס העלדענטהאַט, זיין מוטה, זיין כאַראַקטער און אַנדערע גרויסע מידות וואָס דער מענש קען ניר אַרויסווייזען דאַן, ווען ער איז זיך מוסר נפש פאַר'ן כלל. דער סאָלדאַט וואָס פאַלט אונטערן שיוערד אַ קרבן פאַר פרייהייט האָט אָבגעטהאָן זיין היילינגע פליכט און טהוט עס אויך נאָך'ן טוידט, דען האָטש דיא לאָמפע פון זיין לעבען איז אויסגעגאַנגען לאָזט ער דאָך איבער געגוג ליכט צו בעלייכטען דיא מענשהייט ווי אַזוי איינער דאַרף זיך אַ מאָלל מוסר נפש זיין פאַר אַלעמען. יהודה המכבי און זיינע ברידער דיא חשמונאים האָבען אויך איבערגעלאָזען פאַר דער וועלט אַזאַ בלוטיגע לעקציאָן, וואָס וועט בלייבען ישראל'ס שטאָלץ אין אַלע צייטען און אין אַלע דורות.

דער 4טער דזשולאַי איז ניט נור דער געבורט'ס־טאָג פון דיעזער גרויסער רעפּובליק אין דער נייער וועלט, זאָנדערן ער וועט אויך אַ מאָהל זיין דער רבנן־קדיש נאך דער קרוין אין דער אַלטער וועלט.

אבשיעדס רעדע.

פון אברהם ראזין.

קרובים, פריינדע און בעקאנטע.

איך דאנק אייך פון טיעפען הארצען וואס איהר זייט מיר געקומען זארגען „זיי געזונד". איך דאנק אייך פיעלע מאל וואס איהר זייט ערשיענען מיר צו ווייזען אייערע געזיכטער איידער איך רייז אפּ במרחקים.

גלויבט מיר, מיינע פריינד, אז מיין שיידונג פון אייך, איז מיר שווערער ווי אייער שיידונג פון מיר. פון אייך געהט נור אוועק איין פריינד און פון מיר ווערט פערשוואונדען אזויא פיעלע פריינד.

איך ליעב אייך אלע, איך עהרע אייך אלע, און אזוי וויא דיא וועלט זאגט, אז איין הארץ געגען אנדערען איז וויא א שפּיעגעל, האָף איך, אז אייערע געפיהלען צו מיר זיינען אויך דיזעלבע ווי מיינע צו אייך.

איך פאהר אוועק איך פערלאז אייך, ניט ווייל איך וויל, נאָר ווייל איך מוז. דער מענש האט נאך קיינמאל ניט געהאלטען זיין שיקזאל אָדער מזל אין דיא הענד. דאס שיקזאל האלט אימער דעם מענשען אין זיינע אייזערנע לאפּעס, און קיין מענש איז שטארק גענוג זיך פון דארט ארויסצורייסען.

דאס שיקזאל, מיט א שארפען מעססער, שניידט יעצט איבער דעם בינד וואס האט אונז פעראייניגט אזויא לאנג.

פיעלע, פיעלע יאהרען חדשים, טעג און שטונדען האבען מיר צוזאמען פערבראכט, ביי שמחות האבען מיר זיך איננאיינעם געפרייט, און ביי אבילות, האבען מיר זיך צוזאמען געטרייסט.

איהר אלע בלייבט דא, צווישען זיך, און בלויז איינער וועט אייך איספעהלען; איך ווידער, געה אוועק אין דער פרעמד, וואו איך קען ניט קיינעם און קיינער קען מיר ניט. איך וועלל מוזען ארבייטען צוא קויפען און מיר פערשאפען נייע פריינד. און דאס איז אזוי שווער! עס נעהמט יאהרען לאנג אויסצוגעפינען ווער עס איז ווערטה צו זיין א פריינד און ווער עס קען זיין א־

פריינד. און די צייט פאר אַזא אַרבייט, איז שוין ביי מיר לאנג פאראיבער. איך בין מעהר ניט אַזוי יונג וויא געווען, מעהר ניט אַזוי מונטער, און דער־צו פעהלט מיר אויך דער מוטה.

דאס שיקזאל, דאס אונבארעמהערציגע שיקזאל, האט מיך פערוואנדעלט געמאכט הארטער, און נור מיינע אַלטע יוגענד פריינד האבען מיך געקענט פערשטעהן און פערצייהען ווען איך האב בעגאנגען נארישקייטען. ווען דאס קענען טהון נייע חברים, נייע פריינד? איך צווייפעל דאריבער.

דערפאר מיינע ליעבע גוטע פריינד, פערלאז איך אַייך — אָבער בלויז נור אַייערע מאטריעלע קערפערס, וועהרענד איהר אַלע, וועט אימער און אייביג לעבען טיעף אין מיין הארצען.

ווען דער שטורעם פון שיקזאל וועט מיך שליידערן אונבארעמהערציג אויף דיא ווילדע כוואליעס פון לעבענס ים, וועט פאר מיר ערשיינען דאס געזיכט פון איין פריינד, דער שמייכעל פון אַ צייטען און אין מיינע אויגען וועלען קלינגען דיא מילדע ווערטער פון א דרי־ען, און דיעזע וועלען מיר טרייסטען.

זייט געזונד, פריינדע און בעקאנטע.

דיא טרעהרען וואס פליעסען יעצט פון מיינע אויגען, זיינען טרעהרען פון גליק און פרייד, זיי וועלען מיך אימער דערמאהנען, אַז איך האב מיר געקענט קייפען אַזעלכע גוטע און עדעלע פריינד און האלטען זייער פריינד־שאפט אויף אייביג.

ליידער האב איך, אין מיין אַיילענעש, אין ניט איבערלעגטקייט. אַמאָל געגען איינעם בעגאנגען אַ פעהלער, געזאגט וואס מען דארף ניט, בעט איך יעצט אום פערצייהונג.

איך וויל האבען פון אַייך א „זיי געזונד" וואס קומט פון טיעפען און אויפריכטיגען הארצען.

און איך ווינש אַייך! זייט אַללע געזונד און גליקלאך, און געדענקט אויף אימער אַייער בעסטען פריינד"!

בײן אבשײד נעמען פון א פרײנד וואס פאהרט נאך יוראפּ.

מיט אײן אנטווארט פון פרײנד.

פון ליטווישען פילאָזאף.

מײנע דאמען און העררען!

ווען מיר געהען יעצט טרינקען צום וואהלזײן פון אונזער פרײנד פאר זײן אבּרײזע נאך אײראפּא, איז אונזער ערשטע פפליכט, פרײנדע, איהם צו װינשען אן אנגענעהמע רײזע צווישען הימעל און וואסער, א פרעהליכען אויפענטהאלט פון יענער זײט ים און א גליקליכע צוריק רײזע.

מיר קענען ניט זאגען צו אונזער פרײנד, „אויף װידערזעהן" אהן א גע־פיהל פון בּײנקען, אבּער מיר וועלען זיך טרײסטען דיא גאנצע צײט וואס ער וועט ניט זײן צווישען אונז אַז ער פערבּרײנגט װײניגסטענס גאנץ גוט אין דיא גרויסע שטעדט וואס ער וועט בּעזוכען, װײל מיר װײסען אז אונזער פרײנד פאהרט ניט אבּריכטען „חצות" אין פּאריז אדער „אבּריכטען גלות" אין לאנדאן. ער פאָהרט זעהן דיא וועלט און ער וועט צוריק קומען צווישען אונז מיט אַ גאנצען בּאַגאַזש ערפאהרונג װעגען אלעם וואס ער האט געזעהן אַרום איהם אין דיא פערשיעדענע לענדער. ער װיעט אונז ווארשײנליך אויך בּרײנגען א גערים פון זײן געבּורטס שטאדט אײבּ ער וועט ריזיקירען דיא גרענעץ מיט אן אמעריקאנער פּאס און מיט אַ פינף־און־צוואנציגער לא יחרץ־געלד . . .

איך צווײפעל ניט אַז אונזער פרײנד וועט צוריק קוממען מיט דיא זעלבּע ליעבּע און אכטונג צו דער לאנד וואו ער וואהנט, און קאלומבּוס וועט ניט פערלירען זײן ווערטה אין דער פרעמד. ער וועט צוריק קוממען וויא ער פאהרט אוועק אן אמעריקאנער פאטריאָט, און דער זעלבּער װארימער איד וויא מיר קענען איהם דא צווישען אונז.

און איהר, טהײערער פרײנד, מיר װײסען גאנץ גוט אז איהר וועט ניט אין עלענד איפ׳ן וועג, מיט אײער צדה־לדרך אין געלד וואס איהר נעהמט

מיט, און וואו איהר וועט זיך קעהרען וועט איהר געוויס געפינען פריינדע. אָבער—מיר פערזיכערען אייך אז איהר וועט דארט אין קיין פלאטץ ניט געפינען זאלכע הייסע פריינדע וויא מיר אלע וועמען איהר לאזט איבער, און לאמיר טאקע בעגיסען דיא פריינדשאפט מיט א „לך־לך־לחיים" אויף ווידערזעהן פריינד, האט אן אנגענעהמע רייזע אויפ'ן ים, א פרעהליכע צייט אויף דער יבשה און א גליקליכע צוריק־רייזע צו אייערע פריינדע ווע בע ביינ־קען נאָך אייך.

ענטפער צו זיינע פריינדע

איך דאנק אייך, מיין טהייערער פריינד פיר אייערע גוטע ווינשע, און דאס זעלבע דאנק איך אייך אללעמען וועלכע זייט געקומען מיר ארויסלאזען. איך קען אייך פערזיכערן אז איך וועל דיינקען פון אייך דיא גאנצע צייט וואס דער גרויסער ים וועט זיין א מחיצה צווישען מיר און אייך. דער גרויסער אטלאנטישער ים איז היינטיגע צייטען ניט מעהר וויא א פעררי, דען מיט דער הילף פון טעלעגראפישען קייבעל קענען זיך אנריהרען דיא ליפען פוןביידע האלבע וועלטען, און אמעריקא מיט אייראפא זיינען אין שטאנד צו פלוידערן פונקט וויא ניו יארק מיט בראנזווילל. וויא באָסטאָן מיט טשעלסי, וויא פילאדעלפיא מיט איהר נייע „ירושלים"! יא, פריינדע קענען היינט זיך צוזאמען ריידען אפילו ווען זיי זיינען טויזענדע מייל ווייט. „טאק איז טשיפ" זאגען מיר—ריידען איז ביללינ—אבער ריידען דורכ'ן קייבעל איז נאך פארלויפיג ניט אזוי ביל'יג, און אויך דורכ'ן טעלעגראף אהן דראָט קען מען זיך נאך ניט אויסטענה'ן פיר ביללינ — אבער דאס אליין וואס מען קען זיך צוזאמען ריידען אזוי גיך פון איין עק וועלט ביז אנדערן. דאס מאכט מיין רייזע לייכטער, ווייל איך וועל זיך פיהלען דארט אז איך בין אייער שכן פונקט וויא יעצט.

אייראפא איז א שעהנע שטיקעל ריעל־עסטייט אהן א צווייפעל, און פאריז, לאנדאן, וויען, בערלין האבען שעהנע „פארסעל'ס" און „קארנערס, אבער איך ווייס אז מיין הארץ וועט מיר אימטער ציהען צו אייך, און איך טרינק צו אייער וואהלזיין. מיר זאללען זיך ווייעדער זעהן אין פריידען ווען איך וועל צוריק קוממען, קיינער פון אייך זאל ניט פעהלען, איהר זאלט אלע לעבען אין נחת און לאמיר טרינקען לחיים.

צוריק פון אייראפא ברוך־הבא רעדע צו א פריינד (מיט אן ענטפער).

פון וחלקלקות.

איך געדיינק שוין ניט וועלכער פילאזאף עס האט אמאל געזאגט אז דעם מענשענ'ס לעבען איז נור א קאפיטל פון לויטער פערצווייפלונג. דיע־זער פילאזאף וואלט געוויס ניט ארויסגעזאגט אזא „חאמכע״ ווען ער וואלט יעצט געווען מיט אונז און געזעהן מיט וואס פיר א פרעהליכע בעגייסטע־רונג מיר עמפפאנגען אונזער פריינד לכבוד זיין צוריק קומען פון אייראפא.

יא פריינד. איך רייד יעטצט אין נאמען פון אלע וועלכע זיינען היער געקומען אייך בעגריסען און איך קען אייך פערזיכערן אז קיין מעהר הערצליכען „ברוך הבא״ האב איך נאך אין מיין לעבען ניט ביינעוואהנט. איהר האט אייך געוויס גאנץ גוט אמוזירט, ווייל איהר זייט ניט פון יענע זויערע נשמות וועלכע מאכען א רייזע פון דן ביז באר־שבע און האלטען אין זאגען אויף אלעס „מישטיינס געזאגט״ איהר זייט ניט פון דיעזע זארט נפשות וועלכע ווערען פון קיין זאך ניט נתפעל, דען איהר האט געוויס אין אייראפא בעוואונדערט אללעס וואס איז נור ווערטה בעוואונדערט צו ווערען, איהר האט געוויס אייך בעקאנטשאפט געמאכט מיט דיא וואונדער גאטטעס אויפ'ן ים, וואס דער משורר זאגט יורדי הים באניות עשו מלכה במים רבים המה ראו מעשי ד׳, און איהר האט מיטגענומען פון אייער רייזע גענוג וויכטיגע לעקציאנען אין לעבען. אבער מיר זעהען אויף אייער געזיכט אז נאך אלעמען פרעהט איהר זיך וואס איהר זייט צוריק א היים, צוריק מיט אייער פאמיליע, צוריק מיט אייערע פריינדע וועלכע ווינשען אייך א הערצ־ליכען ברוך־הבא.

ענטפער פון גאסט

פריינדע. מיין הארץ קלאפט פאר פרייד צו זעהן אייערע פריינדליכע געזיכטער און צו הערן אייער הערצליכע בעגריסונג: איך זעה אויף אייך אללעמען אז דיא רעדע פון אונזער פריינד דריקט אויס דיא געפיהלען פון אייך אללעמען.

זייט איך האב אייך פערלאזען, בין איך געזעסען ביי פיעלע פריינד־ליכע טישען, אבער יעטצט ווען איך בין מיט אייך, יעטצט פיהל איך אז איך בין א היים. „סדנא דארעא חד הוא״ זאגט דיא גמרא — דיא גאנצע וועלט האט איין פנים — און דיא לאטיינער זאגען Ubi bene ubi patria „דארט וואו עס איז גוט דארט איז דיא היים״ אבער איך פיהל נור „א היים״ דארט וואו איך האב מיינע פריינדע, און דא צווישען אייך איז מיין היים.

איך דאנק אייך פון גאנצען הארצען פאר אייער פרעכטיגען ברוך־הבא וואס וועט אימטער בלייבען אויסגעקריצט אין מיין זעעלע מיט פרייד און דאנקבארקייט.

פריעדען און איינינקייט.

א רעדע אין א נייעם פעראיין פון לאנדסלייט.

געהאלטען פון א לאנדסמאן, וועלכער איז געלאדען געווארען צוא עפענען דעם ערשטען מיטינג.

פון ה. מאלאבאווסקי

ווערטהע ברידער און לאנדסלייט!

דעם פערגניגען וואס איך האב יעצט דא, האב איך שוין נים געהאט פון דער צייט, וואס איך בין אוועק פון מיין שטעדטעל אין רוסלאנד.

איך געפין זיך צווישען איינענע!

איך זעה פאר זיך פערשיעדענע געזיכטער אין דיעזען האלל, קענען קען איך דא קיינעם ניט, מיט דער אויסנאהמע פון דיא גרינדער פון דיעזען נאבעלען פעראיין און נאך א פאר לאנדסלייטע, ווייטער זיינען מיר אלע פרעמד, דאך פיהל איך אז איך געפין זיך צווישען אייגענע; דאס אליין אז איך ווייס, אז יעדער איינער וואס געפינט זיך יעצט דא איז מייער א לאדסמאן, פון מיין שטעדטעל פון וואנען איך קום, וואו איך האב בעקומען מיין ערציהונג, וואו יעדער ווינקעלע און יעדער שטיינדעלע איז מיר אזוי בעליעבט, דאס אליין ערוועקט אין מיר מיינע געפיהלען און מיינע עראינונגען פון מיין יוגענד.

ברידער און גרינדער פון דיזען פעראיין! איהר האט געטהאן א גרויסע און א נאבעלע זאך דאמיט, וואס איהר האט פע איינינט אלע אונזערע נ. נ. לאנדסלייט, וועלכע זיינען ביז יעטצט געווען צוא זייט און צוא שפרייט איבערן שטאדט און איינער האט פון דעם צווייטען נים געוואוסט. איך רייד שוין נים פון דעם גייסטיגען פערגניגען, וואס מיר וועלען האבען בייא יעדען פערזאמלונג, ווען מיר וועלען קענען ריידען צוא זאמען וועגען א געגענשטאנד וואס איז בעוואוסט נאר צוא אונז.

לאנדסלייט, נאר איך וויל דא אויך דערמאנען וועגען דיא מעטעריאלע נוטצען, וואס מיר וועלען האבען פון אונזער פעראיין. קיינער וויים ניט וואס זיין מארגען וועט זיין. יעצט זייגען מיר אלע, וואס געפינען זיך דא גאט צוא דאנקען, וועל פיקסט, וויא דער אמעריקאנער זאגט, אבער גאט זאל אפהיטען, חלילה אין א נויט, איז טאקע זעהר שלעכט. און נאר פאר אייגענע ברידער קען מען זיך פערטרויען און אויסגיסען דאס הארץ.

און וויפיעל צרות האט אוים צו שטעהן א גרינער ווען ער קומט אין אמעריקע? ער איז שטום און בלינד און הילפלאז וויא א קינד, און וויים נעבאך ניט וואו זיך צוקערען און ווענדען, וואס ער זאל אנהייבען צוטהאן? און אין טאשע איז פוסט און אין מאגען איז ליידיג, שרעקליך, שוידערהאפט!

אבער ער הערט אז דא אין שטאדט איז פאראן אחברה פון זיינע לאנדסלייט, ווערט ער לעבעדיג, א נייע נשמה ווערט אין איהם ארייגעבלאזען, ער קומט צום מיטינג און געפינט פאר זיך פריינדע און בעקאנטע, וועלכע ריידען צוא איהם מיט ליעבשאפט און פריינדשאפט. באלד דערצעהלט ער זייא זיין לאגע און ער געפינט גלייך דיא הילפע, דער גיט איין עצה, יענער זוכט איהם אוים ארבייט, און אז עס איז מעגליך שטיטצט מען איהם אויך מיט עטליכע דאלער און ער ווערט געהאלפען.

דאס אליין איז שוין כדאי צוא האבען אזא פעראיין.

ברידער לאנדסלייט! איך בין ניט קיין רעדנער, מיר פעהלט די מוטה דער צוא און דיא קענשאפט. מען זאל מיר געבען א מילליאן איך זאל ריידען אין ערגיץ אנדערש, וועל איך עס ניט טאהן, און דא, ועהט איהר, אז איך רייד פאר אייך אונערשראקען, איך געפין זיך דאך צווישען אייגענע, און אזוי איז לייכט פאר יעדען איינעם פון אייך זיך אוועק שטעלען און זאגען אפאר ווערטער, און דאס איז א גרויסע זאך, ברידע־! יעדער איינער האט דיא געלעגענהייט צוא ענטוויקלען זיין גייסט, רעדט מען ניט אליין הערט מען א גוט ווארט פון א צווייטען און דער ווייליע לערענט מען זיך אוים מיט אמענשען צוא ריידען,

פארוואס זאלען מיר זיך נארען? ביי אונז אין דער היים האבען מיר

ניט געהאט דיא געלעגענהייט, וואס מיר האבען דא, און מיר דארפען זיך טאקע בענוטצען מיט דיא געלעגענהייט עפעס צוא לערנען, עפעס צוא וויסען און פערשטעהן.

און יעצט פערשטעה איך, וויא גרויס איז געוועזען דיא פאטריאטיזמוס פון דניאלין, וועלכער זייענדיג אין בבל אין גלות האט ער געעפענט א פענסטערל אין זיין וואהנונג אין דעם זייט, פון ירושלים, און האט געבע־טען גאט פאר זיין לאנד.

לאמיר אלע ברידער האבען אין זינען אונזער היים, צוא שטיטצען א לאנדסמאן, א גרינער וואס קומט אהער און לאמיר ניט פערגעסען אונזערע לאנדסלייטע אין דער היים. איך האב געהערט אז אונזערע ברידער דארט־ זיינען אין איינע שרעקען און שטארבען פשוט פארהונגער. מען דארף זייא אויך אמאל שיקען אונזער הילף, אויף דעם זיינען מיר דאך אידען!

און אייך ברידער דאנק איך פאר דער עהרע, וואס איהר האט מיר איינ־ געטהיילט צוא עפענען דעם מיטינג, איך האף אז צווישען אייך וועט הערשען שלום ושלוה אזוי וויא ביי דעם יעצטיגען ערשטען פערזאמלונג. זאל אונזער פעראיין זיין א מוסטער פון טוגענד און צופרידענהייט אין דער גאנצער שטאדט, און דער צאהל פון אונזערע ברידער זאל זיך צעהלען און דיא טויזענדער און מיר זאלען אלע אין זינען האבען דעם צוועק פון אונזער פעראיין: צוא העלפען און צוא שטיצען אנדערע. דער פאר וועט אונז גאט העלפען אז אונזער מאטעריעלער וויא דער גייסטיגער צושטאנד וועט זיין וואהלהאבענד און מיר זאלען זיין גליקליך מיט אונזערע פאמי־ ליען און אונזערע מיטינגס זאלען זיין א פלאטץ פון גייסטיגע פערגניגענדע אונטערהאלטונגען.

איך דאנקע אייך פאר אייערע אויפמערקזאמקייט און לאמיר יעצט הערן בעסערע רעדנער.

א רעדע פאר א נייעם מעמבער אין א חברה

פון דר. ה. וואלפסאן

ווערטע ברידער.

איך פיהל מיך היינט זעהר גליקליך. מיט מיין אריינטרעטען אין אייער חברה, האב איך מיט א מאל בעקומען אזוי פיעל ברידער אהן עין הרע, ברידער ניט פון איין טאטען און ניט פון איין מאמען אפילו, אבער ברידער פון איין חברה, פון איין פאלק און פון איין גלויבען.

יא, איהר זייט מיר אלע, וואס געפינען זיך דא, ברידער, איך וואלט אייך יעדען איינעם ארום גענומען און געקושט, איך פיעל, אז איך בין יעצט פעראייניגט מיט אייך, מיר האבען איין געגענשטאנד, צו וועלכען מיר אינטערעסירען זיך אלע גלייך, דאס איז צו דעם וואהל אין בעסטען פון אונזער פעראיין, און איך בין שטאלץ דערמיט, איך מעג געשטעהן, אז איך שטאלציר דערמיט, וואס איהר האט מיך אריינגענומען אין אייער מיטטע, איך וויים, אז דיעזע חברה איז ניט גלייך צו אלע חברות, אלע חברות נעמען אריין מעמבערס אהנע זיך נאך צופרעגען, ווער זיי זיינען און וואס זיי זיינען, אבער דיזע חברה איז זעהר פארזיכטיג ביים אריינעמען א נייעם מיטגליעד, וויא איך האב דא בעמערקט אין מיין ערשטען בעזוך אין דיעזען מיטינג, אונזער חברה, וויל האבען אזעלכע מעמבערס, וועלכע זאלען זיך פאסען איינע צו דיא אנדערע, מעמבערס, וואס האבען א נאמען אין שטאדט, אלס אנשטאנדיגע, ארענטליכע רוהיגע אונד ענטע־

ליגענטע מענשען, יא, איך שטאלציר, וואס איך בין געווארען א מעמבער אין אייער חברה.

דען וואס איז דער צוועק פון א חברה, אויב נית צו שאפען גייסטליכען פערגעניגען? יעדער איינער פון אונז איז פערטאן דיא גאנצע וואך אין דאגת הפרנסה, אין דער פינסטערער עולם הזה, וואס איז פול מיט זארג און קאפדרעהעניש, איז נית א פערגעניגען, ווען איינער חאפט זיך ארוים פון דעם גיהנם פון ביזנעס אין דעם גן־עדן פון גייסטליכע אונטער־נעהמונג? און א חברה, לאדזש אדער פעראיין, אדער וואס פאר א נאמען דאס טראגט אויף זיך, א חברה, וועלכע פעראייניגט מענשען פון פערשיע־דענע בעשעפטיגונג אין איין אלגעמיינע אינטערעסע, איין אינטערעסע, וואס יעדער איינער פערגעסט אויף א ווײלע דעם „זיך", און געהט אריין אין דער לאגע פון א צווייטען, פון איין ברודער אין א נויט א. ד. ג. איז ווירקליך א קוואל פון גייסטיגען פערגעניגען.

איך בין דא נאך פרעמד, איך דארף נאך פיעל לערנען פון אייך, און איך האף, אז איך וועל וויא א גוטער שילער זיך אנשטרענגען צו שטודירען דיא ביי־לאוס פון דיעזע חברה און איהר קאנסטיטושאן, ווייל מיך אינטערעסירען אלע איינצעלהייטען פון אונזער פעראיין, איך וועל זיין א טרייער מעמבער צו אייך, וועל אפהיטען צו בעזוכען דיא מיטינגען און וועל מיך נית ענטזאגען פון דער שווערסטער ארבייט, וועלכע וועט נאר זיין אין מיין שטאנד צו טאהן פאר אונזער חברה. מיט איין ווארט:

איך בין אייערער א ברודער, און איך האף אז איהר וועט מיט מיר צופרידען זיין.

רעדע צו א נייעם פרעזידענט פון א פעראיין.

געהאלטען פון א טיכטיגען מעמבער.

פון ב. ז.

ווערטהער פרעזידענט און ברודער!

עס פרעהט מיך זעהר, וואס סוף כל סוף האט איהר פארט אנגענומען דיא פרעזידענטשיפ פון אונזער לאדז. פיעל מאל מען האט אייך אנגעבאטען דיעזען אמט, האט איהר איהם אלץ ניט געוואלט אננעמען. שוין דריי יאהר צייט, אז דער גאנצער פעראיין פערלאנגט פון אייך, אז איהר זאלט פיהרען דעם טשער, און איהר האט אונז אימער ענטזאגט נור ווייל איהר האט פיינט דעם פוסטען כבוד, וואס מאנכע פרעזידענטען לויפען נאך איהם נאך. מיר אבער, וויסענדיג, אז עס גיבט ניט אין אונזער פעראיין א וויכטיגסטער און טיכטיגסטער ברודער פון אייך, (איך מוז עס אייך זאגען אין דיא אויגען ווייל איהר פערדינט עס, פאר אייער אונערמידליכער ארבייט, וואס איהר האט גע־לייסטעט פאר אונז, זייט איהר זייט ארייגעטראטען אין אונזער מיטטע,) האבען מיר אימער זיך געוואונשען צו עלעקטען אייך פאר פרעזידענט, און יעצט איז געקומען דיא געוואונשטע צייט.

יעצט ברויכען מיר אייך ניט לערנען דיא פפליכטען פון א פרעזידענט צו זיין לאדז. דאס ווייסט איהר בעסער פון אונז אלעמען. מיר געדיינקען נאך דיא רעדע, וואס איהר אליין האט געהאלטען צו אונזער ווערט־הען עקס פרעזידענט, ווען ער איז עלעקטעד געווארען אלס פרעזידענט אין דעם פארינען טערם. און דיעזע רעדע אייערע קענט איהר ווידער האלטען אליין פאר זיך און אינסטראקטען זיך זעלבסט, וויא זיך צו בענעהן מיט אייער אמט.

דאס איינציגע, וואס איך וועל אייך אויפמערקזאם מאכען איז דיעזעס: דיא גמרא זאגט: „אל תאמין בעצמך עם יום מותך". גלויב ניט אליין זיך ביז דיין טויט, ווייל א מענש קען זיך זיין גוט און פיין זיינע גאנצע יאהרען, און מיט אמאל געהט ער אראפ פון זיין גראדען וועג אוי

ווערט שלעכט.

מיר פערלאנגען פון אייך ניט בעסערס וויא איהר זייט געווען צו אונזער פעראיין ביז יעצט, ווען איהר וועט זיין אונזער לאדז געטריי ניט וועניגער וייא בעפאר, זיינען מיר שוין פערזיכערט אין פאראוים אויף פראגרעס און גרויסען פארשריט. איהר דארפט אבער ניט אזוי שווערער ארבייטען וויא ביז יעצט. עס זיינען דא גענוג פעהיגע און ענערגישע יונגע מענשען אין אונזער פעראיין, וועלכע קענען איבער נעמען דיא שווערע ארבייט פון אייך. זיי זיינען יונגע מענשען, זאלען זיי זיך לערנען און איינגעוואהנען. וועלען זיי זיך אויך א מאל דערדינען פאר פרעזידענטען, און איהר, אלס פרעזידענט, דארפט נאר ארויס געבען אייערע ארדערס.

איך גלויב, אז אויף אייך קוקענדיג, וועלען אלע אונזערע מיטגליעדער ארבייטען פלייסיג און ענערגיש און ברייננען אונזער פעראיין אויף דער העכסטער שטופע פון גליק.

יעצט, ווערטהער פרעזידענט! פערטרעט איהר ביי אונז דעם גרעסטען אמט. איהר האט שוין ביז יעצט ביי אונז אלע עמטע פערטראטען. איהר זייט געווען סעקרעטאר, טראסטי, טרעשזורער און וויס פרעזידענט. און יעדעס מאל האט איהר אייער אמט אנגעהאלטען ערענטליך און סטריקט, איז בייא אונז בעשלאסען געווארען צו פרעזענטירען אייך פאר דיא פערגאנגענע ארבייט, מיט א גאלדענער מעדאלע, טראגט זיא אויף אייער הארצען, איהר האט זיא כשר פערדינט, יעצט דארפט איהר פארזעטצטען אייער ארבייט אין דעם העכסטען אמט אלס פרעזידענט. און מיר האפען, אז איהר וועט פערדינען ביי אונז נאך א בעסערען פרעזענט אלס אנערקענונג פאר אייער ארבייט אלס פרעזידענט.

געדענקט זשע און האט אין זינען אז אייער פערגאנגענהייט זאל ניט פערשעמען אייער צוקונפט.

יעצט גיט אונז ארדערס און מיר וועלען טאהן.

הורא! הורא! הורא!

פון א פרעזידענט וואס איז ערוועהלט געווארען אין א פעראיין.

פון ג. זעליקאוויץ.

מיינע העררען!

אויב איהר האט קלוג געטהאן וואס איהר האט מיר אויסגעקליבען צו שטעהן אן דער שפיטצע פון אונזער טהייערן פעראיין. אָדער איהר זייט אריינגעפאלען מיט אייער מיינונג וועגען מיינע פעהיגקייט—דאס אללעס איז ניט פאר מיר צו דעבאטירען. איך קען אייך נאר פערזיכערן ערשטענס אז איך נעהם אן מיט שטאלץ דיא פעראנטווארטליכקייט וועלכע איהר האט אויף מיר ארויפגעלייגט, און צווייטענס אז איך דאנק אייך פון טיעפען הארצען פאר דיא גוטע מיינונג וואס איהר האט וועגען מיר, אייער נייער פרעזידענט, און איך וועל זיך דיא גרעסטע מיהע געבען צו ארבייטען פיר אונזער פעראיין אזוי ערנסט אז איהר זאלט ניט דארפען חרטה האבען אויף אייער גוטע מיינונג און זיך שלאגען „ועל־חטא" מיט שווארצע האַנרשוה.

עס איז ניט אין מיין נאטור צו פערשפרעכען וואס איך וועל טהאן אדער וויא איך וועל טהאן—אָבער צוויי זאכען פערשפרעך איך אייך שוין און איך וועל זיי האלטען:

1) איך וועל ארבייטען פלייסיג צו מאכען אונזער פעראיין א ציערונג אין שטאדט, א וואהרער ערפאלג.

2) איך וועל זיין אונפארטייאיש מיט אייך אללעמען.

עס קען זיין אז איך האב ניט דעם הויכען פערשטאנד וואס מיין נייע אַמט פערלאנגט פון מיר; איך האב אבער גענוג הארץ צו טהאן מיין ארבייט ערנסט מיט ליעבע, און דערפאר בין איך שוין ווערטה אייער סימפאטהיע און שטיטצע. איך האָף אז איהר וועט מיר העלפען מיט אייער ראטה, און ווען איך וועל האבען אַ טעות, זאלט איר מיר בעלייכטען איך זאל טהאן בעסער. איהר ווייסט דאך פון דעם אמעריקאנער ווערטעל To err, is human: to forgive, divine (א טעות איז מענשליך, ענטשולדיגען איז געטליך) איך ציעל אויף אייך אז איהר וועט אייך אימער האלטען ביי דיעזען געדאנק, און איהר וועט דארום אייך באנעהמען צו מיר וויא מלאָכים יעדעס מאל ווען איך וועל דארפען אנקומען צו אייער ענטשולדיגונג. אַל תדין את חברך עד שתגיע למקומו, האט מען אונז פערזאָגט—דאס הייסט: זאלסט ניט פעראורטהיילען דיין חבר ביז דוא וועסט זיטצען וויא ער אויפ'ן פרעזידענט־שטוהל, און ניט מאכען דיא זעלבע פעהלער.

איך דאנק אייך נאך אמאל פאר דיא גרויסע עהרע וואס איהר האט מיר געמאכט, און איך וועל זיך באמיהען זא ווייט איך וועל קענען צו געווינען נאך מעהר אייער צוטרויען, אייער פריינדשאפט, און העלפען אז אינזער פעראיין זאל בליהען וויא אַ בלום אין מאַי און זאל גלענצען אלס אַ מוסטער פון אידישע פעראיינען אין דער נייער וועלט.

א רעדע פון א נייעם פרעזידענט פון א פעראיין דעם ערשטען מאהל ווען ער זעצט זיך אויף'ן טשער.

פערפאסט פון בן זאב

ווערטהע ברידער, מעמבערס פון פעראיין!

איך בין ניט ווערטה דעם כבוד, וואס איהר האט מיר איינגעטהיילט ב ם עלעקטען מיך אלס פרעזידענט פון דיעזען פעראיין. אין אונזער מיטע גנ ינען זיך פיעלע עלטערע, קליגערע, פראקטישערע און געבילדעטערע פון מיר. און איך מוז אייך זאגען דעם אמת, אז איך האב ניט געוואלט אננעמען דיעזען אמט. נאר אלע ברידער האבען מיך כמעט וויא געצוואונגען דערצו, איך זאל עס אננעמען, און איך האב זיך אונטערגעגעבען צו דעם ווילען פון דער מאיאריטעט, וויא דער תלמוד דריקט זיך אויס „אין מסרבין לגדול,“ מען דארף זיך פיעל ניט לאזען בעטען צו גרעסערע פון זיך, און איך בין יעצט דער פארזיצענדער פון דיעזען פעראיין.

יא, דאס איז א גרויסער כבוד פאר מיר, און איך מוז אייך זאגען, ווארים איך בין פון דיעזען כבוד אנטלאפען, ניט ווייל איך בין אזוי א גרויסער ענו, וואס האט פיינט כבוד, נאר פשוט ווייל דיעזער כבוד מעג זיך אנרופען כבד, שווער. שווער זעהר שווער איז דעם יעניגען, וואס וויל ערפילען זיין פפליכט ארענטליך, און ניט אומזיסט, האבען זיך פיעלע ענטזאגט פון דיעזען אמט, ווייל דאס איז ווירקליך א שווערער אמט.

א פרעזידענט פון א פעראיין, איז דער קאפ פון דעם פעראיין; וויא דער פרעזידענט פון א לאנד, מוז זיך פערגעסען אן זיינע אייגענע אינטערעסען און מוז זיין איבערגעגעבען צום פאלק, וואס האט איהם ערוועהלט, זא איז אויך דער פרעזידענט פון א פעראיין, אבוואל דיא געהאלט פון דעם לעצטען איז ניט אין דער ערך קלענער פון דער געהאלט פון דעם ערשטען.

א פרעזידענט פון א פעראיין האט אן עהרען אמט, ער נעמט קיין שכירות און ער בעקומט על פי רוב ניט אפילו א דאנק פאר זיין ארבייט און צייט, וואס ער ספענדעט פאר זיין פעראיין. דאך מוז ער זיין טריי צו זיין אמט, זיין אויג דארף אימער זיין אפפען, ער דארף אלעס בעאבאכטען אלעס בעמערקען, אלעס בעטראכטען, ער דארף זעהן אז קיין אונרעכט זאל ניט געשעהן אין זיין פעראיין, ער דארף זעהן, אז עס זאהל הערשען שלום ושלוה צווישען דיא ברידער, ער דארף זעהן אז דיא צאהל פון דיא מעמבערס זאל זיך פערגרעסערן, דער פינאנס זאל זיך פערבעסערן און אין דער זעלבער צייט, דארף יעדער ברודער וואס איז אין נויט, בעקומען זיין מאראלישע און מאטעריעלע שטיטצע. דאס איז אלעס דיא ארבייט פון דעם פרעזידענט, און ווען דער פרעזידענט איז פערנאכלאסענד און ערפילט ניט זיין פפליכט ערענטליך, דאן קען קיין פראגרעס ניט זיין אין פעראיין, אלע איבעריגע בעאמטע, פיהלענדיג, אז דער קאפ איז שוואך, דאן פערלירען זיי אויך דעם מוטה, און זיי קענען זיך ניט צונויף רעדען און עס ווערען מחלקות און אינטריגעס, יעדער איינער ציהט צו זיך און ווער ליידט דער פון? דער גאנצער פעראיין.

אלזא ווערטע ברידער און מעמבערס. איך בין יעצט ערלעקטעד געווארען צו זיין אייער פרעזידענט פאר דעם נעכסטען טערם. איך וועל מיך בעמיהען צו טהון מיין פפליכט ערענטליך. איך וועל מיך אנשטריינגען צו קומען יעדען מיטינג אין פעראיין, אום דיא אינטערעסען אונזערע זאלען מיר בעקאנט זיין, מיט איין ווארט, איך האף, אז איך וועל אלעס פון מיין זייט טהון, וואס איך וועל נור קענען, אבער איהר דארפט וויסען, ליעבע ברידער, אז איך מוז אייער הילפע האבען. ערשטענס פערלאנג איך, אז יעדער איינער פון אייך זאל זיך ניט פוילען צו בעזוכען דיא מיטינגס. היינט איז אהן עין הרע דער האל געפאקט, איך ווינש מיך, אז יעדער איינער זאל ניט פעהלען אין דיא נעכסטע מיטינגס. און אייך בעאמטע, וויים פרעזידענט און טראסטיעס, בעט איך, איהר זאלט מיר העלפען אין אלע הינזיכטען. איינער אליין וועל איך גאר ניט קענען אויפטאן. איך האב נאך קיין מאל קיין טשער ניט געפיהרט, איך בין נאך אונפראקטיש, דארפט איהר אימער זעהן מיר צו פערגרינגערן מיין

שווערע ארבייט ביי יעדער געלעגענהייט, מיין מלוכה איז דאך ניט אויף עווינ, בלויז אויף זעכס מאָנאטען, און דאן וועט דאך איינער פון אייך איבער־נעמען פון מיר מיין טהראן, זאג איך אייך צו, אז איך וועל אייך אָפּדינען און אייך אויסהעלפען אין אַ שווערער געלעגענהייט.

צום שלום וועל איך אייך בעטען אלע ברידער. אז איהר זאָלט זיך פיה־לען וויא אמת׳ע ברידער, קיינער פון אייך זאל ניט ארויס טראגען קיין סודות פון אונזערע מיטינגען. ווען עס טרעפט א פאַל, אז אַ ברודער פיהלט זיך אָנגעגריפען, זאָל ער וויסען אז ניט דער פרעזידענט און ניט דיא בעאמטע זיינען אין דעם שולדיג, און דער פעראיין געוויס ניט. מיר זיינען דאך ניט מעהר וויא לעבעדיגע מענשען, אַ טעות קען יעדער איינער מאכען. אבער קיין שנאה טראגען אין הארצען אויף דעם פעראיין טאָר מען געוויס ניט. אַרויסגעהענדיג פון דעם מיטינגס האָלל, זאל יעדער איינער אַוועק מיט אַ הארץ פול מיט ליעבשאפט צו אלע ברידער.

איך נעם אן מיין אַמט און איך פיהל מיך אז איהר זייט מיינע בעלי בתים און איך בין אייער דינער איך וועל אבער היטען שטרענג דיא געזעט־צע פון אינזער קאָנסטיטושאָן און וועל קיינעם ניט ערלויבען איבערטרעטען אונזערע רו״ס. און אין אונזער פעראיין זאָלען ערשט׳ ש״ים וש״וה, פריינד־שאפט אין ברידערשאפט.

אַלזאָ צו דער אַרבייט, ווערטהע ברידער!

ביים פרעזענטירען א מעדאל צו א פרעזידענט.

פון דר. ליעבערמאן.

מר. פרעזידענט, בעאמטע און ברידער!

איך האב דיא עהרע, איך, ברודער פרעזידענט, צו איבערגייכען דיעזען מעדאל אין נאמען פון אלע מיטגליעדער פון דיעזער לאדזש.

עס איז א מעדאל פון א קליינעם געלד־ווערטה אבער פון א גרויסען עהרען־ווערטה, ווייל יעדער פון אונז וויל איך דערמיט אויסדריקען זיין פערעהרונג, אכטונג און דאנקבארקייט.

ברודער!

אונזערע אלטע חכמים האבען געזאגט, „הוי כעבדים המשמשים את הרב שלא על מנת לקבל פרס.“ זייט וויא קנעכט וואס דיענען ניט אום דערפאר צו קריעגען בעצאהלט. דאן שטעהט ווייטער „שכר מצוה—מצוה.“ דיא בעלוינונג פאר א גוטע טהאט איז דיא גוטע טהאט אליין.

יעדער איינער פון אונז ווייס, אז אייער שווערע און אונע מיעדליכע ארבייט איז ניט צום בעצאהלען. נאך מעהר, ווען איהר וואלט געוואוסט, אז אין דעם ליעגט א מאטעריעלער פערדיענסט, וואלט איהר דאס אלעס קיינמאל ניט געטהאן. דאס גאנצע פערמעגען פון אונזער לאדזש וואלט איך ניט בעליינט קיין צעהנטע טהייל פאר דיא ארבייט וואס איהר האט פאר אונז געטהאן.

אלע ווייזע אז איהר האט אייגענע און וויכטיגע געשעפטען וואס בענעטהיגען אייער גאנצע אויפמערזאמקייט. איהר האט ניט נאר איינמאל פערנאכלעסיגט אייערע וויכטיגסטע ביזנעס און געלאפען און פערבראכט צייט צום וואהל און בעסטען פון אונזער לאדזש.

איהר האט געזעהען אונזערע פינאנצען ברענגען אין ארדנונג אייער אנוועזענהייט האט צוגעצויגען ווירדיגע און פראמינענטע מיטגליעדער! איה

האט אכטונג געגעבען, אז אונזער הילפס־פאנד קאסע זאל אימער זיין פול גוט בעזארגט, כדי, חלילה אין א נויט פון א ברודער, זאל ער געהאלפען ווער ן שנעל און קיינער זאל ניט וויסען.

אייער אונערמיעדליכע ארבייט האט אונז אלעמען געמאכט פלייסיג אונז אלעמען געגעבען א בעסערען בעגריף איבער דער מאכט פון איינינ־ קייט, ברידערליכקייט און געגענזייטיגער הילף.

איהר האט אונז בעוויזען, אז די גרעסטע מידה אין מענשען, איז די מידה פון רחמנות, יושר און עהרליכקייט.

מיר אלע, אהן אן אויסנאהמע, אפילו אייערע פאליטישע געגנער, שפירען א טיעפען רעספעקט צו אייער טהעטיגקייט, יעדער פון אונז דאנקט אייך.

אבער, מען האט איסגעקליעבען זייער א שוואכען רעדנער אייך אויס־ צודריקען וואס יעדער בעזונדער פיהלט. איך האב ניט גענוג ווערטער אייך צו דערצעהלען אויף וויא וויט אלע ברידער זיינען אייך דאנקבאר.

דיא געפיהלען פון א מענשען, זיינען אבער ברייטער און טיעפער פון ווע טער. איך צווייפעל ניט, אז יעדער פון אונז טהיילט יעצט מיינע גע־ פיהלען.

אקצעפטירט, ברודער פרעזידענט, דיעזען מעדאל פון אונז, טראגט איהם נאהענט צו אייער הארצען, אום ער זאל אייך אימער עראינערן אן דער אויפריכטיגער פריינדשאפט פון אייע ע ברידער.

דיא לאדזש דאנקט אייך און האפט, אז דיא צוקונפט וועט זיין וויא דיא פערגאנגענהיים; אז איהר וועט פארטזעצען צו טהון אייער ארבייט וויא פריער, אום נאך צו פערגרעסערען און פערשטארקען דיעזע ־־ייט וואס נעטהיגט זיך אזוי אין אייער ענערגיע, מוטה, פריינדשאפט און ־רי־ דערליבקייט

פרעזענטירען א סומע געלד צו א פרעזידענט.

פון דר. פינקעל

בּרידער פּרעזידענט!

זייט איהר האט אנגענומען דאס אמט צו זיין אונזער פּרעזידענט, זיינען מיר אייך אלע געווען געהאָרכזאם. דיעזע וואס האבּען אפילו צייטענווייז גע־וואלט שפּיעלען דיא ראָלע פון געגנער, האבּען עס ניט געטהאן ווייל זייא האבּען עס צו אייער פּערזאן. מענשען ווערען אימער האבּען מיינונגס־פּער־שיעדענהייטען. מיר אלע אבּער שטימען איין, אז אייער אלגעמיינע ארבּייט, איז געווען צום וואָהל און בּעסטען פון אלע מיטגליעדער פון אונזער לאָדזש.

דערפאר פערלאנגען היינט אלע מיטגליעדער, אז איהר זאלט זיך איינ־מאל פיגען און נאָכגעבּען אונזער איינשטימיגען ווילען.

דיא לאדזש האט בּעשלאסען אייך צו בּעלוינען פאר אייער גרויסע אונערמיעדליכע ארבּייט. איך זאג בּעלוינען, און איך מיין בּלויז דעם אויסדרוק פון אלעמען׳ס דאנקבּארקייט. בּעלוינען קען מען ניט פאר אזא ארבּייט וואס איהר האט געטהאן פאר דיעזער לאדזש.

איך, אין נאמען פון אלע בּרידער, איבּערגייך אייך א סומע געלד, אן אונבּעדייטענדע אין פערגלייך מיט אייער ווערטה. עס איז א מתנה פון בּרי־דער וואס איהר דארפט אקצעפּטירען אלס א בּרודער און טהאן דערמיט וואס איהר פערשטעהט. אום אייך פאר דער גרויסער מיה און אנשטרענגונג, צו פערשאפען א ביסעל פערגעניגען.

בּרודער פּרעזידענט!

ווען איהר האט איבּערגענומען דיא לייצעס פון דער פיהרונג פון דיעזער לאָדזש, האבּען מיר אלע געוואוסט, אז דאָ הערשט א תוהו ובוהו, אן אונ־ארדנונג, וואס בּענעטהיגט א שטארקען און טיכטיגען מענשען אום צו ראַ־טעווען אונזער לאדזש פון ארעמקייט, אדער גאר פון אונטערגאנג.

וויא א מוטהיגער קאפּיטאן בּיים רודער פון זיין שיף, האט איהר זיך

איינגעשטעלט און אנגעפאנגען צו זעג לען פארוויערטס. אייך האט ניט אב־געשטעלט קיין האגעל און רעגען, קיין דונער און בליטץ, קיין ווינט און שטורם. איהר האט געזעגעלט ווייטער און אייער איינציגער ציעל איז געווען צו ברייני־גען דיא פאססאזשירען זיכער צום האפען.

איהר האט עררייכט אייער ציעל.

מיר ווייסען, אז דאס האט אייך זיכער טהייער געקאסט, אז איהר האט אוועק געגעבען אייער קאסטבארע צייט, אייער כח, מח, ענערגיע און אויסדויער און ניט געהערט ווען מאנכע האבען אייך געוואלט אבשטעלען. איהר האט געהאט איין שטרעבונג, צו שטעלען אונזער לאדזש אויף א פעסטען באָדען, אריינברענגען פרישען מוטה און נייעם לעבענס קאמפף.

ווען מיר בליקען צוריק וויא אונזער לאדזש האט אויסגעזעהן איידער איהר האט איבערגענומען דעם פרעזידענטען־שטוהל, ווען מיר בעטראכטען זיך יעצט, דאַן מוזען מיר צוגעבען, אז מיר דערקענען זיך אליין ניט.

מיר קענען אייך ניט בעצאהלען און מיר ווילען אייך ניט בעצאהלען. נאך מעהר, מיר פערלאנגען אויך ווייטער אייער גרויסע טהעטיגקייט וואס קומט פון הארצען, מיט טרייהייט און וואהרע מענשליכע ברידערליכקייט. אזעל־כע ברידער זיינען אונז זעהר נויטהיג צו פערשטארקערען אונזער פעראייניגונג מיט גרויסע פעראנטווארטליכקייט.

דיעזע סומע געלד וואס איך איבערגייך אייך, איז א שוואכער אויסדרוק פון אונזער דאנקבארקייט און הויכע אנערקענונג.

אקצעפטירט, ברודער פרעזידענט! אונזער אונבעדייטענדע מתנה און זעטצט פארט צו ארבייטען פאר דעם וואהל און בעסטען פון אונזער לאדזש.

בעלוינען לויט אייער ווערטה, דאס קען נור גאָט. פון אונז מוזט איהר אננעהמען מעהר טרוקענע דאנקבארקייט וויא הארד־קעש.

רעדע צו א יעהרליכען באלל בענעפיט פון א חברה.

פון בן זאב.

שוועסטער און ווערטהע ברידער!

אנגענעהם איז דער פריהלינג נאך דעם גרויזאמען ווינטער, זים איז דיא פרוכט, וואס קומט פון א שעהנע אונטערנעהמונג, און ליעב איז דער בענעפיט, וואס א חברה מאכט איין מאל אין יאהר.

מיר האבען זיך דא אלע אונזערע ברידער, מעמבערס פערזאמעלט אונטער איין דאך, מיר זיינען געקוממען מיט אונזערע פרויען און קינדער אין גוטע בעקאנטע זיך אביסעל גוט צו אמיזירען און האבען א גוד טיים. אונזער האלל איז געפאקט, אהן עין הרע, אזא באלל איז זעהר זעלטען צוא זעהן. עס שטראהלען די געזיכטער, עס שיינען און עס בליאסקען די רייכע קליידער און טהייערע ציערונג. און דאס זיינען אללע אינזערע פריינדע און לאנדסלייטע. דעם פערגעניגען קען קיין פרעמדער ניט פיהלען.

ווען וואלטען מיר אשטייגער, געהאט דיא געלעגענהייט צו זעהן זיך אלע איינער מיט דעם אנדערן? און דא זיינען מיר אללע צונויף געקומען אין איין פלאטץ, מען קען זיך אביסעל אויסריידען דיא הערצער, אויספרעגען ביי יעדען איינעם, וואס ער מאכט? און אין איין גאנג חאפט מען טאקע א טענצעל און מען באקומט גוטע רעפרעשמענטס. מיט איין ווארט, דער איינציגער אבענד פון יעהרליכען באלל גיט צו יעדען איינעם א שטיק געזונד.

און יעצט רעכען איך מיין פפליכט צו פערעפענטליכען פאר דאס פערזאמלונג, וואס מיר האבען אויפגעטאהן אין דיעען יאהר. מיר האבען זעהר פיעל אויפגעטאהן. מיר האבען אויסגעצאהלט אינזערע שולדען עטליכע הונדערט דאלאר, מיר האבען אויסגעהאלפען פיעלע קראנקע ברידער און מיר האבען שוין איינגעצאהלט פאר דיא קרקע און געמאכט א גדר ארום איהר, און בעסער פון אלעם, ביי אונז אין קאסע געפינט זיך יעצט ... דאללאר.

יעצט ברידער, ביי דיזען באלל האבען מיר זעהר פיין אויסגעמאכט, מיר האבען ריינעם פראפיט... א צינד געהן מיר צו א צווייטע אונטערנעהמונג, מיר ווילען מאכען א פיקניק אין מאנאט... ווינטער האבען מיר דעם יעהרליכען באלל און זומער וועללען מיר האבען דער יעהרליכען פיקניק. איך האף אז דיא אלע אנוועזענדע דא וועלען ניט פארפעלען צו קויפען טיקעטס, און מיר וועלען זיך אם ירצה השם אלע זעהן ביי דעם פיקניק.

מיר בעדאנקען די אלע וואס האבען אונז פאטראנייזט, און איבערהויפט צו די פלייסיגע ארבייטער... וועלכע האבען אלעם געבראכט אין גוטען ארדנונג.

דאנקע!

רעדע ביי א פיקניק צום בענעפיט פון א פעראיין.

מיינע דאמען און העררען.

עס זיינען דא נאר דריי געלעגענהייטען פיר א רעדנער צו האלטען אַ רעדע אונטערן בלויען הימעל:

1) ווען אַ פאליטישען האלט אַ רעדע אין צייט פון עלעקשען אויף אַ וואגען אדער אויף א באריל מיט א ברעס־בענד ארום.

2) ווען מען האלט דיא לעצטע רעדע זיך צו געזעגענען מיט אַ טויטען פריינד אויפ'ן ריינעם ארט.

3) יוען מען האלט א שטיקעלע רעדע צווישען לוסטיגע פריינדע וועלכע קומען זיך צו זאמען אויף אַ פיק־ניק צווישען בוימער און בערג, צווישען גראז און וואסער.

אַ פאָליטישע רעדע אין מיטען גאס געפעלט מיר ניט ווייל דער רעדנער האט אָפט אַ געלעגענהייט צו כאפען אן עפּיל אין נאז פון דיא געגנערשע פארטיי, היינט איז גלאט קיין מאכל ניט צו ווערן אונטערבראכען. וויעדער אַ הספד אויפ'ן בית־עולם איז געוויס ניט קיין לוסטיגע שטיקעל ארבייט. עס בלייבט נאר איבער אַ רעדע ביי אַ פיק־ניק וויא מיר האבען יעצט וואס איז ווירקליך אַ פערגניגען פאר'ן רעדנער. ער הערט דא ניט קיינע שטיממען פון געגנער, ער זעהט ארום קיינע פערוויינטע אויגען, זאנדערן פרעהליכע געזיכטער פון דאמען, מעננער און קינדער. איך פיהל זיך דארום אמת גליקליך צו האלטען אזא רעדע און אויך בעמערקען דעם צוועק פון דיעזען פיק־ניק. (דא קען דער רעדנער ערקלערען דעם צוועק פון פעראיין אדער סאסייטע פיר וועמעס בענעפיט דער פיק־ניק איז געמאכט געווארען). וויא איהר זעהט אלזא, באשטעהט אונזער היינטיגע פאָעטישע הולאַנקע ניט נאר אויף טאנצען אויפ'ן גראז, צוביסען צוטרינקען און אביסעל לאכען, נור אויך אויף וואלטהעטיגקייט און דאָס דארף אונז אלעמען אנפילען דיא האַרץ מיט פרייד און ברידערשאפט.

שרעקט אייך ניט פריינדע איך וועל ניט פערדארבען אייער פיק־ניק מיט א לאנגע רעדע, דען איך האב שוין געענדיגט, און אלעס וואס איך וויל אייך נאך בעמערקען איז אז מיר זאלען אָפט צוזאמען קומען אויף זאָלכע שמחות צו פעראייניגען דיא פּאָעזיע פון נאטור מיט ברידערשאפט פון לאנדסלייט און איך דאנק אייך וואס איהר זייט אלע געקומען היער אום צו העלפען וואקסען און בליהען אונזער פעראיין וואס האלט אונז אלעמען צוזאמען.

ביי א בענעפיט פארשטעללונג אין אידישען טהעאטער.

פון נ׳ד׳יל.

איך געה יעצט טהאן זעהר אן אונדאנקבארע זאך, ווייל איך ווייס אז עס איז דיא ערגסטע צייט פיר אַ רעדנער זיך אויסצופּעקלען מיט אַ „ספּיטש״ צווישען דיא אקטען ווען דאס פּובליקום צעהלט דיא סעקונדען און ווארט אז דער פאָרהאַנג זאל זיך ווידער עפנען צו ענדיגען דיא פּראכטפאלע דראמא וואס האט אונז געמאכט לאכען מיט אַ טרעהר און וויינען מיט א שמייכעל.

מיין רעדע איז געוויס ניט א טהייל פון דער פּראגראמע פיר וועלכע איהר האט בעצאהלט גוטע געלד צו קומען הייער. מיין רעדע ווערטהעס פּובליקום, איז אבער א נאטהווענדיגקייט, דען איך דארף אייך געוויס ניט אויפקלעהרען אז דער צוועק פון דיזע בענעפיט פארשטעלונג וואס מיר וואהנען יעצט ביי, איז ניט בלויז אייך צו אמוזירען, נור עס האט א פיעל העכערען ציעל, צוזאמען צושמעלצען פערגניגען מיט וואהלטהעטיגקייט, צדקה מיט עולם־הזה! מיר זיינען ניט געקומען אהער היינט בלויז צו טרינקען פון ברונים פון קונסט און אפּלאָדירען דיא טאלאנטפאלע ארטיסטען וועלכע אונטערהאלטען אונז אזוי פּרעכטיג מיט אידישע בילדער אין אונזער מוטער־שפּראך. דאס קענען מיר טהון יעדען אבענד אין וואך. מיר זיינען אלע געקומען שטיצען אונזער פעראיין (לאדזש אדער חברה) וואס טהוט אזוי פיעל פיר אינזערע לאנדסלייט, און לויט דעם שעהנעם עולם וואס איך זעה היינט הייער, פון דיא באקסעס ביז גאלעריע, בין איך איבערציינגט אז מיר האבען אונזער צוועק דערגרייכט מיט גלאנץ. דאס אידישע טהעאטער איז ווירקליך געווארען אַ טהייל פון אונזערע וואהלטהעטיגע אינסטיטוציאנען, דען אויף דער ביהנע פון אידישען טהעאטער איז שוין מעהר וויא איין פעראיין געהאָלפען געווארען, און דאס איז דער גרעסטער קאמפּלימענט פאר אידישע קונסט וואס זיא געהט האנד־אין־האנד מיט צדקה, דיא קרוין פון יודענטהום און דער פינדאמענט פון ציוויליזאציאן.

איך וויל אייך לייגער ניט אויפהאלטען, דען איך ווייס אז איהר ווארט מיט אונגעדולד אויף דיא פארטזעצונג פון דיא פּיעסע וואָס האט אונז אלעמען אזוי בעגייסטערט. און עס בלייבט מיר נאר איבער צו בעדאנקען אייך פיר דעם פינאנציעלען ערפאלג און דיא ווערטהע אקטיאָרען פיר דעם ארטיסטישען ערפאלג — איך דאנק אייך.

צו שטיטצען א קראנקען מיטגליעד.

פון רעוו. פיינבערג.

מיינע ברידער!

אונזערער א ברודער אין נויט ווענדעט זיך צו אונז נאך הילף. דאס הייסט, ער אליין, פערזענליך, האט נאך פון אונז גאר ניט פערלאנגט, נאר זיין טרויעריגע לאגע אפעלירט צו אונז.

יעדע לאדזש, יעדער פעראיין, האט זיינע רולס און רעגוליישאנס אום צו העלפען א ברודער ווען ער איז קראנק אדער גלאט אזוי אין נויט. דאס האבען מיר, פערהעלטניסמעסיג ביז יעצט אויך געטהאן, און עס הייסט רוטינע, אדער אלטעגליכע ארבייט.

אונז קומט דערפאר ניט קיין קניפ אין בעקעל; מיר האבען בלויז גע־טהאן אונזער געצוואונגענע פליכט.

דא איז אבער א גאנץ אנדערער צושטאנד וואס פאדערט מעהר וויא אונזער געוויינליכע פליכט. א ברודער ליעגט צו בעט, ער איז קראנק, הילפלאז און ער בענעטהיגט מעהר וויא געוועהנליך.

מענשליכע הערצער זיינען געוואהנט זיך ניט צו ריהרען פון פלאטץ, ניט ווייבער ווערען, ביז מען שמעלט פאר זיי פאר דיא גאנצע דראמא מיט איהרע שרעקליכקייטען.

אלזא, מיינע ברידער, ווען דאס איז נויטהווענדיג, וועל איך עס טהון. א ברודער אונזערער ליעגט צו בעט, זיט וואכען. אין דער גוטער לאגע, איז ער אויך ניט געוועזן איבריג רייך, דאך, כל זמן ער האט געקענט ארומגעהען אויף זיינע פיס, האט ער בעזארגט זיין פאמיליע.

וויא איהר אלע קענט איהם, איז ער ניט קיין שנארער און איז תמיד געוועזן א מסופק במועט, ער האט זיך צופריעדען געשטעלט מיט א ביסעל. יעצט וואהנט דער דלות אין יעדען ווינקעלע, מעדיצינישע רעטונגען פון איין זייט, און ברויט, טרוקען ברויט פאר ווייב און קינדער פון דער צווייטער זייט.

ברידער! דיא קליינע עופ׳עלעך פון אונזערען א ברידער געהען ארום בלאס, הונגעריג און מיט פערשמאכטע ליפע׳לעך. דיא מאמע, וואס מוז זיין אי א נוירם פאר דעם קראנקען, אי א בעל־הבית׳טע אין שטוב, קען נים בעזארגען דיא קינדער.

זאלען מיר לאזען דיזע עופעלעך הונגערען? זאלען מיר לאזען אונזערע א שוועסטער צוקיקען אזא עלענד און נים אויסווישען איהרע טרערען? זאלען מיר ערלויבען אונזערען א ברודער אונטערצוגעהען אין זיין עלענד?

דער וואס זעהט יענעם ליידען און העלפט איהם נים, איז א מתחייב בנפשו, איז פעראנטווארטליך פאר זיין לעבען.

איך וויים, פיעלע פון אייך וועלען זאגען, וואס קענען מיר טהון מעהר וויא דיא רולס און רעגולייש׳אנס פון דער לאדזש ערלויבען. דאס איז גאנץ ריכטיג. אבער עס איז בלויז אין געוויעהנליכע פעללע, אין אויסער געוועהנליכע פעללע מוז מען האנדלען אייסער געוועהליך.

דער צוועק פון אונזער פעראייניגונג איז, צו העלפען, שטיטצען און ראטעווען דעם וואס בענעטהיגט זיך אין אונזער הילף.

כל־זמן מיר זיינען געזונד, כל־זמן אונזערע פרויען און קינדער ליידען חלילה נים פון קיין מאנגעל אין ברויט, טא־ען מיר נ׳ט ערלויבען דיא פרייא און קינדער פון אונזערן א קראנקען ברודער זאלען ליידען מאנגעל אין נויט.

און דער קראנקער ברודער אליין זאל געהאלפען ווערען אויף אזוי וויים, אז ער זאל זיך קענען ערהאלען פון זיין קראנקהייט און ער זאל ווידער זיין א מאן צו זיין פרוי און א טאטע צו זיינע קינדער.

יא. איך וויים דאס דארף קאסטען געלד. אונזער רעליעף פאנד קען אזוי פיעל נים געבען, נו, און וואו זיינען מיר? ווער איז דער יעניגער וואס קען זיך ענטזאגען אריין צו לעגען דיא האנד אין פאקעט און געבען פאר אזא עדעלען און ערהאבענעם צוועק.

ברידער! איך האב אייך פארגעשטעלט דיא גאנצע טרויעריגע לאגע. איך וויל עס זאל נים פערשיעבען ווערען אויף א צווייטען מאל. מיר זיינען בכח צו בעהיטען א פרוי פון אלמנה׳שאפט און קליינע קינדער פון תומה׳שאפט.

ווער קען זיך ענטזאגען פון אזא גרויסער מציה, פון פיקוח נפש, ברידער, נים, און גאט וועט אייך געבען כפל כפלים!

צו שטיצען א פרעמדען קראנקען מענשען.

פון ר. פרידמאן.

בּרידער!

אין קום צו אייך היינט אבענד פערלאנגען איהר זאלט העלפען א־ קראנקען מענשען. ער איז ניט אייער געזעצליכער לאדזשען־ברודער. ער איז אבער אייער ברידער, א מיטגליעד פון דעם גרויסען ארדען וואס רופט זיך „ישראל", אויף וועלכען עס איז געזאגט געווארען „כל ישראל אחיהם".

פאר דיעזען ברודער פון ארדען „ישראל", פאר דיעזען אידען וואס איז אייער ברודער אין גלויבען, אפעליר איך היינט.

מען בעהויפּטעט, אז א לאדזש אדער חברה דארף נאר העלפען איהרע מיטגליעדער. ווארום? וויל עניי עירך קודמים לעניים אחרים, וויל אייגענע ארעמע לייט זיינען נעהנטער ווי פרעמדע

דאנקען גאט אבער, וואס מיר האבען גראדע יעצט ניט קיין אייגענע ארעמע לייט, און ווען מיר זאלען זיי האבען, וואלט געווען פאר זיי גענוג און עס זאל נאך איבער בלייבען פאר אנדערע.

דער קראנקער, שוואכער און הילפלאזער אידישער ברידער, פאר וועמען איך אפעליר צו אייך, האט ניט געהאט דאס גליק צו ווערען אונזערער א־ פארמעלער ברודער. ער בעלאנגט צו קיין לאדזש, פעראיין אדער חברה,

איז דאס עפּעס א בעוויז אז מיר דארפען איהם בעשטראפען פאר זיין אינגליק? דאס צייגט, אז מיר מוזען איהם נאך מעהר בעדויערען, נאך מעהר מיטלייד.

יעצט אלזא וועל איך אייך פארשטעלען די לאגע.

א איד, אן עהרליכער און אנשטענדיגער מענש, וואס האט זיך אימער שווער און ביטער געפּלאגט מיט זיין שיקזאל. איז קראנק געווארען. עס

פעהלט איהם דער דאקטאר, די מעדיצין און אפילו אביסעל זופע אום איהם צו דערקוויקען.

אין מיטען פון דיעזער שוידערהאפטע לאגע, ציטערט ער, טאמער ווארפט מען איהם מיט זיין פרויא און קינדער איף דער גאס. דיא פרוי און קינדער האבען איינפאך ניט פון וואנען צו לעבען, פון וואנען צו עקזיסטירען.

אט דיעזע לאגע פון א מיט־מענשען, פון א אידען, פון א פאטער, אפעלירט צו אונז.

האבען מיר א רעכט צו שוויינען? דארפען מיר ניט אנווענדען אללעס מעגליכע און איהם העלפען?

דער אונגליקליכער ווענדעט זיך צוא אונז און פערלאזט זיך אויף דער בעקאנטשאפט פון מאנכע פון אונזערע ברידער: ער פערלאזט זיך אויף דעם אלגעמיינען פערבאנד וואס קניפט צוזאמען אללע מענשען; ער פערזיכערט זיך דארויף, וויל מיר זיינען אידען און מיר טראגען דעם היסטארישען נאמען פון „רחמנים בני רחמנים“.

גוטעס טהון האט ניט קיין גרענעץ און קיין פאטערלאנד. ווען איינער ליידעט, מעג ער זיין א ווילד פרעמדער, האט ער א רעכט צו אונזער מיט־לייד, צו אונזער ערבארימען.

אונזער פעראייניגונג האט דעם ציעל צו זיין מיטליידיג, גוט, עדעל און בארעמהערציג צו יערען איינעם.

„כל הפורש יד נותנין לו“, ווער עס שטרעקט אויס די האנד, גיט מען איהם, זאגען אונזערע חכמים.

ברידער!

האבענדיג געלד אין אונזער רעליעף פאנד, דארפען מיר, נאטירליך, ניט געהן זוכען קיין עלענד. נאר ווען אזא געלעגענהייט מאכט זיך אונז, דאן דארפען מיר ניט פערגעסען אן דאס אייביג מענשליכע, און מיר מוזען העלפען שנעל, איידער עס ווערט צו שפעט.

צו שטיצען א שווינדזיכטיגען

פון אברהם ליפסקי.

מיינע ברידער!

איך קום צו אייך היינט מיט א מערקווירדיגען פערלאנג. איך וויל אייך אויפפאָדערען איהר זאלט העלפען איינעם וואס איז ניט אין אונזער מיטע, וואס איז קיין מיטגליעד פון אונזער פעראיין.

איז דאס גערעכט?

מיינע ברידער? ווען יעמאנדען ליעגט דער חלף אויף'ן האלז און מען לויפט איהם ראטעווען, פרעגט מען ניט וועמען מען צוטרעט ביי א דיעזען לויפען.

אן אינגליקליכער, עלענדער און פערלאזענער מענש זעהט ווי א דער טויט ברייטעט אויס זיינע סקעלעטען הענד; ער ווייסט, אז עס איז דאָ א מיטעל איהם צו ראטעווען, אבער ער בעזיטצט ניט דאס מיטעל. ער אליין, איז הילפלאז. מיר קענען העלפען דעם אונגליקליכען. מיר קענען ראטעווען איין עלענדען פון טויט. זאלען מיר עס ניט טהאן?

איך וועל מיך דייטליכער ערקלעהרען.

א מאן מיט דעם נאמען... בעקאנט צו איינינע ברידער פון אונזער פעראיין, איז נוטה למות. ער איז אריינגעפאלען אין די א הענד פון דעם אכזר, שווינדזוכט, קאָנסאמפשאן, און זיין לעבען ווערט אויסגעדריקט פון מינוט צו מינוט, זיינע יונגען אויפגעפרעסען און דיא ענדע דערנעהענטערט זיך.

מיר אלע דארפען שטארבען. אבער צו זעהען דעם טויט פאר דיא אויגען איז ערגער און טרויעריגער פון אלעס.

און דיא אורזאכע פון זיינע ליידען ליעגט ניט אין זיינע פערברעכענס, חלילה. זיין ארט זינד בעשטעהט אין דעם וואס ער האט געמוזט ארבייטען אין א פערשטיקטע פאבריק, ניט עסען צו דער צייט, און ווען ער האט געגעסען, איז דאס ניט געווען נאהרהאפט.

דיא פערשטיקטע לופט, ניט נאהרהאפטע שפייזען, זאָרג פון היינט אויף מארגען, קיין גוטע וואהנונג און בעשטענדיגע שווערע האָרעוואניע, דאס אַלעס האט געהאלפען דיא שווינדזוכטס־באצילען זיך איינצופרעסען טיעפער אין זיינע לונגען און דער מלאך־המות קלאפט אין זיינע פלייצעס און זאָגט: קום!

אויף דיא בערג, פון קאלאראדא בלאזט אבער אַ טרוקענע, געזונדטע און אַנגענעהמע לופט, וועלכע דרינגט איין אין דיא לונגען פון דעם שווינד־זיכטיגען, טויטעט דיא באצילען און פערטרייבט דעם שרעקליכען מלאך־המות.

דאָרט, אויף דיא בערג, זעהט מען דאס שעהנע לעבען צוריק קעהרען, מען ערבליקט פאר זיך דיא פרעכטיגע וועלט פול מיט האפנונגען און מען בליקט אין א צוקונפט, ווען אָנשטאט אן אלמנה מיט יתומים, זאלען בלייבען א גליקליכע מוטער מיט קינדער.

זאלען מיר זיך ענטזאַגען פון אזאַ הילף?

דער אונגליקליכער און עלענדער פערלאנגט גאר ניט. ער האט פער־לארען יעדע האפנונג. ער ערווארטעט זיין ערלעזונג אין דעם טויט. אבער פריינדע, מענשען מיט גוטע און עדעלע הערצער אינטערעסירען זיך מיט איהם און ווילען איהם ראטעווען.

מיר זיינען ניט דיא איינציגע, אנדערע גיבען אויך.

מיינע ברידער!

זאל יעדער פון אונז בעהיט ווערען פון צער. אבער ווען יעמאנד האט נאר, ווען עס איז, פערדיענט הילף, דאן איז עס דער שווינדזיכטיגער.

לאָמיר ניט פערלירען קיין אויגענבליק, לאמיר שנעל ביישטייערען צו דער נויטהיגע סומע און איהם העלפען אויף אוועק פאהרען וואו דיא לופט איז דער מלאך הפודה משחת.

זיין דאנק וועט ער אונז שיקען ווען ער וועט בלייבען לעבען און שטע־הען הינטער דיא שנעע־בעדעקטע קאָלאראדאָ ריעזען־בערג, אין פון דארט וועט ער אונז אלעמען ווינשען: „גאט זאל אייך אויסהיטען פון מיין לאגע".

אויפפאדערונג צו אדבר שבצדקה.

פון רעוו. פערלמאן.

מיינע ברידער און פריינדע!

איך בין אייך געקומען זאָגען, אז ווען דער בלאסער עלענד, קראנקהייט און נויטה שפרייטען אויס זייערע סקעלעטען־פינגער איבער איין מענשען אָדער מעהרערע, איז עס אַ חיוב קדוש אויף יעדען מענשען בכלל און אויף יעדען אידען בפרט, זיך צו אינטערעסירען אויף ווי ווייט דאס עלענד, קריינקהייט און נויטה האט געשטיעגען פון דעם ליידענדען אדער ליידענדע, און באלד אריינלעגען דיא האנד אין פאקעט און געבען.

ווען גאָט האָט איינעם געגעבען עשירות, אדער אפילו בלויז זיינע הצטרכות, איז דאס בלויז אַ הלויאה, צו זעהן וויא דער מענש פיהרט זיך אויף מיט דעם פערטרויעטען געלט וואס גאט האט איהם מזכה געווען, ווען דער וואס האָט גיט, דאַן איז איהם דיא השגחה העליונה מוסיף כפל כפלים, און ווען ניט, דאן. אדער גאָט נעהמט דאס אוועק, אדער ער מאכט דעם גרעסטען עושר, גביר, נגיד און אדיר ער זאל קיין הנאה ניט האבען פון זיין פערמעגען.

אונזערע חכמים האבען געזאגט: צדקה וגמילות חסדים „פרקליטים גדולים הם בין ישראל לאביהם שבשמים.“ (תוספתא פאה פ׳א.) דאס הייסט, צדקה און גמילות חסדים, זיינען דיא גרעסטע פערטהיידיגער פאר אידען ביי זייער פאטער אין הימעל.

אונזער העכסטע און שענסטע מדה איז פון אימער אן געווען, וואס אפילו אונזערע שונאים האבען אונז בעצייכענט מיט׳ן טיטעל „רחמנים בני רחמנים.“ ווען דאָס זאָל אויפהערען, דאן האבען מיר אידען קיין רעכט צו עקזיסטירען אלס אידען.

יעצט ווייטער, איך וועל אייך פערטרויען אַ סוד. דיא חכמים זאָגען אייך: „צדקה וגמילות חסדים שקולות נגד כל המצוות.“ (ירושלמי פאה, ב״א,

הל"א.) צדקה און גמילות חסדים שטעהען העכער, אדער פונקט אזוי פיעל, וויא אלע תרי"ג מצוות צוזאמענגענומען.

ווען א איד טראגט א בארד און פאות, און ער איז ניט מחלל שבת, און ער עסט שלש סעודות און דאווינט א סך, נאר ווען ער גיט ניט קיין צדקה, שטעהט ער ניעדריגער פון דעם גילוח און מחלל שבת וואס איז יא א בעל־צדקה.

אט אזוי הויך שטעהט צדקה.

איך האב אייך דאס אלעס דערמאהנט כדי איהר זאלט פערשטעהן וויא גרויס און וויא ערהאבען אייער מצוה וועט זיין, ווען איהר וועט ביישטייערן צו דיעזער גרויסער צדקה אנשטאלט וואס מיר האבען געגרינדעט, וואו מען העלפט דער אלמנה, וואו מען שטיצט דעם יתום, וואו מען איז מחייה דעם ארעמאן, וואו מען דערקוויקט דעם הונגעריגען און וואו מען לעבט אויף דעם שוואכען, קראנקען און הילפלאזען זקן.

איך וויל ניט קיין סענטען און קיין קוואדערס, זאל זיך יעדער פאר־שטעלען, אז זיין ברידער, שוועסטער, מוטער און פאטער זיינען אין נויטה און מען דארף זיי העלפען. מיר מוזען זייא העלפען, ווייל זייא זיינען אונזע־רע ברודער און שוועסטער. לויט דער קבלה אז כל ישראל אחיהם, אלע אידישע קינדער זיינען פערברידערט.

מיט אייער געלד, פריינדע און ברידער, וועלען מיר אבווישען א סך טרערען, דערפרייען פיעלע בעטריבטע הערצער און אויפמונטערן טרויעריגע געמיטהער. יעדער סענט וועט אייך ברייגגען א ברכה, אז איהר, אייערע קינדער און קרובים, זאלען בעהיט ווערען פון צער. עס וועט אייך אויך ברייגגען א ברכה אין אייער פרנסה, אין אייער לעבען און מסחר.

איך גלויב, אז איך האב ביז יעצט גענוג געזאגט. פון יעצט אן און ווייטער, זאל יעדער אריינלעגען דיא האנד אין קעשענע. איך וויל ניט קיין מחצית אפילו ניט קיין מעשר, אבער א קליינעם פראצענט פון אייערע איינקינפטע, פאר דיא וואס האבען גאר ניט. פאר דיא וואס ליידען, פלאגען זיך און וויינען אין זייער גרויסער נויטה

צו שטיצען א ישיבה.

פון גץ־אל.

ווערטהעם פובליקום!

וואס האט אויפגעהאלטען דיא לאמפע פון יודענטהום דורך דיא לאנגע נאכט פון גלות?

דיא ישיבה—דיא אור אלטע אידישע אקאדעמיע, וואו מען פערשפרייט פאר'ן יונגען דור אונזער תורה, אונזער תורה שבעל־פה און דיא גאנצע פרעכטיגע אידישע ליטעראטור, אונזער גייסטיגע ירושה מיט וועלכע מיר שטאלצירן—דיעזע ישיבה איז דיא נשמה פון יודענטהום, און פאר דיעזע ישיבה קום איך יעצט בעטען אייער אָפענע האנד.

פריינדע, פונקט וויא עס איז איבריג צו פארבען אַ בלום אזוי איז ניט נעטהיג איך זאל פאר אייך שילדערן דיא קראפט פון דער ישיבה אויף אונזער צישפרייטעם פאָלק. דארף מען אייך בעווייזען אז דיא זונן איז ליכטיג? דיא ישיבה איז אימער געוועזן אונזער לייכט־טהורים אין רוסלאנד. אונזער טרייסט אין ארץ־ישראל, און אונזער האפענונג איבעראל, וואו א ראש הישיבה איז מרביץ תורה פיר בחורים לומדים, וועלכע וועלן שפעטער, פון זייער זייט, פערשפרייטען דיא זעלבע תורה פיר אַ אינגערן דור אום אויפצוהאלטען דעם גייסטיגען בית־המקדש וואס אונזערע ארכיטעקטען האבען אייפגעשטעלט אין אַ צייט ווען זיי האָבען געמוזט זיך מוסר נפש זיין פאר דער תורה. מיר לעבען היינט אין אַ צייט ווען מיר דארפען זיך ניט מוסר נפש זיין פאר דער ישיבה, און אלעם וואָס דיא ישיבה פערלאנגט פון אונז איז פינאנציעלע הילף, אונזער קליינע נדבה, אויסצוהאלטען דיא ישיבה וואו מען לערנט אונזערע ערוואקסענע זיהן זיי זאלען מאכען נאהנטע בעקאנטשאפט מיטן ים התלמוד און דיא גמרא, פוסקים אום זיי זאלען שפעטער אין שטאנד זיין צו ווערן מורי־הוראה בישראל. רבנים און אפשר אויך גאונים פרינצען פון אידישע וויסענשאפט און לומדות.

ניבט פיר דער ישיבה וויפיעל איהר קענט, איהר בעל־הבית, גיבט מעשיר פון אייערע ציגארען, פון אייער אידישען טהעאטער — און איהר מאַדאַם גיבט עפעס מעשיר פון אייערע פרוכט ביים טיש, און איהר יונגע לייט גיבט מעשיר פון אייער קוני־אַילענד. גיבט אללע וויפיעל איהר קענט צו העלפען דיא ישיבה וואס איז אונזער שטאלץ אין גלות.

צו שטיטצען אידישען אנשטאלט אין ירושלים.

פון ליטווישען פילאזאף.

אידען!

איך שטעה יעצט פיר אייך ניט אלס רעדנער נאר אלס איינפאכער אי־דישער פאטריאָט וועלכער קומט ביי אייך בעטען אַ נדבה פיר דיא אלטע מוטער — דיא מוטער ציון וואס בליקט מיט פערוויינטע אויגען.

איך וויל אָנריהרען דיא סטרונע פון אייער הארץ פיר ירושלים אונזער אלטע היים, דיא געוועזענע הויפט שטאדט פון דוד המלך, דיא אלטע „וואַ־שינגטאָן" פון שלמה המלך — דאָרט וואו עס זיטצען אונזערע ברידער און שוועסטער אין דיא גרעסטע נויט און ווארטען אויף אונזער הילף. פריינדע! נעהמט ארויס „ציון" און „ירושלים" פון אונזער סדור — וואס בלייבט פון אונ־זער יודענטהום? אַ וויסטער מדבר, אַ וואָלקען אָהן אַ ברעקעל שטראַהל, אַ טרויער־מארש אָהן אַ פונק האָפנונג! מיר זיינע אללע פערטהאָן מיט דאגת פרנסה, מיר זיינען באשעפטיגט אין חוץ־לאָרץ אין אלע ווינקעלאך פון ערד־קוגעל, און מיר האָבען קיין מיטעל אָדער קיין צייט אפילו אָבצושטאַטען אַ בעזוך אונזער אלטע מוטער דארט ארום הר־הזתים וואו אונזערע נביאים שלאָפען. אָבער אין דער צייט וואָס מיר זיטצען דאָ ווייט ווייט פון אונזער אלטע היים, געפינען זיך אין אונזער הייליגע לאנד טויזענדע אידען לומדים עהרליכע אידישע פאַטריאַטען מיט זייערע פאַמיליעס וועלכע האַלטען זיך פעסט ביי דער שבועה „אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני" און זיי וואָהנען און ליי־דען דארט, אין דאס לאנד פון אונזער שטאָלצער פערגאנגענהייט, דארט וואו, אינזער וויגעלע איז אמאָל געשטאַנען. נו. זאגט אַלליין, דאַרף איך אייך דער־מאָנען אן אונזער הייליגע פפליכט צו שטיטצען די אידישע אנשטאלטען אין דיא אלטע אידישע היים וואַס איז געוועזען פריעדענ'ס היים און פרייהייט'ס קבר? דארף איך אויפוועקען אייערע געפיהלען צו האבען אין זי־נען יענע עלענדע, פערשמאכטע און הונגעריגע שוועסטער און ברידער וועלכע געהען טעגליך גיסען טרעהרען פארן כותל מערבי מיט ליידיגע מאָגענס?

דער כותל־מערבי, דער אלטער שטיינערנער בר־מינן וואס איז שוין צוויי טויזענד יאָהר אַלט ווינקט צו אונז פון דער זייט ים אז מיר טאהרען ניט פערגעסען דיא אביונים דיא פארוואגילטע אידישע פאריאָטען וועלכע הונגערן אין דיא הייליגע שטאדט וואו יעדער שטיין האט א היסטאריע און יעדער הייל א ביאָגראַפיע. אידען! ציון איז שטענדיג אויף אונזערע ליפען — לא־מיר אויך וויזען אז ציון גרייכט ביז אונזער טאשע און אחד המרבה ואחד הממעיט, זאל יעדער פון אונז שטיטצען דיא אידישע פאמיליעס אין אונזער הייליגע לאנד.

א הספד.

נעהאלטען פון א מעמבער פון א פעראיין אויף א געשטארבענעם לאדזשען ברודער

פון בן זאב.

מיר זיינען געקומען געזעגענען זיך מיט דיר טהייערער ברודער... און פריינד, צום לעטצטען מאל.

דוא לאזט אונז אוועק, דוא פערלאזט אלעמען, וואס זיינען דיר געוועזן ליעב און טהייער און געהסט אוועק פון אונז אויף עוויג, אויף עוויג.

מיר וועלען קומען צו דיר אבער דוא צו אונז קיין מאל ניט, און וועז מיר וועלען קומען צו דיר, דאן וועלען מיר אויך ניט וויסען פון בייגקען און פון דיינקען וויא דוא, אונזער ליבער ברודער און מענשען פריינד.

יא, דוא בייגקסט יעצט ניט און דיינקסט ניט וועגען אונז מעהר אבער מיר, דיינע ברידער און פריינדע, וועלען אונזער לעבענס לאנג בייגקען נאך דיר און דיינקען פון דיר, און ווער האט נאך אזוי פיעל גוטע פריינדע געהאט וויא דוא? דוא ביסט געוועזן א גוטער זוהן צו דיינע עלטערען, א גוטער מאן צו דיין פרוי, א גוטער פאטער צו דיינע קינדער און א גוטער פריינד צו אלע מענשען, דיין האנד איז אימער אפען געוועזן צו העלפען און שטיצען דעם בעדערפטיגען אין זיין נויט און ניט נאר וואס דוא האסט דיינע אייגענע געגעבען, דען דוא האסט נאך אויך געווירקט אויף אנדערע זיי זאלען אויך געבען זייער שטיצע אין דער ריכטיגער צייט צו דעם ריכטיגען מאן. און האסט אויך אין זייער מצוה א גרויסען טהייל געהאט.

און ווער ווייס נאך אזוי פיעל וויא איך, פון דיינע מעשים טובים? זייענדיג דיינער א לאדזשען ברודער פאר צעהנדליגע יאהרען, האב איך גענוג געקענט געלערענט דיין נאבעלען כאראקטער און דיין אמת'ע ריינע גוטע אידישע הארץ, דיין אוועק געהן פון אונז האט געמאכט א גוואלד־רים אין דיין פאמיליע, א טרויער פאר דיינע בעקאנטע אונד א גרויסע פערלוסט פאר אונזער פעראיין.

מיר זיינען געקומען נעמען דעם לעצטען אפשיעד פון דיר!

דוא האסט זיך פערזארגט מיט צדה לדרך, דיינע צדקות און מעשים טובים וועלען דיך בעגלייטען אין דער אמת'ער וועלט, אין דער עוויגער רוהע אין גן עדן, אבער מיר וועלען קיין מאל ניט פערגעסען אונזער פערלוסט, אונז וועט פעהלען א גוטער פריינד אין איין אונגליק, א גוטע עצה אין א עת צרה, און א הילפע אין א נויט. דוא האסט שוין דיין וועלט אויסגעפיהרט, האסט דיין פאמיליע פערזארגט פאר דיין לעבען, אלע קינדער געגעבען א גוטע אידישע ערציהונג, געמאכט זיי פאר כשרה אידען, געלערענט זיי תורה און דרך ארץ, האסט דערלעבט אויס צוגעבען אלע דיינע זיהן און טעכטער, דערלעבט זאגאר איין אייניקעל פון דיין לעצטען קינד, און אצינד נאך דיין לויה געהט נאך דיר א גאנצער דור פון דיינע אייגענע קינדער אייניקלאך און אור אייניקלאך. האסט זעהר שוין אויסגעפיהרט דיין וועלט.

לך בשלום! רוהע צו דיינער אשע, תהי נפשך צרורה בצרור החיים.

א הספד.

נעהאלטען פון איין אנשטענדיגען בעל הבית אויף א בעוואוסטע וואהלטהעטיגע פרוי.

פון בן זאב.

אל תבכו למת. בכה בכו להולך. בעוויינט ניט דעם טוידטען נאר בעוויינט דיא לעבעדיגע, וועלכע זיינען געווארען שיטצלאזע יתומים.

מיט דעם טוידט פון דיעזער וואהלטהעטיגער פרוי, האט זיך א וואלקען פון טרויער פערצויגען אויף.... דיא צדקת מרת.... איז געשטארבען און אלע אָרימע לייט און צובראכענע הערצער פון... זיינען געווארען יתומים.

ווער וועט פערזארגען אָרימע קינדבעטאָרענס מיט א דאקטאר און מיט א נוירס און נאָטוועַנדיגע שפייזען? ווער וועט פערזארגען די אָרימע קינדער פון שטאדט מיט קליידער און מיט שיך? ווער וועט פערזארגען מיט רענט דיא געפאלענע בעלי בתים, וועלכע וואלטען בעסער שטארבען איידער אָנצוקומען נאך טשאַריטי?

מאדאם.... איז געשטארבען און דיא גאנצע אידישע געמיינדע וויינט!

יעצט מעג מען דערצעהלען איהרע שבחים אין דער צייט. וואס זיא ליעגט פאר אונז אויף דער ערד. מען וועט איהר באלד צו נעמען פון דאנען און אוועק פיהרען אין איהר אייביגע רוה.

מאדאם.... איז א זאנדערבארע ערשיינונג צווישען אידישע טעכטער. זיא איז אין אמעריקא בלויז פופצעהן יאהר, און אין דער קורצער צייט האט זיא מעהר צדקה אויפגעטהון, ווי איינער אין הונדערט יאהר. זי שטאמט פון רבנים און גבירים. מיט פונפצען יאהר צוריק, איז זי געקומען וויענדיג אן

אַלמנה, צוא איהרע קינדער אין אַמעריקאַ, וועלכע זיינען אַללע רייך און אידיש געזאנען. און דיא גאנצע צייט, וואס זיא איז דא געווען אין לאנד, האט זיא פערבראכט אויף צדקה און מעשים טובים. עס איז ניט געווען אַ־פרויען פעראיין אין שטאָדט, וואו זי האט ניט בעלאנגט. זיא האט געוואוסט פון אַלע אומעדינע הערצער, און פון פריה־מאָרגען ביז שפעט אין דערנאכט איז זי אומגעגאנגען פון איין אונגליקליך הויז צו דער צווייטער און געגעבען די נויטהיגע שטיצע אין דער צייט.

וואו האָט זיא גענומען געלט? דאס איז שוין געווען איהר סיקרעט. איהר האט מען געגעבען ניט געדונגענערהייט. ווייל אַלע האָבען געוואוסט אַז יעדער סענט ווערט אַוועק געגעבען צו אַ ריכטיגען צוועק. און, מערקווירדיג, אַז זעלטען האט עס געטראפען, זי זאל זיך אָפּנארען. עפּעס איין אונבעוואוסטע קראפט האט זיא געהאט צו דער קענען דעם אמת'ן נויטהבעדערפטיגען און האט אימער אויסגעמייט דיא שנאָרער'ס, וועלכע האבען געלט אין די בּיינק און מאכען דיא שנאָרעריי אַלס פּרנסה.

און יעצט האט דער טוידט אַוועק גערויבט אַזאַ טהייערע פּערל. דיא קרוין פון טוגענד איז צוגענומען געוואָרען פון אונז, אַלע וויינען, אייגענע און פרעמדע, רייכע און אָרימע. און עס איז דאָ וואָס צו וויינען, ווייל זיא האָט ניט איבער־געלאזען נאָך זיך אַ צווייטע.

לכי בשלום מרת...! דיך בעגלייטען יעצט דיינע צדקות ומעשים טובים אין דיין עוויגער רוהע. אין גן־עדן.

תהי נפשך צרורה בצרור החיים.

הספד אויף א יונגע מוטער.

איידער דער נייער קבר געהט זיך צושליסען צו פערשלינגען אַ מוטער, ערלויבט מיר צו זאגען אַ פּאר ווערטער. מיין צוועק איז ניט צו מאכען א הספד, דער נייער בערגעלע ערד וואס דא ליעגט ארום, דיא פערוויינטע אבלים, דיא פערטרויערטע פריינדע און דער אפענער קבר — זיי רעדען און דערציילען אונז פיל מעהר וויפיעל איך קען אייך זאגען יעצט ווען מיר געהען איועקליינען אין בוזים פון דער ערד אַזאַ טהייערען קרבן, א מוטער, א טאכטער, אַ ווייב, אַ שוועסטער, אַ פריינדין און אַ צדקניות!

וואס קען איך אייך זאָגען פריינדע? יעדער פון אינז פיהלט דעם ועל־בען שמערץ, יעדער פון אונז איז געקומען זאגען דעם לעצטען „אדיע" צו אונזער פריינדין מיט פערוואלקענטע אויגען און מיט אַ ריס אין הארצען. עס זיינען דא אין מענשענס לעבען גרויסע טראגעדיעס וואס פאראליזירען אונזער צונג, פערטומלען אונזער געדאנק, און מיר שרייען אוים וויא אונזער משורר ר' שלמה בן־גבירל:

מַה יִּתְרוֹן לַגֶּבֶר
כִּי אַחֲרִיתוֹ לַקֶּבֶר

דאס הייסט מישטיינס געזאגט אַ יחסן דער מענש איז אז זיין קאריערע ענדיגט זיך אין א קבר! אבער ווען מיר קומען צו זיך און מיר גיבען א בליק אויף דיא מעשים טובים פון דיא ליעבע מוטער וועלבע מיר בעוויינען, ווען מיר בעטראכטען איהרע גוטע טהאטען, איהר גוטהערציגקייט און דעם שעהנעם ביישפּיעל וואס זיא לאזט איבער, פיהלען מיר עפּעס אז דער קבר קען נאר צונעהמען דעם טהייל וואס איז שטערבליך, אבער ניט דעם גוטען איינפלוס וואס דיא גוטע זיסע צנועה לאזט איבער פאר אַלע וועלכע האבען איהר געקענט געשעצט און בעוואונדערט.

אבער וויא קענען מיר זיך טרייסטען? מיר האבען געהאט אַ פּערל און מיר האבען איהר פערלארען, מיר האבען געהאט אזא נאָבעלע אידישע טאָכטער און מיר האבען איהר ניט מעהר! מיר האבען געהאט אזא ליעבע זאך און זיא איז ניטא! דיא קינדער האבען פערלארן זייער גוטע מוטער, דער מאן האט פערלארען זיין טרייע ווייב, און דיא אלטע מוטער האט פער־לארן איהר בעסטע טאכטער! אָה וויא שלעכט עס איז ווען אַ מוטער דארף אבפיהרען איהר קינד צו דיא לעצטע וואהנונג! שלאף אין פריעדען דוא אידעלע פרוי, דארט אין דאס לאנד פון שרפים אונטער דער שוטץ פון אל שוכן מרומים, און מיט א צוריסענעם געמיטה זאגען מיר דיר „אדיע".

טרייסט רעדע.

פון ג. זעליקאוויץ.

פערטרויערטע פריינדע!

עס איז ניט אזוי לייכט פיר א מענשען אפילו מיט דעם גרעסטען טאלאנט אלס רעדנער צו טרייסטען אויף אזא בראך וויא אונזערע פריינדע האבען מיט איינינע טעג צוריק דורכגעמאכט—און בפרט־נאך פיר א מענשען מיט אזא ארימען רעדנער טאלאנט וויא איך. דאך אונזערע חכמים האבען אונז פערזאגט אז טרייסטען אן אבל איז איינע פון דיא שעהנסטע זאכען צו וועלכע דער מענש קען געברויכען זיין צונג, און מיט דיא ריינע אב־זיכט פון טרייסטען אן אבל קום איך יעצט ארויפצוגיסען עטוואס בוימאויל אויף די וואונדען פון אונזערע פריינדע וואו מיר האבען זיך פערזאמעלט, אלע בעגייסטערט מיט דיא זעלבע פפליכט פון נחום אבלים.

פריינדע! דיא יעניגע וועלכע טרייסטען אן אונגליקליכען מיט „עס האט נאך געקענט ערגער זיין" טרייסטען ווירקליך קיינעם ניט. דיעזע טרייסטער זיינען געוועהנליך דיא לאנגווייליגסטע מענשען פון דער וועלט. זיי גיסען בוימאויל אויף צרות דערמיט וואס זיי בעווייזען אז דיא צרות האבען גע־קענט נאך ערגער זיין.

ווייסט איהר וואס דיעזע טרייסט בעדייט? אז דער מענש איז א גרוי־סער העלד אויסצוהאלטען דיא צרות וואס י ע נ ע ר האט! מיר זיינען דארום אימער דא מיט א „ניש־קשה" וואס איז האלב טרייסט און האלב עצה צו דיא יעניגע וועלכע האבען געליטען א גרויסען אומגליק.

איך קום יעצט אייך ניט טרייסטען מיט „עס האט געקענט חלילה נאך ערגער זיין", וויל דער בראך וואס האט געטראפען אייער הויז האט ניט געקענט גרעסער זיין. אבער אייער אמת'ע טרייסט איז וואס אזוי פיעל

מענשען נעהמען אנטהייל אין אייער טרויער, און דער נייער קבר פון אונ־זער פריינד האט געמאכט א לאך אין הארצען פון אלע דיא וואס האבען איהם געקענט און געליעבט. דאס צייגט אז דער נפטר האט מיט גענומען אין עולם האמת א דיפּלאמא אז ער איז געווען גאטט'ס א פריינד, וויא אונזערע גרויסע טרייסטער האבען געזאגט כל שרוח הבריות נוחה הימנו רוח המקום נוחה הימנו. „דער יעניגער וועלכער איז א פריינד פון מענשען איז אויך א פריינד פון דעם אלמעכטיגען ארכיטעקט פון דער וועלט".

ווען מיר קוקען אן פנים־אל־פנים א גרויסע טראגעדיע פון טויט ציטערט אויף אונז דיא הויט. וויל מיר פאנגען אן טראכטען; ווער ווייסט וויא אונזער טויט וועט געשעהן? קיין מענש ווייסט וואו זיין קבר וועט זיין—מיינט אפשר דיא ביבעל מיט „ולא ידע איש את קבורתו"—אבער דיעזע שרעק פערוואנדעלט זיך באלד אין ריינע טרייסט ווען מיר קוקען אויף דעם שעהנעם נאמען און מעשים־טובים וואס דער נפטר לאזט איבער פון דער זייט קבר. עס איז ניט פיר אונז מענשען צו בעגרייפען פארוואס דער הימעל האט אוועק גערופען אונזער פריינד אזוי גיך, אבער מיר אלע בעג־רייפען און בעוואונדערן דיא פראכטיגע מעלות פון דעם טהייערן פערזאן וועלכער האט אונז פערלאזען און דאס איז דיא גרעסטע טרייסט.

חִנּוּךְ הַגֶּדֶר.

רעדע פון פרעזידענט פון פעראיין אדער פון גבאי פון הברה קדישא.

פון נ. זעליקאוויץ.

ווערטהעס פובליקום און אללע פערזאמעלטע
ברידער און שוועסטער פון אונזער פעראיין.

דא שטעהען מיר אללע אויף דעם שטיללען, רוהיגען און הייליגען פלאטץ וואו עס עקסיסטירט דיא אמת'ע גלייכהייט, „דער קטן וגדול שם הוא" וויא איוב דריקט זיך אוים וועגען ריינעם ארט, און מיר האבען זיך פערזאמעלט ביי דיעזען ווינקעל וואו עס שלאפען אונזערע לאנדסלייט אין גאטטעס שוים אום צו פייערען דעם חנוך הגדר פון אונזער אייביגע וואהנונג, אונזער בית־עולם.

יא פריינדע, דיעזער פלאטץ איז אונזער אייביגע וואהנונג, אונזער בית־עולם, אונזער לעצטע ריעל־עסטייט וואו מען פיהרט אונז אפ צו אונזער לעצטער דאטשע, דיא לעצטע וועקיישאן. אבער היינט האבען מיר זיך ניט פערזאממעלט היער צו וויינען, מיר זיינען ניט געקוממען היינט אהער אבפיהרען א קרוב, א פריינד אדער א לאנדסמאן מיט פערוואלקענטע אויגען און מיט א ריס אין הארצען — נור מיר זיינען געקוממען זיך זאגען „מזל־טוב" לכבוד דעם „חנוכת־הגדר" מיר זיינען געקוממען אבשטאטען א פריינדליכען באזוך צו דיא וואס האבען אונז פערלאזען. מיר זיינען געקוממען בעגריססען דיא נייע וואנד, דער גדר, וואס איז דער גרענעץ צווישען צווייא וועלטען, דיא מחיצה צווישען איז און געוועזען, און מיר האפען מיטצונעהמען פון היער היינט א פרעכטיגע לעקציאן

פון הייליגע אחדות, אמת'ע ברידערשאפט און ריינע פריינדשאפט! דער קבר האט דיזע מערקווירדיגע קראפט צו מאכען פערגעססען בייא דעם לעבעדיגען יעדען פונק האס, יעדע ברעקעל שנאה, וייל ווען דער מענש געפינט זיך פלוצלונג פנים־אל־פנים מיט דער לעצטער סטאציאן פון זיין לעבענס רייזע, ווערט א גאנצע רעוואלוציאן בייא איהם אין דיא געדאנקען און זיין הארץ קלאפט מעהר וויא אללע מאל מיט יושר און רחמנות מיט איידעלע געפיהלען און גוטהערציגקייט.

זאללען מיר אלזא מיטנעהמען פון דאנען דיא גאלדענע לעקציאן פון אחדות וואס די שטיללע מצבות פרעדיגען דא אונז אויפ'ן ריינעם ארט. דאס הייסט, ווען מיר וועללען פערלאזען באלד דיזען פלאטץ, נאך דער צערעמאניע, זאללען מיר מיטנעהמען אין אונזער פעראיין דיא פראקלאמאציאן פון אמת'ע, ריינע און נאבעלע ברידערשאפט צווישען דיא לעבעדיגע, און איבערהויפט צווישען דיא ברידער און שוועסטער פון אונזער פעראיין וואס פרעהען זיך היינט מיט דעם חנוכת הגדר פון דיזען צוים אויף אונזערע טהייערע טויטע.

ברידער! פון טוידט קען מען זיך ניט אויסקויפען, און עס וואלט זיין נאריש פון אונז צו בעטען דעם טויט אויפ'ן טויט. אבער מיר מעגען בעטען דעם טויט אויף דעם אונצייטיגען טויט. דאס הייסט אז מיר זאללען אבפיהרען אהער נור זקנים וועלכע האבען אויסגעלעבט זייערע יאהרען, און מיר האבען א רעכט צו בעטען ייזצט דעם הימטעל אז מיר זאללען דא ניט גראבען קיינע קברים פאר יונגע מענשען, נור דיא אלטע לייט פון אונזער פעראיין זאלען בעוואהנען דיזען הייליגען ארט, די „באבוויי" פון אל־שדי.

מיט דיזען הייליגען וואונש אין הארצען און מיט דיא נאבעלע לעקציאן פאר אונזערע אויגען, בעט איך אייך מיר זאללען א ווײלע פערגעססען דיא בעדייטונג פון פלאטץ וואו מיר שטעהן און לאמיר אללע זיך משמח זיין מיט א ביסעל משקה לכבוד אונזער ברידערליכען פעראיין און לכבוד המת. מיט אונזער נייעם גדר, מיט אונזער פערצאמטען בית־עולם, און מיט אונזער פעראיין וואס פעראייניגט ברידערליך אונזערע אללע לאנדס־לייט פון דער ווייט ים.

דרשה
„לחנוך הגדר".

— מאת —

הלל מאלאבאווסקי

ווערטהע אנוועזענדע און ברידער!

מיר האבען זיך דא פערזאמעלט צום „חנוך הגדר", און פאר אונזערע אויגען זעהען מיר היער נאר מצבות און קברים. אט דאס איז דער סוף פון מענשען. זא לאנג מען לעבט איז מען פערנארישט, מען הארעוועט, מען רייסט איין דיא וועלט, און דיא גאנצע וועלט איז צו איינג פאר זיך, פאר דעם קאמפף פון דעם „דא־זיין" ווערען פון פריינדע אומפריינדע, אייגענע ברידער ווערען זיך דיא ערגסטע שונאים, יעדער איינער געפינט אין דעם צווייטען א קאָנקורענט, א געפעהרליכען געגנער און דאדורך ווערט דאס גאנצע מענשענס לעבען פערוואנדעלט אין אַ לאנגע מלחמה, וויא דער העברעער דריקט זיך אויס „מלחמת החיים". פלוצלונג קומט דער טוידט און פערשפרייט זיינע שווארצע פליגלען און עס ווערט אויס מלחמה, שלום ושלוה, איין אייביגע שטילקייט און רוהע.

יאָ, דער בית עולם איז דער סימבאל פון שלום, און ווען דער לעבעדיגער איז פערנארישט מיט זיינע אונריינע מחשבות און ניט ערענטליכע פלענער, זאלל ער קוממען אַהערצו צום גדר, צום בית הקברות און בעטראכטען דעם סוף פון דיא מענשען, וויא דער תלמוד זאגט „כשרואה אדם שיצרו מתגבר עליו יזכור יום המיתה", ווען דער מענש זעהט אַז דער יצר הרע זיינער רעדט איהם אָן צו שלעכטס, זאלל ער זיך דערמאנען אהן דעם טוידט. אָה, וויפיעל עולות און פערברעכונגען עס וואלטען אָפגעהאלטען געווארען, ווען דיא מענשען וואלטען פאלגען דיעזע סגולה. דיא צייטונגען וואלטען דאן ניישט אָנגעפיהלט גאנצע קאלאמס מיט שרעקליכע נייעס פון מאָרד און רויב, דיא גערינכט־הייזער וואלטען דאן ניט זיין אנויא

בעשעפטיגט מיט דיא קרימינאלע פערברעכערס, רייכע מענשען וואלטען ניט געוועןאזויא עגאיסטיש צו פערשווענדען אוצרות אויף לוקסוס און איבער־נאטירליכע פערגניגענס, אין דער צייט ווען זייערע ברידער, דיא אָרימע קלאסע, לעבען אין דחקות און נויטה, און עס פעהלט זייא ברויט און לופט.

אהערצו זאלען זייא קומען און זעהן דיא מצבות און דיא קברים. דאָ זיינען אללע גלייך, אָרעם און רייך. און זאָללען זייא זיך נעהמען אמוסר צו איז עס כדאי צו פערשטיקען דעם ריינעם געוויססען פאר א חיי שעה, פאר א פאלשען גלאנץ פון תענוג פון איין רגע. גליקליך איז דער מענש, וועל־כער פערשטעהט בייא זיין לעבען וויא צו לעבען, לעבען נישט נור פאר זיך נור אויך פאר דעם צווייטען, מעשים טובים און א שם טוב, דאס זיינען דיא מלאָכים וואס בעגלייטען דעם מענשען נאָכ'ן טוידט און מאכען איהם אונ־שטערבליך. פיעלע האבען פארשטאנען דעם סוד פון לעבען און דערפאר לעבען זייא עוויג, זייערע קערפערס ליגען טאקע אונטער דיא מצבות אָבער זייערע נעמען זיינען פערבליבען אונשטערבליך און זייא לעבען טאקי עוויג, „צדיקים במיתתם קרואים חיים", דיא אָרענטליכע לעבען אויך נאך זייער טויט, אָט דאָס איז וואס איך וויל זאגען פאר אייך, אנוועזענדע און פריינדע, ביים „חנוך הגדר".

פאר אונז אידען איבערהויפט האט דער „גדר" א בעזאָנדער ווערטה, דאס גאנצע אידישעס לעבען בעשטעהט פון גדרים, ווען נישט דיא גדרים, וואס אונזערע חכמים האבען פאר אונז געמאכט אין אונזער לאנגען גלות, וואלטען מיר שוין לאנג נישט עקזיסטירט. דיא גדרים האבען אונז אָפגע־האלטען אז מיר זאללען ניט פערשלונגען ווערען פון אונזערע שונאים, וויא דער חכם זאגט „הפורץ גדר ישכנו נחש" דער וואס צוברעכט דעם צאם בייסט איהם דיא שלאנג, דאס הייסט, דער וואס געהט אַרויס פון „גדר היהדות", ווערט ער געביססען פון דעם „נחש ההתבוללות", פון דיא שלאנגען פון אסימילליאַציאָן.

אז מיר ווילען האבען א קיום, אז מיר וויללען לעבען איין עוויגען לעבען דארפען מיר היטען דעם גדר.

ווען מען שטעלט א מצבה.

פון ג. זעליקאוויץ.

ווערטהע פריינדע! דא זיינען מיר אללע פערזאממעלט אויפ'ן רייגעם ארט און עס שוועבט פאר אונזערע אויגען די גרויססע דראמא פון לעבען און טויט.

ווער פון אונז איז שוין ניט געשטאנען נעבען א טוידטען קרוב אדער פריינד און אנגעקוקט מיט שרעק און פערצווייפלונג אויף די ליפפען וואס האבען זיך פערזיעגעלט מיט אייביגער שטילקייט? ווער פון אונז האט זיך שוין ניט אריבערגעבויגען איבער א בלייכעם געזיכט, וואס האט ארויסגע־שטעלט די בלאסע פלעג פון טויט? ווער פון אונז האט ניט נאכגעטראכט עפעס וועגען דיעזע שידערהאפטע געהיימנים, וואס איז פאר אונז פערשלא־סען זאלאנג מיר האלטען די אויגען אפען? נור דער טוידטער ווייסט וואס מיט איהם טהוט זיך, אבער ער ליגט שטום. נו, קומט צוגעהן רעליגיאן'ס האפנינג און מירמעלט אונז אין אויער א זיסע בשורה, אז דער קבר איז א צווייטע וויעגעלע און מיט דעם לעצטען זיפץ פון מענשען פאנגט זיך פאר איהם אן א נייע עקזיסטענץ, פיעל עדעלער, העכער און שעהנער ווא די עקזיסטענץ צו וועלכע ער האט געזאגט „גוט נאכט".

די אמונה פון מענשען אז דער טוידט איז ניט אלעס, איז געווען אין אלע צייטען א מעכטיגער פאנצער געגען צרות און שרעק. דער טוידט איז נאך ניט די ענדע פון אינזער „איך"—דיעזער טרייסט איז איממער געווען א זיססער רעצעפט פאר'ן מענשען אין די היינטיגע וויסענשאפט וואס זוכט אלעס צו צושטערען האט נאך ביז יעצט ניט געקענט איינבייסען דיעזע ברילליאנטענע האפנונג אין א נייע עקזיסטענץ אויף מארגען נאך'ן טוידט. די ענדע פון ווינטער אין דער אנפאנג פון פריהלינג, ווען די טוידטע נאטור רייסט זיך ארויס פון איהר שטערבליכען כאלאט אום ווידער צוא לעבען—דיעזער ספעקטאקל פון נאטור צווישען ענדע מערץ און אנפאנג אפריל האט אימער געמאכט א בארג אש פון אלע בויך־סברות וואס האבען געזוכט אנ־צוגרייפען דעם מענשען'ס שעהנסטע האפנינג. דער געבורטה פון פריהלינג,

וואס ווייזט אינז וויא א בלום קען בליהען אויף א קבר, ווען איטער בלייבען א פרעבטיגער ארגומענט געגען די אלע יעניגע וואס ווילען אויעקרייבען פון מענשען זיין לעצטע ביסעל איינגענטהום—זיין האפנונג אין דעם לאנגען איבערמארגען, נאכדעם וויא זיין הערץ האט אויפגעהערט קלאפען.

דיא יעניגע וואס האבען א מאהל געוואנדערט אין דיא הייסע טעג אין דיא ווילדערנעס פון אפריקא איינינע טעג צייט און זייא קומען ענדליך צוא א קיהלען פלאץ צווישען גרינע בוימער און ריינע קוואל וואסער—נור דיעזע וואנדערער קענען זיך פארשטעלען עפעס דיא טרייסט פון אונשטערבליכקייט פאר׳ן מענשען. זעהען מיר ניט יעדעס יאהר ווי דער פריהלינג קומט אויפוועקען דיא טיידטע בוימער. בלומען און אללעס וואס וואקסט און בליהט? דיעזע תחית המתים פון דער נאטור וואס וועקט אויף דיא ערד מיט א קוש און צורודערט מיט מאגנעט דעם מענשען׳ס הארץ—דאס זיינען די שעהנסטע קאפיטלאך פילאזאפיע אין דעם הויך פון אמונה. דער בית־עולם פרעדיגט אונז א לעקציאן, וואס ניט די טרוקענע פילאזאפיע און ניט דער איבערגעשפיצטער משכיל קענען אומיוארפען. דער פריידענקער קען זיך וויטצלען וויפיעל ער וויל וועגען נארישקייט פון תחית המתים; דער מאן פון וויסענשאפט קען בעווייזען הונדערט מאהל וויא אזוי דער טויט איז דיא ענדע פון אללעס; אבער זייא קענען ניט אבווישען פון דער מצבה דיא ווערטער „צום ווידער זעהען" וואס דער טוידטער זאגט אונז פונקט וויא דיא תבואה און קערנער זאגען עס אונז ווען מיר לייגען זייא אריין אין דער ערד מיט דער זיכערער האפנונג אז זייא וועלען ארויסקומען ווידער יונג.

מיר קענען עס ניט בעגרייפען מיט אונזער ארעמען שכל; אבער מיר פיהלען דיעזע האפנונג ווען מיר לאזען ארויס א פריינד. מיר זעהען דיעזע האפנונג שוועבען ארום טוידטען־בעט, צווישען דיא פלעשלאך רפואות. מיר זעהען איהר צוקאפעס ביי דעם לעצטען קרעכץ פון גוסס׳דיגע ליעבע. ווען דער טוידט גיט דעם לעצטען קלאפ מיט זיין שווארצען פליגעל, און מיר זעהען איהר אויך שמייכלען אויף דער מצבה. אבער מעהר ווי אללע מאהל זעהען מיר דיעזע האפנונג אין פריהלינג, ווען דיא טוידטע נאטור שטעהט אויף פון הין־הער־פלעט און זאגט אונז „גוט מארגען".

די נאטור האט איהר פריהלינג, פאר וואס זאל דער מענש ניט האבען זיין פריהלינג? דאס איז דיא מאראל וואס מיר קענען מיטנעהמען יעצט פון דיעזען קבר ארום וועלכען מיר האבען זיך אללע פערזאממעלט צו שטעללען א מצבה נאך א טייערען פריינד.

ווען מען שטעלט א מצבה.

פון יחזקאל לעווים.

„עֲמוֹד, גֶּבֶר יָהִיר, אָדָם עַז מֵצַח,
עֲמוֹד, אַל תִּקְרַב הֲלֹם, שַׁל נַעַלֶךָ!
פֹּה עַל אַדְמַת קֹדֶשׁ תִּדְרוֹךְ רַגְלֶךָ,
פֹּה — בֵּית הָעוֹלָמִים, מִשְׁכַּן הַנֵּצַח;
פֹּה בָּמוֹת יַעַר עֵינֶיךָ תֶּחֱזֶינָה,
עַצְמוֹת אַחֶיךָ בָּאוּ אֶל קִרְבֶּנָה".

(י. ל. גארדאן)

דיא ווערטער פון אונזער גרויסען העברעאישען פאָעט יהודא ליב גאָרדאָן קלינגען אין מיינע אויערען. ווען איך שטעה דאָ, אויפין „הייליגען אָרט", אויפין בית־עלמין. אָט זעהען מיר פיעלע, פיעלע קברים, אין וועלכע עס שלאָפען דעם אייביגען שלאָף אַ סך מענשען, וועלכע זיינען גאָר ניט לאַנג אומגעגאַנגען גלייך ווי מיר יעצט; אָט זעהען מיר קברים פון קליינע קינדער, וועלכע האָבען פערבליהט בעפאָר זיי האָבען אויפגעבליהט; קברים פון יונגע מענשען, וועלכע זיינען געוועזען פול מיט האָפנונגען, מיט גאָלדענע חלומות, מיט זיסע, בעכשופ'טע טרוימען... אָט ליעגט אַ פאָטער, וועלכער האָט זיין גאַנצעס לעבען געאָפפערט צוליעב זיינע קינדער, צוליעב זיין פאַמיליע, און פלוצלונג האָט ער זיין „אַדיע אויף אייביג!" זייא געמוזט זאָגען, ווייל דער טויט האָט אים צו זיך געפאָדערט... דאָרט איז אַ קבר פון אַ צאַרטער מוטער, וועלכע איז בעריית געוועזען אָב־צו־געבען איהר נשמה פאַר איהרע עופה'לאַך... זיא איז געוועזען דיא קרוין פון איהר מאַן, דיא ציערונג פון איהרע קינדער, און פלוצלונג האָט דער שרעקליכער מערדער, דער טויט, איהר אַרויסגעכאַפט פון הויז, ניט געבענדיג איהר אַפילו דיא מעגליכקייט צו זעגנען זיך מיט איהר מאַן, מיט איהרע ליעבע און טהייערע קינדערלאַך —

אָט דאָרטען זיינען קליינע בערגעלאך, קוים קוים, וואָס מען קען זייא בעמערקען. ווייסט איהר וועמען זייא בעהאַלטען אין זייער שוים? — אָ! נאָך גאָר פּיצעלאַך קינדער, אונשולדיגע ווי מלאָכים און ריינע וויא כרובים׳לאך... יאַ, יאָהר איין, יאָהר אויס, רייסט דער טוידט אַרויס פון אונזערע רייהען דיא בעסטע און דיא עדעלסטע מענשען, זעהר אָפט נעהמט ער פון אונז צו דיא ליעבסטע און דיא טהייערסטע חברים... מיר שטעהען יעצט לעבען אַ קבר, וואָס איז נאָך פריש; מיר שטעהען לעבען אַ קבר, וואָס פערדעקט פון אונזערע אויגען איינעם פון אונזערע ליעבע און געאַכטעטע פריינד. וואָס טהוען מיר דאָ יעצט? צוליעב וואָס האָבען מיר זיך דאָ פערזאַממעלט? — מיר זיינען יעצט געקומען צוא שטעלען אַ מצבה אויף זיין קבר און נאָך אַמאָהל צוא בענעצען איהם מיט אונזערע אמת׳ע, הערצליכע טרעהרען...

אונזערע חכמי התלמוד האָבען געזאָגט „אין עושין נפשות לצדיקים, דבריהם הן הן זכרונם“ (ירושלמי שקלים), עס הייסט: מען געברויכט ניט צוא שטעלען אַ מאָנומענט, אַ לייכענשטיין, אויפ׳ן קבר פון עהרליכע און טוגענדהאַפטע מענשען, ווייל זייערע זאַכען, זייערע טהאַטען, זייא זיינען זייער געדעכטניס, צוליעב זייא וועט מען זייא געדענקען אָהן אַ מצבה. דער מנהג צוא שטעלען אַ מצבה שטימט ניט מיט דעם אַלטען גייסט פון אונזער פאָלק. אין דער צייט, ווען דיא מצרים האָבען געמאַכט ספינקסען, פּיראַמידען, און אַלערלייא אַנדערע מאָנומענטען פון בראָנז און פון נאָך פערשיעדענע מעטאַלען, האָט נאָך אונזער פאָלק פון מצבות שטעללען ניט געהאַלטען. מיר געפינען ניט אין אונזער גאַנצער געשיכטע קיין איין מענשען, וועלכער זאָל, לויט נאָך דעם מנהג פון דיא מצרים, זיך אַליין אַ וועקשטעללען אַ מאָנומענט, אָדער, לויט נאָך דעם מנהג פון דיא גריעכען, זאָל דיא דאַנקבאַרע מענשהייט איהם שטעללען אַ מצבה. מעהר ניט אַבשלום האָט זיך אַליין, ביים לעבען, געשטעלט אַ מאָנומענט, און יעדערען איז דאָך בעוואוסט, וויא „שענדליך“ און וויא „בעפלעקט“ זיין געדעכטניס איז פערבליבען אין דער געשיכטע. אונזערע מלכים, אונזערע נביאים, אונזערע אמת׳ע גרויסע מענשען האָבען וועגען מאָנומענטען ניט געטראַכט. וויא מיר זעהען פון תנ״ך, זיינען ניט געווען קיין מצבות אויף דיא קברים פון דוד און פון שלמה, אויף

דיא קברים פון ישעיהו און ירמיהו און אויף דיא קברים פון אנדערע גרויסע נייסטער. וויא אזויא עס איז געשעהען מאכט עס יעצט ניט אויס, אבער א פאקט איז, אז מיר אידען האבען אויך אנגעהויבען צוא שטעלען מצבות אויף דיא קברים פון אונזערע פערשטארבענע, און עס איז ווירקליך זעהר א־נויטהיגע זאך, ווען מיר וואלטען, צום ביישפיעל, ניט האבען קיין מצבות אויף דיא קברים פון דיא פערשטארבענע, זאגאר פאר דיא לעצטע צעהן יאהר, וויא אזויא וואלטען מיר געוואוסט דעם ריכטיגען ארט, וואו זייערע ביינער רוהען? וואס וואלט געטאהן א זוהן, ווען ער ווילל זיך אויסוויינען אויף זיין טאטענ'ס קבר. ווען ער וויים ניט בעשטימט דיעזען פלאטץ? וויא שווער וואלט עס געוועזען פאר א טאכטער צוא געפינען איהר מוטטער'ס קבר, ווען זיא וואלט איהם דארפען זוכען דורך סמנים, דורך צייכענס, עס הייסט: ווען קיין מצבה זאלל זיך אויף איהם ניט געפינען!.. א מצבה, ליעבע פריינד, איז דער וויזיט—קארטע איף דער ענגער טהיר פון אונזער נאסער און פינסטערער דירה,—פון אונזער וואוינונג, וואס דער טוידט פערשאפט אונז,—דער טוידט, וואס וויים ניט פון רחמנות, פון מיטלייד, פון יושר...

טוידט!—א, וואס פיר א שרעקליכעס ווארט עס איז! וואס א שוידער־האפטע טראגעדיע אין איהם ליעגט!..

דער גריעכישער פילאזאף אפלטון האט זעהר ריכטיג געזאגט, אז „קיינער וויים ניט וואס טוידט איז, און צו איז ער פיעלייכט ניט דיא גרעסטע טובה פאר דיא מענשהייט, און דאך האבען אללע פיר איהם מורא, מיט דעם געדאנק אז ער איז דיא גרעסטע רעה.‟ יא, דער טוידט איז דיא גרעסטע רעה, מיט וועלכע דער ארכיטעקט פון דער וועלט בעשטראפט דיא זינדיגע מענשהייט, דער טוידט מאכט איין ענדע צוא דיא דופטענדע בלומען אין פעלד און צוא דיא בשמים'דיגע גראזען, וואס וואקסען דארט און פארפיו־מירען דעם גאנצען געגענד; דער טוידט מאכט איין ענדע צוא אללע בליט־הען, וואס דער רייצענדער פריהלינג שענקט דער וועלט, און צוא אללע בלימער, וואס שטעהען אויסגעפוצט אין זייערע גרינע און פרישע מלבושים אין דיא זומער מאנאטען; און דער מענש, דער בחיר היצורים, איז אויך ניט מעהר וויא גראז, וואס „בבקר יציץ וחלף, לערב ימולל ויבש‟—אין

דער פריה בליהט עס און גרינט, און פאר נאכט ווערט עס אפגעשטארבען אין צוטריקענט... ניט לאנג, נאר ניט לאנג האט אונזער פריינד געבליהט וויא א בלום! ניט לאנג נאך האט ער געטרויסט. האט זיך געמאלען אין זיין פאנטאזיע גלעצענדע בילדער פיר זיין צוקונפט. און פלוצלונג האט דער טוידט געמאכט איין ענדע צוא אללע זיינע פאנטאזיעס, און זיין חלום האט זיך געענדיגט!.. ער איז געשטארבען! און מיר זיינע קרובים און פריינד, זיינען היינט געקומען צוא שטעלען א מצבה אויף זיין קבר, און צוא זאגען איהם נאך אמאהל: „אדיע, ליעבער חבר, אדיע, אדיע"!.. מיר שטעלען א מצבה אויף זיין קבר, אום דיא צוקינפטיגע דורות זאלען לייכט געפינען דעם ארט, וואו ער רוהט; אבער מיר, זיינע יעצטיגע פריינד, וועללען איהם געדענקען, און מיר וועלען וויסען וואו זיין ארט איז, ווען קיין מצבה וועט אויף זיין קבר ניט זיין. ווייסט איהר פאר וואס?—ווייל זיין מצבה שטעהט בייא אונז אין הארצען, און זיא וועט דארטען פערבלייבען ביז אונזער הארץ וועט אויפהערען צוא בעוועגען זיך, עס הייסט: ביז דער אוהר פון אונזער לעבען וועט שלאגען זיין לעצטע שטונדע...

שלאף רוהיג אין דיין אייביגע דירה, ליעבער פריינד! מיר פערלאזען דיך און יעדערער פון אונז געהט ערפיעלען זיינע פפליכטען אין לעבען. אבער טיעף אין הארצען האבען מיר בעגראבען דיין געדעכטנים, און שטענדיג וועללען מיר דיין נאמען דער־מאהנען מיט ליעבע און מיט עהרע, מיט פריינדשאפט און מיט איבערגעבענהייט. שלאף רוהיג אין דיין אייביגע היים. עס זיינען דא לעבעדיגע וואס דענקען פון דיר.

אידישער ארדען

זיין צוועק, זיין פיהרונג, זיינע פיהרערס און זיין צוקונפט.

פון א. טאננענבוים.

דא האבען זיך פערזאמעלט יעצט צום קאנווענשאן די פיהרער, רעגיערער, פערזארגער, בעזארגער, פארשטעהער און פערטרעטער פון א גרויסער אידישער געזעלשאפט. דער ארדען נ. נ. אום צו זעהען וואס עס איז פארגעקומען אין דיעזער געזעלשאפט אין די לעצטע צוויי יאהר און צו בעטראכטען וואס מען זאל טהאן אין דער צוקונפט.

דער ארדען איז איינע פון דיא עלטסטע אידישע געזעללשאפטען אין אמעריקא. ער איז געגרינדעט געווארען אין א צייט ווען אין אמעריקא זיינען נאך געוועזען זעהר ווייניג יהודים און דיעזע ווייניגע האבען געפיהלט, וויא נויטהווענדיג עס איז זיך צו האלטען צוזאמען, צו העלפען איינער דעם אנדערען, צוא שטיצען איינער דעם אנדערען און צוא פערזארגען דיא אלמנות און יתומים פון דיא מיטגליעדער, וועלכע זיינען ניט געוועזען אימשטאנדע צוא בעזארגען זייערע פאמיליען ביי זייער לעבען.

דאס זיינען אין קורצע ווערטער דיא צוועקען און ציעלען פון אונזער ארדען.

איך קען מיר ניט ערקלעהרען פאר וואס דיא גרינדער פון'ם ארדען האבען אויסגעדריקט זייערע צוועקע אין דיא דרייא ווערטער: הארמאניע, וויזהייט און גערעכטיגקייט; איך שעהם זיך ניט אויסצוזאגען אז איך פערשטעה ניט די בעדייטונג פון דיעזע דריי ווערטער: הארמאניע, וויזהייט און גערעכטיגקייט אויף דיא בריעף און דיא דאקומענטען פון'ם ארדע', וויא איך פערשטעה ניט די בעדייטונג פון די ווערטער: „סיני וסנסיני וסמנגלוף“ אויף א שיר המעלות, וואס מען העננט אויף אין צימער פון א יולדות. איך וואלט געוועזען זעהר דאנקבאר ווען א מיטגליעד פון ארדען זאלל דאס מיר ערקלעהרען.

בעזאנדערס אונפערשטענדליך איז מיר דאסווארט וויזהייט, חכמה. וועלכעס דער ארדען האט אויפגעשריבען אויף זיין פאהן. דיא וויזהייט

די חכמה, איז אזא זעלטענער ארטיקעל, אז מען קען איהם ניט אויסבארגען, מען קען איהם ניט קויפען, מען קען איהם זיך ניט ערווערבען, מען קען איהם ניט געפינען און מען קען איהם ניט ענטדעקען. דער אלטער, אלטער איוב האט פאלקאמען רעכט געהאט ווען ער רופט אויס: חכמה מאין תמצא ואיזה מקום בינה? (איוב כ״ח, י״ב) וואו געפינט מען די ווייזהייט און פון וואנען קען מען בעציהען דיא פערנונפט.

און אלס דעלעגאט צו דער קאנווענשאן פון דעם ארדען קען איך זאגען פריי און אפען, אז איך האב די ווייזהייט ניט געזעהען אויף דיעזע קאנווענשאן. איך האב געזעהען שלויהייט, (חיטראסט) איך האב געזעהען ווי מען שפינט און וועבט אללע מעגליכע אינטריגען. ווי איינער שטעלט אונטער דעם אנדערען א פוס. אום דער אנדערער זאל אומפאלען. די ווייזהייט אבער האב איך אויף דער קאנווענשאן ניט געקענט געפינען.

והחכמה מאין תמצא? וואו איז אלזא דיא ווייזהייט פון דיא אנפיהרער און רעגיערער פון אונזער ארדען.

איך מוז זאגען מיט שמערץ און בעדויערען, אז איך האב אויסשטודירט אלע בעריכטע פון די בעאמטע פון ארדען פאר די קאנווענשאן און האב דארט געפונען אלעס מעגליכע: אלטע אבגעדראשענע פראזען, געקינסעלטע דריידלאך, אבער קיינע ווייזהייט.

אין דיא פערהאנדלונגען פון דער קאנווענשאן האב איך געפונען אללעס מעגליכע, און זאגאר פיעל אונמעגליכע. אבער קיינע ווייזהייט. איך האב עס אויך ניט ערווארטעט, ווייל איך ווייס גאנץ גוט, אז די ווייזהייט איז אזא זעלטענער פויגעל, וועלכער אנטלויפט ווען ער דערהערט נור א ליארם און א רעש, א געשריי און א גוואלד, און דאס זיינען געווען זאכען, מיט וועלכער א קאנווענשאן צייכענט זיך בעזאנדערס אוים. דאך, נאך דיעזע אללע פעהלער, פריינדע, האט א אידישער ארדען מעהר ליבט וויא שאטען, ווייל דאס איז א מעכטיגע אידישע ארגאניזאציאן וואס בינדעט צוזאממען טויזענדע אידישע פאמיליען אין גאנצען לאנד און מיר מוזען בויגען דעם קאפף פיר אונזער ארדען וואס טהוט גוטעס. און מיר מוזען אללע ארבייטען אין ווירקליכע הארמאניע אז דער ארדען זאל האבען לויטער ליכטיגע מעלות און זאל מאכען דעם אידישען נאמען צו שטאלץ.

פארטראג צו דער גרינדונג פון א אידישען ארבייטער פעראיין.

פון ד. מ. הערמאלין.

ארבייטער, ברידער, אידען!

איך זעה דא פערזאמעלט א גרויסע עדה אידען, וועלכע האבען גע־גרינדעט א אידישען ארבייטער פעראיין.

ווען אידען גרינדען א ספעציעלען אידישען ארבייטער פעראיין, זיינען דא דאפיר גוטע אורזאכען. עס וואלטען בעדארפט זיין ארבייטער פעראיינען פון מענשען, ניט פרעגענדיג אין וואס איינער גלויבט יא אדער ניט, און זיך ניט אינטערעסירענדיג צו וועלכע נאציאנאליטעט איינער בעלאנגט.

אבער אלעס וואס איז ספעציעל אידיש האט זיין היסטארישע אורזאכע. דער איד איז געווען און געבליבען דער דאפעלער אונטערדריקטער. ער איז גערודפ'ט אלס פראלעטאריער, אלס ארימאן, און איך דערפאר וואס ער איז א איד. עס איז ניט מעהר וויא נאטירליך, דאס ווען מען פערפאלגט איינעם פאר דעם וואס ער איז, זאל ער אויף להכעיס אויסשרייען: „א ־־ וואס איך בין!"

און אז אידען זאלען גרינדען ארבייטער פעראיינען איז ניט ניי. ווען דאס אידישע פאלק איז נאך געוועזן אין זיינע וויקעלעך; ווען שטיעף־טאטעס און שטיף־מאמעס האבען צים ערשטען מאל זיך אוועקגעזעצט קלערען „הבה נתחכמה לו", וויא ווערט מען פון איהם פטור, האבען מיר גלייך ערבליקט דעם ערשטען און פיעללייכט דעם גרעסטען ארבייטער־אגי־טאטאר, רעוואלוציאנער און טערראריסט.

איך מיין דא משה בן עמרם. דיעזער משה, איינגעצויגען אין קעניג־ליכען פאלאסט פון פרעה'ן אלס פרינץ. האט דערזעהן וויא מען פלאגט און

מען מאטערט זיינע אָרימע ברידער; וויא מען צאפט זייער בלוט, וויא מען ... ארבייט מיט זיי אָוועך־טיים, און ווי די פּאַרלייט דריקען פון זיי אוים זייער לעבען.

איינמאָל איז ער פערביי געגאנגען און געזעהן וויא פרעה׳ס א פאָרמאַן שלאגט און פלאגט א אידישען ארבייטער. ער האט קיין סך נים געווארט און באלד ענטשלאָסען וואָס עס איז צו טהון. ער האט דעם פאָרמאַן גלייך דערהרג׳עט.

דאָס איז געוועזן דער אויפטריט פון א רעוואָלוציאָנער און טערראָריסט. היינטיגע צייטען וואָלט מען אַזא מענשען ווי משה׳ן געשטעמפּעלט מיט׳ן מיטול אַנארכיסט און מען וואָלט איהם אויפגעהאנגען פאר אָנריהרען די פאָר שטעהער פון קאפּיטאל.

יעצט מערקען מיר זיך, וויא דאמאלס. אין יענע אלטע צייטען, זיינען שוין געוועזן שעפּער מיט אזעלבע מענשעלאך וויא יעצט. עס זיינען געוועזן ארבייטער וואס האָבען געשמייכעלט דעם באָס, געזוכט ביי איהם נושא חן צו זיין און מסר׳ן דיא פריינד פון די שקלאפען.

דאמאלס, אין משה׳ס צייטען, האָבען זיך געפונען אזעלבע צוויי ברואים ווי דתן ואבירם. וועלכע זיינען אפילו אליין אויך געלעגען אין דער אדמה. אָבער זייא האָבען נים געזעהן זייער רעטונג אין דער בעפרייאונג פון אללע ארבייטער, זאָנדערן זיך איינצושמייכלען צום באָס. איהם דערצעהלען וועך עס ארבייט צו לאנגזאם און ווער עס אגיטירט צווישען זיי. נים פיעל קלערענדיג האבען זייא אויך דערצעהלט, אז משה האט געהרג׳עט דעם טיראנישען פאָרמאן.

עס איז געוואָרען ארעש, אן איבערקעהרעניש. און דער עדעלער מענש וואס האט אָנגעפאנגען זיין גרויסע ארבייט פאר דער בעפרייאונג פון די ארבייטער, האט געמוזט אנטלויפען. רתן ואבירם האָבען געשטערט זיינע פלעגער אויף א היבשער צייט.

אָבער משה, וויאו ער איז געוועזן, האָט ער נים געקענט רוהען. ער איז צוריק געקומען. און ביי נאכט, ביים שיין פון דער לבנה, אין שאָטען פון די פּיראמידען, געפּוים פון ארבייטער קנאכען און בלוט—דארט האט ער

צוזאמענגעריפען דיא ארבייטער און זייא דערצעהלט, אז אין פעראייניגונג ליעגט מאכט, אז אין איין גרייסען ארבייטער פעראיין אדער יוניאן, ליעגט זייער גרעסטע קראפט און מיט אזא יוניאן וועללען זייא קענען צו רייסען דיא אייזערנע קייטען וואס האבען זייא צוזאמענגעבונדען.

די ביבל איז געשריעבן געווארען אין אלטערטהום, איבער א געשיכטע וואס האט פאסירט אין גרויען אלטערטהום. מיר מוזען דער פאר זעהר אויפמערקזאם שטודירען יעדע ערייגניס און זיא אויסוויקלען פון איהרע לעגענדארישע קליידער.

מיר זעהען, אז משה'ן איז געלונגען צו ארגאניזירען דיא גוואלטיגע ארבייטער־ארמעע. ווען ער האט זיי ארגאניזירט, איז ער און זיין ברודער אהרן געווארען זייערע וואקינג דעלעגאטען. האבענדיג הינטער זיך די פעראייניגטע מאכט פון דיא פיעלע טויזענדע און צעהנדליגע טויזענדע שקלאפען, וועלכע וואלטען אויף א פיפס געפאלגט וואס מען וואלט זיי געהייסען, זיינען דיעזע ערשטע וואקינג דעלעגאטען אוועק צום באס, טיראן פרעה, און איה געשטעלט בעדינגונגען.

אך, וייא פרעה וואלט דאס דאמאלס צוריסען דיעזע וואקינג דעלעגאטען! אבער ער האט דאס ניט געוואגט צו טאהן; מיט א פעראייניגטער ארבייטער־מאכט שפיעלט מען זיך ניט.

אין אנפאנג האט זיך פרעה געמאכט, אז ער לאכט פון זיי. נאר ווען דיא פאדערונגען וואס משה האט געשטעלט פאר דיא ארבייטער זיינען ניט ערפילט געווארען, האט מען ערקלערט א סטרייק.

אין דער ביבעל ווערט אויסגעדריקט דער ערשטער סטרייק מיט דם, בלוט. עס איז זעהר א ריכטיגע בעצייכנונג. עס איז געוועזן א בלוטיגער סטרייק פון ביידע זייטען, און דאן איז געקומען א סעטעלמענט. נאר דער באס האט באלד חרטה געהאט אויף דעם אגרימענט, און משה האט ערקלערט א צווייטען סטרייק.

ווען מיר וואלטען גוט פערשטאנען דיא שפראך פון אלטערטום, וואלטען מיר געקענט גענוי ערקלערען אללע איבריגע סטרייקס וואס זיי האבען בעדייטעט. איין זאך איז אבער זיכער, אז דיא ארבייטער, מיט זייערע סטרייקס, האבען אנגעשיקט אויף זייערע באסעס און אונטערדריקער, אלערלייא מכות, ביז צו דער לעצטער מכה פון חושך און מכות בכורות עס איז זיי געווארען פינסטער, ביטער און זויער.

דאן האט דיא גרויסע ארבייטער ארגאניזאציאן געזיעגט און זיך בעפרייט פון דער דריקענדער שקלאפעריי.

שטודירענדיג ווייטער זעהען מיר, אז אין אנפאנג איז דאס געוועזן א ריינער אידישער פעראיין; אידישע ארבייטער, מיט א אידישען פיהרער, האבען געקעמפפט פאר בעפרייאונג. שפעטער, ווען דער ציעל איז שוין ערדייכט געוואָרען, ווערט אונז מיטגעטהיילט, אז ערב רב, דאס הייסט גויאישע ארבייטער, האבען אויך גענאסען פון דעם זכות און זיך אויך בעפרייט.

וואס פאר אן אינטערעסאנטער קאפיטעל דאָס איז אין דער וועלט געשיכטע פון ארבייטער בעוועגונג!.

ברידער! איהר האט געגרינדעט א פעראיין אום זיך צו בעשיטצען פאר אויסבייטונג און פערזיכערען אייערע פרויען און קינדער מיט ברויט. דיא פעראייניגונג צווישען אייך, איז דאס איינציגע מיטעל צו ערדייכען אייער ציעל.

פאסט אבער אויף עס זאלען זיך צווישען אייך ניט געפונען קיין דתן׳ס און אבירם׳ס. ווען איהר בעמערקט איינעם וואס לעקט זיך צום באס, וואס האט מיט איהם פערטרויליכע געשפרעכען, וואס קריכט פאר איהם וויא א ווארעם, דאן פערדאמט און פערטרייבט איהם. דיעזע חנפים און מוסרים, דיעזע ניעדריגע ברואים און שפיאָנען, זיינען געוועזן און געבליעבען די רואינע פון ארבייטער. זיי האבען עס אימער אונטערגעגראבען דיא מעכטיגע געביידע וואס א משה בן עמרם האט אויפגעשטעלט. און צוליעב זיי שלעפט זיך נאך עד־היום דיא ארבייטער בעוועגונג און קען ניט דערגרייכען איהר ציעל.

איהר, ארבייטער, זייט דיא שאפערס, פראדוצירערס און וועלט־בעזארגערס. אהן אייך, וואלטען דיא מענשען ניט עקזיסטירט. אייער גרעסטע וואפע איז, צו לאזען שטעהן דיא רעדער וואס שאפען און פראדוצירען. אהן אייערע הענד, האט קאפיטאל מעהר ניט ווערטה וויא דאס בליי וואס ליעגט אין בויך פון דער ערד.

בענוצט זיך מיט דיעזער וואפע צו דער פאסענדער צייט, ווייל דאס איז אייער הייליגעס רעכט, אבער ווייסט אז איהר מוזט אימער שטעהען צוזאמען. אלע פאר איינעם און איינער פאר אלע. דער ארבייטער־פערדעטהער וואס איז אליין אן ארבייטער, איז פיעל ערגער וויא דער אויסבייטער, דער באָס.

עקזיסטירט אלס אידישער ארבייטער פעראיין. זייט שטאלץ מיט דיעזען נאמען, ווייל סוף־כל־סוף וועט דער ערב רב צו אייך צו שטעהען.

עס איז שוין דעם אידען'ס מזל צו זיין דער ערשטער אין קאמפף אין מען זאל איהם פערדאמטען, אבער ענדליך איז ער אויך דער ערשטער ויענער און דיעזע וואס האבען איהם ניט פערשטאנען — אנערקענען שפעטער זיין מיטה, זיין אויפאפפערונג און גערעכטע שלאכט!

בליקט ניט צום הימעל, זיצט ניט און פארשט ניט וואס עס טהוט זיך פון יענעם זייט קבר. דאס איינציגע ווירקליכע איז דיעזע וועלט וואו מען דארף עסען, טרינקען, קליידען זיך און רוהען, און ווען דאס פעהלט, דאן איז זעהר טרויעריג.

דיא מענשהייט איז דער פאר אויף צרות, ווייל זיא האט געהאלטען דיא אויגען צום הימעל. דיא מענשהייט וואלט שוין לאנג געהאלפען געויאגעווארען, ווען זיא וואלט שטודירט דיא פאדערונגען פון דער ערד.

ווען מיר וואלטען זיך בעשעפטיגט מיט דיא בעדערפניסע דא, אויף דיעזער וועלט, וואלטען מיר שוין לאנג ניט געהאט קיין הערען און דינער, קיין אונטערדריקער און קנעכט. קיין מענש האט מעהר רעכט צו דיא פראדוקטען פון דער ערד וויא אן אנדערער. א גלייכעס רעכט האבען אבער נאר דיעזע וואס ארבייטען אליין און פראדוצירען. אלע איבריגע זיינען פאראזיטען.

זאל דיעזע לעהרע זיין אייער אויפגאבע אין לעבען, אייער רעליגיאן, אייער האפנונג און אייער שטרעבונג, און איהר זאלט אנווענדען אלעס מעגליכע זיי צו פערברייטען צווישען אלע מענשען.

איך ווינש אייך גליק צו דער גרינדונג פון אייער אידישען ארבייטער פעראיין. און איך ווארען אייך אז איהר קענט קיין הילף פון קיינעם ניט ערווארטען אויסער פון זיך אליין.

אייער איינינקייט, אייער פעסטקייט און אייער צוזאמענשטעהען. דאס איז אייער ארטילעריע, און געגען דיעזער ארטילעריע האט אפילו אזא בלורטינער טיראן וויא פרעה, אין דיא אלטע צייטען, ניט געקענט שטעהען.

קעמפפט געגען אונגערעכטיגקייט, רויב און אויסבייטונג און איהר וועט דערמיט פערזיכערן אייער עקזיסטענץ, צו זיין פרייע און אונאבהענגיגע מענשען.

און, פערגעסט ניט, אז דיא אינטערעסען פון דיא ארבייטער, מוזען דיא ארבייטער אליין בעשיטצען. גלויבט ניט, אז אירגענד אן אנדערער קען אוז ויעט פאר אייך עפעס טהון!

ערקלעהרען א סטרייק.

פון הן.

מיינע ברידער!

מיר האבען זיך דא פערזאמעלט צוליעב זעהר א ערנסטען צוועק. מיר ווינען זיך צוזאמען געקומען צו בעשפרעכען אונזער טרויעריגע לאגע אלס אונטערדריקטע און געשטיקטע ארבייטער, ניין, אלס שקלאפען.

צווישען אונז גערעדט, האט א סטרייק פאר אונז א גרעסערע, ערנסטערע און שווערערע בעדייטונג ווי פאר דעם באס. אמת, דער באס קען פערלירען געלד, א היבשען טהייל פון זיין קאפיטאל. מיר ווידער קענען דאדורך פער־לירען דאס שטיקעל ברויט פון אונזערע פרויען און קינדער.

עס איז ניט נאר אן ערנסטע, זאנדערן אויך א טרויעריגער שריט. דיא פראגע איז אבער: איז עס בעסער צו ארבייטען און הונגערן אדער הונגערן און ניט ארבייטען? אויב שוין יא הונגערן, דיינק איך איז שוין בעסער ניט צו ארבייטען.

וואס האבען מיר געהאט פון דער ארבייט ביז יעצט? מיר האבען, מיט אונזער פראצע, געשאפען פאר דעם באס הייזער און באנק־ביכלעך. מיר ווי־דער זיינען געבליבען די זעלבע עניים ואביונים ווי אלע מאהל. מיר האבען נאך אימער ניט צו בעצאהלען קיין רענט. מיר האבען נאך אימער ניט מיט וואס דורכצוקומען דיא וואך, מיר קענען נאך אלץ ניט רופען קיין דאקטאר צו אונזערע קראנקע קינדער און קויפען פאר זיי מעדיצין. מיר שעהמען זיך נאך אימער פארביי צו געהען דיא גראסערי און דעם בוטשער שאפ, און— מיר ארבייטען!

אונזערע רעכטע אלס מענשען זיינען געטראטען געווארען מיט די פיס. אונזערע געפיהלען געשענדעט און אונזערע כוחות אויס געצויגען צוזאמען מיט אונזער בלוט.

מיר פערלאנגען ניט קיין עשירות, קיין הייזער, און קיין באנק־ביכלעך. אללעס וואס מיר ווילען איז, צו קענען לעבען און עקזיסטירען, אויף אזויא וויים וויא עס איז מעגליך פאר א לוין—שקלאף.

דער סטרייק איז אונזער פראטעסט, ווייטער ארבייטען בעדייטעט, אז אין אונז ליעגט דיא נאטור פון א פערד וואס שלעפט אזויא לאנג ביז עס ברעכט צוזאמען. ווען מיר וועלען ווייטער שווייגען, וועט עס הייסען, אז מיר שטימען איין צו דיא בעהאנדלונגען פון אונזערע אונטערדריקער. ווען מיר וועלען סטרייקען, דאנן וועט דער בלוט צאפער זיך איבערצייגען, אז מיר קענען ניט געטראמפעלט ווערען וויא ווערים.

צום סטרייק, מיינע ברידער, דאס איז דער איינציגער אויסוועג! זאל נאר דער באס איינזעהן, אז מיר שטעהן פעסט צוזאמען פאר אונזערע רעכטע, און ער וועט אונזערע אינבעדייטענדע פאדערונגען נאכגעבען. ניין, איהם לוינט זיך ניט מיר זאלען אוועקווארפען דיא ארבייט אין מיטען סיזאן. ער וועט און מוז נאכגעבען אונזערע גערעכטע פאדערונגען.

סטרייקען! דאס איז דער איינציגער מיטעל, און יעדער וואס שפירט, אז ער איז א מענש, ניט קיין בהמה, וועט מיט מיר איינשטימען!

אן אפיעל צו שטיצען סטרייקער.

פון ה״ן

מיינע ברידער!

איך בין צו אייך געקומען פאדערען שטיצע פאר די סטרייקענדע... אונזערע ברידער און שוועסטער פון... זיינען אין קאמפף פאר זייער שטיקעל ברויט, פאר דעם לעבען פון צארטע פרויען, קליינע קינדער און שוואכע, קראנקע עלטערען. זיי אליין קעמפפען מוטהיג און מיט בלאסע ליפען טראגען זיי אריבער דעם סטרייק אזא היבשע צייט.

עס איז אייער הייליגסטע פליכט זיי צו העלפען. יעדער וואס שטעהט פון וויטען, יעדער וואס קען טהאן און טהוט ניט, איז א פערברעכער און פעררעטהער צו זיין ברודער ארבייטער.

„אם אין אני לי מי לי?“ ווען איך וועל ניט זיין פאר מיר, פאר מייניגע, ווער דען זאלל עס זיין? דיזע ערהאבענע ווערטער האט געזאגט דער גרויסער אידעשער חכם הלל הזקן, און די וואהרהייט פון דיזע ווערטער בלייבט פעראייביגט צווישען אללע אונטערדריקטע און פערשקלאפטע.

מיר, ארבייטער, זיינען די שאפער און פראדוציר פון דעם רייכטהום פון דער וועלט, און ווען עס קומט מיר אליין זאלען לעבען, איז א פראגע אויב מיר האבען א רעכט דאצו. די קאפיטאליסטען זאגען, אז זיי אליין זיינען בערעכטיגט צו אינזער פראצע. זיי הערען ניט אונזערע זיפצען, קימער׳רען זיך ניט אום אונזערע קרעכצען און וועהטאגען. זיי לאכען פון אונז. פון זיי קענען מיר אלזא קיין סימפאטהיע ניט ערווארטען.

אונזערע ברידער און שוועסטער אין סטרייק, אין קאמפף פאר זייער

עקזיסטענץ, קוקען אלזא צו זיעזע וואס פערשטעהן זיי. מיר זיינען די יעניגע וואס קענען פיהלען זייער ערביטערונג און עלענד.

לאמיר נים קלערען קיין אויגענבליק און בעשליסען צו טעקסען יעדען איינעם פון אונז מיט א געוויסען פראצענט פון זיינע פערדינסטען פאר דיא סטרייקענדע ברידער און שוועסטער.

דאס וועט נים נאר העלפען דיא קעמפפענדע, זאנדערן אויך בעווייזען אונזער סאלידאריטעט, אונזער פעסטקייט צו שטעהן צוזאמען. דאס וועט א ביסעל ערוועקען אונזערע דריקער און אויסזויגער איינצוזעהן, אז מיר זיי־נען א מאכט, אז מיר העלפען אונזערע ברידער אין נויט.

דאן, איז דאס נים מעהר וויא אָבגעגעבען ברויט. מארגען קענען מיר זיין אין דערזעלבער לאגע און אויך בענעטהיגען הילף.

און ווען איהר העלפט, זאל עס נים זיין גלאט פון יוצא וועגען. גע־דענקט! אז איהר האט פולע ווייד‍ושעס און יענע האבען נאר נים. געדענקט! אז די פרויען און קינדער פון די סטרייקער געהן איינפאך אוים פאר הונגער.

איך אפעליר צו אייך אין נאמען פון מענשהייט, אין נאמען פון ארבי־טער סאלידאריטעט, פערזאמט קיין אויגענבליק און בעשליסט א פאסענדע אונטערשטיטצונג פאר דיא בראווע סטרייקערס.

צו דער ערעפענונג פון א נייע אידישע לייבּרערי.

פון ליטווישען פילאזאף.

ווערטהעס פובליקום!

עס פרעהט מיך אייך צו גראטולירען מיט אייער נייע אידישע בּיבּליאָטעק וואס איהר האט ערעפענט, אדאנק צו דיא גוטהערציגקייט פון אונזערע מעמבּערס וועלכע וויסען אז צדקה מיינט ניט צו שפייזען נאר דעם קערפּער אליין, נאר אויך דעם גייסט, און איך בּעטראכט דיעזע נייע בּיבּליאָטהעק— דיא „לייבּרערי" וויא מיר ריפען עס אין אמעריקא— אלס אַ גייסטיגע דע־פּארטמענט סטאָר וואס מאכט עהרע אייער אונטערנעהמינג, אייער ליעבּע צו אידישע וויסענשאפט און אייער רעספּעקט צו שווארצע פּינטעלאך פון וועלכע עס שיינט ארויס דאס פּינטעלע איד.

מיר אידען האבּען אימער שטאלצירט מיט דעם טיטול „עם הספר" (דאס פאלק פון בּוך) וויא מען האט אונז גערופען אין אלע צייטען. און זאָ־נאר דער גרויסער געגנער פון יודענטהום, דער מאחמעדאנישער געזעטץ־גע־בּער בּעטיטעלט אונז „יא אהלי אל־כיתאבּי" דאס הייסט עם־הספר ווייל אין אלע צייטען איז געווען דאס בּוך אונזער פריינד, אונזער פערטהיידיגער, אונ־זער ראטה־געבּער און אונזער בּעגלייטער. אויך דיא געוועהר פון אידען איז געווען אין אלע צייטען דאס וואס איז פיעל מעכטיגער פאר דינאמיט און פיעל גרינגער פארן ווינד— דיא פעדער!

אונזערע אידישע בּיבּליאָטהעקען האבּען דורכגעמאכט דורך דיא לאנ־גע נאכט פון גלות אלעס וואס דאס אידישע פאלק אליין האט דורכגעמאכט: אונזערע ספרים האבּען געהאט זייער אייגענעם גלות, זייערע בּאזונדערע גזרות און אויך זייערע אייגענע פאגראמען, מען האט פארבּרענט אידי־שע ספרים אויף'ן בּאפעהל פון דער קירכע— און ווען מען זאל געהן בּעש־רייבּען דיא פאלשטענדיגע היסטאריע פון דיא אידישע בּיבּליאטהעק, וועט עס אויך דינען אלס דיא היסטאריע פון אידישען פאלק.

לאמיר זיך אלע גראטולירען מיט אונזער נייע בּיבּליאטהעק, און לאמיר האפען אז דיא אידישע יוגענד וועט היער געפינען גענוג איידעלע מאטער־יאל שווארץ אויף וויס, ניט נאר בּלויז זיך צו בּילדען, נאר אויך נאכצודיינ־קען פאטריאטיש וויא אזוי אידישע וויסענשאפט, אידישע ליטעראטור און חכמה זאללען קענען וואקסען און בּליהען וואס מעהר איבּעראל זאגאר פון דער זייט ים אין „דאס לאנד פון אלמעכטיגען דאללאר," וויא אונזערע גרינגע פריינדע רופען אמעריקא.

איך ערקלעהר דיא לייבּרערי אפען.

צו דער ערעפנונג פון א לייברערי.

פון וו. ל.

מיינע פריינדע!

דיא עפענונג פון אַ פלאטץ ספעציאל צום צוועק פון לעזען ביכער, איז, אין זיך אַליין אַ צייכען פון פארטשריט.

לעזען ביכער בעדייטעט, ווען מענשען אינטערעסירען זיך מיט דער פער־נאנגענהייט, שטודירען דיא געגענוואַרט און מאַכען פלענער פאר דער צו־קונפט. דאס אונטערשיידעט זייא ניט נאר פון דער בהמה, זאנדערן אויך פון דער נידעריגער קלאסע מענשען, וואס דענקען נאר וועגען חומר.

ביכער לעזען איז וויססען, אַז די מענשען וואס טהוען עס, האבען אויך נשמות. עסען, טרינקען, טאנצען, שפרינגען און ליארמען איבער פוסטע זאכען, קעננען אויך חיות, בהמות און מאנקים, „דער מותר האדם מן הבהמה“ איז דיא נשמה, דאס דענקען, דאס טראכטען וואס מיר נעהמען אַרויס פון דיא ביכער וואס גרויסע און הויכע נשמות האבען אויפגעשריבען.

מיינע פריינדע! איך וועל אַייך, ביי דיעזע געלעגענהייט, דערצעהלען אַן אינטערעסאַנטע געשיכטע וועגען אַ לייברערי.

אַמאָהל, אונגעפעהר מיט אַ טויזענד יאהר צוריק, איז דער צענטער פון ציוויליזאציאן און וויסענשאפט געווען ביי דיא אַראבער. זיי האבען געגעבען דער וועלט גרויסע דיכטער, פילאזאפען, ערצטע און וויסענשאפטס־מענער. אַ קלוגער און פערנינפטיגער הערשער, האט געגרינדעט אַ לייברערי, אין אַלעקסאנדריען, עגיפטען, וואוהין ער האט אַנגעזאמעלט די וויכטיגסטע ביכער

וואס דיא אראבישע ציוויליזאציאן האט ארויסגעגעבען אין א רייהע פון הונ־דערטע יאהרען. דאן איז געקומען אן אנדערער הערשער, בעזיעגט אלעקס־אנדריען און דיא לייבערערי איז אריינגעפאלען אין זיינע הענד. ער האט דערזעהן דיא טויזענדע ווערקע וואס זיינען דארט געווען און געפרעגט וואס זיי בעדייטען. ווען מען האט דאס איהם ערקלעהרט, האט ער אזוי געזאגט:

איך בין א פרומער מאהאמעדאנער. איך גלויב, אז אין (קאראן) געפינען זיך אלע וויסענשאפטען. און נאכדעם ווי דאס איז א פאקט זאל מען דיעזע גאנצע לייברערי פערברענען".

דיא לייברערי איז פערברענט געווארען, און, עד היום הזה שוועבט א פלוך אויף יענעם פאנאטישען בארבאר, וועלכער האט צושטערט דיא שעהנסטע געדאנקען פון דיא גרעסטע מענער.

מיר פלוכען יענעם מאהאמעדאנער פאר זיין ענג־הערציגקייט, און איך דערמאהן אייך דערפאר, כדי איהר זאלט וויסען אז א לייברערי איז א פלאץ פאר אלערליי ביכער פון אלערליי וויסענשאפטען, אינפארמאציאנען, היס־טאריעס און רעליגיאנען.

איך אפעליער צו אייך און בעט אייך, איהר זאלט ניט זיין ענג־הערציג. יעדעס בוך איז פאר אונז א לעהרע און אן אויפקלערונג. לאמיר ארבייטען צו שאפען אן אוצר פון געדאנקען פאר דיעזער לייברערי, און מיר וועלען דערמיט העלפען דעם אמת'ן פראגרעס, דעם וואהרען פארטשריט.

רעדע ביי דער ערעפנונג פון א ראדיקאלע לייברערי.

פון מ. וויינשטאק.

מיינע ווערטהע פערזאמעלטע!

מיר האבען זיך היינט דא פערזאמעלט צו פייערען דיא עפענונג פון א לייברערי. עס איז א אידישע לייברערי, מייסטענטהיילס מיט אידישע ביכער פון אונזער אָרעמער אידישער ליטעראטיר, און דאך ווי רייך מיר פיהלען זיך.

א לייברערי מיינע פריינדע, איז פון איממער אָן געווען דער שטראהל וואס האט געבראכט ליכט און פריידען אויף דער וועלט.

א לייברערי איז צוזאמענגעשטעלט פון ביכער וואס האבען אין זיך די פעראייביגטע געדאנקען פון דער פערגאנגענהייט און געגענווארט. פיעלע פון דיעזע געדאנקען זיינען ניט זעהר לויבענס־ווערטה; זייא זיינען פאלש, אונגערעכט און פערפיהרעריש. דערפאר אָבער געפינען זיך אַנדערע געדאנקען, וועלכע לייכטען וויא דיא זונן, און מיר קענען זיי אימער אוועקשטעלען און פערגלייכען אום צו זעהן דעם גרויסען אונטערשיעד פון ליכט ביז פינסטער־ניס, פון אויפקלעהרונג ביז דומהייט.

א לייברערי אייגענטליך, דארף ענטהאלטען אַלעס, דאס גוטע מיט דעם שלעכטען צוזאמען, כדי דעם מענשען'ס שכל זאלל זיך שארפען און קענען בעגרייפען דעם חילוק בין טוב לרע, בין אור לחושך.

אָבער, פאר אלעמען, קומט טוב און אור, גוטסקייט און ליכט. און אזוי ווי מיר זיינען נאך ניט רייך גענוג אום צו קענען האבען גענוג דערפון, האבען מיר נאך פערשטעלט אונזערע טהירען געגען רע און חושך, געגען שלעכטס און פינסטע־ניס.

אונזער אבזיכט איז פריהער דא אריינצוברענגען גענוג גוטסקייט און ליכט, כדי מיר זאללען זיך ניט קענען שרעקען פאר דעם איינפלוס פון דעם אנדערען טהייל.

איהר וועט אלזא בעגרייפען, אז אונזער קליינע לייברערי, איז א גע־וועהלטע לייברערי. מיר האבען געקליבען און וועלען אויך א היבשע צייט

קלייבען יעדעס בוך. מיר ווילען דא האבען ריינע וויסענשאפט, ריינע ליטע־ראטור אויפקלעהרונג און פאעזיע.

וואס עס וועט זיין שפעטער, ווען דיא ציקונפט בעווייזען. פארלייפיג אבער ווילען די שעלווס פון אונזער לייברערי נאר האבען דאס בעסטע און דאס שעהנסטע וואס קען אויפקלערען און פערעדלען די נשמה.

און גוטע ביכער, מיינע פריינדע, קאסט געלד. שלעכטע ביכער, שעד־ליכע ליטעראטור, פערדומונגס ווערקע, זיינען בילינ. ווייסט איהר ווארום? ווייל אזעלכע ווערען אונטערשטיטצט פון מענשען און געזעלשאפטען וואס האבען אן אינטערעסע עס זאלל זיין פינסטער, ווערענד געגען ליכטיגקייט קעמפפען פלעדער־מייז פון אלע זייטען.

גוטע ביכער זיינען טהייער, ערשטענס ווייל זייער אויסגאבע איז ניט אונטערשטיטצט און צווייטענס, ווייל עס זיינען דא ווייניג בעלנים דארויף.

אונזער אבזיכט איז צו האבען גוטע ביכער, כדי יעדער, וואס וועט קר־מען צו אונז, זאל קענען פערברענגען דיא צייט אין לעזען עפעס ניטצליכעס און אויפקלערענדעס.

מיר זיינען שטאלץ דארויף צו בעהויפטען, אז אין אונזער קליינע לייב־רערי געפינען זיך מאנכע ווערקע וואס די גרויסע ביבליאטהעקען האבען עס ניט. און ווייסט איהר ווארום? ווייל דיעזע שרייען צו הויך געגען דער דומ־הייט פון די מאסען.

אונזער אויפגאבע איז אלזא צו זיין ליכט־ברענגער און אויפקלערער. איך ווילל האפען אז יעדער פון אייך וועט ארבייטען מיט לייב און זעעלע פאר דיעזע עדעלע אונטערנעהמונג.

דיעזע לייברערי, מיינע פריינדע, דארף זיין אונזער שוהל, אונזער גע־בעט־הויז, אונזער קלוב און אונזער שולע.

יעדער וואס שטעהט ביי צום פארטשריט פון אזא אינסטיטוציאן, העלפט דעם פראגרעס פון דער צייט, דעם פארטשריט פון מענשען און גיט זייא מעגליכקייט די שקלאפען צו צוברעכען זייערע קייטען פון אונוויסענהייט און שקלאפעריי.

א רעדע פאר'ן לייגען א קארנער שטיין פון א שוהל.

געהאלטען פון דעם פרעזידענט פון דער חברה.

פון ה. מיכאל־כתבא.

ווערטעס פובליקום! זייט דער בית המקדש איז חרוב געווארען, און דיא אידען האבען פערלארען זייער סענטרום, זיינען דיא בתי מדרשים און בתי כנסיות געוואר'ען צו אידען דאס, וואס דער בית המקדש איז געווען פערצייטען, און דער תלמוד רופט זייא טאקע אן „בית־מקדש־מעט״.

נעמט אוועק פון אידען זייערע שוהלען, איז אוים יודענטהום, מאנכע רעדנער אין זייערע דרשות שרייען בזו הלשון, „מאכט צו אונזערע שוהלען, פערשליסט זייא און גרינדעט בעסער תלמוד תורה'ס!״ דאס איז אבער ניט ריכטיג, תלמוד תורה'ס זיינען טאקע נויטיג, אבער וואס לערענט מען אין תלמוד תורה! דאווענען, חומש נביאים וכתובים און מען מאכט דעם יונגען דור פאר אידען, און אז זיי וועלען זיין אידען דארפען זיי דאך דאווענען, און אז זייא ווער'ען דאווענען וועלען זיי דארפען שוהלען.

אלזא זיינען ביידע נויטהיג אי די תלמוד תורה'ס אי דיא שוהלען.

דיא שוהלען האבען אין זיך נאך א מעלה, זייא פעראייניגען אונז און האלטען אויף אונזער פאלק, נעמט א געגענד וואו קיין אידען זיינען ניטא, קוים בעזעצט זיך דארט איין איד, נאך איהם א צווייטער ביז עס ווערט א מנין, און עס ווערט שוין א נייע אידישע קהלה, און מען בויט א שוהל, דאן ווערט שוין א תלמוד תורה, א חברה גמילות חסדים א. ז. וו. און דער אנפאנג פון אלע חברות איז דיא שוהל, אין שוהל קלייבען זיך דיא אידען צוזאמען דאווענען, דארט ווערען שוין פערהאנדלט אלע אידישע ענינים. דארט ווערט מען געוואר ווער עס איז אין נויט, חלילה, דארט ערוואכט זיך דער אידישער גייסט און דאס יודענטהום לעבט אויף.

אלזא דיא תלמוד תורה'ס גרינדען שוהלען און דיא שוהלען גרינדען תלמוד תורה'ס און ביידע צוזאמען געהען האנד אין האנד.

ברידער און מעמבערס פון אונזער חברה, מיר לייגען יעצט אונזער ווינקעל שטיין פאר אונזער גרויסע שוהל, וואס מיר געהען דא בויען, ווער

און איך ווייס ניט די שווערינקייט, וואס מיר האבען געהאט ביז אונז איז געלונגען צו קויפען דיזען גרויסען לאט! מיר ויינען געוועזען ביז היינט, און מיר זיינען נאך אויך יעצט אין שכנות. מיר ווינען בארדערס אין פרעמדע האלען, אבער אונזער חברה איז צו גרויס און צו אנשטענדיג אום ארום צו שלעפען זיך אין פרעמדע דירות, שוין צייט צו האבען אייגענע פיער ווינקעלאך, און גאט האט אונז געהאלפען, מיט א קליינעם קאפיטאל האבען מיר געקויפט א גרויסען לאט אין א גוטען נאכבערשאפט און יעצט האבען מיר שוין געמאכט דעם פונדאמענט און לייגען דעם אבן פנה, אבער, וואס וועט זיין ווייטער? איך מוז זאגען דא אפען פאר דיא אייגענע מעמבערס וויא אויך פאר דיא פרעמדע געסט, וואס זיינען געקומען אונז צוא בע־עהרען מיט זייער ביייוואהנען בייא אונזער שמחה, איך מוז אפען ער־קלעהרען אז אונזער קאסע איז יעצט לעהר, און דיזע געביידע אליין ברויך צו קאסטען א גרויסע סומע אין די שווערע טויזענדער, אלזא ברידער און ווערטעס פובליקום, מיר א פעלירען צו אייך איהר זאלט אונז געבען אייער מאראלע און מאטעריאלע שטיטצע, עפענט אויף אייערע פאקעטס, אחד המרבה ואחד הממעיט ווייל הזמן קצר והמלאכה מרובה, מיר מוזען זעהן וואס צום גיכסטען אויף שטעלען דיזען הייליגען בנין, וועלכער וועט זיין ניט נור א שוהל, נור אויך אמקום תורה, וואו אידען וועלען לערנען ש״ס און פוסקים, אונזער חברה ש״ס איז בעקאנט געגוג אין שטאט. אויך וועלען מיר איין ארדענען צו אונזער שוהל א בית ספר לאומי, א נאציאנאלע שולע, וואו אונזערע קינדער וועלען בעקומען א אידישע רעליגיעזע ערציהונג.

ברידער איהר דארפט ניט פערגעסען, אז דיא נעמען, פון דיא יעניגע וועלכע וועלען ביישטייערען צו דיזען בנין, וועלען פארשריבען ווערען מיט גאלדענע בוכשטאבען אין דער געשיכטע פון אונזער יודענטהום.

יעצט ליגען אפען די ביכער, דיא וואס וועלען זיך פערשרייבען פאר מעמבערס, זאלען אזוי גוט זיין און קומען אהער אויפ׳ן פלאטפארם און זיך פערשרייבען, דא ליגט דער גאלדענער בוך, פון פינף און צוואנציג דאלער און מעהר, קען זיך יעדער איינער פערשרייבען אין גאלדענעם בוך.

איך וויל דעם עולם פיעל ניט אויף האלטען, ווייל הינטער מיר שטע־הען די בעריהמטע רעדנער, וועלכע יועלען בעסער און דייטליכער ערקלערען די וויכטיגקייט פון אונזער שמחה.

איך דאנק די ווערטהע פובליקום פערזאמלונג און איך מאך פלאץ פאר די ווייטערדיגע רעדנערס, איך דאנקע.

א רעדע ביים ערעפנונג פון א אידישען אינסטיטושאן איבערהויפט א תלמוד תורה

פון א. ת. ראזענבערג.

ליידיעס און דזשענטעלמען!

דיא פאריגע רעדנער האבען כמעט אויסגעזאגט אללעס וואס מען ברויכט צו זאגען וועגען אזוי א מין אינסטיטושאן וויא דער וועלכער מיר האבען יעצט געעפענט. איך האב גאר ניט וואס מוסיף זיין צו זייערע ווערטער. איך וויל נאר אויפמערקזאם מאכען אויף איין זאך וועלכע איז זעהר וויכטיג פיר אללע אידישע אינסטיטושאנס אים אלגעמיין, דאס איז וועגען ארדנונג. אים אלגעמיין הערשט אין אלע אונזערע אינסטיטושאנס א גרויסע אונארדנונג. אין דיא תלמוד תורות איז ניט איינגעפיהרט דער ריכטיגער סדר הלמוד, עס איז ניט אנגענומען דיא ריכטיגע סקוהל ביכער. ווען דיא לעהרער וואלטען וועלען מאכען איין ארדנונג, לאזען זיי ניט דיא דירעקטארען מיט אנדערע בעאמטע. און דערגלייכען איז אויך אין אונזערע סינאגאגען, אין אונזערע האספיטעלער און זא ווייטער. ביי אלע פעלקער, ביי דיא אומות העולם איז דא א פרינציפ: ארדנונג איז דיא זעלע פון אלעס. אהנע ארדנונג מוז אלעס אונטערגעהען, שטארבען, און ביי אונז איז אונארדנונג א טבע שני, א צווייטע נאטור. מיר ווערען געבארען מיט אונארדנונג. מיר האבען עס געירש'עט פון אונזערע אור אור עלטערען, און ניט נאר אין אונזער לעבען הערשט אונארדנונג זאגאר אין אונזער גרויסער וויכטיגער ליטעראטור איז אונארדנונג. דארף מען מעהר וויא די היילינע תורה וועלכע איז אנערקענט פיר היילינ ביי אללע פעלקער, איז ביי אונז דא א רעגעל אין מוקדם ומאוחר בתורה, אין דער

תורה איז ניטא דיא ריכטיגע ארדנונג, וואס עס שטעהט פריהער, האט נאר א מאהל געדארפט שטעהן שפעטער און וואס עס שטעהט שפעטער האט אייגענטליך בעדארפט קומען פריהער. אונזער תורה שבעל פה דיא משניות, וועלכע ווערען אנגערופען ששה סדרי משנה, דיא זעכס סדרים משניות, אלזא ווערען זיי שיין אנגערופען מיטען נאמען סדרים, ארדנונג, איז אויך א רעגעל אין סדר למשנה. אבוואהל זייא ווערען אנגערופען סדרים איז דאך אין זיי ניטא דיא ריכטיגע ארדנונג. צוויי נעכט אין יאהר מאכען מיר אונזער גאטעס דינסט ביי זיך אין הויז, דאס זיינען דיא צוויי נעכט פון פסח וועלכע ווערען אנגערופען סדרים, ווייל דער גאנצער אבענד מוז געפייערט ווערען אין א געוויסע ארדנונג, מען האט אונז שוין געמאכט סימנים וויא אזוי דיא ארדנונג זאל צוגעהען: קדש, ורחץ, כרפס, יחץ, פריהער מאך קידוש, דערנאך וואש די הענד, דערנאך מאך ברכה איבער כרפס און זא פארט, מען האט אבער ניט געמאכט קיין סימנים וויא דיא ארדנונג זאל זיין אין דיא זאכען וואס ליגען אין דער קערה, דיא ביצה, דיא זרוע דיא מרור און דיא כרפס, איז שוין דא א מחלוקת בין הפוסקים וויא עס זאל זיין די ארדנונג אין דער קערה. שוין טויזענדער יאהרען דאס אידען לייגען תפילין אין וועלכע עס געפינט זיך פיער פרשיות פון דער תורה: קדש, והיה כי יביאך, שמע, און והיה אם שמוע, וויס מען עד היום נים דיא ארדנונג וויא דיא פרשיות זאלען ליגען אין דיא בתים, נאך רש״י נאך, מוזען זיי ליגען אין דער ארדנונג וויא מיר האבען זיי נאר וואס דערמאנט: קדש, והיה כי יביאך, שמע, והיה אם שמוע, נאכן רבינו תם נאך, מוזען ליגען די צוויי פרשיות וואס פאנגען זיך אן מיט והיה אין מיטען, און ביי איין ענד זאל ליגען קדש, און ביים אנדערען שמע. בשעת די מחלוקה איז ארוים האט מען געווים איבערגעזעהען און נאכגע־זוכט אין טויזענדער פאר תפילין, צו זעהן וויא דיא פרשיות ליגען דארט, אבער עס איז געווען איבעראלל איין אונארדנונג, זא דאס מען האט דער פון גאר נים געקענט וויסען דערפון נעהמט זיך וואס איינינע אידען לייגען צוויי פאר תפילין, איינע וועלכע זיינען געמאכט נאך רש״י־ס פארדערונגען, און דיא אנדערע נאכן רבנו תם־ס פארדערונג, איך האב

נעקענט ברייננגען נאך איינינע ביישפילע פון אונארדנונג וועלכע עס עקסיסטירט ביי אונזער פאלק פון אייביגע יאהרען, אבער איך וויל ניט לאנגווייליג זיין. איך רעכען דאס דיא ווייניגע ביישפילע וועלען איבער צייגען דיא צוהערער דאס אונארדנונג איז ביי אונז א זעהר געוועהנליכע זאכע, דאהער וויללען מיר זיך אלע מיהע געבען דיזען פעהלער אבשאפען פון אונזערע אינסטיטושאנס און לערנען זיך בייא דיא אומות העולם א גוטע זאך, אונזערע חכמים ערלויבען אונז און ראטהען אונז דאס צו טהון, צווישען דיא נבואות וואס דער נביא יחזקאל האט נביאות געזאגט געפינען זיך צווייא וואס זיינען סותר איינע דיא אנדערע. איין נבואה שטראפט די אידען וכמשפט הגוים אשר סביבותיכם עשיתם, ווארום זיי נאכאהמען די געזעטצע פון אנדערע פעלקער, און אין דער אנדערער נבואה מוסר'ט ער זיי וכמשפט הגוים אשר סביבותיכם לא עשיתם, ווארום זיי טהוען ניט וויא דיא אנדערע פעלקער טהוען, ערקלערען עס דיא חכמי התלמוד דאס דער נביא שטראפט זיי כמקולקלים שבהם עשיתם, כמתוקנים שבהם לא עשיתם, איהר אידען טהוט נאך דיא שלעכטע מנהגים פון דיא פעלקער, אבער ניט דיא גוטע, אלזא דיא גוטע מעגען מיר און מיר דארפען זיך לערנען פון דיא אומות העולם, לאמיר זיך ליבע ברידער און שוועסטער לערנען ארדנונג פון דיא אומות העולם, דאס וועט אריינברייננגען א נייעם לעבען אין אונזערע אינסטיטושאנס און וועט זיכערען זייער עקסיסטענץ.

צו איין ערעפענונגס־פעסט פון א תלמוד תורה.

פון י. ה. דאגין.

מיינע ווערטהע דאמען און הערען!

מיר זיינען דא פערזאמעלט צו דער ערעפענונגס־פעסט פין אונזער תלמוד תורה, וועלכע, נאך פיעל מיהע און אנגעשטריינגטע ארבייט, איז אונז געלונגען צו בריינגען פיעל ווייטער וויא מיר האבען זיך ווען עס איז געקענט פארשטעלען, דאך דארפען מיר וויסען, אז מיר האבען נור דעם אנפאנג געמאכט, און נאך זעהר פיעל ארבייט איז פיר אונז געבליבען צו טהאן, מיר האבען דערוויילע נאר אבעשריינקטען פלאטץ פיר דיא קינדער, אין דער פערלאנג צו אינטערריכטען קינדער אין אידישקייט פערגרעסערט זיך זעהר שטא ק. יעדען טאג קומען צו אונז ארעמע קינדער און בעטען זיך, אז מען זאל זיי אריינגעהמען לערנען, נור ליידער מוזען מיר זיי צוריקווייזען וויל מיר האבען קיין פלאטץ פיר זיי.

אבער, מיינע דאמען און הערען, יעדעס מאהל, ווען איך בין געצוואונגען צוא ענטזאגען א קינד, וועלכער בעט אז מען זאל איהם אריינגעהמען צום לערנען, רייסט זיך בייא מיר אב א שטיק הארץ.

שטעלט זיך פאר, עס קומט צו מיר אריין איין ארעמע פרוי מיט א וויינענדען קינד אויפ'ן האנד און בעט אז איך זאל אריינגעהמען אין תלמוד תורה, איהר נאיין יאהריגען באי, וועלכען זיא פיהרט ביי דער זייט מיט טרעהרען אין דיא אויגען דערצעהלט זיא, אז זיא איז געבליבען איין ארעמע אלמנה און אבוואהל זיא איז קראנק און שוואך איז זיא געצוואונגען א לעבען צו מאכען פיר איהרע 5 קליינע קינדערלאך און קען ניט אבשפארען אויף א רבי'ן פיר איהר קינד. „איהר מאן—דערצעהלט זיא ווייבער וויינענדיג—איז געוועזן א למדן און איין ערליכער איד און זיין איינציגער שטרעבען אין זיין לעבען איז געוועזן צו מאכען זיין קינד. זיין ליעבלינג פיר

א אידען, וויא ער איז געוועזען אין, ער האט געטאן אלעס, וואס ער האט געקענט, זיין הייליגען וואונש אויסצופירען. ער פלעגט קומען שפעט פון דער ארבייט מיד און ציבראָכען און פלעגט זיך באלד נעמען מיט זיין קינדער לערנען תורה. אָבער דער גרויזאמער טויט האט געמאכט איין ענדע דערצו. און יעצט פערגעסט דאָס קינד, וואס זיין זעליגער פאָטער האט איהם אויסגעלערענט, און ווען איך זעה וויא מיין געליבטען מאַן'ס הייליגער וואונש קען ניט איינגעפירט ווערען קען איך דאס ניט אריבערטראגען.

אלזאָ, מיינע דאמען און הערען!—

א זעלכע פעלע טרעפען יעדען טאָג, און איהר קענט זיך אליין פאָרשטעלען וויא שווער מיר קומט אָן זייא צו ענטזאגען. דיא איינציגע זאך וואס אונז פעלט איז געלט, איך אפעליר דארום צו אייך, מיינע דאמען און הערען, דאס קיינער זאל זיך ניט ענטזאגען און געבען יעדער וויפיעל זיין מעגליכקייט וועט זיין, דען נאָר מיט אייער הילפע קענען מיר אויספיהרען די נאָבעלע ארבייט, וועלכע מיר האבען אנגעפאנגען און וועלכע וועט ברייגגען פיעל כבוד אונזער נאציאָן בכלל און אונזער שטאדט בפרט.

ביי א תלמוד־תורה באנקעט.

פון מאָרים ראָזענפעלד.

מיינע ווערטהע פריינדע!

יעדער מענש איז מחויב צו לערנען היסטאָריע כדי ער זאָל קענען די מענשהייט. דער וואָס שטודירט ניט די וועלט־געשיכטע איז אַ גר אין דער מענשליכער געזעללשאַפט פון וועלכע ער אַליין איז אַ מיטגליעד, און הענגט אָן דעם גרויסען און געזונדען וועלט־קערפער וויא אַ טוידטער אבר. היסטאָ־ריע איז די מוטער־מילך פון מענשליכען וויסען און דער פונדאַמענט פון אלע לימודים.

אין א טראָפען וואַסער ליעגט דער סוד פון ים הגדול אין אַ קאַפּיטעל וועלט־געשיכטע איז פעראייניגט די פערגאַנגענהייט און די צוקונפט פון פיעלע דורות. ווען אברהם אבינו וואָלט ניט געפיהרט זיין איינציגען זוהן יצחק צו דער עקדה וואָלט פיעלייכט ניט געווען די עקדה אין קישינעוו, קיעוו, האָמעל, אָדעס און אין ביאַליסטאָק. ווען יעקב וואָלט ניט געקויפט יוסף'ן א ויידענע העמדעל וואָלט ניט געווען קיין קריעת־ים סוף און טויזענד אנדערע קריעות, וואָס שניידען זיך ביז אויף היינטיגען טאָג. און ווען מיר וואָלטען אין דער אַראַבישער סטעפּע ניט געהערט דעם „אנכי... לא יהיה לך“ וואָלט נאָך די גאַנצע וועלט געדיענט צו שטיינער און צו ביינער, און די אָבגעאָרדענטע אין די פּאַרלאַמענטען פון פּאַריז, וויען, בערליען, לאָנדאָן און וואַשינגטאָן וואָלטען זיך געבוקט צו „אַ בעזים“ אַזוי ווי זייערע אורעלטערען.

דאָך אויב אַ מענש קען ניט לערנען קיין וועלט־געשיכטע איז ער אַם־ווענינגסטענס פערפליכטעט צו לערנען די געשיכטע פון זיין אייגענעם פאָלק.

אין די ניויאָרקער פּובליק־סקוהלס לעהרנט מען דאָס קינד צו וויסען ווער וואַשינגטאָן איז געווען, ווען דאָס האַלט נאָך ביי ס־אייט־קעט. מען הויבט אָן דאָס קינד בעקאַנט צו מאַכען מיט דער געשיכטע פון זיין נאַציאָן איידער ער קען נאָך אויסריידען דאָס וואָרט „געשיכטע“.

עס איז קיין וואונדער, וואָס אַזא מענש איז אימער בערייט צו שטרע־קען זיין האַלז פאַר זיין לאַנד, ווייל זיין געשיכטע האָט איהם געצייגט אַ סך

נאָבעלע ביישפיעלע. ער האָט געשעפּט זיין בעגייסטערונג פון דעם ברונעם, וואָס זיינע היסטאָריקער האָבען פאַר איהם געשאַפען.

דער וואָס קען ניט דיא געשיכטע פון זיין פאָלק קען ניט זיינע אייגענע עלטערען און וויים ניט ווער ער איז אַליין. אַזעלכער איז אימער בערייט זיין פאָלק צו פערלאָזען, צו פעראַטהען, ווייל ער ווייסט ניט מיט וואָס שטאָלץ צו זיין.

ווען משה האָט געשריעבען דיא העכסטע פּאָעזיע אין דער וועלט און האָט דאָרט געוואָלט אַ מוסר טאָהן זיין פאָלק, וואָס האָט פאַרגעסען דעם בעשעפער, הייסט ער זיך איהם ווענדען צו דער געשיכטע: „זכור ימות עולם בינו שנות דור ודור“ (עראינער דיך אָן דער פערגאַנגענהייט. קליעג זיך פון די פערפלאָסענע יאַהר־הונדערטע) „שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך“ (פרעג ביי דיינע גרויסע מענער און זיי וועלען דיר זאָגען דיינע געלעהרטע און זיי וועלען דיר ערקלעהרען) ווען דוא ווילסט וויסען פאַר יואָס דאָס איז יעצט אַזוי און ניט אַנדערש דאַן מוזט דו זיך פערטיעפען אין גראָהען אלטערטהום און זיך אומקעהרען צו דיא ענטוויקלונג פון דיא אומות.

געשיכטע איז אַלזאָ דער שליסעל צוא אַלע ידיעות און דער פאַר דער נ ו י ט ה י ג ס ט ע ר לימוד. דיא ציוויליזירטע פעלקער ווייסען דער פון און זיי לערנען זייערע קינדער היסטאָריע.

לאָמיר זעהען אַז אין אונזערע ישיבות, תלמוד־תירות, און חדרים זאָל זיך נעבען ת״נך געפינען דיא „מלחמות היהודים“. דער „דור דיר ודורשיו“, גרעטץ'ס געשיכטע דער יודען אין העברעאיש און אַנדערע ביכער פון אידישע געשיכטע און איבער אידישע געשיכטע, ווייל אָהן דעם וועלען אונזערע קינ־דער ניט קענען זייער פערגאַנגענהייט, ניט רעספעקטירען זייער געגענוואַרט און ניט טרויען זייער צוקונפט.

עלטערען זאָלען זעהען אז זייערע קינדער זאָלען לערנען אידישע געשיכ־טע, ווייל נור דאַן איז אַ האָפנונג זיי זאָלען פערבלייבען געטרייע מיטגליע־דער פון זייער פאָלק און ניט פערלאָזען אזויא לייכט זייער אמונה. **אידען, לערענט די אידישע געשיכטע!**

עקזאמינײשאן רעדע.

פון א הײסען מעמבער פון תלמוד תורה.

פון ב. ז

ווערטהעס פובליקום!

דעם עקזאמען, וואס מיר האבען געמאכט אין דיעזען האל, איז דאס פון אייער כבוד וועגען. איהר (איך גלויב אז יעדער פון אייך איז א מעמבער אין אונזער תלמוד תורה) האט פערדיענט מען זאל פאר אייך אב געבען דין וחשבון פאר אייער געלט. וואס איהר לאזט זיך קאסטען אויס־צוהאלטען דיא היברו סקול אין אונזער לאקיישאן. יעדען איינעם פון אייך קאסט אויסער דיא יעהרליכע דיוס, אויך אנדערע דאניישאנס, נדרים און נדבות אויף דער סקול. און עס איז ניט מעהר וויא רעכט צו ציינען אייך אז אייער צדקה האט עררייכט איהר צוועק.

איהר האט געהערט דיא קינדער פון דיא פערשיעדענע קלאססען, וויא זיי האבען געענטפערט אויף אלע פראגען, וואס מען האט זיי געש־טעלט. פון דעם קלענסטען קלאס, וואו עס פאנגט זיך אן מיט א׳ ב׳ ביז דעם העכסטען, וואו עס ענדיגט זיך מיט תנ״ך, דקדוק און התחלות גמרא, האבען זיך אלע קינדער אויסגעצייכענט וויא מען האט זיך נאר געקענט ווינשען. דיא עברי ווערט געלעזען ביי דיא שיללער על פי דקדוק, דער חומש און נביאים ווערען איבערזעצט אין ריין ענגליש, די נויטהיגע כללי הדקדוק ווערט איבערגעגעבען צו דיעזע שיללער נאך דער

בעסטער מעטהאדע, זא אז זיי זיינען אימשטאנדע אנצושרייבען און איבער־זעטצען אליין א זאטץ פון ענגליש אין העבּרעאיש אהנע גרייזען, אלע ברכות הנהנין קענען דיא קינדער אויסגעצייכענט, אויך ווייסען זיי דיא בעדייטונג פון אלע ימים טובים און זיי האבען א היבשען בעגריף אין דער אידישער געשיכטע. און דאס איז דיא פרוכט, וואס אייער צדקה האט געבּראכט!

אבער ליעבע ברידער, מיינט ניט אז מיר זיינען שוין מיט דעם יוצא, אמת, ווען מען זאל אנבעטראכטען דיא קינדער ערציהונג אין אונזער שטאדט פון צעהן יאהר צוריק און דיא יעצטיגע, האבען מיר זעהר פיעל פראפיטירט, אבער ווען מיר זאלען זיך בערעכענען, אז א מאל, אין דער אלטער היימאטה, האבען קינדער אין זייערע יאהרען שוין געלערענט דריי בלאט גמרא מיט תוספות, האבען מיר זיך גאר ניט, וואס איבער צו נעמען אפילו מיט דעם יעצטיגען ערפאלג.

און וואס איז דער וואונדער, אין דער היים האבען דיא קינדער פון קיין אנדער סקול, אויסער דעם חדר, ניט געוואוסט. אבער דא אין אמעריקא, וואו דיא קינדער פערברייגגען דעם גאנצען טאג אין דעם ליכטיגען פאבליק סקול, און אין אבענדס געהט ער אין דעם פינסטערן חדר, וויא קען מען פון זיי גאר פערלאנגען יענע התמדה און יענע פעולה וואס זיי האבען געהאט?

אלזא ברידער אום צו פערבעסערען דיא לאגע פון אונזער אידישע ערציהונג מוזען מיר זוכען מיטלען, און אויב מיר קענען ניט אויספיהרען, אז דיא קינדער זאלען קענען לערנען אידיש ביי טאג, לאמיר צום ווענינסטען מאכען פאר זייא, אז דיא אבענדס־שטונדען זאלען זיין פאר זייא מעהר בעקוועם, מיר דארפען בויען פאר זייא א ליכטיגע היברו סקול, וואו עס זאל זייא אננעמען א חשק צו געהן לערנען, אונזער תלמוד תורה איז קליין און ענג און פינסטער. און דאך מיט דיא הילפע פון גוטע לעהרער און דיא השגחה פון פרינסיפאל און באָרד אף עדיוקיישאן האבען מיר אזוי וויים געבראכט, אז מיר האבען עטליכע הונדערט קינדער

נעמאכט פאר אידען, וועלכע גלויבען אין איין גאט און ליעבען זייער פאלק, וויא גרוים יועט שוין זיין דער פראגרעס און פארשריט, ווען מיר וועלען זיי געבען א ליכטיגען האלל וואו זייער גייסט וועט האבען מעהר געלעגענהייט זיך צו ענטוויקלען.

און צו דיעזען צוועק האבען מיר אפגעהאלטען היער הייטע דעם עקזאמען, זעהט אלע און פערשטעהט דיא נאטהיענדינקייט פון א נייער היברו סקול, וואו עס זאל זיין פלאטץ ניט פיר הונדערטער קינדער, נאר פאר טויזענדע, אלע זאלען האבען דיא געלעגענהייט צו בעקומען א רעכטע אידישע ערציהונג.

און צו בויען א נייע היברו סקול ברויכט מען האבען דריי זאכען געלט, געלט און געלט! עפענט ברידער אייערע פאקעטס! אחד המרבה ואחד הממעיט! יעדער איינער נאך זיין שטאנד נאך, מיר נעמען אן קליינע נדבות וויא גרויסע, און אז ניט קיין נדבות איז נדרים אויך גוט, זאגט צו, פערשרייבט זיך, ווייל דאס טוהט איהר ניט בלויז פאר זיך און פאר דיא ארימע קינדער, זאנדערן פאר'ן גאנצען יודענטהום, און אייער נאמען וועט פערשריעבען ווערען אין דער אידישער געשיכטע פון דער צוקונפט אין אמעריקא מיט גאלדענע בוכשטאבען.

העלפט ברידער איפזובויען דעם צוקונפטיגען דור.

דאנקזאגונג.

א שילער פון א היברו סקול רעדט אין נאמען פון זיינע קאמעראדען.

פון בן זאב.

ווערטהע הערען וואה'טהעטער!

אין נאמען פון מיינע קליינע חברים פון אונזער היברו סקוהל קום איך אייך דאנקען פיר דאס גוטעס, וואס איהר טהוט מיט אונז אימער.

מיר זיינען ארימע קינדער. איינינע פון אונז האבען א'ימע עלטערן יועלבע זיינען ניט אימשטאנדע צו געבען זייערע קינדער איין אידישע ערציהונג. און איינינע זיינען נעבאך אונגליקליכע יתומים. האבען קיינע עלטערן און פריינדע, וואס זאלען זיך פיר זיי זארגען. אין ווען איך בעטראכט מיך, וואס וואלט פון אונז ווערען, ווען איהר וואלט ניט געגרינדעט פון אונזערט וועגען דיא סקוהל? מיר וואלטען דאך געבליבען אונוויסענד. מיר וואלטען ניט געוואוסט א אידיש ווארט. מיר וואלטען ניט פערשטאנען א פסוק צו פערטייטשען, ניט געהאט דיא קלענסטע בעגריף פון אונזער רעליגיאן און נאציאן און אונזער געשיכטע. אלעס וואלט פון אונז געווען פרעמד. נאר אייך צו פערדאנקען, פערשטעהען מיר מעהר אדער וועניגער. וואס מיר זיינען און יוער מיר זיינען און צו וואס פאר א פאלק מיר בעלאנגען און וועלכע רעליגיאן מיר דאפען שעטצען. איהר גוטע מענשען, האט אונז געגעבען דיא מעגליכקייט אלעס צו לערנען. אלעס צו וויסען. איהר האט אונז איבערגעגעבען צו גוטע לעהרער, וואס פלאנצען

איין ליעבע צו אונזער נאציאן אין אונזערע הערצער. מיר זאלען זיין אי־דען צו נאמ און צו לייטען. און אויסער דער גייסטליכער שטיטצע שטיצט איהר אונז נאך מאטעריעל. איהר גיט אונז שיך און קליידער און ביכער צום לערנען.

און מיר זיינען נאך מאנכעס מאל אזוי נאריש און מיר פערגעסען זיך אויף א ווייל און מיר פיהרען זיך אויף שלעכט. מיר ערגערען דיא לעהרער, קריגען זיך צווישען זיך, אלעס צו ליעב אונזער נארישקייט. נאר איהר זייט אזוי גוט צו אונז און בעשטראפט אונז ניט. איהר טרייכט אונז ניט ארויס, נאר מיט גוטען גיט איהר אונז צו ערקלעהרען, אז מיר זאלען זיך פערבעסערען. און אייערע ווערטער ווירקען אויף אונז און מיר פערבע־סערען זיך טאקע

דאס אלעס טהוט איהר פאר אונז, קענען מיר דען אייך אפדאנקען א טויזענד הלק אפילו? נאר מיינע קליינע קאמעראדען האבען מיך אויס־ערוועהלט, איך זאל פון זייערט וועגען ריידען, זאג איך פאר אייך וואס זיי האבען געהייסען:

גוטע מענשען, דאנקען אייך קענען מיר ניט, מיר וועלען זיך נאר אנשטריינגען צו זיין גוט, לערנען מיט חשק, און ליעבען אונזער רעליג־יאן, וויל נאר דאס פערלאנגט איהר פון אונז.

און איהר, גוטע און טהייערע וואהלטהעטער. גאט זאל אייך פאר אלעס בעצאהלען כפל כפלים איהר זאלט זעהן נחת אין אייערע אייגענע קינדער דערפאר וואס איהר האט אין זינען פרעמדע, איהר זאלט זיין רייך און גליקליך און אימער געזונד.

גאט זאל אייך בענשען, גוטע מענשען!

לכבוד הרב.

א רעדע ביי א באנקעט אין עהרע צוא דעם נייעם רב וועלכען א שטאדט אדער א געמיינדע האט אנגענומען.

פון ב. ז.

מורי ורבותי און ווערטהע פערזאמלונג!

מיר האבען הייטע זעהר א וויכטיגען און ערהאבענעם גאסט ביי אונז, א מאן וואס האט איבער געלאזען נאך זיך א גרויסען נאמען אין דער אלטער וועלט און האט זיך אין א קורצע צייט בעליעבט געמאכט ביי דיא אידען אין דער נייער וועלט, וויל אויסער זיין גדלות אין תורה און חכמה אלס איינער פון דיא גדולי הדור, איז ער נאך בעגאבט מיט מדות טובות ויראת שמים. וויא עס פאסט פאר א גאון און גדול הדור. אונזער טהייערער גאסט איז הרב החכם השלום הגאון רבי...... שליטא. ער איז ביי אונז א גאסט, אבער אויך א תושב, ווייל מיר האבען געהאט דאס גליק, ער זאל ערוועהלט ווערען אלס רב אין אונזער....

און לכבוד אונזער בעליעבטען גאסט ערלויב איך מיך צו ריידען אייניגע ווערטער.

רבותי. איך זעה אז אלעמענס געזיכטער גלענצען און א שטראל פון אמת׳ן פרייד איז אויסגעגאסען אויף יעדער פנים. מיר פיהלען אלע, אז עפעס א פערענדרונג וועט ווערען ביי אונז.. א פערענדערונג צום גוטען, איך זעה דיא בעגייסטערונג און דיא מוטה, וואס איז אריינגעגאסען געווארען אין אונזער בלוט און אין אונזערע הערצער, פון דעם טאג און פון דער שעה וואס מיר האבען אנגענומען אונזער בעליעבטען גאון אלס רב אין....; אין אללע צווייגען דער יודענטהום איז אריינגעגאסען געווארען א נייער לעבען, עס האט אבגעלעבט דער גייסט פון דעם אידישען פונ־

ליקום אין אונזער... מען פיהלט, מען זעהט בחוש, אז אונזער שיף האט בעקומען א גוטען קאפיטאן.

און גליקליך איז דיא שיף וועלכע האט א גוטען קאפיטאן, וואס ווייס וויא זיך צו בעגעהען שווימענדיג איבערן ים. דיא שארפע אויג און דער פלינקער מח פון א גוטען קאפיטאן אין פעהיט אין פאראויס אללע סבות, וועלכע קענען פיהרען צו איין אונגליק. און א גוטער רב, ווייס אימער וויא צו פערהיטען דאס יודענטהום פון דיא שרעקליכע וועללען און כוואליעס פון דער ציוויליזירטער וועלט, וועלכע ווילען איינשלינגען און שטירצען אונזער שיף – אונזער אמונה.

שרעקליך זעהר מורא'דיג איז דיא לאגע פון יודענטהום אין היינטיגע צייטען. אין דער גרויסער חינעזישער וואנד, וואס האט אבגעצאמט דעם אידען פון אלע פעלקער אין פערלויף פון הונדערטער יאהרען זיינען אויס־געבראכען גרויסע לעכער, דיא גאנצע וואנט האלט זיך קוים איין, און אונזער יוגענד ערווייטערט זיך פון אונז, מען אנטלויפט מאסענווייס פון אונזער לאגער אין דעם לאגער פון אונזער געוואלדיגען קאנקורענט. פון דעם אידישען לאגער אין דעם גוי'אישען לאגער.

אונז עלטערע קען דיא שיין פון דער פאלשער ציוויליזאציאן פון דער וועלט גאר ניט שאדען, וויל מיר ווייסען, אז אונזער אייגעניע אידישע ציוויליזאציאן איז פיעל עלטער און בעסער און פראקטישער און בעזיצט מעהר אמת און מאראל. דיא יונגע אבער פיהלען עס ניט און פערשטע־הען עס ניט, זיי ווערען פערבלענדעט פון דעם בעפוצטען גלאנץ פון דיא פרעמדע, זיי ווערען פערנארט פון דיא קלינגענדיגע פראזען און פוסטע געדאנקען פון אונזערע שכנים. און עס איז קיין וואונדער ניט. דיא גאנצע ערציהונג בעקומען אונזערע יונגע קינדער ביי דיא שכנים. זייערע לעהרער זיינען גוים, און דיא גאנצע לעהרע איז אין א פרעמדען לשון און דיא זיטען און דיא כאראקטערע נעמען זיי אלעס איבער פון דיא פרעמדע, אין דער צייט וואס אונזער אייגענע הייליגע שפראך איז פערנאכלעסיגט און געגצליך אונפערשטענדליך. און אונזער תורה בלייבט געגצליך פרעמד פאר זיי און אונזער נאציאן איז פרעמד, דיא רעליגיאן אוודאי. מיט אייןווארט

אונזער שיף, דאס יודענטהום האט ניט קיין רעכטען קאפיטאן. און אונזער נייער דור איז אין געפאהר.

און אין אונזער נייעם רב האבען מיר געפונען דעם ריכטיגען פיהרער, דעם אמת'ן קאפיטאן פון יודענטהום. אונזער רב, וועלכער איז בעגאבט מיט תורה און חכמה און מדות, וועלכער איז בעשאנקען מיט א לשון למודים און א שעהנעם רעדנעם קראפט, וועט געוויס פיעל אויפטאהן פיר אונזער יודענטהום. אונזער רב פערשטעהט וויא צו ריידען מיט דיא עלטערע און וויא צו ציהען דעם אינגערן עלעמענט. און מיר האפפען אז ניט אין בשר כשר, וועלכע איז געווען דיא איינציגע פעלד פאר דיא רבנים ביז יעצט, זאנדערן אויך אין אללע צווייגען פון יודענטהום, וויא קינדער ערציהונג, רעליגיאנס פראגען און צדקה אנשטאלטען, דאס אלעס וועלען אינטערעסירען אונזער ווירדיגען רב, און דאס פובליקום וועט געוויס פערשטעהן וויא צו שעטצען דיא וויכטיגע ארבייט פון דעם וויכטיגען רב און רעספעקטירען און איבערהויפט פאלגען.

דער תלמוד זאגט כל תלמיד חכם שאינו קשה כברזל אינו תלמיד חכם. דאס הייסט א תלמיד חכם, וואס איז ניט זעלבסשטענדיג און בעזיטצט ניט א גוואלדיגען קראפט אויסצופיהרען זיינע אידישע אונטערנעהמונגען, פערדיענט ניט דעם נאמען וואס ער טראגט. אונזער רב זאל געזונד זיין, טראטץ זיין איינפאכקייט און עניוות וואס ער בעזיצט, איז ער בעגאבט מיט א ווילען פון אייזען, ער שיינט ניט קיינעם, ווען עס האנדעלט זיך בעניני היהדות, ער שמייכעלט ניט קיינעם, נאר ער געהט זיך מיט'ן גראדען וועג, און ער ווייס וויא אזוי צו געווינען דיא צוטרויאונג פון ביידע דורות און ביידע קלאסען. דיא עלטערע וויא דיא אינגערע, דיא פרומע וויא דיא פרייע. אויף אונזער ווירדיגען רב האבען מיר פיעל צו האפפען. און אונזער שמחה איז איין עכט יודישע שמחה. א פאלקס שמחה.

לחיים ווירדיגער רב, לחיים רבותי כל המסובים בכאן, עס לעבע דאס יודישע פאלק! עס לעבע דאס יודענטהום! אמן.

צו דער אויפנאהמע פון א רב.

פון. פ. גליק.

רבי!

על פי יושר וואלט איך בעדארפט אדרעסירען דיא בעלי־בתים כדי זיי זאלען וויסען וויא זיך נוהג צו זיין מיט אייך, אלס זייער נייער רב און מורה הוראה. איך וויל אבער רעדען צו אייך, און אייך אויפמערקזאם מאכען איבער זאכען וואס זיינען זעהר נויטהווענדיג.

איך ייעל אייך ניט זאגען קיין תורה, ווייל תורה ערווארט איך פון אייך צו הערען. איהר פון מיר קענט גאר ניט לערנען אין תורה־זאכען. דערפאר אבער קענט איהר פון מיר עפעס לערנען אין מילי דעלמא וואס איז נינע אונזער קהילה.

רבי! איך וויים; אז איהר זייט אן בן־תורה, א בר־דעת והנה מלאת את עצמך בש"ס ופוסקים וספרי השכלה מעמנו. אבער, לבושתי, ולחרפתי, מוז איך זאגען, אז דיעזע אלע בריליאנטען און פערלען זיינען ביי אונז אין קאלימבוס'עס מדינה פון א קליינעם ווערטה. ביי אונז זוכט מען ביזנעס, און אזוי וויא רבנות איז ליידער קיין ביזנעס ניט, מוז איך אייך אויף עפעס אויפמערקזאם מאכען.

מורנו ורבנו! אונזער פאלק ישראל איז אויסגעשטאנען גרויסע צרות אין דער לאנגער גלות נאכט. מבית ומבחוץ. פון דרויסען האבען אונז נערודפ'ט אונזערע בארמהערציגע שכנים. דיא גוים, און פון אינוועניג האבען אונז געפלאגט שלעכטע, פערדארבענע מענשען, מורדי האור, וואס האבען ניט פערשטאנען אונזער אמונה, אונזער אידישקייט, אונזער פאלק.

דיא מכה מבית, מבפנים, איז געווען ערגער וויא דיעזע פון דרויסען. און מי יודע, פיעללייכט יואלטען מיר שוין לאנג אונטער געגאנגען, ווען ניט דיא מאורות הגדולים, דיא צדיקים ילומדים, וואס האבען זיך פאר אונז

מקריב געווען און געקעמפפט ביז צום לעצטען אויגענבליק פון זייער לעבען אונז צו ווייזען דעם ריכטיגען וועג.

רבי! דא אין אמעריקא, האט א רב ומורה הוראה פיעל מעהר אר־ביים וויא אין דער גאנצער וועלט, דערפאר אבער, שכרו גדול מאד. איך מיין חלילה ניט קיין שכר אויף דיעזער וועלט, ווייל אונזערע פרומע אידען בעצאהלען ניט צופיעל פאר רבנות. איך מיין דעם שכר פון להגדיל תורה ולהאדירה.

רבי! קאלומבוס'עס מדינה האט פיעלע פון אונז ארונטער געפירט מדרך הישר. גאט וויל פון אונז מיר זאלען האנדלען, וואנדלען און אלעס טהון עהרליך, אנשטענדיג און אויפריכטיג. גאט וויל מיר זאלען זיין א מוסטער פאר דער וועלט און עס זאל מקוים ווערען אין אונז „ונברכו בך כל העמים." אנשטאט דעם אבער, מאכען מיר זיך צו שאנד און צו שפאט. מיר האבען זיך צו פיעל אמעריקאניזירט און מיר האבען פערלאזען דעם עמוד האש פון אונזער אמונה און פון אונזערע קבלות. מיט איינעם וואָרט מיר זיינען געווארען לחרפה בעמים.

אויף אייך ליעגט יעצט דיא גרויסע און הייליגע פליכט אונז אויפ־מערקזאם צו מאכען וויא צו לעבען לפי התורה, וויא אידען דארפען עק־זיסטירען.

רבי! זשאלעוועט ניט קיין הארטע ווערטער. זייט קיינעם ניט נושא פנים. זאגט דעם אמת יעדען און אלעמען, און אין דעם ליעגט דער סוד פון אייער ערפאלג.

וואס מעהר איהר וועט אונז פיהרען אויף'ן דרך הישר, וואס מעהר איהר וועט אונז מעורר זיין צו טהון גוטס און פרעדיגען אייערע ווערטער אונערשראקען, אַלץ מעהר וועלען מיר אייך אכטען און רעספעקטירען.

רבנו ומורנו! לך בכחך זה, און איהר וועט מצליח זיין.

ציינט אונז דעם וועג אשר בו ישכון האור. זאגט דער קהילה ווען זיא טהוט אונרעכט. דערצעהלט איהר ווען זיא איז עובר אויף די מצוות מן התורה ומדרבנן, און מיר וועלען אייך מעהר שעטצען און רעספעקטירען.

האפענדיג, אז מיינע ווערטער וועלען געפינען אן אבקלאנג אין יעדענ'ס הארץ דא, ווינש איך אייך אלע, אנפאנגענדיג פון דעם רב ביז צו יעדען אנוועזענדען, אז מיר זאלען זוכה זיין צו זעהן בנחמת ציון במהרה בימנו, אמן!

ביי א באנקעט צו דער אויפנאהמע פון א רב.

פון ה. גליק.

רבי, בעלי־בתים געסט און פריינד!

מיר האבען היינט א באנקעט צו דער עהרע פון אונזער ווירדיגען נייעם רב, אונזער מורה הוראה.

אונזערע חכמים האבען געזאגט צוויי גרויסע זאכען וואס בעשטעהען יעדע צו זעקס ווערטער און האבען א גרויסע בעדייטונג פאר אונז אידען בכלל און פאר דיעזער עדה בפרט.

דיא חכמים האבען געזאגט „אהב את המלאכה ושנא את הרבנות" — ליעב דיא פראפעסיאן און האס רבנות. פאר וואס? וויארום? וואס איז געווען דער זין, דיא מיינונג? דיא ערקלערונג ליעגט אין אנדערע זעקס ווערטער: „אהב את השלום ושנא את המחלוקת" — ליעב דעם פריעדען און האס דעם שטרייט.

אין דער אלטער וועלט, אין אייראפא, וואו יעדער האט געקענט איינעם, און איינער האט געקענט יעדען: וואו אידישקייט האט געהאט זיין ספעציעלען ווערטה און רבנות איז געאכטעט געווארען פאר דער תורה חכמה און דעת, — דארט האבען זיך אפילו אויך געפונען בני קורח וואס האבען געוואלט פערביטערן דאס לעבען פון דיא תופשי התורה. אבער עס האבען ניט געפעלט קיין אידען, וואס האבען זיך אנגענומען פאר דעם כבוד התורה און דער רב איז בעשיצט געווארען.

אויב אונזערע חכמים האבען ווען עס איז נביאות געזאגט, האבען זיי שטארק געטראפען מיט זייערע ווערטער „אהב את המלאכה ושנא את הרבנות," ווייל דא אין אמעריקא, מוז איך זאגען דעם אמת, איז פיעל בעסער צו זיין אן אפערייטער און עסען א שטיקעל ברויט בכבוד, וויא א רב און זיין אבהענגיג פון מענשען.

און דער מענש וואס זוכט שלום, פריעדען, דא, אין דער נייער וועלט, זאל קיין רב ניט זיין ווייל ער מוז באלד געשליידערט ווערען אין א ים פון מחלוקת און ניט הנאה האבען פון זיין לעבען.

אידען! אין דער געגענוואַרט פון דעם מורה הוראה, יואָרען איך אייך. איהר זאלט זיך אויפפיהרען אנשטענדיג, רוהיג און ניט זוכען איהם צו פערמישען אין אייערע שטרייטיגקייטען.

אַ רב איז דעריעניגער וואס זאל אונז אויסטייטשען אונזער אמונה, אונזער תורה, אונזערע דינים און מנהגים: עס איז זיין הייליגע פליכט אונז אויפמערקזאם צו מאכען ווען מיר וואנדערן ארונטער מדרך הישר, און וויא א נביא פון אלטע צייטען, אויפטרעטען פריי און אונערשראקען אונז צו מוסר'ן, שטראפען און ווייזען דעם ריכטיגען וועג.

אבער יענע אלטע צייטען ווען א נביא האט געקענט לעבען אין וואלד און שלאפען הינטער א בוים, האבען אויפגעהערט. מיר דארפען ניט פערגעסען, אז אונזער רב האט א ווייב און קינדער און דיזע מוז ער ערנעהרען. מיר מוזען איהם בעזארגען מיט אלעם וואס ער בענעטהיגט און קיינמאל ניט זאגען, אז דערפאר וואס מיר צאהלען איהם שכירות, דארף ער טהון וואס מיר ווילען.

א רב מוזען מיר צאהלען שכירות און ער זאל זיין וויא ער וויל, מיר דארפען זעהען ער זאל ניט זארגען פאר וועלטליכע זאכען. כדי ער זאל תמיד אין זינען האבען אינז צו שטודירען, זעהען אונזערע חסרונות און אונז מעורר זיין צו ווערען בעסערע מענשען.

אידען, פריינדע! איך גראטוליר אייך. צו אייער נייעם רב. עס שטעהט אפילו „אין אומרים שבחו בפניו״ אבער איך מוז אייך זאגען, אין דער געגענווארט פון אונזער מורה הוראה. אז ער איז א זעלטענער מענש אן איש חסיד וירא ד' א צנא מלא ספרא און אַ מענש וואס איז בערייט זיך מקריב צו זיין פאר זיין אמונה.

השמרו לנפשכם, היט זיך, איהר זאלט איהם ניט פוגע בכבוד זיין! ערלויבט איהם צו זיין א פרייער מענש מיט א פרייען ווילען; נעהמט אן זיין שטראף־רייד באהבה און זיין צורעכטווייזונג בסבר פנים יפות, דאן וועט איהר זוכה זיין צו האבען, עושר, כבוד און אריכת ימים, ווייל איהר וועט זיין מוקירי התורה ורחימי רבנן!

בייא א סיום הספר.

פון ג. זעליקאוויץ.

ווערטהע פריינדע, דאַמען און הערען, פרומע און איבער־געשפיצטע!

מיר האָבען זיך פערזאַמעלט היער צוא אַ התחלה און סיום הספר, און וועגען וואָס אַנדערש קען איך היינט בייא דיעזע געלעגענהייט צו אייך ריידען וויא וועגען דיעזער תורה וואָס זיא ליעגט יעצט פאַר אונז?

יאַ פריינדע. דיעזע תורה איז דער שעהנסטער שטראַהל אויף וועלכען עס רוהען אַללע אונזערע בעסטע ספרים. אונזער סצעפּטער איז צו־בראָכען געוואָרען. ירושלים האָט געגעבען דעם לעצטען זיפץ ווען דער פיינד האָט צובראָכען דיא טויערען פון ציון, אָבער אונזערע אור־אַלטע תורה גיעט נאָך אַרוים וואונדערבאַרע פרישע טענער און יענע געטליכע מעלאָדיע פון סיני, דאָס געזעטצע פון מענשען־ליעבע און רחמנות מיט וועלכע מיר שטאָלצי־רען, דיעזע תורה וואָס מיר ענדיגען דיא לעצטע פרשה, אום איהר ווידער אָנ־צו־פאַנגען פון בראשית — זיא איז אייביג יונג, און זאָ לאַנג אונזער ערד וועט זיך דרעהען אַרום איהר אַקס, זאָלאנג דיא זונן וועט שיינען. וועט דיא תורה אָנפיללען די לופט מיט דעם הויך פון ריינע אמת׳ע ציוויליזאַציאָן.

איך זאָג אייך דאָס עס וועט נאָך לאַנג דויערען ביז די פעלקער וועלען פערשטעהן יענע מעכטיגע שטימע וואָס האָט געדאָנערט צווישען מצרים און אַשור דיא **געזעטצע** פון מענשען־ליעבע, וואָס וועט בלייבען פאַר אַל״ע דורות דער אַלף־בית פון דער מענשהייט.

און מיט וואָס ענדיגט זיך דיעזע תורה? מיט דיא שעהנסטע פאָעטישע ווערק וואָס עקסיסטירט אין אַללע שפּראַכען — האזינו — און מיט דעם טויטט פון דעם גרעסטען געזעטצ־געבער פון דער וועלט. משה רבינו האָט אַזויא גוט בעגראָבען זיין איינענעם קבר אַז מען ווייסט נאָך ניט עד היום וואו עס

געפינט זיך יענער הייליגער ווינקעלע, וואו עס האָט איין־געשלאָפען דער גרעסטער נעזעטץ—געבער פון אַלע צייטען, דער גרעסטער פּאָעט, פיהרער און מאַגנאַט, וואָס האָט אַראָב־געבראַכט דעם הימעל אויף דער ערד, דורך דיא וואונדער־באַרע לעקציאָנען וואָס ער האָט געפּרעדיגט פיר אַללע דורות און אַללע נאַציאָנען.

אָבער „האַזינו“ און „וזאת הברכה“ זיינען ניט נור פּאָעטישע פּעריל אין דער וועלט־ליטעראַטור, זייא זיינען ניט נור שעהנע פּאָעזיע, זאָנדערען אויך מאָנומענטען פון וואַרהייט. מיר האָבען אַ סך שעהנע פּאָעטישע ביכער אין פערשיעדענע שפּראַכען, אָבער מיר האָבען זעהר וועניג ביכער וואָס פעראייניגען שעהנהייט מיט אמת, און דיא תורה איז דער איינציגער בוך וואָס פעראייניגט דיא טיעפסטע שעהנהייט מיט דיא העכסטע וואָרהייט. עס איז דאָ אַ מערקווירדיגע גמרא (סוטה ל״ה) אַז דוד המלך איז אַמאָל בעשטראָפט געוואָרען דער פאַר, וואָס ער האָט בעטראַכט דיא תורה אַלס פּאָעזיע. (למה נענש דוד? בשביל שקרא לדברי תורה זמירות, שנאמר זמירות היו לי חקיך) און טויזענדע געלעהרטע אין דער גאַנצער וועלט האָבען נאָך עד היום דעם זעלבען טעות וואָס זייא בעטראַכטען תורת משה וויא אַ פּאַרציייטיגען שעקס־פּיער אַנשטאַט צו קוקען אויף דיעזען מערקווירדיגען בוך וואָס ער איז אין דער אמת דיא ערשטע וואונדער־באַרע קאָנסטיטוציאָן וואָס האט געלעגט דעם ווינקעל־שטיין פון יושר, רחמנות און וואַרהייט פאַר אַללע צייטען, איבעראל וואו עס קלאַפּט אַ מענשליכע הארץ.

יא, גרוים וויא דיא גאַנצע וועלט איינגעוואָרצעלט ביז׳ן תהום און דער שפּיץ לעבערט דורך דעם בלויען געוועלב פון די גאַנצע מעשי—בראשית—דאָס איז דער בוך וואָס מיר אידען האָבען געגעבען דער וועלט. עס איז אַ־בוך, וואָס ווייזט אונז דיא העכסטע טראַגעדיעס און דיא ווילדעסטע קאָמעדיעס, א בוך אין וועלכען דיא גאַנצע מענשהייט שפּיעלט פערשידענע ראָללען און דיא הויפּט העלדען זיינען נביאים, כהנים, פּרינצען, לומפּען—ליכט און פינסטערקייט!

מיינע דאַמען און הערען! וויא קליין און אָרעם זיינען דיא תורות פון דיא אלטע און נייע נאַציאָנען וואָס ליגען אין זעלבען שראנק וואו עס ליעגט

דאָס בוך תּורת משה, וואס איז אונזער לעהרער, טרייסטער, וועגווייזער, דענקער און פּאָעט זייט דעם אָנפאנג פון אונזער היסטאָריע אין אור כשדים, כנען, שמרון, און נבו ביז דיא שפּעטסטע דורות פון היינט אין אייראָפּא, אזיע, אפריקא און אמעריקא.

איהר אללע ווייסט אז אונזער תּורה איז איבער־זעצט אין איינינע הונדערט שפּראכען, און צעהנדליגע פערשיעדענע פעלקער ציהען פון די זעלבינע תּורה זייער גייסטיגען פערגעניגען — אָבער נור דער איד פרעהט זיך מיט דער תּורה, נור דער איד בעגריסט שמחת — תּורה מיט פרייד. מיט געזאנג און מיט דאנקבארקייט, ווייל דער איד ווייסט אז זיין תּורה איז דיא ערשטע און בעסטע קאנסטיטוציאָן וואָס ישראל האט געגעבען צו נאציאנען.

ליידער וויא בעלוינען אונז די שכנים פאר דיא מתּנה וואס מיר האבען זייא געגעבען.

מען האט אינז בעצאהלט אין אלע צייטען פאר אונזער גייסטיגע מתנה מיט בלוט, פייער, שווערד און האס. מיט קייטען, פערפאלגונג און גלות, זייא האבען אונז נאך ניט אויסגעצאהלט, און נאך יעצט צאהלט מען אינז מיט פאגראמען אין רוסלאנד, מיט באיקאטס אין פראנקרייך, מיט אוים— נאהמס־געזעטצע אין ענגלאנד, מיט בלבולים אין דייטשלאנד און עסטרייך. זייא קענען זיך גאר ניט אויסצאהלען צוא אונז פאר דיא גייסטיגע ברילליאנטען און לעבעדיגע פעריל, וויאס מיר האבען פאר זייא געווארפען.

אָבער וואס געהט עס אינז אָן דיא אונדאנקבארקייט פון דיא נאציאנען? וואס קימערט אונז דאס וואס מיר זיינען ניט בעלוינט יעצט נאך אונזער זערטה? בעצאהלען מיר דען די חנן פאר וואס זיא שיינט? אויך דער איד טהוט ווייטער זיין אַרבייט פון ציוויליזאציאן. ער ווישט אָב א טרעהר און פרעהט זיך מיט זיין תּורה.

מיר פרעהען זיך יעצט אללע בייא דיעזען סיום הספר, ווייל דאס דערמאנט אונז אז מיר האבען א גייסטיגען אוצר וואס איז אונשטערבליך. לאמיר אָבער זעהן אז דיא תּורה זאל אויך פון אונז אימער צופריעדען זיין, עס איז ניט גענוג וואס מיר פרעהען זיך מיט דער תּורה ווען מיר ענדיגען איהר, אונד פאנגען איהר אָן מיט מוזיק און פאראד, מיר מוזען אימער רעספּעקטירען דעם גרעסטען דאקומענט דער וועלט וואס מיר האבען געגעבען דער ציוויליזאציאָן.

צוא א סיום התורת

פון א. גאלד.

„כבד עלי מנשוא"! האט אַ מאָהל איינער אויסגעשריען אויף וועמען די תורה איז שווער געוואָרען און ער האט זיא ניט געקענט פערטראָגען.

אונזערע חכמים, וואָס האָבען פאַרענטפערט גרויסע און האַרבע שאַלות במשל ומליצה, דערצעהלען אַזויא!

„און דיא לוחות וואָס משה האָט געהאַלטען אין זיינע הענד זיינען געוועןײ געטליכע אַרבייט, דער יודע כל עולמים האָט זייא אַליין געמאַכט און מיט דעם אצבע אלהים זיינען געוועןאויסגעקריצט די אותיות פון ביידע זייטען, און אַזוי האָט מען זיי געקענט לייענען משני העברים, דיא אותיות ם און ם פון דיא לוחות, וואָס זיינען אויסגעהוילט אין מיטען און האָבען ניט אויף וואָס זיך צוא האַלטען, זיינען געוועןפורחות באויר, געשוועבט אין דער לופט. און משה האָט זיך אויף דעם שטאַרק געחידושט, אָבער דער גרעסטער חידוש איז געווען, וואָס משה האָט געקענט טראָגען דיא גרויסע און זעהר שווערע לוחות: אַזוי נור ווי משה איז צוגעקומען צו די מחנה ישראל, וואו די אידען האָבען געטאַנצט אַרום עגל און מקריב געווען קרבנות צו די עבודה זרה, זיינען דיא לוחות געוואָרען שטאַרק שווער. משה האָט זיך פאַרוואונדערט און קוקענדיג אויף דיא לוחות, האָט ער דערזעהן וויא די אותיות פון „אנכי", „לא תשא" „כבד את", און „לא תגנוב" פליהען אַוועק. דיא לוחות זיינען אַזויא שווער געוואָרען, ביז דיא אותיות זיינען אַלע אַוועקגעפלויגען און דיא לוחות זיינען אַרויס־געפאַללען און צו־בראָכען געוואָרען.

(תענית כ"ח. אבות דרבי נתן".)

אָט אין דעם ליעגט פאַרענטפערט דיא גרויסע קשיא, פאַר וואָס געוויסע מענשען קענען ניט דערטראָגען דעם עול תורה.

כל זמן זייא זיינען מקיים אַלצדינג וואָס דיא תורה זאָגט, גלויבען אין

אחדות הבורא, שווערען ניט פאלש, זיינען מכבד טאטע — מאמע און ראַ־בעווען ניט, איז די תורה גרינג, אזויא גרינג, אז אפילו דיא איתיות ם און ם דארפען ניט האבען אויף וואס זיך צוא האלטען. אזוי גיך אבער ווי דיא מציות ווערען אויף זייא א לאסט, פליהען אוועק דיא אותיות אין דיא לוחות ווערען פערוואנדעלט אין שטיינער, שווערע שטיינער, וואס מען קען זייא מעהר ניט האלטען.

דיא תורה וואס מיר האבען היינט מסיים געווען, איז דער פאר מים חיים וואס מען האט אונז געגעבען צוא טרינקען פון איהם, זיין גליקלאך, צופריעדען איינער מיט דעם צווייטען.

אלע מצוות פון דער תורה, זיינען אזעלכע וואס דארפען האלטען אונזערע גופים בקו הבריאה און אונזערע נשמות אין געזונדהייט. מיר מוזען תמיד קענען זאגען „הנשמה שנתת בי טהורה היא“, אזויא ריין, אזויא אונשולדיג, אזוי אונבעפלעקט, וויא אין דער צייט וואס גאט האט זיא אבגעטהיילט ממעל, אונז געגעבען דעם חלק אלוה און בעפאלען, אז מיר זאלען זיך פיהרען מיט רחמים, גוטסקייט און עדעלקייט.

דיא תורה איז ניט געגעבען געווארען פאר מלאכים, נאר פאר דעם איינפאכען בשר ודם, דיא תורה האט אונז ניט פערבאטען קיין זאך וואס איז ניט לפי חוקי הטבע, און אונז נאר אנגעזאגט מיר זאלען מקיים זיין איהרע מצוות כדי מיר זאלען לעבען און גליקליך זיין.

מיר האבען מסיים געוועזי דיא תורה, דיא געטליכע מתנה, און יעדער פון אונז דארף פיהלען דעם ווארעמען הויך פון דיא געטליכקייט דיא אויסברייטענדיג אין אונזערע הערצער, וואס מאכט אונז פאר בעסערע, עדעלערע און שהענערע מענשען.

אבער בשעת מיר פייערען דעם סיום התורה, לאמיר אויך באלד מאכען דעם התחלת התורה, וואס גיט אונז נייעם לעבען, נייעם נחת און פריידען, עונג אין דיעזער וועלט וואו קיין טרערען וואלטען ניט געטרעהרט, ווען יעדער זאלל שטרענג אפהיטען אונזער תורה מן השמים.

צוא א סיום התורה.

דיא תורה און איהר בעדייטונגען פאר אידען.

פון א. באדער.

אונזערע חכמים האבען געזאגט "סמכוני באשישות אלו הלכות, רפדוני בתפוחים אלו אגדות". (סופרים פט"ז) דאס הייסט, ווען שלמה המלך האט געזאגט "לעהן מיר אינטער מיט ראזען, האט ער געמיינט דיא הלכה", און בעט מיר אוים מיט עפעל־בלעטער, האט ער געמיינט דיא אגדה".

מיר אידען האבען לחם מן השמים, וואס בעשטעהט פון תורה, משנה און גמרא. ווען איינער איז הונגעריג, גיט מען איהם פריהער א גוטען, גע־שמאקען און נאהרהאפטען מאכל, דאן גיט מען איהם א צושפייז פון רויזען און א צימעס פון עפעל אבער א צושפייז אליין און א צימעס אליין, זיינען ניט די הויפט מאכלים פאר'ן מענשען.

פאר אלעמען קומט דיא תורה, תורת משה, דיא חמשה חומשי תורה, וואס מיר האבען בירושה פון דעם בארג סיני. דיא זעלבע תורה וואס האט אונז געטרייסט אין דער מדבר, דערפרעהט ווען מיר האבען געהאט דעם ערשטען בית המקדש, אבגעווישט אונזערע טרעהרען אין גלות בבל, אויפ־געהייבען אונזער מוטה בייא בית שני, און מיט אונז מיטגעגאנגען איבעראל וואוהין דער ביטערער גלות האט אונז פארוואָרפען און פערשלייערט.

מיר האבען זיך היינט דא מאסף געווען לאסיפה, אום צו פייערען דעם סיום ספר התורה. לערנענדיג דיעזע תורה האבען מיר געזעהען דאס ווייא אלע אומות העולם זיינען וויר געוועזן פערזונקען אין פינסטערניש, אין חושך מצרים, אין אונוויסענהייט, אין תאוות און עבודה זרה, האט אונז שוין דער מחוקק עליון געוויזען א וועג וויא צו לעבען אין ליכט, ווייל תורה איז אור; וויא צוא וויסען דעם חילוק בין טוב לרע, ובחרת בחיים. דיעזע תורה האט

אונז געזאָגט „ונשמרתם לנפשותיכם". אז מיר דארפען היטען אונזער יונגער, אונזער גוף און נשמה. דאָס איז געווען אין דערזועלבער צייט, ווען דיא גוים אַרום אונז האָבען גע'הרג'עט זייערע אַלטע עלטערען, מקריב געווען זייערע קינדער צום מולך, און מיר האָבען געוואוסט אַז איינע פון די גרעסטע מצוות איז צוא האלטען פון „כבוד אַב ואם", און מקריב זיין בהמות.

אונזער פאַמיליען־לעבען איז געווען ריין, און אונזערע הייזער איז ניט געווען קיין גזילה, און רציחה האָט ניט געפונען קיין פלאַטץ בגבול ישראל.

היינט פייערען מיר דעם סיום פון דיעזע תורה וואס האָט פון דעם פאָלק ישראל געמאַכט אַן עם סגולה, אַ פאָלק וואָס קיין רדיפה, קיין אינקוויזיציאָן האָט געקענט אונטערברייננגען.

אָבער מיט דעם סיום התורה האָבען מיר נאָך ניט געענדיגט לערנען די תורה, ווייל זיא איז טיעף וויא דער ים און הויך וויא דער הימעל. אונזערע נביאים האָבען געזאָגט. „כל הלומד תורה ואינו חוזר עליה דומה לאדם שזורע ואינו קוצר" (סנהדרין צ"ט) ווער עס לערענט דיא תורה און קימערט זיך ניט אום נאָך אַמאָל צוא לערנען און שטודירען דיעזע תורה, איז פונקט ווי אַ מענש וואָס פערזייעט און שניידט ניט אָב די אויס־געוואַקסענע תבואָה.

מיר מוזען פערזייען, שניידען, געניעסען, נאָך אַמאָהל פערזייען און אַזוי לערנען און לערנען דיעזע תורה אונזער גאַנצען לעבען.

און אונזערע חכמים האָבען ווייטער געזאָגט! „כל הלומד תורה ומלמדה במקום שאין ת"ח דומה להדס במדבר דחביב", (ר"ה כ"ג.) ווער עס לערענט אַליין דיא תורה און לערענט זיי אויך פאַר אַנדערע דארט וואו קיין תלמידי חכמים זיינען ניטאָ, איז דאָס וויא אַ פארפומירטער הדס אין ווילדען מדבר.

און אין אונזערע גלות לענדער זיינען מיר תמיד ווי אין אַ מדבר. דער פארפום פון דער תורה ברייטעט אויס זיין געשמאַקען ריח, לעבט אויף אונזערע נשמות, גיט אונז נייעם מוטה, כח און זיסע האָפנונג אריבער צו־טראַגען דיא צרות און ווייטער זיין שטאַרק מיט דער תוחלת, אַז עס מוז קומען אַ צייט, ווען דיא גאנצע וועלט וועט אַנערקענען. אַז אונזער תורה איז דאָס ליכט פון דיא אויגען און דיא שפייז פון דער נשמה.

התחלה וסיום הספר.

פון ת. פ.

ווערטהעס פּובליקום!

אין פסוק שטעהט ה׳ מסיני בא וזרח משעיר למו. (דברים ל״ג) זאגט אויף דעם דיא גמרא אין (ע״ז בב): אמר רב יוחנן מלמד שהחזירה הקב״ה לתורה על כל אומה ולשון ולא קבלוה, עד שבא אצל ישראל וקבלוה, רבי יוחנן זאגט, אז גאט האט אנגעבאטען דיא תורה צו אלע פעלקער און קיינער האט זיא ניט געוואלט אננעמען, ביז ער איז געקומען צום פאלק ישראל און ער האט זיא אנגענומען.

צו פערשטעהן דעם מאמר, דארפען מיר פריהער פארשטעהן דיא פּרינציפּען פון דער תורה, דאן וועלען מיר וויסען ווארום אלע פעלקער האבען זיך פון איהר ענטזאגט.

דיא תורה לערענט דעם מענשען, אז אלע זיינען גלייך, וויא דיא חכמים זאגען אין פּרקי אבות: חביב אדם שנברא בצלם אלקים, דער מענש איז זעהר בעליעבט, ווייל ער איז בעשאפען געווארען אין א געט־ליכען געשטאלט דיא תורה לערענט דעם מענשען וויא צו לעבען א נאטירליכען לעבען, א מאראלישען לעבען, איין ארענטליכען לעבען. א געזונטען לעבען, און געוויס איז דיא תורה גוט פאר דער גאנצער מענשהייט. און אין דעם ליגט דער זין, וואס דיא גמרא דערצעהלט, אז גאט האט אנגעבאטען דיא תורה צו אלע פעלקער, צו דער גאנצער מענשהייט, אבער, ליידער, איז דאן דיא מענשהייט געוועזן אזוי פער־דארבען אז זיי האבען ניט געקענט אננעמען אזא תורה, וועלכע הייסט

לעבען ארענטליך, זייא זיינען נאך דאן געשטאנען זעהר נידריג צוא פערשטעהן דיא נאטירליכע געזעטצע פון דער תורה.

וויא האבען געקענט דיא פעלקער, וועלכע האבען געלעבט אויף זייער שווערד, אננעמען א תורה, וועלכע שרייבט „לא תרצח״? וויא האבען דיא אומות דאן, וועלכע זיינען געווען פערזונקען אין דעם טיעפען שמוטץ פון אויסגעלאסענהייט, מקבל זיין די תורה וואס זאגט: „לא תנאף? און אזוי ווייטער.

נאר דאס איינציגע פאלק ישראל, וועלכעס האט איבער גענומען פון דיא הייליגע אבות אברהם, יצחק און יעקב דיא ערהאבענע אמונה פון איין גאט, נאר דיא קינדער פון יעקב, וועלכע טראטץ דעם, וואס זיי זיינען געווען רוהיגע און שטילע מענשען, זיינען פעהיג געווען אויסצויהרג'ענען א שטאדט, נאר דער פאר, וואס דארט איז איינער בעגאנגען א שטארקען פערברעכען ביי פערגוואלדיגען זייער ארענטליכע שוועסטער דינה, ווייל ווען עס האנדעלט זיך וועגען מאראל דאן פערוואנדעלט זיך יעקב'ס אקינד פון א שעפס אין א לייב, נאר אזא פאלק וויא ישראל איז דאן פעהיג געווען אנצונעהמען אזא תורה, וואס פרעדיגט פרייהייט גלייכהייט, און ביי ישראל'ן איז דיא תורה געווארען א טהייל פון זיין לעבען, א חלק פון זיין נשמה, אהן דער תורה קען ישראל ניט עקזיסטירען אויף דער וועלט איין טאג.

און טהייער האט דעם אידען געקאסט דיזע מתנה, דיא ווילדע פעלקער האבען וויא ווילדע חיות נאכגעיאגט דעם אידישען פאלק, מעהר אלס דריי טויזענד יאהר. איין מילליאן מיט צווייא הונדערט זיבען און זיבעטציג טויזענד טעג, זיינען פערפלייגען זייט דיא אידען האבען מקבל געווען דיא תורה, און וויפיעל טעג אזוי פיעל פאגראמען האבען זייא שוין געהאט פון זייערע ליעבהארציגע שכנים, יעדער טאג אנאנדער פאגראם אין אנאנדער ארט אין א פערשיעדענעם פארם.

אבער דער איד האלט זיך פעסט אן זיין תורה, א מאל בעשיטצט זיא איהם און דורך איהר זכות קען ער אויסשטעהן און איבערלעבען אלע צרות, און אמאל בעשיצט ער איהר, ווען מען וויל איהר פערניכטען,

דאן שטעלט ער איין זיין לעבען אין גרעסטע סכנות און רעטעט איהר.

און דער איד און די תורה זיינען געווארען איינס, וויא א קערפער מיט א זעעלע, זיי צושיידען איז אונמעגליך, מען האט שוין פיעלע מאל געפרואווט און אומזיסט.

און די פעלקער האבען שוין כלומר׳שט נאך געמאכט פאר זיך אויך תורות, אבער וואס פאר א פנים קען האבען א נאכגעמאכטע זאך? דאס קען נאר אפנארען די אויג אויף א ווילע, נאר אז מען קוקט זיך גוט צו, זעהט מען, אז זיי זיינען נאך ווייט פון דעם אריגענאל, וויא איין א״ב אנקעגען א בלאט גמרא.

און זיי די פעלקער האבען אפילו אונזער תורה גופא שפעטער איבערגעמאכט אין זייער לשון און לעזען איהר, אבער ביי זייא איז דאס ניט מ׳הר וויא א בבא מעשה, זיי לעזען נאר, אבער זיי טוהען ניט וואס עס שטעהט אין איהר. ישראל איז דאס איינציגעס פאלק וואס לעזט ניט די תורה נאר ער לערענט איהר, והגית בה יומם ולילה, ישראל לערענט די תורה טאג און נאכט, די תורה איז אריין אין זיין פראקטישען לעבען, און דערפאר האט די תורה אין איהם איינגעפלאנצט איין עוויג לעבען. פעלקער ווערען געבארען, פעלקער ווערען פערלארען, אבער ישראל לעבט אייביג, וויא די גאטהייט, וואס איז אייביג און וויא דער אמת פון דער תורה וואס איז אייביג.

דערפאר פרעהען מיר זיך ביי התחלת הספר און ביי סיום הספר, ווייל מיר האפען, אז דורך דער ספר תורה וועלען מיר ענדליך דאך בעפרייט ווערען פון אלע צרות, דאס זעהען מיר בחוש דאס פיהלען מיר, אז זייט די פעלקער האבען אנגעהויבען אריינצוקוקען אין אונזער ספר אין זייערע לשונות, איז די מענשהייט פיעל פערבעסערט געווארען, בילדונג איז געשטיגען און וויסענשאפט האט א גרויסע ווערטה, און דאס איז צופערדאנקען אונזער תורה, וועלכע איידעלט די געפיהלען און לייטערט די הערצער, און ווען אז אונזער לאגע איז נאך איי פיעלע לענדער ניט פערבעסערט געווארען, איז דאס, ווייל אונזער תורה איז פרעמד פאר אונזערע שכנים, אי אמעריקא און ענגלאנד, וואו די ביבעל ווערט

געאכטעט און געשעצט, ווערט דער איד טאקע בעסער בעהאנדעלט, און דיא צייט וועט קומען אז דיא אויגען פון אלע אומות העולם וועלען זיך עפענען און זיי וועלען זיך קלאפען חטאתי, פאר זייער פערברעכען געגען אונז.

מיר ענדיגען יעצט דעם ספר און מיר פאנגען איהם אויף דאס ניי. דאס איז ניט א בוך, וואס ווען מען נ גט איהם צו לעזען, פערמאכט מען איהם און מען קוקט איהם מעהר ניט אן. תורת ה׳ תמימה, גאטעס תורה איז אימער גאנץ, וויפיעל מאל מען לערענט איהר געפינט מען אלץ נייעס אין איהר. געענדיגט און צוריק אנגעפאנגען, אייביג לעבען און אייביג לערנען, הקב״ה ישראל ואורייתא חד הוא, גאט און ישראל און דיא תורה זיינען איינס!

דערפאר זיינען אזוי טהייער יעדעסווארט פון דער תורה און יעדער בוכשטאב. קויפט ברידער, אידען, ווערטער און בוכשטאבען איהר האט יעצט א גוטע געלעגענהייט איינצוהאנדלען ביליג דיא גרויסע מצוה פון חביב התורה, איהר וועט האבען א מצוה מיט אפערגיניגען דערבייא און דאס געלט ווען געברויכט ווערען פאר א וויכטיגען צוועק........

פעראייניגט זיך, אידען, מיט דער תורה!

א רעדע לסיום התורה.

פון פלא"י

לײדיס און דזשענטעלמען!

דיא יעטצטיגע פערזאממלונג איז איינע פון דיא וויכטיגסטע פערזאמלונגען וועלכע קומען פאר אין אידישען לעבען. דאס איז א פערזאמלונג צו פייערען א שמחה של מצוה, מען האט געשריעבען א ספר תורה און מען האט זיא געענדיגט. לויט אונזערע געזעטצע איז שרייבען א ספר תורה איינע פון דיא וויכטיגסטע מצות פון אללע תרי"ג מצות וואס אונזער פאלק איז פערפליכטעט צו טהאן. עס איז זעהר פערשטענדליך ווארום דיזע מצוה איז זא וויכטיג. ווען מען זאל ניט שרייבען קיין ספר תורה וואלטען אונזערע עלטערען ניט געהאט אין וואס צו לערנען אונזערע הייליגע געזעטצע און דיא תורה וואלט אין גאנצען פערגעסען געווארען, ווייל אין פארצייטיגע יאהרען זיינען נאך קיין דרוקערייען, קיין פריטינגס ניט געווען, אללע ספרים און אללע ביכער פלעגען נאר געשריעב'ן ווערען.

אבער, מיינע ווערטהע לײדיס און דזשענטעלמען, דער צוועק פון שרייבען א ספר תורה איז ניט מען זאל זיא אריין שטעללען אין ארון קודש און זיא זאל זיך דארט שטעהן רוהיג אין א ווינקעלע, און קיינער זאל פון איהר ניט וועללען וויססען. ניין! דער צוועק איז: ללמד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי התורה הזאת, לערנען דיא תורה, שטודירען איהרע ערהאבענע געזעטצע, וועלכע פערעדלען דעם מענשענס נאטור, און נאכהער אין דער פראקטיק צו טהאן און ערפילען וואס דיא הייליגע געזעטצע פאדערען פון אונז. שרייבען אליין א ספר תורה און נאכהער אריין שטעלען אין ארון קודש און ניט לערנען זיא, איז נאר א האלבע מצוה, נאך וועניגער פון א האלבער, דאס דערמאנט מיר דעם מנהג ביי דיא פאנאטישע מאהמעדאנער, ביי וועלכע עס שטעהט געשריעבען אין זייער

קאראן, זייער תורה, דאס עס איז א מצוה מען זאל זיא, דיא תורה זייערע, דרעהען און ווידער דרעהען. דאס הייסט מען זאל דיא לעהרע שטודירען אין אלע זייטען. דיא פאנאטישע מאהאמעדאנער האבען אבער דיא זאכע גענומען ווערטליך, און רעכענען פאר א מצוה פשוט צו דרעהען מיט דער האנד דעם קאראן שטענדיג, און וויל עס איז אבער אונמעגליך צו טאהן אזוי א מין מצוה, שטעהן שטענדיג און דרעהען דעם קאראן, מען מוז דאך פאר דאס לעבען עטוואס טהאן, מען מוז אויך ביזנעס טאהן, מען מוז עטוואס עסען און אויך שלאפען, האבען זיי אויסגעטראכט א מיטעל מען זאל דעם קאראן, זייער תורה, ארויף שטעלען אויפ'ן שפיץ דאך, אויפ'ן רוף, און אזוי עס צו ריכטען דאס דער ווינד זאל שטענדיג דרעהען דעם קאראן. אט האבען זיי מקיים געווען דיא מצוה דער קאראן זאל זיך שטענדיג דרעהען און זיי האבען צייט גענוג צו טאהן אנדערע זאכען פיר דאס לעבען.

דאס זעלבע איז מיט אונזער שרייבען א ספר תורה. אמת עס שטעהט געשריעבען אין דער תורה אז עס איז א מצוה צו שרייבען א ספר תורה, אבער דער זינן דער פון איז, אז מען זאל האבען אין וואס צו לערנען אום מען זאל וויסען וואס צו טהאן אלס מענש און אלס איד. לאמיר נעהמען צום ביישפיעל איינינע געבאטע פון דער תורה, און זעהן וויא מיר פיהרען זיי אוים אין דער פראקטיק. אין דער תורה שטעהט גע־שריעבען: לא תעשוק שכיר עני ואביון. דוא זאלסט ניט בערויבען דעם לאהן פון איין ארימען מענשען איין ארבייטער. וואס אבער בעצאהלען דא אונז־ערע חברות און סאסייטעס פאר א ספר תורה וועלכע קומט פון איין ארע־מען סופר אין אייראפא וועלכער ארבייט שווער און ביטער איידער ער שרייבט אוים א גאנצע ספר תורה? אונזערע סאסייטעס און חברות גיעבען זיך אלע מיהע ארונטערשניידען דיא פרייז פון דער ספר תורה, דאס ניט דעם מוכר ספרים דא, ניט דעם ארימען ספר דארט, בלייבט עטוואס רוח. דיא מצוה זה אלי ואנוהו, דאס דיא זאכען וואס בעלאנגען צום רעליגיאנס נעברויך זאללען זיין שעהן און רייך ווילען זיי מקיים זיין אויפ'ן רעכענונג פון דעם ארעמען ספר. דיא ספר תורה זאל טאקע זיין שעהן, אבער בי־ליג. נאך איין ביישפיעל: אין דער תורה שטעהט: והדרת פני זקן, מען

זאל אבגעבען כבוד א זקן, דאס הייסט, וויא דער תלמוד ערקלערט, זה שקנה חכמה, א מאן וואס איז געלערענט אין אונזער תורה. וויא אבער בעהאנדלען מיר אונזערע רבנים, אונזערע רעליגיאנס פארשטעהער? עס איז א יאמער צו זעהן וואס פאר איין ארעמען קלעגליכען לעבען זיי פיהרען, וויא זיי ווערען ערנידעריגט אויף יעדען טריט און שריט? דער רב אין יעדער אידישער קהלה ווערט בעהאנדעלט וויא א שנארער, וויא א בעטלער, איהם בעצאהלט מען ניט פאר זיין ארבייט, וויא מען בעצאהלט א שניידער, א שוסטער, א בויער, איהם שיינקט מען נדבות. ווען מען רופט אויף א ביזנעס מאן צו איין עליה צו דער ספר תורה שענקט ער א נדבה דעם רב וויא פיעל זיין גוטער ווילען אדער זיין גאוה דיקטירט איהם דאס דער רב ווערט מבויש דער פון. דאס וואס פון רב גיעסט זיך בלוט פון חרפה, דאס נעהט קיינעם ניט אן. ווען עס זאל אפילו זיין א נדבה, צדקה, דארף עס אויך אזוי ניט געמאכט ווערען. לויט אונזער תורה פארדערט פון אונז, דארף דער וואס גיט צדקה ניט וויסען וועמען ער גיט, און דער וואס נעמט דארף ניט וויסען פון וועמען ער נעהמט, וויא דער תלמוד זאגט: נותנה ואינו יודע למי נותנה, נוטלה ואינו יודע ממי נוטלה. דעריבער האט דיא תורה הקדושה געהייסען דאס מען זאל דיא צדקה ניט געבען מיד ליד, דירעקט פון האנד צו האנד, נאר מען זאל זיא געבען אין פארמע פון פאה, מען לאזט איבער א שטיקעל פעלד מיט קארן אדער ווייטץ און דער ארעמאן קומט און נעהמט עס אראפ פון פעלד און זעהט ניט פאר זיך קיין בעל טובה, קיין רייכען פנים, ער נעהמט עס פון גאטס האנד פון דער נאטור, פון דער ערד. ווארום מאכט ניט יעדע אידישע קהלה דיא ארדנונג דאס יעדער מעמבער זאל געטעקסט ווערען מיט זא פיעל און זא פיעל א יאהר, דאס עס זאל גענוג זיין פיר אללע הצטרכות אויך פיר דעם רב גענוג צום לעבען. ממה נפשך! ברויכט איהר א רב, צאהלט איהם דערפאר שכירות, גיט איהם צום לעבען בכבוד, ברויכט איהר ניט, נעהמט ניט אויף קיין רב, און מאכט איהם ניט פיר א שנארער, פיר א בעטלער. איך האב אזא מין ארדנונג, אזא מין בעהאנדלונג פון רעליגיאנספארשטעהער ניט געזעהען ביי קיין אומה ולשון. וויא עס שטעהט מיט דיעזען געזעטץ פון והדרת פני זקן,

זא שטעהט עס אויך מיט פיעלע אנדערע געזעטצע פון אונזער היילינער תורה, מיט לא תחמוד, מיט לא תשנא את אחיך בלבבך, מיט לא תקום ולא תטור און מיט פיעלע אנדערע געזעטצע, יא, מיינע טהייערע ברידער און שוועסטער, מיר שרייבען א ספר תורה, מיר שטעללען זיא אריין אין ארון קודש זיא זאל זיך אליין דארט לערנען, דער קאראן זאל זיך אליין דרייען.

ווען מיר וויללען ריכטיג מקיים זיין דיא מצוה פון שרייבען א ספר תורה, דארפען מיר זעהען זיא אויך לערנען און מקיים זיין, איבערהויפט דארפען מיר זעהען אונזערע קינדער ערציהען אין דעם גייסט פון דער תורה און אונזערע היילינע נביאים און אונזער קלד־נען תלמוד, דאמאלס וועט די מצוה זיין פאר פול, און אונזערע קינדער וועלען זיין זרע ברוכי ה׳, לעיני כל יושבי תבל ולעיני כל ישראל, אמן.

סופר'ס רעדע.

ביי א סיום און התחלת ספר־תורה.

פון סמבטיון

רבותי, טהייערע ברידער און שוועסטער!

איהר קענט מיר געוויס ענטשולדיגען וואס איך פאנג אן מיין קורצע רעדע וועגען מיר אליין, אדער ריכטיגער וועגען דיא לאגע פון אַ אידישען סופר וועלכער בעשעפטיגט זיך צו שרייבען ספרי תורות פיר אונזער פאָלק. וויא עס ווייזט אויס איז א ספר אַמאל צו גוט בעצאהלט געוועז פאר זיין ארבייט, ווייל דער תלמוד דערצעהלט אונז אז אין אַ געוויסע צייט איז דער פערלאנג פון סופרים געוועז אזוי גרויס אז מען האט איינפאך מורא געהאט טאמער וועט חלילה אַ אידישער סופר ווערען אַ ראטהשילד אדער חאטש אַ שטיקעלע ראקפעללער. דיא גמ־א דערצעהלט אונז זאגאר (פסחים נ׳) אז מען האט געפאסט פיער און צוואנציג מאל אז אַ סופר זאל ניט ווערען קיין מיליאָנער (כ״ד תענית ישבו על כותבי ס״ת שלא יתעשרו).

דא אין אמעריקא פאלט אין גאנצען אוועק דיא שרעק טאמער וועט אַ סופר ווערען חס־ושלום אַ קאנקורענט פון קארנעגיע אדער פון דזשייקאב שיף, ווייל דער אידישער סופר איז דא אזוי ווייט פון „פראספעריטי״ פון רייכטהום, אז איהר דארפט אסור חלום׳ען פון גוזר תענית זיין אפילו איין מאל. נור, אויב דיא פראפעסיאָן פון א סופר איז דא ניט פערבונדען מיט אוצרות, איז זיא ברוך השם דערפאר הויך געשטעלט מיט כבוד און פאטריאָטיזם, וויא מיר זעהען זעהר אפט ביי סיום און התחלת הספר וואס ווערט געפייערט מיט אזוי פיעל פאראד און בעגייסטערונג, מיט רעדעס און מוזיק לכבוד

התורה. ווען איך בעטראכט דיא שעהנע פערזאמלונג יעצט ארום דיזע ספר־תורה, ווען איך גיב א בליק וויא אידען יונג און אלט, מאן און פרוי, שטופען זיך מיט נאבעלע פרייד צו קויפען איין אות אין דער תורה, מיט וואס פיר א רעספעקט זיי ריהרען אן דיא פעדער — דאן פיהל איך מיט דעם טיעפסטען רעספעקט דיא הייליגקייט פון מיין פראפעסיאן. און איך בין מוחל די פיער און צוואנציג תעניתים וואס מען האט אמאל געפאסט אום אויפצוהאלטען מיין דלות . . .

עס בלייבט מיר נור איבער איך צו ווינשען, מיינע פריינדע, אז דיעזע ספר־תורה וואס מיר ענדיגען היינט אבענד זאל אייך פערשאפען יאהרען פון פרייד און נחמה, צו דיעזער ספר־תורה זאל מען אייערע זיהן אויפרופען צו זייער בר־מצוה און שפעטער ווען זיי וועלען ווערען חתנים. צו די זעלבע ספר־תורה זאל מען זייא אויפרופען צו א מזל־טוב עליה, ווען זיי וועלען ווערען פאטערס פון זיהן און טעכטער. און ווען דיעזע ספר־תורה וועט שוין זיין גאנץ אלט ווייל דער פארמעט איז ניט אונשטערבליך וויא דיא ווערטער וואס זיינען אויף איהר געשריעבען, ווען זיא וועט ווערען אלט און פסול און מען וועט מעהר ניט קענען לייענען אין איהר דיא פרשה, אויך דאן זאלט איהר נאך זיין געגוג שטארק צו געהן שמחת תורה ביי נאכט אין שוהל קרשען דיא „פסול'ע" און בעגריסען דיא אלטע תורה וואס איז אונזער לייכטטהורעם אין גלות.

זאת התורה אשר שם משה — דא האט איהר פאר אייערע אויגען א קאפיע פון יענע ערשטע תורה וואס משה רבנו האט אונז געגעבען, און דאס אליין איז דער סוד פון דיא אונשטערבליכקייט פון אידישען פאלק.

א רעדע לסיום התורה פיר דעם סופר.

פון ב׳ וואב.

רבותי, ווערטהעם פובליקום.

ערלויבט מיר אייך צו רעדען עטליכע ווערטער. איך בין א סופר, איין ארימאן געוויינליך, וחכמת המסכן בזויה, און א קבצנ׳ס א ווארט מעג זיך זיין אפילו א חכמה איז ניט געאכטעט, דאך שיינקט מיר עטליכע מינוטען צייט. איך וויל ריידען דא ביים סיום הספר. איהר זייט זיך משמח און איך וויל אז דורך אייער שמחה זאל איך אייך עפעס געניסען.

איך בין דער סופר, און לויט דעם תלמוד שטאם איך אפ פון שבט שמעון, דער אריםסטער און דער אונגליקליכסטער שבט ביי אידען וואס האט ארויס געגעבען פון זיך דיא גרעסטע קבצנים: מלמדים און סופרים. דיא רייכקייט פון דיא מלמדים האט דאך א שם. און א צוגאב צו זייער ארימקייט ווערט זייער עהרע אָנגעגריפען פון יעדען שוטה, ביז יעם הארץ, אנשטאדט וואס ביי דיא אומות העולם ווערען דיא לעהרער געשעטצט אויף דער העכסטער מדרגה, קענט איהר זיך שוין פארשטעלען דיא לאגע פון דיא סופרים, וואס שרייבען ספרי תורה׳ס תפילין ומזוזות, אז מלמדים זיינען אנקעגען זיי נגידים און בעלי בתים. א סופר איז עפעס אזא איידעלער קבצן, וואס עס גיבט ניט א צווייטער אונ־טער דער זון.

אלזא רבותי, איהר זייט יעצט מסיים דעם הייליגען ספר. דער יעניגער, וואס האָט דעם ספר געשריעבען אין יוראָפּ, האט געוויס קיין תרפ״ט אלפים ניט פערדינט. עס איז א סברה, אז עס האָט איהם קוים געקלעקט אויף ברויט מיט וואסער, נאָר מיר איז בעשערט געווען צו קומען אַהער צו אייך, צו מסיים זיין דיא ארבייט, וואס מיינער א ארימער קאלעגע האט אנגעפאנגען, לכן נעהם איך מיר דאס רעכט צו דערמאנען אייך אז איהר זאלט מיך יעצט אין זינען האבען, און ווען אז איהר בעצאָהלט מיט׳ן פולען האנד פאר דיא ביכשטאַ־בען וואס איהר קויפט. זאל איך אויך עפעס געניסען. איך זאל קענען דער־פרייען מיין פאמיליע, אז דער סיום הספר האט מיר אויסגעהאלפען אזוי וויים, איך זאל קענען אויסהאלטען ביז אַ צווייטען סיום הספר.

און גאט זאל אייך און אַלע אידען העלפען, וואו איהר ווענט זיך קערען און ווענדען, אייך זאל ליגען אין זינען טאן צדקה און שרייבען ספרי־תורה׳ס, בויען שולען א. ז. וו. און דער זכות פון דער תורה זאל אונז בייששיין אז מיר זאלען אויסגעלייזט ווערען פון דעם פינסטערן גלות, אָמן.

רעדע לסיום התורה פיר דעם סופר.

מאת פאלי.

טהייערע שוועסטער און ברידער!

מיר בעטען יעדען טאג אין אונזערע תפלות: ותן חלקנו בתורתך. דאס גאט זאל געבען יעדען זיין חלק אין דער הייליגער תורה. איך גלויב דאס רער פון נעהמט זיך דער מנהג, דאס יעדער איד, וועלכער איז ניט איס־שטאנדע צו ספענדען פיעל געלד צו שרייבען א גאנצע ספר תורה, בעצאהלט ער פיר שרייבען וויינינגסטענס עטליכע בוכשטאבען אדער זאגאר איין איינצי־גען בוכשטאב אין איין אנדערענס א ספר תורה, אום ער זאל אויך האבען וועלכען עס איז חלק אין דער מצוה פון כתיבת ספר תורה. דער וואהרער, ריכטיגער זינן אבער פון דער תפלה, „ותן חלקנו בתורתך,“ דאס יעדער זאל האבען א חלק אין דער תורה איז: דאס יעדער זאל האבען געלערענט א געוויסען טהייל פון דער תורה: דער איז אַ גרויסער בעל תנ״ך, דער אנדע־רער איז אַ בקי אין ש״ס, דער דריטער איז א גרויסער למדן אין פוסקים. אין דער פראַקטיק איז עס אבער אַ זאכע רער אונמעגליכקייט, דאס אַ גאנצעס פאלק זאל זיין אזוי פיעל געלערענט דאס יעדער מענש זאל זיין בעוואונדערט אין אַ געוויסער ברענטש פון לערנונג. עס מוזען דאך זיין אין אַ פאלק אויך ארבייטער, סוחרים, ערדארבייטער, און ז. וו. דאהער האבען אונזערע אלטע חכמים געפונען א מיטעל, דאס דער וואס טהוט דיא פראקטישע ארבייט זאל אונטערשטיטצען דעם תלמוד חכם. וואס האט זיין גאנצען לעבען געווידמעט צום לערנען תורה, מיט דיעזען אופן האט ער אויך אַ חלק אין רער תורה וואס דער תלמוד חכם לערינט, דיעזעס איז ווירקליך זעהר רעכט, ווייל ווען דער ארבייטער אדער דער סוחר וואלטען ניט שטיטצען דעם תלמיד חכם וואלט ער ניט אימשטאנדע געוועזען צו לערנען.

דיעזער מיטעל ווערט געברויכט ביי אונזער פאלק שוין פון זעהר אלטע צייטען, שוין צווישען יעקב אבינו׳ס קינדער, צווישען דיא צוועלף הייליגע

שבטים, האבען זיך געפינען צווי: ישׂשכר און זבולון, פון וועלכע דער ערשטער ישׂשכר האט זיך איבערגעגעבען צו לערנען תורה, און זבולון איז געווען א סוחר, און זבולון האט געשטיצט ישׂשכר אום ער זאל האבען א חלק אין זיין תורה. עס קען זיין דאס דערפון שטאממט דער מנהג ביי אונז אידען, דאס ביים סיום התורה שטעלט מען צוויי קערות, איינע פיר דיא חברה, און איינע פיר דעם סופר, און דער חברה׳שע קערה בעצאלט מען פיר דעם טהייל וואס מען קויפט אין שרייבען דיא ספר תורה, און אין דעם סופר׳ס קערה בעצאהלט מען פיר דעם טהייל אין לערנען דיא תורה, ווייל דער גרעסטער טהייל סופרים זיינען אידען וואס זיינען איבערגעגעבען צו לערנען תורה, און באמת רעכינט יעדער איד פיר א מצוה מהנה צוא זיין א תלמיד חכם מנכסיו. פון דעם וואס גאט האט איהם גענעבען, דיעזעס איז דיא וואהרע אורזאכע ווארום אונזער פאלק איז געבליעבען איין עם הספר. א געלערענטעס פאלק, ניט קוקענדיג אויף דיא שרעקליכע רדיפות און צרות וואס עס האט געהאט אויסצושטעהן אין זיין לאנגע שרעקליכען גלות, דיעזעס איז דיא אורזאכע וואס אונזער פאלק האט זיך ניט צומישט מיט אנדערע פעלקער, ווייל דיא תורה האט איהם אבגעהאלטען דער פון, און ווייל דאס איז דער גרעסטער וואונדער פון אלע וואונדער דאס דיזע שוואכע אידישעס פאלק, דיא שה פזורה ישראל האט געקענט אזוי לאנג. עקזיסטירען צווישען אזוי פיעל ויעלף דיא אומות העולם, און זיי האבען איהם ניט צוריסען אויף שטיקער, דעריבער איז ביי אונז א מנהג צו מאכען דעם סיום התורה מיט דער התחלה צוזאמען, אין סוף תורה ווערט דערמאנט דיא וואונדער וואס גאט האט געטהון צו אונזער פאלק לעיני כל ישראל, און אין דער התחלה שטעהט געשריבען בראשית ברא אלהים את השמים, דאס איין גאט האט בעשאפען דעם הימעל און דיא ערד און אלע בעשעפנים, דאס איז דיא אמונה אין אחדות הבורא, דער יסוד פון אונזער גלויבען, וואס האט אונז געגעבען קראפט עקזיסטירען זא לאנג, און וועט אונז אויך געבען קראפט צו דער לעבען דיא אמת׳ע גאולה אמן.

צוא א סיום המשניות.

דיא בעדייטונג פון דער ארבייט וואס רבינו הקדוש האט געמאכט.

פון א. גאלד.

ווען ר' יהודה הקדוש האט געזעהן שנשתכח תורה מישראל, אז דורך דיא צרות, און הרפתקאות, וועט פערגעסען ווערען דיא תורה ביא אידען, האט ער מיט זיין שוואכען קערפער און האלב־בלינדע אויגען, זיך אוועק געזעצט און צונויפגעקליעבען אלע הלכות וואס דיא חכמים האבען מתקן גע־ווען, זייא אויפגעשריעבען און פאר אונז געמאכט דעם משניות, דיא ששה סדרי משנה, וואס מיר האבען היינט מסיים געווען.

דיא ששה סדרי משנה זיינען געווען און געבליעבען דער אבן פנה און אויך דער אבן בוחן פאר יעדען איש ישראל בארבע פנות העולם.

מיר זיינען געווען א פאלק אויף אונזער ערד, אין אונזער לאנד, גע־האט א בית המקדש, און מפי חכמינו האבען מיר געלערנט וויא צוא היטען דיא תורה. דער נאך איז געקומען דער שונא, אללעס חרוב געמאכט און אונז פערטריעבען על אדמת נכר.

אידען זיינען געווען איינגעטהיילט אין פערשיעדענע כתות, פרושים, צדוקים, אסיים און שומרונים, וואו זיינען אהינגעקומען דיא צדוקים, אסיים און שמרונים? פון אללע צוזאמען געפינען זיך אפשר נאך עטליכע טויזענד. דיא פרושים צעהלען ביז צוועלף מילליאן, און פאר וואס איז דאס? וויל דיא אויפגעשריעבענע הלכות אין דעם משניות, האבען אונז צוזאמען־געהאל־טען אין יעדען דור און אין יעדער מדינה.

אין דיעזען משניות לערנען מיר ניט נור אונזערע אלטע תורה מסיני. ניר אויך אל־צדינג וואס אונזערע חכמים האבען מתקן געווען, אונזער היסטא־ריע, אונזערע קבורות און מיר ערפאהרען וויפיעל טרעהרען און בלוט עס האט אונז אבגעקאסט צוא שטעהן געגען שונא אין מלחמה האלטען.

וואס האבען אלע אומות מיט זייערע שווערדען, כלי משחית און אינק־

חיוניציאָנען אויסגעפיהרט? מיר האָבען בלויז געהאט אונזער משניות, אונזערע דינים און הלכות, און פריעדליך האבען מיר געלערענט וויא צו ליידען, אָנ־ביינען דעם קאפ כדי די בוואַליעס פון די ווילדע פעלקער זאָלען אריבערלויפען.

און היינט קענען מיר אויסרופען עודנו חיים! מיר לעבען נאָך און וועלען לעבען, וכנשר תתחדש נעורינו!

דער משניות. אונזער געזעטץ בוך, אונזער היסטאָריע, אונזערע קבלות, ויינען מיט אונז מיטגעגאנגען פון לאנד צוא לאנד און אויך מעבר לים פון ראָרט האָבען מיר געלערענט וויא צוא לעבען על פי חוקי החיים וויא צוא קעמפפען מיט אונזער ביטערען מזל און וויא צו ליידען פון אונזערע שונאים.

היינט האבען מיר מסיים געווען דעם משניות, דיא ששה סדרי משנה, דעם פליטת מחמדינו. מיר הייבען אויף אונזערע אויגען צום הימעל. אהין, למעון, קדשו און מיר זאגען.

„העלף אונז רבון כל העולמים, שטארק אונז צו קענען איבערטראָגען דיא ווילדקייט און דיא אכזריות פון דיא אומות, און מיר בעטען דיך. ווי דוא אליין האסט געזאגט „לא אחפוץ במות המת כי אם בשובו מדרכו וחיה”. דוא, רחמן, מיר זיינען ניט קיין נוקמים ונוטרים. מיר בעטען נים אויף אונזערע שונאים קיין שלעכץ, מיר וויללען נאר זייא זאללען ווערען בעסערע מענשען, „וכל איש ילך בשם ד׳ אלהיו ואנחנו נלך בשם ד׳ אלהינו”. מיר וועללען אויך ווייטער היטען אונזער תורה, דיא דינים און הלכות פון אונזערע חכמים, דיא נוטרי הכרם, און מיר ווינשען זיך צוריק צו־קעהרען אהין וואו אונזערע עלטערען האבען געלעבט, וואו אונזערע גבורים האבען מלחמה געהאלטען און וואו אונזערע נביאים און חכמים האבען געפרעדיגט דיין תורה פון יושר, רחמים און צדקה!”

צו א סיום הש"ס.

פאר וואס אידען דארפען לערנען תלמוד.

פון פ. שניידער.

מיר האָבען זיך היינט דא פערזאַמעלט צו פייערען דעם טאָג, די נאַכט און די שעה וואָס מיר האָבען דערלעבט צו ענדיגען דעם למוד הש"ס. דאָס הייסט, מיר האָבען דורכגעלערינט דיא תורה שבעל פה אשר היא מחמדנו ואור עינינו.

דיעזער מאָמענט איז ביי אונז דער טהייערסטער אין אונזער לעבען. ווען נים דיא תורה שבעל פה, ווען נים דיעזער ש"ס. וואָלטען מיר שוין לאַנג פערשלונגען געוואָרען אין דעמזעלבען תהום וואוהין עס זיינען אוועק מצרים, בבל, פרס, אשור, רוים און דיא אנדערע אומות.

יעדער וועט צו געבען, אַז דער מענש איז אַמענש; נור דאַן ווען ער פערשטעהט זיך און קען שעטצען זיין ווערטה, ווען ער פערליערט זיך נים, ווען ער לאזט זיך נים פערשווינדען אין דער גרויסער מאסע, צו פערלייקענען זיין פערגאנגענהייט, זיינע קבלות, און זיין אייגענעם „איך". בשעת הויפינם מיט אימות, זיינען אונטערגעגאנגען דורך פערשיעדענע סבות, האט מען אינזער בית המקדש פערברענט, אונז פערטריבען אין גלות, געמאטערט, געפלאגט, גע-רודפ'ט און געפייניגט, אבער מיר האבען טריאומפירט איבער אלע שונאים. און נאך א גלות רייכע היסטאריע פון פיער טויזענד יאהר, זיינען מיר ווידער דא, און יעדער איד קען אויסשרייען מיט שטאלץ: ישראל אני ומצוותי וקבלותי שמרתי ולמדתי!

ווער נאך פון דיא אומות העולם קען אויפווייזען אזא סדר היוחסין? ווער נאך פון דיא פעלקער קען אויפווייזען אזא געשיכטע, מיט אזוי פיל בלוט און טרערען, און מיט אזוי פיעלע זיעגען איבער דיא שינאים?

און דאס אלעס האבען מיר צו פערדאַנקען אונזערע חכמים, אנפאנגענדיג פון דיא אנשי כנסת הגדולה, און אפשר נאך פון פריהער, וואס האבען נים אייפגיהערט צו מאכען סייגים וגדרים, כדי מיר זאלען זיך נים מתבולל זיין.

כדי מיר זאלען ניט פערזינקען אין אָבגרונד פון פערניכטונג, כדי מיר זאלען לעבען און נאך אימער זיין גענוג שטארק צו הא ען אויף דער פערווירקליכונג פון. אונזער נאַציאָנאַלען שטאלץ צו בליהען אויף דיא הרי יהודה, לעבען אין דיא ערי ישראל, און עס זאל ווידער מקוים ווערען „כי מציון תצא תורה ודבר ד' מירושלים:

און וואס איז דיא תורה שבעל פה? וואס איז איהר אינהאלט און בעדייטונג? אט הערט וואס אונזערע אלטע חכמים זאגען:

„התורה אש, מאש נתנה וכאש נימש־ת, ומה דרכה של אש אם קרב אדם אצלה נכוה, רחק ממנה צנן, אין לו לאדם אלא להתחמם כנגד אירה". (מכילתא יתרו ותנחומה שם.)

דיא תורה איז פייער ווייל פון פייער איז זיא גיגעבען און איז געגליכען צוא פייער אבער אזוי וויא פייער, ווער עס דערנעהנטערט זיך בריהט זיך אפ, ווען מען שטייט צו וויט ווערט מען פערפרוירען, דארף דער מענש זיך נאר ווארעמען ביי דער ליכט פון פייער.

דא ליעגט דער העכסטער רעיון וואס אינזערע חכמים האבען אויסגעדריקט, מען האט אונז גיגעבען סיגים וגדרים וואס לאזען אונז ניט פערברענט ווערען, ניט פערפרוירען יוערען, נאר זיך ווארעמען אין דיא העללע שעהנע און גלענצענדע שטראלען פון תורה שבכתב, ונחיה באורה!

אונזערע חכמים זאגען ווייטער:

„התורה נדמה לב' שבילין —מה יעשה? יהלך באמצע". (ירושלמי חגיגה פ"ב.)

דיא תורה איז געגליכען צו צוויי סטעזשקעס! וואס זאל דער מענש טהון? געהן אין מיטען.

אט דא ליעגט דער סוד פון תורה שבעל פה. ויען אונזערע חכמים האבען איינגעזעהן אז דורך גזירת שמד אין דיא צייטען פון אדריינוס זאלען אידען אונטערגייען אדער אלע אומקומען על קידוש השם, האבען זיי געזאגט, אז נאר אויף דרייא זאכען זאל מען ניט איינשטימען שפיכת דמים, גילוי עריות און עבודה זרה, פאר זיי יהרג ולא יעבור, און אויף אלע אנדערע יעבור ולא יהרג. דאס זיינען דיא שבילין וואס תורה שבעל פה האט

גיגעבען, למען נחיה בהם ולא נמות.

און דער פאר ערקלערט טאקי דער מדרש: „התורה לא נתנה לטפשין" (מדרש לקח טוב, ויחי) דיא תורה איז ניט גיגעבען געווארען צו נאראָנים אָדער שיטים.

און ווען מען האט צוגעדריקט הלל הזקן ער זאל זאגען דעם עיקר התורה, האט ער גענטפערט „מאן דעלך סני לחברך לא תעביד ואידך פירושא" וואס דיר געפעלט ניט, טהו ניט דעם צווייטען, דאס איבריגע בעשטייט פון סייגים און גדרים.

ווייטער זאגען דיא חכמים: „התורה תחלת גמילת חסדים וסופה גמילת חסדים". (סוטה י"ד.) דיא תורה הייבט זיך אָן מיט טהון גוטס און ענדיגט זיך מיט טהון גוטס

„כתפוחי זהב במשכיות כסף". וויא גאלדענע עפעל בעדעקט מיט זילבער, דיא גאלדענע עפעל איז תורה שבכתב און דער זילבערנער דעקעל איז תורה שבעל פה. אבער ווען דער זילבערנער דעקעל וואלט ניט געווען, וואלטען מיר שוין לאנג פערלוירען דעם גאלדענעם עפעל.

אָט דאס בעדייט היינט דער סיום הש"ס וואס מיר האבען זיך פערזאמעלט צו פייערען. עס איז דער שעהנסטער מאָמענט אין אונזער לעבען, דיא פרעהליכסטע שטונדע, ווען מיר קענען זאָגען, אַז מיר האבען מסיים געווען דיא תורה, דיא לעהרע, דיא חכמות און חריפות וואָס אונזערע גדולים האבען געשריבען און פערפאַסט, כדי אָבצוהיטען אונזער פאָלק פון אונטערגאנג, פון התבוללות, פון פערלוירען ווערען אין תהום פון פערגעסענהייט, אין קעסעל־גרוב פון פערניכטונג!

פאר ראש השנה.

פון ל. קויפמאן.

לשנה טובה תכתבו, פריינדע!

זאל אייך דאס נייע יאהר ברייננגען מעהר גליק, צופרידענהייט און נחמות וויא דאס אלטע.

מיר אידען, זאגט מען, זיינען קיינמאל ניט צופריעדען. וויפיעל מיר האבען, ווילען מיר נאך מעהר. דער אמת איז אבער, אז מיר האבען קיינמאל ניט גענוג, און דערפאר פערלאנגען מיר ווייטער.

עס איז וואהר, יעדער וויל האבען עשירות און כבוד, דער איד אבער, וויא געוועהנליך, בעט ניט מעהר וויא לחם לאכול ובגד ללבוש, ער זאל האבען וואס צו עסען, וואס אנטהאן און קענען בעצאהלען רענט, ווען ער איז בעזארגט דערמיט, וועט ער זיך ניט אוועקשטעלען צום נייעם יאהר פערלאנגען גאט זאל איהם געבען פאלאצען. וואס ער בעט יא, איז, ישועות ונחמות אויף זיין פאלק, אויף זיינע ברידער און שוועסטער.

דער איד פערלאנגט נאך עפּעס, ער זאל ניט דארפען געטריעבען ווע־רען פון איין גלות צום צווייטען, און דארט וואו ער איז, זאל מען איהם לאזען צורוה, ערלויבען צו עקזיסטירען.

אט דערפאר זיינען מיר אידען קיינמאל ניט צופריעדען, ווייל שוין באלד צוויי טויזענד יאהר וויא מען לאזט אונז ניט אבאטהעמען, וויא מען ערלויבט אונז ניט צו רוהען אפילו אין גלות.

ווען מיר זאגען דעם „ונתנה תוקף“, דיינקען מיר וועגען אונזערע ברי־דער און שוועסטער הקרובים והרחוקים, וואס זיינען צושפּרייט בארבע פנות העולם, און מיר ציטערן אויף, דענקענדיג וועגען דער פערגאנגענהייט און טראכטענדיג וועגען דער צוקונפט.

און מיר אליין, וואו מיר זיינען, זיינען מיר אויך אימער מיט דער נשמה

אין דיא הענד, וויא א ציגעלע צווישען וועלף, ניט וויסענדיג וואס אונזער גורל וועט זיין מארגען.

אונזער העכסטע און הויפט תפלה איז: פערשרייב אונז גאטעניו, „בספר החיים“, „זכרנו לחיים“. נור חיים, דאס לעבען, דאס אידישע לעבען וואס איז ביא אונז אזוי טהייער און אזוי ביליג ביא אונזערע שכנים, דיא אומות.

דערפאר, מיינע פריינדע, ווינש איך אייך און אונז אלעמען, יעדען איינעם אשר בשם ישראל יכונה. ער זאל האבען א גליקליכעס יאהר.

ניט קיין רייכטהום, ניט קיין פערמעגען, ניט קיין פאלאצען פערלאנגען מיר, מיר ווילען בלויז האבען פרנסה כדי חיינו, אבער דיא הויפט זאך איז, אונזער לעבען און דאס לעבען פון אונזערע ליעבע, זאל זיין בעשיטצט און בעהיט.

זאלען מיט דעם אלטען יאהר פערשווינדען אלע אונזערע צרות, רדיפות און גלות־צער, און מיט דעם נייעם יאהר זאל אנפאנגען צו שיינען אונזער מזל אין דער וועלט.

זאל אלעס פערגעסען ווערען, פערשווינדען און פערזינקען אין דער טרויעריגער פערגאנגענהייט, און זאל פאר אונז אויפגעהן א ליכט און דיא אומות זאלען אונז פערשטעהן און אונז רעכענען אין כלל פון מענשען, וואס פערדיענען דיא זעלבע בעהאנדלונג וויא אלע מענשען.

זאלען פאגראמען, אנפאלען, און אויסנאהמס־געזעצע געגען אידען זיין א זאך פון דער פערגאנגענהייט, און זאלען גלייכע רעכטע פאר אידען פראקלאמירט ווערען איבער דער גאנצער וועלט, כדי מיר זאלען קענען דיענען אונגעשטערט און לעבען אלס אידען ניט געהינדערט.

מיינע ברידער! פון טיעפסטען הארצען ווינש איך א יד גליק צום נייעם יאהר, און זאל, פון היינטיגען ראש־השנה אן אנפאנגען דיא אידישע היסטאריע וואס זאל מעהר ניט געשריעבען זיין מיט אידישע בלוט.

לשנה טובה תכתבו ותחתמו!

פאר ראש השנה.

פון א. ת. ר.

מיינע ווערטהע צוהערער!

עס איז איין אלטער מנהג בייא אונזער פאלק יעדען שבת צו לייענען א סדרה פון דער תורה, און יעדען יום טוב מענינא דיומא, אין פערלויף פון דער צייט אלס דיא העברעאישע שפראכע האט אויפגעהערט צוא זיין דיא אומגאנג שפראכע, האבען זיך אונזערע חכמים דיא מיהע געגעבען איבערצוזעטצען דיא תורה אין דיא שפראכען וועלכע דאס פאלק האט גערעדט און מען האט געלייענט די תורה אין דער שפראך וועלכע איז געווען פערשטענדליך צום פאלק, עס איז אויך געווען איין אלטע זיטע נאך דעם לייענען זאל א געלעהרטער האלטען אפארטראג וועגען דעם וואס מען האט געלייענט אום דעם פאלק צו ערקלערען דעם מאראל וואס די סדרה ענטהאלט אין זיך.

דער וויכטיגסטער טהייל פון אונזער־ גאטעס דינסט איז אימער געווען ניט די תפלות נור די תורה, די גמרא דערצעהלט דאס צוויי פון די גרעסטע אמוראים פון דער ערשטער צייט ר׳ אמי ורב אשי לא הוי מצלי אלא בינו עמודי היכי דהוי גרסי, זייא פלעגען ניט געהען דאווענען אין אביהכנ״ס נור זיי פלעגען דאווענען אין בית המדרש וואו זיי האבען געלערינט, ווייל ביי אונזערע גרויסע מענשען איז די תורה געווען וויכטיגער פון אלעס דיא ווערטער מיט וועלכע־דער נביא ירמיהו שטראפט דאס פאלק: אותי עזבו ואת תורתי לא שמרו, מיך, זאגט גאט, האט איהר פערלאזען, און מיין תורה האט איהר ניט אפגעהיט, ערקלערט דער תלמוד: הלואי אותי עזבו ואת תורתי שמרו, איך וואלט געוואונשען דאס איהר זאלט מיר פערלאזען, נור מיינע געזעטצע דיא תורה וואס איך האב איך געגעבען, זאלט איהר אפהיטען, ווייל המאור שבה מחזירן למוטב, דיא העלע ליכט פון דיעזער ערהאבענער היילינער תורה וועט אייך שוין גוט מאכען, עד היום איז נאך ביי פיעלע פון אונזער פאלק, וואס האלטען פון עכטען יודענטהום, דער בית המדרש, וואו מען לערענט, פיעל וויכטיגער פון דעם בית הכנסת וואו מען דאווענט, די שענסטע בעלי בתים פון יעדער אידישער קהלה דאווענען אין בית המדרש וואו מען לערינט אין דער פריה און אויף דער נאכט, אין בית הכנסת אבער זיינען אם מייסטען פ״אסטע מענשען, וואס האלטען ניט ביים לערנען, און באמת ועהען מיר דאס אין דיא ערטער וואו דער לערנען שפיעלט דיא הויפט ראלע, וואי

מען שטיצט ישיבות און ת"ת, שטעהט דאס יודענטהום פעסט, דאגעגען אבער אין דיא ערטער וואו מען ספענדעט פיעל געלט אויף שיינע טעמפלען מיט כאהרען, שטעהט דאס יודענטהום זעהער נידעריג, דיא פראכטפאלע טעמפלען מיט די שיינע מיוזיק זיינען אימּמער לעהר, אהנע בעזוכער.

נאך דיעזער קורצער בעמערקונג וועלען מיר איבערגעהן צוא דער ערקלערונג פון דעם וואס מיר האבען היינט געלייענט אין דער תורה מעגינא דיומא, פיר דעם בעל מפטיר, פיר וועלכען מען לייענט אימּמער מעגינא דיומא האבען מיר היינט געלייענט אין פרשה פינחס: ובחודש השביעי באחד לחדש יום תרועה יהיה לכם, דאס דר ערשטער טאג פון זיעבעטען חודש, דאס הייסט פון תשרי, זאל ביי אונז אידען זיין א יום תרועה, וואס איז א זעלכעס א יום תרועה? וואס בעדייטעט דער טאג? וואס האבען מיר צו טאן אין דעם טאג? זאגט אונז דיא תורה גאר ניט, אנגענומען איז עס ביי אונז פון אלטע צייטען דאס דער ערשטער תשרי, ראש השנה איז א יום הדין ווען מען משפט אלע מענשען פאר זייערע מעשים וואס זייא האבען געטאן אין פערלויף פון דעם פערגאנגענעם יאהר, אבער אונזערע אלטע חכמים האבען ניט אלע מסכים געווען דערצו, עס האבען זיך געפונען אייניגע וואס האבען געזאגט דאס א מענש ווערט געמשפט יעדען טאג וויא עס שטייט געשריבען! ותפקדנו לבקרים, דאס גאט בעטראכט דעם מענשען מיט זיינע מעשים יעדען פריהמארגען, איין אנדערער האט געזאגט דאס דער מענש ווערט געמשפט יעדע רגע, וויא עס שטייט געשריבען לרגעים תבחננו, דאס גאט זוכט אונטער דעם מענשענס מעשים יעדע סעקונדע (איוב ז,) און באמת דער געזונטער פערשטאנד זאגט דאס דער מענש זאל געמשפט ווערען באלד וויא ער האט א פערברעכען בעגאנגען, וואס וואלט איהר, מיינע וועהרטע צוהערער, זאגען וועגען אזא רעגירונג וואס לאזט דיא פערברעכער טאהן אלע מיני רציחות, גזלות און גנבות אין פערלויף פון א גאנצעס יאהר, און וועט זיי נור איינמאל אין יאהר נעמען צום משפט! נור לאמיר שוין אננעמען דאס אלע האלטען אז ראש השנה איז א יום הדין, ווארום איז עס אבער א יום תרועה? מיר האבען קיין מאל געהערט דאס מען זאל בלאזען שופר אין א טאג וואס מען משפט א מענשען בבית דין של מטה, וואס האט צו טאהן דער שופר מיט'ן יום הדין!.

מיר וועלען פרובירען דיא זאך ערקלערען אין פאלגענדען אופן, אין תנ"ך (מלכים א) ווערט דערצעהלט, דאס ווען דוד האט געהייסען מען זאל קרוינען זיין זוהן שלמה פיר א קעניג האט ער געזאגט: ומשח אותו שם צדוק הכהן ונתן הנביא למלך על ישראל ותקעתם בשופר ואמרתם יחי המלך שלמה, דאס צדוק דער כהן גדול, און נתן דער נביא זאלען זאלבען שלמה'ן און איהר זאלט בלאזען שופר און זאגען: יחי המלך שלמה, עס לעבע דער קעניג שלמה! ווייטער שטעהט געשריעבען אין דעם זעלבען קאפיטעל, ויקח צדוק הכהן את קרן השמן מן האהל וימשה את

שלמה ויתקעו בשופר ויאמרו כל העם : יחי המלך שלמה, דאס צדוק כהן גדול האט ווירקליך אזוי געטאן, און האט געבלאזען שופר און דאס פאלק האט געשריען עס לעבע דער קעניג שלמה! דעם זעלבען אויסדרוק געפינען מיר ביי אבשלום׳ען . אלס ער האט געוואלט ווערען קעניג ביי זיין פאטער דוד׳ס לעבען, האט ער צושיקט שלוחים בכל שבטי ישראל און האט זיי געזאגט : כשמעתם את קול השופר ואמרתם מלך אבשלום בחברון, וויא נור איהר וועט הערען דעם קול שופר, זאלט איהר אויס־שרייען : אבשלום איז אנערקענט אלס קעניג אין חברון (שמואל ב) פון דיעזע שטעלען פון תנ״ך איז קלאהר צו זעהן, דאס עס איז געווען א זיטע אין דיא אלטע צייטען צוא בלאזען שופר אין דעם טאג פון קראנאציע, ווען מען קרוינט א קעניג .

נאך א קליינע הקדמה מוזען מיר געבען אום דיא זאך ריכטיג צוא ערקלערען, לויט דעם גייסט פון דער תורה האט די אידישע רעגירונג בעדארפט צו זיין א טהעאקראטישע, דאס הייסט דאס פאלק טאר ניט אנערקענען קיין הערשאפט איבער זיך אויסער גאט, ער איז דער געזעצגעבער, ער איז אונזער קעניג און מיר זיינען זיינע אונטערטהאנען . כי לי בני ישראל עבדים . נור צו מיר זאלען אידען זיין אונטער־טהאנען זאגט גאט צוא דיא אידען אין פרשה בהר, ולא עבדים לעבדים . אבער ניט זיין קנעכט צו קנעכט, דאס הייסט צו מענשען, אלס דיא אידען האבען געפאדערט פון דעם נביא שמואל ער זאל זייא געבען א קעניג, ווען שמואל האט זיך געפיהלט שטארק בעליידיגט, וואס זיי האבען איהם מעהר ניט געוואלט פיר א שופט, האט איהם גאט בערוהיגט מיט דיא ווערטער : לא אותך מאסו, כי אם אותי מאסו ממלוך עליהם, ניט דיר, שמואל, האט דאס פאלק מיט דיעזען פערלאנג מבזה געוועזן, נור מיך, גאט, ווילען זיי מעהר ניט האבען פיר זייער קעניג, אלזא זעהען מיר דערפון קלאהר, אז גאט אליין האט ביי אידען בעדארפט גערעכענט ווערען פיר זייער קעניג .

ווייטער . אונזערע אלטע חכמים זאגען : בתשרי נברא העולם (ר״ה) דאס דיא וועלט איז בעשאפען געווארען אין תשרי, דער שכל הישר זאגט אז זייא האבען רעכט ווייל אין דיעזען מאנאט פאנגט זיך אן דיא מענשליכע טהעטיגקייט אין דיא ווארעמע געגענדען, וואו דער מענש איז בעשאפען געווארען, דאמאלס פאנגט דער מענש אן צו אקערען, צו זייען, דאמאלס פאנגט זיך אן ימות הגשמים, און דארום איז ר״ח תשרי דער טאג וואס גאט איז געווארען קעניג איבער זיינע ברואים . אין דעם טאג אנערקענען מיר זיין הערשאפט איבער אונז אלס דעם איינציגען קעניג און מיר בלאזען שופר און שרייען דערמיט אוים ; יחי המלך מלכו של עולם . אין דיעזען גייסט זיינען פערפאסט געווארען אונזערע הייליגע תפלות פיר ראש השנה : ותמלוך אתה ה׳ לבדך על כל מעשיך, דאס עס זאל קומען דיא צייט ווען גאט אליין וועט קיניגען איבער זיינע בעשעפעניסע, לתקן עולם במלכות שדי, ווען דיא וועלט וועט

ווערען איינגעארדענט דורך דיא רעגירונג פון דעם אלמעכטיגען גאט, יכירו וידעו כל יושבי תבל כי לך תכרע כל ברך, ווען אלע וועלען פארשטעהן דאס נור צו גאט דארף מען זיך קניען, ויקבלו כלם את עול מלכותך, און אלע וועלען אנערקענען זיין קעניגרייך איבער זיך, און נאך פיעלע אנדערע תפלות אין דיעזען גייסט.

מיר געפינען נאך פיר נעהטיג צוא ערקלערען וואס מיינען אונזערע חכמים מיט׳ן „מלכות שדי״. אונזערע הייליגע נביאים האבען אונז פערשפראכען, דאס עס יועט קומען פיר דער מענשהייט א גליקליכע צייט, ווען אלע וועלען לעבען בשלום ושלוה, עס ווענלען אויפהערען די מלחמות צווישען מענשען, וכתתו חרבותם לאתים וחניתותיהם למזמרות, פון זייערע שווערדען מיט וועלכע זייא האבען אימטער געמארדעט, ווענלען זיי מאכען ניצליכע פלוג אייזענס און שניידמעסערס, זאגאר דיא נאטור פון דיא ווילדע חיות וועט מילדער ווערען וגר זאב עם כבש, און דער וואלף וועט מעהר ניט אן ריהרען די שוואכע שאף, ומלאה הארץ דעה את ה׳. דיא וועלט וועט פול ווערען מיט דעם וואהרען בעגריף פון גאטהייט וועלכער איז דער מקור השלום והחסד והטוב, זא דאס נור גוטעס וועט הערשען אין דער וועלט, וכל הרשעה כלה כעשן תכלה, דאס שלעכטס אבער וועט אין גאנצען פערשוואונדען ווערען פון דער וועלט, דאס הייסט „מלכות שדי״.

דיעזע מלכות שדי צו בריינגען אין דער וועלט, דיעזע גליקליכע צייט פיר דער מענשהייט צו ממהר זיין, דאס איז די מיסיאן, דאס איז דיא פליכט פון אונזער פאלק, דיא פליכט פון דיא אידען, דיא געשיכטע צייגט דאס יעדעס פאלק אין דער וועלט, האט זיינע פליכטען עטוואס צו טאהן פיר דער מענשהייט, און וויא באלד דיעזעס אדער יענעס פאלק האט אפגעטאן זיין פליכט, געהט עס ארונטער פון דער סצענע, הערט אויף צו שפיעלען א ראלע אין דער וועלט, און פערשווינדעט אין גאנצען, דיעזעס איז די אורזאכע ווארום די אלטע פעלקער: מצרים, אשור, בבל, גריכענלאנד, רוים עקסיסטירען מעהר ניט אין דער וועלט, וויל זיי האבען אפגעטאן זייער זאך, אונזער מיסיאן, אונזער פליכט איז צו פערברייטערען די אידעע פון מלכות שדי אין דער וועלט, דורך דעם וואס מיר וועלען ערקלערען דער וועלט די ערהאבענע אידעאלען פון תורת משה מיט זיין ליעבעראלע קאנסטיטוציאן, דורך דעם וואס מיר ווענלען בעקאנט מאכען די וועלט מיט דעם געטליכען מאראל פון אונזערע נביאים, דאס איז דיא אורזאכע ווארום מיר מוזען נאך עקסיסטירען אויף דער וועלט, וויל מיר האבען נאך אונזער פליכט ניט ערפילט, וויל דיא מלכות שדי הערשט נאך ניט אין דער וועלט, ווען אבער אונזער פליכט וועט ערפיללט ווערען, ווען דיא וועלט וועט קומען צו דער איבערציינונג דאס ה׳ אחד ושמו אחד, עס איז נור איין גאט אין דער וועלט און אלע זיינע בעשעפעניסע און זיינען אלע גלייך ביי איהם און ער פערלאנגט פון די מענשען נור לעשות חסד צדקה ומשפט, דאן וועט אויפהערען די פערשידענ־

הייט פון פעלקער עס וועלען נור זיין מענשען אין דער וועלט.

אום צו פערשפרייטען די מלכות שדי אויף דער וועלט, אום בעקאנט מאכען דיא וועלט מיט דער ערהאבענער קאנסטיטוציאן פון תורת משה, וועלכע האט געדינט אלס מוסטער פיר דיא אמעריקאנער גדולים ווען זייא האבען פערפאסט דיא בעריהמטע אמעריקאנער קאנסטיטוציאן, מוזען מיר זעלבסט גוט און גרינדליך זיא פערשטעהן, מיר מוזען זעלבסט גוט פערשטעהן אונזער ביבעל, אונזער תלמוד, אונזער ליטעראטור און אונזער געשיכטע. ליידער אבער וויסען זעהר וויניגע פון אונז וואס פאר איין אוצר עס ענטהאלט אין זיך אונזער ליטעראטור, אונזערע קינדער לערנען אין די חדרים נור ביז זיי קענען אביסעל דאוונען און זיי ווערען בר־מצוה, דאמיט ענדיגט זיך זייער שטודיום אין אידישקייט. וואס קענען מיר ערווארטען פון אזא סארט ערציהונג? מיר קענען נור ערווארטען אז אונזערע אייניקלאך וועלען דאוונען אויך ניט קענען, דאס אונזערע שוהלען אונזערע בתי כנסיות וועלען חלילה פערוואנדעלט ווערען אין טשויטשעס. מיט אונזער יעצטיגען חנוך גיבען מיר דער וועלט פראפעסארען, דאקטוירים, לאיערס, אינזשינירען, חעמיקער, מעכאניקער, פינאנסיסטען, אבער מיר גיבען ניט דער וועלט דאס וואס מיר האבען בעדארפט געבען, מיר גיבען ניט דער וועלט עכטע אידען מיט ערהאבענע געדאנקען פון מלכות שדי אויף דער וועלט, וואס דאס איז אייגענטליך אונזער פפליכט צו געבען דער וועלט.

מיינע ווערטהע צו־הערער! אויב איהר ווילט מיר זאלען ווען עס איז פטור ווערען פון אונזער לאנגען גלות, פון אונזערע שרעקליכע רדיפות, זאלט איהר זעהן טהאן אייער בעסט אום ממהר צוא זיין דיא מלכות שדי אויף דער וועלט, און דאס קענט איהר נור טהון דורך א גוטען חינוך, דורך א גוטע ערציהונג, צוזאמען מיט דיא שוהלען און בתי כנסיות מאכט אויך אנשטאלטען צוא געבען אונזערע קינדער א גוטע ערציהונג מיט גרינדליכע קענטניסע אין אונזער ביבעל, אין אונזער תלמוד, אין אונזער געשיכטע און אין אונזער ליטעראטור. נור דאנן וועלען זייא אים שטאנדע זיין צוא פערברייטערען דיעזע ערהאבענע אידעאלען אין דער וועלט און דערמיט ממהר זיין דיא מלכות שדי אויף דער וועלט, כי תמלא הארץ דעה את ה׳ כמים לים מכסים. וביום ההוא יהיה ה׳ אחד ושמו אחד. אמן:

רעדע לשבת שובה.

פון א. ת. ראזענבערג.

מיינע ווערטהע צוהערער!

אונזער רעליגיאן פאדערט פון אונז דאס אים אנפאנג פון יעדען יאהר זאלען מיר מקדיש זיין צעהן טעג צו טאהן תשובה אויף די זינד וועלכע מיר האבען געטאהן אין פערלויף פון פערגאנגענעם יאהר, און זיך דאביי אויך פעסט בעשליסען מעהר ניט צו טאהן קיין פערברעכען. דיעזע טעג זיינען בעוואוסט ביי אונז אונטער דעם נאמען עשרת ימי תשובה. דער שבת וועלכער קומט אויס אין איינע פון דיא צעהן טעג איז בעקאנט אונטער דעם נאמען „שבת שובה", ווייל אין דיעזען שבת לייענט מען די הפטורה „שובה ישראל עד ה' אלהיך", אין וועלכער דער נביא הושע פאדערט פון אונזער פאלק זיך ווידער קעהרען צו גאט, פון וועלכען מיר האבען זיך אפגעקעהרט, און האבען צוליעב דעם זעהר פיעל געליטען, ווי דער נביא דריקט זיך אויס זעהר פליין: שובה ישראל עד ה' אלהיך כי כשלת בעונך. קעהר זיך אום, ישראל, צו דיין גאט דוא זעהסט דאך וויא פיעל דוא האסט געליטען פון דיינע זינד.

עס איז זעהר וויכטיג צו בעמערקען אויף וועלכע זינד דער נביא פאדערט פון דיא אידען זייא זאלען תשובה טאהן. ער דערמאנט ניט קיין איין איינציגע זאך פון דיא זינד וואס מיר האבען בעגאנגען געגען די פערבאטע אדער דיא מצוות פון דער תורה. ער לערענט אונז צו זאגען פיר גאט אין פערשפרעכען: אשור לא יושיענו על סוס לא נרכב ולא נאמר עוד אלהינו למעשה ידינו, מיר וועלען מעהר קיין הילפע בעטען בייא דיא מלכי אשור, מיר וועלען מעהר ניט רייטען אויף פערד, לויפען צו אנדערע קעניגע בעטען הילפע, מיר וועללען מעהר ניט זאגען צו דיא מעשים פון אונזער אייגענע הענד, דאס דאס איז אונזער גאט, און דאס וועט אונז העלפען. אויף דיעזע זינד פאדערט פון אונז דער נביא הושע מיר זאלען תשובה טאהן אין מעהר ניט טאהן.

וואס פאר א זינד האט אבער דיעזע פאדערונג פון דעם נביא הושע אין דיא אלטע צייטען פון דער אידישער געשיכטע פיר אונזערע צייטען? מיר הא־

בען שוין לאנג ממילא אויפגעהערט בעטען הילפע ביי אשור, פון אשור איז שוין ממילא קיין זכר ניטאָ אין אונזערע צייטען. צו וועלכען צוועק לייענען מיר דיא הפטורה „שובה ישראל" אַללע יאהר אום שבת שובה אין היינטיגע צייטען? דיעזעס געפינען מיר פיר נעטהיג צו ערקלעהרען אין דיעזער רעדע.

דעם מענשענס לעבען ווערט געוועהנליך איינגעטהיילט אין דרייא פעריאָדען: קינדהייט, יוגענד און אלטער. אין זיין קינדהייט איז ער הילפסלאז, ער קען זיך אַליין ניט העלפען, אַנדערע מוזען איהם העלפען צו בעקוממען אַללעס וואס איז איהם נעטהיג צו זיין עקסיסטענץ; אין זיינער יוגענד ווערט ער אים געגענטהייל זא זעלבסשטענדיג, דאס ער רעכענט דאס ער איז זעלבסט דער שמידט פון זיין גליק, ער אַליין קען זיך מאכען גליקליך ווען ער האט נור גענוג מוטה און ווילענסקראפט, ווי עס געהט אום ביי אַלע מענשען א שפריכווארט: אין לך דבר שעומד בפני הרצון, עס איז ניטא קיין זאך אין דער וועלט, וואס זאל קענען איבער־שטייגען דעם ווילען פון אַ מענשען; צו דיא עלטערע יאהרען אָבער, אַז ער האט אין דער פראקטיק דורכגעמאכט פערשידענע צייטען און אומשטענדע, און ער בעטראכט מיט א קריטישען בליק זיין פערגאנגענהייט, דאמאלס קומט ער גאר צו איין אַנדער איבערציייגונג, ער קומט צו איין איבערצייגונג, דאס ניט אַללעס צו וואס ער האט געשטרעבט איז איהם געלונגען צו האבען. פיעלע זאכען וואס ער האט גאר ניט ערווארטעט זיינען געקומען צו איהם ממילא אָהנע אללע אַנשטרענגונג פון זיינער זייט; ער קומט צו דער איבערצייגונג דאס אַ געוויסע געהיימע קראפט האט רעגירט איבער איהם, האט איהם געטריבען צו טאהן אַזעלכעס וואס ער אליין האט ניט פערשטאנען דעם צוועק צו וואס ער האט עס געטאָהן.

דאס זעלבע פאסירט אויך מיט גאנצע פעלקער; אויך פעלקער לעבען איבער אין זייער געשיכטליכען גאנג דיא זעלבע דריי פעריאדען וואס איין איינציגער מענש, א פרט, מאכט דורך. אויך זיי לעבען דורך א קינדהייט א יוגענד פעריאד און איין אלטער. אונזער קינדהייט אלס א פאָלק האבען מיר דורכגעמאכט אין מצרים, וויא דער נביא יחזקאל שילדערט מיט זעהר שעהנע פארבען אונזער קינדהייט אלס פאלק און אונזער הילפסלאזיגקייט אין מצרים (יחזקאל ט"ז). ווען דער נביא הושע רעדט צו אונזער פאלק און פאדערט פון אונז „שובה ישראל עד ה' אלהיך", דאס מיר זאלען תשובה טאהן און זיך ווידערקעהרען צו גאט פון וועלכען מיר האבען זיך דערווייטערט, ערקלעהרט ער אונז דאביי אין וואס עס בעשטעהט אונזער זינד, ער ערקלעהרט אונז דאס מיר זיינען ארויסגעוואקסען פון דיא צוויי ערשטע, פעריאדען, אין

וועלכע מען פיהלט זיך פריהער הילפסלאז, זא דאס מיר מוזען בעטען הילפע ביי אנדערע, און נאכהער צופיעל זעלבסטשטענדיג, זא דאס מיר מיינען דאס אונזערע הענדע ווערק איז אונזער גאט, און וועט אונז פיהרען צום גליק. שוין צייט זאגט דער נביא הושע איהר זאלט זאגען אשור לא יושיענו, אשור אדער אנדערע פעלקער וועלען אונז שוין מעהר ניט העלפען, וויל מיר זיינען שוין ארוים פון פעריאד פון קינדהייט און פון הילפסלאזיגקייט, עס איז שוין אבער אויך צייט, דאס איהר זאלט ניט זאגען „אלהינו למעשה ידינו", דאס אונזער גאט, אונזער גליק ליגט אין אונזער אייגענע הענד, עס איז שוין צייט איהר זאלט אלס איין ערפאהרענעס פאלק גוט בעטראכטען אייער פערגאנגענהייט אום איהר זאלט פערשטעהן וויא אזויא איהר זאלט איינארדענען אייער צוקונפט. קורץ, דער נביא הושע פארדערט פון אונז דאס אונזער תשובה זאל בעשטעהן אין דעם, וואס מיר זאלען זיך אנפאנגען בעשעפטיגען מיט דיא פערבעסערונג פון כלל ישראל, פון דעם גאנצען פאלק.

נאך דיעזע בעטראכטונגען איז מיר רעכט געווארען א פראגע, וועלכע יעדער גלויביגער איד טראגט אין זיינע געדאנקען און האט נאך ביז יעצט קיין אנטווארט אויף איהר געפונען. איינער פון דיא עקרי הדת, פון דיא דאגמען, אדער די הויפט גרינדע פון אונזער רעליגיאן, וועלכע זיינען אויסגערעכענט אין דיא דרייצעהן אני-מאמין'ס, איז, דאס מיר גלויבען שכל דברי נביאים אמת, דאס אלעס וואס די הייליגע נביאים אונזערע האבען נביאות געזאגט איז אמת. מען דארף ניט זיין דערצו א שטרענגער ארטהאדאקסישער איד אום דאס צו גלויבען; יעדער מענש וואס האט געשטודירט די כתבי הקדש אויפמערקזאם, קומט צו דער איבערצייגונג דאס ניינציג פראצענט פון אלעס וואס דיא נביאים האבען פאראויס געזאגט איז שוין מקוים געווארען, אלזא איז זעהר לייכט צו גלויבען, דאס אויך די איבעריגע פון זייערע נביאות איז אמת און וועט מקוים ווערען, ווי קומט עס אבער, פרעגט יעדער איד דאס דיא ווערטער פון דעם נביא זכריה (א, 3) שובו אלי נאום ה' צבאות ואשוב אליכם, ווען אידען וועלען תשובה טאהן צו גאט וועט ער זיי העלפען, אדער ווי דער נביא ישעיה זאגט: שובה אלי כי גאלתיך (ישעיה מ"ד 22) קעהר זיך אום און טהוא תשובה וועל איך דיך ישראל אויסלייזען פון דיין גלות, וויא קומט דאס, דאס דיעזע הבטחה פון אונזערע נביאים איז נאך ניט מקוים געווארען? טהועי מיר ניט אללע יאהר תשובה? מיר פאסטען יום כפור, מיר פאסטען עשרת ימי תשובה, מיר שלאגען זיך אשמנו און על חטא אהן א שיעור, און וואו איז אונזער גאולה?

דיא געשיכטע איז אבער דאס אונזער תשובה קומט מיר פאר א מין קאמעדיע. עס קומט פאר וויא איין אקטיאר שטעלט פאר אויף דער סצענע ואבען וועלכע זיינען ניט ווירקליך, דאכט זיך ער חלש'ט, דאכט זיך ער שטארבט, דאכט זיך ער וויינט, ער לאכט, ער ליעבט, ער האסט, דאס אלעס איז אבער נור געמאכט, אין דער ווירקליכקייט אבער איז, דאס ניט ער חלש'ט, ניט ער שטארבט, ניט ער וויינט, ניט ער לאכט, ניט ער ליעבט, ניט ער האסט. מיר שלאגען זיך אין הארצען אויף דיא זינד וואס מיר האבען געטאהן בפלילים, פ־עגט ניינציג פראצענט פון דיא וואס זאגען על חטא שחטאנו לפניך בפלילים. צו וויס ער וואס איז בפלילים. און ווען האט ער געזינדיגט בפלילים, און צוא וועט ער שוין מעהר ניט זינדיגען בפלילים. צו וויסען זיי וואס דאס איז? אויף דיא זינד אבער וואס יעדער פון אונז בעגעהט געגען דעם פאלק. געגען כלל ישראל קומט זעלטען ארויף יעמאנדען אויף דיא געדאנקען צוא טאהן תשובה.

אים אלגעמיין איז עס גאר קיין וואונדער וואס אלס פאלק ליידען מיר זא לאנג אין גלות, עס פעהלט אונז דאס נעטהיגע צו איין נאציאנאלע לעבען, עס פעהלט אונז דער נאציאנאל גייסט, דאס וואס איז דא במדה מרובה ביי אלע אנדערע פעלקער. געגען דיזען שרעקליכען פעהלער זיינען שוין אין דיא גאנץ אלטע צייטען ארוים אונזערע נביאים מיט פייערדיגע שטראף רעדען. דער נביא יחזקאל זאגט: והעולה על רוחכם היו לא תהיה, כי תאמרו נהיה כגוים לשרת עץ ואבן, חי אני נאום ה' אלהים אם לא ביד חזקה וחמה שפוכה אמלוך עליכם. דאס וואס געהט ארויף אויף אייערע געדאנקען צו דערשטיקען אין אייך דיא ביסעל נאציאנאל געפיהל און איהר ווילט זיין גלייך מיט אנדערע פעלקער, דאס וועט ניט זיין, איך גאט וועל געגען אייער ווילען מיט געוואלד און מיט ברענענדעם צארן קיניגען אויף אייך. דער תלמוד ערקלעהרט עס וויא אזויא עס וועט זיין: הקב"ה מעמיד עליהם מלך קשה כהמן ומחזירם למוטב. גאט שיקט אן אויף אונזער פאלק א שלעכטען קעניג וואו המן און זייא מוזען זיין אידען. א בעזונדער פאלק. פרעגט א ניי מאדישען אידישען נאציאנאליסט, ווארום איז ער א נאציאנא־ ליסט, וועט ער אייך ענטפערען: מיר האבען געוואלט זיך ברידערען מיט דיא פעלקער, זיי האבען אבער אונז אבגעשטויסען, האבען מיר דאך געמוזט ווערען נאציאנאליסטען. דאס האבען מיר פון קיין פאלק געהערט. אללע אנדערע פעלקער זיינען נאציאנען אבוואהל קיינער צווינגט זיי ניט דערצו, אונז אבער, ווען מען צווינגט אונז ניט דערצו מיט נאגאייקעס, קנוטעס, קאנטשיקעס שלאפט אין אונז איין דער נאציאנאל געפיהל. אונזער פאלק

בעשט הט עפעס פון שני הפכים, פון אמין תרתי דסתרי, אט שטאלצירען מיר מיט אונזער נאציאנאל גייסט און שרייען אתה בחרתנו מכל העמים, און אין א מינוט ארום פערהאסען מיר אללעס וואס איז אידיש; געפעהלט אונז יפעס ניט, זאגען מיר באלד „דאס איז שיני ביזנעס״. „איך האב זעהר פיינד דיא אידישע שטיק״. „אט הויבט זיך אן מיט א אידען״. „צווישען גוים זאלל מען וואהנען, צווישען אידען זאל מען נור ליגען אויפ׳ן בית עולם״. דאס הערט מען פון קיין נאציאן אין דער וועלט.

אלזא, ליעבע ברידער, ווען מיר ווילען עס זאל מקוים ווערען דיא הבטחות פון אונזערע נביאים וועגען אונזער גאולה זאללען מיר באמת ובלב שלום תשובה טהאן אין ענינים וואס זיינען נוגע צום כלל ישראל. לאמיר זאגען באמת אשור לא יושיענו, אשור, אדער וועלכער עס איז א נדיב זאל אונז ניט העלפען, מיר, אלס פאלק, מוזען זיך אליין העלפען. לאמיר מאכען א קאלאניאל באנק פון פיעל מיליאנען, לאמיר מאכען א נאציאנאל פאנד פון אונגעהייערע סוממען, לאמיר ענטוויקלען אין אונזערע קינדער א וואהרען נאציאנאל גייסט, ניט א געקינסטעלטען דורך צוואנג און נויטה, דורך פאגראמען און שחיטות. זאל יעדער פרט וויסען דאס ער איז א טהייל פון כלל, און דעריבער ווען דער כלל ליידעט מוז דער פרט אויך ליידען. דער אינדעפערענטיזם וואס הערשט ביים פרט צום כלל קאסט יעדען פרט זעהר טהייער. ברויכט מען למשל פונפציג דאלער פיר א כלל זאך, מוז עס געמאכט ווערען דורך א בענעפיט פון א טהעאטער, וועלכער קאסט אפ איינינע הונדערט דאלאר אום מיר זאלען בעקומען דיא נויטהיגע פונפציג דאלאר פיר א כלל זאך. דיעזער אינדעפערענטיזם צו עניני הכלל איז איינע פון דיא וויכטיגסטע אורזאכען פון אונזער לאנגען גלות. זאלל ביי יעדער עדה ווערען א חוב קדוש, א הייליגע פפליכט אין דיא עשרת ימי תשובה מאכען אסיפות און צו בעטראכטען עניני הכלל. דאס וועט הייסען אמת׳ע תשובה וואס דער נביא פערלאנגט, און דאמאלס וועלען מיר מקרב זיין דיא גאולה, וויא דער נביא ישעיה האט געזאגט שובה אלי כי גאלתיך, אמן.

ארעדע צו כל נדרי.

פון א. ת. ראָזענבערג.

מיינע ווערטהע צוהערער!

דער צוועק פון אונזער יעצטיגער פערזאמלונג אין גאטעס הויז איז צו בעטען בייא דעם בורא יתברך מחילה וסליחה אויף אונזערע זינד וואס מיר האבען געטהאן אין פערלויף פון דעם פערגאנגענעם יאהר. מיר קענען אבער ניט פערלאנגען פון גאט ב"ה פערגעבונג אויף אונזערע זינד ווען מיר טהוען ניט קיין ערנסטע תשובה אויף זיי, דאס הייסט, וויא דער רמב"ם אין הלכות תשובה ערקלערט, יוען מיר זיינען ניט פעסט בעשלאסען מעהר ניט צו טהאן די עבירות, וואס מיר האבען בעגאנגען אין פאריגען יאהר, דאס איז דיא וואהרע תשובה, ווען ניט דיעזע תשובה, ווען א מענש אנערקענט ניט זיין שולד און איז ניט פעסט בעשלאסען מעהר עס ניט צו טהון איז ער גלייך צו איינעם וואס איז זיך טובל אום זיך ריין צו וואשען פון זיין טומאה וואס ער האט זיך מטמא געוועזן בערירענדיג אַ שרץ, און בשעת ער איז זיך טובל האלט ער אין האנד אַ שרץ. אזוי וויא א מענש קען ניט מיט אזא טבילה ריין ווערען פון זיין טומאה, זא קען א מענש ניט בעקומען קיין מחילה אויף זיינע זינד, ווען ער איז ניט בעשלאסען זיי נימאלס צו ווידערהאלען. דעריבער איז עס קיינעם פון אונזער פאלק ניט ארויף אויף דיא געדאנקען צו בעטען ביי גאט סליחה ומחילה אויף דיא זינד וואס מיר יועלען טהאן אין קינפטיגען יאהר, ווייל דאס וואלט הייסען דאס מיר דענקען צו טהאן עבירות אויך ווייטער און דאס וואלט הייסען כטובל ושרץ בידו, ווי דער תלמוד זאגט: האומר אחטא יאשוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה (יומא פ"ז) ווער עס זאגט איך יועל זינדיגען און טהאן תשובה דעם העלפט קיין תשובה ניט. אזוי אַ מין סארט סליחה ומחילה פאר דיא זינד וואס מען וועט טהאן אין דער צוקונפט האט נאר געקענט פארקומען ביי די קריסטען. אין מיטעלאלטער האט דער רוימישער פאבסט ארוים געשיקט מאנאכען אויף דער וועלט צו פערקויפען אינדולגענציעס, דאס איז געוועזן סערטיפיקייטס, דאקומענטען, דאס דעם קייפער פון דער אינדולגענציע ווערט גלייך פערגעבען אלע זינד וואס ער וועט טהאן ביז דער ענדע פון זיין לעבען. אזוי א סארט מחילה וסליחה קען שרעקליך פערדארבען דיא זיטען פון דער מענש-

היינט. עס האט ווירקליך דאמאלס פיעל מאל געטראפען דאס דער מאן וואס האט געקויפט א אינדולגענציע האט אויף׳ן ארט בערויבט דעם מאנאך וואס האט איהם פערקויפט דעם כתב סליחה, ווייל קיין עבירה ווערט איהם שוין מעהר ניט גערעכענט פאר איין פערברעכען. ביי אינז אידען אבער קען עס ניט פארקומען. דעריבער איז מיר איממער זעהער אויפפאלענד געוועזן דער ענין פון "כל נדרי", אין וועלכען מיר זיינען מבטל דיא שבועות און נדרים וואס מיר וועלען טהאן אין דעם קומענדען יאהר, פון יעצטיגען יום כפיר ביז דעם יום כפור פון דעם קינפטיגען יאהר, און מיר בעטען גאט ונסלח לכל עדת בני ישראל, דאס גאָט זאל אונז פערגעבען דעם סארט עבירות וואס מיר וועלען טהאן אין דעם יאהר וואס וועט קומען. נאכדענקענדיג און זוכענדיג וועגען דעם אין דיא ספרים פון אונזערע קדמונים, האב איך ווירק־ליך אויסגעפונען דאס אין סידור פון רב עמרם גאון איז דער נוסח פון כל נדרי אזוי דאס מיר זיינען מבטל דיא נדרים וואס מיר האבען געטהאן פון פאריגען יום כפור ביז היינטיגען, ניט פון היינטיגען ביז דעם קינפטיגען, דאך איז רב עמרם גאון נעגען דעם גאנצען ענין פון כל נדרי, דיא גאונים פון דיא גרויסע ישיבות אין בבל פון סורא און פומבדיתא האבען גאר ניט צו געלאזען דיא כל נדרי צו דיא תפלות (תשובות גאונים קדמונים הוצאת קאססעל צד 9) דער ר״ן אין נדרים (כ״ג:) זאגט שמה שאומרים קצת קהילות ביום כפור כל נדרי וכו׳, דער פון זעהען מיר קלאר דאס אין דעם ר״ן׳ס צייטען האבען נור איינינע קהילות געזאגט כל נדרי. איך האב א ביסעל מאריך געוועזן אין דעם ענין פון כל נדרי אבוואהל דאס איז ניט דער צוועק פון דער יעצטיגער רעדע, ניר וויא דער זוהר הקדוש זאגט הכל תלוי במזל אפילו ספר תורה שבהיכל. אללעס הייננט אפ פון שיקזאל אפילו דיא ספר תורה וואס שטעהט אין ארון קודש. מיר מאכען א גרויסען וועזען פון דיא עבירות פון נדרים, אבוואהל אין היינטיגע צייטען קומט זעלטען פאר אז א איד זאל טהאן א נדר, אדער ער זאל טהאן און ניט מקיים זיין. מיר זיינען געקומען צום שכל צו פערשטעהען דאס לויט דעם גייסט פון דער תורה זיינען נדרים ביי גאט גאר ניט אזוי אנגענומען, וויא דיא תורה זאגט אליין: וכי תחדול לנדור לא יהיה בך חטא. ווען דוא וועסט ניט טהאן קיין נדרים וועט דאס ניט גערעכענט ווערען דיר פיר א זינד אבער וואס טהוען מיר וועגען אונזערע וואהרע גרויסע זינד וועלכע זיינען יורדים ונוקבין עד התהום, דיא זינד וואס פערדארבען אונזער גאנצעם פאלק, אונזער גלוי־בען דאס אונזערע עלטערן האבען אזוי פיעל בלוט פערגאסען אום דאס

יודענטהום אויפציהאלטען ?

אין אלגעמיין ווערען דיא עבירות איינגעטהיילט אין דריי קאטעגאריען: עבירות שבין אדם למקום, עבירות שבין אדם לחבירו, ועבירות שהיחיד עושה להכלל. וועגען דיא ערשטע קאטעגאריע, דאס הייסט דיא עבירות וואס א מענש טהוט געגען גאט, זאגט דיא גמרא דאס יום כפור איז מכפר. אליהוא בן ברכאל הבוזי אין ספר איוב ערקלערט דיא זאך זעהער איינפאך ווארום עס איז אזוי: הבט שמים וראה ושור שחקים גבהו ממך, אם חטאת מה תפעל בו, ורבו פשעיך מה תעשה לו, אם צדקת מה תתן לו או מה מידך יקח, לאיש כמוך רשעך ולבן אדם צדקתך (איוב ל״ה), בעטראכט דיא הימלען וואס זיינען הויך איבער דיר, וואס פאר א ווירקונג קענען האבען דיינע זינד אויף גאט, ווען דוא וועסט אפילו זעהער פיעל זינדיגען וואס קענסט דוא גאט פיר א רעה טהאן דערמיט ? אדער וואס פיר א טובה קענסטו גאט טהאן ווען דוא ביזט א צדיק, נאר צו אזא מענש וויא דוא ביזט קענסטו טהאן שלעכטעס אדער גוטעס. דעריבער האט דיא תורה געזאגט: כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה׳ דאס דער טאג יום כפור איז מכפר אויף אלע זינד וואס א מענש האט געטהאן לפני ה׳ געגען גאט. פיעל שווערער איז עס מיט די עבירות שבין אדם לחברו, דיא עבירות וואס איין מענש טהוט צום צווייטען, דיעזע עבירות קענען אפילו צעהען יום כפור׳ים ניט מכפר זיין עד שירצה את חבירו, ביז ער זאל צופריעדען שטעלען דעם מענשען וועלכען ער האט בעליידיגט אין כבוד, אין געשעפט אדער אין געלד. הגוזל מחברו שוה פרוטה יוליכנה אחריו אפילו למדי. האט א מענש בערויבט יעמאנדען אפילו אזוי א קליינינקייט ווי א פרוטה מוז ער עס איהם אפ געבען אדער אפשיקען זאגאר ווען יענער געפינט זיך אין מדי, א מדינה וואס ליעגט טיעף אין ווייט אין אזיען. דאך איז פאראן א מיטעל דערצו, מפייס זיין און מרצה זיין ביז יענער איז מוחל. אבער וואס פיר איין עצה איז דא געגען דיא זינד וואס יעדער פון אונז טהוט צו אונזער נאציאן צום כלל ישראל.

ליעבע ברידער! א העללישער פייער ברענט אין דיא יסודות אין דיא גרונד פעסטע פון יודענטהום. אללעס הייליגעס איז פערשפאטעט, פער־אכטעט, מיר דערוויטערען זיך מעהר און מעהר פון דער הייליגער קוועלע וועלכע האט אימער געגעבען לעבען אונזער פאלק און האט איהם אויפ־געהאלטען אין אלע שלעכטע צייטען, און מיר געהען אין א ווילדערניס וועלכע האט קיין ענד נישט. וואס טהוען אונזערע קינדער אין דעם היי־

ליגען טאג שבת? א טאג וועלכער איז אימער געווען א צייכען אז דאס אידישעס פאלק איז א הייליגעס פאלק, כי אות היא ביני וביניכם לדעת כי אני ה׳ מקדישכם, מיט א הייליגען פאמיליען לעבען, א טאג אין וועלכען אונזער יוגענד האט געלערענט גוטע זיטען אין דער היים ביי די עלטערען, און אין שוהל פון גוטע לעהרער וועלכע האבען זייא בעקאנט געמאכט מיט אונזער פערגאנגענהייט, מיט אונזערע האפנונגען אין דער צוקינפט! וואס טהוען זיי אין דיעזען הייליגען טאג? מען ארבייט אדער מען שאכערט, און זונטאג פוצט מען זיך אויס און מען גייט אויס! וואס טהוט אונזער יוגענד און דיעזען הייליגען יום כפור טאג? א גרויסער טהייל פון זיי מאכען יום כפור בעלער און זיינען מחלל כל קודש ניט ווייל זייא האבען אויס געפונען אז דאס יודענטהום איז פויל און האט קיין ווערטה ניט, נור פשוט ווייל זיי ווייסע ניט דאס יודענטהום, זיי האבען קיין בעגריף פון זיינע הייליגע פרינציפען. דאס זעלבע טהוען אונזערע קינדער אין דיא איבריגע ימים טובים וועלכע זיינען אימער געווען דיא פעסטע, הייליגע מאנומענטע פון אונזער גלענצענדע פערגאנגענהייט.

אין דעם אלעם זיינען מיר אליין שולדיג. מיר ערציהען אונזערע קינדער ללא תורה וללא דרך ארץ, דיא ערציהונג גיט זיי קיין בעגריעף פון אונזער הייליגער לעהרע וועלכע איז געווארען לאור גוים א לייכטונג פיר אלע פעלקער. אללע גרעסטע היסטאריקער זאגאר פון די קריסטען בעהויפטען דאס די יעצטיגע ציוויליזאציאן וועלכע די אייראפייאישע פעלקער געניסען האבען זיי די אידען און זייער ביבעל צו פערדאנקען, אונזערע קינדער ווייסען כמעט גאר ניט פון נאציאנאל געפיהל. וועלכער איז ענטוויקעלט אין די הערצער פון אלע פעלקער אין דער וועלט, יעדער שטאלצירט מיט זיין נאציאנאלע אייגענשאפטען, נור דעם אידען פעהלט עס, דער איד שעמט זיך מיט זיין נאציאן, ווארום? ווייל ער וויים ניט דיא געשיכטע פון זיין פאלק, ער וויים ניט וואס די אידישע נאציאן האט געטהאן פיר דער וועלט.

ליעבע ברידער! שימו לבבכם על דרכיכם! בעטראכט וויא געשווינד מיר לויפען אוועק פון דעם מקור חיים, פון דער קוועללע וואס האט אונז געגעבען לעבען און מוטה, און האפנונג צו עקסיסטירען אין אונזער לאנגען גלות, וויא מיר דע ווייטערען זיך מעהר און מעהר פון דיעזער הייליגער קוועלע, פון יודענטהום, עס איז נאך צייט צו אומקעהרען אונזערע יוגענד, די שיות האובדות והנדחות, די פערבלאנדזעטע שעפעלאך צוריק צו אונזער פאלק, דורך א גוטע, קלוגע פיר דער יעצטיגער צייט פאסענדע ערציהונג, דאמאלס וועט דער טאג יום כפור זוירקליך זיין א יום סליחה ומחילה לכל חטאתינו, א טאג פון פרגעבונג פיר אלע אונזערע זינד, אויך פיר די זינד וואס מיר האבען געזינדיגט נגד דעם כלל ישראל, און דאן וועט דער טאג יום כפור אויך זיין א טאג של קץ וסוף לכל ענוינו, א טאג וואס וועט מאכען א ענדע צו אללע אונזערע ליידען, אמן.

א רעדע צו נעילה.

פון א. ח. ראזענבערג.

צו מנחה האבען מיר היינט געלייענט דיא הפטורה, אין וועלכע עס ווערט דערציילט די געשיכטע וואס האט פאסירט מיט דעם נביא יונה, די געשיכטע איז זייער א אינטערעסאנטע עס איז אבער זייער פיל פראגען אויף איהר צו פרעגען, נור ווען די פראגען זאלען ריכטיג בעאנטווארטעט ווערען, וועט די געשיכטע פערשטענדליך ווערען. מיר געפינען פיר נעטהיג די געשיכטע אין קורצען איבער צוגעבען פיר די ווערטהע צוהערער, אום די פראגען און די אנטווארטען זאלען זיין קלאר און פערשטענדליך פיר יעדען.

די געשיכטע ווערט אזוי דערציילט, עס איז געווען א נביא יונה דער זוהן פון אמתי, וואס גאט האט איהם געשיקט אין דער גרויסער שטאט נינוה, אנזאגען דיא איינוואהנער דאס אין פערציג טעג ארום וועט נינוה חרוב ווערען ווייל דיא מענשען זיינען זייער זינדיג, יונה אבער האט ניט געוואלט נעהמען אויף זיך די שליחות, האט ער זיך ארויף געזעצט אויף א שיף וואס נעהט נאך תרשיש אום צו אנטלויפען פון גאט און ניט טאן זיין שליחות, עס איז אבער געווארען א שרעקליכער שטורם אויפ'ן ים און די שיף איז שיער צובראכען געווארען, אלע פאסאזירען אין שיף האבען געבעטען זייערע געטער זיי זאלען זיי רעטען אין אונגליק, נור יונה איז איינגעשלאפען און האט גאר ניט געטאן, ענדליך האבען די פאסאזירען בעשלאסען צו ווארפען גורל אום צו וויסען ווער איז דער זינדיגער אונטער זייא דאס צוליעב איהם איז דער שרעקליכער שטורעם, דער גורל איז געפאלען אויף יונה וועלכער האט זייא דערציילט דאס ער איז א איד און גלויבט אין גאט וואס האט בעשאפען דיא הימעל, דיא ערד און דעם ים, נור ער איז אנטלאפען פון איהם. די לייטע האבען יונה'ן ארייגעווארפען אין ים און דער שטורם איז שטיל געווארען. אין ים האט א גרויסע פיש איינגעשלונגען יונה'ן און ער איז געווען בייא דער פיש אין בויך דרייא מעת לעת. יונה האט תפלה געטאן צו גאט און דיא פיש האט איהם אויסגעשפיגען אויף דער יבשה.

נאכדעם האט זיך גאט ווידער בעוויזען צו יונה׳ן און האט איהם געשיקט צו די מענשען פון נינוה ער זאל זייא אנזאגען דאס אין פערציג טעג וועט די שטאדט חרוב ווערען. יונה האט אנגעפאנגען צו געהן אין דער גרויסער שטאדט נינוה און שרייען אין אלע גאסען דאס אין פערציג טעג וועט די שטאדט פערוויסט ווערען. וויא די לייטע האבען דער הערט די נבואה פון יונה האבען זייא באלד אלע תשובה געטאן פון קעניג ביז דעם קלענסטען ארימסטען מענשען. האבען געפאסט און גאט געבעטען ער זאל זיי מוחל זיין זייערע זינד. און וועד עס האט בייא זיך געהאט א פרעמדען גערויבטען סענט האט ער עס באלד אבגעגעבן צו דעם בייא וועמען ער האט עס גענומען מיט אונרעכט. אז גאט האט געזעהן אז זייא האבען תשובה געטאן האט ער זייא מוחל געוועזן און האט אויף זייא ניט געבראכט די צרות מיט דעם אונגליק וואס ער האט געטראכט ברייננען אויף זייא.

יונה׳ן האט די געשיכטע זעהר פערדראסען, ווייל ער איז געבליעבען א ליגנער בייא די לייטע פון נינוה. און ער האט געבעטען גאט ער זאל אויף איהם אן שיקען דעם טויט. איך האב געוואוסט, האט ער געטענה׳ט צו גאט דאס דו ביזט א רחום וחנון, און פיהרסט ניט אויס די שלעכטס וואס דוא זאגסט צוא טאהן. אין טיעפען טרויער איז יונה ארויס פון שטאדט אום זיך ניט ווייזען פיר די מענשען, די זון האט שטארק געברענט, האט ער זיך אויס געזוכט א קיהלען ארט אונטער גרויסע בלעטער פון א געוויסער פלאנצע, און האט זיך אביסעל בערוהיגט. איבער נאכט אבער האבען חערעם אויפגעגעסען די בלעטער. יונה׳ן האט עס שטארק געקריינקט, און ער האט זיך געוואונשען דעם טויט, דארויף האט איהם גאט געזאגט: דוא האסט רחמנות געהאט אויף בלעטער, און איך זאל קיין רחמנות האבען אויף א גאנצע שטאדט צוועלף מיליאן מענשען אויסער זעהר פיעל אלערלייא בעשעפעניסען?

דאס איז דער קורצער אינהאלט פון דיעזער וואונדערבארע געשיכטע. קענט איהר גלויבען מיינע ווערטהע צוהערער, דאס די געשיכטע האט זיך ווירקליך געטראפען וויא זיא ווערט דערציילט, און האט ניט א טיעפען זין אין זיך? קענט איהר גלויבען דאס א נביא וואס גלויבט אז גאט אי-

דער שעפער פון הימעל און ערד און ים, ומלוא כל הארץ כבודו, דאס דיא גאטהייט עקסיסטירט איבעראל, דאס א נביא זאל וועלען אנטלויפין פון גאט? וואוהין אנטלויפען? וויא דוד המלך זאגט: אנה אלך מרוחך ואנה מפניך אברח? אם אסק שמים שם אתה, ואציעה שאול הנך, אשא כנפי שחר, אשכנה באחרית ים, גם שם ידך תנחני ותאחזני ימינך. וואוהין זאל איך אנטלויפען פון דיר גאט? אויפ'ן הימעל ביסטו דא, אין דיא טיפע ערד, אם ענדע אין גרונד פון ים איבעראל ביסטו דא, היינט וויא קען מען עס גלויבען אז א נביא זאל וועלען אנטלויפען נאך תרשיש דארט באהאלטען זיך פון גאט? איז עס ניט לעכערליך?!

דיא גמרא פרעגט אויף דיא זעלבע קשיא, וויא קען עס א נביא וועלען אנטלויפען פון גאט און וואוהין לויפען? און זיא פארענטפערט עס דערמיט, דאס דיא שכינה בעוויזט זיך ניט צו א מענשען אין חוץ לארץ, און דאריבער האט יונה געמוזט אנטלויפען קיין תרשיש וואס איז אין חוץ לארץ אום גאט זאל זיך צו איהם דארט ניט בעוויזען. אבער אנדערע גרויסע געלעהרטע וויא דער רמב"ם און דער אברבנאל האבען דעם תירוץ ניט אנגענומען, ווייל ער איז געגען דער וואהרהייט. האט זיך גאט ניט בעוויזען צו משה רבינו אין מצרים און אין מדבר, וואס זיינען ניט אין ארץ ישראל? משה רבינו איז דאך אין ארץ ישראל גאר ניט אריין. האט זיך גאט ניט בעוויזען צום נביא יחזקאל ביים נהר כבר אין חוץ לארץ? צוא יונה'ן זעלבסט האט זיך דאך גאט בעוויזען צווייא מאל אין נינוה, וואס איז אין חוץ לארץ. עס איז פאראן נאך פיעלע קשיות אויף דיעזער געשיכטע צו פרעגען, אבער מיר ווילען ניט לאנגווייליג זיין, דער אברבנאל, דער רמב"ם נעהמען אן דיא גאנצע געשיכטע פיר א חלום. מיר ווילען פרובען דיא געשיכטע צו ערקלערען אלס א לעגענדע, א משל.

דער ספר יונה איז א כאראקטעריסטיק פון דעם אידישען פאלק, דיזעס בוך שטעלט פאר אין בילדער די געשיכטע פון אונזער נאציאן זיינע ליידען און דיא אורזאכען פון זיינע ליידען, אדער דיא זינד צוליעב וועלכע ער ליידעט זא לאנג און זא פיעל, דער סדר עבודה פון כהן גדול אם יום כפור איז איממער געווען וכפר בעדו ובעד ביתו ובעד כל קהל ישראל, פריער

האט ער געזוכט אויף זיינע אייגענע זינד תשובה טאהן אום פערגעבונג צו בעטען, נאכהער וועגען דיא זינד פון זיין פאמיליע, און אם ענדע וועגען די זינד פון גאנצען פאלק ישראל. דאס זעלבע טהוען מיר היינט אויך, דעם גאנצען טאג יום כפור האט יעדער פון אונז געבעטען ביי גאט סליחה ומחילה פיר זיינע אייגענע פערברעכען און פיר דיא פערגעבונגען פון זיין פאמיליע. יעצט צו נעילה בעטען מיר רחם נא קהל עדת ישרון, דאס גאט זאל זיך שוין אם ענדע ערבארעמען איבער דאס גאנצע אידישע פאלק, וועלכעס ליידעט שוין טויזענדער יאהרען. דעריבער האבען אונזערע אלטע חכמים מתקן געווען מען זאל לייענען דעם ספר יונה פאר נעילה, אום דעם פאלק צו ערקלערען דיא אורזאכע פון זיינע ליידען בכדי ער זאל וויסען וואס ער האט צו טאהן אום אבצושאפפען דיעזע אורזאכען, דאס הייסט ער זאל תשובה טאהן אויף דיא דאזיגע זינד צו ליעב וועלכע ער ליידעט זא לאנג אין גלות. נון לאמיר דיא זאך פאקטיש ערקלערען.

אין דער גאנצער אידישער ליטעראטור איז דאס אידישע פאלק געגליכען צו א טויב, וועלכע רופט זיך אין העבראיש „יונה". דער נביא הושע דריקט זיך אויס וועגען אידען: אפרים כיונה פותה, דער נביא צפניה רופט ירושלים העיר היונה. אויך אין פיעלע שטעלען אין תלמוד און אין מפרשים געפינט מען דעם אויסדרוק! „כנס״י ישראל ליונה אמתלא". דאס אידישע פאלק איז צו איינע טויבע געגליכען, דער תלמוד און דיא מדרשים גיעבען צוויי ערקלערונגען ווארום איז עס אזוי. ערשטענס ווייל אידען פערבייטען ניט זייער גאט אויף אנדערע געטער, זייער גלויבען אויף איין אנדערען, אבוואהל זייא האט געקענט מאטעריעליש פיעל בעסער זיין אין דעם אנדערען גלויבען, און אבוואהל זיי ליידען זעהר פיעל אין זייער גלויבען, דאס איז אויך דער כאראקטער פון א טויב, אין זייער פאמיליען לעבען בלייבט דער זכר טרייא אויפן גאנצען לעבען דער נקבה און דיא נקבה דעם זכר אין פערבייטען ניט אויף אנדערע. דיא אנדערע ערקלערונג איז: מה יונה הביאה אורה לעולם כך ישראל", אזוי וויא דיא טויב האט געבראכט ליכט אין דער וועלט, יוען נח האט זיא פון דער תבה ארויסגעשיקט האט זיא געבראכט עלי זית, איילבערט בלעטער, וועלכע ברייגגען ליכט, ווייל בוימאויל

איז אימער געווען דער בעסט לייכט מאטעריאל, זא האבען אויך די אר־דען געבראכט ליכט אין דער מאראלישער וועלט פון דער מענשהייט מיט זייער ערהאבענער לעהרע פון מענשענליעבע און מענשען גלייכהייט.

גאט ווערט בעצייכענט אין תנ״ך מיט דעם טיטול אל אמת, דער גאט דער וואהרהייט. חותמו של הקב״ה אמת. וואהרהייט איז דער זיעגעל דער גאטהייט. אידען ווערען אנגערופען אין דער ביבעל בני ה׳, קינדער גאטעס, וויא עס שטעהט בנים אתם לה׳ אלהיכם, בני בכורי ישראל. אלזא איז יונה בן אמתי זעהר א פאסענדער נאמען פיר דיא אידען, דיעזעס פאלק האט גאט געגעבען איין ערהאבענע לעהרע פון מענשענרעכטע און מענ־שענליעבע און האט איהם בעאויפטראגט צו פערשפרייטען וויא אנביא, א פראפעט דיעזע לעהרע צווישען די גאנצע מענשהייט פון דער וועלט, וויא עס איז געשריעבען: נביא לגוים נתתיך. דיא אידען ליידער האבען זייער פליכט ניט געטאן, אין פערלויף פון כמעט גאנצע טויזענד יאהר זינד מען האט זייא געגעבען דיא תורה ביז דעם גלות בבל האבען זייא אריין גאנץ ווענינ געוואוסט פון דער תורה. אין דער צייט פון קעניג יאשיהו איז געקומען דער כהן גדול חלקיהו און האט געזאגט דעם קעניג דאס ער האט געפו־נען א ספר תורה אין בית המקדש, דאס צייגט אז דאס פאלק האט גאר ניט געוואוסט דאס עס איז דא ביי זייא א תורה. וואס האט דאס פאלק געטאן? מען האט געשיקט שיפען נאך תרשיש אום דען האנדעל צו פער־גרעסערען, און פערברייטערען. פון פערשפרייטען דיא לעהרע, וואס דאס איז געווען זייער הויפט פליכט, דערפון איז קיין רעדע געווען, אין דיע־זעם הינזיכט האט דאס גאנצע פאלק געשלאפען אין א לעטארגישען שלאף. עס האט אליין ניט געוואוסט פון דער ערהאבענער לעהרע, וויא זא האט עס געקענט אנדערע בעלעהרען?

עס איז אבער געקומען אויפ׳ן אידישען פאלק, אדער וויא אונזער ספר רופט איהם יונה בן אמתי, א ים צרות מיט גרויסע שטורם ווינטען און ער איז אריין געווארפען אין ים און א וואהל פיש האט איהם איינגע־שלונגען, אונטערן נאמען וואל פיש אדער וויא עס הייסט אין העבראישען תנין, מיינט אונזער ספר נבוכדנצר מלך בבל, זא רופט איהם דער נביא

ירמיהו: אכלני הממני נבוכדנצר מלך בבל בלעני כתנין מלא כרשו מעדני, נבוכדנצר האט מיך איינגעשלונגען ווייא א וואל פיש, דאס מיינט, דאס בבל האט זייא איינגעשלונגען. אבער אין בבל האבען זיך דיא אידען ערוואכט פון זייער לאנגען שלאף און האבען זיך א קעהר געטאן צו גאט און האבען אנגעהויבען צו פארשען זייער ערהאבענע לעהרע, און האבען אויך אנגע־פאנגען פראפאגאנדירען דיא לעהרע פיר דער וועלט. דער תנין בבל האט אויסגעשפיגען דאס אידישע פאלק, זייא זיינען ארויס פון בבל צוריק אין זייער לאנד און האבען אנגעפאנגען צו טאהן זייער פליכט. אבער דיזעס האט ניט לאנג געדויערט. דיא בעליידיגונגען וואס זייא האבען געהאט פון דיא פעלקער און דיא ליידען פאר זייער לעהרע האט זייא אבגעהאלטען א לאנגע צייט פון צו טאהן זייער הייליגע ארבייט. יונה האט געליטען און געלי־טען און האט ניט געקענט טאהן זיין פליכט.

יעצט אבער מיינע טהייערע צוהערער זיינען פיר אונז אנגעקומען אנדערע צייטען. דיא וועלט, איבערהויפט דיא געלערענטע וועלט פאנגט אן אנערקענען אונזער ווערטה. א גרויסער פראנצויזישער געלעהרטער שז [illegible] יאן דריקט זיך אויס וועגען אידען מיט דיעזע ווערטער: דאס איד [illegible] אלק איז דער עקסטראקט, דער עסענץ פון דער גאנצער מענשהייט, [illegible]יין גע־שיכטע איז זעהער בעלעהרענד און וואונדערבאר, ווייל מיט דיעזעס פאלק האט זיך געטראפען ניט נאר אלעס וואס עס האט זיך שוין געטראפען מיט אלע אנדערע פעלקער אין דער וועלט, נאר עס האט זיך מיט דיעזעס פאלק געטראפען וואס עס קען זיך טרעפען מיט וועלכעס עס איז פאלק אין דער וועלט. זיין געשיכטע און זיין ליטעראטור איז דיא בעסטע לעהרע אין דער וועלט.

יעצט ווען דיא געלערענטע וועלט הויבט אן אנערקענען אונזער ווערטה און דעם ווערטה פון אונזער לעהרע און אינזער ליטעראטור, דארפען מיר האבען מעהר זעלבסט רעספעקט פיר זיך, ניט שמירען זיך אליין מיט שמוץ, וויא עס איז געווארען א מאדע צו טאדלען, צו מבזה זיין אלעס וואס איז אי־דיש. דיא אויסדריקע וועלכע מיר הערען זעהר אפט וויא: דאס איז שיני ביזנעס. אט הויבט זיך אן מיט א אידען, מוזען אפגעשאפט ווערען, דער־

מיט צייגען מיר אונזערע קינדער דאס דיא גוישע וועלט איז פיעל בעסער פיעל שענער פון דער אידישער וועלט, און זייא הייבען אן פעראכטען מבזה זיין אללעס וואס אידיש איז. אים געגענטהייל מיר דארפען שטאלציר עז מיט אונזער אבשטאמונג, מיט אונזער ליטעראטור. אונזער תנ״ך איז איבער־זעצט אין פינף הונדערט שפראכען, אונזער תהלים ווערט געזונגען אין אלע טעמפלען פון דער וועלט. לארד ביקאנספיעלד, אלס ער איז דאס ערשטע מאל ארויף אויפן פלאטפארם אין ענגלישען פארלאמענט צו האלטען א רעדע, און פיעלע פון דיא ענגלישע רעפרעזענטעטיווס האבען איהם אויסגע־פייפט, האט ער זייא דארויף גיענטפערט: איך וויים ווארום איהר פייפט מיך אוים, ווייל איך בין א איד, איך שטאמם פון אידען. איך אבער שטאל־ציר דערמיט, דאס אין מיינע אדערען פליסט דיא בלוט פון דיא גרעסטע פאטריארכען אין דער וועלט, אברהם, יצחק און יעקב. איך שטאלציר מיט מיין אבשטאמונג וועלכע האט געגעבען דער וועלט דיא גרעסטע פראפעטען און פאעטען אין דער צייט ווען אייערע עלטערען האבען געלעבט אין יועלדער וויא ווילדע חיות. איך בין זיכער אז עס וועט נאך קומען א צייט דאס אללע פעלקער וועלען נאך קומען צו אידען און בעטען: בית יעקב לכו ונלכה אל הר ה׳ אל בית אלהי יעקב ויורנו מדרכיו ונלכה באורחותיו זייא וועלען בעטען אונז אידען מיר זאלען זייא ווייזען דעם ריכטיגען וועג פון לעבען. מיר האבען פיעל געזינדיגט אקעגען אונזער זעלבסט רעספעקט אין צוליעב דעם דערוויטערען זיך אזוי אונזערע קינדער פון אונז. מיר מוזען דאס פעריכטען, מיר מוזען עס בעסער מאכען, דאמאלס וועט אונזער תפלה וואס מיר בעטען צו נעילה רחם נא קהל עדת ישורן, דאס גאט זאל זיך ענדליך ערבארעמען איבער אונזער גאנצעס פאלק, ערהערט ווערען און מיר וועלען קומען צו דער שטופע וואס אונזערע נביאים האבען פאר־איים געזאגט: והלכו גוים לאורך ומלכים לנגה זרחך דאס פעלקער וועלען בעלייכטעט ווערען פון אונזער ליכטיגע לעהרע, און קעניגע וועלען בע־שיינט ווערען מיט דעם גלאנץ פון אונזערע ערהאבענע אידעען, אמן.

רעדע לסוכות.

פון ב. ז.

רבותי!

פון אלע אידישע ימים טובים איז סוכות דער איינציגער יום טוב, וואס מען זאגט אין איהם „זמן שמחתנו" דיא צייט פון אונזער פרייד.

ווען אונזערע עלטערן האבען געהאט זייער אייגען לאנד, איז סוכות ווירקליך געווען דער פרעהליכסטער יום טוב פון יאהר, „חג האסיף" איז געווען דאן זיין נאמען, דער פייערטאג ווען מען ברײנגט אריין דיא תבואות פון דיא פעלדער, יעדער איד איז זיך געזעסען אונטער זיין וויינשטאק און אונטער זיין פייגענבוים אין שעהנעם גארטען, און געאטהעמט מיט פרישע לופט. מיט חיונה איז ער געווען פערזארגט דיא תבואה גערעטען און לאנג אריינגעבראכט אין שייער, אין שטוב פון כל טוב, פרישע עסענס און געשמאקע, און זיצענדיג אין זיין סוכה פון זיין גארטען איז געווען זיין שמחה פאר פול. ער פלעגט פון זיין אייגענע בוים אפרייסען איין אתרוג און א לולב, הושענה׳ס און הדסים און פרעהע זיך פאר גאט זיעבען טעג.

אבער זייט מיר האבען אונזער לאנד פערלארען זיינען אונזערע שמחות געווארען פארשטערט, מיר זאגען אויך היינט „זמן שמחתנו! אבער דאס איז שוין ניט נאטירליך, בדרך הטבה, וויא פאר צייטען דאס איז נאר „זכר לשמחה", ניט מעהר.

אויף דעם נאמען סוכות, גיט אונז דיא תורה א טעם דערויף, כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציאי אותם מארץ מצרים. ווייל דיא אידען אין דער מדבר האבען געוואהנט איןביידלאך, דיזעס שטימט שוין מעהר מיט דעם היינטיגען סוכות אין גלות רוסלאנד, רומיניא פרס און מאראקא, וואו אידען האבען ניט קיין זיכערע הייזער, נאר ביידלאך, וואס ווער עס וויל נאר צו ווארפט זיי.

ולקחתם לכם, איהר זאלט נעמען איין אתרוג און א לולב. חייטע מוזען מיר עס קויפען, מיר האבען ניט קיין אייגענע גערטנער, אבער אז שוין יא קויפען, זאלען מיר ליעבערס קויפען איין אתרוג, וואס וואקסט אין ארץ ישראל, געפלאנצט פון דיא אידישע קאלאניסטען, און ניט דיא מזורים קאראפירער אתרוגים, וואו דיא ערד איז פעט פון אידיש בלוט.

ולקחתם לכם, „איהר זאלט נעמען פיער מינים, איין אתרוג און איין לולב, הדסים און הושענא'ס ריטלאך, און איהר זאלט זיי בינדען צו זאמען" אין דעם ליגט שוין א הויכער מאראל, אונטער אונזער פאלק וויא ביי אלע פעלקער, געפינען זיך פיער קלאסען מענשען, חכמים, רייכע, בעלי בתים און ארבייטער, דיא אלע פיער ק־אסען זאלען זיך פעראייניגען אלס ברידער און - געהן האנד אין האנד, אזוי וויא דער שעהנער אתרוג און דער שטארצער לולב פעראייניגען זיך מיט דיא שמעקענדיגע הדסים און פראסטע הושענא'ס אין איין באגד, אחדות און ברידערשאפט, ליעב־שאפט און צופריעדענהייט זאלען הערשען אונטער אונזער פאלק, און דיזע אחדות וועט אונז פיהרען צו דעם אמתן גליק, אז מיר זאלען ווען עס איז ווידער קענען זאגען וויא א מאל דעם אמת'ן זמן שמחתנו. אמן.

א רעדע צו דיא ערשטע טעג סכות.

פון א. ת. ראזענבערג.

מיינע ווערטהע צוהערער!

צווישען דיא פיעלע בעשולדיגונגען מיט וועלכע מען בעשולדיגט אונזער פאלק, אום צו איבערצייגען דער וועלט דאס מיר זיינען ניט ווערטה צו לעבען א זעלבשטענדיגעס לעבען אלס איין נאציאן, צו זיין גלייך מיט אלע אנדערע נאציאנען אין דער וועלט, איז אויך דיא בעשו־דיגונג, דאס מיר זיינען שונאים דער גאנצער וועלט פעלקער, דאס מיר האלטען זיי ניט פאר מענשען און מיר ווילען זיך מיט זיי ניט ברידערען, אונזער רעליגיאן האלטען מיר נור פאר זיך און מיר ווילען זיך ניט טהיי־לען מיט איהר מיט אנדערע פעלקער, דאס דיעזע בעשולדיגונג איז פאלש, וויים יעדער פון אונז, יעדער פון אונז וויים דאס א איד אים געגענטהייל איז צו א גוי מעהר גענייגט וויא צו א אידען, מיר האבען נאר ניט ליעב דיא גוים וואס פערפאלגען אונז און פערשאפפען אונז צרות און ליידען, דאס שלוסס געבעט פון יעדען אידען אלע טאג איז דיא ווערטער פון דעם נביא זכריה אין היינטיגער הפטרה: והיה ה׳ למלך על כל הארץ, ביום ההוא יהיה ה׳ אחד ושמו אחד, דאס עס זאל קומען דער טאג ווען גאט וועט אנערקענט ווערען אלס קעניג איבער דער גאנצער וועלט, דער טאג ווען עס וועט אויפהערען דער רעליגיאנס האס, עס וועט אנערקענט ווערען דער וואהרער איין און איינציגער גאט פאר אלע פעלקער.

וואס פאר איין זיסע האפנונג עס ענטהאלטען אין זיך דיעזע ווערטער! גאט וועט זיין קעניג איבער דער גאנצער וועלט! עס וועט מעהר ניט הערשען איבער מענשען א מענש, א טיראן, וועלכער איז בערייט צוליעב זיינעם א קאפריז, צוליעב א קלייניגקייט וואס יעמאנד האט אירגענד וואו אנגעגריפען זיין עהרע, ארוים צו שיקען מיליאנען פון זיינע אונטערטהאנען אויפ׳ן שלאכטפעלד, פיהרען א בלוטיגע מלחמה מיט נאך מיליאנען אונ־

שולדיגע מענשען, וועלכע ווערען צושאסען צובוטשערט איינער פון אנדערען ניט וויסענדיג אליין פאר וואס און פאר ווען, איבערלאזענדיג אלמנות און יתומים אין דיא טויזענדער, אין יענעם טאג וואס מיר ערווארטען אין דער זיסער צוקונפט וועט גאט זיין דער קעניג איבער אלע מענשען פון דער וועלט, גאט, וועלכער איז א רחום וחנון איבער זיינע ברואים, און ער וויל זייער גליקליכע רוהיגע עקזיסטענץ, ביום ההוא יהיה ה׳ אחד, אין יענעם טאג פון דער ערווארטעטער זיסער צוקונפט וועט דער איינציגער וואהרער גאט, דער שעפפער פון אללע ברואים אהנע אנטער־שיעד צו וועלכער ראסע זיי געהערען, אנערקענט ווערען אלס דער איינ־ציגער צו וועלכען אלע דארפען בעטען, קניען און בוקען, רעליגיאנס האס וועט פערשוואונדען ווערען פון דער וועלט, רעליגיאנס האס וועלכער האט מיליאנען און מיליאנען אפפער געבראכט אויפן אלטאר פון פאנאטיז־מוס, אין פערלויף פון טויזענדער יאהרען.

עס איז וואהר, מיינע ווערטהע צוהערער, דאס מיר האבען נאך לאנג צו ווארטען אויף דיעזער גליקליכער צוקונפט, אבער זיא וועט דאך ענדליך קומען. זיא מוז דאך ענדליך קומען, מיט יעדען נייען פארשריט פון ציוויליזאציאן, מיט יעדען שריט וייטער אן דעם געביט פון בילדונג קומען מיר נעהנטער צו יענעם הייליגען געווינשטען טאג, צו דער זיסער צו־קונפט. פיעל, זעהר פיעל וועלען נאך האבען צו טהון די גרויסע מענשען פון יעדען דור אום די מענשען, דיא גאנצע מענשהייט צו ברייגען צו דער שטופע פון וואהרער איינהייט, פון אמת׳ער אחדות עס וועלען נאך פיעל אפפער געבראכט ווערען פון דיא געגנער פון ליכט, אים דיא פינ־סטערנים ערהאלטען אויף דער וועלט, אבער ענדליך מוז דיא ערווינשטע צייט קוממען.

וואס האבען מיר, אידען, צו טהון פון אינזער זייט צו ממהר זיין דיעזע געווינשטע זיס׳ע צו׳ינגט? דאס צייגט אונז דער בוקעט פון דיא ארבעה מינים, וועלכען מיר געברויכען אין דיעזען הייליגען יום טוב ביים גאטעס דינסט, דער לולב וועלכער איז א פאלמצווייג, איז מרמז דאס מיר מוזען זיך אוממער דיא מיהע געבען צו וואקסען אין דער הויך וויא א

תמר, וויא א פאלמע צו וואקסען גייסטיג, צו זיין שטארק אין גלויבען, און פעסט האלטען אונזערע טראדיציאנען וויא דיא פאלמע איז פעסט, וויא דער מדרש דריקט זיך איס וועגען איהר, שאפילו כל הרוחות שבעולם באות אין מזיזות איתו ממקומו, דאס קיין שטארקער ווינד אין דער וועלט איז ניט אים שטאנדע אויסרייסען דיא פאלמע מיט איהר ווארצעל, זא מוזען מיר פעסט האלטען זיך ביי אונזער הייליגער לעהרע, צוליעב וועלכער אונזערע עלטערען האבען זא פיעל אפפער געבראכט, אום צו העלפען דאס גאט זאל ווירקליך אנערקענט ווערען אלס איינציגער קעניג אין דער וועלט, דארפען מיר זעהן אנטהייל נעהמען אין אלע גוטע אונטערנעמונגען וואס וועלכע עס איז נאציאן אדער קלאססע מענשען גערט צו טהון, וויא דיא שיינע ליבליכע געשטאלט פון דעם אתרוג, וויא דער אנגענעהמער געש־מאקער גערוך פון דיזער פרי עץ הדר, מוז דער נאמען איד איבעראלל זיין אנגענעהם און געעהרט, דער מדרש זאגט (ויקרא רבה פ. ל.) פרי עץ הדר זה אברהם, דאס אברהם אבינו האט פיעל עהנליכקייט צום אתרוג, אזוי וויא דער אתרוג פערברייטעט א גוטען גערוך איבעראלל, אזוי האט אויך אברהם פערברייטעט די וואהרע גאטעס אידעע, מענשליכקייט, משפט וצדקה איבעראלל וואו ער איז געקומען, מיר נעהמען אם סכות דעם אתרוג מיר ברויכען איהם ביים גאטעס דינסט אום אלס זרע אברהם אויך צו טרייען טהאן דאס זעלבע וואס ער האט געטהאן, איבעראלל גוטעס טהאן. צו יעדען מענשען, אהנע אינטערשיעד צו וועלכער נאציאן, צו וועלכער ראסע, צו וועלכען גלויבען ער געהערט, דיא הדסים וועלכע מיר בינדען צו דעם לולב, צו דער פאלמעצווייגע, צייגט אויף דעם פערבאנד וועלכער עס מוז עקסיסטירען צווישען דיא אידישע פאטערס און זייערע קינדער, די פיעלע בלעטעלאך וועלכע געפינען זיך אויף דעם הדס, פערגלייכט דער מדרש (ויקרא רבה פ׳ ל.) צו קינדער; דיא קינדער מוזען איממער זיין פריש אין גלויבען, ניעמאלס שוואך ווערען, נימאלס פערוועלקען, וויא דיא בלעטעלאך פון דעם הדס, מיר מוזען אונזערע קינדער געבען אזוי איין ערציהונג, דאס זייא זאלען ניט פעראכטען אונזער פערגאנגענהייט זיי זאלען צוזאמען מיט דיא פאטערס האפען אויף דער גליקליכער צוקונפט, דע

פאטער מוז זיין פעסט אין דיא וואהרע אידעען פון יודענטהום און דיא קינדער מוזען זיין פעסט צוגעבונדען צו איהם, אימער פריש, אימער גרין, וויא דיא הדסים זיינען צוגעבונדען צום לולב, נים אומזיסט זאגט דער מדרש (אין ילקוט תהלים) אל תגעו במשיחי אלו תינוקות של בית רבן, דאס דיא אידישע קינדער דיא קינפטיגע דורות זיינען דיא אידישע משיחים, ווייל פון זיי ערווארטעט מען דיא אמת'עה גאולה פאר דער וועלט. דאהער מוזען מיר אזוי א מין ערציהונג דאס זאלען ווערטה זיין צוטראגען אין זיך דיעזען ערהאבענען נאמען פון וועלט ערלעזער, וויא דיא ערבה, דיא שטילע דעמוטהיגע ווערבע. מוזען מיר טהון אונזער הייליגע זאכע בעשיידען מיט דעמוטה, ניט מיט שטאלץ, נים צו שפעטען פון אנדערע רעליגיאנען, נור בשובה ונחת, זאנפט רוהיג. טהון אונזערע זאכע. ניט אנגרייפען, ניט בעליידיגען אנדערע גלויבענס, נור איבערציי־גען דיא וועלט אין דער וואהרהייט פון אונזערע פרינציפען, אונזערע אלטע חכמים האבען ניעמאלס קיין רעליגיאן אנגעגריפען, זייא האבען ניעמאלס ארויסגערופען ווען עס איז אויף א דיספוט. זייא האבען נור געענטפערט ווען מען האט זייא ארויס גערופען אויף א וויכוח אום זיך צופערטהיידיגען. דער אנפאלל אויף אנדערע רעליגיאנען פון אונזער זייט פערשאפט אונז נור האס און פעראכטונג, און דאן העלפט שוין קיין חכמה ניט. נור דאן ווען מיר וועלען פערשטעהען וואס דיא פיער מינים לולב אתרוג, הדס און ערבה בעדייטען און וועלען עס פראקטיש ערפיללען, קענען מיר האפען דאס עס זאל קומען דיא צייט וואס דער נביא זכריה האט אונז נביאות געזאגט אין הייטיגער הפטורה: ביום ההוא יהיה ה׳ אחד ושמו אחד. אמן.

א רעדע לשמיני עצרת.

פון א. ת. ראזענבערג.

מיינע ווערטהע צוהערער!

עס איז איין אלטער מנהג, וועלכער איז מיט דער צייט געווארען א דין, צו לייענען דעם ספר קהלת אום שמיני עצרת בעפאר קריאת התורה. בעטראכטענדיג איבערפלעכליך דיעזעס בוך קומט אונז פאר וואונדערבאר וויא קומט גאר אזוי א מין ספר צווישען דיא כתבי הקדש פון תנ״ך, א ספר וואס אונזערע אלטע חכמים האבען שיין לאנג געוואלט פארבעהאלטען וויא דיא גמרא זאגט אין מסכת שבת (דף ל.) בקשו חכמים לגנוז ספר קהלת מפני שדבריו סותרין זה את זה, א ספר, וואס איז פול מיט צווייפעל, א ספר וואס קוקט איף אלעס אין דער וועלט מיט א טרויערדיגע מינע, אלעס איז ביי קהלת הבל הבלים: זעהט ער איין אלטען מאן מיט פיעל אייניקלאך וואס האט געפיהרט א רוהיגען גליקליכען לעבען, זאגט ער מיט א גיפטיגען איראנישען שמייכעל: טוב ממנו הנפל, נחת לזה מזה, א נפל איז בעסער פון דעם גליקליכען אלטען גרייז: זעהט ער וויא א פאמיליען פאטער שטארבט פלוצלונג און ווייב און קינדער שרייען ביטער וועגען דעם פערלוסט, בעטראכט ער עס קאלט בלוטיג און זאגט: וואס מאכט איהר אזוי א גרויסען וועזען פון א מענשענס טויט: הכל היה מן העפר והכל שב אל העפר: אלעס קומט פון דער ערד און אלעס מוז צוריק קעהרען צו דער ערד, שטארבט א קעניג, שטארבט א מיליאנער, שטארבט א גרויסער געלערענטער—מאכט עס אויף קהלת קיינע ווירקונג, גאנץ קאלט וויא א שטיין בעמערקט ער: כאשר יצא מבטן אמו ערום ישוב ללכת כשבא, נאקעט איז דער מענש געקומען אויף דער וועלט און נאקעט מוז ער פון איהר אוועק געהן.

ווען אבער מיר ווילען טיעפער ארייננדרינגען אין דעם זין פון ספר קהלת ווילען מיר קומען צוא דער איבערצייגונג דאס עס וואלט געווען א גרויסער פערלוסט ווען דיעזער ספר וואלט געפעלט אין דיא כתבי הקדש, און אז דיא חכמים האבען רעכט גיטאן וואס זיי האבען דעם ספר קהלת ניט פארבעהאלטען ווייל דער ספר שטעלט פאר דעם קאמפף וואס דער אידישער גייסט האט גיפיהרט מיט דער פינסטערער פאנאטישער יועלט און דעם זיעג, דעם נצחון וואס דער אמת האט געוואונען איבער דעם שקר און צוזאמען מיט דעם ועט אויך ערקלערט ווערען די אידעע פון דעם מנהג צו לייענען קהלת אום שמיני עצרת,

לאמיר נור בעטראכטען די וועלט מיט די זעלבע אויגען, מיט וועלכע קהלת האט זי בעטראכט, וואס האט קהלת בעמערקט אין דער וועלט: מקום המשפט שמה הרשע, ומקום הצדק שמה הרשע, וואו עס דארף הערשען גערעכ־טיגקייט, דארט הערשט גראדע אונגערעכטיקייט און שלעכטס, דארט בעמערקט ער וויא אונשולדיגע מענשען ווערען בערויבט פון רויבער וועלכע זיינען שטארקער פון זיי און עס געפינט זיך ניט יעמאנד וואס ואל די אונגליקליכע טרייסטען און העלפען אין זייער נויטה: והנה דמעת העשוקים ואין להם מנחם, בעטראכטענדיג ווייטער די וועלט זעהט ער: נתן הסכל במרומים ועשירים בשפל ישבו, דאס דיא אונוויסענהייט איז ערהויבען, שפיעלען א ראליע, און דיא מענשען מיט א רייכען געזונדען פערשטאנד שטעהן אויף דער נידריגסטער שטופע, דער גרויסער חכם הונגערט אפט ווייל ער האט קיין ברויט, כי לא לחכמים לחם, דער אמתר געלעהרטער האט ביי קיינעם קיין חן ניט וגם לא ליודעים חן,

אין אזוי א צייט ווען דיא זיטען דער מענשהייט איז אזוי פערדארבען, ווען דער מאראל איז אזוי פערקריפעלט איז קיין וואונדער, ווען איינִגע פערגעסען זייער מענשליכעס פליכט, געבען זיך איבער צו לעבען א גוטען טאג, מען בויט זיך פאלאסטען, מיט טייערע גערטנער, מען פערשאפט זיך קארעטען מיט אויטאמאבילס, מען זוכט זיך אלערליי אקטריסעס מיט בארישטקעס, מען גיט זיך נאך אלערליי תאוות און פון נזענשליכען מאראל איז גאר קיין רעדע ניט, וויא קהלת דריקט זיך אוים וועגען דעם:

תרתי בלבי למשוך ביין את בשרי... בניתי לי בתים, נטעתי לי כרמים... קניתי עבדים ושפחות עשיתי לי שרים ושרות ותענוגות בני האדם, איין אנדער קלאס מענשען זיינען איבערגעבען צו זאמלען געלט: יש אחד ואין שני, גם בן ואם אין לו ואין קץ לכל עמלו, גם עינו לא תשבע עושר, עס גיבט זאגט קהלת סינגעל לייט, וואס זיינען מיט לייב און זעעלע איבערגעבען צו מאכען געלד. ער איז קיין מאל זאט פון זיין רייכטהום, ער ארבייט אן א שיעור, צו וועלבען צוועק? ווי פיעל איז דער שיעור? עס גיבט ווידער אנדערע סארטען פערקריפלונג, גייסטיגע און מאראלישע פערקריפלונג. איינינע לייקענען אין אלעס, זיי גלויבען אין קיין וועלט ־רעגירענדער קראפט, אלעס איז הפקר, אנארכיע איז פאר זיי דאס בעסטע; עס גיבט ווידער אנדערע וועלבע זיינען צו פיעל פאנאטיש, גלויבען אין אלע הבלים, און מכשפים, אין קארטען ווארפען, טרעפער, און נאך אזעלבע מיני בלאפעריי.

בעטראכטענדיג די פערדארבענהייט פון די מענשען, שטעהט קהלת פארוואונדערט און פרעגט ווארום איז דער מענש זא פארשידען פון דער נאטור? אין דער נאטור הערשט אימער איין עוויגע ארדנונג: דור הולך ודור בא והארץ לעולם עומדת, דורות געהען אונטער, נייע דורות קומען אן און דיא ערד איז זיך איממער דיעזעלבע: דאס זעלבע איז עס מיט דער זון: וזרח השמש ובא השמש, דיא זון געהעט איממער אויף און געהעט אונטער אין דער רעגעלמעסיגער צייט, קיין שטערונג, קיין הפקר הערשט אין דער גאנצער נאטור, ווארום אבער איז עס אין דער מענשליכער וועלט אזוי א הפקר, אזוי איין אונארדנונג? וויא קען עס א מענש וואס האט אין זיך איין גייסט, איין זעעלע זיין איבערגעבען צו אזעלבע זאכען וועלבע זיינען אין גרונד הבל ורעות רוח? וואו איז דער אנטווארט אויף דיעזער ברענענדע פראגע? איז דער מענשווירקליך פון דער נאטור פערדארבען?

איין מאל ד רצ״לט קהלת און בעמערקט א פאקט, וועלבער האט אויף מיר געמאכט א טיעפען איינדריק, וועלבער האט מיר געגעבען אנט־יווארט אויף מיין וויכטיגער פראגע, איך האב נעמליך בעמערקט א קליינע

שטעדטעל, מיט וועניג מענשען, וועלכע איז געוועזן בעלאגערט פון א גרויסען קעניג מיט פיעל מיליטער, האט זיך אבער געפונען אין שטעדטעל א קלוגער אריטאן וועלכער האט מיט זיין חכמה געראטעוועט די שטעדטעל פון אונגליק, נור קיינער האט ניט געדענקט וועגען דעם ארימען חכם. עיר קטנה ואנשים בה מעט ובא אליה מלך גדול וסבב אותה ובנה עליה מצודים גדולים, ומצא בה איש מסכן חכם ומלט הוא את העיר בחכמתו ואדם לא זכר את האיש המסכן ההוא. דיעזע געשיכטע האט אויף קהלת וויא א צויבער געווירקט, וויא, זאגט ער צו זיך אליין! איז ניט דער מענש אויך א קליינע שטאדט, וועלכע איז בעלאגערט פון פערשידענע פיינדליכע פארדערונגען פון לעבען, פיליכט געפינט זיך אויך אין איהם א קלוגער שוצגייסט, וועלכער פערשטעהט דיא וואהרע קונסט פון לעבען, איין גייסט, וועלכער זאל איהם בעפרייען פון דיא פיינדליכע שטירמישע פארדערונגען פון דער אויסענוועלט?

אז מען זוכט געפינט מען, אויך קהלת האט געפונען, דיעזער שיצגייסט איז דער מעסיגער רעגולאר לעבען, האלהים עשה את האדם ישר והמה בקשו חשבונות רבים. פון גאט, פון דער נאטור איז דער מענש בעשאפען געווארען צו זיין גראדע, ניט צו פיעל אהין ניט צו פיעל אהער, דער מענש אבער האט זיך פערדרייט דעם קאפף מיט פיעלע אנדערע ניט נאך זיין נאטור נאך פאסענדע זאכען. לעב א מעסיגען לעבען, א נאטירליכען לעבען: לך אכול בשמחה לחמך עס דיין ברויט מיט פערגעניגען, זוך ניט קיין צופיעל לעקער ביסענס, וועלכע פערדארבען דעם מאגען, ושתה בלב טוב יינך, טרינק מיט א רוהיגעם הארץ דיין וויין אין שכור זיך ניט איין מיט פערשידענע משקאות, ראה חיים עם האשה אשר אהבת, פיהר א רוהיגען לעבען מיט דיין געליעבטער פרוי און זוך ניט קיין אקטריסעס און כאריסטקעס, אין דיין פארשען געה ניט צוא וויט, אל תתחכם יותר למה תשומם, זיי ניט צו קלוג, וויל ניט איבער מאכען דיא גאנצע וועלט, איינפיהרען אנארכיע אין איהר, ווייל דיעזעס קען דיר ניכער אונגליק ברייננגען, אויך אין רעליגיאן זאכען געה אין דעם מיטעלמעסיגען יועג. רעד וועגען דער נאטהייט וואס וויינינער.

כי האלהים בשמים ואתה על הארץ על כן יהיו דבריך מעטים. גאט איז צו ווייט פון דיר דוא זאלסט קענען וועגען איהם ריכטיג אורטהיילען, מיט איינעם ווארטע, אין אלל דיין טהון אין ווירקען, אין אלל דיין דענקען און טראכטען האלט זיך ביי דער גאלדענער מיטעלוועג.

האט אונזער פאלק ניט דורך געמאכט אין זיין געשיכטליכען לעבען דיא אלע פראזען, וועלכע ווערען דערמאנט אין ספר קהלת? וויא פיעל מאהל האבען מיר זיך געהאט צו בעקלאגען: מקום המשפט שמה הרשע, וואו מיר האבען ערווארטעט גערעכטיגקייט האט מען אונז געטאן אומרעכט? וויא פיעל טייכען טרערען האט דאס אידישע פאלק פערגאסען צוליעב דעם וואס זייערע שטארקע בעדריקער האבען זיי געדריקט און זיי האבען פון ניעמאנדען זאגאר קיין טרייסטווארט ניט געהערט? דער איינציגער גליק אונזערער איז געוועזען וואס מיר האבען אימער געפיהרט א רוהיגען עהרליכען מעסיגען פאמיליען־לעבען, דיעזעס דערמאנט אונז דער ספר קהלת אין דעם טאג וואס מיר לייענען ושמחת בחגך, דוא זאלסט זיך פרייען אין דיין יום טוב, עס דערמאנט אונז און ווארנט אונז מיר זאלען זיך ניט איבערגעבען צו א הולטייסקער שמחה, נור די שמחה זאל זיין א שמחה של מצוה, אויך א יתום און איין אלמנה זאלען געניסען פון אונזער שמחה, דיא שמחה זאל זיין א מעסיגע, ווייל מעסיגקייט האט אונז אימער געהיט פון אונטער־גאנג און וועט אונז אויך היטען אויף אימער, אמן.

רעדע לשמחת תורה

פון ב. ז.

רבותי!

הייטע ענדיגען מיר און מיר פאנגען אן אויף דאס ניי דיא תורה. מיר פרעהען זיך, מיר קויפען זיך כבוד, א שטיקעל אתה הראית, א הקפה, חתן תורה און חתן בראשית. זעהר פיין, אז מען קען קויפען כבוד און פערגניגען פאר געלד, פאר וואס ווידער ניט?

אבער מיינע ליעבע ברידער, מיט דעם אליין איז מען נאך ניט יוצא. ארום געהן הקפות מיט איין איינגעוויקעלטע ספר תורה איז נאך ניט גענוג. מען דארף דיא תורה אויפעפענען און זעהן וואס דארט שטעהט. אי איז דארט פאראן פיינע זאכען! ואהבת לרעך כמוך, ליעב דיין חבר וויא זיך זעלבסט. וגר לא תונה, א פרעמדען זאלסטו ניט אפנארען, יתום ואלמנה לא תענון, אן אלמנה און א יתום זאלט איהר ניט אונטערדריקען, לא תלין פעולת שכיר, פערהאלט ניט דיא וויידזשעס פון דעם ארבייטער, און נאך אזעלכע הונדערטע דינים, וועלכע לערנען דעם מענשען צו האנדלען ארענטליך, און אז מען ליעבט דיא תורה, דארף מען שעטצען וואס דיא תורה הייסט אונז טהאן.

והגית בה יומם ולילה, זאלסט אימער שטודירען דיא תורה, ושננתם לבניך, זאלסט לערנען דיינע קינדער א. ז. וו. אלזא ברידער, מיט'ן קרשען דיא תורה אליין נאר אום שמחת תורה איז מען נאך ניט יוצא, מען דארף זיא אימער שטודירען אום צו היטען דיא גוטע געזעטצע וואס געפינען זיך אין איהר, ליעב האבען דעם צווייטען, שטיטצען דעם נויטהבעדערפטיגען אין פיהרען א מאראלישען לעבען.

מיט איין ווארט, איהר זאלט אויסדריקען אייער ליעבשאפט צו דער תורה ניט בלויז, מיט א קוש טהון דיא מענטעלע מיט א גלעזעל משקה און א שטיקעל לעקעך, מהיכי תיתי דאס שאדעט אויך ניט, אבער דער עיקר, דער עיקר איז, אז איהר זאלט זיך א גאנץ יאהר פארברייטען פאר שמחת תורה, איהר זאלט פארדינען דורך'ן יאהר, אז איהר זאלט זיך באמת מעגען פרעהען אום שמחת תורה. און ערשט דאן וועט מען אייך קענען זאגען שישו ושמחו בשמחת תורה!

ארערע לט"ו כסלו ביי דער סעודה פוו חברה קדישא.

דיא וועלט זאגט אַז אלע שוסטערס געהען באָרוועס, אַלע שניידערס אָבגעריסען. לויט דיעזען ווערטעל דארפען אַלע חברה־קדישא לייט וועלכע האלטען אין איין באגראָבען, אליין קיין מאל ניט שטארבען! אבער ניט אלעס וואס דיא וועלט זאגט, פריינדע, איז אימטער אמת, דען מיר דארפען ניט האבען קיין בעסערן ביישפיל וויא אונזער היינטיגע ט"ו־כסלו סעודה. דיא וועלט זאגט אויך אז חברה קדישא קען אויסטרינקען א ים בראנפען און אז מיר האָבען שטענדיג ליעב טובל צו זיין דיא נשמה. דאך גיבט א בליק אויף דיא פלעשער וואס זיי שטעהען דאָ אויפ'ן טיש וויא זיי זיינען נאך אפילו אַ העלפט ניט אבגעזופט. מען קען באלד זעהן אז דא זיטצען אידישע שכורים וועלכע האבען זיך אנגעשכורט מיט זעלצער וואסער. מאלע וואס דיא וועלט זאגט!

נאר לאמיר לאזען חכמות אן דער זייט. קיינער איז ניט אזוי בעקאנט מיט דער טראַגעדיע פון מענשענס לעבען וויא מיר חברה קדישא לייט. מיר, וועלכע פיהרען אב דעם מענשען צו זיין לעצטע וואהנונג נאכדעם וויא ער האט געשלאסען דיא אויגען און געגעבען דעם לעצטען זיפץ. מיר בעלאנגען צו א חסד־של־אמת בריגאדע וואס איז גענוג ערנסט, גענוג פילאָזאָפיש טרויעריג אז מיר זאלען עס דארפען צוגליעדערן היער ביי אַ לוסטיגען באנקעט. אלע ווייסען אונזער שליחות און אונזער ארבייט. יעצט האָבען מיר זיך אָבער פערזאמעלט ניט צו בעווייזען אז דעם מענשענ'ס לעבען איז א שטרויענער בריק וואס ציהט זיך פון וויגעלע ביז קבר, נור צו פייערן אונזער יעהרליכע סעודה ביי א שעהן געגרייטען טיש. אללעס וואס בלייבט מיר איבער, ברידער, צו ווינשען אייך און אונז אלעמען, איז ערשטענס אז נעכסטען יאהר ביז דער ט"ו־כסלו סעודה זאלל קיינער פון אונז ניט פעהלען; צווייטענס אז מיר זאלען ביז נעכסטען יאהר ניט האבען אַ „שטאך ארבייט," מיר זאלען ניט דארפען גראבען קיין קברים פיר קיינעם; דריטענס אין פאל אויב מיר וועלען יא האָבען וואס צו טהון דיעזען יאהר אויפ'ן היי־ליגען אָרט, זאָל אונזער ארבייט זיין פיר גאנץ אלטע לייט וואס האבען אויסגעלעבט זייערע יאהרען!

און יעצט פריינדע, לאמיר טאקע ניט פערשעהמען דיא פלעשער און לאמיר אָנגיסען כוסות וויא חברה קדישא דארפען קענען, דען אויב מיר ווילען זיך שניידען אויף אריכת־ימים מוזען מיר אנפאנגען מיט א שנאפס וויא דער תלמוד זאגט „בראש כל סמנין אנא חמר" דאס הייסט: דיא ערשטע בעסטע רפואה צו אריכת ימים איז דאס ביסעלע משקה, און לאמיר טרינקען לחיים צו אונזערע ברידער, לחיים צו כל ישראל

ארעדע פון דעם גבאי של חברה קדישא לט״ו כסליו.

פון ב. ז.

כי עפר אתה ואל עפר תשוב.
(בראשית ג׳)

ווערטהע חברים!

דיעזער טאג ט״ו כסליו (נ״א כב כסליו) איז אונזער טאג. נאר פאר אונז חברה קדישא, איז בעשטימט געווארען דיעזער טאג, ער איז ביי אונז א יום הדין, מיר זאלען אין איהם פאסטען און נאכהער, נאך דעם תענית, מאכען מיר יעהרליך א סעודה של מצוה. וואס עפעס גראדע אין דיעזע טעג ט״ו אדר כ״ב? ווייל דיעזע טעג אין חודש כסליו קענען קיין מאל ניט אויסקומען אום שבת, ווען מען קען ניט פאסטען.

געלויבט איז גאט, אז מיר זעהן זיך ווידער דא צוזאמען ביי דער סעודה. פיעלע פון אונזערע גוטע פריינדע און בעקאנטע זיינען שוין אין דעם עולם האמת, זאלען זיי פאר אונז זיין גוטע מליצים, מיר האבען זיי זייער רעכט אב געטהאן. וויא עס שטעהט אין דעם פסוק: כי עפר אתה ואל עפר תשוב. דוא מענש, דיין אפשטאמונג איז פון דער ערד און צו דער זעלבער ערד ווערסטו צוריק געבראכט ווערען. מיר רופען זיך חברה קדישא, ווייל, ווער אין דער וועלט האט נאך אזא הייליגע איפגאבע וויא מיר? מיר זיינען דיא גומלי חסד של אמת, אונז האלט ניט אב קיין היץ און קיין קעלט, קיין שנעע און קיין רעגען. מיר טוהען אונזער פפליכט ערע־טליך. פיליכט האבען מיר געגען אירגענד א מת ניט יוצא געוועזען, דערפאר האבען מיר היינט געהאט אונזער תענית, אבער יעטצט אלס חברה קדישה מעגען מיר מאכען לחיים, ווייל „קדש על היין״, וואס הייליגער אלס גרעסער דארף זיין דער כוס של ברכה. לחיים, חברים! גאט זאל געבען מיר זאלען טרינקען לחיים, אלע וואס מיר זיינען דא, איינע צו דיא אנדערע, אויך דעם קומענדיגען יאהר. לחיים און פערבייסען מיט קרעפלאך, לחיים און פערבייסען מיט א געזונעם פופיקל, לחיים און פערבייסען מיט א פעטע העלזעלע, לחיים און פערבייסען מיט א לחיים!

מיר דארפען אויך זעהן, אז אונזער קאססע זאל ניט זיין ליידיג, אין מיטען יאהר שאדט אויך ניט, אז חברה קדישא מאכט א לחיים. מיר דארפען זעהן אריינבריינגען נייע חברים, ווער עס וויס פון א נייעם מיטגליעד צו אונזער חברה, זאל ער איהם פארשלאגען.

הייטע בין איך אייער גבאי און איך היס שיקען נאך גוטען קאניאק אלטען שאמפאניער און שטארקען ראם, טרינקט שזאלעוועט ניט, עס וועט זיין גענוג, טרינקט און פערבייסט. לחיים, לחיים!

א רעדע פיר ט"ו כסליו.

פון א. ה. ראָזענבערג.

טהייערע ברידער פון דער חברה קדישא!

איך געפין עס פאר זעהר וויכטיג און נעטהיג צו ערקלערן דיעזער היילינער פערזאממלונג דיא וויכטינקייט פון אונזער חברה. דיא מצוה וואס מיר טהוען מיט הלוית המת און מיט דער התעסקות בקבורתו איז איינע פון דיא גרעסטע מצוות וואס א איש יהודי איז מחויב צו טהאן. עס איז פון דיא מצוות שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לעולם הבא וואס א איד עסט פון זייער פרוכט, זייער פראצענט, אויף דיעזער וועלט. און דער קרן אבער פון דיעזער מצוה בלייבט נאך איהם איבער אויף יענער וועלט. אונזער הייליגע פפליכט צו אונזער ברודער, וועלכער צושיידעט זיך מיט אונז אויף אימער, פאנגט זיך אן נאך בעפאר ער איז טויט. דיא פפליכט פאנגט זיך אי משעת יציאת נשמה. עס איז זעהר ניט אנגענעהם צו זעהן וויא דיא נשמה צושיידעט זיך מיט דעם גוף, צו זעהן וויא א מענש גוסס'ט, וויא עלטערי אדער קינדער, א מאן אדער א ווייב קומען אין פערצווייפלונג ווען זיי זעהען דאס דיא לעצטע מאמענטען פון שטערבענדען זיינען שוין אנגעקומען, אבער עבען דארום ווייל עס איז ניט אנגענעהם און עס צופט ביים הארצען, עבען דארום איז עס אזא גרויסע מצוה.

דיא פפליכט פון אונזער הייליגער חברה איז צו בעהאנדלען דעם טויטען קערפער וויא א היילינטהום, ניט קוקענדיג דארויף וואס א סארט לעבען דער בר מינן האט געפיהרט. וויא מיר פערהייליגען דעם ארט וואו אונזער בית המקדש איז א מאל געשטאנען ווייל דיא שכינה האט אמאל דארט גערוהט, זא דארפען מיר אויך פערהייליגען יעדען מענשליכען קער־

פער זאגאר נאך'ן טויט, ווייל דיעזער קערפער איז געוועזן א משכן פאר דער נשמה וואס זיא איז א חלק אלוה ממעל, א טהייל פון דער גאטהייט. עס איז קיין וואונדער, וואס אונזערע עלטערן האבען עס געהאלטן פאר א גרויסען כבוד צו זיין א מיטגליעד פון חברה קדישא. עס איז זעהר שווער געוועזן אריין צו קומען אלס א מעמבער אין דער חברה. און ווענן א חברה מאן איז געשטארבען האט זיין זוהן גע'ירש'עט דעם זכות צו פערנעהמען דעם פלאץ אלס חברה מאן וויא עס ברייננט דער רא"ש אין זיינע תשובות (כלל י"ג סימן י"ב)

דיא מצוה וואס דיא חברה קדישא טהוט מיט א בר מינן איז א דאפ־פעלע. ערשטענס, זיינען מיר מקיים מצות הלוית המת וואס איז איינע פון דיא גרעסטע מצוות פון אלע תרי"ג מצוות, לויט וויא דער רמב"ם אין הלכות אבל זאגט, איז דיא מצוה פון הלוית המת אין כלל פון דער מצוה ואהבת לרעך כמוך, וואס זיא איז דער יסוד פון דער גאנצער תורה. אבער אויסער דעם טהוט נאך אונזער הייליגע חברה א גרויסע מצוה מיט דיא לעבעדיגע, מיט דער גאנצער עדה פון שטאדט. ווייל על פי דין איז, ווען עס געפינט זיך א בר מינן אין שטאדט, זיינען אלע אידען אסור בעשיית מלאכה, וויא דיא גמרא זאגט אין מועד קטן: מת בעיר כל בני העיר אסורין בעשיית מלאכה, מע' טאר קיין ארבייט ניט טהאן, מען טאהר קיין מסחור ניט טהאן ביז נאך דער קבורה, דאס קען אבער זייער פיעל שאדען צום קיום העולם; שטעלט אייך פאר, ווען אין א גרויסער שטאדט מיט א סך אידען מען זאל דארפען דיעזען דין אבהיטען וויא עס געהערט צו זיין, וואלט דאך אלעס געסטאפט, אלע ארבייט, אלע געשעפטען וואלטען אונ־טערגעבראכען געווארען יעדען טאג אויף איניגע שטונדען, אדער זאגאר אויף'ן גאנצען טאג, נעהמענדיג אבער אויף זיך דיא פפליכט פון דער גאנ־צער קהלה בעפרייען מיר זיי פון דעם און זיי קענען זיך טהאן זייער אר־בייט אונגעשטערט. אלזא טהוט אונזער חברה זייער פיעל לקיום העולם. דיא גמרא אין מועד קטן (כ"ז:) ברייננט א מעשה, רב המנונא איקלע לדרומתא, שמע קל שפורא דשכבא, חזא הנך אינשי דקא עבדי עבידתא, אמר להו לידהוי הנך אינשי בשמתא, לא שכבא איכא במתא? אמרו ליה

חבורתא איכא במתא, אמר להו אי הכי שריא לכו. דאס ר׳ המנונא איז געקומען אין א שטאדט און האט געהערט וויא א שופר בלאזט און גיט דערמיט צו וויסען דער קהלה דאס א בר מינן איז יעצט אין שטאדט און מען דארף זיך מתעסק זיין בקבורתו. ער האט אבער געזעהען דאס קיינעם אינטערעסירט עס גאר ניט און אלע איינוואהנער פון שטאדט טהוען זיך גאנץ רוהיג זייער ארבייט און זייערע געשעפטען, האט ער זייא געוואלט אלעמען אריין לייגען אין חרם. אבער ער האט עס ניט געטהאן וויל מען האט איהם בערוהיגט דערמיט וואס מען האט איהם געגעבען צו וויסען דאס עס איז דא אין שטאדט א חברה קדישא וואס זייא האבען אויף זיך גענו־מען דיעזע הייליגע פפליכט און האבען בעפרייט דיא גאנצע קהלה דערפון, זייא זאלען קענען טהאן אונגעשטערט זייער ארבייט און זייערע גע־שעפטען. פון דיעזער געשיכטע זעהען מיר אויך דאס עס איז שוין זעהער איין אלטער מנהג צו האבען אין יעדער אידישע קהלה א חברה קדישא, וויל נאך בימי חכמי התלמוד האט זיא שוין עקזעסטירט.

דאס אידישע פאלק איז געוואהנט אפנעהמען ביי זיך אליין רעכנונג פון זיינע מעשים וואס ער טהוט, וואס אנבעטרעפט רעליגיאנס זאכען, אם וויניגסטענס איין מאל א יאהר. דאס זעלבע טהוען אויך דיא חברה קדישא אין אלע אידישע קהלות, וועלכע האבען אם מייסטען אנגענומען דעם טאג ט״ו כסליו פיר א ראש השנה לחברה קדישא. אין דיעזען טאג פאסטען דיא אנשי החברה, און זאגען געוויסע סליחות. אין וועלכע זייא בעטען סליחה ומחילה ביי דיא מתים מיט וועלכע זיי האבען זיך אפשר על פי שגיאה בעגאנגען ביי דער קבורה שלא כשורה. אין דיעזען טאג געהען דיא אנשי החברה אויף דעם בית עלמין אום נאכצוזעהן דיא הצטרכות װאס עס פאדערט און דיא תקונים פון דיא קברים און פון דיא מצבות. און אין אבענד פון דעם תענית איז איין אלטער מנהג צו מאכען פיר אללע מעמבערס פון דער חברה א סעודה של מצוה, א סעודת רעים, ביא וועלכער דיא מיטגליעדער פון דער חברה נעהמען זיך אן מיט פריי־שען מוטה צו ארבייטען אויך ווייטער אין דיעזער הייליגער זאך שלא על מנת לקבל פרס, אהנע צו ערווארטען וועלכע עס איז בעצאהלונג פאר זיי־

ער שווערע ארבייט. נור צו טהאן א חסד של אמת מיט דיא טויטע און אויך דיא לעבעדיגע בעפרייען פון א שווערע פפליכט.

קהלת זאגט טוב ללכת אל בית אבל מלכת אל בית המשתה עס איז בעסער ־פיר א מענשען צו געהן אין א טרויער הויז איידער צו געהן אין א הויז וואו עס איז אנגעגרייט א גוטער מאהלצייט. ווייל אין א טרויער הויז ווערט דעם מענשענס הארץ ווייך און ווערט גענייגט צו טהאן גוטעס. מיר חברה קדישא. מיט אונזער סעודה של מצוה. מיט דער סעודת רעים. וואס מיר מאכען געוועהנליך נאך דעם תענית. זיינען מיר מקיים דעם ועלבען קהלת'ס ווערטער טוב אשר תאחוז בזה וגם מזה אל תנח ידיך. עס איז א מאהל גוט זיך ניט צופיעל איבערגעבען צו איין זאך. אללעס צו טרויער. עס איז א מאל גוט נאך דעם טרויער זיך א ביסעל משמח זיין און כפרט מיט א שמחה של מצוה. און באמת, קען זיין א גרעסערע שמחה של מצוה וויא אונזער יעצטיגע שמחה אז גאט האט אונז געהאלפען צו געהן אין זיינע וועגען, וויא דיא גמרא זאגט אין מסכת סוטה (יד.): מאי דכתיב אחרי ד' אלהיכם תלכו וכי אפשר לו לאדם להלך אחר השכינה והלא כבר נאמר כי ד' אלהיך אש אוכלה הוא. אלא להלך אחר מדותיו של הקב"ה, מה הוא מלביש ערומים דכתיב ויעש ד' אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם. אף אתה הלבש ערומים, הקב"ה ביקר חולים דכתיב וירא אליו ד' באלוני ממרא אף אתה בקר חולים. הקב"ה נחם אבלים דכתיב ויהי אחרי מות אברהם ויברך אלהים את יצחק בנו אף אתה נחם אבלים, הקב"ה קבר מתים דכתיב ויקבור אותו בגיא אף אתה קבור מתים. מיר זיינען מבקר חולים, מיר זיינען מנחם אבלים, מיר זיינען קוברי מתים וויא גאט זעלבסט האט געטהאן און פערלאנגט פון אונז מיר זאלען עס אויך טהאן, דאהער נעהם איך מיט א שמחה של מצוה דעם כוס אין האנד און טרינק לחיים צו אלע ברידער פון חברה קדישא און ווינש זיי חיים של טובה, חיים של ברכה, חיים של פרנסה, איין אמת'ן גליקליכען לעבען, און עס זאל אין גיכען מקויים ווערען דיא נבואה וואס דער נביא ישעיה האט געזאגט: בלע המות לנצח ומחה ד' אלהים דמעה מעל כל פנים אמן.

ביי א חנוכה באנקעט

פון ג. זעליקאוויטץ.

איז חנוכה אַ יום טוב ?

ניין און יא !

חנוכה איז קיין מחותן מיט אונזערע דרייא היסטאָרישע ימים טובים, ווייל חנוכה פאַלט ווינטער, און מיר אידען האָבען קיינע ימים טובים ווינטער! אונזערע פייער־טעג טראָגען דעם שטעמפעל פון בליהען, לעבען, געניסען: פסח פייערען מיר אָנפאַנג פריהלינג צוא בעגריעסען אלהים׳ס טאָכ־טער, דיא פרייהייט, וואָס איז געבאָרען געוואָרען פאַזע טייך נילוס, שבועות בעגריסעז מיר דאָס ליכט פון בילדונג און געזעטץ אין רעכטען מיטען פריה־לינג. סכות איז אונזער גרויסער יום טוב פון אַגריקולטור. מיר האָבען אָבער קיינע ימים טובים ווינטער, וואָס דער מאָנט אונז אן טוידט: דיא גאַנצע ערד שלאָפט אונטער אַ באַרג שנעע—נאַטורס תכריכים, דיא בלומען האָבען שוין לאַנג געגעבען זייער לעצטען זיפץ, דיא צווייגען, וועלכע האָבען פערלאָרען זייער גרינהייט, שטעהען שטיל אָהן לעבען און דיא בוימער זיינען פערזונקען אין אַ טיעפען היהנער—פלעט.

חנוכה קען אַלזאָ ניט געהערען צוא אונזערע דרייא שעהנע ימים טובים וואָס טראָגען אויף זיך דעם זיעגעל פון בליהען, לעבען און יוגענד. אָבער חנוכה איז גרעסער וויא אַ יום—טוב, חנוכה איז דער געבורטס—טאָג פון ישראל׳ס האָפנונג און דיא ליכטעלאַך וואָס מיר צינדען אָן ברענגען אונז אַ־גרוס פון ציון׳ס אַדלערס גראַדע אין רעכטען ווינטער ווען אַללעס אַרום אונז איז טוידט, אַ גרוס וואָס מורמעלט אין אונזער אויער, אַז דער איד האָט שוין מעהר וויא איין מאָהל פערוואַנדעלט זיין דעצעמבער אין אַ מאַי.

דיא געשיכטע פון דעם אידישען העלד יהודה המכבי און זיינע ברידער דיא חשמונאים, קען מען דערצעהלען אין איניגע ווערטער; אָבער אַ יאם ווערטער איז ניט גענוג צוא דערצעהלען זייערע מעשים, זייער ליעבע צוא

זייער פאָלק, זייער וואונדערבאַרע העלדענטהאַט און זייער זיעג!

וויפיעל זיינען זייא געווען יענע אידישע נאַפּאָלעאָנס? אַ קליינע הויפען העלדען, און דאָך האָבען זייא געריינינגט ירושלים פון בלוטיגען פיינד און האָבען געמאַכט אַ תל פון דיא גרויסע גריכישע אַרמעע פון דעם צורר היהודים „אַנטיוכוס עפיפאַנוס" ! וואו קען ישראל'ס ווינטערדיגע האָפנונג געפינען מעהר זומער, מעהר לעבען און מעהר טרייסט וויא אין דיעזע ליכטעלאַך, וואָס מיר צינדען אָן חנוכה צוא בעגריעסען דעם זיעג פון „אונזערע בעגייסטערטע פּאַטריאָטען?

ליכטעלאַך? דיעזע איללו־מינאַציאָן דערצעהלט אונז אַז מיט דעם זעבעל אויף דער זייט און מיט ציון'ס פאָהן אויף זייערע שולטערען האָבען זייא מאַרשירט פון שלאַכט פעלד צום בית המקדש, זינגענדיג „מי כמוך באלים ד'" און דער וויעדער קול פון דיעזען געזאַנג איז איבער־געגאַנגען זייט דאַן אין אַלע הערצער וועלכע פייער'ן יעדען יאָהר ניט מיט גלאַנץ, אָבער מיט ליעבע, ניט מיט פרייד, אָבער מיט שטאָלץ, ניט מיט יום־טוב'דיגע קליידער, אָבער מיט אַ יום־טוב'דיגע האַרץ, ניט מיט'ן מחזור, אָבער מיט דעם אַלטען מגן—דוד, וואָס ווייזט אונז נייע יוגענד פאַר יעקב'ס אייניקלאך אין גלות.

חנוכה איז דער געבורטס—טאָג פון אונזער האָפנונג. דיא חשמונאים האָבען אָבגעטאָהן זייער טאַגעס—אַרבייט, האָבען אויס־געטאָהן דיא זעבלען האָבען אונז געזאָגט „גוט נאַכט" און האָבען זיך געלייגט שלאָפען אין דעם בוזים פון דער־זעלבער ערד, וואָס זייא האָבען פערטהיידיגט וויא דיא לעמפערטען. אַכט טעג אין וואָך זאָגען מיר יעדעס יאָהר „גוטען אַבענד" צוא אונזערע חשמונאים, און מיר וועלען זיי אַזוי בעגריעסען זאָלאַנג אַ אידישער דופק ועט קלאַפּען און זאָלאַנג וויא דער אַלטער לבנון וועט טרוימען אונטער ציון'ס הימעל וועט יעדער אידישער פּאַטריאָט זיך בוקען מיט רעספּעקט און ליעבע פאַר יענע אידישע אָדלערס וועמען דער טויט האָט געמאַכט אונשטערבליך!

חנוכה איז קיין יום—טוב, נאָר עפּעס מעהר וויא אַ יום—טוב.

א חנוכה רעדע.

פון דר. וואלפסאן.

רבותי, היינט איז חנוכה!

זעהר אַ גרינגער יום טוב. מען מעג ארבייטען, טהאָן, פאָהרען, פיהרען ביזנעס אַזוי וויא אין די געוועהנליכע טעג, נאר מען דארף אָנצינדען יעדען אָבענד דיא חנוכה ליכטלאך, און זאָגען על הנסים און גאנץ הלל. און אַז מען עסט נאָך לאַטקעס און מען חאַפּט אַ קערטיל, איז מען דאך שוין גאָר אַ פיינער איד און פטור.

עפּעס צו וואכענדיג, רבותי, מאכען מיר דיעזען יום טוב. ווייל חנוכה דארף געפייערט ווערען מיט פראכט און גלאנץ ניט נאר ביא אידען אַליין, נאר אויך ביי דער גאנצער וועלט.

איך שטעל מיר פאָר, וויא וואלט אויסגעקוקט דיא וועלט. ווען דער נס חנוכה, וואלט ניט געשעהן? דאס קליינע אידישע פאלק, וועלכע איז געוועזן אונטערוואָרפען אונטער גריכענלאנד, איז געוועזן ניט נאָר מאטעריעליש געדריקט נאר אויך גייסטליך. אַנטיוכס הרשע, האט געוואלט אויסווארצלען דעם אידישען גלויבען אין איין גאט, און ער האט געוואלט אויסראטען דעם אידישען מאראל אין פאמיליען לעבען פון אידען. ער האט געוואלט איינפיהרען דיא געצענדינסט אין ארץ ישראל, ער האט געוואלט אַז אַלע אידען זאלען ווערען אַסימילירט מיט די גריכען, אָננעמען זייער שפראך און זייערע זיטען, און זיין אַזוי אונמאראליש און אויסגעלאסען וויא זיי, און ער וואלט דאס געווים אויסגעפיהרט, ווען ניט אַ קליינע גרופּע אידען, אונטער דער לייטונג פון מתתיהו כהן גדול און זיינע פינף זיהן דיא מאקאבעער, וואלטען אַרויס אַנטקעגען די גרויסע מחנה גריכען קעמפפען וויא דיא לייבען. דאן איז דאס יורענטהום געהאנגען אויף א וואנשאָל. וואלטען דיא גריכען געזיעגט, וואלט

פון אידישען פאלק קיין זכר ניט געבליעבען , און דיא אידישע תורה וואלט פערגעסען געווארען און דאס גאנצע מענשהייט וואלט נאך יעצט אויך געווען פערזונקען אין געצענדינסט און האלטייסטווא .

צום גליק פאר דער גאנצער מענשהייט האבען דיא וועניגע אידישע העלדען געזיעגט איבער דיא מעהרערע גריכישע אַרמעען . און דאס יודענטהום האט געשטירצט די געצענדינסט און אַרויסגעלאזען איהרע שטראהלען איבער דער גאנצער וועלט , און דיא פעלקער האבען געשטיעגען צו דער היכער שטופע פון ציוויליזאציאָן , וואס מיר זעהן יעטצט . אָהנע יודענטהום וואלטען היינט קיין קריסטענטהום און מחמדאניזם אויך ניט געווען . אַלזאָ איז דאך חנוכה דער יום טוב פון דער מענשהייט , דער פייערטאג פון ציוויליזאציאָן , און בעזאנדערענס פאר אידען איז דאך חנוכה דער שעהנסטער יום טוב פון אונזער געשיכטע , דארפען מיר דאָך דיעזען פייער־טאג מעהר אכטען און שעטצען .

אַלזאָ, רבותי, מאכט ניט פאר וואכענדיג דיעזען יום טוב און האלט איהם טהייער, קויפט חנוכה פרעזענטען פאר אייערע קינדער פלאנצט איין אין דיא הערצער פון אונזער יוגענד דעם אידישען נאציאנאַל שטאלץ , לאמיר מיט אונזערע קינדער לערנען דיא געשיכטע פון חנוכה , זאלען זייא וויסען אַז מיר האבען געהאט אונזערע העלדען און פאטריאָטען, וועלכע האָבען פאר'ן פאלק געקעמפפט. זאלען זייא וויסען, ווער די מאקאבעער זיינען געווען, און וואס בעדייטעט פאר אונז דער נס חנוכה, די חנוכה ליכטלאך—דאס זיינען די אידישע זונען און לבנות און שטערען, די אידישע גרויסע ליכט, וועלכע האבען בעליכטען די וועלט פאר אלע דורות.

חנוכה איז זעהר א גרויסער יום טוב פאר אידען .

ביי א חנוכה פעסט פון א תלמוד־תורה.

רעדע פון איינעם פון דיא שילער.

פון יעקב טער.

ברשות כל העדה הקדושה. מיט דיא ערלויבניס, פון דיעזע הייליגע פערזאמלונג, נעהמע איך זיך דיא פרייהייט, צו זאָגען עטליכע ווערטער, וועגען דעם יום טוב חנוכה. וועלכען מיר פייערען הייטע אבענד, אין דיעזע הייליגע געביידע, אין דער . . . תלמוד תורה.

צוערשט אָבער, געפין איך פיר מיין פליכט, אייך צו ערקלעהרען, דאָס איך פערשטעה זעהר גוט, דאס איך, אלס איינפאכער יונגער באָי האָב צו פיעל געוואגט, זיך דאָ אויף צו שטעלען, אונד האלטען אַ רעדע, פיר אַזאַ הערליכער פערזאַמלונג פון עלטערע מענשען אונד געלעהרענטע לייטע.

אבער, ווייל איך וויל רעדען, ניט פיר זיך אליין, זאָנדערען, אין דעם נאָמען, פון אַלע איבריגע, מיינע חברים, תלמידים דער ערשטער קלאססע, דער . . . תלמוד תורה האָפפע איך, דאס איהר וועט מיר פערצייהען, ווייל אונזערע גרויסע געלערנטע האָבען אונז לאַנג פאָרגעשריבען, הזהרו בבני העניים שמהם תצא תורה, — זייט פאָרזיכטיג, מיט דיא אָרעמע קינדער, ווייל פון זיי, וועט אַרויס קומען אידען, וועלכע וועלען לערנען און אָבהיטען אונזער הייליגע תורה.

ווערטהע לײדים אונד דזשענטעלמען! מיר אַללע האָבען זיך דאָ פערזאַמעלט, צו פייערן דעם יום טוב חנוכה, דארום, איז אונזער ערשטע פליכט, צו וויסען דיא בעדייטונג פון דיעזען יום טוב.

יעדער איינער פון אונז וויים, דאָס דיעזער יום טוב, חנוכה, איז פערשיעדען, פון אלע אנדערע ימים טובים, דאמיט, וואָס מיר מעגען טהון, אונזערע געוועהנליכע ארבייט, ווערענד אין אנדערע ימים טובים, איזט עס אונז פערבאָטען.

אבער, דאָס מיינט ניט, דאָס חנוכה, איז אַ קלענערער יום טוב וויא

די אנדערע ימים טובים,—גראַדע פערקעהרט, ווען מיר לערנען, דיא געשיכ־טע פון חנוכה, דאַן ערשט פערשטעהען מיר, דאָס ניט נור, איז חנוכה, קלע־נער פון אללע אנדערע, ימים טובים, זאָנדערען פיעל גרעסער, הייליגער און וויכטיגער.

דער נס חנוכה, האט גערעטעט אונזער פאָלק, אונזער גלויבען, פון אונטערגאנג,—איך בין זיכער, דאָס יעדער פון אייך, ווערטהע פערזאַמלונג, וויים דיא געשיכטע פון נס חניכה, בעסער פון מיר,—דאָך וועל איך זיך ערלויבען, איבער צו געבען אייך. אין קורצען, וויא אונזערע געלעהרנטע האָבען אונז אָנגעציינט, אין דיא ערצעהלונג פון: בימי מתתיהו, בן יוחנן כהן גדול, חשמינאי ובניו. וועלכע מיר זאָגען דריי מאל אין טאָג יעדע אַכט טאָג פון חנוכה, אין דיא תפילות פון שמינה עשרה אונד נעמליך: דאָס אין די צייטען פון מתתיהו דער זאהן פון יוחנן דעם כהן גדול אונד זיינע קינ־דער איז אויפגעשטאַנען דיא טיראנישע רעגירונג פון דיא יונים, דיא גריכען און האָבען געצוואונגען אונזער פאָלק, צו פערלאָזען אונזער תורה, ניט צו טהון גאָטעס געבאָט,—און אנשטאט דעם זאָלען זיי זיך איבער געבען, צו זייער גלויבען, און זיך בוקען, צו זייערע פאלשע געטער.

אָבער, דער הייליגער גייסט פון אונזערע עלטערן. דיא חשמונאים. אָדער מאקאַבייער, האט בעזיעגט דיא פינסטערע מאַכט, פון דיא יונים,—זיי האָבען ריין געמאַכט גאָטעס הויז, דעם בית המקדש, פון דיא אומריינינגקייט וועלכע דיא געצענדינער האָבען דאָרט אריין געבראכט, און מיט דיא ביסע־לע ריינע בוימאויל, וואס איז נאך איבערגעבליעבען, האבען זיי זא לאנג בע־לייכטעט אונזער פאלק, ביז עס איז געמאכט געווארען נאך ריינע בוימאויל צו בעלייכטען אונזער הייליגטהום ווייטער! דאס הייסט,—דער נס חנוכה, דער גרויסער וואונדער איז, וואס אזא ביסעלע בוימאויל, האט אונז אזוי לאנג בעלייכטעט.

ווערטהע לײדים, און דזשענטעלמען! ווייסט איהר וואָס דיא געשיכטע, מיט דעם ביסעל בוימאויל מיינט?

מיר, דיא אידען, זיינען געגליכען צו בוימאויל, אזוי וויא בוימאויל, קען זיך נימאָלס אויסמישען מיט וואסער, אזוי קען זיך דאָס אידישע פאָלק ניט

אויסמישען, מיט דיא אנדערע פעלקער! אבער ליידער, איז דאן וועהניג בוימאויל איבערגעבליעבען, פיעלע פון אינזער פאָלק, זיינען דאן אומגעבראַכט געוואָרען, פיעלע, האבען ניט געקענט אויסהאלטען דיא יסורים, און האָבען אָנגענומען דעם געצענדינסט; אונד דאפיר וואַר דאָס אידישע פאָלק אין געפאַהר, וויטער צו קענען עקזיסטירען.

נון האָט גאָט אונז געצייגט זיין וואונדער מיט די ביסעלע ריינע בוימאויל וואס איז איבערגעבליבען, מיט דיא ביסעלע טרייע אידען, דיא גאָטספארכטיגע, דאָס זיי האָבען געדויערט אונד געשיינט מיט זייער ליכט פון דער הייליגער תורה, ביז עס איז אונטערגעוואקסען אנדערע אויף זייער פלאַטץ, אום, דאָס אידישע פאלק זאל עקזיסטירען און לייכטען אימער. אלזא, זעהען מיר פון דעם, דאס דער נס חנוכה האט גערעטעט אונזער פאלק פון אינטערגאנג, וואָלטען דאמאלס דיא העלדישע אידען, דיא חשמונאים אדער דיא מאקאבייער, ניט געקעמפפט מיט מיטה פיר זייער פאָלק, פיר זייער אמונה, וואלט פיליכט שוין לאנג ניט מעהר עקזיסטירט קיין אידישעס פאָלק אויף דער וועלט, — דארום, מוזען מיר אנערקענען דאס דער יום טוב חנוכה איז וויכטיגער, הייליגער, פון אללע אונזערע ימים טובים.

ווערטהע פערזאמלונג! איך גלויב, דאס איהר ווייסט אלע, וואָס שלמה המלך האט געזאגט, אין זיין ספר קהלת. דאס אין כל חדש תחת השמש דאס עס גיבט קיינע נייעס אונטער דער זאָהנע, מה שהיה הוא שיהיה, דאס וואס האט אַמאל פאסירט, טרעפט אויך יעצט אין אונזערע צייטען, אונד דער זעלבער נס, דיא זעלבע וואונדער, טהוט מיט אונז גאט אויך אין יעצטיגע צייטען, אזוי איז דאס געוועזן, און אזוי וועט עס זיין, צוויי טויזענד מיט זיבעציג יאהר, איזט שוין פאראיבער, זייט דער נס חנוכה האט פאסירט, און דער זעלבער נס פאסירט אויך יעצט מיט אונז! — אנשטאט דיא אמאליגע גריכישע רעגירונג יועלכע האבען זיך גערופען יונים און וועלכע האט געוואלט אונז פערניכטען, האבען מיר יעצט אין אונזערע צייטען, דיא טיראנישע רוסישע רעגירונג, וועלכע רופען זיך אויך יונים, און זוכען אונז אויך אומצובריינגען.

אבער אויך יעצט, וויא אמאל, געפינען זיך ביי אונז העלדישע לייטע

אונזערע יעצטיגע חשמונאים, אוונזערע יעצטיגע העלדישע מאקאבייער, וועלכע אפפערן מיט זייער לעבען, מיט זייער פערמעגען, אום אבצוהיטען דיא קריגעלע ריינע בוימאויל, אונזער היילינע אמונה, אונזער תורה, וועלכע האט אונז דאן בעלייכטעט, און וועלכע בעלייכטעט אונז אויך יעצט, אין דעם פינסטערען גלות.

אויך דא אין אונזער נייער היימאט, אין דער פרייער לאנד אמעריקא, וועט דיעזע ליכט ניט אויפהערען צו שיינען, אונזערע תלמוד תורות, אונזערע ישיבות, וועלען אונז שאפען נייעס בוימאויל, נייע חשמונאים, צו בעלייכטען אונזער וועג ווייטער.

אמאל האבען יענע העלדישע חשמונאים, דיא מאקאבייער, זיך מקריב געוועז פיר אונזער פאלק, פיר אונזער תורה, און יעצט דא אין אמעריקא, האבען מיר אונזערע חשמונאים, אונזערע עדעלע מענשען, וועלכע אפפערן מיט אלעם וואס זייא קענען, זייער צייט זייער געלד, אום דיא תורה זאל אויך דא ניט פערגעסען ווערען, און צווישען דיעזע טהייערע מענשען מעגען מיר געוויס אריין רעכענען, דיא ווערטהע בעאמטע, דירעקטארען און מעמבערס פון דער . . . תלמוד תורה, וואו הונדערטע אונד טויזענטע ארעמע, קינדער ווערען געלערענט אונזער היילינע תורה; אונד ערצויגען אין אידישען וועג. און ווען פון דיעזע היילינע אינסטיטושאנס, וועלען אמאל אויסוואקסען, מענשען בעלי תורה, וועלכע וועלען צו געבען נייעם בוימאויל, נייע ליכט, צו אונזער פאלק, דאן וועלען זיי, מיט שטאלץ קענען זאגען פיר דער גאנצער וועלט דאס הנרת הללו, דיעזע ליכטע האבען מיר אנגעצונדען.

אם שלוסס, ווענדע איך זיך צו גאטט פון מיינע עלטערן, מיט מיין גערבעט וועלכע דריקט אוים דעם וואונש פון אלע מיינע חברים, תלמידים, דער . . . תלמוד תורה, דאס גאט זאל דערלייגערן דיא יאהרען פון אונזערע וואלטהעטער, דיא גוטע מענשען, וועלכע שטיצען דיא . . . תלמוד תורה, אין וועלכע מיר ווערען געלערענט תורה. און דער זכות פון דיא תנוקת של בית רבן, זאל זייא בייםטעהן אין אלע זייערע וועגען, עם כל ישראל אחיהם ונאמר אמן!

בײ א חנוכה פעסט.

רעדע פון א צװײטען שילער.

פון יעקב טער.

װערטהע פערזאמלונג! װיא איהר האט געהערט, האט מײן עלטערער חבר, שױן געהאט דיא עהרע, צו ערקלעהרען, דיא געשיכטע פון דעם נס חנוכה, דאס דיעזער יום טוב חנוכה, איז דער נצחון, דער זיעג פון ליכט איבער פינסטערניס, פון גערעכטיגקײט געגען אונרעכט, װיא א שטאר־קע פינסטערע מאכט האט געװאלט אױס לעשען דיא ליכט פון אונזער הײליגע תורה, פערניכטען אונזער פאלק, אבער זא לאנג בײ אידען איז נאך געבליעבען, אביסעלע רײנע בױמאױל, זא לאנג בײ אידען האבען זיך נאך אײנגעפונען אזעלכע העלדען, װיא מתתיהו בן יוחנן כהן גדול און זײנע קינדער, האט דיא פינסטערע מאכט געמוזט פאללען פיר דיא הײליגע ליכט, גאט האט איבער געגעבען, גבורים ביד חלשים, דיא שטארקע אר־מעע פון דיא געצענדינער זײנען געפאללען װיא שטרױ פון דיא שװאכע קלײנע ארמעע פון דיא אידען, וטמאים ביד טהורים. דיא אונרײנע זײנען געפאללען פאר דיא רײנע, ורשעים ביד צדיקים, און דיא פערברעכער אין דער האנד פון גערעכטיגקײט, יעצט לאמיר זעהן, װיא אזױ האבען אונ־זערע עלטערען די זיעגער, געפײערט זײער זיעג זײער נצחון? װאס האבען זײא געטאהן פון גרױס שמחה? ואחר כן באו בניך לדביר ביתך, צו ערשט זײנען זײ געלאפען אין גאטטעס הױז, אין בית המקדש, ופנו את היכלך, זײ האבען אױסגעראמט, פון טעמפיל דיא אונרײנקײט, װאס די געצענדינער האבען דארט ארײן געבראכט, וטהרו את מקדשך, און זײ האבען רײן געמאכט אונזער הײליגטהום, והדליקו נרות בחצרות קדשיך, זײ האבען אנגעצונדען ליכט, דיא ליכט פון דער תורה, אין אללע הײליגע

הויפען, וקבעו שמונת ימי חנוכה אלו; און זיי האבען בעשטימט דיא גאנ־צע אכט טעג פון חנוכה, להודות ולהלל לשמך הגדול, צו דאנקען און צו לויבען גאט וואס ער האט געמאכט זיין נאמען גרוים.

אלזא וויא מיר זעהען, האבען דיא זיעגער ניט געמאכט קיין בעלער אויך קיין אנדערע פערגעניגענדען, צו ליעב זייער זיעג, וויא אנדערע פעל־קער טוהען, ווייל דיעזער נצחון דיעזער זיעג, איז ניט גלייך, צו אללע אנדערע נצחונות, פון אנדערע פעלקער, ווען איין פאלק פיהרט מלחמה, געגען א צווייטע, איבער א שטיקל לאנד, איבער כבוד, איבער געלד, אדער נאך אזעלכע אונווירדיגע זאכען, דאן פייערט דער זיעגער זיין יום טוב מיט עסען, טרינקען שכרות, און אנדערע קערפערליכע פערגעניגען; דען דאס איז אללעס, נאך וואס ער האט זיך געיאגט, צו ליב דעם נאר, האט ער געקעמפט; אבער דיא מלחמה, וועלכע אונזערע עלטערן, האבען גע־קעמפפט, איז געוועזן נאר פיר זייער הייליגע אמונה, פיר זייער גלויבען, פיר זייער תורה, פיר דיא הייליגע ליכט, וועלכע בעלייכטעט דיא גאנצע וועלט, און וועלכע דיא ערלים טמאים, האבען געוואלט אוים לעשען, דארום ווען זיי האבען געזיעגט, איבער דיא פינסטערע מאכט, האבען זיי באלד געלאזט אן צינדען ליכט איבעראלל, אום דיא פינסטערנים אין גאנצען צו פערטרייבען, — נאך ישיבות, נאך תלמוד תורות, נאך צו נעגאסען ריינעם בוימאויל, אום קיין מאכט אין דער וועלט, זאל מעהר אימשטאנדע זיין, די הייליגע ליכט, אוים צו לעשען.

יא ווערטהע ליידים, ענד דזשענטלמען, דאס וואר אמאל, אונד לייי־דער, זעהען מיר אויך יעטצט דאס זעלבע, שבכל דור ודור עומדים לכליתנו צו יעדער צייט זוכען אונזערע פיינדע אונז צו פערניכטען, אונזער ליכט, אויסצולעשען, אבער והקדוש ברוך הוא מצילנו מידם, דער איינציגער גאט, דער רעטטעט אונז אימער פון זייערע הענד, שוין פיעללע גרויסע

מעכטינע פעלקער זיינען פון דער וועלט פערשוואונדען פאר דער צייט, אללע האבען געוואלט, דאס שוואכע פאלק ישראל אומבריינגען, אבער וואס איז דער סוף געוועזן? זייער נאמען, איז שוין לאנג פערגעסבען. און מיר די שוואכע, דיא קליינע פאלק, מיר לעבען, מיר עקסיסטירען, און וועללען עוויג לעבען, זא לאנג מיר וועללען זיך האלטען אין אונזער הייליגע תורה. און גראדע וויא מיר פערהייליגען יעטצט, דעם נאממען, פון דעם אמא־ליגען אידישען פאטריאט, מתתיהו בן יוחנן כהן גדול און זיינע קינדער וועלכע האבען געאפפערט, זייער לעבען, אום אבצוהיטען אונזער תורה, אזוי דארפען מיר פערהייליגען דיא נעמען פון דיא עדעלע דאממען און הערען, דיא בעאמטע, דירעקטארען, און מעמבערס, דער ...... תלמוד תורה, וועלכע צינדען אן דיא ליכט דער תורה דא אין דיעזעס לאנד דאמיט וואס זיי אונטערשטיצען דיא תלמוד תורה וואו הונדערטע ארעמע קינדער, וואס זייערע עלטערען זיינען ניט אימשטאנדע, פיר זיי צו דינגען מלמדים. ווערען געלערענט אין דער תלמוד תורה, וועלכע זיי סופארטען. דאפיר זאל זיי גאט בעצאהלען מיט זיין רייכער האנד, דאס זייערע נעמען זאלען אויך עראינערט ווערען איממער צו גוטען, און זאללען איממער שיינען דיא ליכטינע שטערען אויף דעם אידישען הימעל, אמן.

א רעדע לפורים.

אין שוהל נאך דער מגילה.

פון דר. וואלפסאן.

אם כל המועדים יהיו בטלים, חנוכה
ופורים לא נבטלים (ירושלמי תענית)

רבותי! פון אלע יואבעדיגע ימים טובים, וועלכע זיינען געווען ביי אידען אין דער צייט פון בית שני, איין אנ ענקונג פון א נס אדער א נצחון, זיינען נאך'ן חורבן מעהר ניט פערבליבען ווייא חנוכה אין פורים, אלע איבעריגע זיינען בטל געווארען. צו דיא אידישע צרית איז קיין גרינד ניטא, קען רען ליעגען אין זינען צו פרייען זיך מיט ימים טובים, וואס זייער נאמען איז ניט דערמאנט אין דער תורה?

דיא נסים פון חנוכה און פורים, זיינען אבער געווען אזוי גרויס, אז זאגאר דער שווערער גלות האט זיי ניט געקענט מאכען פערגעסען. אום חנוכה איז דאס יודענטהום גערעטעט געווארען, אין פורים—דיא אידען זעלבסט! און אין יעדען דור אין יעדער צייט האבען מיר נייע המן'ס און נייע אנטיכס'עס, יואס גראבען אונטער אונזער פאלק און אונזער רעליגיאן, דער פאר קענען דיעזע צוויי ימים טובים חנוכה און פורים ניט פערגעסען ווערען, דיא אומות העולם, דערמאנען עס אונז ליידער מיט שלאגענדע בעווייזע.

אבער יעדענפאלס איז דער נס פון חנוכה געווען פיעל גרעסער ווייא פון פורים. ווארום איז אבער פורים מעהר געאכטעט? ווארום פטר'ט מען חנוכה אב מיט שה"י פה"י, און פורים ווערט געפייערט מיט פראכט און

גלאנץ? ווייסט איהר ווארום? ווייל פורים איז געמאכט געוואָרען זייער א גוטע תקנה פון דיא גרינדער מרדכי און אסתר. נעמליך: משלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים. איינער צום צווייטען זאל שיקען פרעזענטען און געשיינקען צו דיא ארימע לייט.

רבותי! דיא שעהנסטע זאך, וואס אידען צייגען אום פורים איז, וואס זיי גיבען נדבות און געשיינקע צו ארימע לייט. דארף מען אייך דערמאנען אז מיר האבען אין אונזער קהילה פיעלע ארימע אונגליקליכע, וואס זייא פעהלט ברויט? אבער דאס איז נאָך ווענינ. מיר דארפען זיך דערמאנען א וויכטיגע זאך. פון הייטע אן איז בלויז פיער וואכען צו פסח. מען מוז שוין אנהייבען צו פויקען וועגען מעות חטים. און הייטע איז דער טאג, ווען איהר דארפט מאכען אן אנפאנג. הייטע איז יעדענס הארץ גוט אין פול מיט רחמנות, דיא שמחה פון פורים ביי אידען מאכט יעדען איינעם מילד און בארמהערציג, יעדער איינער פון אייך, רבותי, זאל זיך פערשרייבען וויפיעל ער איז מנדב אויף מעות חטים ויין לפסח פאר אונזערע ארימע ברידער, און דאן זאל יעדער איינער געהן א היים און טרינקען „עד דלא ידע", עסען און טרינקען און האבען א פרייליכע סעודה. אוז פערהייליגען דיא סעודת פורים וואס דערמאנט אונז יענע דראמא פון שושן הבירה מיט דיא פיעל גרעסערע דראמא פון יציאת מצרים וואס איז דיא נשמה פון אונזערע ימים טובים.

לסעודת פורים.

א הומאריסטישע דרשה פון איין אנשטענדיגען בעל הבית, א גאסט.

פון בן זאב.

מחייב איניש לבסומא בפוריא ,ד דלא ידע
בין ארור המן לברוך מרדכי (מגילה ז.)

ווערטהע פערזאמלונג, ליידים און דזשענטלמען.

דיא וועלט זאגט א ווערטעל אז פורים זיינען אלע שכורים ניכטער. דעריבער קען אזא סעודה וויא פורים זיין נאר ביי אידען און ניט ביי איין אנדער פאלק אין דער וועלט. ווייל פורים איז א מצוה צו זיין שכור, דאס קען נאר זיין א איד, דיא אומות העולם שכור'ען א גאנץ יאהר טארען זיי דאך גאר פורים ניט טרינקען, ווייל אלע שכורים זיינען דאך פורים ניכטער.

איך בין א איד א בעל הבית, קיין מגידות האב איך קיינמאל ניט גע־לערענט, און יעצט ווילט זיך מיר זאגען א דרשה אויך מהא טעמא, אז א מגיד וואס זאגט א גאץ יאהר דרשית טאר פורים קיין דרשות ניט האלטען און נאר אַ איד פון אַ גאנץ יאהר וויא איך מעג האלטען אַ דרשה.

אלזא רבותי!

דיא גמרא דערצעהלט אונז אין מגילה אזא וואונדערליכע מעשה. רבה האט איינגעלאדען צו זיך זיין חבר ר״ זירא, זיי האבען געחאפט א שנעפסעל און זיינען שטארק מבוסם'דיג געווארען. דאן האט גענומען רבה און האט געקוילעט ר״ זירא'ן. אויף מארגען האט ער געבעטען גאָט און ער איז לעבעדיג געווארען. דאס איז א פלא. עס גלויבט זיך גאר ניט אז אזא אמורא וויא רבה וועט זיך אזוי ווייט איינשכור'ן ביז ער זאל קוילען א מענשען און נאך א חבר זיינעם. נאר מיר ווייסען דאך אז דיא אגדתא'ס זיינען על דרך משל.

איך אלס בעל הבית פערשטעה דיעזע אלעגאריע אזוי. רבה האט צו זיך איינגעלאדעז זיין חבר דעם המורא ר״ זירא, זיי האבעןביידע געמאכט

א כוסה, דאן האט רבה געפאדערט פון ר׳ זירא׳ן ער זאל עפעס ריידען לכבוד דער סעודה. ר׳ זירא האט געוואלט ריידען אבער ער האט ניט גע־קענט, ערשטענס קען קיין מגיד ניט דרשה׳נען אום פורים, וויא מיר האבען שוין פריהער געזאגט, און צווייטענס איז ער שוין געווען פארשנעפסעלט און זיין צונג האט זיך איהם ניט געקעהרט אין מויל, און דאס איז דיא מליצה ער האט איהם געקויילעט. פשוט ער האט איהם אוועקגעקוילעט, דאס הייסט ער האט איהם געבראכט אין א פארלעגענהייט. און אויף מארגען האט ער איהם איבערגעבעטען און האט איהם מחיה געווען.

און דאס איז דיא מליצה פון מחייב איניש לבסומא בפוריא עד דלא ידא וכו׳. נעמליך פורים איז א מצוה צו טרינקען אזוי פיעל אז קיינע גע־לעהרטע זאלען זיין אימשטאנד צו האלטען דרשות, נאר דיא לא ידע, דיא וואס זיינען פאררעכענט פאר פראסטע מענשען, נאר דיעזע מעגען דרשה׳נען אום פורים.

און מיין רעדע דארף אייך געפעלען מיט א ממה נפשך. בין איך בייא אייך פאררעכענט פאר א פראסטען מענשען, דארף דאך מיין דרשה אייך געפעלען, ווייל פורים איז מיין טאג צו ריידען. איז אייך מיין דרשה ניט געפעלען, איז דאך א סימן אז איך בין ניט קיין פראסטער מענש, און מען דארף פון מיר קיין רעכטע דרשה ניט פערלאנגען. אזוי צו אזוי, לאמיר זיך אביסעל משמח זיין לכבוד פורים, הלואי איבער א יאהר זאלען מיר האבען א נייעם פורים, פטור ווערען פון רוסישע גזרות.

לחיים! לחיים!

א רעדע לפורים.

פון א. ה. ראזענבערג.

מיינע ווערטהע צוהערער!

דיא מגלת אסתר וועלכע מיר געהן יעצט לייענען שטייט בייא אונז אויף א זעהר הויכע שטופע, אויף א פיעל העכערע שטופע וויא אלע אנדערע ספרים פון אונזערע כתבי הקדש, פון דיא נביאים, און פון דיא כתובים אויסער דיא חמשה חומשי תורה, מיט וועלכע זיא שטעהט אויף איין מדרגה. דיא מגלת אסתר מוז געשריבען ווערען אויף פארמעט מיט אלע פארדערונגען וואס עס ווערט געפאדערט ביים שרייבען א ספר תורה, מען מוז מאכען א ברכה בעפאר דעם לייענען און נאך דעם לייענען ריכ־טיג וויא בייא דעם לייענען אין דער ספר תורה. נאך מעהר אין ירושלמי מגילה געפינט זיך א מאמר וועלכער זאגט: נביאים וכתובים עתידים ליבטל וחמשה חומשי תורה ומגלת אסתר אין עתידים ליבטל. דאס דיא ספרים פון דיא נביאים און פון די כתובים וועלען לעתיד לבוא אלע בטל ווערען, אויסער תורת משה און מגלת אסתר. ווארום אבער איז עס אזוי? מיט וואס האט דיא מגלת אסתר זוכה געווען צוא שטעהן העכער פון אללע ספרים פון דיא נביאים וכתובים און שטעהען אויף איין שטופע מיט דער ספר התורה? דיעזע פראגע שיינט נאך שטארקער צו זיין יוען מיר נעהמען אין בעטראכט דעם פאקט דאס אין דער גאנצער מגלת אסתר ווערט קיין איינציגעס מאל ניט דערמאנט גאטס נאמען, קיין שם פון דיא אלע שמות הקדושים ווערט קיין איינציגעס מאל ניט דערמאנט אין דיעזער מגלה. די גאנצע געשיכטע פון דער אידישער רעטונג אין דער פערסישער מדינה ווערט דערציילט אין דער מגילה אלס א נאטירליכע זאך, אזוי וויא דיא גאטהייט האט גאר קיין אנטהייל גענומען אין דער גאנצער גע־שיכטע, אלזא ווארום שטעהט דיא מגילה אויף אזא הויכער מדרגה?

דיעזע פראגע וועט לייכט בעאנטווארטעט ווערען ווען מיר וועלען אויפמערקזאם בעטראכטען דעם אינהאלט פון דער מגלת אסתר, אין וועלכער עס שפיגעלט זיך אפ אלע געשיכטען פון דעם לאנגען אידישען גלות, מיט זיינע אלע המנ'ס, מיט זייערע בעשולדיגונגען, און דיא ארט וויא אונזער פאלק איז אימער פאסט אויפ'ן נאטירליכען וועג אהנע בע־זאנדערע נסים ונפלאות גערעטעט געווארען, און אין דיעזען הינזיכט האט דיעזע מגילה זייא אימער געגעבען דעם מוטה זיך פעסט האלטען בייא זייער גלויבען, ביי זייער תורה, ביי זייערע טראדיציאנען, זא וויא דיא תורה אזוי אויך דיא מגלת אסתר האט אונזער פאלק געשטארקט און געקרעפטיגט עס זאל ניט אונטערגעהן פון דיא שרעקליכע ליידען און רדיפות אין זייער לאנגען גלות און ארוים בעזיגער נעגען זייערע ביטערע שונאים.

דיא בעשולדיגונגען פאן דעם ערשטען המן זיינען דיעזעלבע פון אלע המנ'ס פון אלע צייטען, ישנו עם אחד, עס איז א פאלק וועלכעס עס איז אימער איינס, ניטא ביי זייא קיין פערשיעדענע קלאסען, אלע זיינען דע־מאקראטיש געזאנען און האלטען שטארק איינער פיר דעם צווייטען, מפוזר ומפורד, עס איז צו זייט און צו שפרייט, עס זיצט ניט אויף איין ארט. עס בעשעפטיגט זיך ניט מיט אקערבוי זאנדערט עס שאכערט מאכערט, בין העמים, עס איז אימער צווישען דיא פעלקער אום זייא צו עקספלאטי־רען, ביי זיי איז אימער א ווערטעל צווישען גוים זאל מען וואהנען און צווישען אידען זאל מען ליעגען, ודתיהם שונות מכל עם, זייערע געזעטצע זיינען אנדערס וויא אלע אנדערע געזעטצע, זייא מאכען האספיטע־לער, בתי יתומים, בקור חולים, מושב זקנים ואת דתי המלך אינם עושים, דיא קעניגליכע געזעטצע, דיא מיליטער דינסט טהוען זייא ניט און ווילען עס ניט וויסען. זיינען ניט דיעזע בעשולדיגונגען דיא זעלבע פון אלע אונזערע המנ'ס? פון דיא איגנאטעווס אין קרושעוואן?

מערקווירדיג דאס דיא מגילה דערציילט קיין ווארט דאס דיא אידען האבען זיך פערטהיידיגט נעגען המנ'ס בעשולדיגונגען, און באמת האבען אונז ווען עס איז אין אונזער לאנגען גלות געהאלפען פערטהיידיגונגען?

ווער האט אונז געהאלפען, און וואס האט אונז אימער געהאלפען? א מרדכי היהודי, איין אמתר עכטער איד, מיט איין עכטען אידישען כאראקטער, א איד וועלכער ערציהעט א יתומה אלס זיין אייגענע טאכטער, א איד וועלכער פארזאגט אסתר'ן זי זאל ניט אויסזאגען פון וואנען זי וואכסט און מרדכי זאל ניט ערהאלטען א גרויסע שטעלע צוליעב איהר און דער מיט ארויפציהען קנאה שנאה אויפ'ן גאנצען פאלק, וויא דער דרייפוס אין אונזערע צייטען, א איד וועלכער איז אינטערעסירט אין כלל זאכען ומרדכי ידע את כל אשר נעשה וועלכער וויים אין דער שטיל אלעס וואס עס טהוט זיך אין דער רעגירונג וועגען אידען, אבער ווען עס איז נוגע צום כלל טהוט ער אלעס, אפפערט מיט אלעס, אזעלכע אידען האבען אונז אימטער גערעטעט, ניט דיא אידען, וועלכע לעבען וויא גוים, וועלכע שעמען זיך מיט זייער אבשטאמונג, וועלכע האבען אימטער מיט זייער לעבען אויפגערייצט דיא פעלקער געגען אונז, צוליעב א זעלכע אידען האט אונזער ארימעס פאלק אימער געליטען.

דיא רעטונג, דיא ישועה קומט אין מגלת אסתר פאר ניט דורך נסים, נור אויפ'ן זעהר נאטירליכען וועג, דער שונא קריגט דיא מפלה, אידען ווערען בעפרייט פון זייערע צרות אהנע נסים. דאס גיט אונז אימער צוא מוטה אין אונזער נויטה, דאס גיט אונז אימער צוא האפנונג דאס גאט וועט אונז העלפען גראדע מיט א נאטירליכען וועג, דעריבער איז דיא מגלה עוויג וויא דיא נאטור איז עוויג, וויא דאס אידישע פאלק איז עוויג, גיעב גאט דאס אונזערע ליידען זאלען אויף אימער פערשווינדען און עס זאל קומען דיא וואהרע גאולה, אמן.

מעות חטים.

פון ליטווישען פילאזאף

דער שענסטער יום־טוב, דיא קרוין פון אונזערע ימים טובים איז פסח ווען מיר פייערן דעם געבורטסטאג פון פרייהייט וואס איז געבארן געווארן פאזע טייך נילוס. פסח איז פאר אונז דיא בעסטע צייט פון יאהר, ווען דיא היסטאריע פון יציאת־מצרים און דיא פילאזאפיע פון אפיקומן פעראייניגען זיך מיט דיא פאעזיע פון שיר־השירים און פון דיא גאנצע נאטור ארום אונז, אבער, פסח איז אויך דיא ערגסטע צייט פיר דיא וואס האבען ליידער ניט מיט וואס צו מאכען פסח, דיא אונגליקליכע געפאלענע וועלכע האבען ניט מיט וואס צו געהן צום טיש, קיין ויין פיר דיא כוסות און אפילו קיינע מצה צו פייערן דעם גרויסען יום־טוב וואס איז דיא נשמה פון אונזער היסטאריע.

קענען מיר גיין צום טיש אבריכטען דעם סדר מיט כל טוב אויף אונזערע טישען ווען מיר וויסען אז אונזער חבר האט א פערשטערטען פסח? קענען מיר זאגען „ושמחתם בחגכם" ווען ביי אונזער שכן אין הויז זעהט אוים וויא תשעה־באב? קענען מיר זאגען אין דער הגדה מיט שטאלץ „כל דכפין ייתי ויאכל" ווען מיר וויסען אז אין דער זעלבער צייט געפינען זיך צווישען אונז אידישע פאמיליעס הונגעריג, פערשמאכט, פערזארגט, פערביטערט און פערטרויערט ביי נאקעטע טישען פון וואגען דער דלות העלפט זייא ווייגען.

ניין, פריינדע מיר קענען עס ניט, און מיר טאהרען עס ניט! מיר מוזען העלפען דיא וואס האבען ניט מיט ויאס צו מאכען פסח, מיר מוזען ביישטייערן וויפיעל מיר קענען צו דעם שעהנעם אידישען פאנד וואס הייסט „מעות חטים" און ווען מיר קענען ניט פיעל געבען, זאלל ען מיר זעהן אז אונזערע פריינדע זאלען מעהר געבען. מיר טאהרען זיך ניט זעצען ביים סדר זאלאנג מיר וויסען אז עס זיי ען דא אין שטאדט הונגעריגע אידישע פאמיליעס וועלכע האבען ניט מיט וואס צו בעגריסען דעם ליעבען גאסט פסח! מיר מוזען איממער העלפ(ע)ן דיא וואס ווארטען אויף אונזער הילף, מיר מוזען א גאנץ יאהר אויסשטרעקען א פריינדליכע האנד צו דיא וואס זיינען געשטראנדעט געווארן אויף'ן ים פון לעבען—אבער טויזענד מאל וועה ווען מיר פערנאכלעסיגען דעם ארימאן פסח און וועה ווען דער וואס האט אלעס, פערגעסט דעם וואס האט גארניט לכבוד דעם זמן חרותנו.

איך דיינק אז איך האב גענוג גערעדט וועגען דיא פפליכטען פון מעות חיטים און יעצט זאל דאס ריידען מאכען פלאטץ צו געבען, און דערפאר וועט נאטט אייך אבגעבען דאפעלט.

א רעדע לשבת פ' שקלים.

פון א. ח. ראָזענבערג.

מיינע ווערטהע צוהערער!

אלס דער בית המקדש איז נאך געשטאנען על מכונו, איז ביי אינזער פאלק געווען א געוויסע שטייער, אדער אבגאבע וועלכע איז בעוואוכט אונטער דעם נאמען מחצית השקל. דיעזע אבגאבע אדער שטייער האט מען געברויכט אוים צוהאלטען דעם טעמפעל און דיא נעטהיגע אפפער ביים גאטעסדיענסט אים טעמפעל. מען איז געווען זעהר שטרענג ביים קאלעקטען דיעזע שטייער. דיא משנה דערציילט אונז: באחד באדר משמיעין על השקלים, דאס דעם ערשטען טאג אין חודש אדר האט מען גגעגעבען צו וויסען אונזער פאלק דאס יעדער זאל בריינגען זיין מחצית השקל אין טעמפעל. און אויב ביז דעם פינף און צוואנציגסטען אדר האט יעמאנד ניט אריין געטראגען זיין מחצית השקל האט מען ביי איהם גענומען א משכון און געצוואונגען איהם צו בעצאהלען דיעזע קליינע אבגאבע. בכ"ה (באדר) ישבו במקדש, משישבו במקדש התחילו למשכן (שקלים פ"א. א. ב.) אלס דער בית המקדש איז חרוב געווארען, דיא קרבנות האבען אויפגעהערט צו זיין דיא הויפט פארמע פון גאטעסדיענסט, פלעגען דיא אידען נאך אלץ שיקען דעם מחצית השקל אין ירושלים צו אונטערשטיטצען דיא לערענס־אנשטאלטען, דיא גרויסע ישיבות וואו אונזער פאלק האט געשטודירט זיין הייליגע לעהרע. דיעזעס האט געדויערט ביז דריי הונדערט ניין און פונפציג יאהר נאך דעם חורבן, דאמאלס האט א רוימישער קעניג, א רשע עריץ ארויס געגעבען א בעפעהל דאס דער מחצית השקל וואס אידען גיבען זאל אריין געבראכט ווערען לאוצר המלכות אלס א שטייער פאר דער רוימישער רעגירונג, פאר דיעזער מלכות הרשעה, וואס האט אונז בערויבט אלעס, דאס לאנד, דעם טעמפעל, אונזער פרייהייט, אלעס בערויבט, אלעס צושטערט, אלעס פערניכטעט. דיעזעס בעדויערט דער גרויסער פייטן ר' אליעזר הקליר אין דיא יוצרות לפרשת שקלים וואס מיר זאגען היינט בכל תפוצות ישראל: די שקלי עד לא שקלתי, הנם למס עובד היום שקלתי. ווייל אונזער פאלק האט אמאל ניט פינקטליך געצאהלט זיינע שקלים אין טעמפעל, דערפאר מוזען מיר היינט עס צאהלען צו אונזערע בעדריקער אלס

א קאפשטייער צום צייכען דאס מיר זיינען שקלאפען ביי ד׳. דער זעלבער פייטן בעט גאט אין מוסף לפרשת שקלים: אור פניך עלינו אדון נשא ושקל אשא בבית נכון ונשא. דאס גאט זאל זיך שוין ענדליך אויף אונז ערבארמען און מיט זיין היילינער ליכט ערלייכטען אונזער פינסטערן גלות דאס מיר זאלען זיין אימשטאנדע ווידער אונזערע שקלים צו ברייננען אין היי״ינען טעמפעל. אין בית המקדש. אום דער מחצית השקל זאל ניט פערגעסען ווערען פון אונזער פאלק, האבען נאך דיא אלטע חכמים מתקן געווען דאס אם שבת פאר ראש חדש אדר זאל מען לייענען אין דער תורה דיא פרשה וואו עס ווערט געזאגט וועגען דעם מחצית השקל. אבער ווארום איז דער מחצית השקל אזוי וויכטיג דאס מען האט געצוואונ־גען יעדען פינקטליך צו בעצאהלען, און מען האט אלע מיטעל אנגעווענ־דעט דאס, ווען ער איז בטל געווארען על פי גזרת המלכות, ער זאל ניט פערגעסען ווערען פון אונזער פאלק? דיעזעס געפינען מיר פאר נעטהיג צו ערקלערען אין דיעזער רעדע.

דער הויפט פרינציפ פון מחצית השקל איז דיא גלייכהייט פון אלע מענשען פאר גאט. העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט ממחצית השקל, דער רייכער זאל ניט געבען מעהר, דער ארימער זאל ניט געבען וועניגער פון א מחצית השקל. ווען עס האנדעלט זיך וועגען געבען צדקה פיר ארי־מע מענשען, איז דער דין, אז מען איז מעריך יעדען לפי ערכו, ווער עס איז רייך מוז געבען מעהר און דער ארימער גיט וועניגער (רמב״ם פ״ט מהלכות מתנות עניים). דיעזעס איז אבער ניט דער פאלל ווען דיא שטייט־צע איז פארן טעמפעל, דא זיינען אלע גלייך, ווייל אונזערע געזעטצע זיי־נען פון גאט זעלבסט אונז געגעבען געוואָ׳ען, דאהער איז ביי אונז א פרינ־ציפ דאס אלע אידען זיינען גלייך פיר דאס געזעטץ. עס איז ביי אונז ניעמאלס געווען פריוויליגירטע און ניט פריוויליגירטע. אללע זיינען גלייך פיר דאס געזעטץ.

דער מחצית השקל פלעגט נעברויכט ווערען אין דיא אלטע צייטען פון אונזער געשיכטע אלס א מיטעל צו צעהלען דאס פאלק, אום צו וויסען וויפיעל מענשען מיר האבען וואס זיינען פעהיג צו מיליטער דיענסט. ביי אנדערע פעלקער אין דיעזען פאלל, דאס הייסט אין פאל פון א צענזוס אדער וויא מען רופט עס אין רוסלאנד, רעוויזיע, ווערט דאס פאלק גע־צעהלט און קלאסיפיצירט נאך פערשיעדענע פערמעגען, אבשטאמונג, בע־שעפטיגונג און דערגלייכען ביי אונז אבער, האט דיעזע פערשיעדענהייט

קיין ארט געהאט. זיא האט ניט געקענט פארקומען ווייל דאס פאלק איז געווע געצעהלט דורך דעם מחצית השקל, וועלכען אללע האבען געגעבען גלייך, העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט, דער רייכער האט ניט געגעבען מעהר און דער ארימער האט ניט געגעבען וועניגער.

דיא געבילדעטסטע פעלקער פון דער אלטער וועלט האבען קיין אהנונג, קיין בעגריף, געהאט פון דעם פרינציפ דער גלייכהייט. זאגאר דער גרעס־טער גריכישער פילאזאף פון דיא אלטע צייטען פלאטאן, וועלכען מען האט גערעכענט פאר ירמיה הנביא'ס א תלמיד, האט אין זיינע אידעאלען וויא צו איינריכטען א גוטע רעגירונג, קיין בעגריף געהאט פון דיעזער גלייכהייט יער מענשען פיר גאט און דאס געזעטץ. פיעל בלוט איז עס פערגאסען געווארען אין דיא נייע צייטען פיר גלייכהייט? און דאך עקזעסטירט נאך היינט אויך פערשיעדענע קלאסען מענשען מיט פערשיעדענע רעכטע. עס גיבט נאך איך יעצט ביי זיי גראפען, קניאזען, דוכסים, מארקיזין, אדעליגע מיט פערשיעדענע רעכטע און פריווילעגיעס. מיר אידען האבען דערפון קיין מאל ניט געוואוסט. דעריבער וויסען יענע פעלקער נאר פון צוויי קראנען וועלכע רעגירען דאס פאלק, כתר מלכית וכתר כהונה, דיא קראנע פון דער רעגירונג און דיא קראנע פון פריסטערטהום. מיר אידען האבען נאך צוויי קראנען וועלכע שפילען א ראליע אין פאלק'ס לעבען, דאס איז כתר תורה און כתר שם טוב, דיא קראנע פון געלעהרזאמקייט, און דיא קראנע פון א גוטער אויפפיהרונג מיט א גוטען נאמען. דיעזע לעצטע קראנע איז זאגאר ביי אונז דיא וויכטיגסטע, כתר שם טוב עולה על גביהן.

נון וועלען מיר געבען איין איבערבליק צו וואס אונזער פאלק האט געברויכט דעם מחצית השקל אין דיא אלטע צייטען, אין דער מדבר האט מען פון דיא זילבער וואס האט זיך צוזאממענגעקליבען פון דיא שקלים וואס דאס פאלק האט געגעבען יעדער א מחצית השקל, געמאכט דיא שוועלען צו דיא זיילען און דיא האקען וועלכע האבען צוזאממענגעבונדען און בעפעסטיגט דיא עמודים. זא לייענען מיר אין דער תורה פרשה פקודי: וכסף פקודי העדה מאת ככר ואלף ושבע מאות וחמשה ושבעים שקל בשקל הקודש, בקע לגלגלת מחצית השקל בשקל הקדש לכל העובר על הפקודים מבן עשרים שנה ומעלה לשש מאות אלף ושלשת אלפים וחמש מאות וחמשים, ויהי מאת ככר הכסף לצקת את אדני הקדש ואת אדני הפרכת, מאת אדנים למאת הככר, ככר לאדן, ואת האלף ושבע המאות וחמשה ושבעים עשה ווים לעמודים. דערפון זעהען מיר דאס דאס הייליגטהום איז געשטאנען פעסט דורך דיא גאבען פון פאלק, דיא איינצעלנע טהיילען פון הייליגטהום זיינען געווען בעפעסטיגט און צוזאמענגעבונדען נור דורך דעם מחצית השקל וואס דאס גאנצע פאלק האט ביינעשטייערט, ארים און רייך אלע גלייך.

אין דיא שפעטערע צייטען פלעגט מאן פון דיא געלדער פון מחצית השקל בריינגען אלע קרבנות צבור, זא דערצעהלט אונז דיא משנה אין

מסכת שקלים: לקיים בה תמידין ומוספיי ונסכיהם, העומר ושתי הלחם ולחם הפנים וכל קרבנות הצבור (שקלים פ"ד מ"א). אלס דיא צדוקים האבען געוואלט איינפיהרען א מנהג דאס דיא קרבנות צבור זאללען געבראכט ווערען פון נדבות פון דיא עשירים, האבען אונזערע חכמים געטהאן אללעס מעגליכע דאס דער וואונש פון דיא צדוקים זאל ניט ערפיהלט ווערען. זא דערציילט אונז דיא מגילת תענית (פרק א') שהיו צדוקים אומרים תמידים משל יחיד אמרו להם חכמים אין אתם רשאים לעשות כן לפי שאין קרבן צבור בא אלא משל כל ישראל. און דיעזעס איז אזוי וויכטיג געוועזען דאס דיא חכמים האבען בעשטימט דעם טאג וואס זיי האבען אויסגעפיהרט געגען דיא צדוקים, פיר א יום טוב טאג.

נאך דעם חורבן האט אונזער פאלק פארטגעזעצט געבען דיא קליינע אבגאבע פון א מחצית השקל יעדער, אום אויפצוהאלטען דיא לעהראנשטאלטען, דיא גרויסע ישיבות וועלכע האבען אויפגעהאלטען דיא תורה, אונזער הייליגע לעהרע. וואלטען ניט דיא מלכי רומי הרשעה מבטל געוועזען דעם מחצית השקל ביי אונזער פאלק וואלט ער נאך ביז יעצט עקזיסטירט. שטעלט אייך פאר מיינע ווערטהע צוהערער וואס וואלט געוועזען ווען דער מחצית השקל וואלט נאך יעצט געוועזען א פפליכט פיר יעדען פון אונזער פאלק יעצט ווען מיר צעהלען צוועלף מיליאן אין דער וועלט? וויא פיעל הונדערטע מיליאנען עס וואלט זיך צוזאמענגעקליבען אין א קורצער צייט מיט וועלכע מען האט געקענט רעטען דעם כלל ישראל פון אלע זיינע צרות און רדיפות, פון אללע מיני פאגראמען און גזרות קשות ורעות? איבערהויפט האבען מיר געקענט אויפטהאן גדולות ונצורות אין היינטיגע צייט ווען געלד שפילט דיא הויפט ראליע אין דער וועלט, ווען געלד הערשט איבער אלעס זאגאר איבער קעניגע? וואס פיר א ראליע שפילט ביים גרעסטען ארימאן אבשפארען איין סענט א וואך לטובת הכלל? איין סענט א וואך איז א האלבער שקל א יאהר. דאס איז זעכס מיליאן דאלער פון גאנצען כלל ישראל א יאהר. וואס קען מען ניט אויפטהאן מיט אזא קאפיטאל? וואס וואלט אונז יעצט געפעהלט ווען דיעזע קליינע אבגאבע זאל איבערנייעס איינגעפיהרט ווערען אין אונזער פאלק, האט ניט דער דין, וואס הייסט אונז לייענען אלע יאהר פרשת שקלים, דעם צוועק צוא טראכטען וועגען איבערנייעס איינפיהרען דיעזע אבגאבע צווישען אונזער פאלק?

עס וואלט געוועזען זעהר גלייך ווען איין געמיינדע זאל איינריכטען ביי זיך דיעזע אבגאבע, נאכהער וואלט זיך געוויס געפינען נאך געמיינדען וואס וואלטען עס נאכגעטהאן, און אזוי וואלט דער מנהג וייטער נתפשט געווארען בכל תפוצות ישראל און דיעזעס וואלט מקרב געוועזען דיא גאולה, און מיר וואלטען דערלעבען ברייננגען איבערנייעס אונזערע האלבע שקלים אין הייליגען טעמפעל, וויא דער פייטן זאגט: אור פניך עלינו אדון נשא ושקל אשא בבית נכון ינשא. אמן.

א רעדע לשבת פרשה החדש.

פון א. ת. ראזענבערג.

מיינעווערטהע צוהערער!

מיר בענשען היינט ראש חדש ניסן, דעם חודש אין וועלכען מיר פייערען אונזער הייליגען יום טוב פסח צום אנדענקען פון אונזער בעפרייאונג פון גלות מצרים, און וועלכער וועקט אויף אין אונז האפפנונג צו בעפרייט ווערען אויך פון אונזער יעצטיגען גלות. אום דיעזע האפפנונג זאל זיין גרינדליכער און שטארקער, האבען אונזערע אלטע חכמים מתקן געוועזען פיר אינז ארבע פרשיות. פיער ספעציעלע שבתים פיר דיעזען צוועק: שבת פרשה שקלים. ווען מען לייענט אונז אין דער תורה דעם פרינציפ פון גלייכהייט, העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט ממחצית השקל. דאס דער רייכער זאל ניט געבען מעהר און דער ארימער ניט וויינינגער פון א האלבען שקל צום אונטערהאלטען גאטעסדיענסט אין טעמפעל; שבת פרשה זכור. וועלכער דערמאנט אונז דיא שנאה פון עמלק צום אידישען פאלק, שבת פרשה פרה, אין וועלכען עס ווערט אונז ערקלערט, דאס דער טוידטער קערפער איז מטמא אללעס וואס קומט אין בעריהרונג מיט איהם, און ענדליך שבת פרשה החדש, מיט דיא ערצעהלונג און ערקלערונג פון קרבן פסח וואס אונזער פאלק האט א מאל מקריב גיוועזען ערב פסח, דיעזע ארבע פרשיות זיינען דיא גרונד פעסטע, דיא זיילען, אויף וועלבע דיא עקזיסטענץ פון אידישען פאלק איז געגרינדעט. אין דיעזער רעדע ווילען מיר ערקלערען דעם צוזאממענהאנג פון דיא ארבע פרשיות צווישען זיך מיט דעם יום טוב פסח.

אלס משה רבנו איז שוין געוועזען פערטיג מיט זיינע פערהאנדלונגען מיט'ן קעניג פון מצרים וועגען דיא בעפרייאונג פון דיא אידען, האט ער זיך פערטיעפט אין זיינע געדאנקען און געטראכט: וויא זאל ער עס מאכען אז דאס אידישע פאלק זאל זיין אונצערשטערבאר, דאס קיינע שטורמען אין דער וועלט זאלען איהם ניט אומווארפען און צערשטערען. ער האט אנגעפאנגען נאכדענקען און בעטראכטען דיא איינצעלהייטען פון דיא חקות הפסח דיא פארמע און צערעמאניע וויא אזוי נאך דעם געטליכען ווילען אידען דארפען מאכען דעם קרבן פסח, און דא האט ער געפונען דעם סוד הקיום, דעם סוד וואס זאל אויפהאלטען דאס אידישע פאלק פון אונטערגאנג.

בבית אחד יאכל, דער קרבן פסח מוז געגעסען ווערען אין איין הויז, אין איין פאמיליע. דער היילינער פערבאנד פון אלע גליעדער דער פאמיליע, די ליעבע און טרייהייט פון עלטער צו קינדער און פון קינדער צו עלטערן; פון שוועסטער צו ברידער און פון ברידער צו שוועסטער. דאס זיינען דיא שטארקסטע און מעכטיגסטע בענדער וועלכע האלטען צוזאמען דאס אידישע פאלק און פערהיטען איהם פון אונטערגאנג. כל ערל לא יאכל בו. קיין מענש פון איין אנדער פאלק זאל ניט אריין קומען אין דער אידישער פאמיליע, ווייל אסימילאציאָן. זיך צימישען מיט אנדערע פעלקער איז דער ערגסטער מלאך המות פיר דיא עקזיסטענץ פון א פאלק. אלע אידעען און טהעאריען וואס זיינען געגען פאמיליען לעבען זיינען פערדערבליך פיר דאס אידישע פאלק. ולא יתן המשחית לבוא אל בתיכם לנגוף, לאזט ניט אריין אין אייערע הייזער, אין אייערע פאמיליען קיינע אנארכיסטישע אידעען וועלכע מאכען חיזק, וועלכע שפאטען אפ פון פאמיליען ל[illegible]ן. ווייל דיעזע אידעען זיינען מהרס, צערשטערען דיא יסודות, דיא גרונדפעסטע אויף וועלכע עס איז געגרינדעט דער גאנצער בנין פון א פאלק. דעם קרבן פסח דארפען דיא אידען עסען אנגעטהאן אין איין אנצוג פערטיג צו א רייזע; מתניכם חגורים, נעליכם ברגליכם. ומקלכם בידכם, פערגארטעלט, דיא שיך אויף דיא פיס, מיט א שטעקען אין האנד, פערטיג צו דער רייזע, צו צייגען דאס ווענן דער שיקזאל וועט צווינגען דאס אידישע פאלק. צו נעהמען דעם וואנדער שטעקען אין האנד און וואנדערען איבער דער וועלט מגוי אל גוי וממלכה אל עם אחר, פון איין פאלק צום אנדערען פון איין קעניגרייך צו דער אנדערער, ושמרתם את הדבר הזה לחק לך ולבניך עד עו"לם, זאלט איהר אבהיטען אייער היילינען טרייען פאמיליען לעבען וויא דעם שווארץ אפעל פון אויג, ווייל דיעזעס איז דער רוח החיה, דער לעבענסגייסט אין א פאלק, אין אייער וואנדערלעבען וועט איהר זיך איבערצייגען, דאס פיעלע פעלקער וועלען אינטערגעהן ווייל זיי האבען ניט פערשטאנען דיא וויכטיגקייט פון א ריינעם פאמיליענלעבען, זיי זיינען געווען אויסגעלאסען, זיי האבען זיך אסימילירט, און דאס האט זיי פערניכטעט.

אין ערך פון א דריי חדשים שפעטער, ווענן דיא אידען זיינען שוין געווען א פרייעס פאלק אין דעם מדבר און עס האט שוין געהערט דיא עשרת הדברית ביים בארג סני, איז משה רבנו ווידער געשטאנען פערטיעפט אין זיינע געדאנקען, און מיט אראפגעלאזענע אויגען און מיט א טרויעריגעס הערץ האט ער געקוקט אויף די שברי לוחות, די לוחות וועלכע ער האט פון אויפ־

רעגונג צובראכען, אלס ער האט געזעהן וויא דאס פאלק טאנצט ארום דעם עגל הזהב דיא גאלדענע קאלב, וואס זיי האבען זיך געמאכט צו דיענען עס אלס א גאט נאך דעם ביישפיעל פון דיא מצרים. דיא פעראכטעטע געט־צענדיענער. ער איז געשטאנען און געטראכט וואס זאל ער טהאן, וועלכע מיטעל זאל ער אנווענדען אום דאס אידישע פאלק אפגעוואהנען פון דיא געטצענד־ענעריי און פון דיא אידעען און רעליגיאן וועלכע זיי האבען זיך אנגעזעהן אין צוגעקוקט אין מצרים, אין דער לאנד אין וועלכער דיא מענ־שען האבען מעהר צו טהאן מיט דעם טוידט איידער מיט דעם לעבען, א טויטער קערפער איז ביי זיי הייליגער און האט מעהר ווערט פון א לעבע־דיגען מענשען. פיר דיא טויטע בויט מען דיא גרעסטע פיראמידען, דיא גרעסטע געביידען אין דער וועלט, מען ווענדעט אן אלע קרעפטען אום דער טויטער קערפער זאל עוויג עקזיסטירען. מען באלזאמירט איהם מען טהוט מיט איהם, מיט דעם טייטען קערפער אזעלכע זאכען וואס זאל איהם פער־שטיינערען אום ער זאל ניט פערניכטעט ווערען, און ווירקליך דיא טויטע קערפער פון דיא אלטע מצריים עקזיסטירען נאך עד היום און זיינען בעוואוסט אונטער דעם נאמען „מימיען”, און א לעבעדיגער מענש האט ביי זיי קיין ווערטה געהאט זא דאס א קאץ איז פיעל וויכטיגער געווען פון א מענש, ווענן א מענש האט גע׳הרג׳עט א קאץ האט מען איהם פער׳משפט צום טויט. וויא געוואהנט מען זיי אפ פון דיעזער פינסטערער פאנאטישער רע־ליגיאן פון דיא מצריים?

דא איז איהם גאט געקומען צו הילף מיט דער פרשה פון פרה אדומה, מיט די דינים פון טומאה וטהרה, וועלכע ווערט אנגערופען חוקת התורה איינער פון די הויפט פרינציפען פון דער תורה. אין דיעזע פרשה ווערט ערקלערט דאס דער טויטער קערפער איז ניט הייליג, דאס אין געגענטהייל דער טויטער קערפער מאכט טמא. מאכט אונריין דעם לעבעדיגען, דער הויפט אין מענשען איז דער לעבען ווייל אז ער לעבט האט ער אין זיך א נשמה. א חלק אלוה ממעל, דאמאלס קען דער מענש מיט זיין קערפער פיעל גוטעס טהון פיר זיך, פיר אנדערע מענשען און פיר דער נאטור, דער טויטער קערפער מאכט אונריין, נור ווען עס איז פון איהם קיין זכר געבליבען, עס איז נור געבליעבען דיא ריינע זעעלע, נור דאמאלס הערט ער אויף צו מטמא זיין. דאס איז דער סוד פון דער פרה אדומה וואס ענטהאלט אין זיך צוויי געגענזייטיגע אייגענשאפטען, לטמא טהורים ולטהר טמאים, זיא מאכט אומריין א טהור א ריינעם מענשען, אלס א טויטער קערפער, אבער אלס זיא איז פערוואנ־

רעלט געווארען אין אש, זא דאס פון אלעס קערפערליכע איז קיין זכר געבליעבען, נור דיא ריינע זעעלע איז געבליעבען דאמאלס הערט דער טויטער קערפער אויף צו מטמא זיין, דעריבער האבען אונזערע חכמים מתקן געווען צו לייענען די פרשה פון פרה אדומה, מיט די דינים פון טומאה וטהרה א: ענדע פון ווינטער און אם אנפאנג פון פריהלינג, צו צייגען דאס אויך אין דער גאנצער נאטור הערשט נור דער פרינציפ פון לעבען. וואס טוידט איז, פערגעהט און ווערט פערניכטעט, נור דאס לעבען איז אנציהענד און איז טהייער ביים הייליגען שעפפער, דאס איז דער סוד פון פרשה פרה.

אין פערציג יאהר שפעטער פאר זיין טויט, האט זיך משה רבנו ווידער אמאל פערטראכט וועגען דעם ציקונפט פון אידישען פאלק, ער האט גע־זעהן מיט זיין שארפען און טיעפען בליק, ברוח הנבואה, מיט זיין גרויסען פראפעטישען גייסט, אז דאס אידישע פאלק וועט זעהר פיעל ליידען פון פערפאלגונגגען און פעראכטונג פיר זיין גלייבען, פיר זיין הייליגע לעהרע, פיר דיא ערהאבענע פרינציפען פון דער תורה, ער האט געזוכט אין זיין גרייסען פערשטאנד א געגענמיטעל צים רעליגיאנס האסס פון וועלכען דיא אידען וועלען ליידען ביז דיא וועלט וועט ווערען דורכגעדרונגען מיט דעם גייסט פון טאלעראנט, מיט דעם גייסט פון ציוויליזאציאן — און ער האט אויסגעפינען דאס עס איז ווירקליך פאראן א מיטעל צו דיעזער מכה, און דאס איז אחדות, שלום צווישען דיא אידען זעלבסט. דא האט ער זיין פאלק אנגעזאגט אין גאטעס נאמען: זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתך ממצרים. געדענק דיא געשיכטע פון דער בעפאלונג אויף אייך פון דעם ערשטען און גרעסטע אידישען פיינד, פון עמ״ק, ער איז אויף אייך בעפאלען אין רפידים, וועלכע האט ערהאלטען א נייעם נאמען מסה ומריבה. צו־ליעב אייער קריגערישען כאראקטער, געדענקט וויא עס איז דאמאלס צוגע־גאנגען אין דער צייט פון שטרייט מיט איהם, מיט עמלקין כאשר ירים משה ידי וגבר ישראל וכאשר יניח ידו וגבר עמלק, דאס ווענן עס האט געהערשט צווישען אייך אחדות און שלום עס וואר קיינע מחלוקת. דאן האב איך גע־קענט פריי אויפהויבען מיינע הענד צו טהאן אלס פיהרער אלעס נעטהיגע צו אייער נצחון און איהר האט געזיגט אבער ווען עס האט זיך אנגעפאנגען צווישען אייך מחלקת, צאנקעריי, דאנן האב איך אלס פיהרער גאר ניט געקענט טהון פיר אייך און דאנן וגבר עמלק. האט דער פיינד אייך גובר געווען, עס איז ניט צובעשרייבען וויא פיעל צרות אינזער פאלק האט איבער־געליטען אין פערלויף פון זיין געשיכטליכען לעבען פון דיא שפאלטונגען

וואס עס איז פארגעקימען צווישען זיי, פון דיא צייט פון ירבעם בן נבט וועלבער האט ציששפאלטען דאס אידישע פאלק אויף צווייען, אויף יהודה יישראל, אויף צוויי מלוכות וועלבע האבען זיך געריסען איינע מיט דער אנ־דערער ביז אויף היינטיגען טאג ליידעט אונזער פאלק פון פירוד הלבבות פון מחלוקת, פערשיעדענע כתות האבען פערפאלגט איינע דער צווייטער, די צדוקים מיט דיא פרושים, דיא יידענקריסטען, דיא קראים, דיא חסידים און דיא מתנגדים, דיא רעפארמער און דיא ארטאדאקסען, וויא פיעל אונגליק האבען זיי אנגעבראכט אויפ'ן אידישען פאלק מיט דיא מלשינות איינע אויף דיא אנדערע! זכור את אשר עשה לך עמלק, געדענקט די געשיכטע מיט עמלק'ן וועט איהר פערשטעהן דאס אייער גליק און ייער צוקונפט הייננט אפ נור פון אחדות, און דאס וועט אייך פיהרען צו וואהרער בעפרייאונג אייך פון היינטיגען לאנגען און פינסטערען גלות.

אבער דיא אמת'ע הייסע איבערגעבענהייט צו דיא אינטערעסען פון כלל קען נור דאמאלס שטאטפינדען, ווען יעדער פרט, יעדער איינצעלנער מענש וויים דאס ער איז א גלייכער טהייל פון כלל, נור דאנן קען ער רע־בענען דאס זיין אייגענע וואהל און גליק איז ענג פערבונדען מיט דעם וואהל און גליק פון דעם כלל און וועט דאמאלס זיין בערייט צו אפפערען זיינע אייגענע אינטערעסען צוליעב דיא אינטערעסען פון כלל. דאס איז דער טעם וואס אונזערע חכמים האבען מתקן געווען צו לייענען דיא פרשה פון שקלים מיט דעם פרינציפ פון גלייכהייט און איין שבת בעפאר דעם פריהלינג בעפאר דעם יום טוב פסח, אלס א מיטעל צו אונזער קינפטיגער גאולה.

אלזא מיינע ווערטהע צוהערער, דיא ארבע פרשיות מיט זייערע פיער פרינציפען, דיא פרשה שקלים מיט דעם פרינציפ פון גלייכהייט דיא פרשה זכיר מיט דעם פרינציפ פון אחדות, דיא פ־שה פרה מיט דעם פרינציפ פון לעבען, וועלבער צייגט דאס אונזער לעהרע אונזער תורה איז א תורת חי ם, דיא פרשה חודש מיט דעם פרינציפ פון ריינעם הייליגען פאמיליען לעבען, דאס זיינען דיא יסודות אויף וועלבע אונזערע חכמים האבען געבויט דעם גרויסען בנין פון אונזער קינפטיגער גאולה, צו וועלבער דער אנקומענ־דער הייליגער יום טוב פסח גיעבט אונז האפפנונג דאס מיר יועלען אויך אויסגעלייזט ווערען. ווענן מיר וועלען נור קענען אין פראקטיק דורכ־פיהרען דיא אבען דערמאנטע פיער פרינציפען במהר[illegible] אמן.

רעדע לשבת הגדול

פון א. ח. ראזענבערג.

מיינע ווערטהע צוהערער!

עס איז מיר געיוען אונפערשטענדליך ווארום ווערט דער שבת וואס פאר פסח אָנגערופען „שבת הגדול". ערשטענס איז עס ניט גראמאטיקאליש, דער נאמען „שבת הגדול" איז פאלש על פי חקי הדקדוק, עס האט בעדארפט הייסען „שבת הגדולה", ווייל דערווארט שבת איז לשון נקבה אין העברע־איש, שבת היא לה' שטעהט פיעל מאל אין דער תורה, ניט שבת הוא לה', אָבער אויסער דעם אין וואס בעשטעהט די גרויסקייט פון דיעזען שבת, און מיט וואס איז ער גרעסער פון אַל״ע שבתים פון אַ גאנץ יאהר דאס דיעזער שבת האט פערדינט דעם נאמען „הגדול"? תוספות אין מסכת שבת (דף פ״ז:) בריינגט א מדרש דאס אין דעם שבת פאר פסח, אין דער צייט ווען די אי־דען האבען מקריב געווען דעם ערשטען קרבן פסח אין מצרים, זיינען דיא אידען געגאנגען קויפען שאף פיר דעם קרבן פסח, ווייל לויט רעכענונג איז יענער שבת געווען דער צעהנטער טאג אין ניסן, אין וועלכען נאך דעם פערלאנג פון גאט האבען זיי בעדארפט אָנגרייטען די שאף אויף דעם קרבן פסח (שמות י״ב.) אַלס די בכורים פון מצרים האבען געזעהן דאס יעדער איד קויפט אַ שאף האבען זיי געפרעגט וואס בעדייטעט דאס, האבען זיי די אידען ערקלערט דאס עס וועט זיין אַ מכת בכורים אין מצרים, און דורך דעם קרבן וועלען די אידישע בכורים ניט ליידען פון דיעזער מכה. אַלס די בכורים פון די מצריים האבען דאס דערהערט, זיינען זיי געגאנגען צו פרעה'ן און צו זייערע עלטערען און האבען געפאדערט, דאס זייא זאללען די אידען בעפרייען פון מצרים אום זיי זאלען ניט צו שטארבען צוליעב זיי. די מצריים האבען זיי אָבער ניט געוואלט הערען, און די בכורים האבען געהאלטען מיט זייא מלחמה און האבען פיעל אויסגעהרגט פון זייא, דיעזע געשיכטע איז מרומז אין פסוק „למכה מצרים בבכוריהם", אין וועלכען מיר דאנקען גאט פאר דעם נס וואס ער האט געטאהן מיט אונז וואס די מצריים זיינען גע־שלאגען געווארען דורך זייערע אייגענע בכורים. דער בית יוסף און פיעלע אַנדערע פון דיא גדולי הפוסקים זיינען ניט צופרידען מיט דיעזער ערקלעה־רונג און מאכען פיעל פראגען דאנעגען. אונז שיינט אויך דיעזע ערקלעהרונג

זעהר שוואך צו זיין אין דאריבער וועלען מיר טרייען אין דיעזער רעדע איין אנדערע ערקלערונג צו געבען וואריום דיזער שבת ווערט גערופען „שבת הגדול".

וויא עס איז בעוואוסט ענטהאלט אין זיך דיא הפטרה פון יעדען שבת דעם הויפט זינן, דעם הויפט געדאנק, פון דעם שבת אדער פון דעם יום טוב ווען דיא הפטורה ווערט געלייענט. לאמיר בעטראכטעז דעם הויפט אינהאלט פון דער הפטורה פון שבת הגדול. דער נביא מלאכי זאגט אונז נביאות, דאס עס וועט קומען א צייט, ווענן די בעציהונג פון גאט צו אידען וועט זיין גוט און פריינדליך „כימי עולם וכשנים קדמוניות" וויא אין דיא אמאליגע גוטע צייטען, דיא שלעכטס אין דער אבערגלויבען וועלען פערניכטעט ווערען: והייתי עד ממהר (לשלם גמולם) במכשפים... ובעושקי שכר שכיר, אלמנה ויתום... דאס אידישע פאלק וועט זיך בעסערען אין זייערע זיטען, זיי וועלען ניט זיין צופיעל עגאיסטיש, אין זינען האבען נור אייגענע אינטערעסען, עס וועט אנהויבען זיך אויך אינטערעסירען מיט ענינים פון כלל, מען וועט אנהויבען ברייננען מעשר אל בית האוצר, אום צו גרינדען א נאציאנאל פאנד לטיבת הכלל, דאמאלס וועט צום אידישען פאלק אנפאנגען שיינען א הייל־בארע זאנע: וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה. דער מיטעל צו ברענגען גיכער דעם אידישען פאלק בעסערע צייטען איז: זכרו תורת משה עבדי, צו געדענקען און צו שטודירען, צו פערשטעהן און אין פראקטיק טהון די הייליגע לעהרע פון אונזער תורה, די לעהרע וועלכע האט געבראכט ציוויליזאציאן און ליכט אין דעם פינסטערן לעבען פון די פאנאטישע, פינס־טערע פעלקער, וויא עס אנערקענען דיזעס אלע גרויסע היסטאריקער פון די קריסטליכע געלעהרטע; די ציוויליזאציאן פון די פעלקער איז אבער נאך ניט פאלקאמען, עס איז נאך פאראן ביי זיי זעהר פיעל פינסטערניס, עס גיבט נאך זעהר פיעל אנטיסעמיטען, מענשען וואס מאכען פאגראמען, מענשען וואס האבען א פערגעניגען צו זעהן ווי עס גיסט זיך טייכען־וויים אונשולדיגעס מענשליכעס בלוט. פאר דיעזע פינסטערלינגע מוז קומען א יום הגדול, א טאג וואס די גאטהייט וועט זיך מיט זיי אפרעכענען פאר זייערע מעשים רעים וכל הרשעה כעשן תכלה, זא דאס די שלעכטס וועט פערניכטעט ווערן ווי א רויך. אבער בעפאר עס וועט קומען דער יום הגדול ווען דיא רשעים וועלען ווערען: „אפר תחת כפות רגליכם", מוז קומען אליהו הנביא, והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם. עס קען אנדערש ניט קומען די גוטע צייטען צו אונזער פאלק ביידען דיא שפאלטונג וואס עס עקסיסטירט צווישען עלטערען און זייערע קינדער, וועלכע שטרעבען צו אסימיליזאציאן,

וועלכע פעראכטען אלעס וואס איז אידיש, און ווערען בעצויבערט און פער־געטערען אלעס וואס א'ז ניט אידיש, ווענן די שפאלטונג וועט אויפהערען, ווען אונזער יוגענד וועט אנהויבען גרינדליך פערשטעהן די פרינציפען וואס עס ענטהאלט אין זיך אונזער וואונדערבארע לעהרע, און וועלען בע־קאנט מאכען די פעלקער דערמיט, ווי עס האבען געטהאן אונזערע אידישע געלעהרטע אין די לעצטע צייטען דורך זייערע ווערקע וועגען אונזער לעה־רע און אונזער געשיכטע אין פערשידענע אייראפייאישע שפראכען, אט דאס איז דער אינהאלט פון דער הפטורה וואס מיר לייענען אום שבת הגדול.

נאך איין קליינע הקדמה מוזען מיר פארברייגנען אום צו קומען צוא אונזער הויפט טהעמע. עס איז דא ביא אונז איינע טראדיציאן דאס דיא קינפטיגע גאולה אונזערע וועט אויך זיין אום פסח. „בפסח נגאלו בפסח עתידים להגאל". (ר"ה י"א), מיט דיעזער האפנונג און גלויבען זיינען פול אלע אונזערע פיוטים, ליל שמורים תכנו לישע ונס, נדחי ישראל יכנס בחג פסח (מערבית לפסח). אלזא איז דער הייליגער יום טוב פסח ביא אונז ניט נור א פייערטאג צום אנדענקען פון אונזער גלות מצרים, א מין פייער־טער רזשולאי, נור ער איז איבערהויפט איום טוב פון האפנונג דאס אונ־זער פאלק וועט זיך גייסטיג איבערבילדען אום צו זיין פעהיג צו א נייעם געזיטעטע לעבען.

דערפון זעהן מיר דאס לויט אונזערע אלטע חכמים האבען אונז געזאגט דארף דער יום הגדול, דער גרויסער ערוואַרטעטער טאג, ווען די שלעכטס וועט אונטערגעהן, און ציוויליזאציאן, ליכט, גוטעס וועט הערשען אין דער וועלט פארקאממען אום פסח. דער שבת וואס פאר פסח, אדער דער שבת פאר דעם יום הגדול. „שבת של יום הגדול", איז א מין פארבאטע, איין אנזאגער, א מין אליהו הנביא, וואס לערענט אונז וואס מיר האבען צו טהון אום מיר זאללען ממהר זיין די גאולה, ווי די גמרא זאגט: זכו אחישנה (סנהדרין צ"ח), ווען אידען וועלען ווערט זיין, זיי וועלען זיין פארבערייטעט צו דער גאולה, וועט דיא גאולה גיכער קומען. דיעזע פאבערייטונג בע־שטעהט אין אונזער אנטהייל נעהמען אין די אינטערעסען פון כלל ישראל, אין גוטע ערציהונג פון אונזערע קינדער, איין ערציהונג פון וועלכע עס זאל פון זיי ארויסקומען ניט נור געבילדעטע מענשען, נור אויך עכטע אידען, מיט איין ערהאבענעם נאציאנאל געפיהל. נאציאנאל שטאלץ. אידען וואס זאלען וויסען וויא צו בעקאנט מאכען דיא וועלט מיט די ערהאבענע פרינ־ציפען פון יודענטהום. וועלכעס ענטהאלט אין זיך דיא הויפט גרינדע פון מענשליכע געזעלשאפט און מענשליכעס גליק. איינע פון דיא וויכטיגסטע

מיטטעל צו ענטוויקלען דעם נאציאנאל געפיהל אין אונזער יוגענד איז צו מאכען זיי שטודירען די ערהאבענע שפראכע און דיא אידישע ליטעראטור. מיר פערעהרען אנטיקען פון דער אלטער וועלט פון אוראלטע ציטען, מיר פערעהרען און אכטען איין אלטען זיעבציג יעהריגען גרייז, ווייל יעדעס גרויע האר איז א צייגע פון זיינע ערפאהרענהייט, פון זיין פראקטיק. ווארום זאלען מיר ניט פערעהרען און אכטען די העברעאישע שפראכע וועלכע איז אלט איינינע טויזענד יאהר? די העברעאישע שפראכע איז כמעט דאס איינ־ציגע וואס איז אים שטאנדע צו פערבינדען אללע אידען פון פערשיעדענע לענדער, וועלכע זיינען געצוואונגען ריידען פערשידענע שפראכען, אין איין נאציאן וואס זאלל פערשטעהן איינער דעם צווייטען אום מאן זאל צוזאמען ארבייטען לטובת הכלל. אלס יוסף האט געוואלט בערוהיגען זיינע ברידער ווען ער האט זיך געלאזט דערקענען צו זייא, האט ער גערעדט צו זייא העברעאיש, די שפראך פון זיין פאטער, פון זיינע ברידער, פון זיין פאמיליע, דאס איז געווען דער בעסטער בעוויז פיר זיי דאס ער איז זייער ברודער. ווי די תורה דערצעלט אונז: והנה עיניכם רואות כי פי המדבר אליכם, וויא דער תרגום זעצט עס איבער ארי בלישנכון אנא ממלל עמכון, איהר זעהט דאך ברידער דאס איך רייד מיט אייך לשון הקודש, די שפראך פון אונ־זערע עלטערען, דאס איז דער בעסטער בעוויז דאס איך בין א איד, יעקב'ס א זוהן.

אלס בעוויז צו אונזער אידעע דאס דעם שבת וואס פאר פסח רופט מען שבת הגדול, ווייל ער איז א פארבאטע, א אנזאגער וועגען דעם יום הגדול וואס מוז זיין אום פסח, א מין אליהו הנביא וואס וועט קומען אנ־זאגען אז משיח וועט קומען, איז וואס על פי דין לייענט מען ניט דיא הפטורה וערבה וועלכע איז בעשטימט פיר שבת הגדול אויב שבת איז ערב פסח, ווייל דאמאלס קען אליהו הנביא ניט קומען ווייל דיא חכמים אונזערע האבען געזאגט דאס אליהו הנביא קען ניט קומען אום מוצאי שבת. דאריבער ווענן שבת הגדול איז אויך ערב פסח קען ער ניט זיין דער אנזאגער פון דער גאולה ווייל אליהו הנביא קען דאמאלס ניט קומען.

נון ליבע ברידער, ווען מיר ווילען אין דער פראקטיק דורכפיהרען אלעס וואס דער שבת (של יום) הגדול לערענט אונז צו טהאן קעננען מיר האפפען אז דער יום הגדול וועט גיכער קומען, מיר ווילען פטור ווערען פון אונזערע שונאים ווייל די ציוויליזאציאן וועט זיי אויסראטען און די וואהרע גאולה, די גאולה ניט נור פיר אונזער פאלק נור אויך פיר דער גאנצער מענשהייט וועט קומען, וויא דער נביא ישעיה האט אונז נביאות געזאגט ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים. אמן.

דרשה לפסח

פון ב. ז.

רבותי!

פסח איז דער ערשטער און דער עלטעסטער יום טוב ביי אידען. בער נייהע דריי און א האלב טויזענד יאהר פייערן מיר דעם טאג, וואס אין איהם זיינען אונזערע עלטערן בעפרייט געווארען פון גלות מצרים און זייא זיינען געווארען א פאלק פאר זיך.

דיעזער יום טוב האט פיער נעמען, נעמליך: חג הפסח, חג האביב, חג המצות און זמן חרותנו. און דיעזע פיער נעמען צייגען אויף אלע צייטען און אויף אלע דורות זייט מיר זיינען אמאל א פאלק געווען ביז מיר וועלען צוריק א פאלק ווערען אין אונזער אייגען לאנד.

חג הפסח, דאס איז דער היסטארישער נאמען. „על שום שפסח,“ וייל גאט האט דיא מצריים געפלאגט און אידען האט ער איבערגעהיפּט, אויסגעהיט, און בעפרייט. חג האביב, דאס איז דער נאטירליכער נאמען, דער פריהלינגס פייער טאג. נאך דעם שווערען ווינטער איז געקומען דער פריהלינג, דיא נאטור האט אבגעלעבט אויף דאס ניי, דיא פעלדער און דיא וועלדער האבען ארויסגעלאזען פון זיך דיא גן־עדן רוחות און דיא נאכטיגאלען מיט אלע זינג־פויגעלאך האבען געזונגען שירה. דאס צייגט אויף דער גאנצער צייט, וואס אידען זיינען א פאלק געווען אין זייער אייגען לאנד אין ארץ ישראל, און אלעס האט געלעבט, אייגענע קעניגע, כהנים און לוים און א בית המקדש.

חג המצות. דער יום טוב פון ארימען ברויט, לחמא עניא, דאס צייגט אויף אונזער יעצטיגען שווערן צוויי טויזענד יאהריגען גלות, וואס דאס אידישע פאלק איז אין שכנות צווישען שלעכטע בעלי הבתים, איין

ארעמער ברויט א פינסטערער לעבען, א לעבען, וואס מען שווימט און בלוט ביז'ן האלדז. און זמן חרותנו, דאס צייגט אויף אונזער גאלדענעם צוקונפט, ווען מיר וועלען בעפרייט ווערען אויף איין אמת, מיר וועלען האבען צוריק אונזער לאנד, דאס אידישע פאלק וועט בעקומען זיין אמת'ן ווערטה און זיין ריכטיגען שטאלץ.

יעצט ברידער, חג הפסח און חג האביב האבען מיר שוין לאנג פערגעסען, מיר וויסען נאר פון „חג המצות," פון דעם ארימען ברויט, אבער אונז ערוואַרטעט יעצט זמן חרותנו," דיא צייט ווען מיר וועלען בעפרייט ווערען פון אונזער יעצטיגען שווערען גלות. אלזא לאמיר זיך פעראייניגען, מיר האבען קיין משה'ן ניט מעהר, מיר זיינען אזוי צו זעעט און צו שפרייט, אז אפילו קיין משה קען אונז ניט העלפען. מיר אליין מיר אידען אין דער גאנצער וועלט, דארפען זיך פערבינדען מיט א גייסטליכען פערבאנד, מיט א נאציאנאלע פעראייניגונג און גאט וועט אונז העלפען, אז אונזער בעפרייאונג זאל קומען, און דאן וועלען מיר אויפהייבען מיט שטאלץ דיא פאן פון פרייהייט און מיר וועלען דיעזען יום טוב מיט רעכט אנרופען „זמן חרותנו!"

א רעדע לפסח.

פון א. ח. ראזענבערג.

מיינע ווערטהע צוהערער!

אין איינע פון דיא הפטרות וואס מיר לייענען אין דיא פסח־דיגע טעג ווערט פארגעשטעלט וויא דער נביא יחזקאל איז געשטאנען אין א טהאל, אין וועלכעס עס זיינען געווען צו זעעט אין צו שפרייט זעהר פיעל מענש־ליכע ביינער, פלוצלונג האט דער נביא בעמערקט ווי די ביינער פאנגען אן זיך צורוקען איינע צו דיא אנדערע, עס איז געווארען פון זייא סקעלעטען, דיא סקעלעטען האבען זיך איבערגעצויגען מיט הויט, פלייש און אדערען, נאכהער איז אריין אין זייא א גייסט און זייא זיינען אלע לעבעדיג געווארען און עס איז אויפגעשטאנען א גאנצעס לעבעדיגעס פאלק. פון הימעל האט מען דעם נביא ערקלערט דאס דיעזע ביינער צייגען איף דאס אידישע פאלק, וועלכעס זאגט: יבשו עצמותם, אבדה תקותם, נגזרנו לנו, אונזערע ביינער זיינען שוין פערדארט, אונזערע האפנינג איז שוין פערלארען, מיר זיינען שוין אבגעשניטען פון דער לעבעדיגער וועלט, מיר האבען שוין קיין האפנונג איבערנייעס אויפלעבען אלס א פאלק. איך זאג אייך אבער, זאגט גאט, „הנני פותח את קברותיכם עמי ונתתי רוחי בכם וחייתם": איך וועל אויפ־עפענען אייערע קברים מיין פאלק, איך ווילל אין אייך אריין געבען מיין גייסט און איהר וועט איבערנייעס אויפלעבען אלס איין זעלבסטשטענדיגעס פאלק. די גמרא אין סנהדרין (צ"ב) זאגט מתים שהחיה יחזקאל משל היה, דאס די גאנצע געשיכטע איז ניט מעהר ווי א משל. רש"י ערקלערט עס זעהר פליין מיט פאלגענדע ווערטער: שהיה מרמז להם על הגלות, כאדם מת שחוזר וחי, כך ישראל ישובו מן הגלות, דאס דיא גאנצע פראפעטישע ערשיינונג בעדייטעט דאס די אידען וועלען בעפרייט ווערען פון זייער גלות און וועלען איבערנייעס אויפלעבען אלס א זעלבסטשטענדיגעס פרייעס פאלק.

וויא קליג און טיעפזיניג האבען אונזערע אַלטע חכמים פערשטאנען צר־פאסען דיעזע הפטורה צו די פסח'דיגע טעג, אין וועלכע דיא טוידטע אָבגע־שטארבענע נאטור ווערט פערוואנדעלט אין אַ זיסען לעבענדיגען פריהלינג, וואו אַלעס בליהט, אַלעס זינגט, אַלעס לעבט. אין דיעזער צייט איז זעהר נאטירליך בעלעבען דען גייסט פון אַ פאלק און צו געבען איהם מוטה צור נייען אויפלעבונג גלייך ווי די נאטור, איבערהויפט אין דעם יום טוב פסח, וועלכעס ווערט געפייערט פון אונזער פאלק צום אַנדענקען אונזער בעפריי־אונג פון גלות מצרים און פון אונזער אויפלעבען אַלס אַ זעלבסשטענדיגע פרייע נאציאן. דיעזעס גיט ווירקליך צו אונזער פאלק פיעל מוטה צו האפען אויף אַ גליקליכע צוקונפט.

עס יאלל אַייך ניט אבשרעקען, מיינע טהייערע צוהערער. דאס שוין דרייא און צוואנציג הונדערט יאהר זיינען אַוועק זינד דיעזע נבואָה איז גע־זאגט געווארען, און זיא איז נאך ניט מקויים געווארען, דריי און צוואנציג הונדערט יאהר אין וועלכע אונזער פאלק האט זא פיעל געליטען פון אַלער־ליי סארטען אינמענשליכע פערפאלגונגע, און ערנידערונגען. אונזער הייליגע לעה־רע האבען די פעלקער מבזה געווען, אונזערע פרינציפען האבען זיי ניט אַנער־קענט, זיי האבען שטאלצירט מיט זייער פאלשע מענשען ליעבע, אַ מענשענ־ליעבע וועלכע האט געבראכט מיליאנען־מענשען אָפּפער אויף דעם אַלטאר פון פאנאטיזם און אַבערגלויבען. „עת הזמיר הגיע", דיא צייט פון פריהלינג איז שוין נאָהענט, די צייט וואס דער פאנאטיזם הויבט אָן פערשווינדען, און די ליכט פון ציוויליזאציאן הייבט אָן לייכטען אין אַללע ווינקעלאך פון מענש־ליכען לעבען. ווי טיעפזיניג אונזער אַלטע חכמים האבען פערשטאנען דעם ענ־גען צוזאממענהאנג צווישען ציוויליזאציאן און אונזער גאולה בעציינגט דער מאמר חז"ל אין מדרש חזית: "הרוח שהפילה את הצלם, הרוח ההוא החיה את המתים", דאס דער גייסט וואס האט אַוועקגעווארפען דעם צלם, וואס נבוכדנצר האט אויפגעשטעלט אום צו פערברייטערען פאנאטיזם, דערזעלבער גייסט האט לעבענדיג געמאכט דיא מתים וואס יחזקאל האט געזעהען ברוח הנבואָה, דאס בעווייזט דאס אונזערע אַלטע חכמים האבען גוט פערשטאנען דאס מיט דעם פערשווינדען דעם פאנאטיזם און אַבער גלויבען און מיט דעם פער־

בריימערען דיא ליכט פון ציוויליזאציאן, איז ענג פערבונדען אונזער גאולה, אונזער ערלעזונג פון אונזער לאנגען גלות.

פיעל גרינגער ווינען שוין יעצט אונזערע ליידען, פיעל בעסער איז יעצט אונזער לאגע אין דיא ציוויליזירטע לענדער. ניט נור מען פעראכטעט אונז שוין ניט וויא פריהער, זאנדערן מען פאנגט אָן צו עהרען אונזערע פעהיג־קייטען, אונזערע טאלאנטען, מען הויבט אָן מיט עהרפורכט צו קוקען און צו בעטראכטען אונזער היילינע לעהרע לאָרד ביקאנספיעלד האט געהאט דעם מוטה צו זאגען אָפען פיר דער גאנצע וועלט. דאס דאס גליק פון אלע פעל־קער וועט נור דאמאלס זיין פאלקאמען ווען אלע וועלען אנערקענען די לעה־רע וועלכע אידען האבען עמפפאנגען ביים בארג סיני.

מיר דארפען זיך אָבער שעהמען, מיינע טהייערע צוהערער, צו קוקען ווי געלעהרטע פון אַנדערע פעלקער שטידירען אונזער לעהרע און אַכטען זי, און מיר ווינען גלייכגילטיג צו איהר, אין יעדען אוניווערזיטעט ווערט געלע־רענט דיא העברעאישע שפראַך און דיא ביבעל, אין איינינע אוניווערזיטעטען ווערט זאָגאר אויך דער תלמיד געשטודירט, ווארום זאלל אויך ביא אונז ניט זיין ביא יעדער סינאגאגע איין אַנשטאלט צו בעקאנט מאכען ערוואק־סענע באָיעס און אויך עלטערע מענשען מיט דיא פרינציפען פון יודענטהום און אונזער געשיכטע, אויסער א תלמוד תורה פיר אָנפאַנגער? וועט דאס פאָלק דורכגעדרונגען זיין מיט'ן יודענטהום, און עס וועט פערשטעהן דאס עס איז ווערטה צו אַרבייטען פיר זיין ערהאלטונג, קענען מיר פון איהם פיעל גוטעס און וויכטיגעס ערווארטען פיר אונזער נאַציאָן, וויא די נביאָה דבורה האָט געזאָגט: בפרוע פרעות בישראל, בהתנדב עם ברכו ה', ווען אין דעם אידישען פאָלק הערשט אונאָרדנונג, עס איז נישטאָ קיין קעניג, קיין רעגי־רונג, (דאסווארט פרעות בעדייטעט אונאָרדנונג מלשון ופרע את ראש האשה) נור דאס פאָלק זעלבסט ווערט בעגייסטערט צו טהון פיר דעם כלל, דאפיר דארפען מיר גאטט דאנקען, ווייל ווענן דאס גאנצע פאָלק נעהמט עטוואס וויכטיגעס אונטער, קענען מיר ערווארטען פיעל גוטעס און וויכטי־געס. פון אונזערע גדולים, אונזערע מילליאָנערען האבען מיר ניעמאלס גוטעס געהאט און אויך פיר דער צוקונפט קענען מיר וועניג פון זייא ער־

ווארטען. ה׳ במשפט יבוא עם זקני עמו ושריו. האָט דער נביא ישעיה געזאגט, גאט האט אימער אַ טרייעל מיט דיא גרויסע לייט פון אונזער פאָלק. אַלס משה רבנו איז געקוממען צו אונזערע עלטערען און האט זייא געזאגט דאס גאטט וויל זייא געבען אַ תורה האט דאס פאָלק מיט ענטהוזיאזם געזאָגט: נעשה ונשמע, מיר וועללען אַלעס טהון. בעפאָר מיר הערען דאס גאטט פערלאנגט פון אונז, דיא ראשי הקהל אָבער, דיא זקנים האבען אַנדערש געענטפערט, כל אשר ידבר אליך ה׳ **ושמענו ועשינו**. מיר ווילען פריהער הערען, נאכהער ווען מיר וועלען זעהן דאס עס פאסט פיר אונז און עס וועט אונז גוטעס טהון וועלען מיר עס טהון (עיין דברים ה. 24) אונזערע גדולים זיינען אימער אין כלל זאכען צו פיעל פאָרזיכטיג, נור דאס פאלק קען זיין ענטהוזיאסטיש, אום אָבער דער ענטהוזיאזם זאָלל לאנג אָנהאלטען, דארף דאס פאלק זיין גוט בעוואנדערט מיט׳ן יודענטהום און זיין געשיכטע, ווען ניט, געהט דער ענטהוזיאזם זיך איבער, וויא דער פאלל איז געוועזן ביי מתן תורה, דער ענטהוזיאזם איז באלד פערשוואונדען געווארען און עס האט באלד געמאכט איין עגל. עס קען זיין דאס דריבער רופט זיך דער יום טוב שבועות זמן מתן תורתנו דיא צייט וואס מען האט אונז געגעבען אַ תורה, ניט זמן קבלת תורתנו, דיא צייט ווען מיר האבען אָנגענומען דיא תורה, וייל ליידער האט דאס פאָלק נאך עד היום דיא תורה ניט מקבל געוועזן, דיא תורה איז נאך עד היום בייא אַ גרויסען טהייל פון פאָלק אַ בוך אונטער זיעבען חתימות.

אונזערע חכמים האָבען געזאָגט דאס גאט בעזוכט ניט נור דיא סינאַגאָגען וואו אונזער פאָלק פערעדעלט זיינע געפיהלען, נור אויך ער בעזוכט דיא לעהראַנשטאלטען וואו אונזער פאָלק שטודירט דיא לעהרע און דיא פרינציפען פון יודענטהום, „הקב״ה מקפץ מבית הכנסת זה לבית הכנסת זה, ומבית המדרש זה לבית המדרש זה“, בעקאנט מאכענדיג דיא וועלט מיט אונזער לעהרע, וועללען מיר בעווייזען דער וועלט דאס מיר זיינען ווערטה אריינגענומען ווערען צווישען דיא ציוויליזירטע פעלקער, וויא מיר זאגען אין הלל: „לא אמות כי אחיה ואספר מעשה יה“, מיר דארפען ניט שטארבען און אונטערגעהן וויא אונזערע שונאים האבען עס אימער געוואלט, נור מיר זיינען ווערטה צו לעבען אלס אַ זעלבסט־שטענדיגע פאָלק אום צו דערצעהלען דיא ווערקע פון גאטט. אמן

רעדע לשבועות.

פון ב. ז.

רבותי, היטע פייערן מיר „זמן מתן תורתנו!

מיט דריי און א האלב טויזענד יאהר צוריק, ווען אונזער פאלק איז נאך געווען א וואנדערער אין א מדבר, אין א שרעקליכע וויסטע, שוין דאן האט זיך די גאטהייט צו איהם בעוויזען און מיט דונערן און בליטצען און פייערדיגע סיגנאלען איז איהם געגעבן געווארען א תורה, וועלכע פרעדיגט פון לעבען, פון ליעבע פון מענשליכען גליק אויף דער וועלט.

אונזערע עלטערן האבען נאך קיין לאנד ניט געהאט, און א פארטיגע קאנסטיטושאן איז שוין געלעגען ביי זיי אין פאקעט. זיי האבען נאך קיין ליי־טעראטור ניט געהאט, אבער דאס איינציגע ביכעלע, דיא תורה זייערע, האט איבערשטיגען אלע ליטעראטורען פון אלע צייטען און פון אלע דורות. זיי האבען נאך קיין פאעטען ניט געהאט, אבער דיא שירים „אז ישיר" און „האזינו" פון'ם חומש פערדונקלען אלע פאעזיען פון דער וועלט.

היינט איז דער געבורטסטאג פון אונזער ליטעראטור, היינט איז דער יובל פון דער ערהאבענסטער ציוויליזאציאן, היינט איז שביעות, זמן מתן תורתנו!

און אונזער תורה איז איבערזעצט כמעט אין אלע לשונות פון דער וועלט, גאטעס נאמען איז בעוואוסט פון זונן אויפגאנג ביז זיין אונטערגאנג (ממזרח שמש עד מבואו), און דאך איז דער יום טוב שבועות קיינעמס ניט נאר אונזערער. ווייל ביי אלע אומות איז דיא ביבעל ניט מעהר וויא א שעהן ביכעלע געבונדען אין גאלד, און ביי אונז איז דיא תורה א טהייל פון אונזער לעבען. מיר זיינען פערטריעבען געווארען פון אונזער לאנד אבער

דיא תורה איז ביי אונז פערבליבען, און דיא תורה האט אונז געגעבען כחות אויסצוהאלטען ירמיהו׳ס צער אין איוב׳ס יסורים. און דיא תורה וועט אונז נאך אומקעהרען צו אונזער אמאליגען שטאלץ, צו אונזער אייגען לאנד.

אונזער תורה פרעדיגט פון פרייהייט און פון גלייכהייט. דיא תורה איז געגען שקלאפעריי און אונטערדריקונג, דיא תורה לערענט דעם מענשען צו האבען א ריינעם גוף און א ריינע נשמה, א ריינע הארץ און א ריינעם געוויסען, ברודערליעבע און מענשענרעכט, פיהרען א רעגעלמעסיגען לעבען און געניסען פון דער וועלט מיט א וואג אבער ניט איבערצושאפען דיא מאס.

רבותי! איין מאל אין יאהר איז שבועות, אבער דיעזעי יום טוב דערמאנט אונז פון אונזער רייכטהום אין אונזער שטאלץ, וואס קיינער האט פון אונז ניט געקענט אוועקנעהמען, לאמיר זשע גוט היטען אינזער אוצר און ניט אוועקווארפען איהם אליין. לאמיר זיך ניט ערווייטערן פון אונזער תורה, לאמיר זיא איבערגעבען אונזערע קינדער בירושה. ווייל דאס איז דיא איינציגע ירושה. וואס מיר האבען פאר זיי.

זכרו תורת משה! געדיינקט משה׳ס תורה, געדיינקט׳ס יום טוב שבועות, זמן מתן תורתנו!

א רעדע לשבועות.

פון א. ח. ראזענבערג.

מיינע ווערטהע צוהערער!

מיר פייערען היינט דעם טאג פון זמן מתן תורתנו, דעם טאג אין וועלכען מיט איינינע טויזענד יאהר צוריק האט גאט אונז גיגעבען דיא עשרת הדברות, דיא צעהן געבאטע, וועלכע זיינען דער פונדאמענט פון דער גאנצער ציוויליזירטער מענשהייט. וויא קומט עס דאס אין דיעזען טאג, וועלכער איז בעוואונדערט, פערהייליגט און בעזונגען פון אונזערע גרויסע נביאים, פאעטען, פארשער, וויא קומט עס דאס אין דיעזען הייליגען ערהאבענעם טאג לייענען מיר צוזאמען מיט דיא עשרת הדברות, צוזאמען מיט רער פרשה פון דער תורה אין וועלכער עס ווערט דערציילט און פארגעשטעלט דער מעמד הר סיני, דיא געטליכע אפפענבארונג, לייענען מיר דיא מגלת רות, א זעהר איינפאכע געשיכטע פון דער אלטער גע־שיכטע פון אונזער פאלק, א געשיכטע וועגען א קארגען אידישען גביר אלימלך, וועלכער איז אנטלאפען פון ארץ ישראל און האט זיך באזעצט אין מואב, צווישען דיא גרעסטע אידישע שונאם. ווייל עס האט זיך גי־מאכט א הונגער אין ארץ ישראל, און ער האט מורא גיהאט דאס ער וועט מוזען העלפען ארימע לייט מיט זיין עשירות, וויא דער מדרש ערקלערט עס, א געשיכטע וועגען זיינע צוויי זיהן מחלון און כליון, מיט זייערע צוויי נואישע ווייבער ערפה און רות, מיט זיין פרוי דיא אונגליקליכע נעמי, מיט א פארמער בועז. וואס פיר א שייכות האט די מגילת רות צו די געטליכע אפפענבארונג אויפ'ן בארג סיני, וואס פיר א שייכות האט דיעזע מגילה צו דיא וויכטיגע עשרת הדברות?

מיר ווילען זיך דיא מיהע געבען דיעזע פראגע אין אונזער יעצטיגע

רעדע קורץ צו ערקלערען, יעדער, ווער עס איז פיעל אדער וועניג בע־
קאנט מיט דער וועלט געשיכטע וויים וואו פיעל מיליאנען מענשען עס
זיינען אומגעקומען צווישען דיא קריסטליכע און מאהאמעדאנישע פעלקער
צו ליעב דעם, וואס דיא אנהענגער פון דיעזע רעליגיאנען האבען מיט
געוואלד געוואלט צווינגען אלע אנדערע מענשען צו גלויבען אין דאס
אין וואס זיי גלויבען, עס איז ניט צו בעשרייבען דיא אונגעהייער גרויסע
צאהל פון אפפער וואס זיינען פערברענט געווארען אויף די אוטא דע־פעע
אויף דיא שייטער הויפענס פון דיא קריסטליכע אינקוויזיציאנען און פון
דעם שווערד פון דיא מאהאמעדאנער. גאנץ אנדערש איז עס צוגעגאנגען
מיט אונזער רעליגיאן, אונזער פאלק האט אויך געוואלט איממער דיא
מענשהייט גליקליך מאכען מיט דיא וואהרע פרינציפען פון זייער לעהרע
אבער זיי האבען עס נימאלס גיטאן בחרב ובחנית דורך שווערד און ביקס
דורך פייל און בויגען, וויא דער נביא מלאכי דריקט זיך אויס לא בחיל
ולא בכח כי אם ברוחי אמר ה׳ צבאות, ניט מיט מיליטער ניט מיט
פיזישער קראפט זאלט איהר בעקאנט מאכען דיא וועלט מיט דער רעליג־
יעזער וואהרהייט נור מיט דעם ספּיריט, מיט דעם גייסט פון דער ערהא־
בענע לעהרע וועלכע רופט זיך תורת חסד, א לעהרע פון מילדע און
גנאדע, א לעהרע פון מענשענליעבע און גערעכטיגקייט.

דיעזען ערהאבענען געדאנק דערציילט אונז זעהר איינפאך די מגלת
רות, אלס דיא צוויי נואישע שניר האבען געוואלט זיך באהעפטען צום
אידישען פאלק און זיין רעליגיאן, האט זייא זייער שוויגער־מוטער נעמי
דריי מאל געזאגט שובנה בנותי, קעהרט זיך אום מיינע טעכטער צוא
אייער נאציאן, צוא אייער גלויבען, נעמי האט ניט געטרייט ארויס ציא
רייסען קינדער פון זייערע עלטערענס ארימס, וויא עס טהוען די קריסטע
פון אלע צייטען, אויך פון היינטיגע ציוויליזירטער צייט, זיא האט זיי גע־
ראטהען בלייבען בייא זייערס, נור ווען רות האט בשום אופן מיט איהר
זיך ניט געוואלט שיידען, און האט איהר געזאגט: עמך עמי ואלהיך אלהי,
דיין פאלק איז אויך מיין פאלק, און דיין גאט איז אויך מיין גאט. נור
דאן איז נעמי צופרידען געווארען איהר שנור צום יודענטהום צו באהעפטען

דיעזעס איז דער צוועק וואס מיר לייענען דיא מגלת רות אין דעם טאג פון קבלת התורה, אום צו איינפלאנצען אין אונזערע הער־צער טאלעראנץ, דולדזאמקייט צו אנדערע פעלקער. ניט צו וועלען מיט געוואלד, מיט פיזישער קראפט אונזער הייליגע לעהרע צו פערברייטען, זאנדערען בשובה ונחת, מיט זאנפטקייט און מיט איבערצייגונג.

מיר געפינען פיר נעטהיג אויך אנדערע איינצעלהייטען פון דיעזער מגלת רות צו בעלייכטען אום צו צייגען וואס פאר א שייכות זיי האבען צו דיא עשרת הדברות און צו דער תורה. און תלמוד מסכת קדושין ווערט דערציילט, דאס א מאל האבען די אלטע אידישע חכמים געקלערט: וואס איז וויכטיגער פאר א אידען: זאל ער זיך בעשעפטיגען בעסער מיט דיא אידעען פון דער תורה, אדער ער זאל מעהר געוויכט לייגען אויף מעשים טובים? ענדליך זיינען זיי געקומען צום בעשלוס, דאס דיא אידעען פון דער תורה זיינען נור אזוי ווייט וויכטיג ווען זיי פיהרען צו מעשים טובים: גדול תלמוד שמביא לידי מעשה. דיא לעהרע איז גרויס ווען זיא פיהרט צו גוטע טהאטען. דיעזעס שטעלט אונז קלאהר פאר דיא מגלת רות מיט איהרע איינצעלהייטען, מיט די פערזאנען מיט וועלכע זיא מאכט אונז בעקאנט. אלימלך דער קארגער גביר, וואס האט פערהארטעט זיין הארץ און ניט געוואלט העלפען דיא ארימע אין הונגערסנויטה, איז פערארעמט געווארען, און געשטארבען, מיט איהם זיינען זיינע צוויי זיהן מחלון און כליון אויך געשטארבען, דיא אלמנה נעמי איז פון צרות זא פערענדערט געווארען דאס מען האט זיא גאר ניט דערקענט ווען זיא איז געקומען צוריק אין בית לחם, וואו זיא האט זיך בעקלאגט אויף איהר שיקזאל מיט דיא ווערטער. אני מלאה הלכתי וריקם השיבני ה׳. אלס איך האב פערלאזען בית לחם בין איך געוועזן רייך, און יעצט בין איך ארעם מיינע פעלדער זיינען פערמשכנט פארמאגיידזשט. אלימלך איז געוועזן א איד. ער האט אבער ניט געהאנדעלט וויא א איד וועלכער איז פון דער נאטור א רחמן, דאגעגען וואס פאר הייליגע נשמה איז אין דער ערהאבענער יונגער פרוי רות? וויא גראסמוטהיג זיא בעהאנדעלט איהר אונגליקליכע שווינער מוטער נעמי זיא געהט אין דיא פעלדער קלייבען זאנגען אום זיך

מיט איהר ארימער אלטער שוואכער שווינער נעמי צוא טהיילען מיט דעם וואס זיא האט דעם טאג גימאכט. עס איז קיין וואונדער וואס אונזערע חכמים האבען א נאמען גינעבען דיא מגלה נאך דעם נאמען פון דיעזער ערעלער פרוי רות, זיא איזווירקליך דיא הויפט העלדען פון דיעזער מערקווירדיגער געשיכטע. וואס פיר איין ליעבליכע פערזאן איז בועז? ווי פריינדליך בעגריסט ער דיא ארבייטער מיט דיא ווערטער: ה׳ עמכם, גאט זאל איך העלפען מיינע טהייערע ארבייטער. וויא אנגענעהם, וויא זיס וויא עכט אידיש איז זיין געשפראך מיט דער ארעמער רות? מענשען וואס טהוען גוטעס לויט דיא הייליגע לעהרע שרייבט פאר, פערדינען בעלאהנט צו ווערען, און ווירקליך איז פון דיא צוויי ערהאבענע זעעלען בועז און רות ארויסגעקומען דיא גרעסטע און וויכטיגסטע אידישע פאמיליע מלכי בית דוד, און מיר האפען דאס אייך אונזער קינפטיגער ערלעזער פון אונזער גלות, אונזער משיח, וועט אויך זיין א שפרעצלינג פון דיעזע צווייא אידישע גוטע נשמות בועז און רות. אלזא איז דער מאראל פון דיעזער מגלת רות דאס דיא רעליגיאן טאר ניט פערברייטעט ווערען דורך שווערד און פייער און דאס נור תורה מיט מעשים טובים צוא זאמען פיהרען דעם מענשען צום ריכטיגען גליק. אמן.

ווארום אידען מוזען זיין ציוניסטען.

א רעדע פון אידישען דומא־דעפוטאט.

דר. שמריהו לעווין.

ווערטהעס פובליקום!

איהר ווייסט אז פארלויפיג האט דער ציוניזם נאך נים ארומגענומען דיא גאנצע אידישע מאסע, נור בלויז א קליינעם טהייל פון פאלק ארום זיך פער־קליעבען. דער פון איז אבער נים געזאגט אז די מאסע איז נים ציוניסטיש. ווער עס איז מיט דאס אידישע פאלק נעהנטער בעקאנט ווייסט אז ציוניזם איז דיא נשמה אליין פון פאלק. א איד מעג אייך זאגען אז ער קימט פון ווילנא אדער קאוונא, אבער בייא יעדען אידען איז דער איינדרוק אז ער איז אין גלות.

דא איז ווירקליך דא א פראגע פון אידען און אידישקייט. אידען ווערען קערפערליך פערפאלגט אין רוסלאנד, רומעניען אדער גאליציען, אנגענומען אפילו וויא עס איז צוא האפען אז דאס וועט אויפהערען, בלייבט אלץ דיא פראגע פון אידישקייט און דיעזע פראגע בלייבט אין אלע לענדער אויך וואו דיא אידען האבען גלייכע רעכטע, ווייל אויך דארטען מוזען זייא זייער „איך" פערלייקענען און אימער פיהלען אז מען טהוט מיט זייא א חסד.

מען קען מבטל זיין דיא גראבע אונפערשעהמטע אנטיסעמיטען א זעלכע וויא שטעקער און דרומאן, מען קען אויף זייא זאגען אז זייא ריידען אוים שנאה, מען קען אבער נים מבטל זיין גרויסע געלעהרטע וואס קוקען פער־רעכטיגט אויף דיא אידען.

דער אמת איז אז די אידען האָבען אליין דעם פערדאכט ארויסגערופען רורד'ן אויסקלייבען צוא לעבען א ניט נאָרמאלען, א ניט נאטירליכען לעבען. יעדעס פאָלק לעבט אויף א באָדען, אויף לאנד, אידען לעבען אין לופטען, דאס איז איין ארט הענג־בריק אדער איין אייזענבאהן אין דער לופטען. דיא ־עפאָרעם ראבינער אים זייער אייגענע עקסיסטענס צוא בערעכטיגען האָבען אויסגעפונען די אידישע מיסיאָן אז די אידען דארפען זיין פערשפרייט צווישען דיא פעלקער אום זיי צוא לעהרנען. דער אמת אבער איז אז גרויסע לעהרער האבען וייערע אוניווערזיטעטען, קאללעדזשעס, און דיא שילער קומען צו זייא. דאס זיינען בלויז דיא קאליקעס, לעהרער וואס געהן אין הויז אריין לעססאנס געבען.

דאס איז דיעזע אונאטירטליכקייט, דער ניט נארמאלער לעבען וואס דיא קריסטען קענען ניט פערשטעהן און בעגרייפען, דאס איז וואס רופט בייא זייא ארוים א פערדאכט אז די אידען האבען עפּעס פערבארגענעס, אז זייא האבען געהיימע פלענער געגען דער גאנצער וועלט.. דער איד איז אימער פערדעכטיגט, וייל מען פערשטייט איהם ניט און דאס איז אין יעדער לאנד די סבה פון אנטיסעמיטיזם.

עם איז נור דער ציוניזם אליין וואס קען דיעזען פערדאכט צונעהמען, וייזען אז מיר קענען לעבען נארמאל און נאטירליך. דיא רבנים וואס גלויבען אין א אידישע מיססיאן זאללען געהן אין אידישען שטאאט און פון דארטען דיא וועלט אלעבעדיגען ביישפיעל צייגען, וייל דאס איז די איינציגע וועג צו לערנען די וועלט. איטאליען, וואס האט דיא וועלט רייך געמאכט מיט איהר קונסט, דייטשלאנד מיט ליטעראטור און פראנקרייך מיט איהר פרייהייט האבען דאס אללעם אויף זייער אייגענעם באדען אויסגעפיהרט ניט ליגענדיג אין דער פרעמד ווי איינגעבעטענע געסט

דיא לאגע פון דיא אידען אין רוסלאנד איז אונמעגליך צוא בעשרייבען; דיא אידען האבען בלויז איין בעשעפטיגונג, דאס איז פאהרען, רייזען, לויפען וואוהין דיא אויגען טראגען, א שטענדיגער ווילדער געלאף אהן איין ארדנונג און אהן איין סדר, קרבנות צו אלערליי אגענטען, וייל דיא אידען זיינען א הפקר פאלק. יעדער מענש אדער אונמענש קען מיט זיי טאהן וואס איהם געפעהלט. די אידען בעצאלען פאר זייער רייזע פונקט ווי זייערע עלטערען אמאל, בעטען מען זאל זיי בלויז לאזען דורך פאהרען, זיי וועלען בעצאהלען פאר זייער ברויט און וואסער, פאר דעם בריי

יואס מען גיעט זייא און פאר דיא ברויט וואס מען גיעט זייא ניט צאהלען זייא און דאך וויא זייא ווערען בעהאנדעלט.

אבער די אידישע טראגעדיע אין רוסלאנד וועט זיך ניט ענדיגען מיט די גלייך־בערעכטיגונג ווען דאס וועט שוין קומען. וואס איז וועגען נאציאנאלע איינגענשאפטען?

וועלען דיא אידען קענען לעהרנען אין שוהלען זייער שפראך און ליטעראטור אדער ניט? איז דאס ניט די גרעסטע טראגעדיע פון אלע, אז דיא וואס האבען אזוי פיעל קרבנות געבראכט פאר די אידישע בילדונג זאלען דאס דארפען אוועקווארפען גראדע ווען דיא זאגענאנטע ישועות וועלען קומען?

דיא איינציגע הילף צום אידישען שמערץ איז ציוניזם, אַ אידישער שטאַאט וואָס זאלל זיין דאָס ליכט פון אַללע אידען וואָס זיינען איבער דער גאַנצער וועלט צוא שפרייט. דאָס איז דער איינציגער מיטעל, דיא וועלט זאָלל אויף אידען מיט אַנדערע אויגען קוקען און זאָלל פערהינדערען אַז דיא אידען זאָלען ניט צו־פיצעלט ווערען אין אַ סך קליינע גרופען, פיינדליך און פרעמד איינע צוא דיא אַנדערע.

איך וועל ענדיגען מיין רעדע, מיט אַ בעקאַנטען מדרש פון אַ פאָטער מיט אַ קליינעם זוהן, וואָס זיינען געגאַנגען צופוס נאָך אַ געוויסע שטאָדט. דער זוהן וואָס איז געווארען מיעד האָט דעם פאָטער געפרעגט ווען זייא וועלען אין שטאָדט קומען? און דער פאָטער האָט געענטפערט, אַז ווען דיא וועסט זעהן אַ בית־עולם מיט קברים זאָלסט דוא האָבען דעם סימן, אַז דיא שטאָדט איז ניט ווייט.

מיר אידען האָבען שוין גענוג קברים. מיר האָבען לעצטענס אַ סך פרישע קברים געגראָבען, קברים פון הרוגים און מארטירער. מיר האָבע' א קבר געגראָבען פאַר אונזער גרויסען פיהרער, פאר דעם גרעסטען אידען פון אונזער צייט און פון אַלע צייטען, פאַר'ן גרויסען „דר. הערצל“, און ווען מיר האָבען אַזויא פיעל קברים איז דאס א צייכען, אז דיא שטאאט אליין, דיא אידישע שטאאט איז שוין גאנץ נאהענט.

דער ציוניזמוס.

פון יחזקאל לעווית.

ווערטהער פובליקום,

פיעלע מענשען מיינען, אז דער ציוניזמוס איז געבארען געווארען מיט עטליכע יאהר צוריק אין באזעל, און דער פאטער זיינער איז דער פערשטארבענער דר. הערצל. ס'איז אבער ניט ריכטיג! דער ציוניזמוס האט געהאט אן אנדער פאטער און וויגעלע. דער ציוניזמוס אין א פראדוקט פון אונזער גאנצעם פאלק, און זיין אורשפרונג איז געוועז אין בבל, — דארטען איז ער געבארען געווארען און דארטען איז זיין וויגעלע געשטאנען.

ווייסט איהר ווען עס איז געוועזן?

מעהר וויא מיט צוויי טויזענד יאהר צוריק! דאן איז דיא ציון בעוועגונג געבארען געווארען, נבוכדנצר א שטארקער און א מעכטיגער קעניג, א ברוטאלער מענש און א גרויסער יודענפיינד, האט בעלאגערט ירושלים, פערברענט דעם בית המקדש, געמאכט איין ענדע צוא אונזער אונאבהענניגקייט, צוא אונזער פרייער עקזיסטענץ, און האט אונזערע אידען, פארמאטערטע און פארשקלאפטע, נידערגעשלאגענע און הילפלאזע, פערטריעבען צוא זיך אין לאנד, קיין בבל. אונבעשרייבליך איז דאן געוועזן דיא לאגע פון אונזערע ברידער. זייער פערצווייפלונג איז געוועזן טיעף וויא דער ים און גרויס וויא דיא וועלט. וויא אבלים זיינען געזעסען אונזערע אור־אור־עלטערן לעבען דיא טייכען פון בבל און האבען שטארק בעוויינט זייער פערלארענעם גליק, זייער בעגראבענע פרייהייט און דיא פיעלע, זעהר פיעלע טהייערע קרבנות, וועלכע זיינען פערבליבען אין דער אלטער, ליעבער היימאטה, אונטער דעם פרייען מזרח־הימעל, וואס האט זייא בעגלייט מיט א פערצווייפעלטען בליק וויא א שטומע מוטער, אויף זייער וועג אין גלות...

אונזערע אור־אור־עלטערן האבען דאן שטארק געוויינט און פון זייערע צאהלרייכע טרעהרען איז אויסגעוואקסען דער ציוניזמוס, וועלכען זיי האבען געשטעמפעלט מיט דעם פאטריאטישען שוואור, מיט א היסטארישע שבועה:

„אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני, תדבק לשוני לחכי אם לא אזכרכי“...

אונזערע פערשקלאפטע ברידער האבען געשווארען, און האבען זייער שבועה ניט געבראכען! זרובבל בן שאלתיאל און יהושע בן יהוצדק זיינען געווען דיא ערשטע פיאנירען צוא פערווירקליכען דיא שבועה; נאך זייא זיינען געגאנגען עזרא הסופר און נחמיה בן חכליה, און דערנאך, אין שפעטערע צייטען, פיעלע, פיעלע אנדערע.

הכלל, דער ציוניזמוס האט עוואליוציאנירט, בייטענדיג זיין אור־פארם נאך דיא פאדערונגען פון דער צייט און פון דיא עפאכעס, ביז ער איז פערווירקליכט געווארען אין דער פארם, וואס דר. פינסקער האט איהם געגעבען, און דערנאך זיין נאכפאלגער דר. הערצל, וועמעס בוך „דער יודענשטאאט“ איז, נאך מיין מיינונג, בלויז א צווייטע, פערגרעסערטע און פערבעסערטע אויפלאגע פון פינסקער'ס „אויטאעמאנציפאציאן“.

יא, דר. הערצל איז געווען ניט קיין ערשטער ארכיטעקט, ער איז נאר געווען א גוטער אמבאסאדאר און זעהר א גוטער וועקער! ער האט געוועקט דעם אידישען פאלק צוא זיין היים, ער האט אויפגעוועקט דיא פערשלאפענע אידעע פון ציוניזמוס; ער האט געשטארקט דיא אט־אפירטע און אלטע־נייע האפנונג פון אונזער פאלק; ער האט הערייגעבלאזען א נייע נשמה און דיא „עצמות היבשות“, — און מיר אלע האבען געקראגען פרי־שען מוטה, נייע האפנונגען, און דער פולס פון דער גאנצער אידישער נאציאן האט אנגעפאנגען צוא קלאפען שטארקער און שטארקער...

דר. הערצל האט א געשריי געטהאן: „שטעה אויף, מיין פאלק!“ — און מיר האבען ערוואכט!

דר. הערצל האט פעררופען א קאנגרעס און האט הערויסגעשיקט א בעפעהל: „לך כנוס את כל היהודים“! — און מען איז געקומען.

וואס איז דער הויפט־צוועק פון דעם ציוניזמוס?

דער צוריק קעהרען צום אידישען לאנד!

וואס איז דער מאטטא פון איהם דא, אין גלות, בעפאר מיר האבען ערדייכט אונזער ציעל?

אחדות און ארבייט!

ארבייטען מיר וויא מען דארף? איז בייא אונז אחדות?

ליידער ניט! אינזער פרוד הלבבות, אונזער אנטאגאניזם האבען אי־שטענדיג פערשאפט גרויסע צרות, אונגעהייערע יסורים, און דאך — ועדיין

לא שבנו מטעותנו!... יא, ליידער, דער ציוניזמוס, וואס פאדערט פון אונז טרייהייט, איבערגעבענהייט און פעראייניגונג, איז ביי מאנכע ציוניסטען א מין גבאות: ווערען זייא די גבאים, די פיהרער, איז גוט; ווען ניט? טויג ניט די גאנצע אידעע. זיי זוכען ניט קיין מיטלען צו פעראייניגען זיך, און קוקען נאר אויף אייגענגוציגקייט, אויף כבוד; זייא זוכען ניט קיין מיטלען צו ארבייטען און צו לאזען ארבייטען, — ניין! זייא בענוצען זיך מיט די געוועהר, מיט די אלטע, פערראסטעטע געוועהר פון קרח ועדתו, און עס פאנגט זיך אן צאנקעריי עד לשמים...

נו, וואס קען פון דעם הערויסקומען?

אז אלדד ומידד זיינען ניט צוגעגאנגען צו משה רבנו און האבען פאר זיך געדרש'נט, האט יהושע בן נן געבעטען משה'ן, אז ער זאל זייא בעשטראפען, וואס אבער האט איהם געענטפערט דער געטליכער מאן? — „ומי יתן כל־עם ה' נביאים!"

אזא ענטפער פאסט מאקי פאר אזא מין גייסטיגען ריעז, וויא אונזער גרעסטער נביא; אזא ענטפער פאסט פאר א מאן, וועלכער האט בעגליקט די מענשהייט מיט זיין תורה, מיט זיין ערהאבענע לעהרע, מיט זיינע פרינציפען און געזעצע. „אין דבר טוב ואין שלום יוצא מתוך מריבה" — זאגען אונזערע חכמים אין מדרש רבה פ"ל — פון צאנקעריי קען קיין גוטעס ניט הערויסקומען! די ציוניסטען, וועלכע האבען ליעב ציון אהן פניות, אהן גבאות און אהן פוסטען כבוד, זייא דארפען ארבייטען ערנסט און עהרליך און דיענען אלס מוסטער פיר אנדערע אידען, אום צו געווינען זייא אויך פיר אונזער הייליגען און היסטארישען אידעאל — צוריקקעהרען אהיים, אהיים!

דורך אחדות און זעלבסטרעספעקט קענען מיר העראבטרייסלען פון זיך דעם גלות־שמוץ און צורייסען די קייטען, וואס בינדען אונזערע הענד. דורך ארבייט און אייניגקייט קענען מיר ווידער געווינען אונזער אמאליגען פערלארענעם מוטה, דעם מוטה פון מכבי'ער און וויא איין אדלער, וועלכער איז בעפרייט געווארען פון די הענד פון שלעכטע מענשען, וועלכע האבען פערבונדען זיינע פליגלען, וועלען מיר פליהען צו דער זון פון מזרח, צום הימעל פון אונזער פאטערלאנד, וואס האט געזעהן אונזער אמאקען גליק און וועלכער וועט נאך זיין איין עדות פון אונזער צוקיפטיגען גליק אויף דעם היסטארישען באדען פון אונזערע בראווע עלטערין.

אחדות איז ציוניזמוס, און ציוניזמוס איז אונזער האפנונג!

רעדע פון א פרעזידענטין פון א פרויען־פעראיין.

פון די „ליטווישע חכמנית“.

ווערטהע שוועסטערן פון אונזער פעראיין!

די מענער זאָגען געווענהליך אַז מיר פרויען האָבען 9 מאָס רייד. ווען איך זאָל אפילו האָבען 19 מאָס רייד, גלויב איך נִיט אויב איך וואלט קענען געפינען גענוג ריכטיגע ווערטער אום אויסצודריקען צו אייך מיין טיעפסטע דאַנקבאַרקייט פאַר די עהרע וואָס איהר האָט מיר אַרויסגעצייגט דערמיט וואָס איהר האָט מיר היינט ערוועהלט אַלס די פרעזידענטען פון אונזער שעהנעם פעראיין וואָס פעראייניגט אונז אַלעמען אין איין פאַמיליע פון ליע־טער שוועסטערס!

שוועסטערס! אונזער פעראיין האָט בעוויזען ביז יעצט אַז אָהן די הילף פון אַ מאַנסביל, אָהן די מינדעסטע מיטווירקונג פון אַן „ער“ האָבען מיר אויפגעבויט אַזאַ וואָהלטהעטיגע אָרגאַניזאַציאָן מיט אונזערע אייגענע הענד, מיט אונזערע אייגענע הערצער, און גאָר אָהן ליאַרם, אָהן קולות, אָהן באַריהמעריי האָבען מיר אויסגעשטרעקט אַ פריינדליכע האַנד צו די יעניגע וועלכע וואַרטען אויף הילף. די מענער דענקען אַז מיר פרויען קענען נִיט פיהרען אַ מיטונג אַזוי גוט ווי זיי, אַז מיר זיינען נִיט גענוג געניט אין די קונסט פון געבען און נעהמען דאָס וואָרט. עס קען זיין, אָבער דערפאַר זייַ־נען מיר מעהר געניט אין געבען הילף צו די וועלכע ליידען און אין נעהמען אַנטהייל אין יעדע וואָהלטהעטיגע זאַך גאר אָהן צערעמאָניע, אָהן „פאָינטס אָוו אָרדערס“ און אָהן קונצען. עס קען זיין אַז די מענער האָבען ווירקליך בעסערע קעפּ פיר אונז; אָבער דערפאַר האָבען מיר פרויען בעסערע הער־צער — און אויך ווייכע הערצער. ווען איך גיב אַ בליק וואָס מיר האָבען

געמאַכט פון אונזער פעראיין אין אזאַ קורצע צייט; ווען איך בעטראַכט ווי דורך די ערנסטע אַרבייט פון אַ הויפען אידישע טעכטער האַלט אונזער פרויען־פעראיין אין איין בליהען ווי אַ בלום אין מאַי; ווען איך בליק צוריק אויף דעם אַנטהייל וואָס מיר האָבען גענומען ביז יעצט אין יעדען וואָהלטהעטיגען צוועק, וויל איך געבען אַ שמייכעל ווען איך הער אָפט די ברכה „שלא עשני אשה" וואָס די מענער זאָגען... נור, אַזוי איז שוין, די מענער ריידען און מיר פרויען טהוען — די העהנער קרייען, אָבער די היהנער לייגען די אייער!

אום אייך צו ווייזען אַז עס איז ניט אמת אַז מיר פרויען האָבען 9 מאָס רייד, ווער איך טאקע מיין קורצע רעדע ענדיגען, און איך דאַנק אייך נאָך אַמאָל פאַר דעם גרויסען כבוד וואָס איהר האָט מיר געציינט דערמיט וואָס איהר האָט מיר ערוועהלט פאַר אייער פרעזידענטין, און גלויבט מיר אַז איך וועל זיך די גרעסטע מיהע געבען צו פערדינען דיעזע עהרע וואָס גיבט מיר יעצט מעהר קוראַזש, מעהר בעגייסטערונג, מעהר פרייד און שטאָלץ צו אַרבייטען פיר אונזער פעראיין, צו העלפען מאַכען שטאַרקער די אחדות און האַרמאָניע צווישען אונזערע שוועסטער.

נאָך אַ זאַך וויל איך אייך זאָגען איידער איך ענדיג. אָבוואָהל איהר האָט מיר געמאַכט פיר אייער פרעזידענטין, דאָך פיהל איך ניט דאָס מינדעסטע צו שטעהן העכער פיר אייך טהייערע שוועסטערן, און איך פערשפרעך אייך אַז איך בעטראַכט אייך אַלעמען מיט פאָלשטענדיגע גלייכהייט, דאָס הייסט אַז איך וועל ניעמאַלס געברויכען די עהרע וואָס איהר האָט מיר צוגעטהיילט אום עפּעס דורכצופיהרען געגען אייער ווילען, אָדער צו דיקטירען אונזער פעראיין געגען דעם וואונש פון אייך אַלעמען. דען מיין גרעסטער פערגעניגען וועט זיין צו אַרבייטען מיט אייך אַלעמען צוזאַמען. איך דאַנק אייך אַלזאָ נאָך אַמאָל פיר דאָס צוטרויען וואָס איהר האָט אין אייער שוועסטער, און איך שליס מיין קורצע רעדע מיט „עס לעבע אונזער פרויען־פעראיין!"

א רעדע

צו פייערן דאס יובילעום פון א פעראיין אדער א חברה.

פון ג. זעליקאוויץ.

ווערטהע שוועסטער און ברידער פון אונזער פעראיין!

25 יאָהר (אָדער 10 א. ז. וו.) זיינען פאָראיבער זייט מיר האָבען געגרינדעט אונזער פעראיין אין אַ פריוואַט-הויז פון איינעם פון אונזערע ערשטע מעמבערס. מיר זיינען דאַן געוועזען קליין אין צאָהל, מיר האָבען געהאַט ווייניג קרעפטען, ווייניג געלד — אָבער אַ סך האָפנונג — און אַ דאַנק דיזע האָפנונג האָבען מיר איבערגעלעבט אַלע שטורעמס, אַלע וואָלקענס וואָס האָבען די ערשטע צייט געשטעלט אין געפאַהר אונזער פעראיין, און מיר האָבען היינט דערלעבט צו פייערן דאָס ...יעהריגע יובילעום פון אונזער פעראיין וואָס האָט אונז אַלעמען צוזאַמענגעשמאָלצען אין אַ מעכטיגע ברידערשאַפט!

ווען איך זאָג מיר האָבען דערלעבט צו פייערן אונזער יובילעום, מיין איך מיר אַלע וועלכע זיינען דאָ, און מיר טאָרען ניט פערגעסען יענע ערשטע מעמבערס וועלכע זיינען שוין ניטאָ, יענע ערשטע גרינדערס וועלכע האָבען זייט דאַן געשלאָסען זייערע אויגען און שלאָפען היינט דאָרט, דאָרט אויף אונזער אייגענעם בית-עולם! אין נאָמען פון יענע ערשטע מעמבערס וועלכע האָבען אונז געזאָגט „אַדיע" זייט אונזער פעראיין האָט זיך געגרינדעט, אין נאָמען פון די ברידער און שוועסטער וועלכע דער טויט האָט פון אונז אוועקגעריסען די לעצטע 25 (אָדער 10) יאָהר, פאָדער איך אויף דעם ווערטהען פובליקום זיך צו שטעלען און אָפגעבען כבוד די טהייערע וועלכע האָבען געהאָלפען מיט זייער צייט, מיט זייער געלד צו מאַכען פון אונזער

פעראיין דאס וואס ער איז היינט — א מוסטער פון אחדות, א קליינע רעפובליק פון אמת'ע ברידערשאפט אין פרייד און אין לייד! לאמיר בעגריסען מיט רעספעקט די ערשטע גרינדער וועלכע דרעמלען אין שאטען פון אלהים־צבאות, דארט אין דאס לאנד פון גרויסען־אפשר... פרידען צו זייער אנרענקען!

יעצט, ווערטהע שוועסטער און ברידער, קעהרען מיר זיך צוריק צו אונזערע לעבעדיגע מעמבערס און צו אונזער לעבעדיגען פעראיין וואס האט דערלעבט צו פייערן היינטיגען יובילעאום, וואס בעגייסטערט אונז מיט דעם נאבעלען געפיהל פון האפנונג אז מיר זאלען אויך ווייטער זעהן אנצושטרייגען אונזערע קרעפטען צו טהאן וואס מיר קענען אז מיר זאלען אלע זיך האלטען צוזאמען, טהאן גוטעס, העלפען דעם שוואכען, זארגען פארן קראנקען און לאמיר טאקע האפען אז מיר וועלען נאך דערלעבען אויך צו פייערן דעם גאלדערנעם יובילעאום פון אונזער פעראיין וואס דינערט צו אונז די נאבעלע פרינציפען פון יודענטהום, די וואונדערבארע פרינציפען פון אלעם וואס איז גוט, שעהן און וואהר!

אזוי ווי מיר האבען נאך היינט אנדערע רעדנער וועלכע האבען עטוואס צו זאגען לכבוד אונזער יובילעאום, וועל איך ענדיגען מיין קליינע רעדע מיט די ווערטער פון ישעיהו הנביא אז נור וואהלטהעטיגקייט אליין איז אונשטערבליך — כי ההרים ימושו והגבעות תמוטינה וחסדי מאתך לא ימוש וברית שלומי לא תמוט (נ"ד) — און מיט דיזע ברי־ליאנטענע האפנונג פון פרינץ פון אונזערע נביאים, ווינש איך אז אונזער פעראיין זאל זיך עלטערען אין פרייד, די שטראהלען זאלען אימער זיין מעהר ווי די וואלקענס און גאט זאל אונז ווייזען זיין רעגענבויגען זאגאר אין דעם אידען'ס טרערען.

איך דאנק אייך פאר די אויפמערקזאמקייט וואס איהר האט מיר געשיינקט, און איך גיב אייך אלעמען א הערצליכען גוט־ יום טוב.

אויף א מאססענפערזאמלונג בערופען צו שטיצען א קראנקען אידישען פאעט.

פון ג. זעליקאוויץ.

ווערטהעס פובליקום!

איז עס ניט טרויעריג צו הערען אז זייט דיא וועלט עקזיסטירט האָט ארעמקייט איינגעזוכט איהר וואָהנונג אין הויז פון פּאָעט, וועלכער בעזינגט מיט זיין פעדער אַלעס וואָס איז שעהן און בעוויינט אַלעס וואָס איז טרויעריג? איז ניט אַ וואַהרער אונגליק צו דענקען, אַז דער יעניגער, וועלכער קען אַריינגעבען מיט זיין פעדער פליגלען אין אַייער שמערץ, האָפנונג, פרייד אין אַייער טרויער, אַזאַ בעגאַבטער מאַן מיט אַזאַ רייכע זעללע זאל אימער האָבען איין אָרעמע טאַשע און אַ מאָגערען פּאַקעט־בוך? איז עס ווירקליך נויטהווענדיג אַז פּאָעזיע און קבצנות זאָלען גיין צוזאַמען? מערקווירדיג! די פּאָעטען וועלכע זיינען דיא איינציגע וואָס רעדען בלומען־שפּראַך, בעגעגענען אין לעבען לויטער דערנער!

איך מיין יעצט ניט די אידישע פּאָעטען אַליין, די יעניגע, וועלכע זינגען אויף אונזער אַלטע העברעאישע האַרפע אָדער אויף דער לירע פון אונזער יעצטיגע מאַמע־לשון. איך מיין אַלע פּאָעטען אין אַלע שפּראַכען, דען אויב איהר זוכט היער אָדער אין ענגלאַנד, אין פראַנקראַך אָדער אין דייטשלאַנד—ווערט איהר געפינען וואו־ניט־וואו אַ פּאָעט, וועלכער האָט זיך ניט געדאַרפט אָנשטרענגען מיט זיין קאַמפף געגען נויטה. וויקטאָר הוגא, טעניסאָן, געטהע, קיפּלינג און אונזער איינענער משורר יהודה ליב גאָרדאָן האָבען ניט געהאַט וואָס זיך צוא בעקלאָגען אויף זייער פעדער וואָס האָט זייא געבראַכט מעהר ווי כבוד. אָבער מיר רעדען דאָ ניט פון זעלטענע אויסנאַהמעס נור פון פּאָעטען אין אַלגעמיין. דער בלינדער גריכישער פּאָעט האָמער, האָט אין דיא צייטען פון יפתח הגלעדי, געמוזט אַרומוואַנדערן פערוואָגעלט פון דאָרף צוא דאָרף פּאָרטראָגען זיינע ליעדער פאַר אַ מאָהלצייט. דאַנטע, דער אונשטערבליכער איטאַליענישער דיכטער, וואָס האָט אונז געגעבען אַ פּאָלשטענדיגע ביאָגראַפיע פון גן־עדן האָט געמוזט אויסוואַנדערען פון זיין היים זוכען ברויט וואָס ער האָט ניט געפונען. דער פראַנצויזישער פּאָעט

פאָל מורזשער איז געשטאָרבען יונג אין האָספּיטאָל פון מאַנגעל. נאָך אַ גרויסער פּאַריזער פּאָעט העזיפּ מאָראָ, האָט פערפאַסט זיינע בעסטע ליעדער אונטער איין עקספּרעסס וואָגען, ווייל ער האָט קיין היים געהאַט. באירנס, מור, הוד און לאנגפעללא זיינען געוועזן אָרים. היינט ווער קען איסרעכענען דיא גרויסע אַרמעע אידישע פּאָעטען, וועלכע האָבען געזונגען אין אונזער שפּראַך מיט ליידיגע מאָגענס?

דיא וואַרהייט איז, עס איז נאָך ניט געקומען דיא געבענשטע צייט אַז פּאָעזיע זאָל זיך בעצאָהלען און פּאָעטען זאָללען האָבען באַנק־ביכלאַך. דיא „גאָלדענע צייט“ איז נאָך פון דיכטער ווייט און דאָס איז גראַדע אַ מעלה פאַר דער וועלט אויב ניט פאַר די פּאָעטען: דער פּאָעט קען אויסגיסען זיינע רייכע געפיהלען און געפליגעלטע געדאַנקען נור דאַן ווען ער ליידעט, ווען עס פעהלט איהם עפּעס, ווען דער דיכטער ליידעט אַ סך קען ער אונז איבערגעבען איין עפּעס פון זיינע ליידען שוואַרץ אויף ווייס, אָבער דער דיכטער וואָס האָט קיין מאָהל ניט געליטען, דער קען קיין קריץ מאַכען אין אונזער זעעלע, עס פעהלט איהם די שפּראַך פון יסורים! לאָרד באיראן האָט דיעזען געדאַנק אויסגעדריקט אין די פאָלגענדע צוויי שורות:

Great bards are cradled into poetry by wrong,
They learn iu suffering what they teach in song.

„ווען פּאָעטען שלאָפען איין פערשמאַכט
אין וויעגעלע פון פּאָעזיע גאַנץ מיעד,
לערנען מיר פון זייער שוואַרצע נאַכט
וויא בעסער צו פערשטעהן זייער ליעד“.

פונקט וויא אַ בלום וואָס גיט אַרויס איהר גאַנצע זיסקייט נור דאַן ווען מען צודריקט איהר, דאָס זעלבע איז מיט'ן דיכטערס האַרץ. ווען לאָרד באיראן, פּערסי, שעללי, אונזער מאַנע הצייר, מאָררים ראָזענפעלד און אַנדערע וואָלטען געלעבט גליקליך וואָלטען זיי אונז ניט איבערגעלאָזען אַזאַ זיסע ירושה.

עס איז גענוג טרויעריג אַז די מענשהייט קען פערשטעהן איוף אַ גוטען ליעד נור דאַן ווען דעם זינגערס האַרץ טריעפט מיט בלוט. דער קראַנקער פּאָעט פיר וועמען מיר האָבען זיך דא פערזאַמעלט האט אימער געקרעכצט זיינע בעסטע ליעדער אין נויטה און דאַרום זיינען זיינע ליעדער אַזויא גוט. יעצט אָבער איז ער פיזיש און גייסטיג געבראָכען, און זיין פעדער קען אַפילו מעהר ניט קרעכצען און דאַרום מוזט איהר איהם העלפען, איהר אַלע, וועלכע האָבען זיך געקוויקט מיט זיינע געפליגעלטע געדאַנקען.

ביא א באנקעט פון א העכערע העברעאישע שוהלע.

פון ג. זעליקאוויץ.

מיינע דאַמען און הערען! מיר פרעהען זיך וואָס נויאָרק האָט דערלעבט צוא האָבען טיכטיגע אידישע שוהלען וואו מען לערענט העברעאיש און איד־דישע געשיכטע. אָבער גלויבט מיר דיא צייט איז נאָהענט ווען דיא אידען אין דיא פעראייניגטע שטאַטען וועלען האָבען אַ פאָלשטענדיגע אידישע אוני־ווערזיטעט, אַ ריכטיגען טעמפעל פיר אידישע בילדונג.

דיא אידען וואַרטען, אַז נויאָרק, וואָס איז געוואָרען דער בולוואַרד פון אידישע וויסענשאַפט פיר די נייע וועלט, זאָל האָבען דעם ריכטיגען פאַלאַסט פאַר בילדונג און אויפקלעהרונג, אַ פאַבריק פיר אידישע גרויסע לייט.

דיא גרויסקייט פון אַ נאַציאָן ליעגט ניט אין איהרע גרויסע קאַנאָנען. אין איהרע קאַזאַרמעס און מאנומענטען, נור אין דיא גרויסע לייט, וואָס דאָס לאנד האָט געגעבען דער וועלט, און דיא אונשטערבליכע מענער, וועלכע האָבען געוואוסט צוא מאכען ליכטיג דאָרט וואו עס איז פינסטער. דער שטאָלץ פון אַ נאַציאָן ליעגט אין דיא בילדונג, וואָס זיא האָט פערשפרייט אויף דער וועלט. דיא גרעסטע בארבארישע נאציאָן קען זיין מעכטיג און האָבען אַ סך טורמעס, דאָס דומסטע פאָלק קען זיין רייך אין געלט און פאַ־לאסטען, אָבער דיעזעביידע מעלות, גבורה און עשירות, זיינען שטערבליך פונקט וויא דער אייגענטהימער פון דיעזע מעלות. מצרים, אַשור און חת, זיינען נור גרויס געווען דורך דיעזע בעסטיאלישע מאכט, אָדער דורך זייערע אוצרות, אָבער ניט דורך זייערע געדאנקען, וואס מאכען דיא וועלט בעסער און שעהנער. מיר זעהן גראדע דעם היפך ביא דער אידישער נאציאָן, וואָס איז געווען גרויס אין חכמה, אין בילדונג און אויפקלעהרונג אין אלע צייטען.

אין גליק אָדער אין אונגליק, אויף'ן טראָהן אָדער אין קייטען, אין אקאַדעמיע אדער אויף דער בערזע, אין זיין אייגען לאנד אָדער אין גלות, אין בוך אָדער אין צייטונג — האט דער איד אימער זיך אויסגעצייכענט מיט זיין ליעבע צוא בילדונג און דורשט צוא חכמה.

אונזערע עלטערען האבען געלייגט דעם פונדאמענט פון א אידישע אוניווערזיטעט ווען זייא האבען געגעבען דער וועלט א בוך וואס איז נאך יעצט דער ווינקעל־שטיין פון ציוויליזאציאן פיר אללע דורות. אָבער דיא אידישע מיסיאָן טאהר ניט איינשלאפען אויף דיא לארבער בלעטער פון אונזערע נביאים פון אלטערטהום, אָדער אויף דיא בלומען פון אונזערע גרויסע לייט פון מיטעל—אלטער, אונזער שליחות איז צוא געהן פארוועטס, און עס איז ווירקליך געקומען דיא צייט אז אידישע בילדונג אין אמעריקא זאלל האבען איהר נעסט, איהר ריכטיגען טעמפעל

דער פלאן צוא גרינדען א אידישע אוניווערזיטעט דא אין נויארק וועט קירצליך ווערען אַ נויטה־וועגדיגקייט, קיין לוקסוס, דען אויסער ציון, איסער אונזער ליעבע צוא אונזער אלטער היים, וואס האט יעצט גענומען א פראקטישע ווענדונג, אויסער דיעזער נאטירליכער פאטריאטיזם האבען מיר נאך פאר אינז א גייסטיגע לאנד „כנען" מיט גייסטיגע מילך און האניג — בילדונג — וואס מיר מוזען געניסען איבעראל וואו מיר געפינען זיך, זאגאר אין אלאסקא, קאמטשאטקא אדער אין קאנגא! נויארק איז געווארען א צענטער פון יודענטהום און עס איז ניט מעהר וויא רעכט אז יודענטהום זאלל היער האבען זיין טעמפעל, וואס קען ברענגען א ברילליאנטענע צוקונפט צוא יעקב'ס אייניקלאך אין אונזער גרויסער פרייער רעפובליק!

גמילת חסדים רעדע

פון ג. זעליקאוויץ.

ווערטהע פריינדע, מעמבערס פון אונזער גמילות־חסדים!

אין איינע פון זיינע פרעכטיגע רעדעס האָט דר. מאַקס נאָרדוי אַמאָל זיך אויסגעדריקט אַז ווען יעדער מענש זאָל זיין גרייט צו העלפען זיין חבר מיט כבוד א י י ד ע ר ער פאַלט, וואָלט אונזער וועלט געווען אַ וואַהרער גן־עדן, ווייל דיזע נאָבעלע פילאַנטראָפּי וואָלט מיט דער צייט אָבגעשאַפט די נדבה וואָס דערנידריגט דעם נעהמער ביז צו דער ערד. פריינדע! דיזען געדאַנק האָט שוין אויסגעדריקט אַ צייט פריהער דער גרעסטער פראַנצויזישער איד — רש״י מיט זיין משל אַז אַ מענש קען אויפהאַלטען אַ פערד וואָס האַלט אין פאַלען, אָדער מען מוז האָבען צעהן מענשען אויפצושטעלען אַ פערד וואָס ליגט שוין אויף דער ערד!

העלפען זיין חבר מיט כבוד איידער ער פאַלט, דאָס איז דער צוועק פון אונזער „גמילות־חסדים“ פעראיין, און ווער קען אויסרעכענען די פיעלע געשעפטסלייט וועלכע זיינען שוין געשטעלט געוואָרען אויף די פיס דורך אונזער געבענטשטען פעראיין? ווער קען אָנרופען מיט די נעמען די יעניגע וועלכע האָבען אָנגעפאַנגען זייער קאַריערע מיט אַ הלואה פון אונזער גמילת־חסדים פעראיין און וועלכע זיינען יעצט אַליין מעמבערס פון די זעלבע אינסטיטוציאָן וואָס האָט זיי ניט געלאָזט זינקען אין תהום פון פערצווייפלונג?

אַלס פרעזידענט פון גמילות־חסדים פעראיין, איז דער צוועק פון מיין יעצטיגע רעדע אייך אויפמערקזאַם צו מאַכען וועגען די נויטווענדיגקייט צו פערגרעסערען די קאַסע פון אונזער פעראיין אַז מיר זאָלען ניט דאַרפען צוריקווייזען אַזוי פיעל ווירדיגע מענשען וועלכע ווענדען זיך צו אונז פאַר אַ גמילת־חסד. עס איז פיר אייך צו בעשליסען ביי דיזער פערזאַמלונג ווי מיר קענען אַם בעסטען דערגרייכען דיזען צוועק — דורך אַ בענעפיט־פאָרשטעלונג אָדער דורך אַנ׳אַנדער סאָרט אונטערנעהמונג וואָס זאָל העלפען מיט הרחבה די דורכפיהרונג פון אונזער פראָגראַם. מיר טאָרען ניט פערגעסען אַז לויט ווי דער תלמוד זאָגט איז אונזער גאַנצע תורה ניט מעהר ווי אַ פּאַנאָראַמאַ פון גמילת־חסדים — התורה תחלת גמילת־חסדים וסופה גמילת־חסדים (סוטה י״ד) — „די תורה פאַנגט זיך אָן מיט גמילת־חסדים און ענדיגט זיך מיט דעם זעלבען פרינציפּ.

דאָס איז אַלעס וואָס איך האָב געהאַט צו ז אָ ג ע ן, און יעצט לאָמיר געהן צו דער ארבייט און ט ה אָ ן.

פאר'ן מושב־זקנים

פון ג. זעליקאוויץ.

ווערטהעס פובליקום גוטהערציגע שוועסטער און ברידער!

ווען פון אונז האָט ניט אַ מאַמע, אַ באָבע, אַ טאַטע צוגעוואונשען אין וויגעלע אַז מיר זאָלען דערלעבען צו ווערען אַלט און זיך עלטערען אין נחת און אין פרייד? מיר אידען האָבען אימער געקוקט אויף אַלטקייט אַלס די קרוין פון מענשענס לעבען, און אונזער תּורה הייסט אונז זיך בענעהמען מיט דעם גרעסטען רעספּעקט צו די יעניגע ביי וועמען עס איז שוין אָנגעשנעעט אין די האָר, די זקנים וועלכע געהען שוין לאַנגזאַם בּאַרג־אַראָפּ און בּליקען צו מעריב־זייט!

נור אויב אַלטקייט איז ווירקליך די קרוין פון מענשענס לעבען, מיינט עס געווים יענע אַלטע לייט וועלכע האָבען געקענט זיך פערזאָרגען פון זומער אויף ווינטער, די גליקליכע זקנים וועלכע האָבען אַ היים, וועלכע זיינען אַרומגערינגעלט מיט זייערע קינדער און קינד'ס קינדער, וועלכע דאַרפען ניט אָנקומען אויף דער עלטער צו די הילף פון פרעמדע מענשען, און זיי דאַרפען ניט קרעכצען „אַל תּשליכנו לעת זקנה“ מיט פערוואָלקענטע אייגען און מיט אַ ריס אין האַרצען. מיר ריידען אָבער היינט ניט פון יענע געבענטשטע אַלטקייט, נור פון די פערוואָגעלטע זקנים וועלכע מוזען אָנקומען צו אַ פרעמדע היים ווי דיזער „מושב־זקנים“ וואו מיר זיינען יעצט אַלע פערזאַמעלט, אַן אַנשטאַלט וואָס איז דער שטאָלץ פון אונזער שטאָדט, (פון אונזער געמיינדע) און וואָס ציינט אַז דער אַלטער זיפץ „אַל תּשליכנו לעת זקנה“ פון תּהלים געפינט אַ ווידער־קול בּיז אונזערע הערצער, בּיז אונזערע טאַשען!

פריינדע! צווישען אונז אַלעמען היער געפינען זיך עלטערע מענשען און אינגערע. מעמבּערס וועלכע שטעלען פאָר דעם גרינעם אַפּריל, און מעמבּערס וועלכע טראָגען די קרוין פון ווייסען דעצעמבּער. די עלטערע מענשען פערשטעהען געווים בּעסער זייער הייליגע פפליכט צו די אַלטע לייט וועלכע מוזען אָנקומען צו אונזער גוטהערציגקייט; אָבער, איהר יונגע לייט, איהר פריינדע אין די מיטעלע און בּעסטע יאָהרען, צו אייך ווענדע איך זיך מיט מיין קורצע רעדע — איהר זאָלט אַרבּייטען פיר אונזער „מושב־זקנים“ מיט די גרעסטע בּעגייסטערונג, ערשטענס אויס מענשליכקייט און צווייטענס ווייל דאָס יודענטהום שטעלט אַלטקייט פיעל העכער אַלס בּילדונג און חכמה (אם חכמה אין כאן זקנה אין כאן, ברכות ל"ט), און יעדער פון אונז מוז זיך געבּען די גרעסטע מיהע אַז אונזער „מושב־זקנים“ זאָל קענען אַרייננעהמען נאָך אַמאָל אַזוי פיעל אַלטע לייט און בּזכות זה וועלען מיר אַלע דערלעבען צו אַ גליקליכע אַלטקייט, **דען יעדער פון אייך, יעדער פון אונז איז אַ קאַנדידאַט אויף אַ זקן אָדער אויף אַ זקנה.**

צו פעראייניגען חברות

(רעדע פארן פרעזידענט אדער טראסטי)

פון סמבטיון.

ווערטהע מעמבערס און ברידער פון דער קאנגרעגיישאן אנשי...

עס איז אייך אלעמען בעוואוסט אז ווען איינינע גרויסע געשעפטען פעראייניגען זיך אין איין פירמע רופט מען עס טראסט, און א טראסט אין ביזנעס איז ניט אזא ליעבע זאך אין אונזער לאנד. ווי זאל מען אבער אנרופען ווען צוויי אדער דריי אידישע קאנגרעגיישאנס ווילען זיך פעראייניגען, ניט אום צו העכערען פרייזען און אבראמען פון וועג א קאנקורענט, נור אום צו קענען אליין עקזיסטירען, ווי איך געה אייך באלד אויפקלעהרען, וואס איז דער ריכטיגער נאמען פון אזא פעראייניגונג?

איך דיינק אז ווען אונזער קאנגרעגיישאן זאל זיך פעראייניגען מיט די קאנגרעגיישאנס אנשי... דאן וועט דאס ניט הייסען א ט ר א ס ט, נור א ט ר י י ס ט, ווייל נור דורך דיזען איינציגען מיטעל וועלען מיר קענען זיך ט ר י י ס ט ע ן צו ראטעווען אונזער געמיינדע וואס האט אונז אבגעקאסט אזוי פיעל געלד, צייט און מיהע! נור דורך די פערשמעלצונג פון אונזער חברה מיט דער חברה בני... קענען מיר האפען צו בעשיטצען אונזער שוהל פון דעם מארגעדזש און אונזערע ספרי־תורה פון דעם אויקשאנירס האמער! נור דורך דיזען פלאן וואס איך שלאג אייך היינט פאר וועלען מיר קענען פעראייביגען אויף ווייטער אונזער חברה וואס איז אזוי ענג פערבונדען מיט אונזערע שמחות און טרויער, מיט אונזער פערצווייפלונג און האפנונג. דער סעקרעטער און אנדערע פראקטישע מעמבערס וועלכע האבען פערוואלטעט אונזער חברה ביז יעצט וועלען אייך באלד בעווייזען מיט ציפער ווי אזוי מיר מאכען יעצט דורך א ביטערען קריזיס, און מיר קענען איינפאך ניט איכהאלטען צו בלייבען אויף ווייטער זעלבסטשטענדיג ווי ביז אהער. אונזער שוהל איז איבערן דאך אין חובות, אונזער בית עולם וואו אונזערע טהייערע רוהען ווענקט אויף אונזערע מאגערע פינאנצען ווי א מיהל־שטיין, און עס איז אונז פשוט אונמעגליך אנצוהאלטען א בכבוד׳דינגען רעווערענד, א דרשן, א חזן און אנדערע כלי־קודש ווי אמאל. ווען מיר זאלען אזוי ווייטער שווימען גענען שטראם מוזען מיר זינקען, אבער דאס היה לא תהיה, דאס טאר ניט

געשעהן. אַנשטאַט אונטערגעהן, לאָמיר זיך בּעסער פעראייניגען מיט די גע־הערטע חברה (אָדער חברות) וועלכע ווילען זיך משדך זיין מיט אונז, אויך צוליעב די זעלבּע אורזאַכע ווי מיר מיט זיי, און לאָמיר בּילדען אַ שעהנע גרויסע מעכטיגע קאָנגרעגיישאָן וואָס זאָל זיין אַ צירונג פאַר די אידען אין די גרעסטע שטאָדט פון די גרעסטע רעפּובּליק דער וועלט.

איהר ווילט געווים פרעגען: פון וואַנען האָט זיך גענומען דיזער נייער קראַך אויף חברות? דיינקט גוט נאָך, פריינדע, וועט איהר פערשפּאָרען צו פרעגען. די נאַרישע רעוואָלוציע'לאַך וואָס ווערען אַרויסגערופען פוּ מאַנכע קנאַקערס זיינען שולדיג. געוועהנליך קען אַ חברה ניט אַיינטהיילען מיט כּבוד צו אַלעמען, און נאַטירליך געפינען זיך אונצופרידענע וועלכע ריידען אָב איי־ניגע מעמבּערס צו מאַכען שבת פאַר זיך, אום צו האָבּען איינענע פּרעזידענ־טען, גבּאים. טראָסטים א. ז. וו. מאַנכע זוכען אויך אַנדערע מאָטיוון וועלכע איך וויל בּעסער פערשוויגען — און דיזע קליינע רעוואָלוציע'לאַך אין פיעלע חברות האָבּען דארום אַרויסגערופען דעם גרויסען קראַך פון וועלכען עס ליי־דען אַזוי פיעל פּראָמינענטע גרויסע חברות און דאַרונטער אויך אונזער אייגע־נע וועלכע איז אין געפאהר ווען איהר זאָלט חלילה צוריקוויזען מיין פּראָק־טישען פאָרשלאַג.

אַך מיינע פריינדע, וואָס פיר אַ שאַרפען בּליק אונזערע חכמי התלמוד האָבּען געהאַט ווען זיי האָבּען געווארענט די כּנסת־ישראל געגען די קליינע חברה'לאַך, מיט זייערע גאָלדענע רייד: לא תתגודדו, לא תעשו אגודות אגודות.

אָבּער, איך קום אַייך יעצט ניט ערקלעהרען די אורזאַכע פון דעם קראַך אויף חברות. נור איך קום צו אַייך מיט אַ פּראַקטישען פּלאַן צו רעטען אונזער חברה דורך פעראייניגונג מיט אַ חבר'טע, ווייל דער איינציגער וועג ווי מיר קענען אויפהאַלטען אונזער טהייערע פאַמיליע איז דורך פער־גרעסערען אונזער פאַמיליע, און טאַקע ווי דער תהלים האָט געזאָגט: בּרב עם הדרת מלך.

האפענדיג אַז איהר וועט אויך אויסהערען זעהר ערנסט די וייטערע רעדנער וועגען די זעלבּע פראַגע, דאַנק איך אַייך פאַר די אויפמערקזאַמקייט וואָס איהר האָט מיר געשענקט.

צווייטער טהייל

בר־מצוה רעדעס.

בר מצוה רעדע.

פון נ. זעליקאוויץ.

קשר של תפלין צריך להיות למעלה
כדי שיהיו ישראל למעלה.
(מנחות ל"ה).

טהייערע עלטערען, ליעבע פערזאמעלטע געסט אונד פריינדע!

היינט איז מיין דרייצעהנטער געבורטסטאג, און פון היינט אָן בין איך אלליין פעראנטוואָרטליך פיר מיינע אלע מעשים, ווייל פון יעצט אָן פאַנג איך אָן צו האבען פפליכטען אלס איד צו גאט און צו לייט, און דיא תפלין וואס איך טראג דערצעהלען מיר מיט שטאלץ, מיט רעספעקט און מיט ליעבע אז איך בין אן אייניקעל פון אברהם אבינו, דער ערשטער ארכיטעקט פון דיא אידישע נאציאָן.

יאָ פריינדע! דיא תפלין דערמאנען מיר אז מיינע אבות אבותינו זיינען א מאל געוועזן קנעכט אין מצרים. און גאט האט ענדליך צובראכען זייערע קייטען, ער האט זייא ארויסגעפיהרט פון דעם לאנגען עגיפּטישען גלות און האט זייא בעגליקט מיט אַ בוך פון לעבען, א ספר החיים, דיא הייליגע תורה וואס ווייזט אונז אין אללע צייטען וויא צו לעבען ריין, וואו עס איז ליכטיג און וואו עס איז פינסטער.

ויאמר את אחי אנכי מבקש, און יוסף האט געזאגט: איך געה אויס־זוכען מיינע ברידער. פון היינט אָן איז אויך מיין הייליגע אויפגאבע צו געהן אויפזוכען מיינע ברידער, צו נעהמען אנטהייל אין יעדע אידישע אונ־טערנעהמונג און מאכען עהרע דעם אידישען נאמען וויא ווייט איך וועל נור קענען. איך וועל אימער האבען אין זינען דעם פרעכטיגען געדאנק פון תלמוד: קשר של תפלין צריך להיות למעלה, כדי שיהיו ישראל למעלה (מנחות ל"ה) דאס הייסט אז דער קשר של תפלין וואס מוז זיין פון אויבען דער־צעהלט מיר פון מיין הייליגע פפליכט צו האלטען דעם אידישען כבוד הויך, און כאָטש מיין פאלק איז ארומגערינגעלט מיט גזרות און רדיפות, האב איך דאך מיין טיעפע האפנונג אז דיא שייארצע נאכט פון גלות וועט א מאל מאכען פלאטץ פאר'ן מארגען שטער'ן אויף ישראל'ס געצעלט, און אלס בע־

ווייז אין דיעזע תפלין וואס דערמאנט מיר ווי אזוי גאטט'ס מעכטיגע האנד האט אונז שוין אויסגעלייזט פון א פיעל גרעסערען גלות.

אללע פעלקער לעבען און האפען, אָבער מיר אידען האפען און לעבען! דיא תפלין גיבען מיר דיא שעהנסטע ערקלעהרונג פון האפנונג: דער של ראש גיבט מיר די וואהרנונג פון אונזער משורר: החכם עיניו בראשו, דער פראקטישער קלוגער מאנן דארף האבען זיינע אויגען אין קאפף. צוא טהאן אללעס וואס איז גוט, און דער של יד איז א וואונק אויף דיא יד חזקה, דיא שטארקע האנד מיט וועלכע דער באַשעפער פון דער וועלט האט אונז איממער ארויסגעשלעפט פון דעם זומפיגען גלות וואו מיר זיינען אליין פער־קראכען! אַך וואס פיר א טהייערער אוצר, פון געטליכע געדאנקען עס ליעגט אין דיעזע הייליגע אוניפאָרם—דיא תפלין וואס פראָקלאמירען מיין נייע פער־אנטווארטליכקייט צו גאָטט און צו לייט.

און איהר מיינע טהייערע עלטערען, דוא מיין ליעבער פאטער און דוא מיין הערצען'ס געליעבטע מוטער! וואו זאל איך נעהמען ווערטער אייך איבערצוגעבען דיא הייסע דאנקבארקייט פון מיין נשמה; וויא איך פיהל היינט צו אייך פיר דיא עדעלע גוטהערציגע ערציהונג* וואס איהר האט מיר גע־געבען? פונקט וויא עס איז שווער ארימצונעהמען דעם ערד־קוגעל מיט בײדע ארעמס, דאס זעלבע איז מיר היינט שווער צו געפינען דיא ריכטיגע ווערטער אום אייך צו דאנקען און צו בענטשען פיר אללעס וואס איהר האט געטהאן פיר מיר זייט דעם טאג וואס איך האב מיינע אויגען געעפענט, ביז היינטי־גען טאג, ווען איהר האט מיר פאָרבערייטעט צו זיין א נייער מיטגליעד צו מיין פאלק. איך וויים אז דעם בעסטען דאנק קען איך אייך געבען ניט דורך ווערטער זאנדערן דורך מעשים, און דאס וועל איך זיך בעמיהען צו טהאָן, דאס הייסט: איך וועל מיך אנשטרענגען אייך צו איבערצייגען אז אייער אר־בייט פיר מיין צוקונפט זאל טראגען גוטע פרוכט. און איהר פריינדע און ווער־טהע פערזאמעלטע וועלכע זייט געקומען בעגריסען מיין בר־מצוה, גאט זאל אייך געבען אז מען זאל געהן בײ אייך נור אויף שמחות און איך רוף צו אייך מיט ליעבע און דאנק: ברוכים הבאים בשם אדוני, זיינט געבענטשט און גע־לויבט וואס איהר זיינט אהער געקוממען אין נאמען פון אלמעכטיגען גאטט.

פאר אבר־מצוה.

פון ג. זעליקאוויץ.

ליעבער פאטער און מוטער, לעהרער און ווערטהעם פובליקום.

עברי אנכי היום — פון היינט אן בין איך א פאללשטענדיגער איד! מיט דאנקבארקייט צו גאט און מיט ליעבע צו מיינע ליעבע עלטערן, מיט פרייד אין הארצען און מיט א „הללויה" אויף מיינע ליפען, מיט רעספעקט צו מייניע לעהרער און מיט ריינע בעגייסטערונג צו דיא נאבעלע פרינציפען פון יודענטהום, אט מיט דיעזען הייליגען באַזש שטעה איך יעצט אין א מקום־קדוש דער גליקליכער קאנדידאט אין אנפאנג פון מיין קאריערע אלס איד, אלס א מיטגליעד פון דיא עלטעסטע שעהנסטע און גרעסטע רעליגיאן פון דער וועלט וואס האט געלייגט דעם פונדאמענט פון דיא גאנצע מענשהייט.

יא, איך בין א פאלשטענדיגער איד פון היינט אן. איך האב 13 מאל ערבליקט זומער און ווינטער. בן שלש עשרה שנה אנכי היום, איך בין היינט אלט געווארען 13 יאהר און איך שטאלציר מיט מיין נייע פעראנטווארטליכקייט. איך בין פון יעצט אן א ציעגעל פון דיא גרויסע געביידע וואס הייסט יודענטהום. א גייסטיגע געביידע, דער טעמפעל פון אל־שדי פיר וועלכען אונזערע עלטערן האבען זיך מוסר נפש געווען מעהר וויא איין מאל ווען זיי האבען אריינגעלאכט דעם טויט אין פנים מיט „שמע־ישראל" אויף זייערע ליפען!

יא איך בין פון היינט אן א פאלשטענדיגער איד און דאס איז דער גרעסטער טאג אין לעבען פון א בן־ישראל, ווייל אין געגענווארט פון אזא גרויס־ארטיגען עולם, נעהם איך זיך אונטער צו פאלגען דיא געטליכע קאנ־סטיטוציאן וואס איז פראקלאמירט געווארען אויפן בארג סיני דאן ווען אלע אנדערע פעלקער זיינען נאך געקראכען אין דער פינסטער. אין געגענווארט פון מיינע ליעבע עלטערן, לעהרער, פריינדע און ווערטהע

צוהערער ניב איך היינט מיין ווארט אז איך וועל זיין א געטרייער סאל־דאט אין דער ארמעע פון אידישען פאלק, מיין איינציגער וואונש איז נור אז דער אלמעכטיגער ארכיטעקט פון דער וועלט זאל בעלייכטען מיין וועג, און איך האף דורכצופיהרען דיעזען וואונש וויא אונזערע חכמים האבען פערזיכערט .הבא לטהר מסיעין לו״. נאט העלפט אימער דעם וועלכער וויל פיהרען א ריינעם לעבען, און מיין איינציגער באגעהר, רבותי, איז נור צו מאכען עהרע מיינע ליעבע עלטערען וועלכע האבען אזוי פיעל געטהאן פאר מיר, צו מאכען עהרע מיין פאלק, נעהמען אנטהייל אין זיין פרייד און לייד, און טהאן אלעס וואס איז אין מיינע קרעפטען אום צו פערשאפען כבוד דעם נאמען איד.

יא, איך בין א פאלשטענדיגער איד: פון היינט אן ווער איך גע־רעכענט צו א מנין ווייל איך בין א טהייל פ״י דיא אידישע געמיינדע און מיין יוניפארם צו טראגען אין קאמפף בעשטעהט פון א הייליגע קאקארדע אויף מיין קאפף, דער של־ראש פון דיא תפילין, און א פריעדליכער פאנציר אויף מיין לינקען ארים, דער של־יד. המקום אשר אתה עומד עליו קדש הוא, איך וויים אז דער פלאטץ אויף וועלכען איך שטעה איז הייליג, און אויף דיעזען הייליגען פלאטץ פערשפרעך איך צו טהאן אלעס וואס גאט און לייט ערווארטען פון מיר.

און איהר מיינע ליעבע עלטערען, איך בין צו ארים אין ווערטער אייך צו דאנקען פיר אלעס וואס איהר האט געטהאן פאר מיר, גאט זאל אייך געבען לעבען, גליק, נחת און פרייד איהר זאלט אויך ווייטער מיר קענען ערציהען אלס א טרייער איד און א ערענהאפטער בירגער פון לאנד. זאל דער הימעל בענשען דיא אלע וועלכע זיינען היינט געקומען היער, און זאל דיא געטליכע השגחה אימער בעגלייטען אלע אידען אין קאמפף פיר אלעס וואס איז שעהן, גוט און וואהר. ד׳ יברך את עמי בשלום.

פאר א בר־מצוה.

פון נ. זעליקאוויץ.

טהייערסטע עלטערן, ווערטהע פריינדע און געסט!

מיט דיא גרעסטע ליעבע צו מיינע עלטערן, מיט דעם טיעפסטען רעספעקט צו מיינע לעהרער און מיט א הדר־הכבוד וואס פיללט אן מיין יונגע הארץ צו אללע פערזאמעלטע היער, שטעה איך יעצט פיר אייך אללעמען שטאלץ און גליקליך וואס איך האב דערגרייכט מיין דרייצענטעס יאהר, און איך בין פון היינט־אן א נייע פלאנצונג אין דעם אלטען כרם ישראל, דער גייסטיגער וויינגארטען וואס הייסט יודענטהום.

איך בין היינט בר־מצוה.

וויא גליקליך איך בין היינט ווען איך האב דערגרייכט דיא צייט ווען איך בין פערפליכטעט צו שטופען דיא בויד פון כנסת־ישראל! וויא גרויסארטיג איז מיין פרייד וואס איך האב דערלעבט צו ווערען א מיטגליעד פון פאלק ישראל וואס האט פערשפרייט איבער דער וועלט חכמה, מאראל, יושר, פאעזיע און ליכט! וויא טיעף איז מיין בעגייסטערונג וואס איך האב דערלעבט אז מען זאלל מיר רעכענען א טהייל פון דיא איבעריגע נעמיינדע, מען זאלל מיר צעהלען צו א מנין, א גליעד פון דאס אוראלטע פאלק וואס האט פראקלאמירט פיר דער וועלט פרייהייט גערעכטיגקייט און דיא פילאזאפיע פון רחמנות! איך בין געקומען צו דער פעריארע פון „למען תהיה תורת אדוני בפיך" גאטטעס לעהרע און געבאט זאללען זיין שטענדיג אין מיין מונד, דאס הייסט: דיא לעהרע וואס הייסט אונז זיין גוט, איידעל, ערענטליך, בארימהערציג און פריינדליך צו דיא גאנצע מענשהייט.

דאס אלעס, דיעזע געטליכע פראגראמע זעה איך היינט אויף מיין דרייצענטען געבורטסטאג און אויף מיין דעקאראציאן דיא תפילין, א דעקאראציאן וואס טראגט מיט זיך דעם אלטען ארדען פון אל אלהי ישראל. דער תלמוד זאגט: תפלין צריכין גוף נקיא כאלישע בעל כנפים, (שבת מ"ט) — אז תפלין פערלאנגט ארייגעם קערפער ניט באפלעקט פון אונרייניע מחשבות ווייל דיא רצועות פון דיא תפלין בינדען צוזאמען דעם גוף מיט דער נשמה, דעם קערפער מיט דעם גייסט, און פונקט וויא דיא נשמה איז ריין ווייל זיא איז א שטראהל פון כיסא הכבוד. דאס זעלבע מוז דער מענש האלטען זיין קערפער עבט ריין, ווייל הטהרה מביאה לידי רוח הקודש, רייניכקייט ברייננט צו דיא היילינסטע בעגייסטערונג וועלכע דער מענש קען דערגרייכען.

דער גרעסטער חכם פון אללע צייטען, דער מאיעסטעטישער פאעט שלמה המלך האט געזאגט: בן חכם ישמח אב ובן כסיל תוגת אמו — א קלוגער זוהן דערפרעהט זיין פאטער, אבער א נארישער זוהן ברייננט טרויער זיין מוטער. דיעזע ווערטער וועלען איממער זיין אויסגעקריצט אויף דיא טאוולען פון מיין הארצען, און איך וועל איממער זיך געבען דיא גרעסטע מיהע צו זיין א קלוגער זוהן אום אריינצוברייננען זאנען־שיין אין דיא הערצער פון מיינע ליעבע עלטערן וועלכע האבען אזוי פיעל געטאהן פאר מיר פון דעם טאג אן וואס איך האב בעגריסט דיא זון ביז היינטיגען טאג ווען איך בין געווארען א טהייל פון אידישען פאלק וועמעס אינטערעסען איך וועל זיין געטריי און איבערגעגעבען ביז דיא לעטצטע מינוטען פון מיין לעבען.

יעצט בעט איך דיר, גאטט, זאלסט באשיצען מיינע עלטערן, בעפריי זיי פון צרות, פערהיט זיי פון טרויער, באוארען זיי פון זארג און פערהיט זיי פון שמערצען. דייז געטטליכע גנאדע זאלל בעגלייטען דיא אללע אנווענדע היער זיי זאללען האבען שטענדיג בלויז נחת פון זייערע קינדער און קינד'ס קינדער, און שיק דיינע שטראהללען פון ישועה אויף דיין גאנצען פאלק ישראל אמן.

פאר א בר־מצוה.

פון ליטווישען פילאָזאף.

ליעבער פאָטער, טהייערע מוטער, ווערטהע פריינדע און פיעל געשעצטע געסט.

זייט אלע בעגריססט, איהר אַלע וועלכע נעהמט יעצט אנטהייל אין מיין דרייצעהן יעהריגען געבורטסטאג — מיין בר־מצוה יום טוב אויף וועלכען מיינע טהייערע עלטערען האבען געווארט מיט דיא גרעסטע אונגעדולד, ווי זאלען זעהן מיט זייערע אויגען דאָס וואָס זיי האבען אימער זיך געוואונשען ווי איך טרעט אריין אין אידישען לאַגער אלס אַ פאָלשטענדיגער איד, א סאָלדאַט פון אלהים־צבאות וועלכער איז גרייט צוא טהאן דעם רצון פון גאט. בן שלש עשרה למצוה — ווען אַ אידישער זוהן ווערט אלט דרייצעהן יאהר, ווערט ער אַ איד פאר זיך אליין, און דאס פיהל איך צו זיין היינט: איך בין א מיטגליעד פון דיא אידישע געמיינדע מיט אַלע פעראנטווארטליכקייטען פון אַ פאָלשטענדיגען אידען, און אין נעמענווארט פון דיעזע פערזאַמלונג גיב איך מיין הייליגסטע פערשפרעכונג אַז איך בייג מיין יונגען קאפף מיט דעם גרעסטען רעספעקט פיר מיינע נייע פפליכטען אלס איד, אלס מענש און אלס קעמפפער פאר מיין פאלק.

צדק לבשתי וילבשני, אלס צייכען פון מיין נייע קאריערע אין דיענסט צו מיין גאט און מיין פאלק, האב איך אנגעטהון דיא תפלין וואס איז דער סימבאל פון גאטס גערעכטיגקייט, דען דיא תפלין דערמאנען מיר וויא אזוי דער באשעפער האט אונז אמאל אויסגעלייזט פון אַ ים צרות אין מצרים. פון היינט אן וועל איך זוכען דיזע גערעכטיגקייט וויא ווייט א בשר־ודם קען עס דערגרייכען, איך יועל זוכען דיזע גערעכטיגקייט פיר מיין פאָלק דורך בילדונג, דורך קאָפף־ארבייט, און דערפאַר איז אן עדות דער של־ראש וואס איך טראָג אויף מיין קאפף. אָבער ווען איך וועל אמאל מיזען זוכען דיעזע גערעכטיגקייט דורך קראפט און קאמפף, וועט עס מיר דעמאנען דער של־יד אויף מיין לינקען ארעם.

מיט זאָלכע צוויי מעדאַלען אויף מיין קאפף און מיין ארים, מיט זאָלכע צוויי „בעדשעס“ וואס דערצעהלען מיר מיין ערהאבענע שליחות, מיט זאָלכע פריעדליכע געוועהר טרעט איך ארויס היינט אין לאגער פון מיינע ברידער צו טראגען הויך דיא פאהן פון אהיה־אשר־אהיה מיט ליעבע און מיט שטאלץ.

און פונקט וויא א פאטריאָטישער סאָלדאַט אויף׳ן שלאכטפעלד וועלכער נעהט נאך דעם קול פון טרומפייטער ביז׳ן קבר, אזוי בין איך מוכן ומזומן צו ריזיקירען מיין לעבען פאר מיין פאלק און נאכגעהן דעם וויעדערקול פון שמע ישראל, ביז מיין לעצטען אַטהעם־צוג! איך בין נאך וויינינ געבילדעט אין אונזער אידישע היסטאָריע און רעליגיאן; אָבער דאָס ביסל וואס מען האט מיר געלערנט, האט מיר שוין געגעבען צופערשטעהן וויפיל צרות־אכזריות, טראגעדיעס, סכנות און טויט־שרעק מיינע עלטער־זיידעס האבען דורכגעמאכט פיר אונזער רעליגיאן. מעהר וויא איין מאל זיינען מיינע קינדישע אויגען פערוואלקענט געווארען ווען איך האב געלערנט און געהערט פון דיא טייכען בלוט און טרעהרן וואס אונזערע אור־אור־עלטערן האבען דורכגעמאכט אויף קידוש השם. זאָגאר היינט ווען דער ווארט „ציוויליזאַציאָן“ איז אויף אללע ליפען, ווערען נאך אלץ אונזערע ברידער פערפאלגט אין פיעל לענדער נאר דערפאר ווייל זיי קענען ניט פערשטעהן וויא אזוי דריי מאל איינס איז איינס . . . אבער דיעזע רדיפות אויף אידען פאר אינזער אמונה, האט אונזער אמונה נאך שטאקער געמאכט און מיר האלטען זיך נאך פעסט וויא אימער אן דיא אלטע ירושה פון בארג סיני, צו וועלכע איך בין פון היינט אן בערעכטיגט אלס פאלשטענדיגער איד.

אללמעכטינער בעשעפער! גיס אויס דיין אוצר ברכות אויף מיינע עלטערן זיי זאלען ניט וויסען פון קיין צער בלויז פון נחת און גליק אין אלע זייערע וועגען! שיק דיין הימלישען זעגען אייף אלע פערזאמעלטע היער, און זאל דיין פאלק געניסען איבעראל דעם פוללען בעכער נחמה, גליק, פרייד, געזונד און פרנסה! איך דאנק אייך אלעמען פיר אייער קומען היינט מיר מקבל פנים זיין אין אייער געמיינדע, וד׳ ישלך לכם את ברכתו ממעל ייברך את כל אחינו הפזורים בארבע כנפות הארץ—אָמן.

פאר א בר־מצוה.

פון אברהם ראין.

מיינע טהייערע עלטערען און פריינדע,

שוין דרייצעהן יאהר זייט איך האב דיא ליכטיגע שיין פון דער זון דערזעהן, און דורך דיזער גאנצער צייט זיינען אייערע געדאנקען, מיינע ליעבע עלטערען, בלויז אויף מיר געווען אנגעווענדעט. מיט פרייד און פערגעניגען קוק איך זיך אום צוריק אויף מיינע קינדערשע יאהרען, איך דערמאן זיך דיא פיעל גוטעס, וואס איהר האט פיר מיך אימער געלייסטעט. מיט פרייד און פערגעניגען קוק איך זיך אום אויף יענע טעג, ווען דער ליעבער און דער מילדער בליק פון מיין מוטער האט זיך פון מיר אויף קיין מינוט ניט אבגעקעהרט און האט מיר ליעבליך און צערטליך נאכגעקוקט; טעג אין וועלכע מיין יעדער טריט איז בעלויכטען און בעוואכט געווארען פון א טרייען פאטער און גוטען לעהרער, יעצט פערשטעה איך די גרויסע מיהע וואס דאס האט געקאסט, אה, וויא פיעל זארג און שמערצען האב איך אייך זייט דאן פערשאפט ביז איהר האט מיר געבראכט צו דיעזע שטופע וואס איך שטעה יעצט.

דרייצען יאהר זיינען שוין פערגאנגען און פערפלאסען פון מיין לעבען און איך בין שוין יעצט מעהר קיין קינד ניט; לויט דאס אידישע געזעץ בין איך יעצט א מאן, א „בר־מצוה“, דאס הייסט: א זעלבסט שטענדיגער מענש, וועלכער איז שוין פעררעכענט און פערפליכטעט צום כלל ישראל, נייע וועגען וועלען זיך פאר מיר יעצט ערעפענען צום געהן, און א נייעס לעבען וועט זיך יעצט פיר מיר אנפאנגען, דיא קינדערשע יאהרען מיט זייערע קליינליכקייטען געזעגענען זיך יעצט פון מיר און עס ערשיינען פאר מיר דיא יאהרען פון איין אמת'ן לעבען מיט אלע זיינע גרויזאמקייטען און שוידערליכקייטען.

און ווער וועט נעבען מיין זייט מיין וועכטער זיין! ווער יועט מיר העלפען אריבער שפרייזען איבער די שוויריגקייטען וואס שטעהען מיר פאר אין לעבען!

נור מיין בטחון און האפנונג אין דעם גרויסען גאט פון דיא אידען.

און מיט וואס פאר א ביטע זאל איך זיך יעצט צו איהם יוענדען, צום גרויסען אידישען גאט!.

אונזער הייליגער תנ"ך דערצעהלט, אז ווען שלמה איז בעשטיגע

דעם אידישען טהראן אין ארץ ישראל האט גאט צו איהם זיך בעוויזען און איהם געפרעגט: „וואס פערלאנגסט דו פון מיר, שלמה, איך זאל דיר געבען!

און שלמה האט בייא איהם קיין רייכטהום און קיין לאנגעס לעבען ניט געבעטען, נור א קלוגעס און פערנינפטיגעס הארץ האט ער בייא איהם פערלאנגט.

גאט איז זעהר געפעלען געווארען שלמה׳ס ביטע ריעזע און ער האט איהם בעשאנקען מיט אלעם· וואס מאכט נור א מענשען גליקליך, גרויס און בעריהמט אויף דיזער וועלט.

און אויך איך וועל יעצט בייא גאט קיין אנדער זאך ניט בעטען ווייא נור א קלוגעס און פערנינפטיגעס הארץ, איך זאל קענען אונטערשיידען דאס גוטעס פון דאס שלעכטעס און אויסערוועהלען דאס גוטעס; איך זאל קענען אויסערוועהלען די בעסטע וועג אין לעבען, איך זאל קיין מאל ניט פעראירט ווערען, זאל טאהן גוטעס פאר מיינע מיטמענשען און זאל זיין א טרייער איבערגעגעבענער זוהן צוא מיין אונגליקליכעס פערפאלגטעס פאלק און זאל קענען פאר איהם גרויסעס טאהן, איך זאל זיין א עהרע פיר מיינע עלטערען און א טרייער בירגער צוא דיא פעראייניגטע שטאאטען, אונזער פרייע היימאטה דא אין גלות.

און אייך מיינע ליעבע עלטערען, וואס איהר האט זא פיעל געטאהן און זיך געמיהט מיר צוא ערציהען, מיר צוא בילדען און צוא מאבען מיר פיר א מענשען צו גאטט און צו לייט, פיר אייך האב איך קיינע ווערטער אויסצודריקען מיינע געפיהלען און עס איז גלייכער איך גאר ניט צו זאגען; ווייל אלע ווערטער דיא שעהנסטע פראזען, וועלען אפילו דעם מינדסטען בעגריעף ניט קענען געבען וועגען מיין גרויסע און טיפע דאנקבארקייט וואס איך פיהל צו אייך פאר אייערע גרויסע און לי בענסווירדיגע טהאטען פון מיינעטוועגען.

איך וועל אייך נור זאגען אז אלעם וועל איך אנווענדען אום אייך צוריקצאהלען אלעם וואס איהר האט פיר מיר געטאהן דורך דעם וואס איך וועל אייך אטרייער, איבערגעבענער און שעצענדער זוהן בלייבען זאלאנג עס וועט נור מיין הארץ אין מיין ברוסט זיך צאפלען און זאלאנג מיינע אויגען וועלען נאך זעהן דיא ליכטיגע שיין פון דער וועלט מיט וועלכע איהר האט מיר בעגליקט,

זאל מיר גאט געבען דעם מוטה צו זיין א גוטער זוהן צוא מיינע עלטערען, א גוטער פריינד צוא מיינע פריינד, א טרייער זוהן צוא מיין פאלק און א איבערגעגעבענער בירגער צו מיין פאטערלאנד! אמן!.

פאר א בר־מצוה.

פון מ. מ. דאליצקי.

רבותי! היינט ווער איך „בר מצוה״. היינט איז דער הייליגער טאג וואס איך טרעט אריין אלס מיטגליעד אין דער אידישער נאציאן!

איך פיהל מיך דערמיט שטאלץ און גליקליך. שטאלץ וואס מיין נאציאן האט אנגעצונדען א פאקעל פאר דער גאנצער מענשהייט, און גליקליך וואס איך ווער איינער פון דעם אונשטערבליכען פאלק, וועלכער וועט קיינמאל נים אונטערגעהן.

וויא בעגייסטערט עס מיך דער געפיהל, דאס איך ווער פון היינט אן א פאהנען טרעגער פון דעם „ואהבת לרעך כמוך״! וויא שעהן איז עס צוא געבען דער וועלט אזא לעקציאן!

אָ יאָ, עס איז שעהן; אבער עס איז אויך א וויטאג צוא זעהן וויא אלע האבען עס פון מיין פאלק געלעהרענט, און קיינער האט עס ניט מקיים געווען אויף איהם!..

דאס ווייזט וויא וויים דיא וועלט איז נאך הינטער־זיך, און וויא הייך איך דארף שעטצען מיין פאלק. אז מיט טויזענדע יאהרען צוריק האט ער געפרעדיגט דאס וואס דיא היינטיגע ציוויליזירטע וועלט שטאלצירט דערמיט, און האט עס נאך ניט זוכה געווען צוא מקיים זיין...

רבותי! היינט ווער איך א איד מיט'ן פולען בעוואוסטזיין, אז איך שטעה צוא אלס מיטגליעד צוא א מארטירער־פאלק וואס ליידעט פאר דער וואהרהייט און ווערט בעדעקט מיט פינסטערניס דערפאר וואס ער האט בע־לויכטען דיא וועלט מיט מענשען ליעבע און מאראל.

א סך חכמים און ליכטיגע זעלען זיינען אויף אונזער ערד פערפאלגט געווארען וועיל פינסטערלינגע האבען ניט פערשטאנען זייערע אידעען און אידעאלען; אבער מיין פאלק האבען אלע פערשטאנען, זייא האבען אבער

נעוואלט פערא־ינגנען זיינע אידעען צוא זיך און צוא זייערע געטטער...

ווי האבען גערדרעהט דעם „ואהבת לרעך", גערדרעהט און געפּלאנטערט, זייא האבען איהם אזוי ווייט אידיאליזירט ביז זייא האבען אונז געהייסען אנ־שטעלען דיא רעכטע באק ווען מיר קריגען פעטש אין דער לינקער... אך ייא שעהן דאס איז! לעבעדיגע עדות דערצו, זיינען דיא פּגראמען אין קעשענאוו און אדעסא... דאס האט מען לעבעדיגערהייט געמאָרדעט אידען וואָס פרעדיגען „ואהבת לרעך כמוך", וועמעס תורה מען האָט אַזויא שעהן גענאַשט און איבער־געניטצעוועט.

דאָס אַליין איז שוין גענוג מיך צוא בעגייסטערען פאַר מיין פאָלק, מיין מערטירער־פאָלק וואָס לייחעט פאַר זיין עהרליכקייט און אידעאַליזמוס!

מיין רעליגיאָן וואָס איך נעהם היינט אָן איז ריין פון מענשען־בלוט. זי פערדעקט ניט מיט איהרע פאָלעס אַזויא פיעל מיליאָנען אונשולדיגע קרבנות, וויא דיא וואָס האָט אַזויא פיעל בע'גנב'עט און בעגזל'ט אונזער אידישער רעליגיאָן און ענדליך ווילט זיך איהר פערניכטען דעם אידען מיט זיינע היס־טאָרישע בלעטטער צוזאַממען כדי מען זאָלל שפּעטער ניט וויסען אַז זיא איז נאָכגעטאַנצט און נאָכגעמאַכט...

יאַ, מיינע פריינדע! איך ווער פון היינט אָן אַ איד; אָבער ניט אַ איד מיט אַן אויסגעבויגענעם רוקען צו מקבל זיין אומזיסטע קלעפּ. איך ווער אַ איד צו קעמפּפען פאַר דיא רעכטע פון מיין נאַציאָן, מאָראַליש און **פיזיש**... איך ווער אַ מכבי, אַ חשמונאַי!

הורייא! פאַר'ן יודענטהום מיט זיינע העלדען!

פאר א בר־מצוה.

פון הלל מאלאכאווסקי.

טהייערע עלטערן, פאטער און מוטטער און ווערטהעס פובליקום, דאמען און העררען!

הייטע איז מיין טאג. און דיעזער טאג איז בייא מיר א יום טוב אין צווייען, ערשטענס איז הייגט מיין געבורטסטאג, און צווייטענס בין איך הייגט געווארען דרייצעהן יאהר אלט; איך בין געווארען בר־מצוה, און איך בין שוין א איד מיט אייך אלעמען צוגלייך, דער צעהנטער צוא א מנין און דער דריטער צוא א מזומן, און איך בין מחויב אין דיא מצוות און דיא דינים, וואס יעדער איד דארף אפהיטען.

הייטע טרעט איך אריין אלס מעמבער, אלס מיטגליעד אין דעם גרויסען, אלטען און הייליגען ארדען, וועלכער רופט זיך „ישראל“ און בין פערבונדען מיט א הייליגען באנד צוא אללע מיינע רעליגיאנ׳ס ברידער אין דער גאנצער וועלט. און מיין ליעבער פאטער, וועלכער איז ביז יעצט געווען פעראנטוואָרטליך פאר מיינע מעשים, זאגט יעצט מיט שטאלץ און מיט פערגעניגען: „ברוך שפטרני מענשו שלזה“, דאס הייסט: א דאנק גאט, וואס איך בין פטור געווארען צוא ליידען פאר מיין זוהנ׳ס חטאים און זינד.

אה! מיין הארץ איז פול מיט פרייד, און מיט שרעק. איך פרעה מיך, וואס איך בין געווארען אויס קינד, איך בין געווארען א זעלבסט־שטענדיגער מענש, און א מיטגליעד צוא אונזער נאציאן, אבער ווען איך בעטראכט נאר דיא שווערע פליכטען, וועלכע עס ליגען יעצט אויף מיר און די גרויסע פעראנטוואָרטליכקייט מיינע, שוידערט מיין לייב און עס ציטערט מיין נשמה. מיינע עלטערן זיינען נים מעהר מחויב אויף מיר אכטונג צוא געבען און איך אליין בין נאך זא יונג און אונערפאהרען און אונפראקטיש, דער קלענ־

סטער ווינטעלע קען מיך פערטרייבען אין דעם וויטען ים פון לעבען; דיא שרעקליכע וועללען פון אירטהום, דיא מורא'דיגע חוואליעס פון שיקזאל האלטען אפען זייער מויל מיך איינצושלינגען, צוא פערשלעפען אין דעם תהום פון זינד, אין דעם שאל תחתיה פון פערברעכען, נאר דיא אויג פון א גוטען קאפיטאן קען מיך אפ־היטען פון איין אונגליק, נאר דיא השגחה פון מיינע גוטע עלטערען קען מיך רעטען איך זאלל ניט פערבלאנזען אין דעם גרויסען מדבר פון לעבען.

אה ליעבע עלטערען, פאטער און מוטער.

מיט וואס קענן איך אייך אפ־דאנקען פאר דיא פיעלע גוטעס, וואס איהר האט מיט מיר געטאהן? דרייצעהן יאהר האט איהר אייער לעבען געאפפערט פאר מיר, איהר האט מיך אפגעהיט ווי דיא שווארצאפעל פון אייער אויג, פיעלע נעכט צו־ליעב מיר ניט געשלאפען, פיעלע טעג פער־בראכט צו-ליעב מיר אין טרויער, איך, אלס קינד, האב ניט פערשטאנען צוא שעטצען אייער מיהע און אייער ווארימע השגחה אויף מיר, איך האב נאך פיעל מאל געזינדיגט געגען אייך, איך האב פיעלע מאל פעראורזאכט אייך שמערצען, איך האב ניט פערשטאנען וויא געהארכזאם צוא זיין, וויא צוא ערפיעלען אייער ווונש, וואס דאס איז אייגענטליך געווען פון מיין טובה וועגען. אבער איהר גוטע עלטערען, האט אלעס גדולדעט, איהר פלעגט אימער פערציהען, מוחל זיין, און אז איהר האט מיר א מאהל בעשטראפט, איז דאס געווען מיט ליעבשאפט, מיט רחמנות; „כרחם אב על בנים" און אייער מיהע איז ניט געוועון אומזאנסט, אייער גוטע ערציהונג, וואס איהר האט מיר געגעבען, האט געבראכט גוטע פריכטע, איהר האט מיך אליין געלערענט און האט געדונגען פאר מיר גוטע לעהרער און האט מיר פערזארגט מיט אללעם גוטעס, ביז איהר האט דער לעבט צוא זעהן דעם נחת, צוא זעהן מיך, אייער זוהן, שטעהענדיג דא אויף דעם הייליגען פלאט־פארעם צוא האלטען מיין רעדע צוא מיין בר מצוה.

יעצט הויב איך אן צוא פערשטעהן וויא צוא שעטצען דיא גוטעס, וואס איהר האט מיט מיר געטאהן; דאנקען אייך בין איך ניט אין שטאנד, נאר איך זאג אייך צוא, אז איך וועל מיך בעמיהען צוא זיין דאס, וואס איהר

פערלאַנגט פון מיר צוא זיין, איך וועלל געהן אין דעם וועג אין וועלכען איהר האָט מיך געפיהרט ביז יעצט, איך וועלל זיין אַ איד מיט'ן גאַנצען האַרצען און מיט מיין גאַנצער נשמה. נאָר איהר, גוטע עלטערען, זאָ־לט מיך העלפען, אָבוואָהל איהר זייט שוין מעהר ניט מחויב. נעהמט ניט צוא דיא השגחה אייערע פון מיר, ווייל אונטער אַייער השגחה, וועט מיר זיין פיעל גרינגער צוא ערפיעללען מיינע פליכטען צוא מיין רעליגיאָן און צוא מיין נאַציאָן, צוא אונזער תורה און שטודירען אונזער וואונדער־באַרע געשיכטע.

איך בין אַ איד! אַך, וויא הערליך עס קלינגען דיעזע ווערטער אין מיינע אויערען! איך בין אַ קינד צום עוויגען פאָלק, וועלכעס גלויבט אין דעם עוויגען גאָטט. איין גאָטט אויף דער גאַנצער וועלט „אלקים" און איין פאָלק אויף דער גאַנצער וועלט „ישראל". און ישראל איז אויסערוועהלט געוואָרען פון גאָט צו היטען דיא איינציגע תורה וועלכע לערענט דעם מענ־שען וויא צו לעבען גליקלאַך אויף דער וועלט. אַ תו־רה וואָס פרעדיגט נאָר גוטעס און ערהאַבענעס, אָרענטליכקייט, פרייהייט און גלייכהייט. און פאַר דעם הייליגען אידעאַל פון דער תורה שטעלט איין דאָס פאָלק ישראל זיין לעבען.

כי תלך במו אש לא תכוה, ומים לא ישטפוך, ולהבה לא תשלוט בך. פאַר זיין תורה און פאַר זיין גאָטט, געהט ישראל אין פייער און ווערט ניט פערברענט, אין וואַסער און ווערט ניט דערטרונקען. פיעלע טויזענטער און צעהן טויזענטער פון מיין פאָלק האָבען זייער לעבען געאָפּפערט פאַר זייער תורה; פייער און שווערד, הונגער און מאָרד האָבען זיי ניט געקענט צווינגען צוא זיין פאַלש צוא זייער גאָטט און צוא זייער הייליגער תורה, ביז דעם לעצטען טראָפּען בלוט זיינען זייא געוועזען טרייא צוא זייער רעליגיאָן און זייערע נשמות זיינען אויסגעגאַנגען ש־ייענדיג „שמע ישראל ד' אלהינו ד' אחד"!

יאַ, אידיש בלוט איז נערזנען געוואָרען וויא וואַסער אין אַללע צייטען און אין אַלע לענדער. אָבער דאָס אידישעס פאָלק לעבט, עס האָט געלעבט און עס וועט לעבען איין עוויגען לעבען. און איך אַלס איד וועל איך זיין טרייא צו מיין פאָלק מיין גאַנצען לעבען, איך וועל מיך מיהען צו זיין איין אָרענטליכער איד צוא מיין פאָלק און אַ גוטער בירגער צוא דעם לאַנד וואו

איך וועל וואָהנען. איך וועל ליעב האָבען אונזער הייליגער שפּראַכע לשון הקדש, און וועל שעטצען אונזער אַלטע ליטעראַטור דעם תלמוד, און וועל האָבען דעם גרעסטען רעספּעקט פאַר אונזערע געלעהרטע און געבילדעטע פון יודענטהום.

אָה, גאָט! שיק דיין ברכה פון דיין פוללער האַנד צוא מיינע ליעבע טהייערע עלטערען, פאַטער און מוטער, דערלענגער זייערע יאָהרען, זייא זאָלען קענען זעהען נחת אָן זייערע קינדער און קינד'ס קינדער, בענש זייער הויז מיט רייכטהום און גליק, געזונד און צופרידענהייט, בענש מיינע שוועסטער און ברידער, אָנקעלס און טאַנטעס און אונזער גאַנצער משפחה. שיק דיין ברכה, אָה גאָט, צוא דעם פּובליקום, וואָס שטעהט דאָ יעצט מיט מיר אין דיעזער שוהל, בענש מיינ'ז לעהרער און אַלע מיינע גוטע פריינד צוזאַמען מיט מיין גאַנצען פאָלק ישראל, וועלכער איז פערשפּרייט אויף דער גאַנצער וועלט, און מיר זאָלען דער־לעבען אין גיכען אַ ישועה און אַ גאולה אויף אַלע אידען, אמן.

א פּאַר ווערטער

פיר דעם אבי בר־מצוה בייא א גלעזעל משקה

לחיים, רבותי, און טהייערעס פּיבליקום!

וויא זאָגט איהר, מיינע ווערטהע הערען? דאַרף מען ניט נעמען אַ ביסעל משקה אַ ראָפּ־וואַר ענדיג פון זיך אַזאַ שווערען פּעקעל? דאַנקען גאָט, מיין בר־מצוה האָט היינט (פאָריגען שבת) געמאַכט גאָר נישקשה'דיג, ס'איז געווען אַ שעהנע שטיקעל אַרבייט, לייענען אין דער תורה, זאָגען דעם מפטיר אין נביא, און נאַכהער דיא רעדע אין אידיש און אין ענגליש, מיינט איהר דאָס האָט איהם פיעל גענומען? אָסיר! אַז ער וויל נאָר, איז בייא איהם קיין זאַך ניט שווער.

און יעצט דוא מיין זוהן, קום נאָר אַהער און גיב אַ קוש דיין טאַטען! איך האָב עס פערדינט ביי דיר ווי דו אַליין האָסט געזאָגט אין דיין דרשה...

געדענק זשע! דוא זאָלסט ערפיללען, וואָס דוא האָסט צו געזאָגט אין דיין רעדע, זאָלסט זיין אַ איד מיט לייב און זעלע. זאָלסט זיין אַ שטאָלץ פון דיין יודענטהום און א ברכה פאַר דער מענשהייט. בעדאַנק, מיין קינד, דיא געשט פאַר דיא פּרעזענטען!

לחיים רבותי, גאָט זאל געבען. מיר זאלען אלע דערלעבען טרינקען אויף שמחות, ישועות ונחמות אויף אידען, לחיים!

פאר א בר־מצוה!

פון רייכערזאהן.

ליעבע טהייערע עלטערען און ווערטהע פערזאמעלטע!

מיט פערגעניגען אויף מיין געזיכט, מיט פרייד אין הארצען און מיט דאנקבארקייט צוא מיינע טהייערע עלטערען, געה איך יעצט בעטען פון אייך, איהר ווערטהע פערזאמעלטע, איהר זאלט מיר אויסהערען איינינע מינוטען אין דיזען הייליגען טאג ווען איך ווער אריינגעפיהרט אין די גרויסע אלטע אידישע אלליאנץ, אין דעם דיענסט פון גאטט פון ישראל.

יא, איך בין היינט בר־מצוה — איך טרעט ארויס אלס איד אויף מיין איינענע פעראנטוואָרטליכקייט, און ביא דיעזע הייליגע געלעגענהייט ווילל איך אייך געבען דיא פראגראמע פון מיין אידישקייט. איך געה אייך יעצט נים בעלעסטיגען מיט דרשות, מיט מאראל און מוסר, רעדן וויא אלט בין איך אין גאנצען? וויפיעל שכל אין בילדונג האב איך רענן. איך זאל וואגען צו געהן פרעדיגען פיר אזא פרעכטיגען עולם פון לומדים, חכמים, געבילדעטע מענער און פרויען? אללעס וואס איך ווילל אייך מיטטהיילען איז בלויז וויא ווייט איך בעגרייף מיינע נייע פליכטען אלס איד.

מיט 13 יאהר צוריק ווען גאטט האט מיר ארויסגעשיקט אויף דער וועלט און האט בעשטימט איך זאלל זיין א מיטגליעד פון אידישען פאלק, דאן האט דיא געטליכע השגחה אויך בעשטיממט אז איך זאלל האבען גוטהערציגע עלטערען וואס זאללען מיר בילדען, און דערפאר בייג איך מיין קאפף מיט הייליגען רעספעקט פאר דעם וויללען פון דעם ארכיטעקט פון דער וועלט.

איך וועלל זאגען מיט דיא ווערטער פון נביא ישעיה! "הלא ידעת אם לא שמעת אלהי עולם ד' בורא קצות הארץ לא ייעף ולא ייגע, אין חקר לתבונתו." (ישעיה מ') "האסט די דען נים אויסגעפארשט אדער ווייניגסטענס

געהערט אַז דער הערר פון דער וועלט וועלכער האָט בעשאַפען די ערד פון ברעג ביז ברעג, ער רוהט ניט און זיין חכמה איז אונבערגרייפליך פאַר אונז מענשען". אין מיין קורצע קאַררירערע פון 13 יאָהר האב איך וויניג צייט געהאַט צו פאָרשען די גאָטטהייט מיט מיין אייגענעם קינדישען שכל—אָבער איך האב געהאַט גענוג געלעגענהייט צו הערען פון מיינע אידישע לעהרער און פון מיינע עלטערען וועגען גאטט'ס געבאָט, דיא הימלישע קרוין פון אונזער אונשטערבליכען יודענטהום און דיעזע אַללע לעקציאנען וועגען אונזער אמונה, האבען ערוואַכט אין מיר היינט ווען איך האָב צום ערשטען מאהל אין מיין לעבען עולה לתורה געווען!

איך דער מאָן זיך היינט דיא עלף ווערטער פון חומש „היום הזה ד' אלהיך מצוך לעשות את החוקים ואת המשפטים" (תבא) היינטיגען טאָג זאלל איך אָבהיטען אַללע זיינע געזעטצע און דיא פארשריפטען. און איך וועל זיך דיא גרעסטע מיה געבען ווייטער אין מיין לעבען ווירקליך אָב־צו־היטען מיט בעגייסטערונג דיא געזעטצע וועלכע ציהען אַריין אין קראַפט פאַר מיר פון היינט אָן. איך וועלל געהן אין דעם זעלבען וועג אין וועלכען איהר מיינע ליעבע עלטערען זיינען געגאַנגען, דער וועג פון אונזערע אלטע אבער אימ־מער נייע אמונה פיר וועלכע אונזערע עלטער זיידעס זיינען געגאַנגען אין פייער און אין וואסער.

דאס איז אללעס וואס איך האב געהאט צוא זאגען וועגען מיין בעגריף אין אידישקייט. ווייטער בעט איך דעם אַללמעכטיגען ער זאָל געבען לעבען און גליק צוא מיינע טהייערע עלטערען, זייא זאללען האבען ווייטער נחת פון מיר, זאלל זייא גאטט געבען קראַפט, געזונדהייט, הצלחה, נחמה, פריידען און אַריכת ימים, זייא זאלען זוכה זיין צוא זעהן וייא זייערע קינדער און קינד'ס קינדער פערשאפען כבוד דעם יודענטהום, — אמן.

פאר א בר־מצוה.

פון חיים ליבערמאן.

טהייערע עלטערען און פריינד!

איך ווייס ניט וויא רופט מען דעם געפיהל, וואס איך פיהל אין מיין הארצען יעצט, אין דעם מאמענט ווען איך ווער דרייצעהן יאהר אלט, ייען איך הייב אן צוא טראגען אויף זיך דעם נאמען „בר דעת“, ווען איך האב געהערט מיין פאטער „פטר׳ט“ זיך אב פון מיר און איך ווער א זעלבסט־שטענדיגער מענש, אליין פעראנטוואָרטליך פאר אלע מיינע טהאטען פאר גאט און פאר לייט. וויא רופט מען א געפיהל יואס איז צוזאממענגעשטעלט פון בעגייסטערונג און עהר־פורכט? ווען די הארץ איז בעגייסטערט פאר דעם, וואס עס שטעהט איהר פאר, און צו דער זעלבער צייט ווערט זיא בייא זיך אליין בטל צוליעב דער גרויסקייט, ערהאבענהייט, פון דער זאך, וואס עס שטעהט איהר פאר.

וויא גרויס, וויא ערהאבען, וויא פאעטיש עס איז דער געדאנק, דאס איך, א יונגעס אונשולדיגעס דרייצעהנ־יעהריגעס קינד, נאך מיט דער מוטער׳ס מילך אויף מיינע ליפען, נאך ניט אויסגעריבען דיא אויגען פון דיא קינדערשע חלומות, נאך טיעף פערזונקען אין קינדערשע פאנטאזיעס, אהן קיין ערפאהרונג אין לעבען, ווער פלוצלונג א „בר דעת“, א מאן, וועלכער איז אליין פיר זיך פעראנטוואָרטליך און וועלכער דארף אנפאנגען צו פיהלען די פליכט פון דעם אמת׳ן ווירקליכען לעבען! וויא ערהאבען דיעזער געדאנק איז, אבער אויך וויא שמערצליך וויא טראגיש ער איז!

מערקט אייך! דאס לעבען, דאס ווירקליכע לעבען גופא, נעהמט נאך מיר ניט אויף אין זיין מיטטע אלס א מענשען פאר זיך; פאר דער געזעל־שאפט בלייב איך נאך א צייט לאנג דער זעלבער „קליינער אונערפארענער יונגע“ נאך דיא דרייצעהן יאהר וויא פאר זייא; אין לעבען בלייב איך נאך א צייט לאנג אבהענגיג און פעראנטוואָרטליך פאר מיין פאטער און מוטער; דיא מענשהייט נויטהיגט זיך ניט אין אזעלכע „דרייצעהן־יעהריגע מענשען“.

דאָס יודענטהום אָבער נעהמט מיר אויף זאָ שנעל ווייא איך ווער דרייצעהן יאָהר אלט! דרייצעהן־יעהריגע אידען! איז דאָס ניט מערקווירדיג!

איך בין שטאָלץ אויף דעם, וואָס שוין צוא מיין דרייצעהן־יעריגען געבורטס־טאָג אנפערטרויט מען שוין אויף מיר זעלבסט די זאכע פון מיין הארץ, פון מיין געוויסען; איך בין שטאָלץ אויף דיא אידישע קינדער, וואָס שוין צו זייער דרייצעהנטען יאָהר קענען זייא ארייננטרעטען אלס „אקטייוע סאָלדאטען אין דער אידישער ארמעע; עס רייסט מיר אָבער דאָס הארץ אויף די אידישע קינדער, וואָס שוין צו זייער דרייצעהנטען יאָהר דארפען זיי שוין ווערען אידען, אין דעם ביטערען און טראגישען זינן פון דיעזען וואָרט...

אָט דאָס זיינען די געפיהלען וואָס פיללען יעצט אָן מיין הערצען. אָבער איך שטאָלציר צו גלייכער צייט וואָס איך קען דאָס יודענטהום. א דאנק צו מיינע ליעבע עלטערען וועלכע האָבען מיר געלאָזט אינטעריכטען די פרינציפען פון אונזער אמונה ווייא דער תלמוד זאָגט ושננתם לבניך, שיהיו דברי תורה מחודדין בפיך, אם ישאלך אדם אל תגמגם ותאמר לו אלא אמור לו מיד, (קדושין). און דיעזען מאָמענט ווען איך ווער א פעראנטוואָרטליכער איד, אין דעם מאָמענט ווען מיין פאָטער זאָגט: „ברוך שפטרני", אָט אין דיעזען מאָמענט, הייב איך אויף מיין האנד, און אלס זעלבסט פעראנטוואָרטליכער איד, שווער איך אז איך וועל טריא בלייבען דיא היילינע פרינציפען פון אונזער אמונה וואָס האָט אונז ליכטיג געמאכט אין די לאנגע נאכט פון גלות.

און אזוי: אָט פון דיעזען פונקט, אויף וועלכען איך שטעה יעצט, וועל איך זיך אויועק געהן מיין וועג אין לעבען; מיט צופריעדענהייט נעהם איך אויף זיך די פעראנטוואָרטליכקייט אַלס איד און אלס מענש, וואָס דאָס אידישע פאָלק און איהר, מיינע ליעבע עלטערען, האָט אויף מיר היינט ארויפגעלעגט. איך וויים אז דער וועג פון לעבען איז פול מיט בלימען, אָבער זייא זיינען ארומגעוואקסען פון אללע זייטען מיט דערנער. א קראנץ וויל איך אט פון דיעזע בלומען אויספלעכטען אויף אייער קאפ, מיינע ליעבע עלטערען, און אויף דער קאפ פון מיין טהייערען פאלק. איהר מיינע עלטערען, האט שוין לאנג דירכגעמאכט דאס וואס איך דארף ערשט דורכמאכען, איהר האט שוין געריסען די בלומען אויפ׳ן וועג פון לעבען און איהר זייט שוין פול מיט ערפאהרענהייט. זייט זשע מיינע בעשיטצער ביי מיין ארויסטרעטען אין לעבען אין זאל אייער ערפאהרענהייט איבער מיר אימער וואכען און אוועקמאכען די דערנער ביים קלייבען די בלומען.

פאר א בר־מצוה.

פון מיכאל־כתבא.

טהייערע עלטערן, ליידיס און דזשענטעלמען!

הייטע ווער איך בר־מצוה און הייטע איז מיין יום טוב.

פון הייטע אן פיהל איך מיך, אז איך בין שוין א גרויסער, א מענש מיט אלעמען צו גלייך; ווען ניין אידען געפינען זיך צו זאממען, זיינען זיי נאך ניט בערעכטיגט צו מאכען א ברכו און א קדושה. בין איך אבער דער צעהנטער דער ביי, קען מען שוין דאווענען בצבור. יא, איך בין א איד מיט אייך אלעמען, וואס געפינען זיך דא, צו גלייך. און דאך בין איך נאך אלץ ניט מעהר וויא א קינד. וואס פיר א בעטרעף האבען די ערשטע דרייצעהן יאהר פון מענשענס לעבען? די ערשטע זעקס יאהר פליהן דאך אוועק אין גאר נישט, און די אנדערע זיעבען יאהר, ווען מען פאנגט אן מיט גוואלד דאס קינד צו לערנען, לויפען אויך אוועק זעהר שנעל. וואס ווייס א קינד? עס פערשטעהט דאך ניט די גוטעס, וואס מען טוהט מיט איהם, ער דער רגז'ט די עלטערן, טוהט צו להכעיס די לעהרער און וויל זיין אימער וויא א פייע פייגעלע, ארומלויפען און זיך שפיעלען. נאר יעצט פאנג איך אן צו פערשטעהן די גוטעס, וואס איהר גוטע עלטערן, האבען פאר מיר געטהאן. יעצט הויב איך אן צו בעגרייפען וויא טהייער עס האט אייך געקאסט מיין ערציהונג וואס איהר האט מיר נעגעבען, — געזונד און געלט האט אייך געקאסט!

און איך בין געוועזן זא נאריש! איך האב גאר ניט פערשטאנען, איך האב פיעל מאל געטהאן זאכען, וואס האבען אייך געבראכט גרויסע שמערצען, אבער איהר פלעגט מיר אימער פערצייהען, ווייל איהר האט גע־וואוסט, אז איך טהו עס ניט מחמת שלעכטסקייט, נאר מחמת נאריש־קייט, וויא געוועהנליך א קינד אהן פיעל פערשטאנד.

און אייער ליעבשאפט איז צו מיר געוועזן אזוי גרויס און אזוי הייס

איך געדיינק וויא פערצווייפעלט איהר זייט געוועזן, מיינע ליעבע און גוטע עלטערן, ווען איך בין, ניט היינט געדאכט, קראנק געוועזן, דוא מיין פאַ־טער האסט געבראכען מיט דיא הענד, און דוא מיין מוטער ביזט געזעסען לעבען מיר און געשלונגען דיא טרעהרען, און דאכט זיך אז דוא האסט געוואלט אריינבלאזען אין מיר דיין נשמה, און איך האב געפיהלט אז אייער רחמנות און ליעבשאפט צו מיר, גיבען מיר צו קרעפטען אויסצו־האלטען מיינע יסורים, און איך בין טאקע פיללייכט געזונד געווארען מעהר דורך אייער ווארימע ליעבע צו מיר אלס דורך דיא דאקטיירימס רפואות.

און מיט וואס קען איך אייך אבדאנקען פאר אלעס? איך ווייס אבער, אז איהר פערלאנגט ניט פון מיר קיין דאנק, נאר איך זאל זיין געהארכ־זאם צו אייך, איך זאל זיין ווערטה צו זיין אייער זוהן, איך זאל מיך אויך אזוי גוט אויפפיהרען וויא איהר, מיינע גוטע עלטערן, איך זאל גוט לער־נען און טהאן גוטעס. דאס פערלאנגט איהר פון מיר, און דאס זאג איך צו, אז איך וועל מיך אנשטריינגען אז אייער וואונש זאל ערפילט ווע־רען.

אייגענטליך זייט איהר דאך שוין מעהר ניט פערפליכטעט מיך צו לערנען, דוא מיין פאטער, זאגסט דאך יעצט „ברוך שפטרני". און איך דארף פון היינט אן אליין פאר זיך אוועג אויסטרעטען. אבער איך ווייס אז איהר וועט פון מיר אייער השגחה ניט צו נעהמען, און איך נויטיג זיך אין אייער השגחה. איהר דארפט נאר אייער אויג אויף מיר האבען און איך וועל אימער זעהן צו זיין צו אייך א גוטער זוהן, וואס פאלגט. און אז איך בין געוועזן א מאל איינגעשפארט און נאריש, וועט דאס ביי מיר מעהר ניט געשעהן, ווייל איך בין שוין בר־מצוה, דאס וועט מיך אימער דערמאנען צו יעדער צייט, ווען עס וועט ארויפקומען א שלעכטע מחשבה אויף מיין מח, איך וועל מיך בעהערשען ניט צו טאן קיין פערברעכען, איך בין בר מצוה און בין פעראנטווארטליך פאר זיך זעלבסט!

איך דארף פאר זיך אליין אויסטרעטען א וועג, אבער איך וועל טרעד־טען אין דעם וועג, וואס איהר האט פאר מיר אויסגעקליבען, אין דעם וועג, וואס איהר הייסט מיר געהן. יעצט האט איהר מיר איבער געגעבען

דיא שליסלען פון דעם גרויסען און מעכטיגען פאלאטץ, איך זאל דיא טהירען קענען עפענען, און אריין געהן אין דיא פרעכטיגע שעהנע צימערען. איך קען שוין אויפשליסען דיא טיהרען, איך וויס שוין וויא ארום צו געהן מיט דיא שליסלען. און איך וועל אימער דעם פאלאטץ גוט היטען אז קיין גנבים זאלען אין איהם ניט אריין.

דער פאלאטץ איז דאס יודענטהום, דיא צימערן זיינען די פערשיעדענע אידישע וויסענשאפטען, רעליגיאן, געשיכטע און מדות טובות, די שליסלען זיינען דיא רעגלען פון דער העברעאישער שפראכע, דיא כללי הדקדוק. אצונד, דקדוק האב איך שוין געלערענט איך פערשטעה שוין דיא העברעאישע שפראכע אויף זא פיעל, אז איך קען שוין דורך קריכען א נייעם קאפיטעל תנ״ך וואו איך האב נאך ניט געלערענט, מיט דיא הילפע פון א העברעאישען ווערטער בוך און א גרינגען פירוש. דיא שליסלען זיינען שוין ביי מיר, יעצט וועל איך אנפאנגען צו בעזעטצען זיך אין דיא שעהנע צימערן פון פאלאטץ, איך וועל לערנען תנ״ך און תלמוד, אידישע געשיכטע און ספרי מוסר אום איך זאל וויסען, וואס יודענטהום פאדערט פון א אידען איך זאל קענען זיין א איד מיט׳ן גוף און מיט דער נשמה. און וועל אימער היטען אז קיין שלעכטע מחשבות זאל זיך ניט אריינגנב׳נען אין דעם טעמפעל פון יודענטהום.

אה! דיא אידישע געשיכטע האט מיר געעפענט מיינע אויגען, איך זאל פערשטעהן וויא שטארק דער גייסט איז ביי א מענשען וואס איז זעלבסט בעוואוסט, וואס איז איבערצייגט אין א ריינעם וואהרהייט. אונזערע עלטערן אין אללע דורות זייענדיג, איבערצייגט אין דעם ריינעם אידישען גלויבען, אין „אחדות הבורא“ אין „אמת המוחלט“, האט קיין זאך אין דער וועלט ניט געקענט שרעקען זיי זאלען זיך ענטזאגען פון זייער רעליגיאן און פון זייער גאט. ניט פייער, ניט וואסער, ניט קלעפ און ניט שמיטץ האבען געקענט ביי זיי אוועק נעהמען זייער אמונה. געשטארבען, איין מאל געשטארבען, אבער געשטארבען אידען, שרייענדיג „אחד!“ און וואס איך לעהרען מעהר דעם תנ״ך, וואס מעהר איך שטודיר דיא אידישע ליטעראטור, אלץ מעהר געפין איך דעם קוואל פון מאראל, דעם אוצר פון

טענער, דיא רייכקייט פון יושר און רחמנות, דעם ים פון ערהאבענהייט און דיא טיעפקייט פון דעם אמת'ן מענשליכען גליק. און ווען איך זאג יעדען טאג דיא ברכה „ברוך אתה שלא עשני גוי" פיעל איך אין הארצען אז איך שעטץ מיך גליקליך, וואס איך בין געבארען געווארען א איד. און א איד וועל איך זיין מיט דיא ריינע אידישע פרינציפין ביז מיין לעצטען טראפען בלוט.

אה, גאט! גאט פון אברהם, יצחק און יעקב, גאט פון מיינע על־טערען און פון גאנצען פאלק ישראל, שיינק מיר א גוטע הארץ און גיב אריין אין מיר פערשטאנד, איך זאל קענען זיין איין ערענטליכער איד און איין ערענטליכער מענש, איך זאל קענען זיין נוצליך פיר מיין פאלק און דער צו א גוטער בירגער פאר'ן לאנד, שיק דיין ברכה צו מיינע עלטערן פאטער און מוטער, מיינע גוטע ערציהער. גיב זיי עושר וכבוד ואריכות ימים, שיק דיין ברכה צו מיינע שוועסטער און ברידער און מיין גאנצער פאמיליע, זאלען אויך געבענשט זיין מיינע לעהרער און אלע וואס געפינען זיך דא, שיק דיין ישועה און דיין גאולה לכל ישראל אמן.

פאר א בר־מצוה.

פון אברהם ראזין.

מיינע עלטערען פריינד און געסט!

איידער איך בין צום ערשטען מאל געגאנגען מקיים זיין די מצוה, „להניח תפילין", איז מיין מוטער צו מיר צו געגאנגען, מיר געקושט, און וועהרענד איהרע טרערען זיינען געלאפען פון איהרע אויגען האבען איהרע ליפען געמורמעלט: גאט זאל מיר העלפען מיין קינד, איך זאל פון דיר דערלעבען נחת.

ווען מיין פאטער איז היינט אריין אין שוהל, האט ער געזאגט „ברוך שפטרני", געלויבט איז גאט וואס ער האט פון מיר ארונטערגענומען דיא פעראנטווארטליכקייט.

מיין מוטער פון איין זייט און מיין פאטער פון דער צווייטער, האבען מיר אלזא אנגעזאגט, אז איך בין שוין ארונטער אויף אייגענע קעסט.

מיין מוטער מיט מיין פאטער, וועלען געוויס ווייטער אויך זיין מיינע יועצים און מיר ווייזען וואס איך האב צו טהון אין דיעזער גרויסער און ברייטער וועלט וואו איך בין נאך אזוי פרעמד, אבער ווען איך וועל טהון אונרעכט, וועל איך אליין זיין פעראנטווארטליך, און מיין מוטער וואס האט היינט פערגאסען פריידען טרעהרען, וועט חלילה שפעטער מוזען פערגיסען שמערצען-טרעהרען,

איך בין דערפאר שוין א מענש פאר מיר אליין פון וועמען גאט אליין פערלאנגט דין וחשבון.

איך האב געלערענט ביז אהער גאט'ס תורה, אזוי וויא עס שטעהט „כבד את אביך ואת אמיך למען יאריכון ימיך על האדמה" פאלג פאטער און מוטער כדי דוא זאלסט לאנג לעבען.

אמאל, ווען איך בין נאך געוועזען אינגער, ווען איך האב ווייניגער פער־שטאנען, האב איך אויך ניט פערשטאנען פאר וואס מיינע עלטערען הייסען מיר טהון געוויסע זאכען. איך האב תמיד געמיינט אז איך בין קליגער, מיין פאטער פון איין זייט און מיין מוטער פון דער צווייטער, האבען זיך זעהר

גענערגערט און מיר א״ין געלערענט איך זאל געהן אויף׳ן דרך־הישר.

יא, אויף׳ן דרך הישר, אָבער ביז איצט, ביז איך בין געוואָרען א בר־מצוה, דרייצעהן יאָהר אַלט, האָב איך ניט פערשטאנען אַז דאָס איז דער דרך־הישר, איצט פערשטעה איך מעהר, בעסער,

שלמה המלך האט געזאָגט, „אז אַ קלוגער זוהן דערפרעהט דעם פאָטער. און א נאַרישער זוהן טהוט וועה דער מוטער".

ווען איך וועל זיין גוט, און איך וועל גיין בדרך הישר, ווען איך וועל פאָלגען די גוטע עצות פון פאטער און מוטער. וועל איך ניט נאָר גליקליך מאכען מיינע עלטערען, נאר איך אליין וועל לאַנג לעבען און הנאה האָבען פון גאָט׳ס שעהנער און ליעבער וועלט.

אייב עס איז באשערט מיין מיטער צוא וויינען, דאַן זאָל זיא וויינען וויא היינט, מיט פריידען־טרערען, און מיין פאָטער זאָל קענען זאָגען, אַז ער איז שטאָלץ מיט זיין זוהן.

מען זאָגט, אז גוט זיין, הייסט, צו זיין גוט צו גאָט און צו לייט.

גאָט וויל פון מיר איך זאָל מקיים זיין זיינע מצות, געהן בדרך־הישר, רחמנות האָבען אויף׳ן שוואכען, העלפען דעם אָרימען און שטיצען דעם עלענדען, ער וויל איך זאָל מיר אויסרעדען מיין הארץ פאר איהם, איהם בעטען און ער וועט מיר תמיד העלפען.

דאָס וועל איך טהון, דאס איז מיין בעשלוס, און מיין פאָטער וועט קיינמאל קיין חרטה ניט האבען פאר וואס ער האט מיר איבער־געגעבען צו טראגען דעם עול פון מצות אויף מיינע שולטערען.

מיין ערשטע תפלה איז: גאָט, בעשיטץ מיינע עלטערין, אָמן!

דרשה לבר־מצוה

אַ שילער פון אַ תלמוד תורה האלט אַ רעדע צו זיין בר מצוה.

פון יעקב טער.

ברשות הורי, מורי ורבותי!

מיט דיא ערלייבענים פון מיינע געשעצטע עלטערן, מיינע גע־אכטעטע לעהרער, אונד אללע ווערטהע פערזאממעלטע, וועל איך זאגען עטליכע ווערטער, אי דער אנגעלעגענהייט פון דער שמחה וועלכע מיר פייערן דא היינטע, נעמליך, דעם טאג פון מיין „בר מציה".

„בן שלש עשרה למצות", האבען אונזערע געלעהרטע בעשטימט, דאס הייסט, ווען איין אידישער יונגע ווערט אלט דרייצעהן יאהר, ווערט ער שוין גערעכענט אלס איין פאלשטענדיגער מיטגליעד פון זיין פאלק ישראל, איז פערפליכטעט אב צוהיטען אללע געזעטצע וועלכע אונזער היילינע תורה האט אונז פארגעשריבען. אונד מיט'ן אנטהון דעם היילינען סימבאָל „תפילין" אויף זיין קאפ, אונד אויף זיין לינקער האנד נעגען זיין הארצען, נעהמט ער אויף זיך דיא פליכט, צו דענקען אונד צו טהון נור גוטעס אין זיינע לעבען. פון נון אן אונד ווייטער איזט ער זעלבסט פעראנטווארטליך פיר אלע זיינע טהאטען אין דער רעליגיעזער הינזיכט, אינד דאפיר זאגט דער פאטער דיא ברכה ביי דיעזע געלעגענהייט „ברוך שפטרני מענשו של זה" דאס הייסט, ער דאנקט גאטט יועלכער האט איהם בעפרייעט פון דיא פעראנטווארטליכקייט פון זיין קינד, וועלכער איזט געוואָרען זעלבסטשטענדיג נאכדעם אלס ער, דער פאטער האט זיין היילינע פליכט פינקטליך ע־פילט.

אבער אין דער זעלבער צייט, אין דעם זעלבען מאמענט, ווען דיא עלטערן דאנקען גאטט, וואס זיי האבע: דער לעבט צו זעהען זייער קינד יוערען „בר מציה", דרייצעהן יאהר אלט, איזט דיא ערשטע פליכט פון דעם קינד נאכצודענקען, וויפיל ליידען, וויפיל שמערצען האבען דיא עלטערן איבער געטראגען, ביז זייא האבען דאס דער לעבט! וויפיעל

טרעהרען האבען זייא פערגאססען, וויפיל שלאפלאזע נעכט האבען זייא צוגעבראכט, ביז זייא האבען זוכה געווען זעהן זייער קינד אין דיעזען עלטער!

דארום איז דיא ערשטע אונד הייליגסטע פליכט פון דעם קינד, ער זאל אויף זיך נעהמען פיר זיין ערשטע אויפגאבע אין לעבען, צו ווידמען זיינע אללע געדאנקען זיינע אללע קרעפטען פיר זיינע טרייע ערציהער. דיעזער הייליגער מאמענט, זאל איהם אימער שטעהן פיר זיינע אויגען, פיר זיינע געדאנקען, ער זאל אימער שעטצען, אכטען, און רעספעקטירען זיינע גוטע עלטערען אין זיין גאנצען לעבען.

„כבד את אביך ואת אמך" איז איינע פון דיא 10 הייליגע געבאט, וועלכע אונזער גאטט האט אונז געגעבען, אויף דעם בארג סיני, דורך משה רבינו! ער האט נאך דאבייא צו געזעצט דעם לאָהן דאפיר „למען יאריכון ימיך" דאפיר האט אונז גאטט פערשפראכען לאנגען לעבען, אום אנצוצייגען, דאס דיא קינדער וועלכע פערגעסען דיא גוטעס וואס זייערע עלטערען האבען מיט זייא געטוהן, און היטען ניט אפ דיעזע הייליגע געבאט, קענען ניט האפען צו בעקאממען דעם פערשפראכענעם לאהן.

און דארום געפין איך פיר מיין ערשטע פליכט אין דעם הייליגען מאמענט פון מיין קינדערשען לעבען, צו פערזיכערען אייך מיינע טרייע ערציהער בפני כל עם ועדה, אייך צו אכטען, שעטצען רעספעקטירען פיר אימער, איך זאל מיין לעבען פיר אייך אפפערען גראדע וויא איהר מיינע טרייע עלטערען האט אייער לעבען געאפפערט פון מיינעט וועגען; און צו דיר גאט פון ישראל וועגדע איך מיך יעצט מיט מיין ערשטע בקשה אין דעם ערשטען טאג פון מיין ווערען א מיטגליעד פון דיין אויס ער־וועהלטעם פאלק: אנא ה" אלהי ישראל איך בעט דיך גאטט פון ישראל! האריך נא ימי הורי, ערלענגער דיא יאהרען פון מיינע גוטע עלטערען, און אנשטאט דיא ליידען וואס איך האב זייא פערארזאכט בעלאהנע זייא מיט פיללע פריידען, זייא זאלען זוכה זיין צו ערציהען זייערע קינדער אין עושר וכבוד און זאללען דערלעבען א גוטע גליקליכע עלטער.

און יעצט אלס איך האב ערפילט מיין פליכט צו מיינע קערפערליכע ערציהער, וועל איך גאטט בעטען פיר מיינע גייסטיגע ערציהער, פיר דיא עדע"ע גוטע מענשען, וואס דורך זייער הילפע האב איך געהאט דיא מעגליכקייט צו לערנען אונזער הייליגע תורה, און אללעס וואס א אידיש קינד מוז וויסען אום צו קענען זיין א איד. און דאס זיינען דיא ווערטהע

בעאמטע, דירעקטארען אונד מעמבערס, פון דער •••••• תלמוד תורה, וואו איך, גראדע וויא הונדערטע אנדערע ארעמע קינדער האבען גענאססען איין אמת'ע אידישע ערציהונג, אונד דארום געפין איך פיר מיין פליכט, שטעהענדיג דא אייף דעם הייליגען פלאץ אוים צו דריקען זייא מיינע טיעפסטע דאנקבארקייט, פיר דיעזע הייליגע פערזאמלונג, אונד צור זעלבער צייט שווער איך, צו בלייבען טרייא צו אכטען, שעטצען, אונד אבצוהיטען דיא הייליגע תורה, וועלכע מען האט מיר דארט געלערענט, אונד דאס דער אנדענקען פון מיינע וואלטהעטער זאל אימער רוהען אין מיין הארצען;

איך געפין אויך פיר מיין הייליגע פפליכט אוים צו דריקען מיין עפענטליכען דאנק צו דעם ווערטהען פרעזידענט, וויים פרעזידענטען, טראסטיעס, בעאמטע אינד מיטגליעדער פון דער געאכטעטער קאנגרעגיישען ••• (נאמען פון קאנגרעגיישאן) פיר זייער גוטהערציגקייט, אונד פיר דיא עהרע וואס זיי האבען פערשאפט מיינע גוטע עלטערען אונד מיך, דאמיט וואס זיי האבען אונז בעוויליגט זייער גאטעס הויז, צו פייערען דא מיין בר מצוה, און הייל איך וויים אונד פיהלע דאס מיט מיינע שוואכע נאך קינדערשער שפראכע בין איך ניט אימשטאנדע זיי צו בעדאנקען נאך זייער ווערטה דארום ווענדע איך מיך ווידער צו אונזער גאטט ער זאל זייא אלעמען בעלאהנען פיר זייער פיעלע גוטעס, ער! מי שברך אביתינו אברהם יצחק ויעקב, דער גאט וועלכער האט געבענשט אונזערע עלטערען אברהם יצחק אונד יעקב, הוא יברך ער זאל בענשען, את כל הקהל הקדש הזה, דיעזע גאנצע הייליגע פערזאמלונג! הם ונשיהם ובניהם, ובנותיהם וכל אשר להם, ער זאל זייא זעגנען, זייערע פרויען, זייערע זעהנע, זייערע טעכטער אונד אללעס וואס זיי בעלאנגט. וכל מי שעוסקים בצ״כי צבור באמונה, אונד דיא אלע וועלכע בעשעפטיגען זיך אין וואלטהאט פיר דער געזעלשאפט, הקדוש ברוך הוא ישלם שכרם, זאל גאט אליין זייא בעצהאלען זייער לאהן, ויסיר מהם כל מחלה. ער זאל זייא בעשיטצען פון אלע שמערצען אונד ליידען, וירפא לכל גיפם, ער זאל זיי שטארקען קערפערליך, וישׂ״ח ברכה והצלחה בכל מעשי ידיהם, ער זאל שיקען זייא זיין זעגען אין אלע זייערע אונטערנעהמונגען, עם כל ישראל אחיהם, צוזאמען מיט אלע זייערע אידישע ברידער, ונאמר אמן!

פון א יתום צו זיין בר־מצוה.

פון דר. ש. באלק.

פריינדע און פערזאמע־לטע!

א קינד, וואס איז ניט געשטראפט געווארען פון דער השגחה העליונה, פון גאט, צוא זיין א יתום, הויפט אן צוא לעגען תפילין צוא דרייצעהן יאהר, א יתום אבער, וויא איך, מוז אנהויבען צוא לעגען תפילין צוא צוועלף יאהר.

א קינד, וואס האט א פאטער, קען ארומלויפען און הוליען נאך א יאהר, דעם פאטערס פלייצעס טראגען איהם, איך אבער דארף פריהער קו־מען צום שכל און פערשטעהען, אז דער עול מצוה קומט צוא מיר מיט א יאהר פריהער.

דער רבי האט מיך געלערענט, אז איך זאל ניט קלערען און ניט פרע־גען. וואס גאטט טהוט פערשטעהט ניט א מענש, מן־השמים האט אזוי בעדארפט צוא זיין איך זאל בלייבען א יתום. „ד׳ נתן וד׳ לקח, יהי שם ד׳ מבורך”, גאט גיט איינעם עלטערען, נעהמט זייא אוועק, זאל גאט׳ס נאמען זיין געלויבט, ווייל ער איז דער שופט צדק.

אבער דערזעלבער גאטט איז און פערבלייבט אן „אבי יתומים”, דער פאטער פון א יתום. ער האט מיך ניט פערלאזען און גוטע, עדעלע און ליעבע מענשען האבען מיך גענומען אונטער זייער שוטץ. זייא זיינען גע־ווארען מיינע על־ערען און איך האב זייא פיעל צוא דאנקען — אזוי פיעל, אז מיין מויל האט ניט גענוג ווערטער אויס־צודריקען וואס מיין הארץ פיהלט. דער „אבי יתומים” ווייסט בעסער וואס זייא קומט פאר אננעהמען זיך דיא קריוודע פון אן ארעמען און פערלאזענעם יתום.

וואלט איך געהאט א פאטער, וואלט ער מיט א יאהר שפעטער געזאגט „ברוך שפטרני”, דאס הייסט, ער וואלט גערדאנקט גאט וואס ער האט שוין מעהר ניט צו זארגען פאר מיינע מצוות. אזוי אבער מוז איך געוואר ווערען דערפון מיט א יאהר פאר דער צייט.

און פריינדע און פערזאמעלטע, איך בעגרייף זעהר גוט וואס דאס

הייסט טראגען אויף מיינע אייגענע שולטערען דיא לאסט פון זיין גוט און פרום.

איך זאג — א לאסט און איך מיין דערמיט דיא פרייד וואס איך האב זוכה געווען צוא דערלעבען דיא צייט ווען מען קען זיך שוין אויף מיר אליין פערלאזען. איך ווייס, אז פון מיין צוקונפט הייננט ניט נור אפ איך זאלל קענען בעדאנקען דיא גוטע מענשען וואס האבען פאר מיר געזארגט, נור אויך דעם כבוד פון מיינע עלטערען וואס געפינען זיך אויף דער אמת'ער וועלט.

מען האט מיר היינט געלערענט צוא זיין א איד, און א איד, האט מיר מיין לעהרער געזאגט, הייסט, צוא זיין עהרליך, גוט, בראוו און אנשטענדיג.

דיא תפילין וואס בעציערען מיין האנד אונד מיין שטערען, עראינערען מיך אן צוויי זאכען. דער של־יד ווייזט צוא מיין הארצען און זאגט מיר! .זייא א גוטער און עדעלער מענש", און דער של־ראש וואס אומארמט מיינע געהירען זאגט „ווענדע נור אן דיין שכל. און דיר וועט זיין גוט".

אן עדעלער און גוטער מענש איז א איד; א איד איז אזעלכער וואס איז מקיים די מצוות וואס גאט האט געגעבען אויף'ן בארג סיני און געזאגט, דאס ווען מען וועט דיזע מצות בעפאלגען, וועט מען האבעןביידע וועלטען.

איך בין אלט בלויז צוועלף יאהר, אבער איך שפיר מיך שטארק גענוג צוא טהאן דאס וואס גאט האט געהייסען; נאך מעהר, איך פיהל דאס גאר ניט פאר קיין לאסט. איך דארף דערצו קיין כח ניט האבען, ווייל איך וויל אלעס טהאן מיט שמחה, מיט פרייד און מיט פערגעניגען.

איך בעט יעצט צו גאט ער זאל בעלוינען מיינע גוטע און עדעלע ערציהער, אכטונג־געבער און פערזארגער כדי זייא זאלען מיך קענען האלטען אזויא לאנג ביז איך וועל קענען אליין ארויסקומען אויף דער וועלט אום מיר צוא פערדיענען מיין ברויט בכבוד.

זאל זיי גאט געבען געזונד און כח אויף מיר ווייטער אכטונג צו געבען און מיך פיהרען בדרך הישר, כדי איך זאל אויסוואקסען א איד, א מענש און א גוטער בירגער!

פון א יתום צו זיין בר־מצוה.

פון מיכאל כתבה

ווערטהעס פובליקום, דאמען און העררן!

הייטע איז מיר געווארען דרייצהען יאהר און הייטע בין איך געוואר־ רען א פאלשטענדיגער מיטגליעד פון ארדען ישראל, הייטע איז מיין בר־מצוה!

צו פערדאנקען אייך, גוטע מענשען, האב איך געלערנט וואס א אידישע קינד דארף לערנען, איך האב געלערענט גאטעס תורה אין דער תלמוד תורה וואס איהר האלט זיא אוים אויף אייערע קאסטען, איך פער־ שטעה העברעאיש, האב א בעגריעף אין אונזער געשיכטע, וואס איז געשריבען געווארען מיט בלוט און מיט טרעהרען און וויים וויא צו שעטצען אונזער הייליגע נאציאן מיט איהרע הויכע פרינציפען, דאס האב איך אייך צו פערדאנקען.

נאט האט ניט געוואלט אז מיינע עלטערן זאלען זיך מיט מיר הייטע פרעהען צו מיין בר־מצוה. מיין פאטער האב איך גאר ניט געקענט, וויל ער איז געשטארבען ווען איך בין נאך געוועזען א קליינעס קינד, און מיין מוטער קוים וואס איך געדענק, זיא האט נאר דערלעבט צו זעהן, וויא איך האב אנגעפאנגען א״ב, און איז אוועק אויף דעם עולם האמת, און צו מיין זיבעטען יאהר בין איך געווארען איין עלענדער יתום, נאר איהר, גוטע מענשען, האט פערטראטען דיא שטעלע פון מיין פאטער און מיין מוטער, זאלען זייערע נשמות רוהען אין גן־עדן, איהר האט מיך בעזארגט מיט ברויט, מיט א שוך און מיט א קלייד. און איהר האט מיר אריין געבראכט אין תלמוד תורה, איך בין שוין מעהר ניט געוועזען פערלאזען און עלענד, ווען וואלטהעטיגע לייטע האבען מיך גענומען אונטער זייער השגחה, און צוזאמען מיט נאך יתומים, אונגליקליכע קינדער וויא איך בין, האב איך מיך געפונען אין גוטע הענד. איך האב געלערענט זיעבען יאהר אין תלמוד תורה, בין

דורך געגאנגען תורה און נביאים ראשונים, און א ביסעל פון נביאים אחרונים, איך ווייס דיא כללי הדקדוק, פון דער העברעאישער שפראכע און בין אין שטאנדע אליין אנצושרייבען א לשון הקדש'דיגען בריעף. יעצט איז פאר מיר דיא העברעאישע ליטעראטור אפען, איך לעז אליין א בוך און פערשטעה איהם גוט, און איך ליעב מיט מיין גאנצען הארצען דיא העברעאישע ליטעראטור און איך שטודיר אונזער געשיכטע, און דאס איז דיא פרוכט וואס דיא תלמוד תורה האט ארוים געגעבען.

איך בין יעצט בעל מצוה, איך בין שוין פערפליכטעט אבצוהיטען אלע דינים, וואס יעדער איד דארף היטען, און בין פעראנטווארטליך אליין פאר זיך, איך האב ניט ווער ס'זאל זאגען ברוך שפטרני, נאר איהר דירעקטארען פון תלמוד תורה איהר מעגט זאגען דיא ברכה ברוך שפטרני, איהר האט פאר מיר געטאן גענוג, דאך ווייס איך אז איהר האט ניט צוגענומען אייער השגחה פון מיר, און איהר וועט מיר געבען א געלעגענהייט צו לערנען ווייטער, צו ענדיגען גאנץ תנ"ך און אנפאנגען משנה און תלמוד, און איך נייטיג זיך אין אייער השגחה, ווייל איך בין נאך אלעמען ניט מעהר וויא א קינד, גוטע וועגען איז ניטא מעהר וויא איינער און שלעכטע וועגען זיינען פאראן זעהר אסך, וויא לייכט עס איז מיר אראפצוקריכען פון דעם איינציגען גוטען וועג און פערקריכען אין דיא שלעכטע, איך זאל ווערען „התועה בדרך החיים" איך זאל בלאנדזשען און אריין פאלען אין א שלעכטע געזעלשאפט, אה, אייער השגחה איז פיר מיר נאך יעצט נייטיגער וויא בעפאר.

איך בין הייטע געווארען בר מצוה, איך ווייס דיא דינים פון לייגען תפילין, איך ווייס אז ווען מען טהוט אן דיא תפילין של ראש און דיא תפילין של יד, טהאר מען זיך ניט פערטראכטען אין עפעס אנדערש, מען דארף אימער אין זינען האבען, וואס אין דיא תפילין שטעהט געשריעבען „ואהבת את ה' אלהיך! זאלסט ליעב האבען דיין גאט מיט דיין גאנצען הארצען, מיט דיין גאנצער זעעלע און מיט דיין גאנצען פערמעגען, די רצועות פון דיא תפילין האט מיך צוגעבונדען צו מיין רעליגיאן און צו מיין נאציאן, דער „של ראש" דערמאנט מיך אז איך

זאל אימער דיינקען מיט קאפ, איך זאל פערשטעהן דיא תפילות וואס איך זאג, און דער „של יד" איז אימער נאהנט צו מיין הארצען, איך זאל טראכטען און זאל פיהלען וויא א אידיש הארץ דארף פיהלען, איך בין א איד!

אך, וויא שטאלץ איך בין, אז איך קען אפען זאגען פאר א פובּ־ליקום; איך בין א איד! דאס אידישע פאלק איז אויסערוועהלט געווארען פון גאט, נאך דאן ווען דיא גאנצע מענשהייט איז געוועזן פערזונקען אין אבּגרונד פון פערדארבּענהייט און האבּעי געבּלאנדזעט אין דער פינסטער. דאס אידישע פאלק איז דאס ערשטע, וואס האט ערקלעהערט דיא גאטהייט פאר דער וועלט. אבּער טויזענדער יאהרען זיינען אוועק ביז דיא גאנצע וועלט האט דיא גאטהייט אנערקענט, דאס אידישע פאלק איז דאס איינציגע, וואס אויף זיין פלאג זיינען אויף געשריעבּען דיא ווערטער, „תורה אחת לגר ולאזרח" איין געזעטץ פאר דעם פרעמדען זויא פאר דעם אייגענעם. קיין פאלק האט ניט קיין ראש השנה ויום כּפור, דיא טעג ווען יעדער איד מאכט א סך הכל פון זיין אויפפירונג דעם גאנצען יאהר, און גיט אפ רעכענונג פאר גאט און פאר זיך זעלבּסט אויף זיינע מעשים. מאראל, דאס איז דער אידישער פּרינציפּ און געפיהל, דאס איז דעם אידענס כאראקטר. אה, יא, איך האבּ זעהר פיעל שטאלץ צו זיין וואס איך בין א איד!

אבּער דעם אידענס לעבּען איז ניט אזוי גלענצענד אין דער וועלט, דיא שנאה און דיא קנאה פון דיא פעלקער צו מיין פאלק איז זעהר גרויס, מיין נאציאן איז פערפאלגט איבּעראל, אונזער בּלוט רינט וויא וואסער אונזער פערמעגען איז ניט זיכער; דאס איינציגע טרייסט אונזערע איז, וואס מיר ליידען פאר דער ווארהייט, פאר א טאפּ לינזען ווילען מיר ניט פערקויפען אונזער רעליגיאן מיט אונזער עהרע צוזאמען, און וויא שלאף מיר זיינען, האבּען מיר דיא שטארקסטע פעלקער איינ־געמאטערט, אונזערע עלטערן פלעגען מיט גדלות און מיט א רוח גבורה אויסשטרעקען זייערע העלזער צו דער שחיטה, און אוים הויכען זייער נשמה מיט דעם שמע ישראל, אך וויא אנגענעהם עס איז צו שטארבּען פאר דער ווארהייט.

איך בין יעטצט געווארען א מיטגליעד פון מיין נאציאן, און איך וועל מיך אנשטריינגען אפצוהיטען מיין רעליגיאן און טהייער האלטען אונזער טראדיציאן, און פאר מיין גאט און מיין אמונה וועל איך קעמפפען ביז מיין לעצטען טראפען בלוט. איך בין אין דער לאנד פון פרייהייט אין אמעריקא, וואו מיר אידען גניסען פון דער פרייהייט גלייך מיט אלע נאציאנען איך וועל אבער אין זינען האבען מיינע אונגליקליכע ברידער אין דער גאנצער וועלט, וואו דיא גערעכטיגקייט ווערט נאך געטראטען מיט דיא פיס, און זייענדיג א גוטער בירגער אין אמעריקא וויעל איך אויך זיין א גוטער ציוניסט צו שטרעבען צו בעלעבען אונזער הייליגער לאנד.

אה, גאט! מיין הארץ איז יעצט פול מיט הייליגע געפיהלען צו אלעם וואס איז הייליג און טהייער, אה, העלף מיר איך זאל אימער קענען זיין מיט דיא זעלבע געפיהלען, גיב מיר דיא מיטלען, איך זאל קענען זיין אימער גוט און טריי צוא דיין רעליגיאן און נאציאן, ווייא דער תלמוד זאגט „הבא לטהר מסעיין לו", ווער עס וויל זיין גוט און פרום העלפט איהם גאט דאס אויסצופיהרען.

שיק, אה גאט! שיק דיין ברכה צו מיינע וואלטהעטער, וועלכע האבען פאר מיר אזוי פיעל גוטעס געטאהן, בענש דיא גוטע מענשען דעם פרעזידענט, וויים פרעזידענט און אלע דירעקטארען און באַרד אף עדיוקיישאן זייא זאלען קענען ערציהען זייערע אייגענע קינדער אין עשר און כבוד, בענש דעם פרינציפאל מיינע גוטע לעהרערס, בענש מיינע שוועסטער און ברידער און מיין פאמיליע, און בענש אלע, וואס שטעהן מיט מיר דא אין דיעזער שוהל, מיר אלע זאלען דערלעבען יען דיא ווענסט שיקען דיין גאולה וישועה לכל ישראל אמן.

בר מצוה רעדע.

רעזו. רד"ק

פריינד, פע ואמעלטע און ליעבע עלטערען!

מיין פאטער האט היינט געמאכט א מערקווירדיגע ברכה. ער האט געלייבט גאט וואס ער האט פון איהם אראפ גענוארפען די לאסט פון וויר־טער טראגען די פעראנטווארטליכקייט פאר מיר.

ניט וויסענדיג וואס פאר א פעראנטווארטליכקייט מיין פאטער האט געהאט, קען מען מיינען ווער ווייסט וואס פאר א שווערע משא איך וועל עס דארפען פערטראגען אין דער צוקונפט.

מיינע ווערטהע צוהערער! עס איז אפילו א ביסעל א שטיקעל עזות, אז איך זאל אייך וועלען עפעס לעהרנען. אבער דאך, ביי דיעזער געלעגענהייט פון מיין שמחה, וועל איך אייך דערצעהלען וואס איך פערשטעה אונטער די ווערטער "זיי א איד".

איך האב געהערט אזוי פיעל מאל, פון מיינע חברים זאגען, אז צו זיין א איד איז זעהר שווער. אבער שווער אדער גרינג, האב איך איין מאל פאר א"ע מאל געוואלט וויסען וואס מען דארף מקיים זיין אלס איד. ווען מען האט מיר אנגעזאגט, אז צו דרייצעהן יאהר ווער איך א פאל־שטענדיגער איד, האב איך אויך געגני געוואלט קענען מיינע פפליכטען.

און הער־ט וואס איך האב ערפאהרען, איהר וועט זיך איבערצייגען גלייך מיט מיר, אז צו זיין א איד איז די גרינגסטע זאך. און אויסער דעם וואס עס איז גרינג, איז עס אויך שעהן און נאבעל.

אין דער גמרא ווערט דערצעהלט, אז א געטצענדינער איז א מאל געקומען צו הלל הזקן און איהם געבעטען ער זאל איהם אויסלערנען ווי צו זיין א איד, ווערענד שטעהענדיג אויף איין פוס. הלל האט ניט פיעל געווארט און גלייך געענטפערט "מאן דעלך סני לחברך לא תעביד". וואס דיר גע־פעלט ניט זאלסטו ניט טהון דעם צווייטען, "ואידך זיל גמור", און דאס איבריגע, אויב דו ווילסט, ענדיג.

און וואס איז דאס איבריגע? אט וואס אונזערע חכמים ערקלערען.

"על שלשה דברים העולם עומד, על התורה ועל העבודה ועל גמילת חסדים". — די וועלט שטעהט אויף דריי זאכען, אויף תורה, לעהרנען און

שטודירען, אויף ארבייט און אויף טהון גוטעס מיט דעם צווייטען.

דאן ווייטער!

"על שלשה דברים העולם קיים על הדין ועל האמת ועל השלום".

"דיא וועלט עקזיסטירט אויף דריי זאכען, אויף גערעכטיגקייט, ווארהייט און פריעדען.

דאס איז יודענטהום. צו פערשטעהן דאס אלעס און טראגען פאר דעם דיא פעראנטווארטליכקייט. בין איך אויפגעפאדערט פון היינט אן און ווייטער.

ווען מען טהוט דאס אלעס, ווען מען פאלגט נאך דיעזע רעגעלען, איז מען א איד!

איז דאס שווער? קען מען דאס אויספיהרען?

פאר מענשען וואס ווילען זיין גוט, געהן אויפ'ן ריכטיגען וועג, איז דאס זעהר לייכט; נאך מעהר, עס איז א פערגעניגען.

דיא תפילין, מיט וועלכע איך וועל פון היינט אן און ווייטער בעציערען מיין קאפ און מיין האנד, זיינען א צייכען צווישען מיר און גאט, אז איך האב מיך אונטערגענומען צו בעהאנדלען יעדען מענשען וויא מיך אליין; שטודירען, ארבייטען און טהון גוטעס; זיין גערעכט, ליעב האבען דיא ווארהייט און זוכען פריעדען.

עס וועט אויך זיין מיין אויפגאבע פון היינט אן און ווייטער, צו דערצעהלען מיינע מיט־בירגער פון אנדערע אומות, וואס יודענטהום איז, און אויף וואס פאר א פונדאמענט מיין רעליגיאן איז געגרינדעט.

מיינע עלטערען! איך דאנק אייך פון מיין טיעפסטען הארצען וואס איהר האט מיר געגעבען דיא מעגליכקייט צו לערנען און פערשטעהען אידישקייט: גאט! דיך לויב איך פון טיעפען הארצען, וואס דוא האסט מיך געלאזט געבוירען ווערען א איד: פריינדע, איך בענש אייך דערפאר וואס איהר זייט געקומען מיר אבצוגעבען עהרע צו דעם שענסטען טאג פון מיין קינדער לעבען.

איך בעט גאט, אז ער זאל עפענען דיא אויגען פון דיא פעלקער צו אנערקענען דיא ערד־ע לעהרען, פון זיין פאלק, וועמעס אויפגאבע עס איז צו זיין גוט, עדעל און בארמהערציג צו אלע מענשען.

פאר א בר־מצוה.

פון ה. ברוידא.

מיינע ליעבע עלטערען, פריינד און פערזאמעלטע!

היינט איז מיין בר־מצוה. צווישען דיעזע וואס זיינען דא פערזאמעלט, ווייס איך, געפינען זיך א טהייל, וואס זיינען ניט צופריעדען מיט אמעריקא, מיט אונזער אידישקייט דא, און מיט אלע אונזערע צערעמאניעס.

זיי זאגען, אז מיר זיינען מעהר אמעריקאנער וויא אידען, אז מיר גי־בען אב מעהר צייט פאר דער פאבליק סקוהל וויא פאר דעם חדר. מעהר געדולד פאר געאָגראַפיע, מאַטעמאַטיק אין גראַמאַטיק פון ענגליש, וויא פאר חומש מיט רש"י. און אזוי וויא אין רוסלאַנד, אדער אין דער אלטער וועלט, טהוט מען עס ניט, דערפאר איז מען דארטען בעסערע אידען וויא דאָ.

מיין רבי האט מיר דערצעהלט, אַז אין רוסלאנד האט ניט לאנג צוריק געלעבט אַ גרויסער העברעאישער דיכטער. ער האט געזאגט: „זיי א איד אין הויז און א מענש אין גאס". דיעזער דיכטער האט געהייסען יהודה ליב גארדאן, און לויט וויא מיין רבי האט מיר מיטגעטהיילט. איז ער פונקט געווען אזא פערזאן, אַ איד אין הויז און אַ מענש אין גאס, א איד אין הארצען און אַ מענש גלייך מיט אלעמען.

חומש מיט רש"י, איז זעהר א שעהנע און גוטע זאך. אבער צו חומש מיט רש"י דארף מען טאקי קענען געאָגראַפיע, מאטעמאטיק און גראמאטיק. אלע אידישע גדולים האבען דאָס געקענט, און דיעזע וואס האבען עס גע־קענט, האבען פערשטאנען ערשטענס, וויא צו זיין אידען און צווייטענס וויא צו זיין מענשען.

היינט איז מיין בר־מצוה, ווייל איך בין אלט געווארען דרייצעהן יאהר, און לויט דעם אידישען דין, דארף איך אליין זיין פעראנטווארטליך פאר מיינע טהאטען צו גאט.

איך האב ערשט ערפאהרען דערפון מיט א פאאר יאהר צוריק און איך האב געבענקט נאך דעם טאג ווען דיא צייט וועט קומען צו זיין פעראנט־ווארטליך פאר מיר אליין.

דא אין אמעריקא איז א שאנדע ווען איינער דארף ליידען פאר'ן צוויי־טען. איך האב מיר ביז היינט גערעכענט פיר א בייבי וויסענדיג, אז מיין פאטער וועט דארפען אבגעבען דין וחשבון פאר מיין ניט־דאווענען, ניט־בענ־שען און ניט לייגען קיין קריאת־שמע.

יעצט בין איך א מענש מיט אלעמען גלייך, א איד מיט אלעמען גלייך! מיין רבי האט מיך געלערענט צו זיין. וויא דער העברעאישער דיכטער האט געזאגט „א איד אין הויז און א מענש אין גאס" עס איז ניט מעהר וויא רעכט, אז אזוי זאל עס זיין.

ירמיהו הנביא האט געזאגט: „וכרתי את בית ישראל ואת בית יהודה ברית חדשה, ואת תורתי על לבם אכתבנה" איך וועל כורת ברית זיין מיט דיא אידען א נייעם בונד, און מיין תורה וועל איך זיי אויפשרייבען אויפ'ן הארצען.

עס איז בעסער צו זיין א איד אין הארצען וויא א איד אין א קאפאטע; עס איז שעהנער פאר גאט צו זיין א מענש צווישען לייטען, וויא צו ווייזען אויף אונז מיט דיא פינגער, וויא אויף דיא כינעזער.

און אונזער גאנצער תורה, אונזער גאנצע אידישקייט, בעשטעהט אין טהון גוטעס, רחמנות האבען אויפ'ן שוואכען און העלפען דעם נויטבעדערפטיגען. אין דער זעלבער צייט זאל מען אימער געדענקען, אז גאט ענטפערט תמיד יעדען וואס רופט צו איהם, וואס ווענדט זיך צו איהם.

מיינע פריינדע!

פון היינט אן און ווייטער וועט מיין צוקונפט בעשטעהן פון צוויי פראגראמען. דער ערשטער איז צו עהרען, אכטען און שעטצען מיין פאלק, די קבלות פון מיין פאלק, אונזער תורה, אונזערע מענשליכע געבאטע, און אויך זיין א גוטער און געאכטעטער בירגער פון דיעזען לאנד, וואו קיינער מישט זיך ניט אין אונזערע רעליגיעזע דינים און מנהגים.

צו זיין א גוטער בירגער פון דיעזען לאנד, הייסט אויך צו זיין א גרטער איד און פערבלייבען דאנקבאר צו א מדינה וואס ערלויבט אונז צו דאנקען דעם גאט פון אונזערע עלטערן'ס עלטערן אונגעשטערט.

איך וועל פערבלייבען א איד און זיין שטאלץ דארויף וואס איך בין א איד, דען א איד איז א מענש וואס בעלאנגט צו א רעליגיאן וואס פרעדיגט מענשהייט און גוטסקייט צו אלעמען. און איך וועל פערבלייבען א גוטער בירגער פון דיעזען לאנד וואו מיינע עלטערן, איך, מיינע ברידער און שוועסטער פון דער גאנצער וועלט ווערען געשיטצט פון דיא פליעגלען פון דעם אמעריקאנישען אדלער וואס האלט יעדען אונטער זיך אלס גלייכע קינדער און אלס גלייכע מענשען.

גאט! גיב מיר כח און מוטה דורכצופיהרע דיעזע בעשליסע צור עהרע פון מיין פאלק און פון מיינע עלטערן.

פאר א בר־מצוה.

(לפי החדש)

פון הערין יוסף קאהן.
(מורה עברי בהובאקען)

ליעבע עלטערען און פריינדע!

„החדש הזה לכם ראש חדשים, ראשון הוא לכם לחדשי השנה". (דיעזער מאָנאַט איז בּיי אייך דער ערשטער פון די מאָנאַטען, ער איז בּיי אייך דער ערשטער מאָנאַט אין יאָהר). האָט רבּי יצחק געזאָגט, אַז די תּורה האָט זיך בּעדאַרפט אָנפאַנגען פון „החדש הזה לכם", ווייל דאָס איז די ערשטע מצוה, וואָס די אידען זיינען פערזאָגט געוואָרען, טאָ וואָרום פאַנגט זיא זיך אָן מיט בּראשית? משום כח מעשיו הגיד לעמו, ווייל די קראַפט פון זיינע טהאַטען דערצעהלט ער זיין פאָלק.

די תּורה דערצעהלט אונז פריהער פון „מעשה בראשית", וויא די וועלט איז בּעשאַפען געוואָרען, אין קורצע אַנמערקונגען גיט זיא אונז אַ־בּעגריעף וויא אַזוי זיא האָט זיך ענטוויקעלט און דיעזע קליינע אַנמערקונגען ענטהאַלטען פיעל שטאָף צום לעהרנען און צום דיינקען.

די תּורה דערצעהלט אונז ווייטער וויא אַזויא דאס אידישע פאלק איז ענטשטאַנען. זיא מאָלט אונז די שעהנע ליכטיגע קינדערשע יאהרען פון אידישען פאלק נאך בּעפאהר מתן תורה, זיא דערצעהלט אינז פון אונזער ערשטען פאַטריאַרך אברהם אבינו בּיז יציאת מצרים און דאן פון קבלת התורה ווען דאס גאנצער אידישע פאלק איז בּר־מצוה געווארען, און פאנגט אן פון החדש הזה לכם שהיא מצוה ראשונה שנצטוו ישראל.

פהייערע עלטערען, און ווערטהע פערזאמעלטע!

דאס לעבען פון א גאנצען פאלק איז גלייך צוא דעם לעבען פון איין איינצעלנעם מענשען און ווען א מענש וויל וויסען וויא זיך צוא פיהרען אויף דער וועלט קען ער פיעל לערנען פון זיין פאלקס געשיכטע.

און ווען דיעזען מאמענט אין מיין לעבען גלייך איך צוא, צוא דער געשיכטע פון מיין פאלק, דיעזען מאמענט, ווען איך בין דרייצעהן יאהר אלט געווארען און האב שוין אויף זיך פליכטען, רעליגיעזע פליכטען, צוא ערפיללען און לעזענדיג גראדע היינט אין דער תורה דעם „החדש הזה לכם" וואס דאס איז דיא ערשטע מצוה, וואס די אידען ויינען פערזאגט געווארען, פיהל איך, דאס איך שטעה יעצט בייא דער שטופפע פון קבלת התורה און עס שטעלט זיך מיר פאָר דער בארג סיני וויא ער איז בעדעקט מיט א שרעקליכען פייער און דונערען און בליצען רייסען אין שטיקער דיא לופט און איך הער דיא געטליכע שטימע „קול גדול ולא יסף" דיא שטימע וואס האט ניט אויפגעהערט און וועט אויך ניט אויפהערען.

און מיר שטעלט זיך פאָר ווי דיעזע מעכטיגע שטימע זאָגט צו מיר אין אַ צערטליכען טאָן: יאַנקעלע, דו ביסט געבאָרען אַ איד און דאַרפסט עס זיין ניט נור אין נאָמען נור אויך אין טהאַט. פּטר ניט אָפּ דיין אידישקייט מיט קומען איין מאָהל אַ יאָהר אין שוהל און דאָס גלייכען, זייא אַ איד! איבערגעגעבען צו דיין פאָלק און צו זיין גייסט, פיהל מיט זיין שמערץ, דעם שמערץ פון דיין אונגליקליכעס פאָלק און זיי אַ מיטגליעד צו די, וואָס זוכען מיטלען איהם צו בעפרייען!

דיעזע געטליכע שטימע שרייט און הערט ניט אויף און וועט ניט אויפהערען, אָבער ליידער זיינען אונזערע אויערען פערשטאָפּט און מיר הערען ניט.

מיר האָבען געלעזען אין היינטיגע סדרה: ויקרא אל משה—גאָט האָט גערופען משה'ן. רש"י זאָגט אויף דעם: "הקול הולך ומגיע אל אזניו וכל ישראל לא ישמעו" נור משה האָט דיעזע שטימע געהערט, אָבער דאָס גאַנצע פאָלק האָט זי ניט געהערט. יא, די שטימע, וועלכע רופט אונז צו טאָהן

אונזערע פליכטען אַלס אידען און אלס מענשען, דיעזע שטימע הערט נור א משה.

אונ ליידער גיעבט זעהר וועניג משה'ס...

אין יעדען מענשען איז פאַראַן דער געפיהל וואָס בעווענט צו נוטעס, צו ערהאַבענעס, אָבער ליידער ניט אַללע פיהלען עס. און נאָך טרויעריגער איז, אַז די וואָס ווילען שוין כלומר'שט יע בעפרידיגען דיעזען געפיהל זייערען טהוען דאָס מיט גאַנץ קליינע זאַכען, וועלכע בריינגען קיינע נוטצען.

און ווען איך הער יעצט דיא שטימע פון אונזער רעליגיאָן אַז איך בין שוין ניט קיין קינד, איך בין שוין אַ בר־מצוה, פיהל איך וויא דיעזע ערעלע געפיהלען ערהייבען זיך אין מיר און מאַכען מיר צוא שטרעבען צוא עטוואָס העכערעס, איך פיהל יעטצט, אַז פון יעטצט אָן און ווייטער קען איך שוין מעהר ניט לעבען פאַר זיך אַליין, נור איך מוז צוגלייכער צייט אויך לעבען פיר מיין פאָלק און פיר'ן צווייטען מענשען.

איך בעשליס זיך דאַרום יעטצט מיט מיין גאַנצער זעעלע, מיט מיין גאַנצען איך, צו בע'אַנגען צו מיין פאָלק און צו זיין זיין טרייער זוהן, און אימער זאָל אין מיר לעבען דער אידישער גייסט.

אימטער וועל איך שטרעבען, אַז מיינע טהאַטען זאָל'ען נור בריינגען נוטצען פאַר מיין פאָלק און פאַר מיינע מיטמענשען.

פאר א בר־מצוה.

פון הערירען יוסף קאהן.

(מורה עברי בהובאקען.)

טהייערסטע עלטערען און פריינדע!

מיר האָבען היינט געבענשט ר"ח ניסן! דעם חדש אין וועלכען די אידען זיינען בעפרייט געוואָרען פון מצרים, און אין וועלכען מיר געהען פייערען דעם הערליכען יום טוב—פסח.

מיר האָבען היינט געלעזען אין מפטיר אין „החדש הזה לכם" וויא די אידען זיינען פאַרזאָגט געוואָרען צו מאַכען אַ קרבן פסח.

פערצייטען ווען די אידען זיינען געווען אין זייער אייגענע לאַנד אין ארץ ישראל, האָבען זייא געהאַט דעם בית המקדש מיט'ן כהן גדול, די סנהדרין, זיי האָבען געהאַט אַלע טהייערע זאַכען, וואָס האָבען זיי געמאַכט שטאָלץ געגען די נאַציאָנען, דאַן האָבען זיי געבראַכט קרבנות און געדאַרפט ברייגנען אַ קרבן פסח.

יעצט אָבער ווען מיר האבען אַללעס פערלאָרען: מיר האָבען ניט קיין ציון, מיר האָבען ניט קיין ירושלים, און מיר האָבען זאָגאַר ניט קיין ריכטיגען זיבערען פלאַטץ וואו דעם קאָפּ אַוועקצולעגען. און אנשטאדט די אללע טהייערע זאַכען וועלכע מיר האָבען געהאַט פערצייטען האָבען מיר יעצט רדיפות, פאָגראָמען, שטיינער אין קאָפּ. יעצט איז ביא אונז דער דין פון קרבנות ניטא און מיר מאַכען אויך קיין קרבן פסח. צום אומגליק אָבער האָבען דעם קרבן פסח אונזערע שונאים איבערגענומען און זיי. וועלכע האָבען אַמאָהל ערקלעהרט איינעם פון אונזערע אידען פאַר אַ קרבן פאַר די זינד פון דער וועלט, זייא זיינען מקיים דעם דין פון אַ קרבן פסח און דער קרבן זייערער איז דאָס גאַנצע אידישע פאָלק. די „שה פזורה ישראל" און מיט זייער גאַנצער רציחה האָבען זיי ניט נור מקיים געווען „והיה הדם לאות על הבתים" נור זיי האָבען אויך די גאַנצע ערד דורכגעווייקט מיט אונזער בלוט; און מיינענדיג אז זיי טהוען מיט דעם, דעם וויללען פון גאָט האָבען זייא דעם אידען געברענט און געבראָטען אין פייער און האָבען דעם אידען אין גאַנצען געוואָלט פערניכטען צו מקיים זיין „ולא תתירו ממנו עד בקר".

אָבער דאָס איז זייא ניט געלונגען, דעם אידען פערניכטען קענען זייא ניט. ווייא דער נביא האָט אונז געזאגט: אל תירא עבדי יעקב. האָב קיין מורא, מיין קנעכט יעקב, כי אעשה כלה בכל הגוים אשר הדחתיך שמה, וייל איך וועל מאַכען איין ענדע צו דיא פעלקער צווישען וועלכע איך האָב דיר פערוואַרפען, ואותך לא אעשה כלה, אָבער צו דיר וועל איך קיין ענדע ניט מאַכען און דו וועסט איף אייביג בלייבען.

און ווירקליך איז אַזויא געוועזן! דען וואו זיינען יעצט דיא אוראַלטע פעלקער? די אידישע פערפאָלגער? וואו זיינען יעצט די מעכטיגע שטאַר־קע נאציאָנען, וועלכע האָבען געמאַכט ציטערען די וועלט און וועלכע האָבען דעם אידען אזוי פיעל געדריקט? וואו זיינען יעצט די פלשתים, עמלק, אשור? און וואָס איז מיט דער מעכטיגער רוים? לעבט זי?

ניין! זייא זיינען אַללע יעצט ניטאָ און דיא אידישע פאָלק לעבט און טרעט איף זייערע קברים!

און אין דיעזען מאָנאַט ווען די נאַטור פאַנגט אָן אָבצולעבען און וועל־כע זאָגט אונז אָן אַז דער ווינטער איז שוין אַריבער און דער פראַכטפאָל־לער זומער קומט אָן, געהען מיר פייערען דעם הערליכען יו"ט פסח, וועלכער איז איין אַנדענקען פון אונזער בעפרייאונג פון אונזערע ערשטע פערפאָלגער, פון דיא מצריים. דיעזער יו"ט גיט אונז אַשטראַהל פון האָפנונג, דאָס עס וועט נאָך קומען אַ צייט אַז די אַלע רציחות און מערדערייען וועלען אויפ־הערען און אויף אונז וועט ווידער שיינען די זונן פון הצ"לחה און עס וועט זיך צו אונז צוריקקעהרען דער כבוד פון אַמאָהל ואחרי כן תשכון כימי קדם נאום ד'.

איך בין שטאָלץ וואָס איך בין פון יעצט אָן אַ גליעד פון אידישען קערפער, אַ ציעגעל פון דעם גרויסען בנין וואָס דאָס אידישע פאָלק האַלט אין איין בויען צו ווייזען אַללע פעלקער דעם ריכטיגען וועג וואו עס איז ליכטיג און וואו עס איז פינסטער, ווי דער נביא פערזיכערט אונז „ונהרו אליו כל הגוים" אַללע פעלקער וועלען בעגרייפען דיא ערהאַבענע לעהרע פון יודענטהום פיר וועלכע אונזערע עלטערען זיינען געגאַנגען אין פייער און אין וואַסער.

פאר א בר־־מצוה.

פון הערען יוסף קאהן מוואלאזען.
(מורה עברי בהובאקען)

טהייערע עלטערען און ליעבע געסט, וויא שעהן עס האט זיך אנגעפאנגען די האריערע פון משה רבנו, וויא אין דער תורה ווערט דערצעלט!

ויהי בימים ההם, ויגדל משה, ויצא אל אחיו, וירא בסבלתם.

א קינד, ערצויגען אין לוקסוס און רייכטהום, אויפ׳ן שויס פון דער פרינצעסען פון מצרים, צווישען דער העכסטער אריסטאקראטיע, אונד ריא גרעסטע מענער, איז משה געוועזען. פון קיין זארג און פון קיין לייד האט ער קיין מאל ניט געוואוסט, און ווען משה איז אונטערגעוואקסען און איז א בר־־מצוה געווארען און איז, אלעס ערוואקסענער יונגערמאן צום ערשטען מאל ארויס צוא זעהן וויא שווער זיינע בריעדער, זיינען פערשקראפט אונטער דעם עגיפטישען יאך, האט באלד דער „בר־־מצוה“ ערוואכט אין זיין הארצען און ער האט גלייך דער פיהלט, וואס פאר א פליכט ער האט צוא זיין פאלק, צו זיין גלויבען און צו דער גאנצער מענשהייט! ער האט באלד דערזעהען דיא גרויסע אויפגאבע וואס ער האט פאר זיך און האט באלד דערפיהלט, אז ער איז שוין א בר־־מצוה און טאהר ניט האלטען דיא הענד פערלעגט.

און די געטליכקייט האט אויף איהם גערוהט און דיא אידישע בעפרייאונג איז געקומען.

בן שלש עשרה שנה אנכי היום — דרייצעהן יאהר בין איך יעצט אלט! דרייצעהן יאהר זיינען פאראיבער זייט איך האב דיא ליכטיגע שיין ערבליקט; עס זיינען פאראיבער דרייצען קינדערשע, פרעהליכע און לוסטיגע יאהרען און איך עמפפאנג יעצט א נייע פעריאדע אין מיין לעבען.

איך הייס יעצט א „בר־־מצוה“, א זוהן פון מצות, פון פליכטען.

און בעטראכטענדיג יעצט דיא געשיכטע פון משה׳ן, אבוואהל קיין בשר ודם טאהר זיך ניט פערגלייכען צוא דיעזען וואונדערבארען געטליכען מאן, דאך קען איך פון איהם לערנען, דאס יעצט איז דיא צייט, ווען איך מוז אוועקווארפען דיא קינדערשע נארישקייטען און איך מוז רענקען והענען דיא פליכטען צוא מיינע מיטמענשען, און ווען מיר לעזען דיא געשיכטע פון דיא אידען מיט דרייא טויזענד יאהר צוריק: וימררו את חייהם וויא דיא מצרים האבען פערביטערט דיא אידען זייער

ליעבען, דאן שטעלען זיך מיר פאר דיא יעצטיגע אידישע צרות און ליידען. וויא אידישע עהרע ווערט בעליידיגט, וויא אידישע בלוט ווערט וויא וואסער פערגאסען און איך פיהל טיעף מיט, ווייער שמערץ, דען וויא קען מיר מיינע קינדערשע זאכען ליעגען אין זינען דאן ווען זעקס מילליאן פון מיינע ברידער און שוועסטער זיינען איטער אויסגעזעצט צום שארף פון שווערד און צום מויל פון ביקס און קאנאן? וויא קען אונז איינגעהן דיא פרייהייט אין דיעזען לאנד, ווען אונזערע ברידער זיינען הפקר אין א צווייטע לאנד?

אה, דיא הערצרייסענדע געשרייען פון יענע אונגליקליכע הערען זיך דא, אויף דער זייט ים, זייא רייסען מיר דעם מארך, זייא צופליקען מיר מיין הארץ, איך קען מעהר קיין קינד ניט זיין! אצא אל אחי! איך וויל געהן צוא מיינע ברידער.!

יעצט נאך א פאאר ווערטער צוא אייך, מיינע ליעבע עלטערען.

ווען איך דערמאן מיך פיעל איהר האט געטאהן פיר מיר ביז היינטיגען טאג, פיעל שמערצען און ליידען איהר זייט פון מיר אויסגעשטאנען, פיעל טרערען איהר האט צוליעב מיר פערגאסען, פיעל נעבט איהר האט צוא ליעב מיר ניט דערשלאפען ביז איהר האט מיר געבראכט צום טאג פון מיין בר־מצוה, ווען איך דערמאן זיך דאס אלעס מיינע ריעבע עלטערען, איז מיין שפראך צוא ארעם איך זאל קענען ארויסגעבען אין ווערטער דיא געפיהלען פון מיין הארץ וואס איז פול מיט ליעבע און דאנקבארקייט צוא אייך. און ווען איך בעטראכט יעצט, אז אלעס וואס איהר האט געטאהן פיר מיר איז נור אויס ליעבע צוא מיר, און אייער גאנצער וואונש איז צו זעהן מיר אלס מענש, אלס איד, וועלכע זאל אייך עהרע פערשאפען, פערשפרעך איך אייך יעצט, אין די אנוועזענהייט פון דאס ווערטהעס פובליקום, דאס איך וועל אנווענדען אלע מיינע מעגליכקייט אויף צו וואקסען א מענש נאך אייער פער:אנג, א איד אז מיין פאלק זאל זיך מיט מיר ניט דארפען שעמען, אזוי וויא דער נביא זאגט: „לא עתה יבוש יעקב ולא עתה פניו יחורו, כי בראותו ילדיו מעשי ידי בקרבו יקדישו את שמי" יעקב וועט זיך שוין מעהר ניט שעמען מיט זיינע קינדער און זיין געזיכט וועט ניט דארפען בלאס ווערען, זעהענדיג וויא זיינע געליבטע קינדער לויבען און שעטצען גאט און זיין נאמען, דאן והקדישו את קדוש יעקב ואת אלהי ישראל יעריצו — אמן.

אונזערע קינדער.

בייא א בר־מצוה.

פון יוסף זעף.

ווערטהער בר־מצוה, עלטערען, פערוואַנדטע און פריינד!

האבען מיר אַ זאַך וואס איז טהייערער פאַר אונזער קינד? קענט איהר די מוטטער וואס וועט פארבייטען איהר בייבי אויף גאלד און ברילאַנטען? האט איהר געזעהן דעם פאטער וואס וועט לאזען שטאַרבען זיין קינד אום אויפצו־האַלטען דאס לעבען פון זיין געשעפט?

דיא וועלט געשיכטע איז פול מיט מעשות פון אויפ־אפפערונג פאַר קינ־דער. און דאך! מיט דער גאַנצער ליעבע וואס עלטערען ווייזען צו קינדער, מיט דעם גאַנצען קאמפף וואס עלטערען פיהרען נעגען דעם הונגער און דעם טוידט וואס שוועבט איבער זייערע פאמיליען, אויסער דיעזער ליעבע צוא קינדער, ליעגט אויף דיא עלטערען נאך אַלאַסט וואס איז פיעל גרעסער ווי ליעבע נעמליך, דיא פליכט פון ערציהונג.

דיא פליכטען וואס עלטערען האבען צוא זייערע קינדער זיינען זעהר גרויס, זייא זיינען נאך גרעסער וויא ליעבע צוא זייערע קינדער, פונקט אַזוי וויא עלטערען זיינען מחויב צוא זעהן זייערע קינדער זאלען האבען ווינעלאך און מילך און די באטעלס, זיינען זייא מחויב צו זעהן, אַז דיא קינדער זאלען אויפ־וואקסען געזונד ריין מאראליש און זאלען זיין ניצליכע און גוטע בירגער אין דער וועלט.

צו זאגען אז עלטערען ווילען עס ניט וועט זיין א ליגען, דיא ליעבע צו קינדער וואס דיא נאטור האט אַ ריינגעגעבען אין יעדען׳ס הערץ טרייבט עלטערען צוא דיעזען וואונש.

לײדער װײסען װײניג עלטערען װאו קינדער ליעבע פאנגט זיך אן און װאו דיעזע ליעבע דארף זיך ענדיגען. פיעלע עלטערן װײסען ניט מיט װאס װיא העלפען זײערע קינדער אין מיט װאס זײ שלאכטען זײא פאר׳ן שטן.

מיר רײדען דאָ פון אידישע עלטערען און אידישע קינדער. און די ליבע פון אידישע עלטערען איז דיא גרעסטע אין דער װעלט. אָבער לײדער, מיט דער גאַנצער ליעבע װאָס אידישע עלטערע האָבען צו זײערע קינדער. זאָר־גען זײא מײסטענס פאַר דעם קינד׳ס מאָגען, פאר דעם קינד׳ס שיך, אָבער זעהר זעלטען פאַר דעם קינד׳ס מאָראַל. די אידישע מוטער װעט פערמשפּונ־ען דיא לעצטע קישעלע צוא קורירען איהר קינד׳ס הוסט, און זיא װעט רײסען קברים, װען איהר קינד רײסט אַ פינגער, אָבער זיא װעט זעלטען פערליערען אַ זיפץ װען זיא הערט װיא איהר קינד געװאָהנט זיך אין זאָגען אַ ליגען און װעט אפילו ניט דערצעהלען דעם פאָטער װען זיא װײסט, אַז איהרע קינדער פערקעהרען מיט שלעכטע קאָמפּאַניע.

דורך נאַכלעסיגקײט װערט ערמאָרדעט דיא מאָראַל פון פיעלע קינדער און דיעזע נאַכלעסיגקײט איז אין דיא גרויסע שטעדט און בעזאָנדערס אין דער אידישער געטהאָ.

אין דיא גרויסע שטעדט פון אַמעריקאַ האָבען אײנגעװאַנדערטע אידען זיך אײנגערעדט אַז דער גאַנצער שטרעבען פון עלטערען דאַרף זײן צו ער־ציהען אַ קינד ער זאָל זיך קענען ערנעהרען און װען דאָס קינד פערדיענט זײן ברויט איז ער פרײא צוא געהן מיט װעמען ער װילל און װאוהין ער װילל, אָפט גלױבט דער גרינער פאָטער אַז זײן קינד, װאָס האָט בעזוכט דיא פּאָבליק סקוהלס, רעדט ענגליש און פערדיענט מעהר פון טאַטען איז אַ פיעל העכערער מענש פון זײנע עלטערען. װאָס דאַרף מעהר פון קײנעם ניט לעהרנען. זײא לאָזען איבער דיעזע „גדולים״ זײא זאָללען אויס װאַקסען פון זיך אַלײן און דער רעזולטאַט דערפון איז אָפט זעהר טרויעריג. דיעזע קינדער װאָס װערען צופריה זײערע אײגענע עלטערען זײנען לײכט צו פער־בלאָנדזען פון גלײכען װעג און אַרײנ־צו־פאַללען אין אײן אָב־גרונד, װאָס ברענגט אונגליק פאר זײא און שאנדע פאר זײערע עלטערען.

בּרויט פאַר קינדער איז אַ וויכטיגע זאַך, אָבער נאָך וויכטיגער איז פאַר קינדער איין ערציהער, אַ וועגווייזער. ווער עס האַלט זיין קינד אונטער זיין אויפזיכט, ווער עס פאָרשט אוים דעם כאַראַקטער פון זיינע קינד'ס חברים, דער וואָס בעשטימט די צייט פון זיין קינד'ס שלאָפען, עסען און שפּאַציערען, דער טהוט פאַר זיין קינד פיעל מעהר ווי דער, וואָס בּויט פאַר זיין קינד אַ הויז און שפּאָרט פאַר איהם געלד אין באַנק, און דער פערשאַפט זיך אליין דעם גרעסטען גליק אין דער וועלט. אַ גוטעס קינד איז אַ רייכטהום, אַ־ שעהנעס קינד איז אַ ציערונג און איין עהרליכעס קינד איז אַ מתּנה, וואָס איין מענש קען דעם צווייטען ניט געבען.

אַ קערפער קען אוי פוואַקסען זאָגאַר ווען ער ווערט געהאָדעוועט מיט בּיליגע שפּייז, אָבער אַ גייסט קען זיך ניט ענטוויקלען ווען ער וואַלגערט זיך אָהן אַ ריכטיגע ערציהונג. דיא זיידענע קליידלאַך וואָס אַ קינד צורייסט זיינען אויף איהם ניט קענטיג אין זיינע עלטערע יאָהרען, אָבער דיא גוטע לעהרע. דיא שעהנע מדות וואָס אַ קינד געניסט, זיינען דימענטען וואָס בּלישצען פון איהם אַרוים זיין גאַנצען לעבען. קליידער און לוקסים געהן פערלאָרען, אָבער עהרליכקייט בּילדונג און מאָראַל, בּלייבען וויא דיא פּיראַמידען, וואָס ווייזען דיא נעכסטע דורות דעם ווערטה פון גוטע עלטערען.

קינדער—דאָס זיינען אונזערע דימענטען, מיר מוזען זיי אָבער שלייפען וויל מיר דאַרפען פון זייא מאַכען מענשען מיר זאָלען זיך מיט זיי ניט שעה־ מען אין אונזערע קברים. עס איז אַ פעהלער צו מיינען אַז ווען אַ קינד דער־ גרייכט 13 יאָהר הערען אויף די פליכטען פון עלטערען, אָה, ניין! ניט דאָס מיינט דער „בּרוך שפּטרני״, דען ווי לאַנג אַ קינד איז ניט ענטוויקעלט אַלס פאָלשטענדיגער מענש, שטעהט ער נאָך אַלץ אונטערען רשות פון זיינע פּראַק־ טישע עלטערען איהם צוא ווייזען דעם וועג וואו עס איז ליכטיג און וואו עס איז פינסטער.

מיט דיעזע מאָראַלישע לעקציאָן אין זינען, ווינש איך אייך אַלעמען אַ־ הערצליכען מזל־טוב, אַז דער בּר־מצוה זאָל פערשאַפען כּבוד זיינע עלטערען און כּל ישראל, און טאַטע מאַמע זאָלען פייערען מיט די זעלבע בעגייסטערונג די בּר־מצוה פון זיינע אייניקלאַך, די זיהן פון דיעזען 13־יעריגען בּעל־שמחה.

רעדע בייא א בר־מצוה

פון תשר״ק.

מר. טאסט־מייסטער, קרובים און פריינדע!

מיר זיינען היינט צוזאמענגעקומען אים צו פייערען דעם טאָג אין וועלכען א קינד געהט איבער אין דעם עלטער פון אַ מאן, מיט אייגענע פפליכטען און מיט אייגענע פעראַנטוואָרטליכקייט. אמאָל, ווען דיא וועלט איז געווען אין איהר יוגענד, אין איהר בליהונגס פעריאָדע, זיינען מענשען צייטיג געווארען זעהר פריה, און צו דרייצעהן יאהר איז א קינד געווארן אַ פאלקאָמענער מענש, מיט אַ פאלקאמענע דעה און איז געווען פאלקאם פעהיג צו שפילען זיין ראליע אין דער וועלט. היינטיגע צייטען דורך דעם אוננאטירליכען לעבען וואס מענשען פיהרען, איז דיא וועלט געווארען אבגעלעבט, און מענשען וואקסען זעהר לאנגזאם, און דארום, בייא דאס רוב פעלקער, איז א מענש צו דרייצעהן יאהר נאך אלץ א קינד, און אונטער דער השגחה פון דיא עלטערן. אבער מיר אידען, וואס פיהרען אימער א געזונדען און נארמאלען לעבען, זיינען מיר נאך אימשטאנדע צו דרייצעהן יאהר ערקלעהרען אונזערען א זוהן אלס אן ערוואקסענעם מאן און מאכען דיא ברכה „ברוך שפטרני“.

וואס בעדייט דיעזע ברכה? וואס איז דער ריכטיגער מיין פון „ברוך שפטרני“? איז דער אידישער פאטער אזוי גאָר גלייכגילטיג צו דעם וויא זיין זוהן וועט זיך אויפפיהרען נאך דעם וויא ער ווערט בר מצוה? איז עס דען מעגליך, איז עס דען רעכט אז א פאטער זאל זיך פרעהען און זאל דאנקען גאט פאר דעם וואס ער איז ניט מעהר פעראנטווארטליך פאר זיין זוהנ׳ס מעשים? נו, און ווען אפילו דער פאטער איז ניט מעהר פעראנטווארטליך דארף איהם ניט קימערען וויא זיין זוהן וועט זיך אויפפיהרען אויף

וויטער? נייך, אזא פאטער וואס פרעהט זיך דאס מען וועט איהם שוין מעהר ניט שטראפען פאר זיין וויסט מעשים, דער איז ניט א גוטער פא־טער, דער איז א שלעכטער פאטער, א פאטער אהן א הארץ.

מיינע ליעבע פריינד איך וויל אייך היינט ערקלערען א נייעם פשט אויף דער ברכה „ברוך שפטרני". דער נייער פשט איז א נאטירליכער, עס איז א גלייכער פשט וואס לייגט זיך אויף'ן שכל. און איך בין זיכער אז איהר וועט אלע איינשטימען מיט מיר.

וויא מיר זעהן יעצט אין דער וועלט איז דיא השגחה וואס א פאטער גיט אויף זיין זוהן זעהר א שוואכע. דער פאטער היט איהם ביי שריט און טריט, ווען דער אינגעלע זיצט ביים טיש, אדער ער שפיעלט זיך ארום אין הויז, אדער אין גאס. דיא אויג פון'ם שטרענגען פאטער שלאפט ניט און דרעמעלט ניט און בעמערקט יעדעו קליינעם פעהלער וואס דאס קינד מאכט. א קליינער אינגעלע האט אויף זיך א גאנצען שולחן ערוך מיט שווערע דינים און חומרות, און דיעזע אלע שווערע דינים זיינען גע־גרינדעט אויף דעם פרינציפ אז א אינגעלע טאהר ניט טאהן וואס א גרויי־סער מעג טאהן, א קליינער אינגעלע טאר ניט ריידען ביים טיש. א קליינער אינגעל טאהר ניט לאכען הויך. א קליינער אינגעל טאהרניט עפענען א מויל ווען איין עלטערער מענש רעדט. א קליינער אינגעל טאהר ניט רויכערען סיגארעטס, ער טאהר אליין קיין זאך ניט נעהמען אין הויז, ער טאהר זיך ניט שפיעלען מיט דער קאץ, ער טאהר ניט רייטען אייף א הונט, און ער טאהר ניט טאהן הונדערט אנדערע זאכען וואס יעדער קליינער אינגעל וויל טהאן איז וואס דער פאטער האט אליין געטאהן ווען ער איז געוועזען אין דעם אינגעלם יאהרען. פאר וואס? פאר ווען? מען טאהר ניט פרעגען: אז דער פאטער איז געווען א אינגעל האט ער אליין ליעב געהאט צו טהאן דיעזע אלע זאכען און זיין פאטער האט איהם דאן געזאגט אז א קליינער אינגעל טאהר אזעלכע זאכען ניט טאהן. איהר מיינע פריינדע, זייט כמעט אלע פאטערס פון קינדער. און איהר ווייסט וויא ניט גוט עס איז צו זאגען מוסר און צו שטראפען א קינד פאר דיא זעלבע חטאים וואס איהר האט אליין בעגאנגען ווען איהר זייט געווען אין דעם אינגעלס יאהרען. איך

חיים וויא אייער געוויסען פלאגט אייך בייא דעם און וויא שווער עס איז פאר אייך צו מאכען דעם אנשטעל און זיך צו בייזערן אויף אייער זוהן, און דערבייא דערמאנען זיך אז איהר זייט געוועזען ניט בעסער פון איהם, און פילייכט נאך ערגער ווען איהר זייט געוועזען אין זיין עלטער. און איך קען פיהלען דיא פרייהייט וואס איהר פיהלט ווען עס קומט דער טאג אין וועלכען אייער זוהן ווערט בר מצוה, ער ווערט א פאלקאמענער מאן, און איהר זייט פטור פון צו מוסר'ען איהם אזוי פיעל. איהם צו שטראפען און זאגען וואס א אינגעל מעג אין וואס ער טאהר ניט. און דיא ברכה וואס איהר מאכט אין דעם טאג איז: ברוך שפטרני מענשו שלזה — געבענשט זאל זיין דער איבערשטער וואס האט מיך בעפרייט פון דער ביזנעס צו שטראפען אט דיעזען אינגעל! ער איז שוין יעצט א מאן, ער האט זיין פרייהייט און זיין אייגענעם ווילען, און פון דעם פאטער איז אראב דער שווערער יאך. אט דאס איז דיא ריכטיגע מיינונג פון „ברוך שפטרני". עס הייסט ניט אז דער פאטערווארפט פון זיך אראב דיא גאנצע פעראנט־ווארטליכקייט פאר זיין זוהן. ניין! דער פאטער וועט בלויז דעם זוהן מעהר ניט פערבאטען זאכען וואס ער פלעגט אליין טהאן ווען ער איז נעך וועץ אין דעם אינגעל'ס עלטער. אבער דיא אויגען פון דעם טרייען גוטען פאטער וועלען אויפפאסען אויף דיא וויכטיגע פונקטען פון זיין זוהן'ס קינפטיגע קאריערע, און איהם מאכען פאר א מענשען בעליעבט און געאכטעט פון אלעמען, א טרייער איד און א גוטער בירגער. לאמיר האפען אז דער שענער וואונש פון פאטער וועט ערפילט ווערען.

צוא א בר־־מצוה !

פון יחזקאל לעוויט .

רעדע פאר׳ן פאטער פון א בר־־מצוה

היינט איז דיר געוואָרען דרייצעהן יאָהר ! היינטיגער טאָג איז דער אָנפאַנג פון אַ נייע צייט אין דיין לעבען ! היינט ווערסט דוא איין אַקטיווער מיטגליעד פון דער גרויסער אידישער געזעלשאַפט און בעקומסט אַלע רעכטע וואס יעדער איינער פון איהרע מיטגלידער האָט. פון היינטיגען טאג ביזט דוא פערפליכטעט אָנ־צו־טאָהן דעם צייכען פון דיין שטאַם . און דיעזער צייכען הייסט : תפלין. דיעזען מערקווירדיגען צייכען דאַרפסט דוא אָנ־טאָהן אויף דיין לינקער האַנד, נעגען האַרצען, און אויף דיין קאָפּף, צווישען דיא אייגען, מען בינד צוא דיא תפלין צום האַנד געגען האַרצען, — אום דיא געדאַנקען, וואָס קומען אַרויס פון דאָרטען , זאָלען זיין ריין , קלאָר , עהרליך , ער־האַבען ; אויפ׳ן קאָפּף טהוט מען עס אן, — אום דיא רעיונות, דיא מחשבות, וואס ווערען דארטען בעשאַפען, זאלען זיין גוטע און עדלע, ערהאַבענע און ליעבענסווירדיגע ; מען טהוט עס אן צווישען דיא אויגען, — אום דיא אויגען זאלען שטענדיג קוקען אויף אַלעס , וואס איז שעהן אין נאבעל , צאַרט אין ליעבליך , אַנשטענדיג און פיין איך האב געזאגט „ברוך שפטרני מענשו של זה״, עס הייסט : איך האב זיך ענטזאַגט פון דיא פעראַנטווארטליכקייט , וואָס איך האב ביז יעצט געהאַט פאַר דיינע טהאַטען , ווייל פון יעצט אן וועסט דוא אַליין זיין פעראַנטווארטליך פאַר אַלעס , וואס דוא ווענסט טאהן . יא , דוא אַליין ווענסט זיין פעראַנטווארטליך ! — און יואס דוא ווענסט זעען, ווענסט דוא שניידען . מיין קינד ! דוא ביזט יונג און ניט ערפאַהרען , און דיא וועלט , אין וועלכע מיר געפינען זיך , איז אַזויא גרויס , אַזויא ברייט , אַז זאָגאַר ערפאַהרענע מענשען געהען אין איהר אפטמאל אום וויא אין עולם־התוהו און קענען קיין אויסוועג ניט געפינען . . . און דאַרום וויל איך דיר געבען מיין ראַטה, וויא אַזוי דוא זאלסט זיך פיהרען, וויא אַזויא דוא זאלסט האַנדלען, אום דוא זאלסט אַנערקענט ווערען אַלס אַ ניצליכער און ווינשענס־ווערטהער מיטגליעד פון דער געזעלשאַפט .

ערשטענס : „דעלך סני , לחברך לא תעביד״ (שבת ל״א) , **עס הייסט :** **וואס דיר איז** אונליעב דאס זאלסט דוא איינעם אנדערען אויך ניט טאהן .

דוא ווילסט דאך ניט אז מען זאלל דיר בערײדען, אַז מען זאלל בער שמוצען דײן נאמען און דײן עהרע, דוא ווילסט דאך ניט אַז מענשען זאלען בעלײדיגען דײנע געפיהלען און דײנע אידעאַלען, דײנע שטרעבונגען און דײנע האפנונגען, הכלל — דעם קדשי־קדשים פון דײן „איך", פון דײן נשמה — און דארום זאלסט דוא עס אויך ניט טאהן: זאלסט אויף קײנעם קײן שלעכטעס ניט רײדען, און הויפטזעכליך זאלסט קײנעם קײן שלעכטעס ניט פערשאַפען. זאל דײן הארץ זײן אַ טעמפעל פון גוטסקײט און פון עדעלקײט, פון רחמנות און פון גרעכטיגקײט. יוא זאלסט שטענדיג האבען אין זינען, אַז „כל שרוח הבריות נוחה הימנו, רוח המקום נוחה הימנו" (אבות), עס הײסט: ווער עס איז געפעליג דיא מענשען, דער איז גאט אויך געפעליג, און דעריבער זאלסט דוא אנווענדען דײנע אללע מעגליכקײטען צוא געווינען חן בײא לײטען און צוא פערדיענען ליעבע און רעספעקט. דוא ביסט יעצט יונג! פאַר דיר איז פאַראַן אַ גאַנצער ים מיט לעבען, א ברײטער פעלד האפנונגען, א גרויסע וועלט מיט טהעטיגקײט, טהו, ארבײט, שאף, האף, שטודיר, לערען, און ברײנג נוצען און גוטע רעזולטאטען דער געזעלשאפט, צוא וועלכער דוא בעלאַנגסט, ארבײט איז דער פונדאמענט פון ערפאלג; ארבײט איז לעבען. און לעבען — איז ארבײט, און דארום זײא ניט פויל, זײא געדולדיג און ענערגיש. ווען איך זאג „ארבײט", מײן איך ניט דוקא פיזישע, ווײל אזא ארבײט דארפסט דוא פארלויפיג ניט טאהן, אבער לערנען עטוואס הײסט אויך ארבײטען, ווײל בלויז דורך מיה און ארבײט קען מען עטוואס ערדרײכען, קען מען עטוואס אויסשטודירען, קען מען עטוואס אויסלערנען, אבער ניט בלויז בילדונג זאלסט דוא, מײן קינד, זעהן צוא ערדרײכען, ווײל זיא איז נאך ניט אללעס. עס איז פאראן אזאך, וואס זיא איז נאך טהײערער פון בילדונג, טהײערער פון אלע חכמות, פון אללע וויסענשאפטען. ווײסט דוא וואס איך מײן? — כאראקטער מײן איך, ווײל א גוטער און אײן עדעלער כאראקטער איז דער אל"ף און דער ת"ו פון בילדונג, פון ציוויליזאציאן, פון פראגרעס, — פון אלעס. אײנער פון דיא גרעסטע שרײבער האט געזאגט: „דער ערשטער שטײן אין דער פרײהײט'ס געבײדע איז גוטע מדות". יא, מײן קינד, גוטע זיטען און עהרליכע בענעהמונגען — דאס איז דער צעמענט, וואס פאראײניגט, פערשטארקט דיא מענשהײט, דאס איז דער יסוד, אויף וועלכען זיא האלט זיך. אונזערע חכמים האבען אײנגעוויקעלט דיעזען געדאנק אין א קורצען אבער פיעל בעדײטענדען מאמר „דרך ארץ קדמה לתורה" (תנא דבי אליהו רבא רפ"א), ווײל

אהן דרך ארץ, אהן זיטליכקייט, איז דער העכסט געבילדעטער מענש בלויז וויא גוטער וויין אין א שלעכטער פאס, א ראזע, וואס איז בעדעקט מיט דערנער, א דימענט, וואס איז איינגעפאסט אין בלאטע...

„שלשה כתרים הם: כתר תורה וכתר כהונה יכתר מלכות, יכתר שם טוב עולה על גביהם". (אבות). זעהר ריכטיג האָבען אונזערע גרייסע לעהרער בעמערקט, אז „כתר שם טוב עולה על גביהם". עס הייסט: די קרוין פון א גוטען נאָמען איז העכער פון די דריי פריהערדיגע קרוינען, ווייל א גוטער נאמען איז אלעס, א גוטער נאָמען איז דער גרעסטער איצר, די שעהנסטע ציערונג, און א גוטען נאָמען קען זיך נאר א מענש ערווערבען בלויז דורך א עהרליכען כאראקטער, דורך גוטע מעשים, דורך אנשטענדיגע אויפפיהרונג. מיין קינד! דו ביזט יעצט ארויס פון מיין רשות—ביזט אליין פעראנטווארטליך פאר דיינע טהאטען. אָ, געדענק עס, ניט פערגעס! היט דיין עהרע, היט דיין נאָמען, טהו גוטעס און מייד אויס שלעכטעס. זיי א גוטער זוהן, זיי א ליעבענדער חבר, זיי אגעטרייער ארבייטער פיר די אינטערעסען פון אלע פערפאָלגטע און אונטערדריקטע בכלל און פיר די אינטערעסען פון דיין אָרימער אידישער אומה בפרט. שטודיר איהר געשיכטע, לעהרען איהר שפראך. נעהם אנטהייל אין איהרע ליידען און פריידען און טהו אלעס מעגליכעס צו פערגרינגערען איהר יאָך, צו פערבעסערען איהר לאגע און צו שאפען פאר איהר א בעסערע, א זיכערערע און א הערליכערע צוקונפט. זאָל דיר גאָט געבען קרעפטען און מוטה צו ערפיללען אלע דיינע פליכטען, און זאָל היינטיגער טאָג, דער אָנפאנג פון א נייער עפאָכע אין דיין לעבען, פערבלייבען אין דיין זכרון אלס א טאָג פון אמת'ע פריידען; זאָל היינטיגער טאָג זיין איין אָנפאנג פון א סך גליקליכע און רוהיגע טעג פאר דיר; זאל ער דיר בריינגען נייע האפנונגען און פערלאנגען, נייע שמחות און שטרעבונגען.

מיין קינד! די תפלין זיינען דיין דיפלאָמא, אז דו ביזט שוין א פאָלשטענדיגער איד און א פעראנטוואָרטליכער מענש. זאָל זיין דיין דעוויז, דיין מאָטאָ: אידעשלאך און מענשליך. זיי א שעהנער איד און א גוטער מענש! זאָלסט שטענדיג האָבען אין זינען, אז דו ביזט א מענש און אלעס, וואָס בעלאנגט צו מענשהייט, דארף דיך אינטערעסירען. אָבער צוליעב די מענשהייט פערגעס ניט דיין אידישקייט, און אומעטום זאלסט די מיט שטאלץ זאָגען דעם נביא'ס ווערטער: „עברי אנכי!" איך בין א איד! און מיין פאָלק איז מיין „איד". מיין נשמה, מיין לעבען!

רעדע בייא א בר־מצוה

פון רעוו. פערלמאן.

מיינע פריינדע!

דער זוהן פון אונזער פריינד איז היינט געווארען **בר־**מצוה און **ער** **האט** אונז איינגעלאַדען צו דער סעודת מצוה געמאכט פאר דיעזער **געלע** געגנהייט.

איך זאָג אז ווען אַ פאָטער, אַ אידישער פאָטער איבערהויפט, **דער**־לעבט דעם טאָג ווען זיין קינד ווערט אַ איד און ווערט פעראנטוואָרט־ליך פאר זיין אידישקייט — **דיעזער טאָג** איז דער גליקליכסטער **פון זיין** **לעבען**.

בייא אונז אידען איז דיא אמונה זעהר טהייער, **ווייל זיא האָט אונז** געקאָסט טהייערער וויא אירגענד אן אנדערע אומה אין דער וועלט. **אונזע**־רע אבות־אבותינו, אינזערע אבות און מיר זעלבסט. האבען פאר אונזער **אמונה** **בעצאהלט** מיט בלוט, מיט גליק און מיט אונזער לעבען.

וואָס מעהר מען בעצאהלט פאר אַ זאך, אלץ טהייערער איז זיא.

מען בעהויפטעט, אז אין דיעזען פרייען לאַנד, **דארף זיך אַ פאָטער** **נים שטאַרק** פרייען מיט זיין זוהן ווען ער ווערט אַ בר־מצוה, **ווייל אדמת** **אמעריקע**, איירא דאַמעריקע, שמעקט מיט אַפיקורסית און כפירה.

אָבער, אויף וויא ווייט איך קען זאָגען איז דאָס ניט אמת. **אַפיקורסים** **און** כופרים האָבען מיר אויך אין דער אַלטער וועלט, און **ווער עס וויל נים** **זיין** קיין איד, איז **ער** קיין איד ניט אפילו נעבען כותל מערבי.

נאָר הערט וואָס איך וועל אייך זאָגען. מיט 250 יאהר צוריק **זיינען** **געקומען** קיין ניו יארק 17 אידען. **זיי זיינען** געוועזן אויסגעזעטצט צו **אלער**־**ליי** **נסיונות; זיי זיינען** געוועזן קליין, ווייניג, **מעטים** בגוים רבים, **נאר,** **און דעסטוועגען, זיינען זיי** פערבליעבען **אידען. מיר** קענען געפינען **אלע**

וייערע קינדער לעבענדיג אין ניו יארק . פערמעהרט , פערברייטעט , גע־וואָרען שטאַרק און רייך , אבער אידען זיינען זיי .

איך וועל אייך מודה זיין אַז זיי טראָגען נים קיין באָרד און פאות . אבער , ווייסט איהר . וואָס איך וועל אייך זאָגען , איך האָב געזעהן באָרד און פאות אָהן אידען און אידען אָהן באָרד און פאות .

דער איד, דיא אידישקייט, ליעגט נים אין באָרד און פאות . דער איד איז איינגעבאקען אין אידישען הארץ, און גראדע אזעלכע אידען האָבען מיר זייער פיעלע אין אמעריקע .

טאָמער קומט עפעס אַ נויט אויף זייערע ברידער , ווערען באלד זייע־רע הערצער דערוועקט ; טאָמער זיינען אידען גערודף'ט אײלען זיי זיך מיט זייערע שעהנע נדבות .

און , אין זייערע שטילע, אבער רייך־געמעבלירטע צימערן , וועט איהר זיי אפטמאל טרעפען מיט זייערע טלית און תפילין מתפלל זיין צום בורא העולם

דער כח פון דער אידישער אומה איז געלעגען אין דעם, וואָס דער איד האָט זיך געקענט צו פאַסען צו יעדען לאַנד , און צו יעדען קלימאַט . און פערבלייבען איד .

דער זוהן פון אונזער פריינד איז היינט געוואָרען בר־מצוה . ער איז געוואָרען בר־מצוה דאָ בייא אונז, אין אַמעריקע, אַלאַנד וואו יעדער איינער קען דיענען גאָט אונגעשטערט , ווי ער וויל און ווי איהם געפעלט .

עס איז ביי מיר נים קיין שום ספק , אַז ער ייעט זיין אַ איד וויא עס פאַסט פאַר זיינע עלטערען און פאַר זיינע עלטערענ'ס עלטערען , יועלכע האָבען אַלע געליטען פאַר אונזער אמונה, פאַר אונזער גאָט, און פאר אונ־זער תורה .

אַלעס וואָס איך ווינש יעצט דיא עלטערען , איז , וויא זאָלען דער־לעבען דיא צייט צו זעהן זייער קינד אויסגעוואַקסען אלס אַ איד , אַ מענש אין אַ בירגער , וואָס זאָל זיין אַ כבוד פאר זיין אומה , פאר זיינע מיט־מענ־שען און פאר זיין לאַנד . אמן !

צו א בר־מצוה.

פון אברהם ראזין.

אין די תפלין וואס אונזער בר־מצוה האט היינט צום ערשטען מאל זיך אויסגעציערט, שטעהן דיא ווערטער: „שמע ישראל, ד׳ אלקינו, ד׳ אחד״, הער ישראל, אונזער גאט איז איין גאט.

מיט דיעזע אמונה אין אחדות הבורא, האבען מיר געוואנדערט בין עמים רבים, מיר האבען געליטען, מען האט אונז גערודפ׳ט, און מיר זיינען געבליבען פארט ביי דיעזער אמונה, ווען דיא קדושים פון אונזער אומה, זיינען געפיהרט געווארען אויף דעם פייערדיגען מזבח פון דער אינקוויזיציאן, זיינען זיי אליין אריינגעשפרונגען אין דיא פלאמען און אויסגעשריען, „שמע ישראל, ד׳ אלקינו, ד׳ אחד״.

דיעזע ווערטער זיינען געווען שטארק גענוג אונז צוא געבען כח צום לעבען און צום שטארבען.

אונזערע חכמים האבען גערעדט בדרך משל און בעהויפטעט, אז גאט לעגט אויך תפילין. עס איז אלזא געווען זעהר אינטערעסאנט צוא וויסען, וואס אין גאט׳ס תפילין שטעהט געשריבען. די חכמים פרעגען אזוי: תפילין דמרא עלמא מה כתיב בהו? ומי כעמך ישראל גוי אחד״!. (ברכות ו׳.)

דאס הייסט אזויא: וואס שטעהט אין דעם בורא׳ס תפילין? דארט שטעהט: עס איז נישט דא נאך אזא פאלק וויא דיין פאלק ישראל!

דאס איז אמת. ווייל קיינער האט נאך ניט אזוי פיעל געליטען ווי דער איד פאר אבהיטען די אמונה. אז עס איז דא בלויז איין גאט, הבורא ומנהיג את הכל. גאט מעג און איז אויך שטאלץ מיט די אידען וואס ער האט זייא אויסגעקליבען צו היטען זיין תורה.

מיין קליינער בר־מצוה! היינט ביסטו געווארען א מיטגליעד פון דעם גרויסען ארדען „ישראל״ און דער פאסירווארט איז דער „שמע״, וואס גאטט האט געזאגט „וקשרתם לאות על ידך ולטוטפת בין עיניך״, זאלסט עס אנבינדען אלס א צייכען אויף דיין האנד און אלס א ציערונג צווישען דיינע אויגען.

דיא חכמים זאגען ווייטער „תפילין צריכין גוף נקי כאלישע בעל כנפים״ (שבת מ״ט.) צו די תפילין דארף מען האבען א ריינעם קערפער. מיינען מיינט מען דערמיט וויא „לב טהור ברא לי אלקים״, גאט האט מיר געשאפען א־ריינעם הארץ.

א ריינער גוף הייסט, נים נור א ריינע הארץ, נור אויך אלעס וואס געפינט זיך אין אונז זאל זיין ריין און זויבער, כדי מיר זאלען ווערט זיין צו זיין א מיטגליעד פון דעם גרויסען ארדען „ישראל״, וועמעס פאסווארט איז „שמע״.

און זייענדיג א מיטגליעד פון דיעזען עלטסטען פון אלע ארדענס, דאר־פען מיר ניט פערגעסען די גרויסע פעראנטווארטליכקייט וואס מיר טראגען.

דיא חכמים זאגען, „ישראל ערבים זה בזה״ (אבות,) איין איד איז ערוב פאר׳ן צווייטען, דאן „ישראל אחד חוטא וכולם נענשים״ (מכילתא יתרו.) איין איד זינדיגט און אללע ליידען.

מיין יונגער בר־מצוה, איך האב דיר דא דערצעהלט די פליכטען פון א אידען און אויך וויא שעהן און ערהאבענהאפט עס איז צוא זיין א איד. דוא ווייסט גאנץ גוט, אפילו אלס קינד, וויא שלעכט עס וואלט געווען אן אנדער קינד זאל זינדיגען און מען זאל דיך בעשטראפען. דערפאר וועסט דו פער־שטעהן, וויא שלעכט עס איז, דוא זאלסט זינדיגען, און אן אנדערער זאל ליידען.

צו זיין א איד איז א כבוד און א שמאלץ. מקיים צו זיין די מצוות וואס גאטט האט אונז געגעבען, איז שעהן און ערהאבענהאפט. צוא געהן בדרך הישר, הייסט, צו זיין א איד, און אזויא ווי דו ביסט א קינד מיט שכל, וועסטו געוויס פערשטעהן וויא גוט דיר וועט זיין, אז דו וועסט ווערען א כבוד פאר דיינע עלטערען און אן עהרע פאר דעם ארדען „ישראל.

צו א בר־מצוה.

פון א. זולבערט.

איך ווענדע מיך יעצט צום בר־מצוה און צו זיינע עלטערן.

ווען איינער ווערט בר־מצוה, בעדייטעט עס ביי אונז אידען, אז ער נעהמט אויף זיך אַ גרויסע לאסט. דער פאָטער, ביי דיעזער געלעגענהייט זאגט: „ברוך שפטרני מענשו שלזה", געלויבט איז דער וואס האט מיר בעפרייעט פון דיעזער שטראף.

עס איז א־זא אַ שטראף צו זיין פעראַנטוואָרטליך פאר אַ קינד'ס זינד. אונזערע חכמים געהן ווייטער און ערקלערערן וואס פאר א זינד זיי זיינען; זיי רופען עס אן „עבירות בין אדם למקום", פערברעכענס צווישען מענש און גאט. אין אנדערע ווערטער הייסט עס, ווען דער אינגעל האט ביז יעצט ניט געדאווענט און געקענט דאווענען, דאן איז דער פאטער פעראנטוואָרטליך; דאס זעלבע איז מיט ברכת המזון, נטילת ידים און אזוי ווייטער.

וואָס מיר לערנען דערפון איז, אַז בייא אידען איז נישטא קיין אינקוויזיציאָן. אַ פאטער איז מחויב מדריך צו זיין זיין זוהן בדרך הישר, אין דברים בין אדם למקום, ביז דער זוהן ווערט אלט דרייצעהן יאהר מיט א טאג, און איז ראוי צו נעמען אויף זיך אליין דיא פעראנטוואָרטליכקייט צו זיין אַ איד, ווען ער איז עס ניט, ווען ער איז ניט מקיים דיא פארגעשריעבענע מצוות, דאן וועט ניט דער פאָטער ליידען, נאר דער זוהן אליין, וויל גאט האט אנערקענט, אז אַ אינגעל פון דרייצעהן יאהר איז שוין פערשטענדיג גענוג צו בעגרייפען זיינע פפליכטען.

אלזא, פאר מזלזל זיין בנטילת ידים, פאר עובר זיין אויף אנדערע מצוות וואס זיינען נוגע גאט אליין, וועט דער בחור'ל קריגען זיין עהרליכען אויסקומענעש. וואס איז אבער מיט זאכען בין איש לרעהו? איז אַ דרייצעהן־יעהריגער אינגעל שוין ניט גענוג אויך דיעזע פעראנטוואָרטליכקייט צו טראגען?

ביי אונז אידען, ווייסען מיר, אז אידישקייט מיט מענשהייט. געהן

האנד־אין־האנד. ייען איינער איז אן אויפריכטיגער און עהרליכער איד, איז ער אויך אן אופריכטיגער און עהרליכער מענש. דערפאר איז איבריג צו בעהויפטען, אז מען קען זיין שלעכט בין איש לרעהו און גוט בין אדם למקום.

גאט האט אבער געזאגט: „אויף מיין כבוד בין איך מוחל, אבער אויף דיא אנרעכטען פון מענשען צו מענשען, קען איך ניט מוחל זיין".

היינט איז דער בר־מצוה אלט געווארען דרייצעהן יאהר מיט א טאג און וואס עס איז נוגע דיא פפליכטען צו גאט, איז ער אליין פעראנטווארטליך. דער פאטער מעג, פון צייט צו צייט, איהם אויפמערקזאם מאכען דאריבער, אבער ניט זיין קיין נוגש, ווייל אמינה זאכען און מקיים זיין מצוות בין אדם למקום טאר מען ניט טהון דורך נגישה.

אבער וואס אנבעלאנגט דער „בין איש לרעהו" פאנגט ערשט היינט ריכטיג אן דיא צייט פון דיא עלטערנ'ס פפליכט צו זייער קינד.

גאט וועט זיך שוין אליין אננעהמען זיין קריוודע, אבער יונגען מענשליכע זאכען, דארפען דיא עלטערן נעהמען זייער קינד אין האנד און איהם מדריך זיין „עד כי יהיה לאיש" ביז ער וועט ווערען אן ערוואקסענער מענש.

דעם פאטער'ס פעראנטווארטליכקייט איז אויך דער מוטער'ס. זיי וועט מען שוין אלזא ניט שטראפען אויב זייער קינד וועט ניט האלטען דיא דינים בכל פרטיהם ודקדוקיהם, אבער זיי זיינען שטארק פעראנטווארטליך פאר זיין מענשליכקייט.

א קינד פון דרייצעהן ביז אכטצעהן יאהר, וויא דיא חכמים ערקלעהרען, מאכט פונקט דורך יענע צייט וויא דער בוים וועלכער גייט איבער פון זיין דינינקען ווארצעלע צו ווערען א שטארקער בוים. כדי ער זאל קענען שטעהען נעגען שטורם.

זאלען דיא עלטערען דאס געדענקען, און זאלען זיך אויך עראינערן אין שלמה המלך'ס ווערטער „חנוך לנער על פי דרכו". דאס הייסט, פריי־הער שטודירען זייער קינד'ס נייגונגען און דאן איהם פיהרען אויף דעם פאסענדסטען וועג, אום ער זאל זיין אן עהרע פאר זיי און פאר זיין פאלק.

דרשה לבר־מצוה.

דרשה לנער עברי במלאת לו שלש עשרה שנה.

מאת ב. ועליקאוויץ

הורי היקרים, מורי הנכבד וכל הנאספים אל שמחת חגי.

ברוכים אתם הורי הנעימים על הטוב והחסד אשר עשיתם עמדי מיום הולדי עד היום במלאת לי שלש־עשרה שנה מימי חיי, זה היום נגילה ונשמחה בחגי חג „בר־מצוה", ראשית ברכתי הדלה ברכת שפתים לכם אבי האהוב ואמי הנעימה בעד כל העמל והתלאה אשר מצאוכם בדרך בעמדכם על משמרתי למען לא אכשל.

ברוכים כל קרובי ומיודעי, ידידי ורעי וכל הקרואים אשר באתם בצל קורתי לשמוח בחג אחיכם החדש, כי רק חטר מגזע ישראל הייתי עד כה, אולם היום הנני נטע בכרם ה' צבאות, ואין קצה לחדותי לראות את פניכם גם יחד סביב על שולחן אבי (בחצרות אלהים) לשמוע ממני לקח יה בשפתנו הנאדרה בקדש ולהביאני תחת כנפי כנסת ישראל.

וברוך אתה מורי הרם אשר בהלך נר על ראשי כי אצלת מחכמתך עלי להודיעני במה יזכה נער עברי את ארחו ושננת לי אורחות חיים בשפתנו הנשגבה, בשפת חוזינו ונביאינו אשר סללו לנו מסילת האמת והצדק. דרך התורה והאמונה, נתיב החכמה והתפארת!

אחי ורעי, אלופי וכל הנאספים! ידעתי גם ידעתי כי עודני עמוד רפה בהיכל בית ישראל, אזוב קיר ביער ארזים ומי אני לבא לפניכם באמרי־שפר? עודני רך בשנים להביע אמר לפני קהל נכבד כזה. אכן נכסף נכספתי לספר לכם כי היום יצאתי ללחום בעד אלהי ועמי, בעד תורתי ודתי, לעשות רצון שוכן מרום בלב שלום ולמצא חן בעיני אלהים ואדם. מי ימלל את כל קורות ישראל בארצות פזורנו! מי ימנה צבאות עמנו אשר הלכו ברנה אל ידכתי הקבר אחרי מסרו את נפשותיהם על קדושת השם טרם עלו על המוקד? גם היום מכנף ארץ זדים עוד נשמע קול יעקב, קול נהי בשברון

מתנים; גם היום מבכה בת יהודה על פגרמיה ושאיל מתחת הצר רגזה לאנחות תמרוריה, מאד מאד ינעג לי היום כי בא לי מיעד לעמיד על משמרתי בתור יהודי נאמן לעמי, ואני תפלתי לרוכב ערבית כי ישלח ישועתי ממעל לבני עמי כל שרודי החרב להועץ יחדיו איך יעמיד בפרץ ולמצא מזור וארוכה לשברנו. עטרת התפילין אשר על ראשי בין עיני ועל ידי, אות כי גאלנו ד׳ מכור הברזל במצרים ביד חזקה, ועוד יד ה׳ נטויה לעזרנו, כי כל מחמדינו עוד לא טבעו בשצף־קצף, תקותנו עוד לא צללה בנבכי תהום, כי נר ישראל לא ידעך ורוחנו ישאר לעד!

אנא שוכן מרום וקדוש! הן כל צבי תפארתי להיות נטע שעשועים בכרם ישראל אשר אוית, תן לי לב טהור למצא חן בעיניך ובעיני בן אדם וללכת במעגלי צדק. שלח נא אורך עלי להבין דרכי נעם אשר באמרותיך כאשר חזו נביאך: „כי אם בזאת יתהלל המתהלל הַשְׂכֵּל וְיָדוֹעַ אוֹתִי נְאֻם ד׳.“ כטל חרמון שירד על הררי־ציון כן תרד ־ל אחוה ורעות על עמך והיינו לגוי אחד, ואמר עם משוררי ציון כי משיר ציון לקחה אזני שמץ מנהו—את הדברים האלה:

עַם אֶחָד נַחְנוּ, כִּי אֵל אֶחָד לָנוּ
וּמִמַּקֶּבֶת בּוֹר אֶחָד נֻקַּרְנוּ;
גַּם תּוֹרָה אַחַת וְשָׂפָה אִתָּנוּ,
וּבַעֲבוֹתוֹת זָהָב אֵלֶּה נִקְשַׁרְנוּ
בְּחוּט הַמְשֻׁלָּשׁ הַזֶּה הַמְקֻשָּׁרֵנוּ
נִשְׁכּוֹן בֶּטַח בִּנְעָרֵינוּ וּבִזְקֵנֵנוּ!

ישלח שדי ברכתו ממעל על כל הנאספים אשר באו בצל קורתי לשמח בתני ומי שהשלום שלו יברך את עמי בשלום.

דרשה לבר־מצוה.

מאת הלל מאלאכאווסקי.

הורי ומורי ורבותי!

היום הזה חג כפול הוא לי. כי היום הוא יום הלדתי והיום מלאו לי שלש עשרה שנה, וביום הזה כלו ימי נערותי והחלו ימי שחרותי. אינני עוד נער, כי אם איש מן המנין, וכאחד מכם, רבותי, אמנה לכל דבר שבקדושה.

היום אכנס תחת כנפי השכינה יחבר אני מעתה אל האגודה הגדולה הנפוצה בכל הארצות אשר דת אחת תקבץ את כל חבריה, ואמונה אחת באל אחד תחבר את כל בניה לעם אחד – לעם ישראל.

עד היום הזה היתה אחריותו של אבי עלי, ובעד כל משגה וחטא שעשיתי, נשא הוא את ענשי. ומהיום הזה והלאה אחריותי עלי, ואבי יברך בשמחה רבה את הברכה „ברוך שפטרני מענשו שלזה"! כן, עלי בתור איש בישראל, לשמור את כל החקים והמשפטים, אשר צוה ה' את עמו ישראל.

ועל כן באו שמחה ויראה בקרבי. שמחתי מאד, כי נהייתי לאיש החיב במצות ואוכל לעבד את אלהי כאחד הגדולים, ויראתי מאד, פן אשגה, כי שגיאות מי יבין? ואנכי עודני צעיר ולא נסיתי באלה, וכילד קטן אשר לא נסה עוד להציג כף רגלו על הארץ, יירא ויפחד פן יפול לארץ ועליו להחזק בידי מוליכו, כן דרוש גם לי עוד מורה ומדריך על כל צעד ושעל לבל אכשל ואטעה בדרך החיים. ומה רבו המכשולים והמעקשים!

ועל כן הורי היקרים, אבי ואמי! אתם גדלתם ירוממתם אותי, אתם שמתם עיניכם עלי כל הימים אשר אני חי. זה ש־יש עשרה שנה, אתם השפעתם עלי רוב טובה, שמרתם אותי כבבת עיניכם, כמה לילות עמל מנו לכם על ידי, כמה פעמים העצבתי ומררתי את רוחכם, ואתם באהבתכם

הגדולה סבלתם וסלחתם תמיד. הדרכתם אותי בדרך ישרה, חנכתם אותי על פי דרכי ולמדתם אותי את חקי ה׳ ותורת משה עבדי; ואם תראו, כי לא זרעתם לריק ועמלכם וטרחכם עשו פרי, הלא תשמחו, הלא תתגאו, הלא תתפארו בי. ובמה אכף לפניכם ואיך אשיב לכם בעד כל הטובות והחסדים? הן בידי אין כל וגם הדבור אין בי להשיב לכם תודה בעד כל מפעלכם. אך אתם הלא לא תחפצו בתודתי, כי אם בעשותי את הטוב והישר בעיני אלהים ואדם. לכן תהיינה נא עיניכם פקוחות עלי גם לימים יבואו, כי עוד דרישה לי עזרתכם יעצתכם, ואנכי אתאמץ לעשות רק הטוב והישר בעיניכם יאבחר בדרך אשר תלכו בה אתם. אהיה יהודי נאמן לעמי, לארצי ולשפתי, לתורתי, דתי ואמונתי, ואתאמץ להיות כשר וישר. כי באלה חפצתם, אבותי היקרים!

ואני תפלה, כי יאריך ה׳ את ימיכם, אבי ואמי, כי תראו נחת מכל בניכם ובתוכם גם אני. אנא השם! הרק נא ברכתך, ברכת שמים, על הורי ומורי; ברכם בעשר והצלחה, ברכם בחיים טובים, בבריאות יאצילות, ברכם בשלום ישלוה בענג יעדן יכל טוב.

שלח נא אלי! את ברכתך לאחי ולאחיותי ולכל משפחתי, לרבותי, למנהלי ומדריכי, הרק נא את ברכתך לכל הקהל הקדוש המתפלל בזה, ולכל עמך ישראל. שלח, ה׳ את ישועתך, ישועת עולם לעם עולם והשיב את נחלתך לבניך זוכרי שמך, הישועה והגאולה לעם סגולה במהרה בימינו, אמן.

דרשה לבר־מצוה

מאת הלל מאלאכאווסקי

אבותי היקרים וארונים נכבדים.

היום הזה יום קודש הוא לי ויום טוב להורי היקרים וכל משפחתי. ביום הזה מלאו לי שלש עשרה שנה. ביום הזה נהפכתי לאיש אחר, נהייתי מנער קטן לאיש בישראל. ביום הזה באה התקופה היותר נשגבה והיותר יקרה בימי חיי. אינני עוד נער כי אם איש. ועלי לשמר את כל החקים והמשפטים אשר צוה ה' ביד משה; עד היום הזה נשאו הורי את חטאותי, ומן היום הזה והלאה אנכי לבדי אשא עוני ואסבל חטאי. ועלי לתת דין וחשבון על מעשי.

הוי, יראה ופחד יבואו בי! נרעש ונפחד הנני בזכרי את החובה הגדולה, אשר עלי לעשותה. הנני כהולך מארצו ומבית אביו לארץ אחרת, ועליו להלחם עם פגעי העת בארץ נכריה באין עוזר ותומך; עתה עלי להיטיב את מעשי ללכת בדרך ישרה, כי אדון אני לנפשי. מעשי הטובים יקרבוני ומעשי הרעים ירחיקוני; עלי לבחור בטוב ולמאס ברע, לבחור בחיים ולבחל במות, לבחר בצדק ולקוץ ברשע; הוי! עלי לבדי למצוא דרך בחיים, אם אצדק אשרי, ואם ארשע לבדי אשא מוסר שדי! ועל כן עלי להחלץ כאיש צבא, לשאת עלי נשק ומגן, לעמוד הכן במלחמה מול יצרי הרע ולגבר עליו ולנצחו. הטוטפות אשר בין עיני, והמצות אשר עלי לעשותן, הנה כצנה וסחרה לי, לשמור אותי מהאויב הנורא הוא החטא, אשר ירבץ לפתחי; הטוטפות יזכירוני לאהבה את ה' אלהי ישראל בכל לבבי ובכל נפשי ובכל מאדי. קשרתים לאות על ידי, שמתים כחותם על

לבי ושויתי את ה׳ לנגד עיני תמיד לשמור את משפטיו וחקיו ומצותיו כי חיים הם לשומריהם.

ועתה אתם, אבותי היקרים! נפשי יודעת מאד את כל אשר עשיתם עמדי מיום גחי מרחם עד עתה; הנני מכיר ומוקיר אתכם מאד בעד כל הטובות והחסדים, אשר גמלתם עלי; את נפשכם הקרבתם על מזבח אהבתכם אלי, כל אשר ביכלתכם עשיתם למעני. הדרכתם אותי על פי דרכי במצית ד׳. למדתם אותי לבחור בטוב, שכרתם למעני מורים נאורים ללמדני תורת ה׳ ושפת קדשנו, עיניכם שמתם עלי כל הימים לטובה, האכלתם אותי, הנעלתם, הלבשתם וכל מחסורי היה עליכם, לא חסתם על כספכם ופזרתם שקלים למאות בעדי, כי אביא חכמה ללבי, גדלתם ורממתם אותי ועתה, הודות לאל, לא תבושו בי. עתה תשמחו בבנכם ביום טוב הכפול לנו, כי היום הוא גם יום הלדת אותי והיום נכנסתי אל האגודה הקדושה אשר בשם ישראל תכונה. חבר אני עתה להאגודה היקרה הישראלית הזאת, ועלי לשמר את כל המשפטים והמנהגים יחד עם חברי בני ישראל.

ועתה הנה אשא כפי למרום ואשבע לאלהי מרום, כי אהיה יהודי נאמן לעמי ולדתי, לאמונתי ולשפתי שפת עבר כל ימי חיי ואחזיק בם עד נטף דמי האחרון, עד אסגר עיני לנצח. למען דתנו אבא באש ובמים, כאבותינו הקדושים, אשר שחקו למות בעד אמונתם באל אחד. כן אתאמץ גם אנכי לתת את חיי כפר אמונתי ודתי. יקר יהיה לי כל אשר ייקר לעמי, נפשי ולבי יהיו נתונים לציון ארצנו ולשפתנו הקדושה. ונפשי תהיה קשורה בנפש האומה, שבה בחר יה מכל האומות, בעם ישראל.

אנא ה׳, שלח נא ברכתך לאבותי, לאבי ולאמי היקרים, תן להם עשר ואשר, הארך ימיהם ומלא את כל משאלותיהם, הרק נא ברכתך לאחי ולאחיותי ולכל משפחתי. הרק נא ברכתך למנהלי ולמורי ולכל הקהל הקדוש הזה, ושלח את ישועתך לכל עמנו, קבצם בימי לארצנו הקדושה וברך את עמך ישראל בשלום, אמן.

דרשה לבר מצוה.

מאת י. פפהיליפס.

הורי היקרים, מורי הנכבד, אלופי ומיודעי.

בן שלש עשרה שנה אנכי היום, וה׳ אלקינו צונו לקבל עלי להיות חבר לעמו הנבחר, להעמים על שכמי היום את עול התורה והמצוות, כדברי חכמינו ז״ל: „בן שלש עשרה למצוות״.

המצוה הראשינה אשר עלי לקים, היא לקשור על זרועי, ולשום על ראשי את התפילין המזכירות לנו את טובותיו ואת חסדיו הרבים, בהוציאו את אבותינו ממצרים מבית עבדים.

כשלשת אלפים וארבע מאות שנה, שנות לחץ ונדידות, צרות ורדיפות עברו, מאז היה ישראל לגוי, כן, שלשלת ארכה אשר טבעותיה הן עינוים קשים ומרים, וצרות רבות ורעות, הן דברי ימי עמנו מאז היינו לגוי. מה נאמנו דברי בעל האגדה, לאמר: „שלא אחד בלבד עמד עלינו וכו׳״

צא ולמד מדברי ימי עמנו, ומה תמצא שם? כל פרק ופרק מלא ממלכי גוים עריצים, כנבוכדנצר, סנחריב, אנטיוכס, אספסינוס, וטיטוס אשר אכלו את ישראל בכל פה, ויוציאו לטבח את מבחרי מבני עמנו, הרגום, טבחום בלי חמלה, המן, טארקוואמאדא, שטעקקער, פאביעדאנסצעף וכל כת דילהון, חפצו תמיד לעקר משרש את עמנו ולמחות את שמנו מתחת השמים. אך שומר ישראל אשר לא ינום ולא יישן, יסך באברתו עלינו תמיד, ומפיר את עצת אויבינו הקמים עלינו, וכאשר הפך ה׳ את קללת בלעם הרשע מקללה לברכה, כן מפר הוא תמיד את מחשבות העריצים ההם; וזאת למרות כל התלאות והמצוקות אשר עברו עלינו בכל עת, העם הקטן והדל עודנו חי וקים חזק ומוצק כסלע איתן, וכחו אז כחו עתה, ותקותו עודנה חדשה עמו, ואמץ רוחו עוררהו להודיע בשער בת רבים את תעודותיו אשר הנה עמודי התוך אשר התבל נשענת עליהם, הלא המה: החירות, שווי הזכיות לכל איש, האמת והשלום.

האח! מה ראו ומה נשגבו הן הידיעות אשר תביענה המלות האלה! ורוחי תתגאה בקרבי, ונפשי גחלים תלהט, בדעתי כי מהיום והלאה, הנני לקחת חלק גם אני, ולעזור לעמי־הנושא את דגלם מאז־להוציא לאור את הידיעות הנכבדות האלה.

צעיר לימים אנכי עוד ורך, וידיעתי בהליכות התבל ובדרכיה מעטת

מאד, בכל זאת נפשי תתעורר בקרבי בכל עז, ואזרתי כגבר חלצי לעזר לעמי להפיץ את קוי אור הידיעות האלה, לכל עמי התבל, כי זאת תעודת עמי

מורי הטוב הגיד לי, כי חידת תקומת עמנו בתוך הרדיפות העצומות, והאכזריות הנוראות אשר סבלו מאז, ואשר כחכמי העמים כחכמי ישראל נלאו למצא פתרונה, על נקלה נוכל למצא פשר דבר בדברים האחרים הכתובים בפרשת התפילין. "למען תהיה תורת ה' בפיך" תורת ה'! מה היא התורה הזאת, ומה תלמדנו? היא תלמדנו לעשות צדקה וחסד, לתת לחם לרעבים לאהב את הגר, לעזר את העני, ולעמוד לימין האביון, לחונן את היתום ולתמוך בידי האלמנה, ולעשות צדק ומשפט לכל איש. היא תלמדנו ללכת בדרך האמת והטוב, האשר והחיים, לאהב האמת ולרדוף שלום. אמנם כן הוא, העם המאשר במשפטים כאלה, לא יסוף לעד, וכימי השמים על הארץ כן יקום לנצח ויכון שמו לעד.

אי לזאת, שמחתי רבה, ועליצות נפשי גדולה מאד לדעת כי מלאו לי היום שלש עשרה שנה, להיות לאיש בין אנשים, ולשאת יחד עם בני עמי את עול התורה והמצוות ולמלאות את חובתי לאלקים ואנשים.

בשומי את התפילין על ראשי ועל זרועי אזכר תמיד את הדברים הכתובים בהפרשות אשר בהן, המזכירים לנו את גאולתנו מארץ מצרים, ואת התורה והמצות הנתונות לנו על הר סיני לעשות אותנו לעם סגלה, להיותנו לאור גוים.

לא מוזר ממני, העבודה הקשה אשר לפני לסול לי מסלה ישרה לבא אל הדרך העולה בית-אל; ידעתי גם ידעתי כי מכשלים רבים נצבים לפני על דרכי זה, להטותני מן הדרך הטובה, דרך החכמה והמוסר, ללכת ארחות עקלקלות, אבל נכון הנני להתקומם נגדם בכל עוז, וה' הטוב יהיה בעזרי, ויוסיף לי אומץ וגבורה לבל אפל בשחיתותם.

האמנם ידוע אדע כי גם על תשוקתי העזה הזאת ועל רצוני הטוב הזה, עלי להודות לאבותי היקרים, אשר הורוני, למלאות את חובתי תמיד לאלקים ואדם, בנפש חפצה, וילמדוני לעבוד את ה' באהבה טהורה, ובעת אשר עבודתם הרבה, להמציא טרף לנו, בניהם אהובי נפשם, לא נתנה להם להורות לנו את דרכי ה' ותורתו, וישכרו לי מורים משכילים, מלמדים להועיל לטעת בלבי מוסר השכל, ותורת חסד, והנה אלה המה בכורי פרי עבודתם אשר הבאתי עתה לפני ה', ואקוה כי לרצון יהיה לו, וגם לכם אתם אדוני הנכבדים.

דרשה לבר מצוה

מאת י. פ. פהיליפס.

הרשוני נא, אדוני היקרים, לדבר דברים אחדים, באזני אבותי הטובים, להודות להם על כל הטובות אשר עשו עמדי. מיום היותי עד היום הזה. אקצר במלי מאד, כי ידעתי כי כבר אחר המועד, והגיעה העת לשוב הביתה, וטרחא דצבורא לא דבר קל הוא בעיני; אך על טוב לבבכם אשען, כי רוחכם לא תקצר, וברוח נדיבה תחכו רגעי מספר עד כלותי את דברי.

הורי היקרים,

שלש עשרה שנה, שנות עמל ועבודה רבה מניתם, מעת ראו עיני את אור השמש; בעד הצלחתי ואשרי עמלתם כל הימים; באהבה בלי מצרים גדלתם ורוממתם אותי עד כי באתי עד הנה; כל עמל ועבודה לא כבדו מכם. כמה לילות עמל מנו לכם בשבתכם אצל ערשי ותדד שנתכם מעיניכם בעת אשר כל מחלה הפחידה אתכם לקחת אותי מזרועותיכם? כמה ימי תלאה ויגון עברו עליכם בחשבכם כי אסון מרחף על פני לחטפני מכם?

הנה, היש לאל ידי להודות לך, אבי היקר, על כל הטוב אשר עשית עמדי, לכלכלני ולשום כל מחסורי עליך, בכל הימים האלה?

היכול אוכל להודות לך, אמי היקרה, על כל תגמוליך עלי, אשר כבבת עיניך אהבתיני, ותשימי עיניך עלי תמיד, ותשמרי צעדי, ותלמדני ללכת בדרך הטוב?

חכמינו ז"ל דרשו על הפסוק „איש אמו ואביו תיראו — אני ה'", כי חיב אדם לכבד את הוריו כאלקים, ומה נאמנו דבריהם! הן הוא בחסדיו הרבים, חייני וקימני והגיעני עד כה, ואתם הורי היקרים, באהבתכם הרבה, שומרים לראשי הייתם תמיד לבל יאנה אלי כל רע.

לכן, לא אוכל עצור ברוחי מהביע את רחשי לבבי לכם עתה ולהודות לכם על כל הטוב אשר עשיתם עמדי מיום היותי עד היום הזה, ואשר עוד ידכם נטויה לעשות למעני לימים הבאים.

ידע אדע כי לא תחפצו בתודתי, ולא למען השיבי לכם את תגמוליכם עלי, עשיתם עמדי את כל אלה, כי אהבתכם אלי היא אהבה טהורה, אהבה שאינה תלויה בדבר, וכל ישעכם וחפצכם הוא, כי אגדל והייתי לאיש אשר בי יתפארו אלקים ואנשים.

נקוה, כי העתיד יביא אשר והצלחה לי ולכם, אבותי היקרים, ומהיום והלאה תקצרו ברנה את זרעכם אשר זרעתם בדמעה על תלמי לבבי, כל שלש עשרה השנים האלה.

קבלו נא ברצון את תודות בנכם וברכותיו היום, ליום היותי לבר מצוה, היום אשר לו חכיתם וצפיתם בכליון עינים זה שלש עשרה שנה.

סלחו לי על חטאת נעורי. סלחו לי על כל אשר עויתי נגדכם; ואם, בדרכי נעורי, הסבותי לכם להוריד דמעי יגון, ימחו בדמעי הגיל אשר יתנוססו בעיניכם עתה.

ראו נא, אבותי היקרים, כי לבי מלא עתה אהבה רבה לכם, ולאל הטוב אתחנן כי יאריך ימיכם, וימי בניכם, אחי ואחיותי, היקרים לכם מאד, וידריכני בדרך האמת והטוב, ועיניכם תראינה כי בניכם יהיו זרע ברוכי ה׳, ויהיו טובים בעיני אלקים ואדם, כי זאת אך זאת היא מגמתכם כל הימים.

אמן.

דרשה לבר־מצוה

מאת אברהם דאן.

הורי היקרים, קרובי ואוהבי:

זה לי שלש עשרה שנה עת ראיתי אור עלי אדמות, ובמשך כל העת הזאת היו כל מחשבותיכם עלי, הורים אהובים.

אמנם, בלב מלא שמחה ותודה, הנני מביט עתה על ימי ילדותי שחלפו בעלות על זכרוני את כל הטוב והחסד אש־ עשיתם עמדי, הורים יקרים, בימים עברו; ימים אשר זהרו מעינים פקוחות של אם רחמניה אשר הביטה אחרי באהבה יחמלה; ימים אשר האירו את שביל חיתי בעזרת אב מורה ומלמד להועיל. עתה אבינה את כל העמל והתלאה אשר מצאיכם עבורי מאז ועד עתה. כמה יגון ודאבה הסבותי לכם! כמה לילות עמל וימי דאגה מניתי לכם, הורים יקרים!

שלש עשרה שנה מימי חיי הבלי חלפו ועברו עתה; ויגדל הילד ויהי לאיש לפי חקי דת ישראל, והיום נעשיתי „לבר מצוה", כלומר: לאיש בפני עצמי, ונמניתי למשיך בעול התורה והמצוה כאחד מבני ישראל. דרכי חיי ישתנו עתה תכלית שנוי ודרך חדשה כבושה לפני עתה לעבוד ולשאת בעול החיים כאחד האדם; ומהיום והלאה נהיתי לאיש בר מעשה אף כי עודני רך בשנים. דמיוני ילדות, יעופו למו עתה לכל רוח לבלי שוב אלי עוד. והחיים המעשיים עם כל חובותיהם ותוצאותיהם, דאגותיהם ותקותיהם יקיפו כלמו ויעיקו עלי את אכפם הקשה. גם יסובו עלי מצוקי החיים עם כל מכשוליהם...

ומי יעמוד עמי בצר לי? מי יקום לעזרתי במלחמת החיים הקשים העתידים לפני? מי לידי יתקע כי לא אפול תחת כבד העון והחטאת הרובצים לפתח חיי אם לא בטחוני ותקותי החזקה באלוהי ישראל.

ומה אתפלל בעת כזאת לאל העונה אותי בעת צרתי?

דבר זה כתוב בנביאים ושנוי בכתובים כי בעלות שלמה על כסא המליכה בישראל אז נראה אליו ה' בחלום הלילה, ויאמר: „שאל מה אתן לך."

ושלמה המלך לא שאל ממנו אריכת ימים, עושר או כבוד, אך שאל: „לב חכם ונבון להבין בין טוב לרע".

„וייטב הדבר בעיני אדני כי שאל שלמה אך את הדבר הזה; ויתן

לו גם את אשר לא שאל שלמה ממנו. גם עושר גם כבוד ועוד כהנה וכהנה.

וגם אני אתפלל עתה לה׳ לתת לי לב חכם ונבון להבדיל בין טוב לרע למען אדע לבחור בדרך הטובה והישרה ולמאוס בארחות עקלקלות. וחנני מאתך דעה בינה והשכל ללכת במעגלי צדק לראות את המאור שבתורתנו הקדוש ולהיות עברי נאמן לדתו ועמו. עם סגולה. אשר בחר בו מכל העמים. ונתת בי רוח חכמה ובינה כאחד מגדולי ישראל אשר שמם חרות על לוח דברי הימים לעמנו. למען אוכל עשות גם אני גדולות ונפלאות בעד עמי. ארצי ודתי. דת ישראל. כמוהם.

ויהי רצון כי אהיה גם אני איש נאמן לעם ישראל ותורתו ולהתחשב על כן לאיש ישר הולך בדרך האמת והשלום.

אנא האל. תן לי כח ועוז לשמור את חקי תורתך הקדושה למען אהיה איש עברי בשם ובמעשה גם יחד; ולהיות גם אזרח נאמן לממלכת ארצות הברית. ארץ מגורתי.

תן לי אורך ימים ושנות חיים למען לא יכלמו בי הורי הנעימים אשר הקריבו בעדי את מיטב חייהם. חלבם ודמם לגדל ולחנך אותי בדרך ישרה ואל תכזב נא תקותם זאת כל הימים.

ואתם. הורים אהובים וישרים. אשר פקחתם עיניכם עלי לטובה ותלמדוני מדע והשכל. מיום קראי אבי ואמי ועד עתה. בתקותכם לראות אותי מאשר ומוצלח בתבל – לכם. מחמדי. דומיה תהלה; כי אין די מלים בפי להודות לכם בעד הטוב והחסד אשר עשיתם עמדי עד כה.

אך זאת אבטיחכם נאמנה כי אשתדל בכל מאמצי כחי לשלם לכם כפעלכם הטוב. וכגמולכם אשיב לכם. ברצות ה׳ את דרכי. כאשר אגדל ואהיה לאיש הולך בדרך תמים כאשר חפצתם אותי להיות במלא מובן המלה.

גם סלחו נא לי. יקירי. את חטאות נעורי. ואם שגיתי וישר העויתי נגדכם – אנא סלחו לי בטוב לבכם; ויוסיף לכם אלוהי הצבאות אורך ימים ושבה טובה. ויברך אתכם בכל טוב סלה.

ויואל נא אבינו שבשמים לחזק את לבי למען אהיה בן שמח נפש הוריו וקרוביו ואזרח נכבד לארץ מכורתי. ולברכה בקרב הארץ. אמן.

דרשה לבר־מצוה

מאת יהודה בוכהאלטער.

הורי היקרים, ידידים נעימים וכל הקרואים הנכבדים!

בפתח דברי היום לדבר ע"ד יקרת החג "בר מצוה" שהננו חוגגים היום לכבודי, הנני פונה אליכם הורי היקרים להביע לכם רגשי תודתי נגדה נא לכל אוהבי ומכירי אשר באו היום לקחת חלק בשמחתי.–ידעתי גם ידעתי את כל העמל והתלאה אשר נשאתם בעבורי מיום הולדי ועד היום. עיניכם היו עלי פקוחות תמיד יומם ולילה להספיק לי מזוני ולהלבישני ולבל יחסר לי מאומה. גדלתם ורוממתם אותי על ברכי הדת והיהדות למען אהיה רצוי לאלהים ואנשים, נתתם אותי על ידי מורים מובהקים ללמדני ארחות יושר, משפטי צדק, חקי אלהים ומצותיו אשר באו כשמן בעצמותי (ואני תפלה כי ישארו הדברים האלה חקוקים בזכרוני, כתוב על לוח לבבי עד יומי האחרון) ואשר יהיו לי תמיד לעינים לנחותי הדרך הישרה למן הוא והלאה–למן היום הזה במלאת לי שלש עשרה שנה והייתי לבר־מצוה בעת שרגלי עומדות על מפתן החיים. ועלי להכין את עצמי לקראת הדרך הגדולה והארוכה–דרך החיים!!!–הדרך הזה–יפרד והיה למסלות רבות, קטנות גם גדולות, טובות גם רעות, ומכאן ולהבא מוטל עלי לשים עיני על כל דרכי ומצעדי רגלי לבל אכשל ח"ו באבני נגף וצרי מכשול הרבים והעצומים הנפוצים על דרכי התבל, ובפרט על דרכי בני הנעורים אשר לא למדו עוד לדעת דרכי התבל ופגעיה–לעת כזאת הנני יודע ומכיר היטב את התועלת הרבה הצפונה בנדבת לבב הורי היקרים אשר הועילו בטובם–ברחמם וברוב חסדם עמדי ללמדני דעת אלהים ומשפטי צדק אשר ילכו לפני תמיד כעמוד אש להאיר לפני הדרך יומם ולילה. ואם אמרתי הפעם להודות לכם הורי (והורי הזקנים) כעל כל טובכם אשר גמלתם לי, הנה ידעתי מך ערכי כי אין לאל ידי לשלם לכם אף על אחת מני אלף אלפי הטובות שעשיתם עמדי עד כה–הן צעיר ורך הנני היום ומנחה אין בידי, וא"כ

במה אכף לכם ובמה אקדם פניכם הורי (ואבות הורי) היקרים? אך באין ידי לעשות כזאת היום הנני מקבל עלי מהיום ללכת בדרך הישיה כפי שהוריתם לי אשר במעשי אלה אפיק מכם רצון למלאות משאלות לבכם לטובה—כי מה אתם שואלים ממני? —כי אם ליראה את ד׳ ללכת בדרכיו לשמור מצותיו ולהיות חבר טוב ומועיל להמין האנושי בכל דרכי החיים.

ואתם אחי ורעי היקרים! השמחים אתי משוש ביום שמחת גילי זה—אליכם האבות והבנים בכלל אשים דברתי, אך להנערים והנערות כגילי אדבר בדבר פרשת החג בפרט.

עברו עלי שלש עשרה שנה הראשונות משנות חיי— השנים המעטות ההנה נפלו בים הנצח, ירדו בתהום העבר ואינן כאשר כן יהיה גם גורל השנים הבאות—כי גם השנים הבאות תפולנה בים הנצח—, וכמרוצת הרגעים, השעות, הימים השבעות והחדשים, גם העתיד יתהפך לעבר לפנות מקום למען השנים הבאות עם אופני מסבותיהן הנמשכות עמהן כזרם מים כבירים, או כשלשלת ארוכה אחוזה ושלובה בטבעות של מקרים ומעשים שונים מתחלת בריאת התבל ועד בוא קצה, ורק תורת אל חי לא תמיר ולא תחלוף עד קץ הימין.

האח! מה כביר ונשגב הוא ערך התורה אשר נתן לנו ד׳ אלהינו על ידי משה נביאו! —אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד!! — ואמנם מה טוב חלקנו ומה נעים גורלנו ומה יפה ירושתנו באוצר כלי חמדתנו „תורתנו הקדושה" שהיתה תמיד „לעץ חיים" למחזיקים בה, דהיינו כל עוד שהחזיקו בה, אך בכל עת שעזבו את ד׳ ותורתו לא שמרו כי אז רעה באה עליהם ומרחו אל דחי יצאו.

ידעתי גם ידעתי אחי ורעי! כי אחרי שמעתם דברי אלה תכירו את האמת כי אך אמת יהגה חכי וכי כל דברי אמת וצדק; ובכל זאת עוד לבבכם יסיתכם בשפק אם יפעלו הדברים על לבי פעולה נמרצה ואם יביאו לנפשי את התועלת הנרצה אחרי כי כל דברי המה אך מצות אנשים מלומדה, וכי כל הדברים אשר הנני מדבר לפניכם המה אך הדברים אשר למדני מורי היקר אשר כתבם על הנייר ואנכי למדתים על פה כדי לרמות את הבריות ולסמא את העינים למען יאמינו בי השומעים כי פי הוא צופ

ורוחי הוא קבצם—אשר ע״כ הנני מודה ומתודה לכם אני בעצמי כי דברי אלה לא לי הם, וכמוכם כמוני אומר גם אני כי למדתי הדברים מפי מורי ורבי אשר כתבם על הנייר למעני בעד השכר אשר שלמו לו הורי ממיטב כספם. ואולם אך זאת היא תהלתי ממש ותפארתי תהיה על הדרך הזה אם אך אשמור לדעת את אשר הורה לי מורי ורבי! וזאת תהיה גם תהלת כל אחד מאחינו היהודים אם אך ישמרו לדעת את אשר למדו מפי מוריהם!—כי גם מורי זה אשר אלפני דעת ד׳ ותורתנו הקדושה הנה גם הוא לא הרה והגה הדברים מלבו כי אם את אשר למד גם הוא מפי מוריו ומאלפיו ומפי ספרים וסופרי תורת אלהים חי! ואמנם אך זאת היא תהלת כל עמנו „עם ישראל״ שמאמינים הם בתורה אשר קבלו ולמדו וירשו מאבותיהם אשר מסרו לנו איש מפי איש, וכמו שכתוב „תו־ה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב״ תורתנו הקדושה נתנה לנו מידי אל כביר ומסורה היא לנו וגם פרושה מידי נביאנו חוזי מחזה שדי; אך נביאנו גם הם לא מסרו לנו תורת עצמם אשר בדו מלבם כשאר גויי התבל אשר קבלו תורתם מידי נביאים ומשיחים,—נביאינו מסרו לנו רק המסורה גם הם מפי אל חי, רם על כל רמים גבוה על כל גבוה שאין למעלה הימנו, והם בעיצם חכמתם ובינתם בארו ופרשו לנו למען נבין גם אנחנו את התורה מה היא, ומה ד׳ שואל מאתנו; ועל כן לא אהיה נעלב מכל צד אם יאמרו עלי כי הדברים האלה שהנני מדבר אליכם אינם ילידי רוחי וכי רק דברי מורי המה, ואמנם אך אז אהיה מאושר בארץ אם אך אשמור לעשות כפי אשר הורה לי חקי ד׳ ומצותיו—לאורם אי־ך אור אם אך באשורם אחזה רגלי לבלתי סור מהם ימין או שמאל, כי אז בעזר השם לא יאונה לי כל רע ונגע לא יקרב באהלי, ואך טוב וחסד ירדפוני כל ימי חיי מעתה ועד עולם.

אמנם שמירת המצות ותועלתן אינן רק לטובת וקיום כל אחד ואחד בפרט כי אם גם הן שעמדו לנו להחזקת קיומנו ולאומיות עמנו בתור „עם״ לחיותנו עד היום הזה, וכי הן רק הן שהחיונו וקימנו והגיענו עד היום הזה בעת אשר כבר המו גוים ומטו ממלכות אדירות בשטף הזמן עובר שכבר נימח זכרן מעל פני תבל—עוד היום רוח עם ישראל מיום ונשגב הוא על ידי הסגולה וחבה יתירה לתורתנו הקדושה, כי במקום שאנו מוצאים תבלית

ומטרת שאר עמים קדומים אשר שמו בשר זרועם ועל חרבם חיו, וכל מעינם ומשיש חפצם היו אך ורק לרכוש רכוש ולצבור הון זרים ולהתענג על תענוגי העולם הזה, ובכן כבר עברו ובטלו מן העולם—הנה עם ישראל שם כל מעיניו בחזון ברוח—לחזק בתי נפשו לרכוש לו רוח כביר וחזק בידיעת תורתנו הקדושה ועבודת ד׳. וגם בשנית ראינו רעה, מעת גלינו מארצנו ונתרחקנו מעל אדמתני גם אחרי אשר עברו על נפשנו המים הזדונים של רצח הרג ואבדן – חרב נוקמת האינקוויזיציא הזעומה—גזירת הבנים—מסעות הצלב אשר הרבו חללינו לאלפים ולרבבות—פני זקנים לא נשאו טף ונשים לא חמלו—הה! מי מנה ומי ספר כמה נפשות נקיים מבני עמנו נהרגו נטבחו ונשרפו מידי הגוים האכזרים אשר אמרו להכחיד ישראל מגוי—אך מה כביר הוא רוח עם ישראל אשר עמד לו גם בצרתם לו צר, כי מסרו נפשם על „קדוש השם״!—„באנו באש ובמים על קדוש שמך״!—„כי עליך הורגנו כל היום נחשבנו כצאן טבחה״!—הנה עם כזה לו נאוה תהלה!—עם כזה בצדק יוכל להתפאר כי הוא רק הוא „העם סגולה״ בחיר כל העמים—עם הנצחי אשר יכון לעד ולעולם בל ימוט.

אי לזאת! מה נכבד היום הזה! אשר בו זכיתי להיות „לבר מצוה״ ובאתי בברית עם סגולה בני אל חי!—ומה מאושר בארץ הנני בקבלי עלי כעת לפניכם ידידי הנאספים, את כל חובותי בתור איש יהודי לחסות תחת דגל הדת והיהדות ולהיות נאמן לה בכל נפשי ולעבדה ולשמרה בכל מאודי—ואני מתפלל לפניך אלהינו שבשמים כי תחזק ותאמץ לבבי כחי ורגשותי לעבדך באמת ובלבב שלם—היה נא מצליח דרכי בקודש אשר אני הולך עליה כל ימי חיי למען אשאר נאמן לפניך ולתורתך לשמחת לב הורי (ואבות הורי) היקרים שיחיו, ולשמחת לב אחי ואחיותי דודי ודודותי ולשמחת לב כל ידידי הנאספים עמדי פה היום לקחת חלק בשמחתי אמנם כה יתן ד׳ וכן יוסיף מעתה ועד עולם—אמן!

לבר מצוה

מאת ח. ראבינאוויץ.

אדוני הורי ומורי קרובי ומיודעי היקרים!

ברב גיל ורעדה הנני נצב לפניכם היום. היום הזה נורא ויקר הוא לי מכל ימי חיי המעטים אשר חייתי על פני האדמה.

היום מלאו לי שלש־עשרה שנה. ימי הילדות עברו, חלפו ואינם, ויום הראשון לימי השחרות הגיע, הימים אשר בהם יכונן נער עברי מעלליו ויחוש עתידותיו לימי הבחרות והזקנה ולכל ימי צבאו עלי תבל ארצה.

היום הזה קדש הוא לי, קדש לה׳, לאמונתי, לדתי, לעמי, ולארצי. קדש הלולים הוא לי להלל את אלהי אבותי שהחייני וקימני והגיעני ליום הזה.

קשר התפלין, יהיה לי לכתר היהדות והאמונה הטהורה, ואותו אשים על ראשי לקשר חזק ואמץ אשר בל ינתק לנצח.

אקשור את התפלין לאות על ידי נגד לבי ועל ראשי בין עיני, כי מעתה הרימותי ידי לה׳, והיו ידי, עיני ולבי נשואים ונתונים לאמונתי, לדתי, לעמי, ולארצי.

אינני ילד צעיר ורך, אשר על כל פשעיו יכסו עליו הוריו באהבתם, כי נהפכתי והייתי לאיש, בר מצוה ועונש, ואני אני הוא אשר אובא במשפט על מעשי, ועלי לתת דין וחשבון על כל עלילותי אם טובים ואם רעים.

לכן, מעתה אשים עיני ולבי על דרכי, ואפלס את כל מעשי במאזני האמונה, הצדק והיושר. ואתם אדוני היקרים, אנא! ספחוני נא אל עדתכם, העדה הקדושה, לשרת בקדש, כי הקדשתי את לבי ואת מעשי והיו קדש לדתי, לעמי ולארצי, וכמוני כמוכם אהיה לעולם, עבד עולם לעם עולם.

ואתם הורי האהובים והיקרים! ברוכים אתם לה׳ כי הביאותני עד הלום. רבות נשאתם וסבלתם אותי מיום גיחי מבטן עד היום, מה רב היה עמלכם! ומה רבו היו תלואותיכם! כמה ימי צרה ולילות עמל, מניתם לכם עד אשר גדלתם ורוממתם אותי לאיש צעיר, בן שלש־עשרה שנה כמוני היום.

לכן נגדה נא לכל קרובינו ומיודענו אבטיחכם נאמנה; כי עמלכם לא ישאר מעל, אך זרעיכם יהיה לברכה ופרייכם קדש. כי עד יומי האחרון מלא אמלא את חובי הקדש, ולא ימח זכרון חסדיכם הרבים מעל לוח לבי, וכל ימי חיי אסיר־תודה אהיה לכם, ואשאר בן נאמן להורי, לאמונתי, לדתי, לעמי ולארצי.—

דרשה לבר־מצוה.

מאת פאל״י.

הורי היקרים ועדה הקדושה!

אדות יעקב אָבינו תספר לנו תורתנו הקדושה, כי בשובו אל אָביו מפדן ארם ללכת אַרצה כנען, נאבק עמו מלאך בדמות אדם, המלחמה התמשכת כל הלילה, ויהי בעלות השחר, יצא יעקב מהמלחמה הזאת בזר הנצחון על ראשו, ומה היה שכר נצחונו? שם חדש נתן לו, שם „ישראל״, שם המורה על קורות חייו לפני זה, כי גם במלחמותיו האחרות שהיו לו עד כה במס"לת החיים במלחמותיו שנלחם עם אֲנשים ואם מלאכי מעלה, בכלן יצא מנצח. השם היקר הזה, שם ישראל, הנחיל יעקב אָבינו גם לנו יוצאי חלציו; אנחנו נקראים עם ישראל, כי גם אֲנחנו במשך אלפי שנה, מעת היינו לגוי ועם, נלחמנו עם גוים רבים וממלכות עצומות. בעד קיומנו וקיום אמונתנו ותורתנו הקדושה, ומכל מלחמותינו יצאנו מנצחים ולא מנוצחים, שונאינו ומנדינו שללו ממנו כל שכיות החמדה, וכל מחמדינו שהיה לנו מימי קדם, הגלינו מארצנו, החריבו בית קדשנו והצרו לנו בגזרות רבות, קשות ורעות, אֲבל לא עלתה בידם לשלול ממנו שם ישראל, השם אשר בעבורו באנו באש ובמים, בשם היקר הזה נדגול עד היום. כי הלא יספר לכל יושבי תבל את הרדיפות הנוראות אשר סבלנו בגלל השם הזה, אֲשר כל עמי הארץ השתדלו בכל כחם וגבורתם להכחידו מן הארץ, אֲבל מאומה לא עלתה בידם, כי עוד חיים הננו, חיים של נצחון, חיים של תקוה כי השם ישראל לא יהיה עוד לשמצה, ולקלסה, כי אם לכבוד ולתפאָרת.

עד כה הייתי נער, אולם היום הזה במלאת לי שלש עשרה שנה נהייתי לאיש ישראל, מחויב בכל התרי״ג מצוות שנצטוינו עפ״י תורתנו הקדושה, היום באתי בחברתכם, עדה הקדושה, והנני נכון בכל לבבי ובכל נפשי ללחום

ביחד עמכם מלחמת הדת והדעת עם כל הקמים עלינו לשלול ממנו שם יש־אל היקר לנו מימי עולם ושנים קדמוניות. לכבוד ולתפארת אחשוב לי להקרא גם אנכי בשם הזה המורה על נצחון האמת את השקר. ידעתי, כי עוד נכ־נו לי שפטים במשך ימי חיי על הארץ, בגלל השם הזה, ידעתי כי ע־ד לא חדלה המל־מה לגמרי, כי כפעם בפעם עוד יקומו עלינו זדים ועושי רשעה להכחיד שמנו וקיומנו מן הארץ, אבל הדבר הזה לא יפחידני לסגת אחור מן מערכות המלחמה, כי האהבה העזה אשר השרישו בלבי הורי היקרים לעמנו לדתם ולעתידתנו, האהבה הזאת, לא יוכ־י לכבות כל המים הזדונים שבעולם.

מקירות לבי אגיש כעת את תודתי נגדה נא כל העדה הקדושה להורי היקרים שהועילו הרבה לטעת על בתרי לבבי רגשית קודש לעמנו עם ישראל, רגשות אחבה לדתנו. ההרגשיות האלה הם הכלי זיין שנתנו הורי בידי ללחום מלחמת תנופה עם כל הקמים עלינו. לא בחרב ולא בחנית אצא למערכית המלחמה הקדושה הזאת, כי לא ברעש ה׳, הורו לני נביאני הקדושים, כי אם ברוח היהדות הקדושה והטהורה אצא לנגדם. בצאתי ובבואי, במשאי ובמתני עם בני אדם, עם כל שנברא בצלם אלהים, כל מעשי יהיו ערוכים ברוח היהדות יסודי תורתנו הקדושה אהבת אדם, רדיפת הטוב והחסד, אהבת האמת והשלום, המה יהיו לי לנס על כל דרכי בחיים, מהם לא אסור ימין ושמאל. אם אך בכלי זיין אלה אצא למלחמה עם מתנגדנו בחיים, תאמצני התקוה כי אנכי אהיה המנצח, כי גם המלאכים הרעים בעל כרחם יענו אמן על מעשי הטובות, ויאמרו אך זרע ברוכי ה׳ הוא האיש הזה.

אנא ה׳! תן חיים ארוכים, חיים של טובה וברכה להורי היקרים שהדריכו אותי בדרך היהדות הקדושה, וכל עמלם היה אך לעשות אותי לאיש ישראל, במלוא מובן המלה, לא הסירו ממני חסדם עד היום עד כי נהייתי לאיש ותקותי חזקה כי לא יסירו ממני חסדם גם בעתיד לעזרני בכל שיהיה לאל ידם להיית יהודי נאמן לעמו, לאלהיו ולדתו. אמן

דרשה לבר־מצוה.

מאת א. ח. ראזענבערג.

הורי היקרים והעדה הקדושה! התורה תספר לנו כי משה רבנו נתחנך בילדותו ובקטנותו בבית פרעה מלך מצרים, אולם כאשר גדל ויהי לאיש יצא אל אחיו כמו שנאמר ויגדל משה ויצא אל אחיו. הדברים האלה עלו על לבי כאשר החילותי להכין את עצמי ליום הבר מצוה, יום בו אעזוב את משחקי הילדים ואצא מחוג הקטנות להיות לאיש. להתחבר ולהתאחד עם אחי בני ישראל. עתה הנה בא היום שקויתי, יום שבו לפי חקי תורתנו הקדושה אוכל לצאת אל אחי הגדולים ולשאת עמהם את חובותיהם לעמנו, לעדתנו ולאמונתנו, היום אחשוב לי לכבוד ולתפארת להקרא גדול בכל הענינים הדתיים בשוה עם כל אחי בני ישראל הגדולים ממני בשנים ובחכמה. אבל בזה גורלי טוב מגורל משה איש האלהים, כי כאשר יצא הוא אל אחיו ראה אותם אך בסבלותם, איך הם נרדפים על צוארם מחמת מלך עריץ אשר ימרר את חייהם בעבודה קשה, בחמר ובלבנים, אולם אנכי בצאתי אל אחי היום אמצאם נושאים בשמחה את עול החקים והמשפטים אשר צוה ה׳ אלהינו אתנו לטוב לנו כל הימים, ובשמחת לבב אתחבר גם אנכי ואלוה עליהם לעשות אתם יחד את העול היקר הזה עול המצות והמעשים הטובים, אשר יעשה אותם האדם וחי בהם. ואם כי אחי בני ישראל סבלו בכל משך ימי גלותם רדיפות נוראות וצרות רבות ורעות בגלל אמונתם הטהורה, ועוד היום לא שלמו ימי אבלם, בכל זאת בחפץ לבב אלוה עליהם ללכת אתם יחד בדרך המלאה חתחתים, בתקוה כי סוף כל סוף תובילנו הדרך הזאת אל מחוז חפצנו, ונזכה לראות את כל בני אדם מאושרים בתבל, אין קנאה ואין תחרות בינותם. התקוה הזאת תרהיב בנפשי עוז להתפאר בצור מחצבתי כי בעורקי יזלו דמי אבות

העולם אברהם יצחק ויעקב, ולא להתבייש בשם יהודי. כאשר יעשו אחרים בימינו אלה. הנני מבטיח לכם אחי ורעי, חברי העדה הקדושה הזאת, כי אהיה ואשאר תמיד עד סוף כל ימי חיי יהודי גמור בכל פרטיו ודקדוקיו, יהודי בביתי בצאתי ויהודי בבואי בחברת בני דתות אחרות, מבלי הבט על החרפות והגדופים אשר יסבלו לפעמים אחינו בני בריתנו מאנשים רעים חלאת מין האנושי מבעלי האמונות האחרות.

לכם, הורי היקרים, אגיש כעת תודתי מקירות לבי, על כי לא חסתם על עמלכם וכספכם, ותעשו כל אשר היה ביכלתכם לחרות על לוח לבי יסודי תורתנו הקדושה, אהבת אדם, החפץ והרצון לעשות חסד, צדקה ומשפט לכל אדם שנברא בצלם אלהים, כבן ברית כמי שאינו בן ברית. מן היסודות האלה לא אטה ימין ושמאל כל עוד נשמתי בי, וכל הרוחות שבעולם לא יזיזו אותי מאמונתי ואהבתי לאחי ועמי. היום הזה קודש הוא לי היום נהייתי לאיש. מהיום הזה והלאה אחל להיות חבר ליראי ה' ולשומרי פקודיו, חבר לאנשי העדה הקדישה הזאת אשר פתחו זרועותיהם באהבה ואחוה, ידידות וריעות לקבל אותי בחברתם. ברגשי קודש אבטיח לכם כי לא יהיה חלקי עם הנערים אשר יום הבר מצוה הוא להם קץ וסוף לכל אשר למדו ואספו אל תוכם מן יסודי דתנו והיהדות, חלילה לי מעשות זאת. לי יהיה היום הזה ראשית והתחלה ללכת הלאה על הדרך אשר החילותי ללכת עליה וכל ישעי וחפצי יהיה להקדיש כחי ואוני לטובת היהודים והיהדות, ואני תפלה כי יחזק ה' את לבי לשלם את נדרי זה ולא יתן למוט רגלי בדרך אשר סליתי לי לשמחת לב הורי היקרים ולשמחת לב אנשי העדה הקדושה הזאת ולשמחת לב כל בני ישראל אשר נהייתי היום כאחד מהם, אמן.

דרשה לבר־מצוה.

הורי היקרים ואדוני הנכבדים!

בחגותכם היום את יום הולדתי ובראותי זה ימים אחדים את הכנת החג הנכבד הזה, אשר הואיל כבודכם לקרא גם את אוהבכם ומיודעיכם לחג אתנו יחד את יום המכובד הזה, עלה ראשונה ברעיוני, לשאול השאלה הראשונה אשר למדתי בימי ילדותי, בבקרי אז את החדר, מה נשתנה! מה נשתנה יום זה בשנה הזאת מכל השנים שעברו עלי? הלא אם חגים כמהו לו חפצתם לחג, תודה לאל הנו בידכם לחג לא פעם אחת ושתים בשנה? וביותר אשתומם ואתפלא באשר כי ידעתי היטב את תכונת הורי היקרים אשר לאור התורה ילכו ובה יתימרו ואת חקות העמים תתעב נפשם, וחג יום הולדת הוא רק חג העמים אשר מבני הנכר יתחשבו, כאשר מצאנו ראינו בתורת ה׳ (בראשית פרשה מ׳), ואיך יעלה בדעתם לשמוח אלי גיל כעמים? ועוד הלא מצאני ראינו כי חז״ל נמנו וגמרו נוח לו לאדם שלא נברא, וגם החכם מכל האדם אשר עת מלכו על ישראל, ישבו בני עמנו שלוים ושקטים ושלום מכל עבריהם, איש תחת גפנו ואיש תחת תאנתו, עכ״ז לעת זקנותו החליט לאמר: כי טוב יום המות מיום הולדו. ואם ככה היא השאלה מתגברת והולכת, ולשמחה זו מה היא עושה? אולם בראותי את התשורה היקרה והנכבדה אשר הכינו הורי היקרים עבורי ליום זה, מצאתי פתרון השאלה, כי מטרת החג הזה איננו לחג את יום הולדתי, כי אם חג דתיי תחגו היום.

היום הזה הוא שנת השלש עשרה למי חיי, אשר יום זה מכובד ומקודש הוא לי מכל ימי חיי אשר כבר עברו עלי מבלי משים ואשר יחנני העליון לראות עוד בימי חלדי. כי מיום הזה והלאה אתחשב לפי דתנו לאיש באנשים לבא בקהל, להיות נמנה לחבר לעדה קדושה. ויען כי התרי״ג מצות לא יחולו על איש מבני עמנו כי אם מי״ג שנה ומעלה, והמצוה הראשונה אשר עלי לשמור ולקיים היא התפלין; אי לזאת אדוני הנכבדים, אל תתפלאו אם כי צעיר לימים הנני, בכ״ז פי ידבר אליכם יהודית, ואתם אדונים נכבדים הרשוני נא לדבר דברים אחדים אודות המנחה היקרה והנכבדה אשר השגתי כעת לזכרון יהודי נאמן לאלקיו.

המנחה הזאת בשם תפלין או טוטפות נקראת, והיא שתים שהן ארבע כי לה שני בתים אחד על הראש ואחד על היד, וארבע פרשיות: קדש, והיה כי יביאך, שמע, והיה אם שמוע. תורתנו צותה לנו לקשור ראשונה על היד והשניה על הראש לזכרון, כמ״ש והיה לאות על ידך ולזכרון בין עיניך.

וחכמינו ז"ל תקנו ברכת להניח תפלין על תפלין של יד, אף כי אמרי שקדושת תפלין של ראש יותר גדולה משל יד. פליאה דעת ממני ותהי לשאלה השניה, הלא מצות תפלין לזכרון נתנה, כאשר יעיד עליה הכתיב: והיה לך לאות על ידך ולזכרון בין עיניך, ומצות צריכות כוונה, ומה להיד ולזכרון? ולמה נתנה משפט הקדימה להנחתן לתפלין של יד? והתשובה על זה אשר השגתי אותה אעריך לפניכם אדונים נכבדים והיה זה שכרי אם תמצאו חפץ בה. מצינו בחז"ל (מכות י"א) שדרשו על הפסוק: והיה לך לאות על ידך ולזכרון בין עיניך, שכל התורה כלה אתקש לתפלין. והנה באמת על המצוות שבין אדם לחבירו, אשר השכל מחייב אותן, להן כמעט אין הבדל בין דת לדת, בין עם לעם, כי הכירום כל עמי הארץ ליסוד מיסד בתורת חיי האדם והחברה, ולהן כל אות וזכרון כמעט למותר הוא, כי יזכירון עליהן בכל מקום ובכל זמן שהן דרושות לחפציהן. אך על המצוות החקיות אשר לנו היהודים לבד הנה, על שמירתן ועשייתן, נחוץ לנו איתות וזכרונות, אשר על זה תעיד לנו התורה באמרה: את משפטי תעשו ואת חקותי תשמרו ללכת בהם אני ה' אלקיכם, ושמרתם את חקותי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם. הכונה בזה: כי על ידי הזכירה, השמירה והעשיה יחיו בהם החקים ולא ימותו, כי ההרגל נעשה לטבע שני. ובאשר כי הידים לעשיה נוצרו, והראש לחשוב ולהשכיל, לזאת צותה תורתנו לנו, לתת באות התפלין, משפט הקדימה להידים, להראותנו בזה, כי הזכירה והשמירה אל החקים ומצוות המעשיות נחוצות הנה. והעשיה בידים הוא.

ועתה אדונים נכבדים אשר הואיל כבודכם לכבד את בית הורי, אשר בם אתימר כל הימים, לבא ולקחת חלק בשמחתי, אודה אתכם משם הורי ומשמי הצעיר, ומקרב לב עמוק אביעה לכם את ברכתי, כי יואל ה' להריק שפעת טל ברכתו עליכם כפי מדת טובו המרובה. ולכם הורי היקרים! חלף כל תגמולכם עלי, הבטחה אחת היא לי לכם, וברכה בה, כי כל ימי חיי אשר יחנני העליון, אראה — אשר בן ילדתם — לא יהיה לבהלה, החנוך והיגיעה אשר יגעתם, לא יהיו לריק. וגם אתה מורי ומדריכי... לפיד אש האהבה אשר הבערת בקרבי ברוחך הכביר לנביאינו—חוזי־יה ולחכמינו ז"ל, אבטיחך נאמנה, כי יהיה בקרבי למוקד אש שלהבת־יה! אשר כל גלי הזמן מי הזידונים לא ישטפוה, ואם יתנו לי מלא בית כסף וזהב. אבנים טובות ומרגליות בוז אבוז במחירם. והנני מקבל עלי קבל—עם, לשמור ולעשות לאהבה ולכבד את דברי תורתנו, ותפלתי לאל חיי, כי יחזק ויאמץ את לבבי ויורני את הדרך אלך בה—אמן.—

דרשה לבר מצוה

מאת ס. פ.

הורי היקרים ואדוני הנכבדים!

טרם אפתח שפתי לדבר מעט על אודות החג הזה אשר אנחנו חוגגים היום, אתאפק בל אוכל מלפנות אליכם תחלה, לכם הורי היקרים ולכם אדוני הנכבדים, להביע את רגשי תודתי וברכתי גם יחד, על אשר באתם לקחת חלק בראש שמחתי, בבואי לחסות בצל כנפי דת היהדות היום.

הורי היקרים והנכבדים!

את כל העמל והתלאה אשר נשאתם עבורי מיום באתי עלי אדמות עד עתה, הנה חרותים על לוח לבי. זיעת אפיכם אשר מהולה בדם הנובע ממקור לבבכם הטהור, שטפה ועברה בעורקי וגידי. ואש האהבה הטהורה הבוערת בקרבי לכם הורי היקרים, התלקחה ותהי לשלהבת־יה. אך במה אכף ובמה אקדם את פניכם חלף כל תגמולכם עלי? הן נפשי ריקה ומנחה בידי אין. אך זאת נחמתי, מדעתי היטב, כי מגמת פניכם לא לבקש ולדרוש ממני כל גמול, כי כל מה שעשיתם בעבורי, לא עשיתם למען קוות ממני גמול, כי אם מאהבה טהורה ונאמנה הקרבתם כל עמלכם ויגיעתכם על מזבח לבי, וגמולכם הוא, רק לראות כי יגיעתכם הרבה הביאה פרי ברכה, ולקצור ברנה את הזרע אשר זרעתם על תלמי לבבי, ולזאת תמעט כל תודה וכל מנחה. ולכן אמרתי: אחריש באהבתי ודומיה אשים תודתי. אולם למען השקט את רוחי הסוער בקרבי, הנלאה לשאת את סבל המון רגשותי אשר הולידו חסדכם וטובכם בלבי, מצאתי את לבבי ישר להבטיח לכם בטח נאמנה, לשמח את לבבכם הטהור כל ימי חלדכם, במעשי הטובים והרצוים בעיני ה׳ ובעיני כל אדם, אשר זאת היא כל תקותכם, מגמתכם וחפצכם כל הימים.

אדונים נכבדים ויקרים!

תואיל כבודכם הרם להתאסף **כלכם יחד** בעת **לקחת חלק בראש** שמחתי אשר זכרני ה' שהחיני וקימני והגיעני לזמן הזה; **אי לזאת אתכבד** נא בעיניכם לגלות לכם את פרשת החג הזה, ואתם אדונים נכבדים שימו נא לבבכם לדברי הצעיר לימים כמוני היום, ותקותי תאמצני, כי דברי אלה יפיקו רצון מכבודכם הרם.

היום הזה, חג משנה הוא לי, יום הולדתי ויום אשר **אוכל להתפאר** בו כי יהודי אני. היום עברו עלי שלש עש־ה שנה משנות חיי. **השנים** המעטות האלה חלפו ועברו, נפלו בים הנצח, ירדו **בתהום** הנשיה ואין; אבל בהביטי עליהן ובהתבונני בהן כהיום הזה לדעת **את הרכוש** אשר רכשתי לי בהן, תעלוזנה כליותי ותגל רוחי ובטני, ובגאון לב אוכל להתפאר, כי רכשתי לי עשר רב, קרן קימת ובטוחה, **אשר** אוכל לקוות לאכל מפריה לנצח נצחים. עשר יקר **אשר** כל יד משחתת **לא** תוכל לנגע בו לרעה. העשר הנפלא הזה, **היא המנחה הטהורה** אשר השגתי מכבוד הורי היקרים ליום זה, אשר יקרה היא לי מכל סגולות וחמדת התבל. המנחה הנכבדה הזאת בשם: „תפלין" נקראה. לה שני בתים, אחד על הראש ואחד על היד, לא כסף ולא זהב נמצא בהם. כי אם אותיות שחורות כתובות על קלף לבן והמה מתנוססות כאבני נזר על זרועי ועל ראשי לתפארת.

חכמינו בעלי התלמוד ז"ל הורו לנו ברוח קדשם באמ־ם: (סנהדרין מ"ח) „צפן זהב פסולות". ועוד במנחות (לה) הורו לנו לדעת: „**רצועות שחורות** הלכה למשה מסיני הוא". שני המאמרים האלה בהשקפה הראשונה מוזרים הם ותהי לשאלה. הלא הזהב חמדת האדם ויופי החיים הוא, **אשר** אחריו ירדוף האדם כל ימי חייו, שנת לעיניו לא יתן, לילה ויומם יעמול, וכל מגמת נפשו היא, רק להתלונן בצל הכסף והזהב. בו יתפאר ויתגאה, יתנשא ויתעלה. ומדוע זה, אם בחפצנו לפאר את הקדוש לנו, כמו את התפלין אלו, **מדוע אסור** לנו לצפותן בזהב? הלא בצפוי כזה נוכל להראות יותר יקרת התפלין וקדושתן אצלנו? ועוד מה שהורונו חז"ל באמרם: „רצועות שחורות הלכה למשה מסיני הוא". למה זה מראה

השחרות מצא חן בעיני המקום ב״ה, אשר בו בחר למראה הרצועות יותר מכל מיני הצבעים? הלא מצאנו ראינו בתורת ה׳, כי גם מראה התכלת יקרה גם היא, כמו במצות ציצית, ימדוע זה צוה ה׳ במצות תפלין את מראה הרצועות למראה שחור? אמנם אחרי התבוננות עמוקה והשקפה חודרת בתמונתי היום, בתיר איש יהודי אני המקשר והמאגד את ראשי ואת ידו בתפלין וברצועתן, מצאתי תהלה לאל פתרון שני המאמרים האלה בי ובנפשי.

ויתכן בזה לבאר ע״פ מאמר חז״ל: (עירובין כב) „אין התורה מתקימת אלא במי שמשחיר עצמי עליה״. ולזאת כיונו חז״ל: שבהכנס בן עברי לחסות בצל כנפי דת היהדות, ולשאת עליו דגל היהדות, לשמור ולקיים את כל חוקי האלקים ותורותיו, והיא, במלאת לו שלש עשרה שנה אשר אז יתחשב לאיש באנשים לבא בקהל ולהיות נמנה לחבר לעדה קדושה, עליו לדעת: כי התפלין ורצועתן אשר יקשר כהן ראשו, ידו ולבו גם יחד, מראיהן שחור, לאמר: אשר עליו להשחיר עצמו עליה, להקדיש ולהקריב את חושיו כליל על מזבח התורה, ולקבל באהבה את כל האי—נעם הבאים על ידה. גם בזה השכילו חז״ל מחוקקי דתנו אשר הורונו: „צפן זהב פסולות״, כוונתם בזה, שעל איש יהודי לדעת: שהכסף והזהב ותוצאותידם פיסלים את היהדות, קדושתה וסבלנותה. כי תוצאות הזהב והכסף: חמדה, נעם ויופי, אשר על פי ריב און ומרמה ימצאו בעקבותיהם, ותוצאות היהדות, רגש טוב ימועיל, אשר אין עולתה בה, ושני המינים האלה צרות זו לזו ואינן יכולין לדור בכפיפה אחת.

ועתה אדונים נבבדים ויקרים קרואי שמחתי! מקרב לב עמוק הנני נותן לכם תודה וברכה, וכאשר הואיל כבידכם הרם לשמוע את דברי הצעיר לימים כמוני היום, כן יואל נא ה׳ להריק שפע טל ברכתו עליכם, ברכה תראו במשלח ידיכם, אל כל אשר תפנו ההצלחה תקדים פניכם, ובאושר פרי בטנכם תחזינה עיניכם. ואני תפלה לאל חיי, כי יחזק ויאמץ את לבבי לשמור ולקיים את כל חקי האלקים ותורותיו—אמן—.

רגשי תודה.

נער עני מבית ספר עברי מדבר בשם כל התלמידים ומביע תודה לפני קהל ועדה.

מאת הלל מאלאכאווסקי

אדונים נכבדים!

בשם כל התלמידים הלומדים בבית ספרנו הנני מביע לכם תודה בעד הטובות יהחסדים אשר אתם עושים עמנו, כלנו בכל יום ויום.

בני עניים אנחנו, יש אשר אבות התלמידים, הלומדים בבית הספר אשר יסדתם, הנם דלים ורשים ואין ידם משגת לחנך בעצמם את בניהם, ייש אשר אין לתלמידים אָבות כלל והנם יתומים עזובים ועלובים, ומי יחוס על נערים יתומים או בני עניים? מי ינחמם ומי ירחמם? מי ידאַג למזונם הרוחני ללמדם לשון עמם וספרתו? מי יורם תורת אל־חי ודברי נביאָיי וקדושיו? מי יבחר בעדם דרך אמונה ושביל אמת? מי יחנכם וינהלם על ברכי התורה והמדע להיותם בנים נאמנים לעמם, עם ישראל? הלא אַך אַתם, אַדונים טובים, ויקרים, אַתם ראיתם את מצבנו הנורא ישמתם אל לבכם ליסד למעננו בית ספר עברי ללמדנו תורתנו, דתנו יתולדות עמנו.

יאַנחנו אַך נערים קטני, וייש אַשר לא נבון או נשכח את כל הגדולית, אַשר אַתם עושים עמנו, ולא נשים לב אל הלמודים גם נשתובב ונוטים מן המסלה הישרה ללכת בדרך רעה, וייש אַשר גם נקרא למהלומות, לריב ילמצה, אך אַתם אינכם מגרשים אותנו, כי אם תטיפו מוסרכם לנו כי נהיה

טובים, והודות למוסרכם נעזוב דרך רשע ונשוב בתשובה שלמה, ללמד בחשק, ולהתנהג בדרך טובה.

ואתם, רבותי, תשפיעו עלינו רוב טובה כי מלבד עזר רוחני. תתנו לנו גם עזר חמרי, ומזמן לזמן תלבישו, תנעילו ותכסו מערומינו. ואיפה נמצא מלים להודות לכם בעד כל?

ומי אני כי אדבר לפניכם? הלא נער אנכי ולא ידעתי דבר. אך למען אחי הקטנים שבחרו בי, אדבר את אשר שמו בפי, ברוכים תהיו כלכם מא־להי החסד והרחמים, בעד חסדכם ורחמיכם עלינו. לא תודה תבקשו ממנו, כי אם להיות בנים מקשיבים בקול מורינו וחרוצים בלמודנו. וזאת נתאמץ למלאות כפי יכלתנו. והיה בית ספרנו לתהלה ולתפארת ולמופת בעירנו ושמותיכם אתם יכתבו באותיות של זהב בספר דברי ימי עמנו. ברוכים תהיו מא־להי הברכה וכאשר תדריכו ותושיעו בנים של אחרים כן תזכו לראות נחת מבניכם אתם, והיתה השמחה במעונכם תמיד, החיים והשלום, העשר והאשר וכל טוב סלה.

ואנחנו, תלמידי בית הספר, כאשר נגדל ונהיה לאנשים, אז נבין את אשר עשיתם למעננו ואסירי תודה נהיה לכם כל הימים, וכמוכם נשתדל להושיע ולהיטיב.

היו ברוכים, רבותי.

remember always the words in the Bible: "Whatever thy hand findeth to do, do it with all thy might." Be active, willing, and industrious! Hate sloth or idleness! Be quick and strong for study, and quick and strong for sports, and, later on, be quick and strong to do your duty as men and women! Kill laziness, and if it should come to life again kill it again, and at last it will trouble you no more.

There is another giant named "Falsehood." Like the first, he will pretend to be your friend. If you are in any little scrape, he will show you a way to get out of it. "So easy," he will say, "it is only to tell a little story." Perhaps you will be foolish enough to like his advice. Well, you get out of this scrape by telling the story, and you will get into some other trouble and again he will counsel escape through a falsehood, and so on, again and again, until you find it difficult to tell the truth. And so the character of boys and girls is killed, and they grow up to be men and women, dishonest and despised. Speak the truth whatever the result. If you do wrong bear the punishment bravely and do wrong no more. Have nothing to do with giant "Falsehood."

I need not speak of other giants. Alas! there are so many of them. Some do not come to us while we are children, but when we are approaching manhood and womanhood. Be brave and reliant. Have nothing to do with these hateful creatures. Refuse their so-called friendship and help. Battle with them. Fight them again and again until you lay them in the dust and crush the life out of them.

skull so that he fell down dead. I need not tell you how pleased and proud the people were, how they shouted David's name and praised him.

My dear boys and girls! You, also, I am sure, must think David a fine fellow, and perhaps you are saying to yourselves: "What a pity it is that nowadays a young lad has no chance. There are no giants now that a brave boy can kill and cover himself with praise and glory."

Well, children, let me tell you that there are giants still, very ugly giants and very strong and troublesome ones. Young people need not go in search of them; they are certain to meet them without trying, for these giants seek out young people, and then comes the fight. The giant must be killed, or he kills. Worst of all, if he is killed he may come to life again and have to be killed a second time, and often many times over and over again.

Am I puzzling you? Perhaps I am. But it is all true. One of these giants you will meet is named "Laziness," a great, sleepy-looking fellow. He will coax you to be idle, to neglect your lessons, and to be inattentive to your teachers. He may tell you to lie in bed as long as you can, to be careless and untidy. This is one of the giants you are to fight and kill. If you do not do it while you are at school, and if he is still alive when you start your work in life, he may persuade you to play when you ought to be at work. He will say: "Stop work as soon as your master turns his back; come late and leave as early as you can." He will make you dawdle all through the years that you should be learning your trade or business or preparing for your profession.

And when you are men and women you will find yourselves unhappy and miserable and unable to work steadily. And that is what I call the giant-killing you are called upon to do. Now I say to you, dear boys and girls, kill this giant once and for all. Kill laziness. Set yourselves to your work bravely, whether it be your work at home or your work at school, or, later on, your work in life. And

JACK THE GIANT-KILLER.

(TALK TO CHILDREN.)

My Dear Young Friends:

You all know the story of Jack the Giant-Killer. You all like the story and admire brave Jack, and are glad when he kills giant after giant. Have you ever thought that his story is to be found in the Bible, too? Only the giant-killer is not called Jack, but David, and the giant's name is Goliath of Gath. He was an enormously tall and strong giant, and to make him look more terrible he was covered in armour from head to foot. His shield was so heavy that another man walked before him carrying it. He challenged the whole army of Israel to send a man out to fight with him, but none dared to come forward.

Just then David had come to the army, not as a soldier—he was too young for that—but to bring provisions for his three brothers, who were soldiers. He heard Goliath roaring out his challenge, and he said to himself: "I wonder if God would help me? If so I am sure I could kill him, although he is so big." And he told the soldiers he would fight the giant, and they told Saul. He sent for David and put his own armor on him and gave him his sword. But David was not used to such things, and said he would fight with his own weapons.

He was very clever in aiming with stones from a sling, which is much like a bean-shooter. So David stepped forth to meet Goliath with his sling and stones. And when Goliath looked and saw that David was little more than a boy and without a sword or spear, he was very angry and stormed and rushed to meet him. David ran too, not away but towards Goliath, whirling his sling again and again. At exactly the right moment he let go the stone, which was true to its aim, and hit the giant on the forehead, piercing his thick

came back, and all the pupils whose names were down as having spoken were punished!

Another time when you must not speak is when someone else is speaking. It is very rude not to listen when someone is talking to you. Again, when you are in synagogue, and service is going on, you should think of your prayers and listen carefully to the preacher's words of advice.

You must also remember that when you speak you can make people very happy by saying kind, pleasant things which are true, and you can make people very unhappy by saying bitter things which are false.

A servant was once sent by a Rabbi to buy the best thing he could find in the market. He came back with a tongue. Another day he was told to bring to his master the worst thing he could find in the market, and he again brought a tongue. "You are, indeed, wise," said his master; "the tongue can do a lot of good and the tongue can do a lot of harm."

To talk too much is worse than not to talk at all, and that is why I shall soon finish this talk.

Many of the Rabbis were very fond of teaching the lesson of silence, and one of them used to say: "All my days I was allowed to sit in the company of wise men, and how do you think I learned knowledge from *their* lips? Why, by keeping *my* lips closed and by listening to *their* wise words."

Learn to think before you speak. Do not talk for the mere sake of talking. And when you speak, may God give you strength always to speak the truth.

THE WISDOM OF SILENCE.

(TALK TO CHILDREN.)

My Dear Young Friends:

Many, many years ago there lived a king called Solomon, and he was king over Israel. He said many wise things, and I am going to speak to you about one of his wise sayings. You will find it in the Bible, in the book of Ecclesiastes, chapter iii, verse 7· "A time to keep silence, and a time to speak."

When I was a boy at school, I was once told by my teacher to "stop talking." I was very anxious to speak. I thought I had something to say which the world should hear, so I became a kind of a speaker. But even now, when I sometimes express my view, I am still told to "stop talking." For there are people who want to be the only "say men," who wish to have all the say themselves and not give anybody else a chance. So you see, whether you are small or whether you are grown up, it is very difficult to know when to speak and when to keep quiet. As Mr. Tulliver said, in "The Mill on the Floss," "It's puzzling work, is talking."

There are certain times when you *should* speak, when you are *expected* to speak, and when those who are near and dear to you would be disappointed if you did *not* speak. For instance, your father and mother would be sorry to hear that when someone had given you a present, you did not say "thank you." This is only one example when it is proper time to speak. On the other hand, you must not forget that sometimes you have to be silent.

Then, again, do not speak for the mere sake of speaking. Once a monitor was told to write down the names of all those children who spoke while the teacher was out of the room. One of the clever scholars thought that all those names were going to be printed afterwards. As he was dying to see his name in print, he spoke although he really had nothing to say. Imagine his surprise when the teacher

Well, dear children, you see it is the mission of the king to rule over every evil quality; to make all bad dispositions his slaves. And when you do this, you become kings and queens in every deed. And every one can begin thus to reign at an early age—like little Jehoash at seven, or even before that.

King Jehoash was a merry boy, bright and happy because he was good, and made all his people happy also. Even so can each of you be contented and cheerful, and diffuse joy around you, if you are kingly and queenly in the truest sense of the word—that is, if you strive to do your best on every occasion, and let no action of yours cause grief or pain to any one.

taught him what to do. He was only a little boy seven years old, but even at that age he might have been selfish and obstinate. He might have said to himself, "Why should I listen to Jehoiada? I am above him. I am King. I can do what I please." But no. He had no such thoughts. He loved his mother, was dutiful and obedient to his teachers. He knew that without their careful guidance he would surely come to grief. He was sensible enough to see this truth and to act upon it. This was the secret of his success. He was beloved by all; his kingdom prospered and the people were happy.

Now I fancy that some of you dear children are asking yourselves "What has all this to do with us?" Even if we admire the little King Jehoash, how can we hope to emulate him? We are ordinary boys and girls, not born to such greatness as he was. We have no opportunity to display his good qualities. How, then, does all this apply to us? I hope that I shall not startle you by what I am going to say in reply. I hope I am not going to make you unduly proud. Well, my answer is that each of you is a king or queen. Oh, yes, I am very serious indeed.

Our wise men tell us that "every one is a little world in himself, and that each is called upon to rule it"—in other words, to be king or queen of himself or herself. Yes, there are all one's thoughts and faculties and dispositions; these must be governed right, or else there will be a great disorder.

It is related that a king was once very angry with a wise man who would not do him reverence. "Why do you not show me greater respect?" he asked, angrily. "How can I respect you," was the reply, "when my slave is your master?" "What!" said the astonished king, "do you speak of *my* master? Am I not above everybody? You forget I am your sovereign!" "Sire," meekly observed the wise man, "you think you are supreme, but you are mistaken. Your passion is your master. Now, my passion is my slave. Hence my slave is your master. I rule your tyrant. How, then, can you call yourself supreme?"

LITTLE KING JEHOASH.

(TALKS TO CHILDREN.)

MY DEAR YOUNG FRIENDS:

"Seven years old was Jehoash when he began to reign" (2 Kings, Ch. XI, V. 21).

Think of that, dear children, a little boy of seven years of age called upon to reign over a kingdom! How terrified he must have been when the great ministers of state came before him, with all their pomp and ceremony to do him reverence, and to ask his sanction to affairs of importance, or to consult him as to the best means of defending the country against the enemy. How he must have trembled when they spoke to him concerning the burning matters with which all statesmen are concerned. And yet the text does not mention one word of fear. The little King does not seem to have been frightened at all.

Can you understand how it was? I think the text explains all this. It goes on to say, without any apparent reason, "And his mother's name was Zibiah of Beer-sheba." Why should the narrative mention this at all? Is it not as though to tell us that whenever the little boy was perplexed or troubled, he nestled close to his mother and was comforted? Her love gave him courage. He knew no fear whilst he was with her. He understood quite clearly that though he was King, and had to bear himself with all dignity, he could not do all this unless his mother's influence guided him. But this was not all. We read further: "And Jehoash did that which was right in the sight of the Lord, all his days, wherein Jehoiada, the priest, instructed him."

There again did he find a stronghold of confidence. Whenever he needed wisdom to direct him, he went to the good priest, who

If, dear president, I fail to embody in words the sentiments that our congregation entertains toward this splendid organization, I can at least atone in some measure for the failure, by directing attention to the handsome condition of the synagogue and to its enviable reputation.

Admiration at the skill and proficiency you have displayed, esteem for the subordination you have shown under trying circumstances and your ready response to every call made upon you, whenever your assistance was deemed necessary, have induced us to offer you this medal which means something more than a formal compliment.

It means cordial approval for your helpful assistance in all the undertakings of the congregation. It is intended as an acknowledgment of bygone services which have so clearly aided us in establishing this most beautiful synagogue where we can offer to the God of Israel our most humble thanks for all His goodness.

It is needless to say that it is not the value of the decoration itself, but because it is a symbol of our deepest thanks, that we are induced to offer you this medal and express the hope that you may wear it for many years to come when you will be able to continue your glorious work on our behalf.

Our congregation is indeed proud to call you its president and we take great delight in our synagogue, which, through your zealous efforts has acquired this cleanly, wealthy and respectable appearance.

I fear that we would never have been able to receive the praises so eloquently and justly awarded to our method of procedure here had it not been for you—for we can claim but an infinitesimal share of it—and I am quite sure that every member of this congregation shares my opinion.

We are proud to belong to this congregation. We feel that it is a bulwark of religious honor, and the efficiency and respect which it derives from its members, is the surest guarantee that your work has been done most admirably.

That you may long continue in the service which you so admirably adorn is the wish of all to whom your virtues are known. With this souvenir let me, on the part of those whom I represent, wish you health, happiness and prosperity

In laying the corner-stone of this institution, we build again a house to God wherein His commandments are to be practised.

In the name of all these assembled here and in the name of the entire people of Israel, I invoke the divine mercy to strengthen our hands so that we may be able to accomplish our work. May He inspire us to do all that is necessary for those that need our help and assistance. May He help us to further our work and increase our benevolent actions so that whoever will appeal to us, shall be helped and accommodated.

We thank thee, O Lord, for your many blessings and for preserving our people among the nations so that we may be able to follow your commandments and laws. May thy blessing accompany all our deeds and actions so that your name should be sanctified through us.

Let this corner-stone remain as an everlasting remembrance for good deeds and noble hearts.

Help us, O Lord, to do good and to find grace in your eyes. Amen.

ON THE PRESENTATION OF A MEDAL TO THE PRESIDENT OF A CONGREGATION.

Dear President:

The high and glorious privilege has been accorded me of addressing you and offering you our deepest and most heartfelt thanks for all the services you have rendered us.

It affords me intense pleasure to present to you this slight token of our apprecriation of the admirable and praiseworthy manner in which you have discharged the onerous and responsible duties appertaining to your position.

Your high character, integrity and zeal have helped to add numerous names to our membership list, to make our synagogue one of the most popular and to do credit not only to yourself but to the congregation at large.

Through your zealous work, our synagogue has become known for its neatness, its order, its regular services, its celebrated chazon and its entire aspect.

THE LAYING OF A CORNER STONE FOR A BENEVOLENT INSTITUTION.

My Friends:

We have assembled here to-day to perform the ceremony for the laying of a corner-stone to an institution of benevolence and good deeds. We pray that the Almighty may help us to accomplish our great undertaking.

Within the walls that will be built here, the orphan shall be sheltered, the widow helped and the needy and weary accommodated. We shall also instruct here our youth in the principles of our Jewish religion and try to make noble women and noble men out of our children.

But, my friends, although many of you have been lavish with your money, and contributed towards the up-building of this institution, we are yet very far from the accomplishment of our program. We need your material help in order to be able to reach our goal. Spare not, my dear friends, open your pockets and contribute to our great undertaking. But besides this material help, we want also your moral support which stands above everything.

We are building this institution while we are in the land of strangers. But such institutions have always been our main stay and our castles of defence against the rabid attacks of our enemies. We have withstood the bombardment of dangerous foes and we have survived the great battles which have been waged against us.

Benevolence, the teaching of the law, pity for the weak, and help for the poor, have been the crowns on our heads ever since we became wanderers in many lands. The nations could not understand how we were able to outlive the oppression, persecution and ill-treatment, which we were accorded. But there lies our secret. We survived all and everything because the foundation of our existence is morality and the obedience to the laws of God.

It is the wish of the Most High to help those that are helpers, to support those that appeal to us in their need; to teach and preach the laws of the eternal God. And while being engaged in this noble occupation, our lives may be shattered, but our army will always be able to gather around our flag whenever the bugle is blown.

another and thus led to disagreeable situations. To our shame, we have indulged in quarrel and strife. This should not continue in the future.

What I want to impress upon your minds now is as follows: We are Jews, we desire to continue as such, we must be instructed in the tenets of Judaism, we must be shown which is right and wrong and we must learn how to conduct ourselves.

There are many things in our daily lives, as doing and transacting business, in which, we, as Jews, should act otherwise; there are acts which are prohibited by the Jewish law. It is the duty of our Rabbi to attract our attentions and show us the right way of Jewish life.

In order to do all this, the spiritual adviser must not only be loved, but also respected and obeyed. There cannot be anybody above him in such matters. He is the Juris Consultus in all affairs of spiritual life. He is also the judge that renders sentence and whose orders are to be strictly followed.

Of course, we have no tribunal with earthly powers to enforce the Jewish law. It must be voluntarily accepted. Those that do not obey these laws, cannot be punished. But if no punishment can be inflicted for those disobeying, we require at least silence on the part of the miscreants.

The Rabbi should have all freedom and liberty to act according to his conscience and Jewish learning. There should be no interference, nor any protests or intimidation on the part of any member of this congregation. We must insist on the Rabbi telling us always the truth however ugly it should appear to those that are not acting accordingly.

My dear Rabbi, I know very well how hard the task is which you undertake to do. But it is a noble task which should be the cause of telling our sisters and brothers how to live and how to act rightly. May your work which you undertake to do among us lead to practical and good results. May heaven bless your undertaking so that you shall succeed as our spiritual adviser and lead on the right path of Judaism. Amen.

return from his evil ways. Leave him go on the path he has chosen. But it is very necessary to take care of our young ones so that they may not be led astray and become old sinners.

Therefore, my dear Rabbi, I wish to impress upon your mind our most fervent desire that you be the shepherd of our young folks. Teach them our Thorah, the language of our prophets, and the fundamental principles of Judaism.

Let the tenets of our religion be impressed upon their minds and hearts so that they may know how to appreciate the history and tradition of our people.

I bless you upon the entrance to your duty and wish you success!

AT THE RECEPTION OF A RABBI.

Friends:—

We are assembled here to-day to honor our new spiritual adviser, preacher, expounder of the law and Rabbi of our congregation.

True, our sages have said that we should not praise our friends in their presence. Meaning thereby that whatever we have got to say in praise of our friends we should say among ourselves, so that we might not cause inconvenience to them. I should therefore defer from mentioning all that pertains to the qualifications of our esteemed new Rabbi. But I shall make an exception to-day and say unto you that our Rabbi is a real Talmid Chacham, a truly learned man, versed in the law, inspired with divinity, and possessing the talent of oratory. We should not have wished for a better spiritual representative. We must therefore, be thankful to the Lord for this blessing.

Now, my friends, having stated all that was permissible to say about our Rabbi in his presence, I shall speak to you.

Our congreg[illegible]n constitutes an assembly of men and women of different education, of different conceptions, ideas, aspects in life, negations and abnegations. We have been wont to impose our ideas and thoughts upon one

he was one of the people and as such he brought to bear his influence on the people.

Aye, even Moses had to encounter such men as Horah, Dothan and Abiram. It was no easy task to listen to their quarrelsome protests and insinuations. But Moses, the great, the noble and possessor of a lofty soul although embittered by such men, did not relinquish his moral hold on the people and fought his way through to a successful issue.

My dear Rabbi, I have enumerated these facts from the Holy Writ in order to remind you, now, when you stand on the threshold of entering upon your duties, that you may not be discouraged when you will meet with obstacles similar to those our great teacher, Moses, met with.

You must not forget, for a moment, that it is not easy to be the spiritual adviser of such who need advice. The one that is in need of advice is, as usual, more or less obstinate and is hard to reason with. The great majority of them recognize ultimately the justness of their adviser and are thankful for the noble teachings which he brought unto them. But others, who were born stiff-necked, will hold on to their assertions, foolish as they are, and will embitter the life of that shepherd who desires to lead them to the well of living waters.

My dear and honored Rabbi, you cannot help meeting with all sorts and conditions of men. I pray you, be strong and enduring, patient and clear-headed about your duties. True, materially, it will never pay you. For did it ever pay any spiritual leader for all his trouble? It never did in coin, but it did in honor and immortal deeds.

Do not despair, do not loose patience, but wait and see the result of your labor.

Dear Rabbi, I ought not to be the one to give you advice, but having more wordly experience, I shall impart to you what I have learned in the course of my life. The young tree, the sapling, can be bent in whichever way you please. The old and stiff tree, if you attempt to bend it, you are either unable to accomplish this or you break it in the attempt. Moreover, it happens that while bending the old tree, it snaps and strikes you in the face. Remember that it is useless, many a time, to induce the old sinner to

gregation, I pray and invoke you to do your proper duty and not care for those who put our nation to shame and defile the most sacred of our traditions.

It is our most sincere desire to adhere to the religion of our parents for which our people have suffered these twenty centuries. Our Rabbi must lead us on the right path and instruct us in the tents of Judaism. Those who do not like to be scourged for disobedience should rather leave this congregation.

We want you to pay particular attention to our children, to instruct them in our history, religion and Hebrew language. Let the fundamental principles of the Thorah be engraved upon the tablets of their hearts. Let them know that they were born Jews, and as such they must remain their whole life-time. We desire you to impress them with the noble teaching that they have no reason to be ashamed of their descent, that it is their duty to defend their brethren in faith and to protect their unfortunate co-religionists whereever they are.

Hoping that my words will find a response in your noble heart I congratulate you once more on your noble and responsible position.

AT THE RECEPTION OF A RABBI.

MY DEAR, HONORED AND WORTHY RABBI:

As an individual and as a member of this congregation, I wish to congratulate you on this entrance of your holy duties of this holy congregation. You know, as well as I do and probably better, how hard it is to lead the flock.

Our teacher, Moses, who was one of the ablest men that ever lived, did not find it easy to lead, instruct and enlighten a people for their own welfare. He encountered many stumbling blocks and had to meet many antagonists who would hinder him in the discharge of his noble duties. Many a time Moses was tired and he despised the profession of a leader. But he did not give up the great and noble struggle. Moses never sought exceptional honors and the office of a ruler. The Bible says that Moses was a meek man, that

AT THE RECEPTION OF A RABBI.

My Dear Rabbi, Ladies and Gentlemen:

Worthy teacher! I congratulate you in the name of all these present and in the name of our entire congregation, on this day when you are formally installed as our Rabbi and preacher.

I must forewarn you that your work in this congregation will not be an easy one. We are in need of so much moral support and divine teaching that you will have to do your utmost in supplying us with all these wants.

This country, as it appears, has not been up till now, the proper site of Jewish religion. We have indulged in too much money-making and business transactions. We have lost sight of the fundamental principles of our religion and exchanged our Jewish conduct for the ceremonies of strangers. It appears that we have even forgotten the great mission of Israel to preach peace and good will to all men.

Many of us, to our sorrow, are desecrating the Sabbath, indulging in forbidden food and performing many other things which are un-Jewish and a blot upon our history.

Yes, indeed, my dear Rabbi, you will have a hard task to infuse the spirit of true Judaism into our people. But it is your duty, nevertheless, to do so. And while acting in the capacity of our teacher and instructor, you will have to do it in a fearless way. Care not, my dear Rabbi, for the gossip, murmuring and even protests of the silly and the foolish. Tell the truth to whomsoever you please. We must have the truth and nothing but the truth in order to be able to identify ourselves with the people of Israel.

Those that have a desire to appertain to this congregation will have to abstain from desecrating the Jewish Sabbath; they will have to cease lending money on illegal interest; they will have to adhere to the Jewish dietary laws; they will have to avoid every action that puts the Jewish name to shame.

Of course, it is not my business to instruct you in which way you will have to do it. I hope that you understand very well how to put your vocation into practice. But, in the name of the elders and representatives of this con-

ADDRESS AT THE FOUNDATION OF A GEMILATH CHASADIM SOCIETY.

LADIES AND GENTLEMEN:—

This is a great and glorious day in which we have gathered for the purpose of establishing a Gemilath Chasadim Society.

Our sages said: "Upon three things society is established, upon the study of the law, upon work and upon Gemilath Chasadim."

The study of the law means justice, uprightness and tolerance to all men, according to the divine laws therein interpreted. Work means plainly the pursuit of the several vocations and various occupations of each and every individual. Gemilath Chasadim means that we should always devote a part of our wordly treasure and help to those that are in need.

We are not supposed to give charity on condition that we should never receive it in return. This alms-giving is degrading to the recipient. These are not our intentions. We want to help those in need of a little capital in order to establish themselves in business or help themselves during illness, slack time or any other misfortune which may have bereaved the poor and helpless of cash for the moment, but will be able to repay it in the future. In the words of our sages, it is called "honorable charity."

Let us, therefore, do all there is in our might and power to increase the capital for "honorable charity" and spread our benevolence throughout the city and always be ready to help any one, irrespective of race or creed, whenever they appeal to us.

oblivion over those that God has seen fit to take away from us. We cannot and we must not complain, for the ways of the Lord are right and just. The noblest must die, the most benign must perish from this earth.

But dying and perishing are only for the body which is of clay; the soul, the part of divinity, the godly share, this lives forever and ever.

This body which lies before us contained one of the noblest and most magnificent of souls. She was not only a loving wife and a tender mother, but she was also a noble friend and a charitable guardian of the needy. None that appealed to her for charity, was ever refused. There were times when she was poor herself, when she had not enough for her own children, nevertheless those that came to her hungry, went away satisfied, those that came to her naked went away clad and consoled. She would rather go hungry herself, than see anybody else suffer.

And when the Lord had blessed her house with riches, her only occupation was to find out those that were in need and give them a helping hand. It was her rule in life never to indulge in pleasures as long as she knew that somebody else was suffering.

Her children she brought up in her own image and in her own likeness. Here they stand, the children of a noble and good mother. They are all like her, they are all following in her footsteps, and they will lead just as righteous a life as their mother did.

Could such a mother die? Nay, impossible, and she is truly not dead. That which is divine, never dies. It is the mortal dust and clay which will have to be dissolved and returned to its original sources. But the noble soul is still alive!

Yes, the noble soul of such a noble-hearted wife, mother and friend is ascending now toward the heights of the divinity. There is the place where she will rest, live and enjoy everlasting godly pleasure.

The soul is returning where it came from and leaves us here to follow her examples in life. Truly, life is only a small station in this infinite existence. She has been to that small station and left the weary travel on earth. She has returned and we wish her godspeed.

Rest in peace, noble soul! May thy life serve us as a pattern for our acts; may thy departure from us be a constant remembrance of goodness, nobleness, righteousness and justice. Amen.

recognition of God and man. His deeds were Godly, his actions divine.

Aye, we call him dead. But it is only his body that returns now to mother earth while his soul flew to yonder heights, where everlasting rest, repose, and divine consolation is the share of the just and righteous.

Weep not for him that has done his manly duty on earth, weep not for the one who has fulfilled the commandments of the Lord. The Lord hath given him unto you and the Lord hath taken him from you, the name of the Lord be blessed.

The righteous never die, the just never disappear; they live in the mem ories of their friends, in the annals of humanity and in the paradise of immortality.

They are the examples that God in his beneficence sends to us so that we may know how to live, how to act and how to exist; they are the forerunners of a better world; of a nobler humanity. Without such examples and patterns, we could never know to choose between good and evil.

From dust thou art taken and unto dust thou shalt return. This is the Law of God, the law of nature which no living being could possibly resist.

Rest, my friend, may peace envelop your soul, may goodness and nobleness be the guides and guardians leading you toward eternal bliss. Amen.

FUNERAL ADDRESS FOR A WOMAN.

A mother has died, a loving wife has parted company, a noble friend and benefactor has gone away and left us here alone.

This beloved body, this much-lamented dwelling of a divine spirit will soon return to mother earth. Wet are the eyes of husband and children, of relatives, friends and acquaintances. The parting is hard, indeed. The tears are flowing unceasingly and the hearts of those that loved and honored her, will never be consoled.

But it is said that whatever the earth envelopes and shelters, should also be given to forgetfulness. We must forget, we must draw a curtain of

FUNERAL ADDRESS.

Here lies our friend dead and turned to clay. The spirit has left him and flown away. Body and spirit, when united, constitute a living human being. The soul representing the part of the Deity, and the body representing all the frailty and passions that flesh is heir to. When the time comes that these two should part, the body which was originally clay returns to the source it came from. The soul takes wing and ascends to the heights it came from.

Our friend is dead—dead in the sense that human language is capable to express. But not dead in the sense of immortality of the soul. It is only a division of forces, of powers and matters, but dead he cannot be.

That soul which inhabited this dwelling of clay, could not be dead; it was and it remains divine and all that is divine lives and endureth forever.

Our friend is dead; nay, only dead in the expression of the human tongue, but alive in eternity.

We have parted company on this earth—on this earth where our friend labored, worked and suffered so much.

This suffering has ceased. He leaves behind him countless, noble actions and good deeds; his memory shall never be erased from the hearts of his relatives, friends and numerous acquaintances. He was never tired when he knew that he could help his fellow-men; he was never exhausted in procuring consolation for the needy and weary. His pockets were always open for charity. He was the friend of the orphan and the protector of the widow. It was his greatest pleasure in life to supply the hungry with food and the sick and weary with rest.

He was a true son of Israel; he bore with the suffering and sighed with those lamenting their bitter fate.

His noble soul was always on the qui-vive whenever his brethren in the dark countries were ill-treated and persecuted. He hurried to their aid and procured help for them.

During his stay on this earth, his soul gained for itself the reputation and

No! Nothing dies! It is only a transmutation from one world into another; from a world where pains, tears and death exist, into a world where everlasting bliss reigns.

When God created man, He made him out of clay and He blew into his nostrils the spirit of life—the spirit which is a part of Himself. This spirit, being divine, is just as immortal as the Deity.

Weep not for him that leaves us to-day. Our sages have said that God takes unto Himself those that He loveth. The wicked live and enjoy the pleasures of life, while the just join the spirit where they came from. I shall relate to you a little story of a youth, the son of one of our greatest and justest men of yore. The great and just man once came home and found his beloved son cold and dead. He raised his voice with such lamentation and protest against Providence, that the angels themselves in Heaven above, trembled and came before the Lord asking why He caused so much pain to the noble and just. The Lord immediately caused the just man to fall asleep and in his dream God showed unto him an old, forlorn, dilapidated and besotted man lying in the dirt while his hands were besmeared with human blood, the blood of his victim whose life he had taken away. "This," exclaimed a voice, "should have been the fate of your son had he lived longer." Then another dream came where he perceived his son enveloped in light, sitting upon a throne in the midst of the noble and just. "This," exclaimed the voice, "is your son now. Which would you have chosen?"

The old man awoke and raising his hands to Heaven, fervently said: "God hath given, God hath taken away, blessed be the name of the Lord!"

My friends, we do not know, we cannot judge the ways of the Lord. The death of this noble youth has caused no incalculable sorrow and pain but we cannot be angry with Providence nor should we indulge in lamentations and protests.

Noble youth, fare thee well! May thy soul rest in peace. Amen.

before his memories the fata morgana, the mirage of the last dwelling places of his dead friends.

Aye, sacred be to us this place forever; sacred be it to our descendants and to the following generations. When the time will come for our last sleep, let us be buried here and wept over by our children and children's children; let the Kadish ring through this air to heaven and praise the Lord for His munificence to the living and for His grace to the dead.

May the name of the Lord be exalted forever.

FUNERAL ORATION AT A YOUNG MAN'S BIER.

Youth should not die; youth should thrive; youth should live. But death, in its exterminating ravages, has now prevailed even over youth.

A youth, who should live and enjoy the pleasures of life, lies now before us in the embracement of cold death.

We ask many questions, Why? Wherefore? but there comes only an empty echo and we find no reply, no solution to the question.

God has so willed, God has so ordained and we must bow to His almighty will. He killeth and He calleth to life; He wounds and He heals, none can ask for explanations.

He, the son, the brother, the friend, the comrade and the lover—he is dead! It was but a short time ago that we had him in our midst, when he looked gay and happy, never thinking of such a dark and unseemly end. He is dead to the sorrow of his parents, relatives and countless friends. We have all come here to witness his departure to a country from whose bourne no one ever returned. It is a long and endless journey that our friend is taking to-day; a journey to join the great majority that went before us and where we will all ultimately go.

Is it a country of silent death where our friend is going now? Does life cease there forever? Is death the severance of all connections in creation?

The Bible tells us that God said unto the first man, "Dust thou art and to dust thou shalt return." To some men it appears almost cruel to remind them of the day of death. But if ever there was anything certain upon this earth, then death is the only certainty.

Life is indeed beautiful, but the living must always remember that earlier or later, death will overtake them. It behooves, therefore, that every sensible human being should prepare himself for that inevitable end.

This ground shall be the resting place of many or all of our friends. Standing upon this soil, the bosom of the mother of all living beings, and under the canopy of heaven, we pray unto the Lord, the Father of all, that this cemetery may be only the last resting place of the old who have drunken to satisfaction the cup of life. Let the young live and thrive and appear here only to return the bodies of those who have lived to old age, also pray on their graves for the living.

Aye, it behooves the living to prepare themselves for the last day of rest. Our sages said that this world is only an approach, a passing corridor to a great and lofty place where life is eternal. The soul that appears on this world dwells within a body of flesh and blood, that body is ultimately reclaimed by mother earth; we obey this order of things and we return the body.

Sacred remains to us the places of burial; they are sacred because there rest the dwellings in which the souls of our most beloved tarried.

History tells us that among the dearest places of the Jews through their weary wanderings, the cemeteries were regarded as their most significant landmarks. The Jew could easily abandon his home, the country where he lived for centuries, but it was with the greatest reluctance that he separated from the graves of his parents. His house and the ground upon which he dwelt, he left hurriedly, but he hastened to the graves of his dead friends and there he wept and cried until he could no more.

Hard was the separation from his dead and buried friends, and when he was driven over the tempestuous sea and barren desert, there appeared

FOR THE DEDICATION OF A CEMETERY.

FRIENDS:

It is meet for the living to remember the dead; it is suitable for those alive to remind themselves that they will ultimately die.

This new ground is dedicated for the burial of those that will die in the future. Aye, die we must, and we can never erase this fact. Being sensible creatures, looking into the future, we should not forget our duties toward our friends, toward a stranger at our gate and toward ourselves. So long as die we must, let us prepare for that dark day.

It is soothing for the living to know that their friends have been respectfully interred. It is an honor of the living that we regard the dead as sacred.

Truly, this place is destined to be a center of tears and sorrow, of the parting between friends, relatives and dear ones. But the human body, even if dead, should not be left for desecration. We must give due honor to the dead; we must mark forever their resting places.

We pray thee, O Lord, Father of the living, grant us all a long and happy life, and when Thy will comes and we are called away from here, we wish to be old in years, satisfied with life, and have those that remain behind us well cared for.

Lord God Almighty, Thy will be done.

DEDICATION OF A CEMETERY.

FRIENDS AND ALL ASSEMBLED HERE:—

In our Hebrew vernacular we call this place Beth Olam, a place of everlasting rest.

This ground upon which we stand is yet virgin land. No spade has as yet sank into it for the purpose of returning a Jewish body to mother earth, to the place where we all come from.

we had ourselves to pray and beg for the forgiveness of our sins, adding thereto the shedding of tears and lamentations on our great misfortunes. The synagogue thus became to us the dearest and most precious institution. In the synagogue we had commune with the Lord, we prayed and we wept and we found consolation. We then studied the law and planned for the future.

When the enemy surrounded us on all sides, when he thought of compelling us to apostacy, he found us with our wives and children gathered in the synagogue, performing our last rites, and then dying either by our own hand or by the conflagration of the fire which the enemy put to the synagogue.

Many other times we were driven out simply by sheer force, and the synagogue was taken from us and desecrated. When we built a synagogue and consecrated it to the Lord we were always in fear of losing it to the enemy.

Thank God, we have at last reached that land where that fear exists no longer, where liberty of conscience reigns supreme, where every individual is allowed to serve God according to his own dictates.

We therefore consecrate this synagogue to-day to the Lord, God of Israel, being fully assured that this which is dear and holy to us will never be given up to vandalism.

We thank Thee, O Lord, Master of the Universe, protect and sustain us among the nations, so that Thy Holy Name may never be put to shame.

My brethren, millions of our brethren abroad do not know what may happen to their synagogues to-morrow. Because we are secure, we are not altogether rejoicing. Let us, therefore, pray God to enlighten all nations and all peoples so that they may ultimately recognize our godliness and our most pious wish, to live in peace with all and among all.

the throne of the Almighty and intervene in our behalf. Let this house of God be also a place for rejoicing and thanksgiving, for diminishing our sufferings and for the redemption of our enslaved brothers and sisters.

Now, my friends, be seated again.

I invoke the blessings of God Almighty upon all these assembled here, and I pray unto Him, who has been our guide and redeemer, to help us serve and praise Him.

A house of prayer to the God of Israel, means a place where goodness righteousness and benevolence should be practised.

Let us never forget the widow and orphan, let us always remember the needy and poor, and be ready to contribute towards their sustenance.

May this house of the Lord be a place of rest and repose.

In the name of this congregation, I dedicate this house to God, the Creator of the universe and the Father of all men. Let peace and good will towards all reign within and inspire us to be noble examples of charity and benevolence.

FOR THE CONSECRATION OF A SYNAGOGUE.

LADIES AND GENTLEMEN:—

We have assembled to-day to celebrate the consecration of this synagogue. We consecrate this synagogue to God, the Lord of Creation.

In olden times we had only one centre for religious exercises, and that was the Temple on Mount Moriah. There we had our priests, the descendants of Aaron, who sang the praises to the Lord and offered sacrifices for the transgressions of the people. We had also synagogues, but they were not places of prayers, but club-rooms for social gatherings or places for studying the law.

After the destruction of the temple and after our dispersion among the nations, the function of the synagogue underwent a great change. The synagogue was still the centre of social gatherings and study, but it assumed also somewhat of the Temple functions: having neither priest nor sacri-

TO THE DEDICATION OF A SYNAGOGUE.

FRIENDS, SISTERS AND BROTHERS:—

We have assembled here to-day for the purpose of dedicating this house to the services of God, the Lord of Israel.

A house of God, the Lord of Israel, designates that the weary and needy, the sick of heart and the sufferers of the soul, will find consolation here.

My friends, a synagogue is a house of God, is altogether different and peculiar just as the people of Israel are. We, Israelites, have no intermediary for our prayers and appeals to our God. God said to us once, "In every place, wherever thou shalt mention My name, I shall come unto thee and bless thee." There is one God, one Lord of the universe and unto Him we pray.

All the nations of the earth, appealing in their houses of prayer, come to unburden the heaviness of their suffering souls only. We, Jews, are sufferers both of the soul and body, and we do not pray only for ourselves, but also for our kin, dispersed throughout the world and suffering the pangs and arrows of outraged fortune. We pray for ourselves. We pray for them and we pray also for the other nations that they may at last leave suffering Israel in peace.

The house of God is also the house of tears. Here, in this house of God, we shall shed tears in commemoration of the destruction of the Temple; we shall shed tears and pray the Lord to rebuild our former glory; we shall shed tears praying for our further existence and tranquillity; we shall shed tears for the open wounds inflicted upon the body of Israel by barbarous hands. Here we shall pray that the Lord may enlighten our gentile neighbors to recognize the Fatherhood of God and the brotherhood of man.

In dedicating this house of God I desire you all to stand up and pray for those martyred for our religion, for our pure belief and for adherence to our sacred history. May the souls of all those who died on the altar of intolerance, of bigotry, and blind fanatacism—may their souls appear before

and honor. But, mark you, we must obey and keep those laws, otherwise we are not entitled to to-day's celebration.

The Thorah is not only to be merely perused or even studied; it is a guide of life, of conduct and existence. Unless we abide by it, we cannot be called Jews; unless we perform what we were told to do, we do not deserve to be called the chosen people.

My brethren, I hope that this will be impressed upon your memory to know that we are only then Israelites and deserve to be members of the chosen people when we abide by the laws of the Thorah.

ADDRESS AT LAYING OF CORNER-STONE FOR A SYNAGOGUE.

Sisters and Brothers, Ladies and Gentlemen :—

The laying of this corner-stone designates the commencement of a building for the glory of the Lord God of Israel.

It is a synagogue that we are going to erect; a synagogue where every Jewish man and woman will appear and render either thanks to God or pray to Him that He might relieve him from pain, sorrow and mortification. And besides the individual appeals the Jew is also praying for the entire congregation of Israel, here, abroad and everywhere. Aye, we are always in need of prayer to soothe our throbbing hearts and our embittered souls.

Israel is suffering—still suffering and enduring ill-treatment and persecution as the results of fanaticism and intolerance of unenlightened peoples.

The synagogue is a house of peace, of good-will and of longing to reach those lofty ideals of which Isiah prophesied when the lamb and leopard, when the infant and the serpent, may dwell together.

In laying this corner-stone for the house of the Lord, we pray and say: "O God of Israel, let there be an end to the rivers of blood and to the oceans of tears shed by Thy people, whom Thou hast chosen to proclaim Thy name and Thy glory throughout the entire world. May the knowledge of Thy name inspire humanity to do Thy will, which is peace and love to all that were created in Thy image, Amen.

to give the Thorah? Were we really the only people deserving it? And, the most important question, Are we deserving now to be the keepers of the Thorah?

I shall, at this occasion, translate to you something that our sages related in the Midrash.

"And it came to pass that three months after Israel went forth from Egypt, that the Lord said thus: 'I shall now give the Thorah to my people, to Israel, for they have long ago cleansed themselves of the Egyptian filth; they have been cleansed during the three months which I have fed them with heavenly bread and I have shown to them my miraculous power. However, ere making this step, I will appeal to the other nations and ask them whether they be willing to receive my Thorah. Should any of them be willing to do so, my Thorah will not be refused. It is because I do not want that in latter times the peoples of the earth should say that I had preference only to Israel.'

"God, therefore, appeared to the children of Esau, and said to them: 'Are you willing to receive my Thorah and live thereby?' The children of Esau said: 'Tell us what does your Thorah contain?' The Lord replied: 'My Thorah contains the commandment of 'Thou shalt not kill!' The children of Esau said: 'Assuredly not, we have not any use for your Thorah, for we are a martial people and we live by our sword!'

"And the Lord appeared to the children of Ismael, saying: 'Are you willing to accept my Thorah and live thereby?' The children of Ismael queried: 'What does it contain?' The Lord said, 'Thou shalt not steal.' The children of Ismael replied, 'Assuredly not; we have not any use for your Thorah.'

"The Lord appeared to the other nations and told them of the beneficial contents of the Thorah, but all refused to comply with the commandments and so the Lord gave it only to Israel."

My brethren, Do you comprehend the meaning of our sages? What our sages intended to say here, was that God chose Israel for the Thorah because Israel was the only competent people to keep His laws and commandments. Those are indeed great and grand laws giving us happiness

thrown into the smelting furnace. He did neither protest nor lament. But the Lord saved him—he was saved in order to bring forth his descendants destined for the reception of the Law on Mt. Sinai. Ever since that time, ever since that moment when Israel exclaimed, "We will do and hearken." Aye, ever since then we have been attacked, persecuted, driven, ill-treated and slaughtered by the nations just because we would not leave the Thorah, the holy word of God.

Long have we endured our sufferings, considerable has been our pain but there was no wavering or hesitation between remaining the chosen people of God and between loosing ourselves among the nations.

"Sufferance has been the badge of all our tribe." "The wild dove has her nest, the fox his grave; mankind their country; Israel but the grave."

These two quotations are taken from Gentile poets, Shakespeare and Byron. It is their unimpeached testimony that we bring forth here of our great sufferings that we have undergone. Nations and their spiritual representatives have been astonished at this mere miraculous martyrdom. They could not understand how Israel did not tire of endurance, how Israel was not drowned in his own blood and tears. But we understand it very well; it is the work of God; it is the code of His law, for which we were crucified and burned at stake, and we are glad to know that we are still alive, youthful and strong to uphold the Thorah so long until all the nations will recognize our just claims and become as we are, the true servants of God.

That is why we celebrate the termination of the Law as well as the commencement thereof.

AT THE TERMINATION OF THE LAW.

My Dear Brethren:—

We have assembled here to celebrate to-day the Siom Hathorah. We, as usual, rejoice very much at such a time. We are glad because the Lord has given to us His laws and commandments so that we may live by them.

The question arises: Why were we the ones whom God has chosen

and thirsty. And while I arrive at this conclusion, I pray to the Lord for His blessings and for the health of my family.

Let this house be a place of joy and of mirth, a place of happiness and gladness for my family as well as for all who shall pass my threshold.

AT THE TERMINATION AND COMMENCEMENT OF THE THORAH.

Gentlemen, Brethren of Israel:—

It is customary among us, from time immemorial, that at this season of the year, when we read the last blessing that Moses bestowed on the Israelites, we rejoice with the Thorah, which we have just read through, and we celebrate the commencement of the same Thorah.

Aye, we are called a peculiar people, and at the same time, the chosen people. True. We are peculiarly chosen; we rejoice at the termination and at the commencement of the same Thorah for which we have suffered for 3,000 consecutive years. We are, nevertheless, still glad to retain that Thorah and suffer in consequence thereof.

The Cabalists have fittingly told us that it was Israel's lot to be wedded to that beautiful woman called "Thorah." A woman beautiful and attractive, jealously desired by each and every people and still peculiarly tied to Israel—tied in such a form that no severance could be of any question.

Yes; Israel loves the Thorah in spite of the fact that he has suffered so much because of her. It is our inheritance, it is our gift from heaven, from the Almighty Himself, who desired to try our strength and steadfastness in keeping this precious jewel.

Our forefather, Abraham, to whom only a small part of the Thorah was given, showed us the first example of willingness to suffer for God's truth. Because of his refusal to abandon the belief and monotheism he was

This I have tried to do and your smiling, happy faces have aided me in carrying out my plan. Reunions like this are very properly called house warmings, and if you had not appeared to improve its social temperature with your smiles, our new home would have seemed somewhat cold and cheerless.

My wife and I are extremely happy to welcome you here to-day and we will feel very much honored to receive you at any other time in our new abode which shall always be at your disposal.

Thanks to the good will of all our brethren we soon become reconciled to our new fatherland. This is now my home and no other land can ever supplant it in my affections. This is the land where a man is more a man than he is anywhere else on the face of the earth.

For these various reasons I have founded for myself a new home in a new land. Perhaps all my brethren may not love America in the manner in which she deserves that love, but I hope that before very long they, too, may enjoy that happiness which a whole-souled American can draw from the ample resources of the land which they will be proud to call their own.

The wandering Jew has been proverbial in almost every literature of the world, and has become, to our sorrow, fact, actuality. Wandering from land to land, and not finding rest is the curse of the wanderer. But Israel has not always been forsaken. While the night of persecution was darkest, a ray of dawn of civilization appeared and showed to him a way to extract himself and find rest among men whose hearts are larger than dark prejudices.

I am indeed glad and happy that I do to-day celebrate the house warming of a resting place for my family and myself in a country where no fear of Israel's future is entertained, where barbarous deeds with the consent of government can never be perpetrated—in short, where life and limb even of a Jew is secure.

I do therefore consecrate my house to the weary and needy of my people; my table shall always contain food and refreshment for the hungry

A HOUSE WARMING.

DEAR FRIENDS:—

My wife and I have come to the conclusion that in order to be worthy of the name, a home should from time to time be brightened and cheered by the kindly faces of all our dear friends.

We are both glad that you have afforded us this opportunity of welcoming you in our new abode and sincerely hope that you will often give us the pleasure of being able to entertain you here.

It seems rather hard that I, who have no pretensions to oratory should be singled out to make a speech, but in behalf of my wife and myself, I wish to state that we mean what we say when we tell you and all our absent friends that you will find an appropriate welcome whenever you will honor us by calling at this new residence of which we are extremely proud and in which we love to receive our friends.

We hope that you will soon know all our friends and I shall leave you to become acquainted with them in your own way, in the course of this friendly festival.

In the meantime I shall endeavor to embody our common feeling in the form of a toast. I propose, "The health of all assembled. May they all live to enjoy health and prosperity."

FOR A HOUSE WARMING.

DEAR FRIENDS AND BRETHREN:—

This is an occasion, indeed, an occasion where a speech is almost utterly unnecessary; but the fact that this house warming is in a strange land makes a speech an essential feature of this social reunion.

We Jews have no home except that which we choose to make ours Here in America, the land of the free, we can more easily settle down choose our homes and brighten them with the sunshine of hospitality.

SPEECH AT A HOUSE WARMING.

MY DEAR FRIENDS:—

It is not so much the style of the house, the elegance of the furniture, the appliances of the table, nor even the palatable nature of the dishes that makes the guest so much at ease as the sincere and hearty welcome of the host.

You are our guests to-day. My wife and I bring you to no stately palace. There are no silken hangings and gilded chairs; our table is small, and the fare we have to offer but homely; but we give it, we beg you to believe, with a warm welcome.

We feel your presence here an honor, as well as a pleasure, and shall do our best to make you feel comfortable. If some of the fare we provide does not suit your palate, if you come to the conclusion that the cooks are inexperienced or that too many cooks have spoiled the broth, pardon all this, because we are about to set before you the best we have and with a desire to please all.

Dear friends, let me beg of you, not to forget our residence and honor us often with your pleasant company. A home is always happier and brighter when warmed by the sunshine of friendship.

In this new home, our doors shall be ever open for those who approach them. We shall ever be happy to receive among us our dear friends who, I am sure, will try to make our home happy.

As far as possible our new home shall be warmed by the sunshine of hospitality if you, my friends, will give us the opportunity to spread it. I drink to your health, happiness, prosperity and the hope that you will often be with us.

ADDRESS AT A HOUSE-WARMING.

MY DEAR FRIENDS:

Our genial host had no sooner established himself and family in this new and pleasant abode than he resolved to warm it with the sunshine of hospitality. We can all testify that he has carried out his purpose delightfully, and we heartily congratulate him on his comfortable and elegant surroundings in his new home. He might be happy in a much humbler residence with so affectionate a wife and family, but we rejoice to greet him and them in one so admirably adapted to their tastes.

Brightened by the smiles of affection and kept, as it is sure to be, in the greatest order by the fair Head of the Home Department, it will, no doubt, prove a palace of the heart and a temple of genuine domestic comfort.

We have already had convincing evidence that the Kitchen Cabinet of the establishment is well organized and in a high state of efficiency, and now, while aglow with our friends' hospitality we will drink to the roof-tree under which we are now enjoying ourselves.

THE HOST'S REPLY.

DEAR FRIENDS:

To be worthy of the name, a home should from time to time be cheered and brightened by the presence of kindly faces. My wife and I join in sincerest thanks to you all for your good wishes and congratulations.

Reunions like this are very properly called house-warmings, and if you had not come to improve its social temperature with your smiles, our new abode would have seemed somewhat cold and cheerless.

Do not forget our new quarters, but favor us often with your society. Neither my wife nor myself make any pretensions to oratory, but we mean what we say when we tell our friends that they will find a ready welcome whenever they are disposed to call upon us.

Again thanking you for your visit, we have the pleasure of drinking to your health and happiness.

distance seems nothing. I shall feel, while absent, as if I were next door to you, and in spirit often exchange a brotherly grip with you. This is my home, and no other land can ever supplant it in my affection—no new friends can ever take the place of the old ones I leave on its shores. I shall come back to you with an untrammeled heart, to the land where a man is more of a man than he is anywhere else on God's footstool. God bless you, and may all the good I wish you be realized by each and all of you

TO A FRIEND ON HIS RETURN FROM ABROAD.

DEAR FRIEND:

The pleasure of welcoming back an old friend after a long absence we are enjoying to-day in all its fullness. A more sincere welcome was never tendered a returning voyager than we offer you. You undoubtedly have enjoyed yourself; and not belonging to that class of bigots who pronounce every land that differs from their own "a blarsted country," you doubtless bring with you a feeling of admiration for everything worthy to be admired. You may have thought the places you visited rather slow, and are glad to find yourself once more in this go-ahead country. Welcome back, sir, to home and its associations. Your old friends join heart and hand in wishing you all the happiness which a whole-souled American can draw from the ample resources of the land he is proud to call his own.

REPLY:

To see the old friendly faces, with the old friendly expression on them, warms my heart. I know that the feelings which prompted the hearty speech to which I have listened with so much pleasure are common to you all. While away I have sat at many hospitable tables and received many polite attentions, but with my feet once more planted here, I am at home, and in that delicious word, for which there is no equivalent in any other language, the sum and substance of all that is most desirable on earth is included. And my American heart comes back with me. I have seen much to admire and honor in the countries I have visited, but I have not seen a country that I would exchange for my own. I thank you heartily for this whole-souled reception.

TO A FRIEND GOING ABROAD.

Dear Friends:

In taking a parting glass with our friend, we should be untrue to our feelings if we did not wish him a pleasant voyage, a happy sojourn while away, and a safe return. While it is with regret we say good-bye, we shall be comforted during his absence by the assurance that he is enjoying himself. He is not of that class of travelers who learn in foreign countries to undervalue the blessings of honor. He will return as he leaves us, with his heart in the right place, with a fund of agreeable recollections, but American all over, from occiput to instep, and the brotherly grasp of the hand with which he bids us adieu will be just as emphatic upon his return. He is sure to make friends, but he will find none more faithful—aye, none *so* faithful as those he leaves behind. But, gentlemen, there is a more eloquent, unspoken farewell in each of your hearts than any lips can utter, and I will close my remarks by asking you all to drink to his safe journey, a good time while absent, and a pleasant return to Home, Sweet Home.

REPLY.

Thanks, dear sir, for your kind wishes, and to all who have gathered around me to bid me a friendly farewell. A noted man has said that he liked to leave his mistress now and then in order to enjoy the pleasure of thinking of her, and I assure you that during my absence the friends I now see before me will often be present to my mind's eye. The broad Atlantic is only a ferry nowadays, and with the aid of submarine lightning the two hemisphere's can put their lips, as it were, to each other's ears, and gossip at will, so that friends on the opposite shores can scarcely be said to be separated, even with leagues of billows rolling before them. Science has swallowed up space, strangled time with the electric cable, and

the feast, such reunions are pleasant and help to cultivate our love for others. We cultivate friendship, courtesy and cheerful mirth. We meet to converse as an agreeable, social recreation. How could we be otherwise, sitting at this hospitable table and enjoying the season in such a seasonable way?

We thank you with all our heart for the generous manner with which you have treated us, and, in the meantime, I beg to be allowed to endeavor to embody our common feeling towards our admirable host in the form of a toast, to which, I am certain, every heart in this company will warmly respond. Gentlemen, I give you—"Long may he live to enjoy the esteem of the community and adorn, by his kindness and virtues, the society in which he moves."

THE HOST'S REPLY.

My Dear Friends:

It would be a very cold and inappropriate way to express the gratitude I feel for the honors you have done me, to thank you in the stereotyped language which is generally considered the correct thing on such occasions. Discarding such "machine poetry" as out of place between friends, I simply say to you that I am grateful for your good opinion and more than happy to meet you in the bonds of goodfellowship and to enjoy your society in that old-fashioned, free-and-easy style which is of the heart, hearty and true.

I thank you all for your sympathy and kind wishes which you so heartily extend to me. The approval of those whose good word is worth striving for, is a pleasant balsam for the many wounds and scratches which every man is more or less to receive in the course of his career.

I feel that I do not deserve all the kind remarks made in my favor, but I shall endeavor to prove that your trust in me is not displaced.

Here I am in congenial company, and once again I offer to you all my heartiest acknowledgments.

May we have many such pleasant reunions! I drink to your health and happiness and may God bless you all!

least is my opinion—good fellowship is one. We are gregarious in the mart, where the object is gain—why should be not be gregarious in private life, where the aim is rational recreation. If Providence had intended our mortal career to be dismal and penitential, it is not likely that we should have been placed in a world so amply supplied with the materials of enjoyment. If that had been the case, our more appropriate habitat would have been the arid and volcanic moon, where, if we are to believe the astronomers, there is "not a drop to drink," even of the teetotal element. If such had been our hard fate, we must have accepted the situation and made the best of it. As it is, seeing that we are located on a planet which there is good reason to believe is the Eden of all space, let us not make the worst of our golden opportunities, but take all the comfort we can out of the good things set before us. While to the best of our ability fulfilling our duties to the Great Provider and to our fellow-men, let us "rub off the rust" occasionally, by harmless festivity. So much by way of text, and now, as a commentary, I will thank you to fill your glasses and assist me to drink the health of the gentleman who proposed my own. I give you the health of our friend, and may he always be as happy as we desire to see him.

AT A DINNER PARTY.

Dear Host:

I desire to give expression to the pleasure we all feel in being here on this occasion. We are glad that you have afforded us this opportunity of displaying our appreciation of your kindness. To meet thus, without form or ceremony, and to exchange greetings as private citizens, is inexpressibly agreeable to us and probably very much satisfactory to you.

I do not think that I can do justice to the sentiments of respect and admiration with which we regard you, our host. I must leave you to become acquainted with them in your own way, in the course of this friendly festival.

We should be discourteous if we failed to thank our kind host for all his trouble in bringing us together in a most agreeable manner. Aside from

Anniversaries like this are a sort of guide-post on the road of life, pointing the way to happiness. We have only to glance at your face to see that your journey so far has been a pleasant one, and I think we cannot do better than sum up our felicitations by wishing that it may be a long one, and that every future celebration of this day may find you as contented with your lot, and as happy, as you are now.

The years which have passed in your journey have left but little trace. We congratulate you again in having reached this station of life, and hope that each succeeding year will but prove a precursor of still longer and happier journeys in the far future.

May that future journey through life be over a pleasant road, without any impediment that energy and affection cannot easily overcome. I drink to your health and prosperity—a pledge in which all your friends most cordially join.

AN EVENING PARTY.

I rise, gentlemen, to propose a toast which must be drunk in glasses filled to the brim. It will speak for itself, rendering a long speech on my part unnecessary, and go straight to your hearts without any formal introduction. I give you, gentlemen, "Our hospitable and wholesale entertainer! Health and happiness to him and his, and may success attend all his undertakings."

REPLY.

Expressions of cordial and friendly feelings that come from the heart should be answered by the heart, and from that source, sir, will I reply to your good wishes and to the complimentary echo which they have elicited. If there is unalloyed pleasure in this life, it is in social meetings like this, where the cares and troubles of this "bank-note world" are for the time being forgotten and "we take the good the gods provide us," merrily, yet not irrationally. I know not how it is with you, gentlemen, on this occasion, but when my feet are under a friend's table I feel thoroughly at home. I have endeavored to make you so and am happy to believe that I have succeeded. Life is too short to be all spent in toil. Among its duties—such as

SPEECH AT A BIRTHDAY PARTY.

Dear Friend:—

Again you have passed a rock as you climb the path of life. The journey is severe and one must endure many trials before he reaches his goal.

The path is strewn with large rocks and boulders. Many by-paths, where the flowers grow and all seems smooth, tempt us and but for our courage and endurance we would be led astray and it would be a long time ere we found the main road again, if we tried to seek it.

Still all is not dark. Many flowers large and beautiful are seen along the road growing there to exhale a perfume and look beautiful in order to cheer the weary traveler.

So far you have met but few almost impassable barriers. You have, however, succeeded in overcoming all impediments and I am almost sure that with your morals, your thoughts, so grave and serious, you will be able to overcome all obstacles that may present themselves.

I and all your friends wish to thank you for your kind attention to us, and we hope in the future to be allowed to gather at your house often at such convivial occasions.

I drink to your health and prosperity, hoping that we may always part with regret and meet again with pleasure.

FOR A BIRTHDAY PARTY.

Dear Friend:—

We have met under this hospitable roof to-day to congratulate you on another return of the anniversary of one of the happiest and luckiest days of your life.

We do not suppose that our congratulations can add to your happiness at present. But our hearts are with you on this occasion, and as "out of the heart the mouth speaketh," so we are impelled to wish you every happiness and blessing that Providence can bestow.

I pray Thee, O Lord, to pity the remainder of Israel, and bless us all with life and happiness. Let persecution and abuse against us cease forever.

Bless, O Lord, all these assembled here and cause them to enjoy a happy new year. Amen!

SPEECH AT A BIRTHDAY PARTY.

DEAR FRIEND:—

Another mile-stone on the path of life has been happily left behind. Many more must be passed, and God grant they may bring the same happiness, health and prosperity which those you have left, have brought.

Until now your life has been cheerful. You have seen the bright and not the dark side of life, and, although I and all your friends certainly wish this state of affairs might continue, nevertheless I deem it necessary to say a few words about the dark side, which, God grant, you may never see.

Remember always that you are a good Jew and must obey the laws given to Israel. Do good unto your fellow men and spurn not those who are below you in riches, for riches does not make the man.

"Do unto others as you would have others do unto you," is an extremely good adage, but the trouble is that we mortals pay little attention to it. Be honest in all your undertakings. Do all that is worth doing at all, well. Do not forget those on whom Dame Fortune has frowned, and do all the good you can.

Although this is more like a lecture than a congratulation, nevertheless I shall end with a toast. I drink to your happiness and prosperity.

given ample proof that this structure will be much higher before many years have passed and I sincerely hope that we have not been deceived.

Perhaps, to speak here of religion may be somewhat incompatible with the situation, but, my dear young friend, I wish to say but few words on the subject.

Remember that you are a Jew! Remain a true member of the Great Order of Israel, obey the laws of the God of the Jews, and I assure you that you will never regret it.

Do not forget your friends, do all you can to deserve their praises, and true happiness will ever be yours.

ADDRESS TO THE NEW YEAR.

We Jews celebrate the new year when the summer bids us good-bye. It is a time when the harvest has been taken in, when the life of the year expired and the life of a new one commences.

Our sages have said, "Contrary to thy will, thou art born, and contrary to thy will thou diest." We are here not of our own volition. Childhood and infancy are not so much pleasurable as some think. It is like the winter struggling with bad weather. We then reach spring, which is the youth of life.

We commence to-day a new year, which has prepared for us new struggles and unknown adventures. May this new year bring joy and happiness to the hearts of every Israelite throughout the world. Whenever we see a new year approaching we tremble for its coming wintry frost and storms. There are frosts and storms in the tent of Israel wherever he is dispersed. May the Lord God send His salvation and blessings wherever our persecuted brethren are to be found.

Aye, we have suffered and endured for almost two thousand years; we have been driven away from our fatherland and cast among the nations where everyone looks at us askance.

Enough suffering, enough ill-treatment; let there be an end.

SPEECH AT A GRADUATION PARTY.

DEAR GRADUATE:

The time has come when you must bid farewell to your school-mates and teachers, after having been together so long. You have climed up the same steep hill, side by side and now the parting is hard indeed.

But, in the nature of things, that must come, the hopes and ambitions of life, the years that dim the memory, the sorrow of your parting will be softened. They shall live in your remembrance, your friendly rivalry in study and your often-discussed plans for the future.

To-day you stand upon one of the many turning-points in the journey of life. You go forth into the world where, I am certain, you will do credit to all your friends, your parents and yourself.

If, as you toil on, you find your tasks irksome, think that the sooner they are mastered, the sooner you will enter upon active life and be better prepared to fight your way.

The noble way in which you have encountered previous tasks, assures me that there need be no fear for your future success. Whatever more solid information your teachers may have led you to acquire, whatever improvement of manner or perfection of morals their teachings have produced, is to be exhibited during your own future course of action. To-day it cannot be presented and we can only infer part of it from what we hear and see.

Our inference is so good that while wishing you success, we are certain that you will reach it. Our best wishes and heartiest congratulations are herewith extended to you. We, who are your true friends, will be ever willing to help or guide you in after life, but feel that this offer is made in vain, for I know that you, who entertain thoughts of so serious and grave a nature, will be ever able to help yourself and, no doubt the old adage, "God helps those who help themselves," is familiar to you.

You have been laboring for months at the routine of usual school exercises and the place for the display of what has been gained is in the home-circle and during the duties of after life.

If this school, which you have just left, has not succeeded in building for you the temple of knowledge, it has at least laid the foundation. You have

upon you your recompense. Even this can never fully repay you for your kindness and thoughtfulness.

It shall be one of my aims to spread our religion and I shall endeavor to win your kind applause more than once, for your favoring smile, and the interest and pleasure you have shown in my work has put light, energy and courage into my heart.

More I cannot say, for my heart is full, but once more I thank you all heartily for the many kindnesses you have shown me and the many favors you have bestowed upon me. May the God of Israel reward you all as you deserve.

SPEECH AT A GRADUATION PARTY.

Dear Graduate:

We are here to-day to show you, as far as can be expressed by handshakings and words that we are your friends.

Your efficiency, your excellence in deportment and propriety of conduct as a pupil, your obedience, punctuality and diligence of which I have heard so much, induce me to speak to you on these matters.

I hope that your present conduct is a true prophet of what you will do as you slowly travel life's pathway. The road is rocky and steep, but if obedience and proper pride—when it does not lead to self-conceit or arrogance—are cultivated, the journey becomes less arduous, more pleasant and brings you success.

The ordeal through which you have passed, your hard work at school, your hopes to achieve something in the way of knowledge, your fears of failure, the difficulties in your path and even your disappointments, will, before very long, all be dim memories. But the foundation which has been erected will remain, and in the years to come you will endeavor to complete the structure so firmly begun.

Remember that honesty and perseverance will aid you in all enterprises. If you undertake to do a thing, do it well and in the end you will be the winner.

I wish you success and drink to your health, happiness and prosperity

SPEECH AT A GRADUATION PARTY.

MY DEAR PARENTS AND FRIENDS:

Your presence here to-day makes my burden easier to bear, for it is indeed a trial to drift apart from those with whom I have associated for so many years.

Certainly it is not all pain, for I have achieved a triumph and have successfully completed my work here. I have been laboring for years at the usual routine of school work and therefore, the triumph won to-day, however trifling it may be to others, is a serious thing for the victor, for it proves that my industry has been well bestowed, and the labor of my teachers not thrown away.

In the same way I mean to pursue my further study and in the same way observe the laws which the Lord, our God, gave to us, through Moses. I mean ever, in the course of my life to remain a good and pious Jew and to fulfil all the expectations of my dear parents and friends who are interested in me.

Many of you and especially my dear parents have made me feel more cheerful on account of their pleasant remarks.

I feel that I do not deserve all the kind remarks made in my favor, and that my weaknesses are many. But it shall be my endeavor to prove that your trust in me is not misplaced, and endeavor to perform my duties honorably and as becomes a good Jew and gentleman.

Backed by such friendship as has been exhibited here cheered by your smiles and the expression of your good wishes I cannot but succeed in that work which I must perform while I travel along the great highway of life.

You my dear parents I cannot thank with mere words. On such an occasion they are of no avail. Your kind efforts on my behalf have enabled me to gain an education in a land in which we are strangers but in which, I am proud to say, we play no small part. If in any way my conduct has not proved my thankfulness to you, I hope in the near future to be able to bestow

REPLY.

ESTEEMED FRIENDS:

It is said "Silence is Golden," and I am glad of it; for I am a poor speech-maker. But my friends must think how glad we are to see them and listen to their welcome words of friendship. That I gained a prize in the lottery of marriage I am certain, and I advice all bachelors, young and old, to try their luck, and they may have the same good fortune.

SPEECH AT A GRADUATION PARTY.

DEAR GRADUATE:—

In my capacity as a friend, I deem it proper to say a few words to you on this important occasion of your life.

The curtain is about to drop upon one of the acts in the drama of your life. You will soon seek other counsellors and other teachers; many of your old friends will live in your memory like the faint figures of a dream. But though this may be the sad reality, nevertheless, I hope that you will never forget or neglect your religion and that you will ever remain a true member of the Great Order of Israel.

Perhaps your education, as far as schooling goes, ends now, though I and many other older people can readily tell you that your education is now about to begin. If you have not been educated you have at least been taught the rudiments of knowledge. Whether this structure will get any higher in time, is for the future to tell.

There are many cares, many responsibilities, many pitfalls, scattered along life's pathway, and he who does not govern himself judiciously and lives a careless life, it were better for him and those with whom he may come in contact that he had never been born.

But I feel that you, my young friend, have thoughts of so grave a nature that you will avoid these quicksands, and successfully take the tide that leads to fame and fortune.

Our good wishes and prayers shall help to smooth your voyage, and I bespeak for you unclouded skies and stormless seas. I drink to your "health, prosperity and long life."

ADDRESS AT A GOLDEN WEDDING.

DEAR FRIENDS:

This is, indeed, a grand occasion and one which, while it brings joy and thankfulness to our hearts, bears with it one of the most beautiful and touching lessons in the book of life.

Our respected and venerable friends have, indeed, reached the golden age of maturity. Hand-in-hand have they ascended the hill, hand-in-hand are they descending into the valley, a valley lighted with the undying and unshifting lamp of faithfulness, love and devotion. What a privilege for us to be here to witness this beautiful sight, to see the bride and bridegroom of to-day in soul and in heart the bride and bridegroom of half a century ago!

Fifty years! What a long time to look forward to and yet, I suppose, our dear friends whose half-century wedding celebration we are in attendance upon, look back thinking how fleetly time has fled. Though changed, as all must be by the flight of years, yet we are confident that their hearts are untouched by the nipping frosts of time.

Affection will never grow old-fashioned. Some witless worldlings may sneer at it, but when as here and now, it shows how it has borne the jolts and jars of contact with the world, and remains as true and loving as ever, the scoffers must hide their profane heads and silence their mendacious tongues. As they gather into swelling sheaves the golden harvest that a useful life has sown, we are happy to assist by presenting some little tribute of our love and esteem which we beg them to accept as coming from warm and sincere hearts.

Time has sown fresh flowers in their dear old hearts, time has garlanded their brows with choicest flowers; time has but mellowed their affections, which, like good wine, has but improved with age.

We have come here to felicitate them upon the fiftieth anniversary of their marriage, to wish them many a long year yet before they snap the golden link that bound them together; that their bark may sail upon a golden sea, and that their sunset may be golden is our united sentiment.

REPLY.

Friends:

If my words are few, 'tis because my heart is too full for utterance, and my bride and I feel overwhelmed with the attentions and kindness of so many true friends as we now see gathered around us. As we look on the glistening gifts, we see reflected in them the bright eyes and loving hands of the givers; and long after the gift-articles themselves have become tarnished and useless, will kindly recollections of the donors remain in our hearts. Asking you make our house your home this evening, we will now proceed to give you a specimen of our housekeeping hospitalities.

FOR A SILVER WEDDING.

My Friends:

When a couple have lived together for twenty-five years they certainly should know something about matrimony. They prove that storms and clouds have been few in their horizon, or else that the pure wind and bright sunshine have dissipated or neutralized them. It would be almost impossible to find a happier-looking pair than our friends whose silver wedding we are here to celebrate. Even Time has dealt gently with them, for their hair is but slightly *silvered,* and their faces so lightly touched by his pencil that we can scarcely realize a quarter of a century has elapsed since our friends pledged their vows before God. May their future be as bright and unsullied as the valuable, shining gifts that loving hands have placed before them. They enjoy the happiness resulting from mutual trust and love: a happiness that fame and wealth can never bestow.

REPLY.

My Dearest Friends:

I feel unable to do justice to you for the gratifying words and many substantial articles which you have brought. My wife and I are thankful that we have been spared for this day. When clouds have arisen, the sunshine of confidence and affection has driven all darkness away. And we trust that our Golden Wedding will find us still ready, as now, with *silvery* tones to greet our ever-welcome friends.

same objects. Nay, they ought not to have the same desires. Nature, herself, is antagonizing the theory of equal attractions. Take the magnet as an instance. There is a negative and a positive end. One end attracts while the other repulses. Still the negative and positive ends form one magnet. It is only bad when there is neither negativeness nor positiveness, when neither man nor woman perform their apportioned duties. But, as soon as both of them recognize their proper functions in life, one body with one force is being created.

Young friends, when one of you are angry and excited, being on the repulsive and negative end, the other end should should be attractive and *vice versa.* Never try to combat your anger with anger, impulsiveness with impulsiveness.

If you will listen to this advice of the experienced, if you will follow in the footsteps of those that have led a happy life, yours will be of the same kind too. And nothing is as good and soothing for the turbulence of life as the true love and friendship of man and wife.

May He in His infinite mercy shield and protect you against the slings and arrows of errors in life.

FOR A TIN WEDDING.

My Dear Friends:

If, after ten years of married life, a couple invite their friends to witness their happiness, and resolve to start on another term, no better evidence is needed that their match "was made in Heaven." In these days of ill-mated couples, when the marriage tie is so often and so easily unloosed, how much are our friends to be congratulated on their success in matrimony. It is said to be a good thing to be enriched with plenty of "tin"—hence our couple are highly favored, if we may form an opinion from the heap of shining utensils before them. May the years glide away so smoothly that, as each station is reached, no jar will tell of their arrival; and the metal will gradually take on a "golden" hue before they are aware of Time's flight

It is all up to you, my dear bridegroom; if you will know how to treat your better half with tenderness and kindness, she will surely be your help and encouragement in life. If not, you shall be the greatest sufferer in consequence.

Hoping that these words will be impressed upon your mind and you will follow the advice of the experienced, I wish you happiness, prosperity and longevity.

AFTER-DINNER SPEECH AT THE TABLE OF A NEWLY MARRIED COUPLE.

My Dear Bride and Bridegroom:

Our sages assert that a bride and bridegroom, on the eve of their marriage, are equal to a princess and a prince. Their happiness is tantamount to the situation of Adam and Eve, when they first discovered themselves in the garden of Eden.

If anyone with mortal eyes could look and analyze the hearts of a bride and bridegroom, he could perceive there the nectar of everlasting bliss flowing.

Now, this is married life at its inception. The great task, therefore, that devolves upon you is to keep and preserve the freshness of that immortal love forevermore.

Our wise men said, "Where peace and love go hand in hand, there the angels dwell; where husband and wife do honor and respect themselves, there the Deity rests." But where indifference appears, where disrespect takes the place of honor, life itself becomes an incumbrance and a burden.

My dear young friends: Experience is the greatest master. When I was in that same situation as you are now, I was ignorant as to my conduct in married life, and no wonder, I was not born married. But now, after so many years of married bliss, I am able to speak with authority.

Listen to a little secret. It is not necessary that man and wife should be of equal disposition, equally loving and admiring and desiring the very

ADDRESS AFTER THE MARRIAGE CEREMONY.

BRIDE AND BRIDEGROOM, LADIES AND GENTLEMEN:

My dear bride: The solemn ties of the marriage ceremony have just made you the wedded bride of the young man who sits alongside of you. It is futile to speak about duties, for, where love reigns ceremonies in life are not observed. I hope and trust to the Almighty that the love which united you will never vanish, nevertheless a wife has to be very careful and always on guard for the preservation of that love and for the increase thereof. Now therefore, that, in order to enjoy love's blessings, you will have to study the character of your husband, and whenever he be indisposed or worried in business, it shall be your duty to encourage him, speak to him mildly and tenderly, so that he may be able to bear the burden of life.

Now to you, my dear bridegroom: I will relate to you a little story of the Midrash. When God concluded to give Adam a companion for life, He bethought Himself of what part of Adam's body Eve should be made. The tongue being of a talkative nature was rejected, the feet running too much were not acceptable. In short, every human part was considered and found not to be fit material for a man's companion in life. Finally, the rib remained the only acceptable human portion whereof the woman should be created. Do you know the reason why? Because the rib is naturally the protector of the frailest, human machinery; it is tender; it is hidden away; it is kept out of all evil tendencies. The rib cannot sin without the body; it is being carried with the volition of the body to good as well as to evil.

Now, my dear young friend: Do you comprehend the exact meaning of this Fable? The woman naturally is the protector of man. She cannot do evil unless man drives her to it. She is mother, sister, daughter, friend and consoler—but when? Here again an explanation of our wise men. God said, "I will make a help suitable to him." Now, the word suitable in Hebrew is כנגד , meaning, against. If man deserves, he gets a help suitable to him. If not, she is against him.

There is no such thing as single blessedness. "It is not good for man to be alone." The best of men are imperfect beings until the ladies take pity on them, and by giving them an object in life and a home, complete and embellish them.

These facts are mentioned for the benefit of our unmarried friends around us, in the hope that they will improve upon the hints I give them, and soon afford their friends the opportunity to offer them the same congratulations that we all affectionately tender to you and your fair bride. May you have a joyous bridal trip and may your journey through life be over a pleasant road without any impediment that energy and affection cannot easily overcome.

I drink to your health and prosperity—a pledge in which all your friends most cordially join.

BRIDEGROOM'S RESPONSE.

FRIENDS:

In the name of my dear companion and for myself, I thank you most heartily for your good wishes, and, so far as in me lies, I shall endeavor to make your anticipation of our happiness true prophecies. If it were possible for me to feel a single regret to-day, I should be sorry to say good-bye, even for a limited time, to such warm friends as I see here around me. But dear as you are to me, I have a nearer and dearer friend by my side, and you will therefore excuse me when I say that I cannot bestow even a sigh upon you at parting.

The best wish that I can offer you is that you may always be as happy as I am at this moment. My wife and I affectionately reciprocate the kindly feelings of our friends and I respond to your toast in your own words: Health, happiness and prosperity to you all!

owe to her. I trust that you are sensible enough, as well as fully aware of your talk.

But what I desire to say is the following: Your bride is one of those girls in whose heart love for parents has been pent up. Now, if she find the real, good and trusting friend, her love will be like the rushing waters. She is sensible and true, and if she will pin her faith in a man he will be the happiest of mortals. She shall find in you all that God has bereaved her of.

Study how to make her happy and in this very act you will find your own happiness.

A good and true wife is the essence of life. She is good and true. Aye, she is even more than that. You will find that out later. At present, take my blessings. Let there never come a time for either of you to regret your alliance. May heaven bless and preserve you for a long and happy life. Amen.

CONGRATULATORY TO A BRIDEGROOM.

My Dear Friend:

It is not to be supposed, my dear sir, that a man in your pleasant circumstances can have the flavor of his cup of happiness improved even by the felicitations of his friends. But we cannot allow you to leave us with the treasure you have made your own, without congratulating you on your good-fortune and wishing you and your fair bride all the blessing with which a union of hearts as well as of hands can possibly be crowned.

Henceforth you have two worlds before you—the general world to which we all belong, and a little domestic world of your own, with the joys of which no stranger can intermeddle.

Even adversity cannot permanently blight or darken the Eden the mutual love creates. It is misfortune-proof; and while we hope that your lives may be full of sunshine, we feel that if a cloud should now and then shadow the path you pursue, affection will give it a silver lining.

AT AN ENGAGEMENT PARTY.

Young folks, I congratulate you on the good taste and choice of both of you. The Talmud says that forty days ere the birth of a child a voice in heaven proclaims the future matches on earth. If that be a girl, fate destines her to be allied to this or that man. If that be a boy, fate destines that he be allied to this or that girl.

The Talmud desired us to know that unsuitable and incompatible persons cannot lead a happy married life.

Let me tell you something, had I been there in heaven and had I seen the two of you, I would have immediately exclaimed, "There is the most suitable couple."

Yes, you are both young and loving. But this is not all, you have to be trusting and relying on each other. Cultivate true and holy friendship between you. Do not forget that you undertake now a great task. Prepare yourselves for the long journey in life.

You are perfectly entitled to be merry and jolly, but do not forget, for a moment, that your future must be regarded with great earnestness. Life, my dear young folks, is by no means a plaything. It requires forethought.

However, seeing you and knowing that you are the most fitting match, I doubt not that the necessary earnestness will come in time. Meanwhile I drink to your happiness and prosperity.

ADDRESS AT THE ENGAGEMENT OF AN ORPHAN GIRL.

My Dear Bridegroom:

I shall speak to you and to you alone to-night. Whatever God in His infinite mercy does, we mortals cannot question. The one that is your bride, the one that has consented to be your companion in life, has not had the happiness to have her parents here to-night and to see how glad she is with the strong and manly arms that has fallen to her choice for her protection.

Know that you will not be only her bridegroom and future husband, but also her father and mother. I shall not outline to you the duties that you

ADDRESS AT THE CEREMONY OF REDEMPTION.

Ladies and Gentlemen:—

It is a unique ceremony that we have been called upon to perform here.

In olden times, parents had the atrocious habit of bringing their first-born sons as a sacrifice to the gods. When the Lord God of Israel handed down the Torah to His people, He knew before hand of those heathen habits. He thus ordered Moses to institute laws and regulations whereby to prevent a repetition of heathen and barbaric ceremonies, and at the same time have the people of Israel know that the first born belonged to Him alone.

But the Lord God of Israel does not want to take away human life He therefore ordered the Israelites that every first male born should be redeemed for a certain amount of money given to the Cohan.

From time immemorial this has been the custom among the Jews, and for this purpose we have gathered here.

No! God does not desire to take away human life. On the contrary, He wishes man to live, grow up, and become satisfied with his days upon earth. But He wants man to dedicate to all that is noble, wholesome and good.

I, therefore, wish that the young son who has been redeemed to-day should grow up and be a worthy member of Israel. Let him know that his life belongs to his Creator, and the Creator wants us to follow His commands. May the Lord give his parents all possible opportunities to bring him up as a true Jew ought to be, loving justice, practising charity and performing good deeds. May this day ever be a remembrance that this first born is sacred to the Lord and like the Lord practising righteousness, Amen!

extinguish the existence of the Chosen People. Nevertheless, Israel is still alive and outlasted all persecutions and inquisitions that were put in motion against it.

What force in Israel made this people survive all those bloody persecutions? The reply thereto rests in the Covenant of Abraham.

When our Father Abraham became to know God, and when God appeared to him and promised him to be the father of nations, He told him that circumcision shall remain an imposing duty upon him and his children's children for endless generations. This distinguishing mark was and remained the barrier between Israel and nations for a period of almost four thousand years.

Israel will not vanish and cannot vanish, for it has a mission to fulfil upon this earth. It is the mission of brotherly love, peace and righteousness that Israel has to proclaim in the name of God throughout the world.

God in his infinite wisdom caused our dispersion upon every nook and corner of the globe. He wants us to spread the monotaistic idea, so that it may be known that a single Father, a single Godhead reigns supreme, and He desires a single fraternity and a single human family on earth.

By the Covenant of Abraham we have been able to weather all storms, to evade the cataract of wrath flung at us by ignorance, inhumanity and stupidity. We still love and hold our heads erect, proud of our history, proud of our suffering and sure of our final victory.

And to you, father of the little son that was gathered to-day within the fold of Israel, I convey my congratulations and wish you to live and see your son growing a worthy member of our people.

The Jew may be persecuted, despised and ill-treated, but were not our prophets dealt with likewise? It is he whom God loveth that He punisheth.

Aye, to be a Jew signifies to be a candidate for martyrdom, and all those that brought new truths to the world were martyrs.

May the Almighty shield and protect the little Jew that became to-day a member of our nation.

municate with the father and mother, they taught it the commandment of circumcision of the heart. Now what does that mean? When man is born every fibre of his body is uncircumcised. It is necessary to train the human being from its infancy to divest itself of every primitive and savage condition. Besides the fact that circumcision was a mark of distinction for the Jew alone, it was also a reminder of circumcising the heart of everything pertaining to corruption and licentiousness.

The great Order called Israel has received to-day into its fold a new member according to the Covenant of Abraham. This new member is my son. May the One Who made the Covenant with Abraham protect and shield him through life; may He infuse into him the love for humanity, for goodness and uprightness.

Yes, my son is a member of the Order of Israel, of the same order that counted on its member-list such men as Moses, Solomon, Isaiah, Judah Maccabee, Hilel, Maemonides and Spinoza. These were the banner bearers of true civilization, humanity and nobleness. This is admitted even by those who have antagonized us. I do not wish for richness, might and power: my greatest and only aim is that my little son should follow in the footsteps of these great men, the beacon lights of Israel.

It is the circumcision of the flesh that we celebrate to-day but its true significance is the circumcision of the heart, and our sages say all that God wants of men is their true and noble hearts.

May the Almighty prolong the years of his mother and myself to live and see our son a shining light of Israel.

ADDRESS AT THE CEREMONY OF CIRCUMCISION.

My Friends:

We have performed to-day one of the ceremonies upon which Judaism is based.

The vicissitudes of Jewish life throughout the diaspora, the many trials that Israel underwent among the nations were more than sufficient to

to the man," but under present circumstances it seems necessary that I should address the man in preference to his infant father.

To that child of a larger growth and to the gentle partner of his joys, I tender, in the name of all the company, my congratulations. They ought to feel proud of their boy, and if I am not mistaken they do. From what I have seen and heard of the young gentleman, I am inclined to think he will make a noise in the world. Perhaps he may prove a great astronomer, indeed, I am informed he has already made some discoveries in the milky way. He may become a world-renowned financier, or an extensive shipping merchant, when his figure-head is equal to the task.; or a famous lawyer, when old enough to go to court; or a naval hero, when he knows the ropes; or a popular rabbi if he has a call in that direction; or a Congressman or even an aspirant to the Presidency, though for some years to come he is more likely to be a *candy*date for candy.

Whatever may be his profession or calling, however, we all devoutly hope that he may be the pride and comfort of his father and mother, and so hoping we commend him to the care of Providence.

A FATHER'S ADDRESS AT THE CIRCUMCISION CEREMONY OF HIS SON.

LADIES AND GENTLEMEN:

I count this day as one of the happiest of my life. I am proud that I am the father of the little man who was made a Jew to-day.

Jews as a rule are not very much liked in the world. It is in spite of the fact that our Bible has brought about the present civilization; it is in spite of the fact that we were the first to proclaim monotaism; it is in spite of the fact that we gave to the civilized world a circfiumcised god.

The Talmud relates that at the time of Emperor Adrian the punishment of death was inflicted upon every Jew who participated at the circumcision of a Jewish child. The rabbis ordained that circumcision should cease for awhile. Meantime, as soon as the child grew up and was able to com-

My dear friend, I do heartily congratulate you for adding another member to our nation. To our sorrow there are many who are not overglad of being Jews; they would rather hide this fact and run away from their brethren. They have not the courage to join the great majority nor do they care to be identified with their nation. They do, therefore, abstain from such ceremonies and their children grow up without that mark which distinguishes the Jew. I call this contemptible cowardice. One must be either one way or the other, he cannot play on two instruments.

I am, therefore, very proud to be amongst those invited here to celebrate with you the feast that follows the ceremony of circumcision. Aye, I assure you that you have sufficient reason to be proud of to-day's act. It was Lord Beaconsfield who was told to be ashamed for being born a Jew. To those bigots he gave the following reply: "When your ancestors roamed as savages through the woods of the English island, my ancestors were highly civilized men and served as priests in the temple of the Lord."

This is what Lord Beaconsfield, as England's premier, said many years ago, and this is what every Jew should reply to any one reproaching him for his descent.

Yes, we are Jews and we are proud of it!

ADDRESS AT A CIRCUMCISION FEAST.

My Friends:

To welcome illustrious strangers is one of the duties of civilized society, and I therefore offer no apology for assuring the young gentleman who has been presented to us to-day, as a new member of the Jewish community, of the sympathy and esteem of his maturer friends assembled to do honor to his reception.

Unfortunately he cannot understand a word I say: so I must direct my remarks to his parents who can interpret them to him at such time as his tender mind may be in a condition to appreciate them—if by any chance they should remember them so long. "The boy," we are told, "is father

AT THE BIRTH OF A GIRL.

MY DEAR FRIENDS:

It is customary only to celebrate the arrival of a boy. Boys who are candidates for future men, have been designated as the crowns of creation. The birth of a boy was hailed with great joy, while the birth of a girl was regarded as unfortunate and a curse.

But all this happened either in olden times and through the middle ages or even in the present time among the savages. Civilized humanity makes no distinction between male and female. Both of them are equal human beings with certain rights for exercise and certain duties to perform.

True, the girl cannot be as good a soldier as man, but she can fill the highest position of mental abilities, she can be a loving sister, a tender mother and nurse the sick more tenderly than any man.

There are some who are more glad of the arrival of a girl than that of a boy. Experienced parents will tell you that there is less trouble with a girl than with a boy. They are right. But we shall make no distinction.

The young lady that recently made her appearance in this house, arrived, as far as I can ascertain a little boisterously. She will indeed, for a time, be very troublesome. But it will not take long and she will grow up as a water-lily, and then she will be the delight of her parents.

My friends, I congratulate you on the birth of your daughter. May Heaven sustain and bless her so that she may grow up to be your joy and delight.

AT A BRITH MILAH.

LADIES AND GENTLEMEN:

I am indeed happy to be one of the guests here invited at the participation of the feast of the new-born son of our friend. But we Jews do not only celebrate the birth of a son, but also the circumcision ceremony of a new member in Israel. I shall therefore address the parents of this new-born member.

tions; we also, sometime, play the truant and disturb the peace by our wild prank. You, nevertheless, are forbearing, and instead of driving us away from here, you do your best to appease our wild dispositions by showing us the right way which leads to religion, honor, goodness and respectability.

Furthermore, besides all this enumerated, you help us also materially. You do clothe and shoe us, and how can we tnank you for all these noble acts?

Who am I to speak to you on such occasion? I am but a poor and humble boy. I can not very well frame my thoughts in words. But, in the name of may co-pupils and friends, here, I invoke upon you all the blessings of the merciful God for all the noble deeds performed in our behalf.

May this school serve as an example for many others and your names be inscribed with golden letters in the annals of our history.

Blessed be ye all and may the Lord repay you for all your actions.

And we, pupils of this school, as we will grow up and reach manhood, we hope then to be able to appreciate what you have done and also follow your example.

THANKFULNESS.

Address of a poor boy speaking in the name of all pupils and expressing his thanks in public,

by HILEL MALACHOWSKY.

Honored Gentlemen!

In the name of all the pupils studying in this school I convey to you our heartfelt thanks for your noble actions performed for our sake.

We are the children of the poor. There are many of us who have parents and are unable to pay for tuition others are even more unfortunate, for they are orphans Who should take care of all these forsaken children? Who should console them and who should pity them? Who should take care for their mental food and who should teach them the Law of the living God and the words of His prophets and saints? Who should lead them on the path of belief and truth? Who should instruct them to be true sons of their people, the people of Israel? All this, my honored gentlemen, fell to your lot. You have been the ones to establish this school for us, where we receive the instruction in our religion and the history of our people.

And we are only small boys who do not grasp the exact significance of all the good you are doing for us. Some of us do not pay even sufficient attention to the precious instruc-

expression, "The black straps were ordered to Moses from Sinai." Why did the Lord choose and prefer black to all other colors? Contemplating and studying the subject, I think I found a solution.

I quote another passage of our sages: "The Torah cannot be properly kept unless one blackens himself on account of it." Therefore if one becomes thirteen years of age, and is accepted as a member of the holy congregation, he has to know that the Tephillin and their straps wherewith he adorns his forehead and arm are of a black color, meaning thereby that he has to sacrifice himself, suffer, and bear all in consequence of keeping the commandment of the Most High. "If you cover them with gold they are desecrated." The exact meaning thereof is that the result of the accumulation of silver and gold is ultimately desecrating Judaism, its holiness and tolerance. Gold and silver produce lust, desire and licentiousness. The essence of Judaism consists of noble sentiments and honorable intentions, and these cannot go hand in hand with the former.

Most Honored Assembly, from the depth of my heart I extend to you my thanks and as you paid attention to-day to my words so may the Lord send his blessings upon you and all your deeds and actions. May He prosper you, may He keep you to see your children prosper. I pray Thee, O Lord, that Thou mayest strengthen my heart so that I may be able to keep and preserve Thy laws and commandments. Amen.

Esteemed and dear gentlemen: Because you have appeared to participate in this festival, I shall have the honor to expound to you the significance of this celebration. I hope that my utterances will find favor in your eyes.

This day is of a double meaning to me. It is my birthday and the day when I am received in the fold of Israel. Thirteen years of my life have passed and sunk into the abyss of eternity. But when I look back and contemplate on the riches that I have gained and accumulated I am glad and proud of this capital, which will give me an everlasting interest to live upon. It is a capital, unstained and unbesmirched; a capital wonderful in its kind, a pure thanks-offering which I got from my dear parents for this day. It is called Tephillin. It consists of two houses, one for my head and one for my hand, with which neither silver nor gold can compare. They are only black letters written upon parchment, and these letters glisten as precious stones on my arm and on my head.

Our sages of the Talmud said, "If you cover them with gold they are desecrated." Then again they tell us, "The black straps were ordered to Moses from Sinai." These two expressions appear very strange to us. Gold is man's desire and the beauty of life, for which every one strives and struggles. Why if we want to beautify the Tephillin cannot we cover them with gold? Now as to the

FOR A BAR MITZVAH.

By S. P.

Dear Parents and Honorable Assembly:

Ere I commence to speak regarding to-day's celebration, I cannot refrain from addressing you first. It is to you and this honorable assembly that I offer both my thanks and blessings for your appearance at this festival while I celebrate my entrance into Judaism.

My dear and honored parents: All the pain and sorrow which you have borne for my sake ever since I appeared on this earth are engraved on the tablets of my heart. The sweat of your brow mingled with the blood that flowed from your pure hearts have been transfused into my veins and nerves. The fire of pure love glowing in me to you, my dear parents, has been fanned into a godly flame. How can I thank you for all your favors done to me? I am poor and possess nothing. My only consolation consists therein that you require nothing of me, for what you have done was not for any recompense but only for pure love. Your repayment will be to see that good fruit is brought forth and reap joyously the seed that you have sown in my heart. For this mere thanks are insignificant. Therefore I say I shall keep silent in my love and in this very silence my thanks shall be expressed. I shall only do my utmost to find favor in your eyes and in the eyes of humanity, which was always your only aim.

named "To put on Tephillin," for the Tephillin of the arm, although they have said that the Tephillin on the head are holier than those of the arm. Why all this? Our sages said, "And let this be as a mark upon thy hand and as a reminder between thine eyes, for the whole Thorah is compared to the Tephillin." There are two kinds of commandments, one that is done by man's thoughts, and the other by the action of his hands. Thoughts are, indeed, lofty and great, but the action of a man's hands is mostly more needed. We appreciate the lofty and great thoughts, but activity is even more necessary. We, therefore, honor the hand at first.

Ladies and gentlemen: Because you have honored the house of my parents to appear here for this celebration, I do most cordially thank you in the name of my parents and in the name of myself. I pray to the Lord to send you His blessings. And to you, my dear parents, for all that you have done for me may the Most High repay you. As to myself, I assure you that I will do my utmost to convince you that your troubles have not been in vain. I shall try to remain a good Jew, a true son of my people, and an admirer of our Thorah. May the Lord strengthen me to be able to fulfill all these promises. Amen.

ADDRESS FOR A BAR MITZVAH.

Dear Parents, Ladies and Gentlemen:

While you celebrate my birthday, and while you are surrounded with friends and guests whom you have invited, thoughts enter my mind to inquire. Why is this day different from all days of my life up till now? If you would have wanted such celebrations, you could have instituted such more than once every year? What I wonder at mostly is the fact that my parents do not follow the actions of the Gentiles and the celebration of a birthday is a total stranger to us. How, then, could it enter their minds, to make this festival? Our sages once said, "It is easier for man not to be born than to be born." King Solomon said, "The day of death is better than the day of birth." If this be the fact, why this celebration? But when I see the great gift which my dear parents have prepared for me, I find a solution to the puzzle. It is not a birthday celebration, but a religious festival.

This thirteenth year of my life is dearer and holier to me than all the years of my life upon this earth. For from this day on I shall be counted as one of the congregation, and because the six hundred and thirteen commandments are not obligatory only from the thirteenth year, and, further, and because the first commandment is to adorn myself with the Tephillin, therefore I shall now speak in regard to this gift which will always remind me that I have to be true to my God.

This gift is called Tephillin, or phylacteries. These two are, in fact, four. The two cases—one on the head and one on the arm—contain four portions: holiness, the commandment, "When ye come into the land, hear, O Israel, and when thou willt, listen." The Thorah commanded to us that we should tie the Tephillin at first on the hand and secondly adorn the head as a reminder, as it is written, "And let this be as a mark upon thine hand and as a reminder between thine eyes." Our sages have framed a blessing

in my veins is running the blood of the patriarchs of the world Abraham, Isaac and Jacob, that I may not be ashamed of the name of Jew as others do in our present times. I promise you, my brethren and comrades and associates of this holy congregation, that I will always and forever remain a perfect Jew according to all rules and regulations; a Jew in my house, a Jew everywhere, where ever I shall come in contact with other religious adherence, without regard to the abuse and insult that is being heaped on my brethren by the corrupt and outcast beings of other religions.

To you, my dear parents, I offer my hearty thanks, for you have not spared your trouble and money, and you have done all in your power to impress upon my heart the fundamental principles of our holy Law, which consists of love for humanity, of cultivating the will to perform noble deeds, to do right and justice to every human being, be he one of us or a stranger. From these principles I will never shrink so long as my soul will be within me, and all the powers of the world will not shake my religion and my love to my brethren and people. This day is a holy one to me, for to-day I have become a man. From now on I shall be one of those who fear God and preserve his commandments; I shall be one of the holy congregation that has opened its arms of love and brotherhood and received me with friendship and comradeship to be one of their company. I assure you, with the most holy sentiments, that I will not be one of those boys for whom the day of Bar Mitzvah denotes the termination of their studies pertaining to our religion and Judaism. God forbid that I be one of them. For me, this day shall be the commencement of treading further on the same path whereon I have been led, and all my strivings shall be to sacrifice myself for the welfare of Jews and Judaism. I pray to thee, O Lord, that Thou strengthen my heart and give me power that I may never hesitate to perform those acts which will rejoice my dear parents and cause pleasure to their hearts and to this holy congregation, as well as to all the children of Israel of whom I became a full-fledged member to-day. Amen.

ADDRESS FOR A BAR MITZVAH.

By A. H. Rosenberg.

My Dear Parents and Holy Congregation:

The Thorah relates to us that Moses, our teacher, was brought up during his infancy and childhood in the house of Pharaoh, the King of Egypt, but as soon as he grew up he went out to his brethren, as it is written, "And he grew up and he went out to his brethren."

These words came to my mind when I commenced to prepare myself for the day of the Bar Mitzvah, the day in which I must abandon a child's play and go forth from childhood to manhood and become identified with my brethren, the children of Israel. Now is the day for which I have been hoping, the day in which, according to our holy Law, I am allowed to go to my weak brethren and carry with them the burden of our people, of our congregation and religion. In this day I am proud and much gratified to be called a grown-up individual for the participation in religious affairs with all my brethren, the children of Israel, who are older than I am in years and wisdom. And therein I am luckier than Moses, the man of God, for, when he went out to see his brethren, he only perceived their hard labor, how they were persecuted by a tyrannical king who had embittered their lives with hard work, with mortar and bricks. Whereas, I, going forth to-day to my brethren, find them carrying joyously the yoke of the laws and commandments which God has given us for our welfare in life, and joyously I drift into their society, to take upon myself the pleasant yoke of the Commandments and noble deeds which a man has to perform and live by. And although the children of Israel have suffered during their dispersion for their pure religion and their day of mourning has not ceased yet, still I am prepared to throw myself in their company, tread the same path of horrors, hoping that ultimately it will lead us to our goal, and we will live to see humanity at large enjoying happiness without jealousy and strife interfering.

This hope inspires my soul to pride myself with my descent, that

gion and ideals with all those that stand up against us to rob us of the dear name, Israel, which remained to us as an inheritance of ancient times.

I shall consider it an honor to be called by this name, which points to the victory of truth over Israel. I am very well aware of the fact that I shall have to meet many impediments on the path of my life in consequence of this name. I know very well that the battle is not ended, and from time to time our enemies surround us with the intention of wiping us off the face of the earth. But this shall not frighten me. I shall never turn my back but keep on, as my dear parents taught me, to fight for our nation, religion and future. This burning love shall never be quenched by all the evil waters of the world.

From the depth of my heart, I express my gratitude to this holy congregation and to my dear parents, who have planted within my heart all these noble sentiments for my people and the love for my religion. These sentiments are the weapons that my parents handed to me with which to fight against all belligerents. Neither with sword nor with lance shall I go into this holy battle, for the Lord does not appear with tumult; thus our holy prophets taught us; but with the spirit of the holy and pure Judaism, I shall appear against them. With my entrance and exit, with my actions and dealings with man, all my deeds shall be inspired with the spirit of Judaism, with the fundamental principles of our holy Thorah, with the love for humanity, with the practice of charity, with the love of truth and peace! These shall be my standards in life; I shall not deviate from them. If I will use only these weapons against our enemies, I am sure to be always the victor, for even the evil angels do say, Amen, against their will, to good actions.

I pray Thee, O Lord, extend the life of my dear parents; lead me upon the path of holy Judaism, so that their labor and trouble for my sake shall not have been in vain. Help me, O Lord, to be able to be true to my nation and to my religion. Amen.

FOR A BAR MITZVAH

By Pailey.

Dear Parents and Holy Congregation:

Regarding our forefather, Jacob, our holy Torah relates to us that when he returned to his father from Padan Aram, in order to go to Canaan, an angel, in the form of a man, wrestled with him. This battle lasted for a whole night, but when dawn appeared Jacob was the victor. And what was the reward for his victory? The angel gave him a new name, Israel. This name alluded to his former life, for in other battles that he had fought in the course of his life, battling with men and angels, he always came out the victor. This precious name, Israel, our father Jacob gave as an inheritance to his descendants. We are called the people of Israel, for we, also during a period of thousands of years from the time of our foundation as a nation, fought many battles with many people, and always for our existence, religion and for our holy Torah. In all these battles we came forth as the victors and not as the vanquished. Our enemies and persecutors robbed us of all our treasures, they drove us into exile, destroyed our holy Temple and continued ill-treating us, but could not rob us of the name of Israel—the name for which we have gone through fire and water, and still pride ourselves with to the present day. All that was done by our enemies to destroy and exterminate us was in vain. We still live the life of victors; the life of hope that the name, Israel, will not be derogatory to us, but cause us honor and repute.

Until now I have been a child, but to-day I have reached my thirteenth year and have become a full-fledged Israelite, in duty bound to perform all the six hundred and thirteen commandments which were given to us by our holy Torah. To-day I have become a member of this holy congregation, and am prepared with all my heart and all my soul to fight together with you the battles of reli-

FOR A BAR MITZVAH

BY H. RABINOWITZ.

MY PARENTS, TEACHERS AND FRIENDS:

Joyfully and trembling I stand before you to-day. This day is dearer to me than all the life that I lived until now.

I am thirteen years of age to-day. Childhood has passed and vanished and the first day of youth has been reached. It is the day of the Jewish youth which prepares him for manhood and old age upon this earth.

This day is holy to me, to my God, religion, people and country. It is a day of holy praise to the God of my parents, the Lord who allowed me to live and reach this day.

The tie of Tephillin shall be a crown of Judaism and of pure religion, and this tie shall unite me with my people forever.

I shall put the tie of the Tephillin upon my head and hand and raise both to my Lord, as a mark that I belong to my religion, people and country.

I am no longer a tender child for whose transgressions the parents are responsible. I am now a man, responsible for my acts, whether they are good or bad.

From now on I shall choose the path of religion, justice and uprightness. And you, gentlemen, I pray, accept me into this holy congregation so that I may become an eternal servant to the eternal people.

Dear Parents: May the Lord bless you for your bringing me up. You have suffered many a painful day and night until I could reach the present time.

In the presence of all our friends and relatives, I faithfully promise that your troubles shall not have been in vain. Until my last day I shall strive and labor to be good and true to you and my people as you have always wanted me to be.

peoples relied on the strength of their arms and swords, while they strove only for worldly pleasures, therefore they have been ground up by time, have disintegrated and disappeared. But Israel delved in the spiritual, in the divine, and thereby he strengethened his soul with the knowledge of the Deity. Although we have been driven away from our land and drifted to places of murder, cruelty and extermination, the spirit of Israel always stood fast and conquered all bloody attacks. We have sacrificed our bodies for the Holy Name, we went through fire and water, we were led like sheep to slaughter, but still we are here, for who can exterminate that which is eternal?

What a great and magnificent day this is to me! I have lived to become Bar Mitzvah and to be initiated among the people of the Living God. I am happy to receive, in the presence of you all, the duties of a Jew, to stand under the protecting flag of religion and Judaism, and to remain true to it with all my body and my soul. I pray to Thee, O Lord of the Heavens, that Thou mayest strengthen and empower my heart to serve Thee truthfully and conscientiously. Prosper Thou, my way through holiness, which I intend to pursue while I live, so that I remain faithful to Thy Torah and thereby rejoice the hearts of my parents, of all my relatives, and of all these who have appeared to participate at this festival of mine. May the Lord God help me. Amen!

paper and studied for repetition. I admit that part of this is true But I do not pride in this. Of what I am really proud is the fact that the teachings of my rabbis have so deeply impressed me with this vigorous truth that I shall ever follow them closely.

Even my rabbis have not taught me our holy Torah because they have discovered it, they got it from their rabbis, from Holy Writ, from the law of the Living God. This is the praise of the people of Israel, that they believe in the Torah which they received traditionally from their parents, and their parents from the prophets. Even the prophets did not preach their own thoughts like the Gentiles. Our prophets received the Torah from the Most High. And what does our Torah require of us? It desires us to be just, noble and upright, and therein find true happiness.

But our Torah does not contain commandments for our individual welfare only, but also for our national integrity as a people, which caused us to withstand all the pangs and arrows of outrageous fortune and still remain steadfast to our holy Torah. While all other

how can I repay what they have done in my behalf? But not having aught, I undertake to tread on the path you have led me: for this was your only desire, to fear the Lord, walk in His ways, obey His commandments, and be a good comrade of humanity.

Now to you, my brethren and dear friends, who have appeared to participate at my festival. To you parents and children, I wish to convey my thoughts.

Thirteen years of the inception of my life have passed—they were very short years which fell into the sea of eternity, which sunk into the abyss of the past. Similar to their fate will be the fate of the coming years. Also the future, upon the wheels of time, will be transformed into a past. The only thing that lives forever and remains unchangeable to eternity is the Torah of the Lord.

How great, how magnificent is the value of the Torah which the Lord, our God, gave us through prophet Moses! There is longevity on its right, riches and honor on its left. We are indeed very happy that the holy Torah is our inheritance, our mainstay and our comfort.

Brethren and comrades, I know very well that you are not at all sure and convinced whether all this that I have learned will be of any practical use to me, whether I shall follow it up to the letter. You surely think that this that I say now is simply what was written on

FOR A BAR MITZVAH.

By J. Buchhalter.

Dear Parents, Sweet Friends and Respected Guests:

In my opening speech concerning the celebration in honor of my Bar Mitzvah, I wish at first to address you, my dear parents, and express to you my fervent thanks and gratitude, in the presence of all who have come to participate in this festival. I know very well of all the trouble that you have borne on my account, ever since I came to this world until to-day. Your eyes have constantly watched over me and you have procured for me food, clothes and all other necessities. You have brought me up on the lap of religion and Judaism so that I may be acceptable to God and man. You have given me excellent teachers who directed me upon the path of righteousness, justice, showing me the laws of the Lord and his commandments, which have been impressed upon my entire being. I pray to the Lord that all those words may be engraved on my memory and the tablets of my heart to my last day. Let them be my guide to lead me on the way of uprightness from now on and ever more. This, my thirteenth birthday, which has brought me on the threshold of life, shall lead me upon the great and far-reaching highway—the way of life! This way is branched into many paths, small and large, good and evil, and I shall have to be very careful of each and every step so that I may not stumble. I particularly emphasize the way of youths who have not yet become aware of the world's stumbling-blocks. I therefore appreciate greatly the actions of my parents which have been the means of teaching me the knowledge of God and just laws, which should walk before me as a pillar of fire to light my way day and night.

Saying just now that I wish to thank my dear parents for all their noble actions towards me, I do appreciate the fact of the insignificance of my power to repay even a thousandth part of what I owe them. I am still young and frail and there is no gift in my hands—

לב חכם ונבון הבין בין טוב לרע "a wise and understanding heart to discern between good and evil." God was so pleased at this wise request that he granted Solomon not only what he had asked for, but likewise the things he had not requested.

So also do I, at this solemn and sacred hour, pray to God for a לב חכם ונבון "a wise and understanding heart, that I may distinguish between good and evil, that I may choose the right path of virtue, and avoid the wrong road which leads to sin, I ask for an understanding heart, that I may truly appreciate the beauties of our religion. Make me, O Lord, worthy to be a member of that race, whose history is so glorious, whose achievements are so noble. Let me be inspired by the glorious example of our great men—men whose names are inscribed in letters of gold on the pages of our history, so that I may be filled with lofty thoughts, and guided to noble deeds. Let me become a true Israelite and therefore a true man. Give me the power to obey the laws of Thy holy faith, that I may be a Jew, not only in name, but also in deed. Let me become a true citizen of this, our glorious country. Allow me to grow up and to realize the hopes and aspirations of my parents, so that their labors in my behalf may not have been in vain.

And you, my dear father and mother, God's messengers to me on earth, you have guarded and guided me, and provided me with an excellent education; you have made every sacrifice to promote my welfare. Words are too poor to give utterance to the gratitude I owe you, but I shall try to consecrate my life to your welfare, and to grow up to be a man in the truest sense of the word, a man such as you would have me become. Forgive me the faults of my childhood; forgive me whatever pain or grief I may have caused you. May God bless you with a ripe, happy old age and shower upon you His choicest blessings.

May the Almighty strengthen me that I may indeed prove to be a source of joy to my parents and relatives, a loyal citizen of this country, and a blessing to all mankind Amen.

FOR A BAR-MITZWA.

By Abraham Doyne.

My Dear Parents, Relatives and Friends:

It is thirteen years since I first saw the light of this world and during these many years, all your thoughts, my dear parents, were centered upon me. With joy and gladness do I look back at those childhood years during which you so tenderly cared for me; days which were lighted up by the faithful and watchful eyes of my dear mother, and guided by the loving and instructive words of my dear father. To-day do I understand both the care and the trouble which you have had on my account up to the present time, how much anxiety and pain I have caused you; how many a sleepless night and restless day you have spent for my sake.

Thirteen milestones on my life's journey have been passed; thirteen years, and the child has become, according to the Jewish law, a man. To-day I am a Bar Mitzvah, a son of the Covenant, and I am numbered among the responsible sons of Israel. I turn an entirely new leaf in the history of my life. Before me opens the path of duty, earnestness and activity. From this hour, I am a man in responsibility, though yet a child in years. Childhood with its golden dreams and bright anticipations, is on the point of taking flight, never to return to me. The seriousness of life, with its claims and duties, its fears and hopes, will now gradually approach me, and none of the trials of life will be spared. Many difficulties will present themselves before me in meeting the obstacles which usually occur in man's life. What will uphold me with honor and dignity, what will save me from falling into sorrow and sin? Nothing but faith and trust in God. And what should, therefore, be my prayer to God at this solemn moment?

We read in the Bible that shortly after the youthful Solomon had become King of Israel, the Lord appeared unto him in a dream, and said, "Ask what I shall give thee." And Solomon, instead of asking for long life, for riches, or glory, merely asked for a

Therefore I am not able to restrain the feeling of my heart, to express to you my thanks for all that you have done for me till this day, and what you are ready to do for me in the future.

I know that whatever you have done for me was not done for any motive of gain, or even for the purpose of receiving thanks from me. Your love to me is pure love, love that does not seek for anything in return; but all you want and wish for, is that your children should grow up to be good and virtuous men and women, to satisfy God and men.

Let us hope that the future may bring happiness to me as well as to you, my good parents, and that from to-day on you may reap joy with the harvest, which grew out of the seed planted by you in the furrows of my heart all these thirteen years.

I thank you heartily, my dear parents, to-day, on the sacred day of my Bar Mitzvah, on the day for which you have so anxiously waited these thirteen years.

Forgive the faults of my youth, forgive me for whatever wrong I have done against you through my frivolous childhood. And if I have caused you, by misconduct, to weep tears of sorrow, let them be removed by the tears of joy which are sparkling in your eyes now.

My dear parents, my heart is overfilled now with unlimited love for you, and I lift up my eyes to God in supplication that He may grant you long life, and that you may be happy in the love of your children, my dear brothers and sisters, whom you love so dearl May He lead me on the path of truth, and may you live to see you children blessed of God, to be loved and respected for their goodness and their virtues, for I know that only such a wish always fills your heart. Amen.

ADDRESS AT A BAR MITZVAH.

RELATIVES AND FRIENDS:

As it is the custom for the Bar Mitzvah to address his parents, to show his appreciation of all they have done for him, I will also make a few remarks to that effect; and I beg of you, worthy friends, your indulgence for a few minutes, to listen to my humble words.

My dear parents, to-day I am thirteen years old. Yes, thirteen years of anxiety have you endured, and you waited impatiently for this day. Thirteen long years of toil and suffering have you spent till you brought me up to this day. From the moment I saw the light of day you reared me with unbounded love, which only parents are capable of. No labor, no toil was too hard for you when ministering to my wants.

How many days of sadness and sorrow have you passed through when you saw danger of losing me? How many sleepless nights have you spent by my crib, when the spectre of disease hovered over me, about ready to take me from your loving embrace?

Now, am I able to thank you sufficiently, my dear father, for all the good you have done to me, to support me with all my wants, all these years, or can I sufficiently thank you, my dear mother, for your love, for your kindness that you have bestowed on me? You have guarded me and watched over me with that loving, untiring, motherly watchfulness in order that I shall not go astray, and you taught me to walk in the right path.

Our wise teachers, the Talmudists, have interpreted the verse of the Bible, יש אמו ואביו ת ראו — את ה', that it is the duty of the man to honor his parents as he would God. How wise is this explanation! For He in his abundance of mercy has kept me alive, sustained me and brought me up to this day; but you, my dear parents, you were always the guards around me to see that no evil shall overcome me.

of the world, but I possess the grit of my people who have never shrunk from the toil and hardship involved in the spreading of light and truth throughout the world.

My worthy teacher tells me that the problem of the existence of our people, in spite of the bitter persecutions and inquisitions that they have suffered, which all wise men, both Jews and Gentiles, have failed to solve, could easily be explained by the few words which we read in the תפיכין — "למען תהיה תורת ד' בפיך„ . "That the Law of the Lord be in thy mouth." The Law of the Lord! What is this Law, and what does it teach us? It teaches us to do justice and righteousness, to give bread tc the hungry, to love and befriend the stranger, to help the poor and to protect the widows and orphans, and to do right to every man. It teaches us to walk in the way of truth, of life and happiness. Yes, indeed, here we find the key to the unsolvable problem, for a people endowed with such laws cannot perish, and as long as the world will exist, so long will the Jewish nation exist and its name will be exalted forever.

I therefore rejoice greatly in the fact that I am to-day thirteen years old, eligible to be a member of this great nation and to help them carry the burden of duty to God and to my fellow-men.

In setting the תפילין upon my hand and upon my forehead, I shall always remember that they bear inscriptions reminding the children of Israel of the great event of their deliverance from Egyptian slavery, and of the laws and commandments that were given them for the glory of posterity.

I am, indeed, cognizant of the fact that I will meet with many hardships on the path which leads toward respected manhood. But nevertheless, stride forward, I will, and the knowledge of the noble end will inspire me to overcome all difficulties.

However, I know that for this power of resolution and firmness I have to be thankful to my noble and beloved parents. They have always directed me upon the path of duty, and taught me to serve God with cheerfulness. And when their busy life and occupation have not allowed them to serve me as my guides, they have hired for me noble instructors to teach me the tenets of Judaism, whose great principles gave me the thoughts I have been able to express to you at present.

I thank you, my dear parents, and may the Lord of all mercies be forever with us. Amen.

FOR A BAR MITZVAH.

by J. Philiphs.

My Dear Parents, Worthy Teacher, Relatives and Friends:

I am to-day thirteen years old, and the Lord our God commanded me to become a member of his chosen people; to put on my shoulder the yoke of the Torah, as our wise masters said: בן שלש עשרה למצות "A boy that becomes thirteen years old must perform the laws."

The first commandment which I must perform, is to put upon my arm and upon my forehead the Tephillin, which remind us of His goodness and of His great mercy in redeeming our ancestors from Egyptian bondage.

Over thirty-two centuries of oppression and persecution have passed since Israel became a nation.

Yes, a long chain, whose links are hard and bitter sufferings, is the history of our people since we became a nation.

How true are the words of the Hagodah: שלא אחד בלבד עמד עלינו "That not only the tyrant Pharaoh stood up against us to annihilate us, but in every generation they stand up against us to make an end of us, but the Holy One, blessed be He, saves us from their hands."

Let us turn the pages of our history and what shall we find there? We will find there that tyrannical kings, as Nebuchadnezzar, Sancharive, Antiochas, Vespion and Titus, slaughtered the best of our people, killed them, tortured them mercilessly. Haman, Torquomado, Stecker, Pobiodonostzeff, and all their cliques, aimed always to outroot our people and to wipe off our names from under the heaven. And this last is even the worst one, for the late atrocities in bloody Russia, where our people were pitilessly killed and massacred, are of his plannings.

But the merciful God watches always over us, is protecting us, and He annuls the plans of those that stand up against us and as He turned the curse of Bileam, the wicked, from a curse to a blessing, so He always frustrates the plans of those tyrants. Therefore, in spite of all the sufferings and oppressions, the small and weak people are still alive, strong in their convictions and buoyant with hope and courage to proclaim the great principles on which the world is founded: Liberty, equality, truth and peace.

Oh, what beautiful ideals these terms express! And I am proud with the knowledge that I shall have, from to-day on, to participate in this grand task, of which my people are the standard-bearers for so many centuries.

I am young and frail, unripe in years and ignorant of the ways

upon my heart, and I imagine the Lord God always before my eyes so that I may keep His laws and Commandments which preserve my life.

Dear parents, my very soul knows all that you have done for me since my birth. I do recognize and appreciate all that you have sacrificed for me. You have led me upon the way which God commanded. You have taught me to choose life. You have employed enlightened teachers to instruct me in the law of God and our holy language. You have fed me, shod me, clothed me, and all my requirements came from you. You have spared no money for my necessities, that I might accumulate more wisdom. Now, thank the Lord, you have no cause to be ashamed of me. You shall rejoice with your son in this double holiday, for we now celebrate both my birthday and my confirmation as a Jew. I have become a member of the Jewish people, and I must keep and preserve all its laws and customs.

I now raise my hand to the Heavens and I swear by God that I shall remain true to my people and my religion, to my faith and to the holy Hebrew language as long as I will live and breathe. For my religion I will go through fire and water, just as our martyred parents did who laughed at death for their belief in one God. I shall also be ready to sacrifice my life for these tenets. Everything dear to my people is also dear to me. My soul and my heart shall be the property of Zion and our holy language. I shall always be identified with my nation, the chosen people of God.

O Lord, send your blessings to my parents, supply them with riches and prosperity, prolong their lives, and grant all their requests. Give your benedictions to my brothers, sisters and the entire family. Bless the directors and my teachers and this entire holy congregation. Send Thy salvation to my people; gather them, while I live and bring them back to our holy land.

ADDRESS FOR A BAR MITZVAH

BY H. MALACHOVSKY.

DEAR PARENTS, LADIES AND GENTLEMEN:

This day is sanctified to me and is a holiday for my dear parents and entire family. I have become thirteen years of age. I have been transformed from a small boy into a responsible man of Israel. It is the most dear and significant period of my life. I have stepped from childishness into manhood, I have to obey all the rules and laws commanded to us by God through Moses. Up to this day my parents were responsible for my transgressions; from this day on, I shall have to bear the results of my acts and render an account of my deeds.

I am indeed frightened at the realization of my responsibilities. It appears to me just as if I have to leave my home and country, go somewhere else and fight there, carve my fortune, without having any learning or protection. I have to better my ways, walk in the right path, for I am my own master. I shall have to choose between good and evil, choose life and reject death, choose justice and scorn injustice. It depends upon myself to find a way in life; should I succeed, my happiness is established; should I fail, I shall have to bear the consequence.

I have, therefore, to make all preparations of a soldier, bear shield and arms, plunge into battle, fight evil and emerge triumphantly.

The phylacteries on my forehead and the Commandments that I have to perform are my shield and protection to preserve me against the awful enemy, sin, who rests at my door-steps. The phylacteries will always remind me to love the Lord, God of Israel, with all my heart, with all my soul and with all my might. I have tied them as a mark upon my hand, I have placed them as a seal

in your loving kindness, have borne all this and forgiven me. You have led me upon the path of righteousness and taught me how to obey the laws of God and His servant, Moses. When you will see that you have not sown in vain and that your troubles have borne good fruit, you will rejoice and be proud of me. How can I thank you for all that you have done for me? I have nothing to repay you for all this. You do not want my thanks, but you desire me to be good and honest to God and man. Therefore keep your watchful eyes upon me in the future, for I still need your help and advice. I, for my part, will do my utmost to follow you. I shall be true to my people, to my country, to my language and to my religion.

I pray to Thee, O Lord, to prolong the lives of my father and mother, that they may be happy with their children. O Lord, give Thy Heavenly blessings to my parents. Bless them with riches and prosperity. Bless them with a happy life, health and joy.

Send Thy blessings to my brothers and sisters and to all my family, to my teachers and guides. Bless also this holy congregation and all Israel. Send Thy salvation and help my people to return to their heritage. Amen.

FOR A BAR MITZVAH.

By H. Malachovsky.

Dear Parents and Teachers:

This day is of double significance to me; first, because it is my thirteenth birthday, secondly, because my childhood is passed and the dawn of my youth commences. I am no more a child, but a full-fledged man even as you are, fit companion to all holy services.

I enter to-day as a member of the great society dispersed throughout the countries, but united under the flag of one God, of one faith and of one people.

Until this day my father was responsible for me and for every little mistake done by me—he bore the spiritual punishment; from this day on, all responsibilities rest upon me and my father gladly exclaimed "Good riddance of this punishment." I shall have, as an Israelite, to perform all laws and commandments which the Lord gave to His people.

Therefore, I am both glad and frightened. I am glad because I am equal to all those who are grown up, and I am frightened for the mistakes that will surely face me. I am still young and inexperienced, I am afraid I might fall and not be able to stand up. I therefore still need a guide to lead me upon the path of life so that I might not be led astray.

Dear Parents: You have brought me up, you have kept your watchful eyes over me for a period of thirteen years, you have inspired me with goodness and uprightness. I have caused you many a sleepless night, I have caused you also pain and sorrow. But you,

for my religion; to perform the will of the One who rests above and to find grace in the eyes of God and man. Who can relate all that has occurred to Israel while in the countries of dispersion? Who can count the hosts of our people who went joyfully upon the threshold of the grave after they had given up their souls on the audo-da-fe for the holy Name? Even to-day the voice of Jacob is heard from the countries of tyranny, the voice of lamentation and broken loins; even to-day Judah's daughter is weeping over the progroms; the very abyss of Hell has been shocked hearing those bitter sighs! I am, indeed, very much pleased that the day has at last come when I am capable to stand on my guard in the capacity of a Jew, true to my people, and pray to the One arriving with the dawn that He may send His salvation from above to the children of my people, to the remainder of the sort; so that they may find ways and means of overcoming the crisis and find a remedy for our vexation. The crown of the Tephillin upon my head, between my eyes, and upon my arm is a mark that God has redeemed us from the iron grip of Egypt by a strong arm, and this arm of the Lord is still prepared to save us, for all our beloved are not as yet sunken in the turmoil of wrath, our hopes are not sunken in the dark depths, for the light of Israel will not be extinguished and our spirit will remain forever.

Oh! Holy Lord above! all my hopes and expectations are to be a pleasant plant in the garden of Israel. Grant me a pure heart so that I may find grace in thine eyes and in the children of men, and to walk in the path of justice. Send thy light to point out to me the sweet ways which rest in thy words, as thy prophet has said, "But let him that glorifieth himself glory in this, that he understandeth and knoweth me, that I am the Lord who exercises kindness, justice, righteousness, on this earth; for in these things I delight, saith the Lord." As the dew of Hermon that went down upon the mountains of Zion, so mayest thou send down the dew of brotherhood and comradeship on thy people so that we may be united.

Send Thy blessing from above over all assembled here who came to celebrate my festival.

SPEECH FOR A BAR MITZVAH.

(Address of a Jewish Boy When He Becomes 13 Years of Age.)

By G. Selikowitz.

Dear Parents, Respected Teachers and All Assembled Here to the Rejoicing of My Celebration:

Blessed be ye, my sweet parents, for all the good and kindness that ye have done for me ever since the day of my birth until now, when I become thirteen years of age. This is the day in which we rejoice and enjoy my festival, the festival of my Bar Mitzvah. My first meagre blessing, the blessing of my lips, belong to you, my beloved father and my sweet mother, for all the trouble and care which overtook you on the way while you stood on the post taking care that I might not stumble.

Blessed be ye, all my relatives, acquaintances, friends and comrades and all assembled here in the shade of this roof, to celebrate the festival of your new brother. For until now I have been but a twig of the trunk of Israel, but from to-day on I am indeed a perfect plant in the garden of the Lord of Hosts. There is no end to my rejoicing, seeing your countenances surrounding my father's table, listening to the godly instruction in our holy and magnificent language while I am being brought under the protecting wings of the congregation of Israel.

Blessed art thou, my exalted teacher, for enlightening my head, for thou hast given me of thy wisdom and thou hast made known to me how a Jewish lad may succeed, pointing out and teaching me the pathos of life in our adored language, in the language of our seers and prophets who have trodden for us the path of truth and justice, the path of the Thorah and faith, the way of wisdom and beauty.

Brethren and comrades, sires and all assembled! I know very well that I am still a weak pillar in the temple of the house of Israel, a mere hyssop in the forest of palm-trees, and who am I to appear before ye with polished diction? I am still tender in years to express aught in the presence of this honored congregation. I am, however, very desirous of relating to ye to-day that I went forth to fight the battles for my God, for my people, for my Thorah and

tious and good man. It is, therefore, superfluous to say that one may be bad to his fellow-man and good to his Creator.

But God said, "I shall forego and dispense with the sins toward me, but as to the wrongs between man and man I shall never grant forgiveness."

To-day the Bar Mitzvah became thirteen years and one day old. As to the duties toward God he alone is responsible. The father may from time to time attract his attention regarding it, but no compulsion on his part for religious affairs and the obedience of commandments between man and God, should ever be compulsory.

Concerning the laws between man and man, the parents should commence from this very day to impress upon the mind of their child the necessity thereof.

Aye, God will take care of the duties toward Himself; but as to duties toward humanity, it is the parents that have to lead their child and direct him until he becomes fully developed in body and mind.

The father's responsibility is also the mother's. They will not any longer be punished for the divine commandments should their son fail to obey them, but they are still the custodians of their child's humanitarianism.

A child of thirteen, up till his eighteenth year, as our sages declare, passes exactly that period of his life as the tree does when from a sapling it becomes a strong tree, capable of withstanding a storm.

Let the parents remember at all times the words of King Solomon, "Train up a child in the way he should go and when he is old he will not depart from it." This means that we have to study all the propensities of a child and so train him to walk upon the right path of life, so that he may be an honor for his parents as well as for his nation.

TO A BAR MITZVAH.

By A. Silbert.

Dear Friends:

My words shall now be directed to the Bar Mitzvah and to his parents.

When one becomes a Bar Mitzvah it signifies among us Jews that he has taken upon himself a heavy burden. The father, upon this occasion, says, "Blessed art Thou for delivering me from this punishment."

It is indeed a punishment to be responsible for a child's sins. Our sages have explained what kind of sins these are; they called them "Crimes between man and his Creator." In other words, it means that when the boy up till now could not, or would not, pray, his father was responsible; the same thing is with saying grace, the washing of hands, etc.

What we learn of this is, that we Jews never had an inquisition. A father had to direct his son to walk in the right path, teach him the duties between God and man until the son becomes thirteen years and one day old, and is strong enough to take upon himself the responsibility of being a Jew. But when he is not, when he does not comply with the prescribed laws, then it is not the father who suffers but the son alone, for the Lord said that a boy of thirteen is fully capable to grasp the responsibility of his duties.

Thus, for not washing the hands and for trespassing on other commandments, concerning God alone, the young fellow must bear the consequences. But what about things concerning man and man? Is a boy thirteen years of age apt to bear the responsibilities?

We Jews know that Judaism and humanity go hand in hand When one is a conscientious and good Jew, he is also a conscien

Our sages say further, "The Tephillin require a clean body like Elijah's, the man of wings." On another place it is explained with the words, "The Lord hath given me a clean heart."

A clean body means not only a clean heart, but that everything in us should be clean and pure so that we should deserve to be members of the great order of Israel, whose password is "Hear O Israel"!

Being a member of this oldest of all ancient orders, we must not forget the responsibility which we carry with us.

Our sages say again, "One Israelite is responsible for the other." Then, "When one Israelite sins all are punished."

My young Bar Mitzvah, I have told you about the duties of the Jew and also how beautiful and noble it is to be a Jew. You know very well, even as a child, how bad it is when another child sins and you are punished in consequence. You will, therefore, understand how bad it would be if somebody else should be made to suffer for your sins.

There is honor and pride in being a Jew. To perform the laws that God has given us is good and noble. To walk in the right path means to be a Jew, and as you are a sensible child, you will easily understand how good it will be for you, what honor for your parents, if you will become a worthy member of Israel

TO A BAR MITZVAH.

By Abraham Rozen.

My Friends:

In the Tephillin wherewith our Bar Mitzvah has adorned himself for the first time to-day, there are written the following words: "Hear O Israel the Lord our God is one God."

With this belief in monotheism we have wandered through many nations; we have suffered, we have been persecuted, but still we remained true to our religion. When the martyrs of our nation were led to the altars of the inquisition they disappeared in the tongues of the flame exclaiming, "Hear O Israel, the Lord our God is one God."

These words were strong enough to empower us to live as well as to die.

Our sages, parabolically, said that also God is putting on Tephillin. It is thus very interesting to know what is written in God's phylacteries. The sages ask thus: "What is written in the phylacteries of God?" There is written, "And who among the nations is equal to Israel?"

This is true. None has suffered so much as the Jew has for keeping his religion, for adhering to the belief in one God, who created and is conducting the universe. The Lord may also be proud of the Jews whom he selected to keep His Torah.

My little Bar Mitzvah! To-day you become a member of the great order of Israel, and your password is "Hear O Israel," which God has ordained "to be tied as a mark on your hand and as phylacteries between your eyes."

numbers, spread over a large territory, strong and enriched, but they are Jews.

I will admit that they wore neither beards nor corner-locks. But you must know that I have seen beards and corner-locks without Jews and good Jews without beards and corner-locks.

Judaism or Jewishness does not rest in the beard and corner-locks. Jewishness is embedded in a Jewish heart, and we have many of exactly such Jews in America.

If ever any our brethren are in need and in trouble their noble hearts awaked; when Jews are persecuted they hasten with their contributions.

And within quiet but richly ornamented rooms you will often find them, clad in their Talith and Tephillin, praying to the Creator of the world.

The power of the Jewish nation rested always in the nature of being able to fit itself to the notions of every country, become acclimatized and still remain Jews.

The son of our friend became to-day a Bar Mitzvah. He became a Bar Mitzvah here among us in America, a country where everyone may serve his God according to his own belief and pleasure.

I doubt not that he will be a Jew doing honor to his parents and forefathers, who have suffered for religion, our God and our Torah.

I now wish his parents to live and reach the time when their child will grow up and be a Jew, a man and a citizen, an honor to his nation, an honor to his country. Amen!

ADDRESS TO A BAR MITZVAH.

By Rev. Pearlman.

My Friends:

The son of our friend became to-day a Bar Mitzvah and he has invited us to celebrate with him the feast of the Law on this occasion.

I say that when a father, and a Jewish father in particular, lives to see the day when his child becomes a Jew and takes upon himself the responsibility of his Jewishness—this day is the happiest of his life.

With us Jews religion is very precious, for it costs more than the religion of any other nation in the world. Our patriarchs, our parents and ourselves paid for our religion with blood, happiness and lives.

The more you pay for a thing the dearer it is.

It is said that in this land of the free a father has not to rejoice very much when his son becomes a Bar Mitzvah, for the soil of America, the very air savors of heresy and apostacy.

But as far as I can say this is not true. There are heretics and apostates also in the Old World, and whoever cares not for Judaism is not a Jew even on the soil of the Temple.

Let me relate to you something important! Two hundred and fifty years ago there came to New York seventeen Jews. They were exposed to all kinds of trials; they were small in number, insignificant, few among many, nevertheless they remained Jews. We can still find their children living in New York,, increased in

out character, without morality, the most educated man is like good wine in a rotten barrel; like a rose covered with thistles; like a diamond encased in mud.

Our sages said, "There are three crowns—the crown of the Thorah, the crown of priesthood and the crown of kingdom, but the crown of good behavior stands above all.

My child, you have to some extent been liberated from my supervision: you are responsible for your own acts. Do not forget this. Beware of your honor, beware of your name; do good and evade evil. Be a good son, a loving companion, a faithful worker for the interests of all persecuted and down-trodden generally, and particularly for your poor Jewish nation. Study its history, learn its language, participate in its sufferings and joys and do your utmost to lighten its yoke, to better its condition and create for it a better, a securer and a loftier future. Let the Lord give you power and courage to fulfill all your duties and let this day, the beginning of a new epoch in your life, remain in your memory as a day of joy. Let this day be the beginning of many joyful and tranquil days for you. Let it bring you new hopes and wishes, new rejoicings and strivings.

My child, the Tephillin are your diploma that you are a perfect Jew and a responsible man. Let the following device be your motto: Jewish and humanitarian. Be a good Jew and a noble man. Remember always that you are a man and all that is human should call for your interest. But because of humanity, you should not forget your Jewishness. Let the words of the prophet always be in your mouth, "I am a Jew." Repeat always, "I am a Jew and my people are myself, my soul, my very life."

You do not want to have one besmirch your name and honor; you do not want that people should insult your sentiments and ideals, your strivings and hopes, in short the holy of holiness of your "ego," of your soul, and therefore you shall not do likewise. Speak not evil of anyone and you shall not particularly hurt your neighbor. Let your heart be the temple of goodness, nobleness, pity and justice. You shall always bear in mind that when people are pleased with you, even God is pleased with you. Therefore do all there is in your might to gain grace, love and respect in the eyes of your fellow-men. You are still young; before you there is an entire ocean of life; a broad field of hope, a great world of activity; do, work, create, hope, study, learn, be useful and bring good results to the society to which you belong. Work is the foundation of success; work is life and life is work. Therefore, be not lazy; be patient and energetic. When I say "work," I do not mean exactly physical, for you need not do so as yet, but to learn means to work too, for through struggle and work you can reach something, you can study a profession. But education is not all. There is another thing dearer than education, better than wisdom, better than science. I mean character. A good and noble character is the A B C of education, civilization, progress—of all. One of the greatest writers said, "The first stone in the temple of freedom is good behavior." Yes, my child, good behavior and honest actions are the cement which unites, strengthens humanity; it is the very foundation upon which it stands. Our sages have pronounced this thought in the following words. "Good behavior is prior to the Thorah." With

TO A BAR-MITZVAH.

ADDRESS BY THE FATHER OF THE BAR-MITZVAH.

By Ezekiel Leavitt.

You are thirteen years of age to-day. This day is the beginning of a new period in your life. To-day you are initiated as an active member in the great Jewish society and you get all the rights which every one of its members has. From to-day on you are in duty bound to put on the mark of your tribe, and this mark is called "Tephillin;" this significant mark you have to put on your left hand against your heart, and upon your head between your eyes. The Tephillin are tied to the hand against the heart in order that the thoughts which issue from there should be pure, clean, honest, lofty; upon the head, in order that the contemplations created there should be good and noble, lofty and loving. It is put between the eyes so that they may look upon all that is beautiful and great, tender and loving, honest and pure. I have said to-day, "Good riddance of this punishment," meaning that I have renounced myself of the responsibility for you, for, from now and further on, you shall be responsible for your own actions. Aye, you, alone, shall be responsible, and whatever you will sow you shall reap. My child, you are young and inexperienced in this world, which is so great, so broad, that even experienced men get lost and cannot find their way out. Therefore, I will give you my advice, how you should act so that you might be recognized as a useful member in society.

First, whatever it pleases you not, do not unto others.

how hard it is for you to show an angry face to your son, remembering, in the meantime, that you have not been any better and perhaps worse while of his age. I can feel the liberty which you enjoy when the day of your son's Bar Mitzvah arrives. He becomes a perfect man and you get rid with preaching to him all the time, punishing him and telling him what a lad may and may not do.

The benediction which you uttered to-day was, "Good riddance of this punishment." You mean to say that you are very glad to be freed from the job of punishing your boy. He becomes a man; he acquires liberty and self-assertion and the father gets rid of the heavy yoke. This is the real meaning of "Good riddance." It does not signify that the father throws off all responsibilities for his son. No. The father will simply discontinue to forbid his son to do things which he had done while of his age. But the eyes of the good and loving father will continue to watch all important points in the future career of his son. He will endeavor to make of him a man, beloved and respected by all, a true Jew and a good citizen. Let us hope that the beautiful wish of the father be fulfilled.

he not care for his son's conduct in the future? Nay, a father who rejoices because he will not be punished for his son's acts is a bad father, a heartless father.

My dear friends, I will give you to-day a new explanation concerning the benediction of "Good riddance." The new explanation is a natural one, it stands to reason and I am sure that all of you will agree with me.

As we perceive now, the guardianship of a father over his son is not a very strong one. The father takes particular care of his son when he sits at the table, plays around the house or in the street. The eye of the careful father closes not and detects every small mistake which the child commits. A small boy has upon his shoulders an entire code of laws and commandments, and all these laws are founded upon the principle that a small lad is not allowed to do what an older one may do, that a small lad is not allowed to talk at table, that he may not laugh aloud, that he may not open his mouth while an older one talks, that he is not allowed to smoke cigarettes, that he is not allowed to take anything from the house, not to play with the cat, not to ride on the dog, and he may not do a hundred other things that a small boy wishes to do Why? Wherefore? No questions are to be asked. When the father was a child he loved to do all these things,and his father told him that hewas not allowed to do them.

You, my friends, are almost all fathers of children, and you know very well how unpleasant it is to preach to and to punish the children for the same transgressions which you have committed while being of their age. I know how your conscience torments you and

FOR A BAR MITZVAH.

By Tashrak.

Mr. Toastmaster, Relatives and Friends:

We have assembled to celebrate the day of a child's transition, when he becomes a man having duties and responsibilities. Once upon a time, when the world was still young, in its blooming period, men became ripe very early, and at thirteen years a child became a thorough man, and he was perfectly well able to play a part in the world. Now, owing to the unnatural life which men lead, the world became abnormal and men grow very slowly, and, therefore, among most people a man of thirteen years is still a child and under the guardianship of parents. But we, Jews, who always lead a healthy and normal life, are still capable to declare even at the thirteenth year that our son is grown up, and we repeat the benediction of "Good riddance."

What does this benediction signify? Does it mean that the Jewish father remains indifferent as to the conduct of his son after he becomes a Bar Mitzvah? Is it possible, is it right that a father should rejoice and thank God because he is no more responsible for his son's acts? Granted that the father is no more responsible, ought

Bread for children is an important thing, but of more importance is an instructor and guide. Whoever keeps his child under his supervision; whoever studies his character and that of his child's companions, who determines the time for his child's sleep, eating and play—he does for his child more than to build a house and save for him money in a bank. A good child is wealth, a beautiful child is an ornament, and an honest child is a gift which no man can give to the other.

A body may grow up even if fed with cheap food, but the spirit cannot develop if it is not properly cared for. The silk dresses which a babe tears bear no results, when grown up, but healthy instructions, ethical culture which a child imbibes are diamonds that glisten throughout life. Dresses and luxury are being lost, but honesty, education and morality remain like the pyramids to show to the future generations the value of good parents.

Children, these are our diamonds; but we must polish them, for we must make of them such human beings that we may not be ashamed even in our graves. It is a mistake to think that when a child reaches his thirteenth year our parental duties cease. Oh, no! Not this is meant by "Good riddance," for as long as a child is not developed into a perfect man, he is still under the control of his practical parents to show the way where it is light and where it is dark.

With this moral lesson in mind, I wish you all a hearty good-luck. May the Bar-Mitzvah be the cause of honor to his parents and to all Israel. May father and mother celebrate with the same enthusiasm the Bar-Mitzvah of their grand-children, the sons of this thirteen-year-old boy.

But alas, very few parents know where the love for children begins and where this love should end. Many parents know not wherewith to help their children and how they are sacrificing them to Satan.

We refer here to Jewish parents and Jewish children, and the love of Jewish parents is the greatest in the world. But, with all the love that Jewish parents bear toward their children, they care mostly for the child's stomach, for the child's shoes, and seldom for the child's morals. The Jewish mother will pawn her last pillow in order to cure her child's cough; she will appeal to the dead in their graves when her child's finger is sore, but she will seldom loose even one sigh when she hears her child getting used to tell lies, and she will not even tell the father when she knows that her child mingles in bad company.

Through negligence, the morality of many children is being killed, and this negligence is particularly rampant throughout the great cities and especially in the Jewish Ghetto.

In the great cities of America, immigrant Jews have decided that their main care is to see their children enabled to earn their livelihood, and when the child is capable of earning his bread he is then free to choose his own company and go wherever he wishes. Often the immigrated father believes that his child who went to public school and earns more than his father, is by that virtue a higher being than his parents and he needs no more any teaching. They leave them to grow up by themselves and the result is often a sad one. These children who become ripe too soon are apt to go astray, and ultimately sink into an abyss which causes misfortune for them and shame for their parents.

OUR CHILDREN: ADDRESS AT A BAR-MITZVAH.

By Joseph Zeff.

My Dear Bar-Mitzvah, Parents, Relatives and Friends:

Is there another thing on earth dearer to us than our child? Do you know that mother who would exchange her babe for gold and precious stones? Have you seen the father who would let his child die in order to sustain the life of his business?

The world's history is crowded with episodes of sacrifices for children. Still, with the entire love that parents show to children, with the entire struggle that parents undertake against hunger and death which hover over their families—besides all this love to children, there rests a burden upon the shoulders of parents which is greater than love, namely, the duty of bringing up their children.

The duties which parents have toward their children are considerable; they are greater than the love to their children. Just as parents are in duty bound to see that their children have cradles and milk in the bottles, so they are in duty bound to see that the children grow up healthy, pure morally and useful and good citizens of the world.

To say that parents do not want it, is not true. The love for children wherewith nature has endowed every heart, leads parents toward this wish.

sent before ourselves the Jews' sufferings, their pain and sorrow. I cannot, under the circumstances, have in my mind childish play, when six millions of my brethren and sisters are exposed to the sword, gun and cannon. How can we enjoy the freedom of this country when our brethren in another country are in bondage?

The heartrending cries of those unfortunates on this side of the Atlantic freeze our very marrow, tear our hearts—no, I cannot be a child any longer; I shall go forth to my brethren.

Now a few more words to my parents.

When I remind myself of all that you have done for me, all that you have suffered for me, I then feel that my language is too poor to express the gratitude of my heart, which is full of love and tenderness to you. When I see all that you have done for me, and that your only aim in life was to make of me a good man and a good Jew, in order to cause you honor, I promise you in the presence of this worthy assembly that I shall do my utmost to grow up according to your wishes. I shall be a Jew in the words of the prophet when he says, "Jacob will not be ashamed of you and his face shall not pale, seeing how his children sanctify my name."

FOR A BAR MITZVAH.

By Joseph Cohen (Hebrew Teacher in Hoboken).

Dear Parents and Beloved Guests:

How beautifully the career of Moses began, as related in the Thorah!

And it came to pass, in those days when Moses grew up and he went out to his brethren and he saw their hard work:

A child, having been brought up in luxury and riches, upon the lap of an Egyptian princess, the highest aristocracy and greatest men, he knew of no care nor of any pain—when this Moses grew up and he became a Bar Mitzvah, his first step was to go and see his brethren hard at work under the Egyptian yoke. This Bar Mitzvah immediately felt the duties toward his people, his religion and humanity. He at once perceived the great task for himself and that he could not rest idle.

And the spirit of God rested on him whereby he liberated his people.

I am thirteen years old to-day. Thirteen years have passed in childhood; they were merry and happy years, and I enter now in a new period of my life.

I am now called a Bar Mitzvah, a son of commandments, a son of duties.

Considering the history of Moses, although no other man could compare with this wonderful and godly man, still I can learn from him that this is the time when I must cast away childish silliness and think of the duties to my fellow-men. When we read the history of the Jews of three thousand years ago, where it is told that the Egyptians embittered the lives of the Jews, we then pre-

But they have not succeeded in this; they cannot exterminate the Jew, as the prophet said, "Fear not my servant, Jacob, for I shall cause extermination throughout the nations where thou hast been driven and thee I will not exterminate."

And it happened so, indeed, for where are all those old nations, the renowned persecutors of the Jews? Where are those who caused the whole world to tremble and inflicted so much punishment on the Jew? Where are the Philistines, the Amalekites, and Assyrians? And what about powerful Rome? Is she still alive?

No! They have disappeared, and the Jewish nation tramples now upon their graves.

During this month, when nature comes to life again and tells us that the winter has passed and soothing summer approaches, we are celebrating our great festival, Pesach, which is in commemoration of our freedom from bondage under our first persecutors, the Egyptians.

This festival shows us a ray of hope that there will yet come a time when all murders and massacres will cease, and the sun of prosperity will shine on us once more and our past honor will return to us just as the Lord God has said.

I am proud that I am, from now on, a member of the Jewish body, a stone in the great structure that the Jewish people are building in order to point out to all nations where it is light and where it is dark, as the prophet assured us that, "All nations will be enlightened by you," by the lofty teachings of Judaism for which our forefathers went through fire and water.

FOR A BAR MITZVAH.

By Joseph Cohen (Hebrew Teacher at Hoboken).

Dear Parents and Friends:

We have been celebrating to-day the commencement of the month of Nissan, the month in which the Jews were liberated from Egypt; the month in which we are celebrating our magnificent holiday, Pesach.

In to-day's Haphtorah, we read, "This month be to ye," and we were told how the Jews were commanded to bring the Easter sacrifice. In olden times, when the Jews were still on their own land, in Palestine, they had a Temple and a High Priest, a Sanhedrin; they had many other precious things, which made them proud among the nations, and then they had to bring sacrifices and also offer the Easter sacrifice.

But now, when we have lost all, when we have neither a Zion nor a Jerusalem, and we have not even a secure spot to lay our heads on, and instead of all those precious things we have persecutions, massacres, and stones thrown at our heads—now we have no law of sacrifice nor do we offer the Paschal Sacrifice. Unfortunately, our enemies have taken over our Paschal Sacrifice, and they, who once proclaimed one of our Jews as a Sacrifice for the sins of the world, keep now the laws of the Paschal Sacrifice and their victim is the Jewish nation, the hunted Jewish lamb. With their rage, they have not only kept the commandment, "And with this blood ye shall mark your houses," but they have also watered the whole earth with our blood. Thinking that they are performing the will of the Lord they caused the Jew to be burned on the auto-da-fe's, and tried to exterminate every Jew in order to follow the Scriptures which say, "And ye shall not leave anything thereof until morning."

voice that calls us to our duties as Jews, as men, this voice is heard only by Moses.

Alas! And there are so few equal to Moses.

There is in every man something which impels him to do good and noble deeds. But not every one shows this sentiment. What is worse is, that those who think they are following this sentiment are performing such insignificant acts that they are of no practical use.

When I hear the voice of our religion telling me that I am no more a child, that I am a Bar-Mitzvah, I feel these noble sentiments elevating me and causing me to strive for something that is higher and nobler. I feel that I can no longer live for myself alone, that I must work for my people, for my downtrodden brethren.

I vow, therefore, that I will endeavor with all my soul to be one of my people and always live according to the Jewish spirit.

I shall always strive and do my utmost that all my acts and conduct in life should be an honor for my people and my fellow-men.

Dear parents and friends: The life of a people is equal to the life of an individual, and when the individual wishes to know how to conduct himself in this world, he may learn a great deal of the history of his people.

I compare this moment of my life to the history of my people. I became thirteen years of age to-day and I took upon myself duties, religious duties. Reading to-day in the Thorah, "The first month be to ye," being the first commandment for the Jewish people, I find myself in the same situation as when the Jews stood in the presence of Mt. Sinai enveloped in fire, while thunder and lightning were tearing the air. It appears to me that I hear the voice of the Lord, "terrible and continuous," reverberating through hill and dale.

It seems to me as if a powerful voice, but in a tender tone, says to me, "Jacob, thou art born a Jew and thou shalt not only be such in name but also in deed. Dispense not with thy Jewishness, with thy appearance in the Synagogue but once a year; be an honest Jew, true to thy people and to thy spirit, share its pain and sorrow, the pain of thy unfortunate people which seeks ways and means to be free." This godly voice is continually whispering to us, but alas, our ears do not always listen to it.

We read in to-day's portion of the Thorah that God called unto Moses. Rashi remarks, "The voice was increasing in strength and reaching the ears of Moses, but Israel did not hear." Aye, the

FOR A BAR MITZVAH.

By Joseph Cohen (Hebrew Teacher in Hoboken).

My Dear Parents and Friends:

In the portion of the Thorah which we read to-day we find the following: "This month be to ye the beginning of months; it shall be to ye the first of the months of the year." Rabbi Isaac says that the Thorah should have commenced with, "This month be to ye," for this is the first commandment. Why, then, does it commence with "In the beginning?" The answer is, "Because the Lord desired to have his people know about the power of his acts."

The Thorah relates to us at first the history of creation. It imparts to us the idea how this world developed, and from this we learn very much.

We then perceive how the Jewish people came into existence. The Thorah portrays to us the beautiful and happy days of the childhood of the Jewish people, before the law was proclaimed on Sinai. We get acquainted with our first patriarch, Abraham, until the Exodus of Egypt, and then, regarding the reception of the Thorah until the Jewish people became Bar Mitzvah; after this we hear of "The first month be to ye," being the first commandment to the Jews.

Now I am a man equal to all, a Jew equal to all Jews.

My teacher taught me to be as the Hebrew set forth: "Be a Jew at home and a man outside," which is not more than right when a Jew acts accordingly.

The prophet Jeremiah said: "And I shall make a new covenant with the House of Judah and my Law shall be written upon their hearts."

It is better to be a Jew at heart, than a Jew in appearance only; it is nicer before God to be a man among men, than to be pointed out as the Chinese are.

Our whole Torah, our entire Jewishness, consists in doing good to be compassionate with the weak and to help the needy.

In the meantime, one has to remember that God replies always to the one who appeals to him.

My friends, from now on I shall have two programs for myself. The first will be to honor my people, their traditions, our Torah, our human laws, and also to be a good and honest citizen of this country, where no one interferes with our religious customs and performances.

To be a good citizen of this country one must be a good Jew, and be faithful to my land which allows us to serve the Lord of our forefathers and not be disturbed in our religious actions.

I shall remain a Jew and be proud that I am one; for a Jew is a human being with a belief in a religion which teaches humanity and kindness to all withoutdiscrimination. I shall remain a good citizen of this country, with my parents, sisters, brothers coming here from distant climes and protected by the wings of the American Eagle, where every one enjoys equal rights.

O Lord! give me power and courage to accomplish all these resolutions for the honor of my people and my parents.

FOR A BAR MITZVAH.

By H. Broidy.

MY DEAR PARENTS, FRIENDS AND ALL ASSEMBLED:

To-day is my Bar Mitzvah. Among those assembled here I know there are some who are not satisfied with America, with the Judaism and with the ceremonies performed here.

They claim that we are more Americans than Jews, that we give more time to the public schools than to the chedar, that there is more patience for geography and grammar of the English language than for the Pentateuch and Rashi, and as long as they do not do this in the Old World it therefore stands to *their* reason that they are better there than they are here.

My Hebrew teacher told me that only recently there lived in Russia a great Hebrew poet who said, "Be a Jew at home, and a man outside." The name of this poet was J. L. Gordon, and, according to what my teacher told me, the poet was just such a person: a Jew at home and a man in society, a Jew at heart and a man equal to all.

The Pentateuch and Rashi is a very nice and good thing, but to understand it we must know geography and grammar. Our great men include these in our catalogues of knowledge and those who know them understand how to be both Jews and men.

To-day is my Bar Mitzvah because I become thirteen years old, and, according to the Jewish law, I am myself responsible for my actions to God.

About two years ago I became aware of this fact, and I have been longing all the time for the period when I shall be responsible for myself.

Here in America it is a shame that one has to suffer for another. I thought myself a baby until to-day, for I knew that my father would have to bear the consequences of my not praying and not saying grace.

things is the world established: upon study, upon work, and upon good actions." Then again:

"Of three things the world consists: of law, of truth, and of peace."

This is Judaism.

To-day I am called upon to understand this and bear all the consequent responsibilities of Judaism.

If one does all this and follows all the rules that Judaism prescribes, one may have the honor to be called a Jew. Is this hard to perform? Is this hard to accomplish?

Every man who desires to be good, to walk in the right path of life, can easily do so. Moreover, those actions create pleasure and are accompanied by honor.

The Tephillin which will adorn my head and arm to-day will be a covenant between God and myself, which will induce me to study, work, and perform noble actions, to be just, love the truth and seek peace.

It will also, from to-day, be my task in life to tell about and explain to my fellow-citizens of what Judaism consists and the fundamental principles of my religion.

My dear parents, I thank you from the depths of my heart for the opportunity you gave me to study and understand Judaism, and to Thee, Lord God of the universe, I convey my humble prayers for the fact that Thou hast caused me to be born a Jew.

Friends, I bless you for your appearing here to honor me with your presence on the most beautiful day of my youthful life.

FOR A BAR MITZVAH.
By Rev. Radack.

Dear Friends and Parents:

My father uttered, to-day, a queer blessing. He thanked the Lord because he got the opportunity to get rid of a burden, which consists of much responsibility on the behalf of my parents for me.

Not knowing what kind of responsibility my father had had, I thought that it must be an extremely heavy burden which I shall have to bear in the future.

My dear friends, it is indeed a presumption on my part to attempt to teach you a lesson. Nevertheless, on this occasion of the celebration of my Bar Mitzvah, I shall attempt to tell you what I understand by the words "Be a Jew."

I have heard very much talk among my friends who insist that it is very hard to be a Jew. But hard or easy, as the case may be, I have concluded to investigate the matter and discover the qualities required to make one a true Jew.

When I was told that on my thirteenth birthday I would become a full-fledged Hebrew, I wanted to know all about my coming duties.

When you hear of what I became aware, you will be convinced, as I am, that it is very easy to be a Jew, and, besides that, both beautiful and noble.

The Talmud relates that a heathen once appeared before the great Hilel and desired him to teach him all the tenets of Judaism. This should take place while the heathen remained standing on one foot. Hilel did not hesitate, and replied thus:

"All that thou dost not like, do not do unto thy neighbor; all the other laws you may follow, as pleases you."

And what are the other laws? Our sages said: "Upon three

I have now become a member of our nation and I will do my utmost to observe my religious tenets and appreciate our traditions. For my God and for my faith, I shall struggle too, shall struggle to the last drop of my blood. I am in the land of liberty, in America where we Jews enjoy equal rights with all other nations; but I shall always keep in mind my brethren from other parts of the world where Justice is being trampled upon. Being a good citizen of America I shall also be a good Zionist, and strive to revive our holy land.

O Lord, my heart is now crowded with holy sentiments to all that is holy and dear! Help me, O Lord, to retain forever these sentiments; that I may be always true to my religion and nation, as our sages said, "The one that desires to be good, God helps him to this accomplishment."

Send, O Lord, your blessings for my protectors who have done so much good for me. Bless the president, vice-president and all the directors and the Board of Education, that they may be able to bring up their children in riches and honor. Bless the principal and my good teachers; bless my sisters, brothers and my entire family; bless all these assembled in this synagogue, so that we may live to see in the near future the salvation and liberation of all Israel. Amen.

always to think of and comprehend my prayers. The one on the arm, against my heart, reminds me that I have always to feel with my Jewish heart and know that I am a Jew.

I am proud that I can openly declare that I am a Jew. The Jewish people were chosen by God at that time when entire humanity was still sunken in corruption and wandered in darkness. The Jewish people was the first to proclaim the Deity to the world. Thousands of years passed before humanity recognized the Deity. It is the Jewish people that had inscribed on its flag, "There is one law for the stranger as well as for the citizen". There is no people that has a Rosh Hashanah and Yom Kipper—days in which the Jew makes the balance of his deeds for a whole year and renders to God an account of his actions. Morality, this is the Jewish principle and sentiment, this is the Jewish character! I am indeed proud that I am a Jew.

But the Jew's life is not to be envied. The hatred and jealousy of all peoples toward my people are very great. My nation is being persecuted everywhere, our blood runs in streams, our wealth is never secure. Our only consolation consists in the knowledge that we suffer for the truth, because we do not want to sell our religion and our honor for a pot of lentils. As weak as we are we have tired the strongest nations. Our fathers and forefathers have proudly gone to be slaughtered, and, expiring, they have exclaimed, "Hear O Israel!" It is magnificent to die for the truth.

now I have learned in the Talmud Torah. I have gone through the Pentateuch, the first books of Prophets and some of the later Prophets. I know the rules of the Hebrew grammar and I am capable of writing a letter in the Hebrew tongue. Now the Hebrew literature is open to me. I read books and understand them well. I love the Hebrew literature and I study our history. These are the fruits which the Talmud Torah gave me.

I am now a Bar Mitzvah. I am charged with the duty of observing all Jewish laws. I am responsible for myself. I have no one to say good riddance. But you, directors of this Talmud Torah, should say good riddance, for you have done enough for me. Still I know that you have not removed your protection and you will give me an opportunity to study further, so that I may be finished with my study of the Bible and commence the Mishneh and Talmud. I need your protection very much, for I am still a child. There is only one good way while there are many bad ways. It is easy for me to be led astray, to be a wanderer in the ways of life, come into bad company—your protection is required for the future as well as for the past.

I became to-day a Bar Mitzvah. I know the rules of the Tephillin. I know that when one puts on the Tephillin on the head and on the arm he must not think of something else, but always have in his thoughts the words of the Tephillin, "And thou shalt love the Lord thy God, with all thy heart, with all thy soul and with all thy might." The straps of the Tephillin have tied me to my religion and to my nation. The one for the head reminds me that I have

FOR A BAR MITZVAH OF AN ORPHAN.

BY MICHAEL CATHPAH.

LADIES AND GENTLEMEN:

I am thirteen years of age to-day and I am a perfect member of the Order of Israel. To-day is my Bar Mitzvah.

Thanks to you, good people, I have learned what a Jewish child should know. I have learned the law of God in the Talmud Torah, which you sustain. I know the Hebrew language, I have a good conception of our history which was written with blood and tears, and I know how to appreciate our martyred nation with its lofty principles. All this I have to thank you for.

God has ordained that my parents should not be at my Bar Mitzvah. As to my father, I do not remember him at all, for he died when I was yet a babe. I do faintly recollect my mother. She lived to see me commence to learn the alphabet. Then she departed from this world. I was only seven years old when I became an orphan. But you good people took the places of my father and mother, may their souls rest in peace. You gave me bread, shoes and clothes, and you introduced me to the Talmud Torah. I was then no more forsaken when such charitable people as you took me under your protection, and, together with other orphans, unfortunate children as I am, I found myself well provided for. Up till

cance of that burden that was shouldered upon me, requiring of me to be a noble and pious Jew.

I say a burden, and I mean thereby the joy that I have at last reached the time when some independent responsibility rests upon me. I know that it depends very much on my future when I shall be able to thank the noble people who have cared for me, as well as to honor thereby my parents who are resting now with God.

I was taught to-day to be a Jew, and a Jew as my teacher told me means to be honest, good, brave and noble.

The Tephillin, which adorn my hand and my forehead, will always recall in me two things. The one on my hand, pointing toward my heart, tells me, "Be an honest and a good man," and the one on my forehead points to my brain, saying, "Employ your reasoning and thou shalt be happy."

In order to be a Jew, one must be noble and good; a Jew is one who performs the Commandments of the Lord given on Mt. Sinai, where the Lord proclaimed that whoever will follow these Commandments will enjoy this as well as the next world.

I am but twelve years of age, but I know that I am strong enough to do all that which God has ordered me to do. Moreover, I do not regard it as a burden at all. I need no special strength for it, for I will perform everything with joy and pleasure.

I pray now to the Almighty that He should recompense my good and noble foster-parents, those that have taken care of me in the past and will support me in the future until I will be able to earn my bread honorably.

May God give them health and strength for the future, to lead me on the right path, so that I may grow up a Jew, a man and a good citizen.

FOR AN ORPHAN TO HIS BAR-MITZWA.

By S. Balk.

Friends and Congregation:

A child who was not punished by Providence, by the Almighty, to be an orphan, commences to perform the commandment of putting on phylacteries when he becomes thirteen years of age. But an orphan, like I am, has to perform this act at the age of twelve.

A child who has a father can romp and jump and enjoy himself one more year: a father's shoulders carry him. But I must become wiser earlier and understand that I have to carry the burden of responsibilities to my twelfth birthday.

My teacher taught me to contemplate less and ask no questions. Whatever God does, men do not understand. It was probably so ordained that I should remain an orphan. God has given, God has taken away: the name of the Lord be praised, for he is a just God.

And the same God is also a father of orphans. He has never forsaken me. Good and noble people have taken me under their protection. They have become my parents and I have to thank them very much—so much, indeed, that my little mouth is incapable of expressing everything my heart feels. The Father of the Orphans knows better what they deserve for protecting a poor and forsaken orphan.

Had I a father, he would have said a year hence, "Blessed art Thou who hath delivered me," meaning that he would have thanked God because the burden of my spiritual responsibility went to me alone. However, as things stand, I must know that a year prior to the appointed time.

Friends and Congregation: I comprehend very well the signifi-

I refer here to the worthy officers, directors and members of the Talmud Torah where I, as well as hundreds of other poor children, was instructed in Jewish learning. I therefore find it is my duty, while standing upon this holy ground, to express my deep gratitude in the presence of this holy congregation, and I do also swear to love, honor and keep the Holy Torah, which was taught to me, here. The remembrance of my benefactors shall always rest in my heart.

I find it is my holy duty to openly express my gratitude to the worthy presidents, vice-presidents, trustees, officers and members of this respected congregation for their charitableness, and for the honor they have bestowed upon my parents and myself by allowing this house of God for the celebration of my Bar Mitzvah. Knowing that with my weak and still childish language, I am incapable of thanking them according to their value, I appeal again to our God that he may reward them. The Lord of our forefathers, Abraham, Isaac and Jacob, may He bless them and all this holy congregation Let Him bless their wives, sons and daughters and all that is theirs. Let Him bless all that participate in communal work. Let the Holy One pay them their due, so He may keep away from them any suffering or sickness, and send His blessings and prosperity on all their undertakings together with all their brethren in Israel. Amen.

far. He must never forget that he caused his parents to shed many tears, to pass many sleepless nights until they saw their child reaching the age of thirteen.

Therefore it is the first and holy duty of the child to take upon himself the responsibility in life, to dedicate all his thoughts, all his powers to his noble guardians in life. Let this holy moment always be a reminder to him that he must honor, love and respect his good parents.

"Honor thy father and thy mother," is one of the ten holy commandments which our Lord gave to us on Mount Sinai through our teacher, Moses. He only added the recompense, "So that thou mayest live long," to show that the children who forgot what their parents have done for them, and do not keep this holy commandment, cannot expect to receive this promised reward.

Therefore, I find it is my first duty in this fervent moment of my childish life to assure my noble guardians in the presence of this congregation, to honor, love and respect them forever. Aye, my dear parents, I shall sacrifice myself for you as you have done for me. And to you, Lord, God of Israel, I extend my first appeal in this first day of my becoming a member of thy chosen people: I pray thee, O Lord of Israel, prolong the years of my noble parents, and instead of the suffering which I have been the cause, Thou shalt give them years of joy, so that they may live to bring up their children in riches and honor and reach a good old age.

Now that I nave fulfilled my duty toward my bodily guardians, I snall pray the Lord for my spiritual advisers. For the noble and good men, through whose help I had the opportunity to study our holy Torah and all that a child must know in order to be a Jew.

TO A BAR MITZVAH.

By Jacob Ter.

A SPEECH DELIVERD BY A PUPIL OF A TALMUD TORAH.

My Dear Parents, Teachers and All Assembled:

With the permission of my dear parents, my honored teachers and all present, I will say a few words concerning the celebration of this Bar Mitzvah.

When a boy becomes thirteen years of age, he becomes confirmed; thus was ordained by our learned men. The boy becomes a perfect member of the people of Israel. He is in duty bound to observe all the laws which our holy Torah has prescribed. By adorning himself with the Tephillin on his head and on his hand against his heart, he takes upon himself the responsibility to think and do good all his lifetime. From now on he is responsible for all his acts, from a religious point of view, and therefore the father says on this occasion, "Good riddance from this punishment." Meaning, that God has freed him of the responsibility of his child, who became independent after his father has done his holy duty for him.

At the same time when the parents thank God because they have lived to see their child become a Bar Mitzvah, it is the first duty of the child to reflect on all the sufferings and pain which the parents have endured in order to see their child reaching thus

wiser. My father, as well as my mother, have had many pains while teaching me to direct my steps on the right path.

Aye, on the right path—but up till now, until I became a Bar-Mitzwa, thirteen years of age, I could not understand which is the right path. Now I know better.

Being good, walking on the path of the righteous, listening to the advice of my parents, will not only cause the happiness of my father and mother, but will also give me the opportunity to enjoy God's beautiful and lovely world.

If it is ever destined to my mother to weep, then let her weep as to-day, with tears of joy, and my father should pride himself with his son.

People claim that in order to be righteous, one has to be good toward God and men alike.

God desires us to act according to his commandments, walk in the right path, to pity the weak, to help the poor and support the wretched; He also desires of me that I should tell Him all there is in my heart, pray to Him, and He will help me.

All that I will do; this is my resolution! My father shall never have the opportunity to regret why he shouldered the burden of the Lord's commandment upon me.

My first prayer is, "Lord protect my parents." Amen.

FOR A BAR-MITZWA.

BY ABRAHAM ROSEN.

PARENTS, FRIENDS AND GUESTS:

Ere I appeared for the first time to follow the commandment of putting on the phylacteries on Tephillin, my mother approached me, kissed me, and while her tears ran from her eyes, her lips murmured, "O, Lord God, I hope for your salvation so that I may live to see my boy grow up and be good."

When my father appeared to-day in the synagogue, he said, "Blessed art thou, O Lord, because thou hast delivered me from the spiritual responsibility of my son."

My mother, on her part, and my father, on his part, have told me that the time has arrived when I have to take care of myself.

My mother, as well as my father, will surely, also in the future, be my advisors and lead me on the path of this great and broad world where I am still a stranger. But when I will not act rightly, I shall be responsible for my own deeds; and my mother who has shed to-day tears of joy, may, God forbid, in the future, shed tears of sorrow.

I am therefore a man with responsibilities, and God demands of me a reckoning for my actions.

I have, up till now, studied the law of God, wherein it says, "Honor thy father and mother, so that thou mayest live long upon this earth."

Once upon a time, when I was still younger, when I had less understanding, I could not, for the life of me, comprehend why my parents told me to do certain things. I always thought that I was

leads to the goal of happiness. Repeating every day the words, "Blessed art Thou that hath not made a Gentile of me," I feel that I am happy to have been born a Jew and as such I shall remain throughout life.

O, Lord God of Abraham, Isaac and Jacob, Lord of my parents and of my people of Israel, grant me a noble heart and give me understanding so that I may be a true Jew and an honest man, that I may be useful for my people and a good citizen for my country. Send Thy blessings to my parents and benefactors. Grant them riches, honor and a prolonged life. Send Thy blessings to my sisters and brothers and our entire family. Bless, O Lord, my teachers and all who are now here assembled. Send Thy salvation and liberation to all Israel. Amen.

great and powerful palace. You told me to open its door and romp through its beautiful rooms. I know how to open its doors, and I shall take care that no thieves break into that palace.

The palace is Judaism. The rooms are the various Jewish sciences, religion, history and ethics. The keys are the rules of the Hebrew language. I know as much of the Hebrew language that I am capable of understanding the prophets and their original utterings. By that help I shall study the Bible, the Talmud, Jewish history, and the code of morals which are the requirements of every Jew who desires to be a member of Israel in body and soul. I shall always take care not to allow any strange thoughts to penetrate the Temple of Judaism.

Jewish history helped me to understand how powerful is the spirit of a self-conscious man, of one who is convinced of the truth. Our parents in old generations, being convinced that there is only one God, could not be frightened away from their Lord. Neither water nor fire, neither fisticuffs nor castigations could tear away Israel from his religion. They died crying, "Hear O Israel."

The more I study our Bible the more I discover the treasure of morals, virtues, justice and uprightness. There I find the way which

during my illness. My father's pain was unbearable, and you, my mother, have swallowed your tears and were ready to give me your own life. Your love gave me the power to bear my sickness and helped me more than all the medicine of the physicians. How can I thank you for all this? I know that you do not expect any thanks of me. You want me to be obedient to you, that I may deserve to be your son and walk on the same path that you have trodden. I shall learn to be good and true. This is what you desire me to do, and I promise you to do my utmost to fulfill your wish.

As a matter of fact you are no more responsible to teach me. My father said to-day "Good riddance," and from this time on I must choose my own path. But I know that I cannot do anything without your guidance. I need you, I need your observant eyes, and I promise to be an obedient son. If I have been stubborn in the past that shall not be repeated again, and I shall always remember that I became a Bar Mitzvah responsible for my own acts.

I have to choose a way for myself, but I will walk on the path over which you will lead me. You have given me the keys to a

FOR A BAR MITZVAH.

BY MICHAEL SCRIBE.

MY DEAR PARENTS, LADIES AND GENTLEMEN:

I have become a Bar Mitzvah to-day and this is my holiday.

From now on I shall be a man equal to all. When nine Jews will come together and desire to pray, I shall be the tenth to fulfill the lawful number of a Minian. Aye, I am a Jew equal to all. Nevertheless, I am still a child. Of what account are the first thirteen years in a man's life? The first six years are of no significance. The other seven years when the child is compelled to learn things of which he has no practical knowledge do also vanish unnoticed. What, pray, does a child know? He has no conception of the good that has been done for him. He causes irritation to his parents, disobeys his teachers and wants to be as free as a bird, to fly, romp and play. Just now I begin to understand what my good parents have done for me. Just now I begin to conceive how dearly they have paid for my bringing-up.

Yes, my dear parents, I remember now what you have suffered

I become thirteen years of age. A thirteen-year-old Jew! Is not this remarkable?

I am very proud that at the end of my thirteenth year I have been entrusted with the cause of my heart, of my conscience. I am proud of the Jewish children who, at the age of thirteen, may enter into the active service of the Jewish army. But I am very much pained that such young children must become Jews in the bitter and tragical sense of the word.

These are the sentiments that fill up the cavity of my heart. But, in the meantime, I am proud of the knowledge of that Judaism. Thanks to my parents, who had me taught the principles of our religion, as the Talmud says, "And ye shall teach it to your children, so that the words of the Thorah should always be ready in their mouths, and if a man asks you anything, thou shalt not stutter, but reply readily." In this moment when I become a responsible Jew, in this moment when my father says, "Good riddance,"—in this very moment I raise my hand as a responsible Jew and swear that I will remain true to the holy principles of our religion, which was our beacon-light through the long nights of our dispersion. And from this stage upon which I now stand, I will commence my way in life. Satisfied I take upon myself the responsibility of Jew and man, which both you, my parents and my Jewish people, have put upon me to-day, I know that the way of life is full of flowers, but also beset with thorns. A wreath of flowers I shall put on the heads of my dear parents as well as upon the head of my dear people. You, my dear parents, have passed already that path which I have to tread; you have plucked already the flowers from the path of life, and you are full of experience. Be you my protectors at my appearance in life; let your experience watch over me and point out the thistles while I pluck the flowers

FOR A BAR MITZVAH.

By H. Leberman.

My Dear Parents and Friends:

I do not know what they call that sentiment which I feel now awakening within my heart. In the moment when I become thirteen years of age, when I begin to bear the name "sensible being," and when I hear how my father declares me an independent fellow, I being alone responsible for my acts toward God and man—how do you call such a sentiment composed of inspiration and noble awe? When the heart is inspired and in the meantime it trembles before the immensity and greatness of the thing which you have to meet?

How great, how magnificent, how poetic is the thought, that I, a young, innocent thirteen-year-old child, with my mother's milk still on my lips, with my eyes still unrubbed of my childish dreams, still sunken in childish fantasies, without any experience in life, become suddenly a "sensible being," a man who is responsible and begins to feel the duties of true and actual life! How magnificent this thought is, but also how painful, aye, how tragical!

Mind you! Life, actual life, does not as yet accept me as a man in its midst; for society, I shall remain for a long time, the very same inexperienced youth: in life I still remain dependent and responsible to my father and mother. Humanity is not in great need of thirteen-year-old men. But Judaism accepts me as soon as

own childish understanding, but I had sufficient opportunity to hear from my Jewish teachers and from my parents concerning God's commandment. The heavenly crown of our immortal Judaism and all lessons concerning our religion have appeared before me to-day, when I have been for the first time called up to the Thorah.

I reminded myself to-day of the words of the Pentateuch: "This day the Lord thy God tells thee to perform His laws and commandments." I will do my utmost during my life to observe with inspiration the laws which give me new power and might from to-day on. I shall walk in the same path upon which you, my dear parents, have walked; the path of our old but always new religion, for which our forefathers went through fire and water.

This is all I have to say concerning my conception of Judaism. Further on I pray to the Almighty to grant life and happiness for my dear parents, so that they may rejoice in me. Let the Almighty God give them power, health, prosperity, consolation, peace and longevity, so that they may live to see their children and children's children giving honor to Judaism.

FOR A BAR-MITZWA.

By Reicherson.

My Dear Beloved Parents and Esteemed Congregation:

With pleasure on my countenance, with joy in my heart and with gratitude to my dear parents, I will request this worthy congregation to listen to me for a few minutes on this holy day when I am being initiated in the great, old Jewish alliance, in the service of the God of Israel.

Aye, to-day I am a Bar-Mitzwa—I appear as a Jew on my own responsibility, and during this sanctified occasion I will present to you the program for my Jewishness. I will not trouble you with preaching, with morals and teachings, for I am not old enough nor have I sufficient wisdom and education to dare to preach in the presence of such a congregation consisting of learned men, wise and intelligent ladies and gentlemen. All I want to tell you is how I conceive my new duties as a Jew.

Thirteen years ago, when God sent me into this world and destined me to become a member of the Jewish people, then Providence destined also that I should have good-hearted parents who should educate me, and therefore I bow my head with holy respect for the word of the Architect of the universe.

I will now repeat the words of the prophet Isaiah: "Hast thou not known, hast thou not heard that the everlasting God, the Lord, the Creator of the ends of the earth, fainteth not, neither is weary. There is no searching for his understanding." In my short career of thirteen years I had very little time to search for the Deity with my

people, and a good citizen of the country wherein I live. I shall love our holy tongue, I shall appreciate our old literature, the Talmud, and I shall pay due respect to the teachers and learned men of Judaism.

O Lord! send thy blessings to my dear parents, prolong their lives, so that they may enjoy the pleasures of their children, and children's children. Bless their house with riches and prosperity, health and contentment. Bless my sisters and brothers, uncles and aunts, and our entire family. Send thy blessing, O Lord, to these assembled here; bless my teachers and all my friends, together with the people of Israel, spread now throughout the world. Let us live to see the salvation and liberation of all Israel. Amen.

FATHER'S SPEECH AT HOME.

Prosit, my dear friends. It behooves indeed a father to imbibe a little after having thrown off such a heavy burden. Thank God, my Bar Mitzvah has done well. It was a pretty hard labor to recite in the Thorah, recite the Maphtir in the prophets, and then deliver his speeches in two languages. Do you think it took him long to learn all this? Oh! no! he has an excellent head on his shoulders, and for what he is bent to do he does in no time.

Now, my son, come and kiss your father. I deserve it, as you yourself said in your speech.

Remember, you shall fulfil all that you have said in the synagogue. Be a Jew with your life and soul. You shall be the pride of Judaism and a blessing for humanity.

Prosit, my friends. Let the Lord Almighty help us all to live and drink at festivals and at pleasures of Israel's salvation.

to be. I will tread on the path upon which you have led me till now; I shall be a Jew with all my heart and soul. You, only, my good parents, must continue to be my spiritual guardians although you are not supposed to. Do not take away from me that guardianship, for with it, it will be easier for me to fulfill my duties to my religion, to my nation, to our Thorah, and to the study of our wonderful history.

I am a Jew! How wonderfully these words re-echo in my ears. I am a child of the eternal nation that believes in the eternal Lord. There is but one God, Elokim; there is but one nation, Israel. And Israel was chosen by God to keep the Thorah which teaches humanity how to live happily in this world. A Thorah which preaches goodness, loftiness, uprightness, liberty and equality, is unequaled and for this holy ideal of the Thorah the Jewish people put their lives at stake.

"Even it thou walkest in fire, thou shalt not burn, water shall not flood thee and flames shall not approach thee." Thousands, aye tens of thousands of my people have sacrificed their lives for the Thorah. Fire and sword, hunger and pillage could not compel the Jew to be false to his God and to his holy Thorah. Unto his last drop of blood he remained true to his religion, and his soul departed while his lips murmured, "Hear O Israel, the Lord, our God, is one God!"

Aye, Jewish blood was shed at all times and in all countries, but the Jewish nation still lives and will continue to live forever. As a Jew, I will be true to my people for the rest of my life. I will endeavor to be an honest Jew, to be an honest member of my

of wind might drive me far out into the sea of life, into the frightful billows of mistakes. The tremendous billows of fate keep their mouths ready and open to drag me down into the abyss of sin, into Sheol of crime, but the eye of a good captain could keep me from shipwreck; only the care of my good parents can save me, that I might not be led astray into the great wilderness of life.

Dear parents, how can I thank you for all the good which you have done to me? For thirteen years you have been sacrificing your lives for me, you have cared for me as for your very eyes. I have given you many sleepless nights and many troublesome days. As a child I could neither understand nor appreciate your loving care for me. Many a time I have sinned against you, I have caused you sorrow; I did not understand how to be obedient to you, how to fulfill your wishes, which, by the way, were for my own benefit. But you, good and dear parents, have patiently borne all this. You have always forgiven me, and even when you inflicted punishment upon me it was with love and kindness. And your troubles were not in vain. Your good instructions which you have given me have borne noble fruits. You have taught me yourselves and hired the best teachers for me. At last you live to see the results; you live to see your son standing upon this holy platform and talking to you on his Bar Mitzvah day.

Now I begin to understand and appreciate all the good which you have done toward me. I cannot thank you, I am not capable of doing it, but I will try my best to be that which you wish me

FOR A BAR MITZVAH.

By H. Malachovsky

Dear Parents, Ladies and Gentlemen:

This is my day. I have a two-fold celebration: first, it is my birthday, and secondly, I became a Bar Mitzvah, a full-fledged Jew, the tenth to a minian and the third to a mezumen. I am also in duty bound to perform all laws and regulations as every Jew does.

To-day I enter as a member in the great, old and holy order called Israel. I become united with all my co-religionists throughout the world. My dear father, who until now was responsible for my deeds, proudly declares, "Good riddance from this punishment."

My heart is full of pleasure as well as of fright. I am pleased because I have stepped out of childhood, because I became an independent man and a member of our nation. But when I regard the heavy burden which rests now upon me and my great responsibilities, I shudder for fright. My parents are no more my spiritual guardians and I am so young and inexperienced that a light blow

wanted to unite our ideas with their heathenism.

They (the bigots) have turned the "Love thy neighbor," and entangled it, stretched and idealized it, until they told us to turn our right cheek when we are cuffed on our left.

Oh! how beautiful that is! As living witnesses thereto, are the progroms of Kisheneff and Odessa. There the very same Jews that preached "Love thy neighbor as thyself" were murdered; there the very same Jew was killed whose Thorah they have corrupted and turned topsy-turvy.

This alone is sufficient to inspire me for my people, my martyred people, that suffered for its honesty and idealism.

The religion that I accept to-day is a pure one, it has no spots of human blood. My religion does not cover with its mantle millions of innocent victims, as the one that stole and robbed our Jewish religion and desires ultimately to exterminate the Jew, together with his history, so that it should not be known whom it has imitated and wherefrom it has sprung.

Yes, my friends, from now on I become a Jew; but not a Jew with a bent back, to receive innocently the slings and arrows of outraged fortune. I do become a Jew to fight for the rights of my nation, morally and physically.

Hoorah! for Judaism and its heroes!

FOR A BAR-MITZWA.

By M. M. Dolitzky.

Ladies and Gentlemen:

To-day I become a Bar-Mitzwa. To-day is the holy day when I become initiated as a member of the Jewish nations.

I feel very proud and happy. Proud because of the beacon of light that my nation has lit for all humanity, and happy because I am initiated amongst the people who will never perish. Oh! how inspired I am with the feeling that I become to-day a banner-bearer of "Love thy neighbor as thyself"! How beautiful it is to present to the world such a lesson!

It is beautiful indeed, but it is also painful to perceive how all have learned of my people and there is no one to reciprocate it to my people.

This proves how far behind the world yet stands and how much I have to appreciate my own people. Thousands of years ago, my nation preached what the present civilized world prides itself with, and still does not act accordingly. Ladies and gentlemen, to-day I become a Jew, conscious of the fact that I am initiated as a member of a martyred people that suffers for the truth and is being covered with darkness because it has given light to the world—the light of philanthropy and morality.

Many wise men and many lofty souls were persecuted on this earth because bigots did not comprehend their ideas and ideals. My people were, nevertheless, understood by all, but the bigots

לב חכם ונבון הבין בין טוב לרע "a wise and understanding heart to discern between good and evil." God was so pleased at this wise request that he granted Solomon not only what he had asked for, but likewise the things he had not requested.

So also do I, at this solemn and sacred hour, pray to God for a לב חכם ונבון "a wise and understanding heart, that I may distinguish between good and evil, that I may choose the right path of virtue, and avoid the wrong road which leads to sin, I ask for an understanding heart, that I may truly appreciate the beauties of our religion. Make me, O Lord, worthy to be a member of that race, whose history is so glorious, whose achievements are so noble. Let me be inspired by the glorious example of our great men—men whose names are inscribed in letters of gold on the pages of our history, so that I may be filled with lofty thoughts, and guided to noble deeds. Let me become a true Israelite and therefore a true man. Give me the power to obey the laws of Thy holy faith, that I may be a Jew, not only in name, but also in deed. Let me become a true citizen of this, our glorious country. Allow me to grow up and to realize the hopes and aspirations of my parents, so that their labors in my behalf may not have been in vain.

And you, my dear father and mother, God's messengers to me on earth, you have guarded and guided me, and provided me with an excellent education; you have made every sacrifice to promote my welfare. Words are too poor to give utterance to the gratitude I owe you, but I shall try to consecrate my life to your welfare, and to grow up to be a man in the truest sense of the word, a man such as you would have me become. Forgive me the faults of my childhood; forgive me whatever pain or grief I may have caused you. May God bless you with a ripe, happy old age and shower upon you His choicest blessings.

May the Almighty strengthen me that I may indeed prove to be a source of joy to my parents and relatives, a loyal citizen of this country, and a blessing to all mankind. Amen.

FOR A BAR-MITZWA.

By Abraham Doyne.

My Dear Parents, Relatives and Friends:

It is thirteen years since I first saw the light of this world and during these many years, all your thoughts, my dear parents. were centered upon me. With joy and gladness do I look back at those childhood years during which you so tenderly cared for me; days which were lighted up by the faithful and watchful eyes of my dear mother, and guided by the loving and instructive words of my dear father. To-day do I understand both the care and the trouble which you have had on my account up to the present time, how much anxiety and pain I have caused you; how many a sleepless night and restless day you have spent for my sake.

Thirteen milestones on my life's journey have been passed; thirteen years, and the child has become, according to the Jewish law, a man. To-day I am a Bar Mitzvah, a son of the Covenant, and I am numbered among the responsible sons of Israel. I turn an entirely new leaf in the history of my life. Before me opens the path of duty, earnestness and activity. From this hour, I am a man in responsibility, though yet a child in years. Childhood with its golden dreams and bright anticipations, is on the point of taking flight, never to return to me. The seriousness of life, with its claims and duties, its fears and hopes, will now gradually approach me, and none of the trials of life will be spared. Many difficulties will present themselves before me in meeting the obstacles which usually occur in man's life. What will uphold me with honor and dignity, what will save me from falling into sorrow and sin? Nothing but faith and trust in God. And what should, therefore, be my prayer to God at this solemn moment?

We read in the Bible that shortly after the youthful Solomon had become King of Israel, the Lord appeared unto him in a dream, and said, "Ask what I shall give thee." And Solomon, instead of asking for long life, for riches, or glory, merely asked for a

the medium of my brain which is now crowned with the phylacteries. And when I will have onse reached my goal, I shall also remind myself of the phylacteries on my hand.

With such two medals on my head and arm, which relate of my great message, I shall enter into the ranks of my brethren to bear the flag of the eternal God and be proud with.

And just as any patriotic soldier upon the battlefield who follows the trumpet even unto the grave, even so I will be prepared to risk my life and follow the voice and echo of Shema Israel unto my last breath

I know not yet very much of the Jewish history and religion. But this what I have been taught suffices for me to grasp the real meaning of all the sufferings, tragedies and illtreatments that my ancestors underwent for our religion.

More than once my childish eyes were filled with tears studying the history of my ancestors who have died as martyrs.

Even now, when the word "civilization" is almost on all lips, my poor brethren are being persecuted in many countries for the only sin, because they were born as Jews.

But all these persecutions, have only strengthened our religion and endeared to us the mor our inheritance from Sinai.

Almighty Creator! Send the blessings on my parents so that they may enjoy this life and have plenty of happiness. Send Thy heavenly blessings on all assembled here. Let Thy people enjoy Thy full cup of consolation, health and joyful life.

I thank all this worthy congregation for the kind attention they have given me.

FOR A BAR MITZVAH.

by the

LITHVASSIAN PHILOSOPHER.

Dear father, dear mother and most esteemed friends and guests!

Be all greeted—all that participate at this, my thirteenth brithday, the celebration of my Bar-Mitzvah for which my dear parents were waiting with the greatest expectation to see with their own eyes how I enter in the Jewish fold as a full-fledged Jew, as a soldier in the army of the Lord Zebath, ready to the command of God.

When a Jewish youth becomes thirteen years of age, he then becomes an independent Jew, and this is how I feel today. I am a member of the Jewish congregation with all the responsibilities of a complete Jew.

In the presence of this assembly I utter my most sacred promise and with the highest respect for my new duties as Jew and as man I undertake to fight in the ranks of my people and for my people.

Justice hath clothed me! As a mark of my new career I have put on the Thephilin which are the symbol of Justice, for the Thephilin remind me how the Creator once redeemed us from Egyptian bondage.

From now on, I will do my utmost to seek for Justice in as far as human power is able to reach. I shall seek for this Justice for my people and reach it through education, through

All this godly program I see now at my thirteenth birthday and on my decoration, which is the Tephillin; a decoration which carries along the ancient order of the Lord God of Israel. The Talmud says: "The Tephillin require a clean body just as the winged Elijah's was." The Tephillin require a body of pure thoughts, for the straps of the Tephillin unite the body and the soul; and just because the soul is pure, for it is a ray of the Deity, therefore man must keep his body perfectly clean, for cleanliness induces to the holy inspiration which man may reach.

The wisest man of all times, the majestic poet, King Solomon, said: "A wise son is the joy of his father, while a foolish son is the sorrow of his mother." These words will always be engraved upon the tablets of my heart. I shall forever endeavor to be a wise son, in order to introduce sunshine within the hearts of my beloved parents, who have done for me so much ever since I greeted the sun to the present day when I have become a part of the Jewish people, for whose interests I will remain true until the last moments of my life.

Now, I pray to Thee, O Lord! that Thou mayest protect my parents, liberate them from sorrow, keep away mourning from them, shield and protect them from all grief. Let Thy godly grace accompany all that are present here, so that they may always enjoy the pleasures of their children and grandchildren. Send Thy rays of salvation to Thy entire people of Israel. Amen.

FOR A BAR MITZVAH.

BY G. SELIKOVITZ.

DEAREST PARENTS, DEAR FRIENDS AND GUESTS:

With great love to my parents, with deep respect to my teachers and with adoration for all assembled here, I now stand before you all and feel proud and happy, having reached my thirteenth year. I am, from now on, a plant in the old vineyard of Israel, aye in the spiritual vineyard called Judaism.

I am a Bar Mitzvah to-day. How happy I am to-day, having reached the time when I am in duty bound to carry the burden in the congregation of Israel. How lofty is my joy, having lived to become a member of the people of Israel that have spread wisdom, morality, righteousness, poetry and light. How great is my inspiration, knowing that I have at last reached the time that I am part and parcel of the community, entitled to be counted to a Minian, a member of the ancient people that had proclaimed for the world freedom, justice, and the philosophy of pity. I have reached the period when the law of God and His Commandments may always be in my mouth; meaning thereby that I am in possession of the principles which teach us to be good, noble, righteous, compassionate and friendly to all humanity.

parents, teacher, friends and honored assembly, I pledge my word to-day that I will be a reliable soldier in the army of the Jewish people. My only wish be that the Almighty Architect of the uni verse may shed light upon my path. I hope to succeed in this wish as our sages assured us that God always helps the one who desires to lead a pure life. My only striving is to give honor to my parents who have done so much for me, to give honor to my people, to participate in its joys and woes, and do all there is in my power to honor the name of the Jew.

Aye, I am a perfect Jew. From now on I may be counted to a Minion, for I am a part of the Jewish community. My uniform which I have to bear in battle consists of a cockade on my head, the head-part of the "Tephillin," and as a shield of peace upon my left arm the hand-part of the "Tephillin." This place upon which I stand is holy ground, and upon this holy place I promise to do all that God and man expect of me.

As for you, my dear parents, I am too poor in words to express my thanks for all that you have done for me. May God grant you life, happiness, joy and pleasure so that you may be able to bring me up as a good Jew and an honest citizen of the country. May God bless all those who have come here to day. May Providence accompany forever all Jews in the battle for all that is beautiful, good and true. May the Lord bless my people in peace.

FOR A BAR MITZVAH.

By G. Selikowitz.

Dear Father and Mother, Teacher and Honored Public:

From to-day on I am a perfect Jew. With thanks to God and love to my dear parents, with joy in my heart and with Halelujah upon my lips, with respect to my teacher and with pure inspiration to the noble principles of Judaism—with this holy baggage I stand now in this holy place as the happiest candidate in the beginning of my career as a Jew, as a member of the oldest, grandest and greatest religion of the world, which laid the foundation of entire humanity.

Aye, I am a perfect Jew from now on. I have thirteen times perceived summer and winter. I am thirteen years of age to-day and I am proud of my new responsibility. I am, from now on, a stone in the great building called Judaism. It is a spiritual building, the temple of the Almighty for which our parents have, countless times, sacrificed their lives, while laughing into the face of Death, and with "Hear O Israel" upon their lips.

Aye, I am a perfect Jew from to-day on and this is the greatest day in the life of a son of an Israelite, for in the presence of such a magnificent assembly I undertake to follow the constitution which was proclaimed on Mt. Sinai, at a time when all other nations still felt their ways through darkness. In the presence of my dear

that the black night of exile will vanish and give room for the dawn shining on Israel's tent. As proof of all this, the Tephillin remind me how God's powerful arm liberated us from greater bondage.

All people live and hope; only we Jews hope and live. The Tephillin give me the best explanation of hope. The one on my forehead reminds me of our poet who said, "A wise man's eyes are in his head." The practical and wise man should always have his eyes in his head to do all that is good. The Tephillin on the arm is a hint of the strong arm wherewith the Creator of the world always liberated us out of the swampy exile wherein we have sunk. What a dear treasure of heavenly thoughts rests in this holy uniform—the Tephillin which proclaim my new responsibility to God and man.

And you, my dear parents, my beloved father and my beloved mother, where shall I take words to interpret the deep gratitude of my soul which I feel towards you to-day for the noble and good instruction which you have given me? Just as it is impossible to embrace the globe with my arms, in the same way I cannot find adequate words to thank and bless you for all that you have done for me since the time when I opened my eyes up till now, when you have prepared me to become a new member of my people. I know that the best gratitude I give you does not consist of words, but of actions. I shall endeavor to convince you that your labor for my future should bear good fruit. And you, friends and honored assembly, who have appeared to greet me at my Bar Mitzvah, may God grant that all visits to you should be for joy and pleasure. I call unto you, blessed be you who have appeared here, in the name of the Lord.

SPEECH FOR A BAR MITZVAH.

BY G. SELIKOWITZ.

"The tie of the Tephillin should be above so that Israel might be above." (Menahath 35.)

DEAR PARENTS, BELOVED ASSEMBLY, GUESTS AND FRIENDS:

This is my thirteenth birthday, and from now on I am responsible for all my deeds because I commence to have duties toward God and men. The Tephillin which I wear relate to me, with pride, respect and love, that I am a grandson of Father Abraham, the first architect of the Jewish nation.

Aye, friends, the Tephillin remind me that my parents' parents were once slaves in Egypt and ultimately God broke their chains. He led them forth out of the Egyptian exile and made them happy by giving them a book of life, the holy Thorah, which teaches them at all times how to lead a pure life, where there is light and where there is darkness.

And Joseph said, "I am going forth to seek my brethren." From now on it will also be my holy task to go forth and seek my brethren, to participate in every Jewish undertaking, and cause honor for the Jewish name to the best of my abilities. I shall always bear in mind the grand thought of the Talmud, "The tie of the Tephillin should be above so that Israel might be above." This means that the tie of the Tephillin, which must be above, tells me that my holy duty consists in keeping Jewish honor above. Although my people is surrounded with edicts and persecutions, I still hope

Speech at a House-Warming 119
A House Warming 120
For a House Warming 120
At the Termination and Commencement of the Thorah 122
At the Termination of the Law 123
Address at Laying of Corner-Stone for a Synagogue 125
To the Dedication of a Synagogue 126
For the Consecration of a Synagogue 127
For the Dedication of a Cemetery 129
Dedication of a Cemetery 129
Funeral Oration at a Young Men's Bier 131
Funeral Address 133
Funeral Address for a Woman 134
Address at the Foundation of a Gemilath Chasodim Society 136
At the Reception of a Rabbi 137
At the Reception of a Rabbi 138
At the Reception of a Rabbi 140
The Laying of a Corner-Stone for a Benevolent Institution 142
On the Presentation of a Medal to the President of a Congregation 143

TALKS TO CHILDREN:

Little King Jeohash 145
The Wisdom of Silence 148
Jack the Giant-Killer 150

For a Bar Mitzvah .... J. Buchhalter 76
For a Bar Mitzvah .... H. Rabinowitz 80
For a Bar Mitzvah .... Pailey 81
Address for a Bar Mitzvah .... A. H. Rosenberg 83
Address for a Bar Mitzvah .... A. H Rosenberg 85
For a Bar Mitzvah .... S. B. 87
Thankfulness 90
At the Birth of a Girl 92
At a Brith Milah 92
Address at a Circumcision Feast 93
A Father's Address at the Circumcision Ceremony of his Son 94
Address of the ceremony of Circumcision 95
Address of the ceremony of Redemption 97
At an Engagement Party 98
Address at the Engagement of an Orphan Girl 98
Congratulatory to a Bridegroom 99
Address after the marriage ceremony 101
After dinner speech at the table of a newly Married Couple 102
For a Tin Wedding 103
For a Silver Wedding 104
Address at a Golden Wedding 105
Speech at a Graduation Party 106
Speech at a Graduation Party 107
Speech at a Graduation Party 108
Speech at a Graduation Party 109
Address to the New Year 110
Speech at a Birthday Party 111
Speech at a Birthday Party 112
For a Birthday Party 112
An Evening Party 113
At a Dinner Party 114
To a Friend Going Abroad 116
To a Friend on his Return from Abroad 117
Address at a House-Warming 118

INDEX.

Speech for a Bar Mitzvah .... G. Selikowitz 3
For a Bar Mitzvah .... G. Selikowitz 5
For a Bar Mitzvah .... G. Selikowitz 7
For a Bar Mitzvah .... Litwisher Philosof 9
For a Bar Mitzvah .... Abraham Doyne 11
For a Bar Mitzvah .... M. M. Dolitzky 13
For a Bar Mitzvah with father's address H. Malachowsky 15
To a Bar Mitzvah .... Reicherson 19
To a Bar Mitzvah .... H. Leberman 21
To a Bar Mitzvah .... Michael Scribe 23
To a Bar Mitzvah .... Abraham Rosen 27
To a Bar Mitzvah .... Jacob Ter 29
For an Orphan to his Bar Mitzvah .... .S Balk 32
For a Bar Mitzvah of an Orphan .... Michael Cathpah 34
For a Bar Mitzvah .... Rev. Radak 38
For a Bar Mitzvah .... H. Broidy 40
For a Bar Mitzvah .... Joseph Cohen 42
For a Bar Mitzvah .... Joseph Cohen 45
For a Bar Mitzvah .... Joseph Cohen 47
At a Bar Mitzvah .... Joseph Zeff 49
For a Bar Mitzvah .... Tashrak 52
To a Bar Mitzvah .... Ezekiel Leavitt 55
Address to a Bar Mitzvah .... Rev. Pearlman 58
To a Bar Mitzvah .... Abraham Rosen 60
To a Bar Mitzvah .... A. Silbert 62
Speech to a Bar Mitzvah .... G Selikovitz 46
For a Bar Mitzvah .... H. Malachowsky 66
Address for a Bar Mitzvah .... H. Malachowsky 68
For a Bar Mitzvah ... . J. Phillips 70
Address to a Bar Mitzvah 72

THE JEWISH-AMERICAN

ORATOR

CONTAINING 517 CHOICE SPEECHES, TOASTS AND SERMONS IN YIDDISH, ENGLISH AND ANCIENT HEBREW, WRITTEN EXPRESSLY BY THE MOST FAMOUS ORATORS AND WRITERS.

HEBREW PUBLISHING COMPANY
50-52 Eldridge St., New York

Copyright 1907 by Hebrew Publishing Co. New York